QB185.193

Presented to the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

by

Professor

Ralph G. Stanton

Sugillatio
INGRATITUDINIS

Authore

SEBASTIANO CÆSARE

de Meneſez Archiepiscopo

Ulyſſiponenſi à Supremo de Statu

Regni et Sacro Sanctæ Inquiſitionis Conſilio. &c.

Augustissimo, ac potentissimo Lusitaniæ Regi

ALPHONSO SEXTO

SUO

SEBASTIANUS CÆSAR MENEZIUS

Æ. F. P.

Offe-

Ffero Majeſtati tuæ, Rex Auguſtiſſime hunc librum, vel ob ſui materiam, quam tractat, vel ob mei obligationem, qua teneor: ob ſui materiam, quia cum ſit ingratitudinis reprehenſio, neceſſe eſt multos lædere, & ideò multiplici indiget Regis gratiſſimi adverſus ingratos munimine: ob mei obligationem, quia cùm munificentiæ tuæ debeo, quantum habeo, teneor ne ingratus judicer, regalibus Majeſtatis tuæ pedibus ſubmiſſiſſimè offerre quidquid contra ingratos refero, ſic enim perſolvam tibi, ſi non quantum debeo, at quantum valeo: ſimulque conſulam huic opuſculo, quod parvulum cum ſit, quia meum, ſub tuo tutelari numine fiet magnum, quia tuum. Hæreo tamen pudibundus, quia cùm adeo magnifica mihi tribuas beneficia, adeo exi-

exigua tibi referam gratificantis animi monumenta: unde meritò timore corripior ne dum gratificari cupio videar ingratus; erit tamen audaciæ meæ satis officiosa excusatio, quòd quanvis munusculum sit parvum, donantis affectus sit maximus; imò quod de Suo Augusto cecinit Vates ingeniosus.

Non tua, muneribus, major fit gloria, nec quò,
Ut fiat major, crescere possit, habet.

Cum vero primus gratitudinis partus sit beneficii sui recognitio, ac veneratio, satis toleranda erit exiguitas offerentis, dum magnitudinem profiteor tribuentis; quod si auspicatissimis tuorum oculorum fulgoribus digneris opellam hanc benevole afflare, profecto, qui nuper sub meæ sævientis fortunæ ludibrio eram *nihil*, sub tuo divino patrocinio ero CÆSAR. Vale Rex jucundissime,

& gratiſſime ad gratitudinis exemplar, ad Luſitaniæ tuæ perenne delicium, & immortale decus &c.

Majeſtatis tuæ ſervus obſequentiſsimus, & dimiſsiſsimus &c.

SEBASTIANUS CÆSAR MENESIUS.

Reverendiſsimo & Illuſtriſsimo Domino D.

SEBASTIANO CÆSARI DE MENESIO,

Electo Archiepiſcopo Vlyſſiponenſi Electiſſimo,
Digniſſimo, Colendiſſimo:

Magni Regis Conſiliario Maximo,
Æquiſſimo, Prudentiſſimo:

Ad majora, meritis nato,
Ad Summa, votis expectato:

Patrono ſuo jucundiſſimo;

Præclari operis adverſus Ingratitudinem
Præclariſſimo, & Pergratiſſimo

AUCTORI,

PATER BALTHASAR TELLES
SOCIETATIS IESU
PROVINCIALIS,
In omni Fortuna ejus amantiſſimus.

D. D. H. O. E.

Laurigeros Cæſar ſuperato ex Orbe triumphos,
In geminóſque axes ſæpe trophæa tulit.
Cæſare tu Cæſar potior, tua gloria major,
Qui contra Ingratos prælia grata moves.

Ille

Ille Orbem domuit (potuit qui sæpe domari)
Subjecit tanto sub duce terra caput.
Sed non Fortunam ∇aluit cohibere furentem,
Ingratæ expertus ∇ulnera sæva rotæ.
Te nuper furibunda feri ∇ertigine fati,
Fortuna insolito turbine dira quatit:
Sed frustra insanit, frustra Dea cæca supremum
Invidiosa parat præcipitare ∇irum:
∇nus hic Invidiam Cæsar supereminet, unus
Extra Fortunam est, non habet unde cadat.
∇nica ∇ictori deerat ∇ictoria, ∇ictos
Scilicet Ingratos si procul Orbe jacis:
Hanc tibi concinnat palmam Liber aureus; ergo
Hoste triumphato Gratia tolle caput;
Tolle caput, gratóque tuo gratare Patrono,
Quem propter facta es Gratia grata magis.
Dum contra ingratos scribis, Gratissime Princeps,
Nec melior, nec te gratior ullus erit.

Illuſtriſsimo D. D.

SEBASTIANO CÆSARI DE MENESES,

A conſiliis Status Majeſtatis Luſitanicæ,
Electo Ulyſſipponenſium Archipontifici
Ter maximo, ter Auguſto:
Sugillatæ ingratitudinis Authori
Pergratiſſimo, Præclariſſimo.

P. EMMANUEL ALOYSIUS

è SOCIETATE JESU.

Gratitudinis ergo.

D. D. C.

TAm graté ingratos carpis gratiſſime Cæſar,
Ut ſolùm ingratis diſplicuiſſe velis.
Gratum opus, ingratos dum pungit, gratius extat:
Scilicet ingratos Gratia ſola ferit.
At tibi pro meritis quas reddet Gratia grates?
Cur jam victrici plaudet uterque polus.
Sit licèt ingratus, gratuſve, ut tenditur Orbis,
Totus at in laudes cogitur ire tuas.
Si tacet ingratus: precioſa ſilentia clamant.
Obruit ingratos non niſi grande decus.

*** Si lo-

Si loquitur gratus: Laus, eſt gratiſſima merces,
A non ingrato pectore, & ore fluens.
Illius ingrati, grativé hic calculus eſto:
Plus alii, ut ſcribant, gratius haud poterunt.

In

In laudem Illustrissimi Domini,

D. SEBASTIANI CÆSARIS MENESII,

Archiepiscopi Ulyssipponensis designati, &c.

Clavâ litterariâ

Ingratitudinis monstrum prosternentis.

Huc ades Alcide, vocat in certamina Cæsar:
Robore quod fueras, Mente Sebastos erit.
Clava, triumphatis per acuta pericula monstris,
Immortale tuum nomen in astra tulit.
At longè eximios peperit sibi penna triumphos
Cæsaris, atque tuos ingeniosa premit.
De te, quidquid habes, confinxit Græcia mendax:
Lysia de nostro Cæsare vera canit.
Monstrum horrendum, ingens stygias detrusit ad umbras,
Ingratorum animos. Dicite victor io!
Cæsar, & Augustus conduntur pectore in uno;
Nomen & unius Numen utrumque capit.
Ergo cave Alcide; noli pugnare duobus,
Cum manus alterius te superare potest.

ALEX. FIGUEROA.

AD

CÆSAREM

TERMAXIMUM.

Contra ingratos Scribentem,

Gratulatoria Monosticha.

I.

Alludit ad illud faustissimum contra adversa Cæsarem vobis,

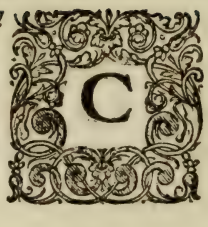

Æsar adest: timeas nullas, liber alme, procellas;
Cæsarem in Autorem cum liber ipse vehas.

II.

Scribendo, simul & faciendo maxima, Cæsar
Ut fuit ille olim; sic modò Cæsar hic est.

III.

Curia Pontificis te ambit, te Curia Regis:
Te sine non posset mundus uterque regi.

IV.

Hactenus orbis erat gratus tibi grata gerenti;
Carpenti ingratos nunc tibi gratus erit.

V.

Ut capias, quantus Cæsar fuit, & modò qui hic est?
Non capit hos, mundo par nisi Roma, pares.

Quæ

VI.

Quæ fecit, quæquæ aut ſcripſit, ſunt grandia, Cæſar:
Grandia conſcribit, grandia Cæſar agit.

VII.

Afflaret quanvis, quanvis fortuna reflaret;
Fortuna eſt Cæſar major, & illa minor.

VIII.

Non fortuna ſibi conſtat; ſed Cæſar in illa
Sic inconſtanti conſtat ubique ſibi.

Ultimum Tetricolon.

Quos potuit, fecit gratos tua gratia Cæſar,
Gratos namque facit, qui bona ſæpe facit.

Feciſti hoc, Cæſar, ſæpe, imò & ſemper; at ipſos
Ingratos reddit gratia facta magis.

Donare ingratis ingratum eſt; ſcribere in illos
Hoc ſolum, hoc aliquid gratius eſſe poteſt:

Nunc Cæſar ſcribendo facis, quod dando nequibas;
Sic etiam ut gratus qualibet arte fores.

JORGIUS de ACOSTA.

Illustrissimo Domino

D. SEBASTIANO CÆSARI DE MENESES

Archiepiscopo Ulyssipponensi electo, à secretioribus de statu Regni Consiliis &c. ingratitudinem sugillanti.

EPIGRAMMA.

IAm te munificum Cæsar tua facta probarunt,
Carpentem ingratos te modo scripta probant.
Ipse tot ingratis dederas qui munera Cæsar,
Solus in ingratos scribere digna potes.
Seu scribas, seu des, ab utroque es Cæsar, & in te
Scribere in ingratos, ut dare, Cæsareum est.

Tui obsequens

P. N. Frz.

In

In authorem libri, ſugillatio ingratitudinis, inſcripti.

EPIGRAMMA.

CÆſaris alterius ſileat jam fama per orbem,
Major enim antiquo Cæſare Cæſar adeſt.
Ille tenet gladium dextrà, calamumque ſiniſtrà;
Nec ſatis una manus munus utrumque gerit.
Hic ferit ingratos, & grata volumina ſcribit;
Unaque Cæſareum dextera munus agit.
Si manus una facit, quod fecerat ille duabus,
Quid faciet tantus Cæſar utràque manu?

Illuſtriſsimus Dominus

SEBASTIANUS CÆSAR

Libri author cum Iullio Cæſare confertur.

EPIGRAMMA.

MAgnus adeſt Cæſar, Romano Cæſare major,
Si facere, & pulchrè ſcribere Cæſareum eſt.
Cæſar hic ingratos, ille hoſtes vincere certat;
At minus eſt hoſtes vincere; plus animos.
Hic ferit, ille ferit; virtutem oſtendit uterque;
Dum ferit hic vitam præbet, at ille necem.
Aureus hic calamo, gladio ſtat ferreus ille?
Nec par ambobus laus ab utroque venit.
Cæſaris hujus enim potior manus una peregit,
Quod non ille prior fecit utraque manu.

Author

AUTHOR

ALPHONSO

Lusitaniæ Regi librum dedicat.

EPIGRAMMA.

CÆsar Cæsareæ ditioni reddo libellum,
Ut nunquam ingratum me mea scripta probent.

In librum, sugillatio ingratitudinis, inscriptum.

EPIGRAMMA.

Adagium tamuit: Nec Hercules contra duos

SI timet Alcides duplicem consurgere in hostem,
Arma quid in tantos, parve libelle, paras?
Nonne vides quales, quantosque in bella lacescis?
Unus in ingratos prælia tanta moves?
Sed perge, innumeros audentèr carpe, libelle;
Te sugillantem nulla pericla manent.
Nulla procellosæ *ferient te* fulmina linguæ,
Fortunam, & nomen Cæsaris ipse vehis.

Authoris

Aliud in eumdem librum

EPIGRAMMA.

ILiber, ingratis gaude servire; tuoque
Hoc tantum ex domino disce piare nefas.
Siquis Aristarchus carpat tua dicta, lubenter
Audi; nam carpit qui tua dicta, probat.

Ad

Ad benevolum Lectorem.

EPIGRAMMA.

DUm liber ingratos carpit, gratiſſimus orbi eſt;
Ingratis igitur debitor eſſe potes.
Ingratis, fateor, ſum debitor ipſe; libellum
Authori, Ingratis debeo materiam.

AUTHOR
CÆSAREÆ MAJESTATI
Librum dicat.

EPIGRAMMA.

CÆſaris hic liber eſt, & imago eſt Cæſaris: ergo
Debetur ſummo Cæſari hic ipſe liber.

Alludit nã illud Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari.

In librum, ſugillatio ingratitudinis, inſcriptum.

EPIGRAMMA.

PRodiit in lucem nemo ſecuriùs author,
Quem nec Ariſtarchus carpere poſſe reor.
Nam cum nemo velit judex ingratus haberi,
Qui velit hunc librum carpere nullus erit.

***

Aliud

Aliud in Authorem libri.

EPIGRAMMA.

INgratos Cæsar carpens, gratissimus ipse est,
Quem juvat exosum talibus esse viris.

Per-

Perilluſtriſsimo Domino,

D. SEBASTIANO CÆSARI DE MENESES,

Archipræſuli Ulyſsipponenſi deſtinato: In cauſis fidei orthodoxæ quæſitori ſupremo: à ſecretioribus pro Regni ſtatu Conſiliis Arbitro ſummo: Sereniſsimæ Majeſtati immediato:

Pro Aureo volumine, cui Titulus ſubtiliſſimè excogitatus.

Sugillatio ingratitudinis.

EPIGRAMMA HONORARIUM.

GRatum opus: ingratum dum carpit amore tenorem;
Unde manus gravior, gratior inde modus.
Cæſaris illa Manus: Manus unica: Cæſare major,
Qui foret ut Cæſar, movit utramque manum.
Hæc Manus una movet plumam: movet unica famam;
Dum movet una duas, fit manus una duplex.
Pollex, quo graphicè: capitur dum pluma, politur,
Dextra fit; huic dextræ nulla ſiniſtra comes.
Dextra alia eſt index: qui Cæſaris indicat artem
Sub duplici digito multiplicâſſe manus.
A Iove lapſa fuit Manus hæc: Iovis omnia. Credas,
Hoc Iovis ê cerebro proſiluiſſe caput.
Tam propè ſceptra Iovis caput hoc capita alta gubernat:
Ut caput hoc Aquilæ ſit manus alta Iovis.
Hic Liber eſt Aquilæ, ſolem quæ combibit. An ne,

Iſte Liber ſolis, vel Iovis iſte Liber?
Et Iovis, & Solis Liber hic gratè imperat aſtris;
Diviſum imperium cum Iove Cæſar habet.

Veſtræ Illuſtriſsimæ Dominationis ſervus, &
ex intimo ſubditus

DIDACUS LOBO,
è Societate Jeſu.

Ingra-

Ingratitudinis Sugillatio
CÆSARIS *Elogium.*

Hic te jam diù volo, Amice Lector,
Hùc oculos,
Hùc animum verte amabilem
Maximum facturus gaudium
Menti tuæ.
Hic liber CÆSARIS est,
Non Romani.
Sublimior virtus,
Et major prædivitis calami sublimitas,
Lusitanum palàm indicat Cæsarem,
De Romàno facilè triumphaturum.
Ille suum multis victorijs auxit imperium,
Sed ipsius majestatem intestinis bellis
Prius corrupit;
Dum in exteros excanduit,
Sævè etiam in Patriam consuluit.
Non sic splendidior Lusitani Imperii Cæsar;
Patriæ consuluit sibi gratissimæ;
Et odia sua in ingratos redegit omnia,
Quotque literas tanti operis referunt paginæ,
Tot in illos tela conjecit;
Nec illi pennatæ deesse poterant sagittæ,
Est Sebastianus.
Nec adversus ingratos ire desisteret,
Qui gratissimus.
Sed quó magis gratitudinem exprimeret suam,

Eam ipsis vel in verbis amavit,
Formavit in literis,
Sic suas fecit amabiles,
Et bene literatus innotuit.
Verius Sol vocatus ad tenebras,
Quas suâ luce fugavit;
Nec umbram post se passus est CÆSAR,
Quam suis radiis non illustraret.
Ita diffusus in Lucem,
Ut ingratis etiam oriretur.
Non aliter illuceret Liberaliter SOL CÆSAREUS,
Qui
Ut gratitudinis suæ splendorem altius proderet,
Jovem adiit Lusitanum:
Parce mirari:
Lucidissimos namque beat Planetas
Jupiter Maximus.
Nondum à Rege beatus Ulysipponensi Tiara,
Ante Regis pedes,
CÆSAR suum sistit opus;
Sic se gratum egit, non retulit;
Et ante beneficium
Gratitudinis vicem rependit.
Quo pulchrius se prægratissimum testaretur?
Aut quò CÆSARIS dignitas melius eluceret?
Primum etiam supra Hominem,
Qui à Deo sibi collata beneficia
Multis pensavit injuriis,
Et uno cum orbe nato,
Sibi natam doluit ingratitudinem.

Nec

Nec probro CÆSARI est,
A communi omnium Parente degenerasse;
Imo hæc major CÆSARIS nobilitas.
Novum sane induit hominem
Veteris animum dum bene exuit ingratissimum.
Par Angelis ergo, qui major homine;
Sed & inter Angelos eminere videtur;
Qui in Angelis quoque ingratitudinem deprehendit,
Et reprehendit.
Ac Cœlo errantes Stellas,
Nec diu in cœlo mansuras incusat.
Maturum profectò judicium,
Quò è Cœlo etiam cadentes stellæ puniuntur.
Sed dum de judicio memini, finem etiam recordor.
Si plus requiras, Studiose Lector,
Paucis omnia dabo.
Hic liber est
Illustrissimi. D. SEBAST. CÆSARIS de MENEZES
Quem in aula eximium,
Comitate amabilem,
Liberalitate magnificum,
Prudentia spectabilem,
In prosperis modestum,
In adversis constantem,
Inter omnes maximum,
Æquandum à nullo
Modò sua videt Lusitania,
Et ventura mirabitur posteritas.
Nil ultra dicendum credis;
Nisi quòd liber hic totus

Quia

Quia ingratitudinem fugillat,
CÆSARIS imago est.
At plus ultra supereſt laudis
Nempe quòd nihil laudis reddendum CÆSARI,
Sed omnia reddenda Deo
Deo gratiſſimus dicit CÆSAR.

Faciebat

VINCENTIUS de LIZ.

In

In Librum Illustrissimi Domini,

D. SEBASTIANI CÆSARIS DE MENESES,

Inaugurati Ulyssipponensis Archiepiscopi Inscriptum Ingratitudinis Sugillatio.

EPIGRAMMA.

LIber, ingratos libratis comprime telis,
Cæsareum ad Superos hoc feret Orbis opus.
Cæsarco, dices, tela hæc sunt missa lacerto,
Nec nisi Cæsareâ hæc tæla vibranda manu.
Præserat ingratos Deus olim: deinde furentes
Unus, qui posset carpere, Cæsar erat.
Ergo abeas, claro signans hoc stemmate frontem
Fulmina in ingratos pro Iove Cæsar habet.

JOANNES de LIZ.

* * * *

Illu-

Illustrissimo Domino

SEBASTIANO CÆSARI

Archiepiscopo Ulyssiponensi designato de libro suo.

EPIGRAMMA.

NE tibi sit curæ, placeat si pagina, Cæsar,
Si vel Aristarchi livida damna ferat.
Materies firmat pretium. Gratissimus ille est,
Cui vel in ingratos gratia tanta fuit.

Aliud.

Dum Cæsar petis ingratos, & acumine pungis,
Moliris gratum, nobile & artis opus.
Utile quin etiam emittis: Laus maxima: punctum,
Utile qui grato miscuit, omne tulit.
Gratamur cuncti pro munere; nec tua nostris
Excidet ex oculis pagina, ne vè manu.
Siquis adhuc librum abjiciat, quasi inutile: gestat
(Res mira!) hunc toto pectore, & ore liber.

Item ad lectores monitum.

Duo CÆSARES.

Vincere quòd ferro, calamo quòd scribere Cæsar
Posset, utrunque fuit (credite) Cæsareum.
Hicce recens calamo scribitque, & vincit: honore
Plus dignum est, calamo vincere, non gladio.

Ense

Enſe prior, calamoque decus geminavit utrunque:
Hic *in utroque* viget *Cæſar*, & enſe caret.
Ille olim *venienſque*, *videnſque* in pulvere *vicit*:
Vincere quæſitus, *viſus* & Iſte poteſt.
Armatos Alter compreſſit bellicus: Alter
Ingratos (majus quod reor eſſe) premit.
Aut nihil, *aut Cæſar*, ſibi quiſque inſigne repoſcit,
Conferò ſi geminos, *Cæſar* hic, ille *nihil*.

Sugillatio Ingratitudinis dictæ.

EPIGRAMMA.

Erne operis Titulum, Tituli ſubfronte relûcet
Author hic; ingratos, gratus ubique, notat.
Arguit Aligeros, homines quoque damnat; utrumque
Prohquantum eſt! totum non niſi Cæſar, habet.
Iura dedit Terris Cæſar Romanus; Olympo
Iuppiter: hic Terris Cæſar, & Empyreo.
Iure igitur ſuperis; Terræ dat jura: nec unus
Cæſaris ingenio jam ſatis orbis erat.

Operis Commendatio.

EPIGRAMMA.

Hinc ubi deſiluunt ſuperi fontana liquôris;
Hinc ubi Cæſareum grande perennat opus.
Hinc ubi Cælicolis Cæſar nova dogmata pandit;
Hinc ubi Terrigenis ſignat ad aſtra viam.
Hinc ſapiens, indoctus opes; hinc Regia formam
Hauriet: hîc populi quo renoventur, habent.
Parthus, Arabs, Mœdus, ſcythiæ domus ultima, Pontus
Huc properent: Indi Betica Regna, Getæ.
Omnibus his Cæſar populis dat jura: quid ultra?
Unum pro cunctis Cæſaris extat opus.

Offert

P. Antonius Pirez.

Societatis Jeſu Primarius Humaniorum literarum in Eborenſi Academia Magiſter.

Ad

Ad Auctorem

EPIGRAMMA.

Andida, CÆSAREI Conſcripti, Carmina Cultu.
Concine Caſtalii Conſociata Cohors.
Conſpicuo, CÆSAR, Calamo Concepta Coronat
Culmina Cælicolûm Condecoranda, Colens.
CÆSAR, Cui Celebri Celſæ Ceſſere Coronæ.
Cuſpide captavit, Corpora, Caſtra, Chaos
CÆSAR, Conſtanti, Cui, Curâ Curia Cedit
Civica Conſilio, Cælica Corde, Capis.
Codice Conſulto, Creſcet Cum CÆSARE, CÆSAR,
Conſulto, Creſcet, CÆSARE Conſiliis.

CÆSAREI LIBRI

Censorium Elogium.

To vel per hostiles acies, per munitas urbes, per utrunque Orbem, cælestem, & terrestrem, securus Liber: inscriptum Cæsarem vehis, & ad cælum evehis. J, Libero jam cælo caput insere; qui cœlitum ingratorum improbum caput, & cœlestium turbarum, proscriptum Autorem describis. Hinc excusso, cum asseclis, Lucifero; Illiusque tenebris, veritatis Luce discussis, Lucem palùsper habita inaccessibilem. Hîc cælo jam pridem, omnium suffragiis donatam, Hierarchiam Ecclesiasticam, *tibi germanam, saluta: pristrinam illa tibi gloriam commodabit; tu eam vicissim tua recenti cumulabis. Illustrium hic operum locus est. è cælo dilapsus, terrestri Paradiso illabere. Hinc jam expulsos à Cherubino primos Parentes, notæ ingratitudinis reos, longiùs propelle. Tum verò eosdem proprio edoctos malo, & jam resipiscentes, posteris, ut alieno periculo sapiant, sapienter indigita.. Sciant, te indice, primogenitam noxii serpentis Ingratitudinem indies latiùs serpere in perniciem mortalium. Ipsos deinde illius veneno infectos, sententiarum aculeis, quibusdam quasi tribulis, & spinis à Tellure ingrata in ingratos germinatis, exagita. Emolliendis verò animis ingratitudine obduratis, obvia, sed optima tibi suppeditabit argumenta tuus uterinus frater* Balatus Ovium; *Cujus apud omnes gratia commendatus, non equidem surdis sparges verba irrita ventis, in ventos abeunte ingratitudine.*

Liber ita inscriptus ejusdem Autoris.

Alius liber ejusdem Autoris ita inscriptus.

Hunc ergo Librum, Angelorum, Hominumque triumphis clarum, & vel ipsis, quos arguit, ingratis acceptissimum, studiosè accipite studiosi omnes; quem nocturna versate manu, versate diurna. Illum, fateor, manus una minimè capiet, quia maximum, omniumque manibus circunferendum. Quot in eo paginæ ad cleantis lucernam evigilatæ, tot vigilantissimæ industriæ non obscura signa: quot capita, tot sententia, imo sententiarum cumuli: quot regulæ, tot politico regimini documenta, æquè regendis populis, & dirigendis Regibus aptissima: quot verba, tot flagitiorum verbera; majusculis quidem, magnatum incusat ingratitudinem, eò detestabiliorem, quò majorem; minusculis, minorum, vulgique evulgat ingratos mores, beneficiorum immemores: quot apices, tot

mati-

matinæ apis dulcia mella, non sine pungenti aculeo, nec sine singularis ingenii acumine eloborata; tot denique sigillis misticis, quot severis abundat sugillationibus. In eo certè Jota unum, aut unus apex, quæ mysteriis minimè carent, non præteribunt illaudata. Nec puncta libro desunt, qui expunctis è libro vitæ flagitiosis, eos punctim, cæsimque feriens, omne tulit punctum, dum miscuit utile dulci. Lituris quidem caret, quæ à conciso calamo, absque calamistris nunquam excidunt. Caret etiam erroribus, qui omnes corrigit. Illius titulus, non minio, ut cæteri, sed Menesiorum illustrissimo sanguine rubescit. Indicem habet copiosissimum, imo est totus index, virtutum omnium, quas commendat, vitiorum etiam, quæ emendat; non quidem stylo ferreo in plumbi lamina, sed planè aureo, vel potiùs divino digito in lapidibus pretiosis inscriptus. Siquis tamen genio indulgere gaudet, in hoc assiduè volutando libro, dilicietur; habet enim genium iste liber, omnium geniis, & ingeniis accommodatus; genialis institutionis ingeniosus magister: intus foriſque inscriptus; intima conscientiæ, externaque forensia ex æquo discutiens. Adamussim planè castigatus liber, qui liberè ingratissimos castigat amusos. Et nequid illi desit, demorsos sapit ungues, dum ingratorum insipidos mordet mores, simulque gratitudinem mordicus tuetur. Hunc igitur Librum, non lege modò, sed hianti ore devora, siquis es librorum heluo. Sic te probum omnibus probabis, cui placeat liber, doctorum omnium placito approbatus. Ita denique, ingratis, quos notat merito inustam notam effugies; & Autori apud omnes, sed maximè apud Lusitanum Monarcham gratia prævalentem, te gratissimum exhibebis.

At quis libri hujusce Autor? ad extremùm quæris. Dicam verbo. Est Homo unius libri, ut liber unius, unicique hominis. Sed non unicum illi nomen, quem multis nominibus commendabilem nemo nescit, omnes suspiciunt. Sebastianus illi nomen, nec sine numine, à Sebastiano Rege optatissimo, & à Martyre sanctissimo divinitùs mutuatum: cum utroque, magna illi prosperæ, improsperæque fortunæ consensio. Æmulorum telis, & sagittis impetitus, ac pene obrutus, & pro mortuo diu habitus; generosa tamen præpotente constantia, instar solis post nubila clarioris, revixit tandem ad patriæ laborantis salutem, cui prospexit Deus, dum in ipsam attenuatam respexit, difficillimis Lusitanæ Reip. temporibus, pristinæ, longeque majori gloriæ reddito Sebastiano. Cæsar idem cognominatur, Romano Cæsari, non conferendus modò, & æquandus, sed planè præferendus. Illi alteri à magno demissum nomen Julo, & a falsis Diis

sis Diis altè deductum genus. Hic per longam clarissimorum Heroum seriem, à serenissimis Regibus verâ derivatâ prosapiâ, Regii sanguinis splendore illustris; scientiis Rege dignis illustrior; generosis virtutibus, præ ipsis Regibus, illustrissimus. Julium quidem sidus micat inter omnes: at Menesianum longê felicius, & splendidius astrum micat supra omnes, dum dimicat, & fulgurat contra ingratos. Romanus Cæsar inclinatam aciem, objecto umbone, semel restituit. Lusitanus, sibi & patriæ restitutus, nutantem Lusitanam Monarchiam, salutaris consilii protectam scuto non semel restituit, ac firmavit. Antiquus Cæsar dextra gladium vibrans, sinistra calamum tenens. In utroque, se eximium gloriabatur. Noster, in quo nihil sinistrum, dum dextra calamum, quasi ancipitem gladium, summa dexteritate in ingratos educit, summam, in utroque, ducis, & scriptoris laudem est assequutus. Ille alius, venit, vidit, vicit. Iste, priusquam ad Regimen veniret, videns ingratorum manipulos in patriæ orbisque perniciem conspirantes, illorum impios conatus, non gladio, sed calamo fregit; eosdemque non externis copiis, & auxiliis, sed propriis consiliis, & eloquenti verborum copiâ devicit. Aut Cæsar, aut nihil, Romanus frequenter usurpare solitus, modicæ potentiæ impatiens, summæ impotenter appetens. At noster Lusitanus Cæsar, dum extra se, in quo summa sunt omnia, nihil ambit, maxima quæque promeruit; instar Dei nihil appetentis aut indigentis, omniaque ex nihilo producentis. Quò demum effecit, ut jure posimus dicere, ita cum Cæsare conjunctum nihil, ut ultra Cæsarem, nihil magnum de aliquo dici possit, imo nec de ipso Cæsare majus.

Sub Censura

D. Emanuel Ludovicus.

SUGIL-

Lectori Studioso.

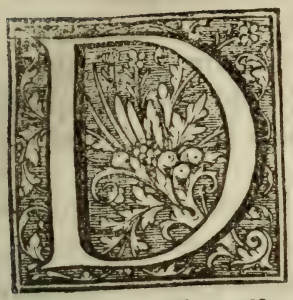

Duo me, studiose Lector, ad hoc suscipiendum argumentum impulere, scilicet ingratitudo hominum erga Deum, & ingratitudo Mundi erga homines: non sine metu arridendi paucis, & displicendi multis: nam ingratorum numerus propè infinitus est.

Verum cum Sugillatio vitiorum, quæ quidem virtus est, remedium tanto malo occurrens esse possit, timorem vicit ratio: præsertim quia vitium majori sugillatione dignum ingratitudo est, cum inter omnes culpas prima fuerit, quæ Deum offendit, & prima ingratum hominem labefactavit.

Amabo pressam, ac pellucidam scribendi methodum, ita ut æque mihi cordi sit brevitas, & perspecuitas. Laborabo brevis esse: nam quidquid superfluum etiam in materia bona malum est: & omne malum quantunvis exiguum jure censetur superfluum.

Quando Unigenitus filius Dei carnem assumpsit sibi indidit nomen verbi, & non sermonis, cum etiam Æterni Patris sermo dicatur: *Verbum caro factum est.* Nam verbum semper quocunque sermone brevius est, utpote simplica dictio, sermo non nisi ex multis dictionibus coalescit: cùm vero acturus vitam inter homines, eorum acceptatione studuerit, cepit formam, quæ magis hominibus arrideret, qualis brevis, & exigua. *Joan. 1.*

Dabo operam, ut clarius fiam: sicut enim ratio nec eminet umbris, ita nec veritas admittit tenebras: habet utraque proprietatem lucis, quæ oppositu corporis opaci occultata defectum patitur.

Unigenitus Dei filius non tanquam omniscius acclamatus fuit, quando profunda tractans mysteria, velamento parabolarum, & proverbiorum texit, sed quando sine ullis parabolis ac proverbiis nitida ac perspicua oratione usus fuit: non enim aliud magis authenticum sapientiæ testimonium exhiberi potest, quàm si elucescat claritas in loquendo: *Palam loqueris, nunc scimus quia scis omnia.* *Joan. 16.*

Lectori Studioſo.

Cæterum quamvis fatear propoſitum meum ſtudendi brevitati, & claritati, plurimum dubito de effectu ſequendo: nam qui perperàm ſcribit, ſemper videtur longus: ſæpe etiam obſcurus fit, qui brevis eſſe laborat: eſt enim claritas in dicendo donum, quod potius cum anima corpori infunditur, quàm humana induſtria comparatur.

Senſa, & conceptus, quos foràs exercere hominibuſque ſtudeo non tam prodere, quàm inculcare, ſunt exempla in divinis ſacræ hiſtoriæ oraculis deprehenſa: ea enim ſatis ſuperq; nobis ſuadent; quantum lucri capiemus, ſi nos acceptis beneficiis gratos probaverimus: & è contra quantum detrimenti ſuſtinebimus, ſi beneficiorum immemores de referenda gratia parum cogitemus: nam ob gratitudinem erga Deum mortalis quiſque cum cæleſtibus, ob ingratitudinem verò cum inferis conferri poteſt: non enim minus diſtat ab ingrato gratus, quàm à dæmone diſtitat beatus.

Unum vel alterum à te (ſtudioſe lector) impenſè flagito: aliud ut mea ſcripta cenſorio ſupercilio corrigas, aliud, ut ſi te cenſeris ingratitudinis infectum labe, recipias in meliorem frugem. Et quidem tua cenſura mihi videbitur utilis, ſi ingratitudinem videro penitus extinctam. Prius facilè erit aſſequi, cùm cenſura conſequatur omnes. Poſterius cenſeo deficillimum: quia ingratum hactenus vidi neminem à tam fædo crimine reſipiſcentem.

Faxit Deus optimus ut ex hoc meo qualicunque labore, nos inpoſterum beneficiorum memores præſtemus, videamusque è pelago ac cæno ingratitudinum emergentem orbem.

Vale.

INDEX CAPITUM & PARAGRAPHORUM.

LIBER PRIMVS.

CAPUT I.

Ingratitudo Luciferina.

§. *I.* CÆpit ingratitudo cum Angelis, qui majora à Deo beneficia acceperunt.

§. *II.* Supplicium ingratitudinis Luciferinæ.

CAPUT. II.

Ingratitudo humana.

§. *I.* Prima culpa hominis dominatum mundi obtinentis fuit ingratitudo.

§. *II.* Universa ruina hominis fuit ingratitudo.

§. *III.* Supplicium ingratitudinis humanæ.

CAPUT. *III.*

Quæ ingratitudo fuit major, Luciferina, an humana?

§. I. Non vereri supplicium duplicata malitia est.

CAPUT. IV.

Ingratitudo maxima inter homines.

§. I. Inter homines ingratissimi fuere Hæbrei.

§. II. Mansuetudo Moysis cum ingratitudine sui populi.

§. III. Clementia Dei cum ingratitudine populi Iſraelitici.

§. *IV.* Juſtitia Dei cum Pharaonis ſuperbia.

CAPUT V.

Ingratitudo populi fecit illum rebelem.

§. I. Ingratitudo populi æmula Divinæ Clementiæ.

§. *II.* Docuit Deus Moyſen, quomodo allaturus eſſet remedium ingratis.

§. *III.* Precationum armis liberavit Moyſes populum, quando hic ſe magis ingratum gerebat.

§. *IV.* Movens bellum injuſtum, tamquam ingratus irritat Deum.

CAPUT VI.

Ingratitudo fecit idololatram populum.

§. I. Ingratitudo, & infidelitas, ſemper conſociatæ.

§. II. Moyſis prudentia cum ingratis ad documentum miniſtrorum.

§. III. Clementia Dei erga populum ingratum pro documento Principum.

CAPUT VII.

Zelus, & prudentia Moyſis in puniendo Populi idololatriam.

§. I. Princeps rectus non diſſimulat Culpas ingratitudinis in fide.

§. II.

§. II. Supplicio, & amore sui, populi ostendit se Moyses Dei ministrum.

CAPUT VIII.

Populus etiam murmurat de ipso Deo

§. I. Vitia linguæ igneum postulant cauterium.
§. II. Detractio infame, & abjectum vitium est.
§. III. Lingua ingrata, quo obstrictior, eo ad murmurandum liberior.

CAPUT IX.

Fatitur Deo Moyses suos humeros ingrati esse impares populi regimini.

§. I. Summum onus est regere ingratos.
§. II. Qui detrectat regimen ipso regimine dignissimus est.
§. III. Ingratorum regimen plusquam omnes indiget consilio.
§. IV. Appetitus proprius ingratum punit.

CAPUT X.

Ingratitudo livida, seu invidiosa reddidit Mariam, & Aaronem murmuratores.

§. I. Supplicium invidiosi est aliena gloria.
§. II. Princeps, qui Deum imitans fuerit, erit justus in puniendo.

CAPUT. XI.

Moysis magnanimitas regia erga ingratos.

§. I. Princeps ille, qui magis sustinet, magis Princeps est.

§. II. Liberare pœna offensorem ingratum, Divinitatis actio est.

§. III. Politica Cælestis est ulcisci injurias ministrorum, & murmuratores punire.

CAPUT. XII.

Ingratitudo fecit populum timidum & ignavum.

§. I. Ex ignavo timore statuit populus Deum, ac Moysen servitute Ægyptiaca commutare.

§. II. Plus est, quod timemus, quam id, quod patimur.

CAPUT. XIII.

Præcepit Deus separari ingratos populi, tamquam gentem teloidam & infectam.

§. I. Propria ingratitudo supplicium fuit ingratorum.

§. II. In supplicio ingratitudinis populi adest documentum Divinum ad regimen principum.

CAPUT. XIV.

Ingratitudo populi fuit infidelis, & immedicabilis.

§. I. Mala inveterata sunt sine remedio.

§. II.

§. II. Quid evenerit Moysi in remedio populi Dei.

§. III. Supplicium Moysis propter dubium de voluntate Dei.

§. IV. Serpentibus punivit, & sanavit Deus populum ingratum.

§. V. Sermo Moysis ad suum populum antequam vita excederet.

§. VI. Mors Moysis luctus, & dolor populi.

§. II. Mortuo Moyse, Deus injunxit Josue regimen populi.

CAPUT. XV.

Nec ipsum Dei regimen arridet ingrato populo.

§. I. Respuit populus Samuelem.

§. II. Mundus semper ingratus iis, quibus ob beneficia magis obstrictus est.

LIBER SECUNDUS.

CAPUT. I.

Selsitudo sceptri reddidit Saulem ingratum.

§. I. Saul electus ad sceptrum tamquam optimus Israëlita, evasit ingratus, & perversus.

§. II. Ingratitudo reddidit Saulem inobedientem, & malitiosum.

§. III. Deesse cultui Divino est maxima ingratitudo Principis.

§. IV. Ob ingratitudinem, & simulationem sine regno, & indulgentia mansit Saul.

CAPUT II.

Ingratitudine, & invidia evadit Saul Tyrannus.

§. I. Maximus ingratus, & invidiosus est maximus tyrannus.

§. II. Invidi ingrati odium sæviſſimum est.

§. III. Cor ingratum est cor sine lege, & indignatio principis in omnia audax.

§. IV. Effugere invidum tyrannum, nihil ignaviæ, multum prudentiæ continet.

§. V. Eventus Davidis quando Saulem fugit.

CAPUT III.

Davidis Generoſitas, & patientia cum ingratitudine Saulis.

§. I. Proponuntur rationes ob quas noluit David ulciſci Saulem.

§. II. Patientiæ arma expugnant omnia.

§. III. Multa bona continent moleſtiæ, ac labores.

§. IV. Qui plus patitur, plus aſſimilatur Chriſto.

§. V. Ingrati manus magis tyrannæ ſunt.

CAPUT IV.

Ingrata conditio eſt inter omnes magis perverſa.

§. I. Ingrata conditio beneficia odio compenſat.

§. II. Eſt ingrata conditio facilis in credendo malum, tyranna in condemnando.

§. III. Princeps, ut ametur, gratus, & liberalis eſſe debet.

CA-

CAPUT V.

Ingratitudinis cum crudelitate magna est conjunctio.

§. I. David ingratus Uriæ ingratis filiis punitur.
§. II. Ipsa ingratitudine punit Deus ingratum.

CAPUT VI.

In ingratitudine insolenti reperit supplicium ingratus.

§. I. Clementia Davidis cum Absalone ingrato.
§. II. Ingratitudo Absalonis erga parentem suum Davidem.
§. III. Ingratitudo reddidit Absalonem magis brutum, quàm ipsas belluas.
§. IV. Achitophel quia ingratus sibimetipsi supplicium fuit.
§. V. Supplicium insolentis ingratitudinis Absalonis.
§. VI. Compassio Davidis, & insolentia Joab.

CAPUT VII.

Ingratitudo Salomonem reddidit cupidum, & idololatram.

§. I. Magnificentia Dei cum Salomone.
§. II. Ingratitudo Salomonis cum Dei magnificentia.
§. III. Ingratitudo cupida Salomonis.

CAPUT VIII.

Ingratitudo politicæ Ieroboami portavit supplicium Dei.

§. I. Impia, ut vocant, ratio ſtatus fecit ingratum Jeroboamum.

§. II. Maximum in principe ſcelus eſt malum exemplum, quo præit aliis.

§. III. Supplicium ingratitudinis politicæ Jeroboami.

§. IV. Impia ratio politici ſtatus ſemper fuit ruina Principum.

§. V. In Principe non tam damnetur error, quàm incuria.

CAPUT IX.

Ingratitudo Regis Acab plus omnibus impia, & perverſa fuit.

§. I. Impius Acab æque ingratus, ac perverſus fuit.

§. II. Cupidus inter omnes maximus tyrannus eſt.

§. III. Tyrannus ſemper aſſociatur falſitate.

§. IV. Eſt ingratitudo Principis non vivere ſecundum leges.

CAPUT X.

E Cælo decidit ſupplicium contra ingratitudinem infidelem Impii Acab.

§. I. Ingrato, ac tyranno Principi ſolum arrident miniſtri adulatores.

§. II. Ingratitudo, & tiranis deteſtatur veritatem, & ipſa deteſtatio parit ſupplicium.

CAPUT XI.

Ingratitudo ſceptri Hæbrei fuit malum Contagioſum.

§. I. Impietas parentum tranſit ad filios, ſicut hæreditas.

§. II. Cum ingratitudine ſuperbia nata eſt.

§. III. Ingratitudo Principum immedicabile malum eſt.

§. IV. Nullum vitium Deo magis abominabile, quàm hypocriſis.

§. V. Princeps eſſe debet in verbis cautus, & maturus.

§. VI. Supplicium ingratitudinis impiæ Jezabelis.

§. VII. Zelus cum impietate ambitio eſt.

§. VIII. Inter Principes Iſraëlis fuit hæreditarium ſcelus ingratitudo.

§. IX. Ingratitudo Principum decem tribuum omnes reddidit infideles.

CAPUT XII.

Amiſſum eſt ex ingratitudine ſceptrum Hæbreum.

§. I. Sine fidelitate non conſervatur ſceptrum.

§. II. Vitia Principis ſunt totius ruina imperii.

§. III. Temporalem felicitatem aſſociant ingratitudo, & exitium regnorum.

LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

Amor Christi fuit æque sapiens, atque excedens in diligendo ingratos.

§. I. Ut amor immodice ardeat, sapiens esse debet.

§. II. Proponuntur rationes, quibus videtur suaderi Christi amorem fuisse prodigum; & ostenditur veritas, quod fuerit sapiens.

§. III. Solus, qui amare novit, amare novit ingratos.

§. IV. Excessus, qui videntur indigni majestate, sunt, qui commendant sapientiam amoris.

CAPUT II.

Ingratitudo hominum fuit magis perversa, quando amor Christi fuit magis excessivus.

§. I. Ex majori excessu amoris eruit ingratitudo motiva, ut si beneficiorum immemor.

§. II. Obstinatio animi excæcat lucem mentis, ut sit ingratus.

§. III. Amor patiens solus amor est.

§. IV. Ingratus cum sit Diabulo malitiosior, ipsis brutis rudior, ac hebetior est.

CA-

CAPUT III.

In patientia erga ingratos valde eminuit Christi Amor.

§. I. Sublimior in Deo magnitudo est.

§. II. Sustinere proditionem, & diligere proditorem est major excessus patientiæ.

§. III. Pati quod, cum me condemnet injustitia, excusetur malitia, est maxima patientia.

§. IV. Fuit excessus omnium maximus, quod Christus se traderet suis hostibus, ut pro illis moreretur injuriis affectus.

§. V. Fuit excessus amoris Christi quærere proditorem, cum antea de proditione quereretur.

§. VI. Summus excessus patientiæ est innocentiam non justificari.

CAPUT IV.

Erga patientiam amoris Christi se Crudeliorem gessit hominum ingratitudo.

§. I. In captura Domini se exhibuit ingratitudo hominum magis crudelem, quando se Dominus exhibuit magis patientem.

§. II. Horam amoris Christi reddidit hominum ingratitudo horam crudelitatis.

§. III. Pilatus sua malitia æmulatur malitiam Judæorum.

§. IV. Nulla major tentatio patientiæ, quam falsitas.

§. V. Æmulatio magna data fuit ingratitudinis ho-

minum inter se quisnam crudelior foret erga patientiam Christi.

CAPUT. V.

Dum se Christus pro ingratis deprimeret, amor manifestavit excessum.

§. I. Amor, qui est in excessu novit deprimi, seu humiliari.

§. *II.* Amoris Divini excessus est humilitas.

§. III. Recusatio Petri in lavacro fuit ignorantia, & objurgatio Christi fuit documentum.

§. IV. Major excessus amoris non consistit in sublimando amatum, sed in deprimendo amantem.

CAPUT. VI.

Excessus amoris humilis in Christo correspondet, ingratitudo hominum despectibus.

§. I. Contemnunt Pharisei Christum, eo quod quæreret, & admitteret peccatores.

§. *II.* Propter excessum, quo se Christus in Sacramento occultans dedit alimentum hominibus, fuit ab illis contemptui habitus.

§. *III.* In majori excessu humilitatis excessit ingratitudo hominum, ut displiceret Christum humilem.

CAPUT

CAPUT. VII.

Dum Christi amor erga ingratos foret profusus, magis excessit.

§. I. Liberalitas est benevolentiæ probatio.

§. II. Solus novit amare, qui novit dare, & qui cor dedit, omnia dedit.

CAPUT VIII.

Maxima amoris Christi erga ingratos Liberalitas fuit, se dare Eucharistiæ Sacramento obductum.

§. I. Non potuit plus excedere amoris liberalitas, quàm in largiendo honoris discrimine.

§. II. In Sacramento Eucharistiæ nobis donavit Christus sapientiam, & similitudinem.

§. III. Sacramentum Eucharistiæ fuit maximum donum, & excessus.

CAPUT. IX.

Liberalitati Divini amoris correspondet humana ingratitudo odio.

§. I. Quo majus est beneficium, eo lethalius odium.

§. II. In tribunali ingratitudinis, excessus beneficiorum sunt scandala, & miracula sunt crimina.

§. III. Odium ingratitudinis Judaicæ fuit æque crule, atque insanum.

 §. IV. Ubi

§. IV. Ubi ardet odium, & viget dependentia, sanum consilium dari nequit.

§. V. Fuit amor Christi immense largus vita, & morte; ex adverso Judæorum odium eadem vita, & morte æmulum talis amoris largitati.

Indicis Capitum & Paragraphorum

FINIS.

SUGIL-

SUGILLATIO INGRATITUDINIS

Reperta in Sacris litteris, inflicta per Virtutes morales, è quibus Christiana Politica efloreſcit.

LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Ingratitudo Luciferina.

§. PRIMUS.

Cœpit ingratitudo cum Angelis, qui majora à Deo beneficia acceperunt.

1. IMmanis materies eſt, diſpar ſcribendo manus, labes communis, difficillima correctio: mala enim ingenita non ſine miraculo curantur, & ingratitudo plus malis omnibus ingenita eſt. Verùm quando rationes pro remedio non ſint, veritates erunt pro ſupplicio: eſt enim ingratitudo vitium omnino infeſtum rationi, honori, & humano convictui, utpote quæ expugnat veritatem, deeſt muneri, teſtaturque ingratum eſſe omnium deterrimum. Cœpit cum Angelis, unà cum hominibus ortum habuit: & poſtquam cum mundo infeliciter progreſſa fuerit, manebit in Erebo, nativo ingratorum centro: *Vocabitur in æternum ſemen peſſimorum.* *Iſai. 14.*

2. Produxit ſummus rerum opifex Deus Angelicos ſpiritus cœleſtium hierarchiarum incorruptibiles & immortales: eoſque ſuopte ingenio fecit nobiliſſimos, puriſſimos, & excellentiſſimos præ cæteris rebus creatis. Contulit eis unà cum ſupernaturali gratia mentem perſpicacem, memoriam firmam, judicium maturum: denique ornavit ſcientia rerum omnium, quæ naturæ viribus comparari poteſt. *Angelorum ingratitudo.*

potest. Insuper designatos aulicos, imo Principes suæ celestis curiæ, delegit sibi proximiores administros suæ majestatis: eosque donavit mira celeritate ad intelligendum, & operandum: nam Principes & administri Dei citissimè intelligunt, & operantur.

Lucifer ingratus.

3. Pro magnitudine ingentium beneficiorum Lucifer, & Angelicæ naturæ tertia pars, ducis pessimi affecla, reposuit peccatum superbiæ. Ausus enim contra divinam omnipotentiam appetiit omnipotens fieri sicut Deus. *In Cœlum conscendam, similis ero Altissimo.* Ex superbia pullulavit audacia, sed superbia ex ingratitudine: si enim Lucifer memoria retineret se à Deo Angelum fuisse productum, non adspiraret ad thronum Dei: fuit ingratus, & ex hac radice superbus. Ingratitudo progenuit superbiam, superbia peccatum: pessima mater, perversa filia, infamis nepos.

Isai. 14.

Ingratitudo augetur beneficiis.

4. At rogo; si Deus produxit Luciferum, Angelum primaria nobilitate conspicuum, & ingratitudinis vitium abjectissimum est, cur Lucifer inter ingratos primatum tenuit, cum foret à Deo tot beneficiis cumulatus? Apud ingratos videtur ex beneficiis ingratitudo progigni, ita ut quò quis à Deo plus accepit, eò minus illi rependat. Cùm servator Christus vellet ingratitudinis vitium ad vivum exprimere, ficum delegit in Symbolum: *Venit quærens fructum in illa, & non invenit.* Cur non aliam ex arboribus, quas procreavit natura vel ad indulgentiam palati, vel ad lenocinium aspectus? Dicam paucis. Ficus, cœlesti dono, solet emittere bis in anno fructum, cum reliquæ arbores semel proferant. Igitur Christus, ut nativis coloribus adumbraret ingratitudinem, nequivit afferre symbolum aptius: cùm ibi minor detur correspondentia, ubi major effunditur liberalitas.

Luc. 13.

Ingrati sunt immemores.

5. Duo effectus in Lucifero innotuere, qui ingratitudini sunt congeniti, alter non agnoscere se ipsum, alter beneficium ignorare. Non agnovit se, quia cum esset creatura, voluit adæquari creatori: *Similis ero Altissimo.* Cum divinitas sit unica, & infinita distantia inter creaturam & creatorem. Ignoravit beneficium, quia ex illo, gradum fecit ad audaciam. *In Cœlum ascendam.* Cum haberet naturam angelicam, prætendit divinam: cum obtinuerit principatum in cœlo, voluit Deus esse. Quis reddidit Luciferum tam ignarum? Ingratitudo: nam ingratus ut taceat debitum, acceptum

acceptum vel deneget beneficium, nescit omnia. Exponit Christus discipulis unum inter maxima beneficia, quæ nobis contulit. *Ego sum panis vivus, qui de Cælo descendi: qui manducat hunc panem vivit in æternum.* At discipuli ubi audierunt à Christo beneficium eximium, ignorarunt omnia: *Durus est hic sermo.* Quæro nonne discipuli perspectam satis habuerant Christi veritatem in doctrina, & exploratam in miraculis omnipotentiam à qua in ipsos defluxerat potestas edendi prodigia? Cur ergo hæsitant de potentia illius, ut se edendum præbeat sacramento obvolutum? Omnia probè cognita habuerunt: cum tamen essent ingrati, cuncta nescierunt pro negando debito: *Ex hoc multi discipulorum abierunt retrò.* Ne agnoscentes debitum, beneficium Deo acceptum referrent, Lucifer obcæcatus se gessit numini rebellem, & discipuli à magistro defecerunt: nam qui parum agnoscit, ingratè agit, & rebellis est. *Joan. 6.* *Joan. 6.*

6. Ingratus contrahit oblivionis culpam, subitque malum insciitiæ: nam inter ingratitudinem & insciitiam nihil intercedit discriminis. Sacra Pagina ingratum non appellat malitiosum, cum ingratitudo insignis malitia sit, sed vocat tardum in intelligendo: *Homo cum in honore esset non intellexit.* Prolatum fuit de Adamo. *Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua.* Dictum fuit de Hebæis. Veritas citra dubium est cognovisse Adamum beneficia sibi à Deo uberrimè collata, Hebræosque vidisse prodigia, quæ Deus ediderat ipsis favendo, & ferendo opem, atque adeo divina opera intellexisse: dicuntur tamen ignorasse, quia sese divinis beneficiis neque gratos, neque memores præstiterunt. Ingratum solemus nuncupare mentis inopem, seu potius immemorem: datur ex hac parte facultatum spiritualium in nobis commutatio, dum voluntatis defectus adscribitur intellectui: proclivius enim est assequi conjecturis posse in homine (quod certè videtur impossibile) mentem penitus extingui, quam hominem ipsum suo conditori tot nominibus obstrictum, persolvendis gratiis defuturum. *Ignorantia ingratorum.* *Psal. 84.* *Psal. 105.*

7. Excandescit Deus contra ingratitudinem populi sui, eumque insectatur compellando nescium & ignarum, dum videt acceptis beneficiis non respondere: *Hæccine addis Domino populo stulte & insipiens.* Si populus ingratus est, cum à Deo vocatur stultus *Stultitia ingratorum.* *Deut. 32.*

& inſcius ? Vocare ſtultum & inſcium, idem eſt atque vocare ingratum : nam ſtultum, inſcium, & ingratum eſſe in idem recidunt, nec ullum ſtultitia, inſcitia, & ingratitudo ſubeunt diſcrimen. Eadem voce compellavit ingratitudinem ſynagogæ, quando pollicitus eſt, eam ſuorum amicorum oculis patefacere : neque enim aliud ſupplicium acerbius eſt, quàm delictum alicujus coram ipſius ſtudioſis & familiaribus manifeſtare: *Et nunc revelabo ſtultitiam*
Oſe. 2. *ejus in oculis amatorum ejus.* Conatur Deus exprobrare populo ſuo ingratitudinem, & vocat ignorantiam ? Non eſt cur ſcrutemur impoſitionem nominum in eadem re . nam ingratitudo & ignorantia Synonyma ſunt. In domo Pontificis Magiſtrum ſuum
Matth. 26. negavit Petrus : *Non novi hominem.* Et faſſus eſt ſe neſcire : *Neſcio quid dicis.* Olim Chriſtum tanquam Dei filium teſtatus fuerat : *Tu*
Matth. 16. *es Chriſtus filius Dei vivi.* Quid, in hoc eventu ſapit, & in alio ignorat ? Ita eſt : nam olim in verba prorupit gratus, modò ingratus : & quando grati ſapiunt, ingrati neſciunt.

8. Ex ordium duxit ingratitudo, ſeu potiùs habuit in primariis illis creaturis, quas Deus condens deſtinavit in Principes ſuæ
Principum eſt propria ingratitudo. curiæ cœleſtis. Eſt enim illa individua ægritudo Principum, & congenitum vitium aulicorum : in his, quaſi illorum aſſeclis ; in illis, quia ex innata ſuperbia deberi ſibi omnia exiſtimant : naſcuntur ſolius fortunæ debitores, ex cujus munere bona capiunt : cum verò ea ſine meritis accipiant, præ reliquis tumidi inſolenter efferuntur. Eſt ſuperbia in illis indigna proles, cum qua ingratitudo parit audaciam : poteſtas eos reddit elatos, & majeſtas ingratos, cum illis videatur magnitudo ſibi præſtita obſequia obliviſci, ne inferioribus ex gratitudine obſtringantur. Cum verò in aulis mala inſtar peſtilentiæ omnes contaminent, ingratitudo aulicorum, & potentiorum vitium eſt.

Apparuit Gedeoni Deus, ut illius firmaret animum, erigeretque in ſpem victoriæ, quam de ſuis hoſtibus erat reportaturus :
Jud. 6. Deo Gedeon gratus obtulit ſacrificium : *Coxit hædum, & de farinæ modio azimos panes.* Deus etiam ſe Moyſi ſpectandum præbuit in rubo, ut illum excitaret, aleretve præcognita Hebræorum liberta-
Pauperes Deo grati. te, & Ægyptiorum ruina : cum verò Moyſes ad manum haberet oves, quas ductabat, nullam conſtat ei tuliſſe Deo victimam. Si

Gedeon

Gedeon inter anguſtias tenuis, afflictæque fortunæ quærit victimas, quibus ſe divinis ſolvat nominibus, cur Moyſes obliviſcitur offerre Deo holocauſtum, quando ab eo fuit ſingulari beneficio devinctus? Gedeon erat vir ruſticus in agro educatus, Moyſes urbanus in aula nutritus, Gedeon miſer & pauper, Moyſes divitiis abundans: aulici verò, locupletes, & potentes credunt ſibi deberi omnia, eòque deveniunt, ut perſuaſum habeant, ſe tunc favere, quando accipiunt: & ideo parum cogitant de gratitudine. *Exod. 3.*

§. SECUNDUS.

Supplicium ingratitudinis Luciferinæ.

9. Ingratus eſt qui beneficium denegat, qui diſſimulat, qui non gratificatur: inter omnes ingratiſſimus qui acceptum bonum obliviſcitur: in hoc enim nulla gratificationis manet ſpes. Verùm inter omnes, vel ingratiſſimos ille peſſimus eſt qui ipſis acceptis beneficiis armatur ad offendendum benefactorem: ſic inter Angelos Lucifer, inter Principes Saul, inter Apoſtolos Judas, inter populos Iſraëliticus: ratio in promptu eſt, nam hi omnes ſingulare à Deo beneficium adepti ſunt, nempe Angelus naturam, Rex ſceptrum, Diſcipulus Apoſtolatum, & Hebræi hæreditatem; cùm tamen omnes ſupremum numen ipſo accepto beneficio offenderint: & hoc genus ingratitudinis peſſimum eſt, ideoque ſupplicio acerbiori coërcendum. *Etiam ingratiſſimorum peſſimus qui acceptis beneficiis benefactorem offendit.*

10. Nemo unquam diffitebitur, naturam Angelicam Lucifero datam ſingulare fuiſſe beneficium, cum in ea Angeli cæteris rebus creatis antecedant. Quomodò igitur Lucifer tanto beneficio fuit uſus? Ipſo eodem Deum offendit: cum enim ſe conſpiceret natura rebus aliis creatis ſuperiorem, voluit eſſe omnipotens ſicut Deus: *Similis ero Altiſſimo.* Et quidem genus hoc ingratitudinis peſſimum eſt, cum beneficia ipſa vertat in arma contra authorem: & tunc maximè quando ſupremus author erga ſuas creaturas ſe gerit munificentiſſimum. II. §. Allocutus Deum Iſaias, ait puniendam eſſe omnem linguam, quæ ſuo conditori Deo reſtiterit: *Omnem linguam reſiſtentem tibi judicabis.* Miror Iſaiam dicentem plectendam eſſe omnem linguæ renitentiam, cum præter- *Ingratitudo utitur beneficiis contra benefactorem.* *Iſai. 54.* *Lingua.*

Lunitur ingratitudinis causâ.

mittat reliquas omnes corporis partes, quæ ſuis functionibus ſatis conditori ſuo reluctantur, manus exercendo opus, pedes movendo greſſum, & ſic de aliis. Cur igitur meminit de ſola lingua? Reliquæ corporis partes homini communes ſunt cum aliis animantibus, ſola lingua pro ſermone conficiendo, ſeu vox dearticulata pro commercio habendo, peculiare homini donum eſt, quô à reliquis diſcriminatur. Cum ergo homo linguæ munere omnibus excedat, renitentia linguæ ſingularis ingratitudo eſt, peculiari digna ſupplicio: nam prædictum ingratitudinis genus fertur inter omnia nequiſſimum.

Supplicium ingratitudinis.

11. Ægre tulit ſummus conditor ingratitudinem Angelorum, quos ſubinde æterno ſupplicio compeſcuit: nam beneficia à Deo cumulatius accipientes, cùm haberent naturam nobiliſſimam, ſcelere abjectiſſimo reſponderunt: ſcelus autem infame ſempiterna pœna conſequitur. Angeli degenerarunt in dæmones, à cœlo in Erebum detruſi, pro cœleſti habitaculo Tartareum receperunt: quia in Paradiſo locus ingratitudini non eſt. Ejecit Deus Adamum de Paradiſo. *Emiſit eum Dominus de Paradiſo voluptatis.* In Paradiſum poſtea introduxit Dimam: *Hodie mecum eris in Paradiſo:* cum Adamus foret perpetuo exilio mulctatus. Unicum Adamus commiſit furtum vetiti pomi: Dimas crebris latrociniis vias ac domos infeſtavit. Si Dimas pœnitentia motus divinam imploravit clementiam, etiam tempeſtiva Adamum ſubiit pœnitentia. Cur igitur Adamus manet ejectus à Paradiſo, in quem Dimas admittitur? Adamus fuit ingratus: cum enim prodiret à divinis manibus opus abſolutiſſimum, perfectiſsimaque imago Deum ipſum exprimens, tacuit, nec ſcivit prorumpere in verba, quibus ſe gratum probaret tam benefico conditori: & quidem ſi à Paradiſo exulant reliqua ſcelera, plus omnibus diſtat ingratitudo.

Gen. 3.

Luc. 23.

Scientia eſt in malo grave ſupplicium.

Pſal. 118.

12. Verum ſi Deus voluit acerbiſsimè punire ingratos Angelos, cur non eos multiplici ſcientia, ſicut & aliis bonis ſpoliavit: præſertim quia inſcitia fertur haud leve ſupplicium ingratitudinis? David intellectum à Deo flagitabat, ne Deum offenderet, & ſic viveret: *da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam, & cuſtodiam illam in toto corde meo. Intellectum da mihi, & vivam.* Ex quo rectè deducitur ignorantiam eſſe inter omnia ſupplicium maximum: ſiquidem abſque

absque intellectu nec vita servatur, nec observatur divina lex. Ratio est, quia insipiens etiam Deum ignorat: *Dixit insipiens in corde suo non est Deus.* Et ignorantia Dei secum affert offensam infinitam, & mortem æternam! *Dico* tamen reliquisse *Deum* Angelis rebellibus sapientiam ut acerbiori pœna torquerentur: nam quis eò plus sentit, quò plus sapit, & ille est dolor acerrimus qui pungit judicium. Nullus assidet ingratis durior carnifex quàm proprius intellectus. Aquitofelem & Judam strangulavit, Saulem proprio gladio interfecit. *Psal.* 13.

13. Claudamus hujus argumentum capitis animadversione quadam, pro rubore ingratis injiciendo. Jactat se misericordem Deus: *Misericors sum.* Adeo benignus & mitis est, ut patientia ipsius non semel vulnerata per suum populum æquanimiter tulerit: *Tentaverunt me per decem vices.* Cur igitur tam severus in Angelos semel, ac prima vice delinquentes animadvertit? Quia erat delictum ingratitudinis: ingratis autem nec lenitas quantumvis maxima connivet. Suis clientibus præcepit David gladio districto irruere in Nabal, eo quod obsecratus sibi indigenti non tulerit auxilium: *Accingatur unusquisque gladio suo.* Quid? David mitissimus tam patiens olim injuriarum, eâ præsertim opportunitatè, quâ Semeii cum convitiis laceravit, modò tam asper, & appetens vindictæ contra Nabal, eò tantum nominè, quòd sibi auxiliatus non esset? Ita: Nabal erat Davidi multis numinibus obstrictus, præcipuè quando David illi damnum ab aliis inferendum pastoribus intercepit. Nil igitur mirum, si cum Nabal se gerat ingratum, David lenitate deposita, exardeat in iracundiam: nam ingratitudo etiam mansuetudinem eximiam compellit ad vindictam. Quòd si Nabal pœnam illam meruit, longè graviorem meruisse Angeli, qui donis majoribus cœlitus cumulati, fuêre primi, qui offenderunt suum & rerum omnium conditorem: & qui offendit beneficiis acceptis, æternam meretur pœnam.

Ingratitudo etiam mansuetudinem eximiam compellit ad vendictam. *Exod.* 4. *Exod.* 32. *1 Reg.* 25.

CAPUT

CAPUT II.

Ingratitudo humana.

§. PRIMUS.

Prima culpa hominis dominatum mundi obtinentis fuit ingratitudo.

Imitatio vitiorum.

14. ANgelorum ingratitudinem noſtri primi parentes æmulati ſunt: nec enim vitiorum, quæ ſublimi eminent ſolio, deſiderantur aſſeclæ. *Hominis fabrica,* Formavit Deus Adamum ex modico lutho, terreaque argilla: & cum in illius faciem afflaret vitalem ſpiritum, evaſit cum anima ſpirituali, & immortali, ita ut hæc corpori mortali conglutinata manſerit forma, & corpus materia, ex quibus perfectus homo coaluit. Certè ſuam prompſit & exhibuit Deus omnipotentiam in primi hominis opificio: cum enim ad fabricam corporis deligeret rudem ac vilem materiam, evaſit corpus ſtructura ſua mirabile: cum ex nihilo produceret animam, huic naturam indidit adeò nobilem & excellentem, ut ſit Dei ipſius capax & effigies. *Deus quando vocatus Dominus.* Et quidem in nulla re alia ſe geſsit Deus magis Dominum, quàm in Adamo formando, eumque excitando de pulvere. Ex quo, cum ante productionem hominis ſolum vocaretur Deus, cœpit exinde appellari Dominus, ut conſtat *Gen 1.* ex ſacro textu. Nulla enim alia munificentia magis peculiaris eſt Principis ſe verè dominum probantis, quàm excitare homines de pulvere: verum quidem eſt quod ſic excitati in non gratificando pulveream frequenter retinent vilitatem.

15. Viro ad amuſim condito voluit Deus adjungere comitem, quæ illi opitularetur, proindeque ex quadam illius coſta ædificavit Evam: nam quælibet opitulatio, quam viro præſtat fœmina, ex miſerrimi viri ipſius coſtis egredi neceſſe eſt. *Eva ædificata, ſeu formata. Gen. 2.* Utramque ergo gratia, ſapientia, innocentia ac libero arbitrio ornavit Deus, & poſuit immortalitate donatos in terreno paradiſo, conſtituitque dominos ac præſides rerum omnium, quas in ſublunari mundo produxe-

produxerat, unico impoſito præcepto, ne ederent de arbore ſcientiæ: *De ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas.* Cum verò tot, tamque ſingularia homini forent collata beneficia, compenſatio pro illis nulla viſa eſt, niſi Deo jubenti reluctari, auderetque contra divinam ſapientiam, cujus uterque parens noſter invidus extitit æmulator: *Eritis ſicut Dii ſcientes bonum & malum.* Quæro igitur, cur prima hominis labes ingratitudo fuit? Quia Deus formavit hominem de limo terræ, & cum, præter alia beneficia, quibus obſtrinxit, ſua ſigillavit imagine. Ea autem fertur hominis conditio, ut quò plus accipiat munerum, ea plus occultet, ac deneget ingratitudine. Gen. 2. *Beneficiorum oblivio.*

16. Tria verùm judico in hominis ingratitudine animadverſione digna. Primum, quod prohibuerit Deus Adamo uſum prædictæ arboris, cùm illum creaverit dominum cunctarum rerum. Secundum, quòd præcepto impoſito ſubjugaverit, quem dominatorem totius orbis conſtituerat. Tertium, quòd damnetur Adamus tanquam ingratus ex quadam aviditate, ſeu appetentia divinæ ſimilitudinis, quam Deus illi ut primùm formato contulerat: voluit Deo eſſe ſimilis, quia ad ſimilitudinem ſuam illum fecit Deus? Dicam pro meo captu. Vetuit Deus Adamo duplici ex capite illius uſum arboris. Primo, ut doceret hominem quod Principis dominium præcipuum eſt, ſuæ dominari appetentiæ; nam qui ſibi dominari neſcit; aliis dominari non poteſt. Secundo, quia cum in ſe contineret arbor illa ſcientiam boni & mali, noluit cum bono mixturam mali; quia mixtura ſimili depravatur bonum, & augetur malum: Et idcirco talis uſus non decebat Adamum in ſtatu innocentiæ. *Præcipuum dominium eſt dominari appetitui.* *Boni & mali mixtura reprobatur.*

Ægre fert Deus quòd homo admiſceat virtuti malitiam, admittat aliquid cœleſte, & ſimul aliquid terrenum: inſerviat prophanitati ac ſpiritui. Nutriti manna pane cœleſti indulgentiſſimo appetierunt Iſraelitæ carnes Ægyptias. Voluntati eorum Deus annuit: Vix tamen ori carnes inſervierant, cum Deus omnes vita ſpoliavit: *Adhuc carnes erant in dentibus eorum, ecce furor domini deſcendit ſupereos.* Sed probè ſcio eoſdem in ſolitudine adoraſſe vitulum, & hujus tam atrocis delicti ſupremum numen diſtuliſſe vindictam. Cur igitur modò ſe gerit tam feſtinum in vindicando? Nonne adorare Exod. 32.

falsam divinatem scelus est longè detestabilius, quàm appetere carnes Ægyptias? Ita est, sed quando adorarunt vitulum, deseruerunt prorsus divinum cultum, seque ex integro nequitiæ emanciparunt. Verùm quando appetierunt carnes & epulas Ægyptias, non ex toto reliquerunt Deum, ejusque favores: cum manna cœlesti edulio terrenum voluerunt conjungere, Deum mundo, sacra denique miscere prophanis, ex quo meruerunt divinam accelerari vindictam. Christo è cruce pendenti tortores improbi duplicem obtulerunt calicem, alterum plenum aceto, alterum vino & felle plenum: priorem accepit, & potavit libenter: *Cum accepisset Jesus acetum, dixit consummatum est.* Posteriorem respuit deprehendens insipidum; *Noluit bibere.* Cur non æquè utrumque potat, sed uno accepto negligit alium? Bibit priorem, quia in eo erat purum acetum, noluit posteriorem, quia in eo erat mixtura vini & fellis: *Dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum.* Videtur Deo plus displicere mali unà cum bono commixtio, quàm malum ab omni bono sejunctum.

Joan. 19.

Matth. 27.

17. Subjecit Deus Adamum imposito præcepto, quia voluit ut Adamus subjecto orbi penitus dominaretur. Nemo enim faciliùs orbem sibi subjicit, quàm qui vere Deo subditus est: nam Deo per obedientiam subjici, est habere orbem sub suo dominatu.

Qui Deo se subjicit felicius imperat.

Christus præivit nobis exemplo In horto paruit Æterno suo Parenti, ut in cruce mortem oppeteret; *Non sicut ego volo, sed sicut tu.* Et in cruce illum Pilatus declaravit Regem terræ; *Jesus Nazarenus Rex Judæorum* Et bonus latro illum agnovit Regem cœlorum; *Domine memento mei cum veneris in regnum tuum.* Quæro tamen, si Christus in horto se subditus fassus ut obedientem subjecit, cur in cruce tanquam Dominus annuit Dimæ? *Hodie mecum eris in paradiso.* Quia ex obedientia in horto meritus est supremum in cruce imperium; nam quò in obedientia quis se plus submittit, eò erit in dominatione potentior.

Matth. 26. & 27.

Luc. 23.

18. Merito carpitur Adami ingratitudo tum quia fregit præceptum, tum præcipuè quia appetiit divinam similitudinem seu paritatem in scientia; cùm enim foret opus divinarum manuum voluit Deum scientia æquare; & quidem scientiæ æqualitatem nec homines inter se ferunt; Unusquisque appetit inter alios scientia potiùs quàm

Scientia odit paritatem.

quàm viribus præstare. Petunt discipuli obnixè à Domino, ut illis aperiat supremum diem finalis judicii: *Dic nobis quando hæc erunt!* Matth. 21. Christus ab eo detegendo se excusat: *De die autem illa, & hora nemo scit, neque Angeli cœlorum, nisi solus Pater.* Cur Dominus illis occultat hanc diem, si illis prædixit diem suæ resurrectionis, sicut & reliqua mysteria, quæ in redemptione operatus est? Quia discipuli voluerunt scientia illius temporis æquare Deum: & æqualitas in scientia etiam inter humanos non toleratur. Atqui si Dei Unigenitus non ignorabat talem diem, quia æqualis est Patri secundum divinitatem: cur igitur ait solum Patrem id scire? Quia cum filius sit idem cum Patre: *Pater & ego unum sumus.* Voluit discipulis significare se id specialiter quà Deum scire, ut intelligerent quòd non admittitur æqualitas in scientia, nisi quando datur divinitas in personis: nam habere similes in scientia nemo patitur. Joan. 10.

Cum vero ingratitudo hominis affectaret scientiam consecuta est supplicium, quin implere desiderium. Nam ob talem ingratitudinem mansit homo gratia & innocentia spoliatus, ac per scientiam malorum cunctis obnoxius calamitatibus.

§. SECUNDUS.

Universa ruina hominis fuit ingratitudo.

19. Ex superioribus satis nobis compertum est, primam hominis culpam fuisse ingratitudinem. Et quænam aliæ pestes, lethifera ve scelera pullularunt ex tam nefaria parente? Hominem evadere Deo suo reluctantem, nescium, infidelem, & flagrantem ambitione. Est enim ingratitudo quædam veluti palæstra, in qua scelera omnia addisci solent. Quænam rebellior inobedientia committi poterat ab Adamo, quàm violare temerè unicum præceptum sic facile observatu, ut erat abstinere à fructu unius tantum arboris, cum posset edere ad libitum de reliquis omnibus Paradisi? *Ex omni ligno Paradisi comede; de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas.* Cur igitur Adamus Deo tot beneficiorum debitor non observat unicum præceptum? Quia beneficia reddidere illum ingratum, & ingratitudo inobedientem: visa illi fuit levior culpa, quàm *Ingratitudo parens & palæstra scelerum.* Gen. 2.

obligatio: nam obligatio est quæ plus gravat homines. Renuit senior frater prodigi invitatus à parente domum ingredi, ut fratris junioris adventum festum ageret: imò exprobravit parenti nunquam sibi datum hædum, ut exhiberet convivium amicis. *Nunquam dedisti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer.* Luc. 15. Nescio qua veritate nitatur hujusmodi querimonia: cum probè sciam datam filio illi querulo fuisse hæreditatis partem legitimam: *Divisit illis substantiam.* Cum autem esset legitima agricolæ, continere debuit nonnullos pecoris minoris greges, vel majoris armenta. Cur igitur eo devenit, ut negaret quidquid à pio genitore acceptum? Erat ingratus tum re, tum figura, qua referebat populum Hebraicum seniorem filium, sicut prodigus gentilicum Dei filium juniorem: & ingratus tam graviter fert respondere beneficio, ut deneget mendaciter acceptum munus, pro abjiciendo à se obligationis pondere. Josephus qui se tantum in obsequendo & serviendo Ægypto impenderat, etiam à Regibus fuit ignoratus: *Surrexit interea Rex novus, qui ignorabat Joseph.* Exod. 1. Cur homines suos ignorant benefactores? Ne gratificandi onus in se recipiant. David, qui tantum Sauli & ejus clientibus obsecutus est, videbatur ignorari ab inquirentibus illius genus: *De qua progenie* (dicebat Saul) *est hic adolescens.* 1. Reg. 17. Videbantur sibi nimis onerati beneficiorum pondere, ideo ignorant beneficia: obligatio est quæ plus viros onerat, ac premit.

Ingratitudo denegat acceptum munus.

Adamus inobediens.

20. Ingratitudo reddidit Adamum simul inobedientem & insciam: quòd si inobedientia magna fuit, major apparuit insciti a. Minatur Deus Adamo capitale supplicium, si manducet de pomo vetito. *Morte morieris.* Gen. 2. Securum reddidit Adamum Diabolus de vita, etiam si vescatur. *Nequaquam moriemini.* Gen. 3. Annuit Adamus Diabolo mendacii parenti, & non Deo veritatis fonti: nam ingratitudo eum fecit rebellem, rebellio obcæcavit: utraque erupit à superbia, quæ cæcitas & ignorantia est. Illud judico animadversione dignum, quòd Adamus ita manserit obcæcatus, ut neglecta Dei veritate amplecteretur mendacium diaboli, quo tempore diabolus innotuit manifestè, ac splendidè mendax. In re satis difficili meum interponam judicium. Veritas divina indicebat Adamo obligationem, qua tenebatur suo conditori parere: mendacium diabolicum

Ingratus odit veritatem.

cum illi pollicebatur ex rebellione ſimilitudinem Dei: & homo minus arbitratur detrimentum à falſa ſpe dejici, quàm ſe fateri obligatione devinctum.

Abſalon amplexus eſt Aquitofelis fraudem ob ſpem ſceptri, contra honorem ſui parentis, quando erat illius amori magis debitor. Judas ob ſpem pretii audivit conſilium dæmonis, ut proderet ſuum Magiſtrum, quando hic largior illi ſuum ſtudium navaverat. Uterque permiſit ſe decipi ab ſpe, ne ſe gratum præſtaret. Sed cur homo mavult fraudari ſpe, quàm referre gratiam? Quia homini nihil æquè difficile eſt, quàm ſe præbere gratum illi, cui multum debet. Conatus Baptiſta divinam efferre omnipotentiam, ait Deum poſſe Jordanis lapides animare, eoſque vertere in Habraæ filios: *Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Habraæ.* Hi lapides fuere erecti in Jordane, quando tranſiit arca Dei, pro æterno monumento prodigii, quod Deus patravit in Jordane, fluvio ipſo (quaſi foret metu & reverentia tactus) aquarum curſum retrò agente, ut cederet exercitui, quo Joſue ferebat arcam. Vertitur modò in hoc dubium. Cur Baptiſta pro Dei commendanda potentia deſignat potiùs hos lapides, quàm alios, ex quibus Deus homines ſuſcitet? In promptu deciſio eſt: lapides illi Jordanis fuere excitati in teſtes gratificationis: nulla autem dari poteſt major exaggeratio Omnipotentiæ divinæ, quàm formare homines ex lapidibus, qui aliquando extitere gratitudinis monumentum. Adeo homini difficile eſt ſe exhibere gratum, ut nulla ſit probatio manifeſtior divinæ potentiæ, quàm producere homines de lapidibus, qui aliquando fuere gratitudinis ſigna: cùm enim prima culpa in primo homine fuerit ingratitudo, hanc poſteri ab illo jure hæreditario hauſerunt, quæ proinde in omnibus quaſi nativa & ingenita eſt.

2. Reg. 16. Conſiliorum malorum auditor perit. Joan. 18.

Nil homini deficilius, quam ſe præbere gratum, cui debet multum. Math. 3.

21. Ingratitudo fecit Adamum non ſolum inobedientem, ſed etiam infidelem: non enim poteſt abundare fidelitas, ubi deficit obedientia: imò nec obedientia diu conſiſtere, ubi aſſidet ingratitudo. Præcipit in horto Chriſtus Petro vigilantiam, & orationem: *Vigilate & orate:* utramque Petrus abnuit ſe tradens ſomno, & poſtea in domo Pontificis ſuum negat Magiſtrum: *Non novi hominem.* Cum enim præcedente defuerit ingratus ad dormiendum, manſit infidelis ad negandum. Moyſi & Aaroni injunxit Deus, ut

Adamus infidelis quia ingratus.

Infidelitas ingratitudinis.

Conſequentia eſt. Matth. 26.

alloquerentur quendam lapidem, quò liqueſceret, aut erumperet ille in ea fluenta aquarum, quæ poſſent reſtinguere ſitim Hebræi populi: & excedendo præſcriptum Dei (ſunt enim pauci Regum miniſtri, qui præcepti metas non egrediantur) verberarunt lapidem virga quadam: ſupervacua ſunt verbera, quando verba ſufficiunt. Hac igitur opportunitate appellavit eos Deus incredulos
Num. 20. & infideles: *Quia non credidiſtis mihi.* Putabam compellandos eſſe à Deo inobedientes, at non ſine myſterio vocantur increduli: ille enim qui deeſt injuncto ſibi muneri tanquam ingratus, proximus eſt, ut deficiat à fide tanquam infidelis: pervenit uſque ad apoſtaſiam qui ex ingratitudine deſerit obedientiam. Monumentum infidelis animæ nuncupavit Rex ſapiens illam ſtatuam ſalis, in quam
Sap. 10. verſa eſt uxor Loth: *Incredibilis animæ memoria ſtans figmentum ſalis.* Proh notabilis dicendi modus! Infidelis uxor Loth! Inobedientem appellarem: ſiquidem reſpiciens violavit divinum præceptum;
Gen. 19. *Noli reſpicere poſt tergum. Reſpicienſque uxor Loth poſt ſe.* Quid? Infidelem appellavit olim Chriſtus Thomam, quia non habuit fi-
Joan. 21. dem gloriæ reſurrectionis. *Noli eſſe incredulus, ſed fidelis.* Nonne magna diſparitas? Infidelis Thomas in non credendo, & infidelis uxor Loth in non parendo? Ita: nam uterque ſe geſſit ingratum: Thomas non reſpondendo beneficiis à Magiſtro acceptis, & uxor Loth oblita penitùs indemnitatis ab incendio; & quidem quando ingratitudo radix eſt, in idem recidit, obedientiæ atque fidelitati deeſſe: tantum inter ſe connectuntur fides & obedientia in obſtricto beneficiis, ut reputetur infidelis, qui benefactori ſuo præcipienti non obtemperat; nam in fide & obedientia æquè ſubdenda eſt mens rationi, quæ non comprehenditur, ne deſeratur officium quod debetur.

Adamus Ambitioſus. 22. Ambitione flagravit Adamus in ſtatu innocentiæ, cum videatur ſola innocentia poſſe extingui ambitionem: nihil enim innocenti, utpote habenti Deum per gratiam, appetendum ſupereſt.
Ambitio deſtruit innocentiam. Verùm cum eſſet homo, deſpexit innocentiam, & ambivit malitiam; in malitia enim conditam eſſe ſapientiam homo ſibi perſuaſum habet: & ipſa malitia ſecum attulit ſupplicium hominis.

Noto tamen Adamum ſuperbia elatum ita obcæcari ambitione, ut non deprehendat manifeſtam frau[illegible] Dæmonis. Obtendit Dæmon

Dæmon Adamo scientiam malitiæ, & sic occultè suggerit malitiam obtinendam pro consequenda Deitate. *Eritis sicut dii, scientes bonum & malum.* Gen. 3. Manifesta innotescit fraus: si enim obtenta malitia Angelum vertit in Diabolum, quomodò hominem transformabit in Deum? Arbitror imprimis ambitiosum, quantumvis aliunde plurima scientia ornatus sit, facillimum esse, ut suo desiderio seducatur: & ideo Adamus potiùs à se ambitioso, quam à dæmone seductus fuit. Verùm Diabolicam adhuc fateor dexteritatem: Diabolus enim subtiliter intellexit, Adamum malitia plenum sibi facilè persuasurum se divina pollere sapientia: quia nullus malitiosus est, qui sibi non videatur sapiens. *Ambitiosus facile decipitur.*

Vellem tamen ut coargueremus dæmonem tanquam sibi discrepantem in tentando. Si dæmon tentavit Adamum superba appetentia sciendi, & eventus tentationis votis respondit, cur postea tentavit Christum ambitione potestatis? *Hæc omnia tibi dabo.* Matth. 4. Perspectam habebat Diabolus in homine ingratitudinem, ex qua prævidit nascituram ambitionem: præsertim quòd si homo se agnosceret potentem, confestim reputaret sciolum: cùm ad mensuram potestatis credat quis sibi inesse scientiam: & è contra frequenter est, nempe quò quis potentior, eò ignorantior. Nam potentiori deest animadversio, cujus loco succedit adulatio: illa docet, hæc evacuando tumidum reddit. Locutus fuit Christus servator de aqua gratiæ cum Nicodemo, & hic tam malè percepit eam doctrinam, ut meruerit appellari ignorans: *Tu es Magister in Israel, & hæc ignoras.* Joan. 3. Locutus fuit de eadem aqua cum Samaritana, & hæc ita perspicaciter intellexit, ut statim appetenter expetierit: *Domine da mihi hanc aquam.* Joan. 4. Quid, tam perspicax ad intelligendum Samaritana, tam hebes & obtusus Nicodemus? Ita: quia Nicodemus principatum obtinebat inter Judæos: *Princeps Judæorum.* Qui enim pollent magnitudine Principum, frequenter carent felicitate sapientum. *Diabolus incohærenter tentans.* *Potentia juncta cum ignorantia.*

§. TER-

§. TERTIUS.

Supplicium ingratitudinis humanæ.

Ingratitudo hominis. 23. Prima hominis culpa fuit ingratum esse: ex ingratitudine in eo reliqua vitia pullularunt. Verùm mihi admirationem injicit videre quantum in homine ingratitudo obtinuerit dominatum. Producit Deus Adamum post Angelorum lapsum, ut cautus sibi invigilet: format illum ex vili abjectaque materia, ut humilis se agnoscat: indicit illi capitalem pœnam, ut transgressionem formidet: denique illi imprimit suam imaginem, ut tam beneficum conditorem grato amore prosequatur. Quid? nihil ex his satis est, ut Adamum deterreat ab ingratitudine? Nihil: quia tam valida est in homine ingratitudo, ut omnibus prævaleat. O cæcum, & execrandum sce-

Punitio ingratitudinis. lus? Prætulisti culpam gratiæ, fraudem dæmonis beneficio æterni numinis. Punivit Deus Adamum, & de dominatore orbis vertit in servum diaboli: durum supplicium, sed justum: nam cum hominis culpa ingratitudo fuerat, æquum erat, ut in diabolica ingratitudine reperiret pœnam: ingratus enim alterius ingrati saptus

2. *Reg.* 18. carnifex est. Absalon pulchritudini suorum crinium ingratus fuit, siquidem dissectos removebat à se cupiditate vendendi: capilli iidem vitæ Absalonis fuere ingrati: siquidem illum occiderunt à quo nutriebantur. Sic aptè punitur una ingratitudo ope mutua alterius: ingratus Absalon ingrata pulchritudine.

24. Verùm si inter Diabolum & ingratum tanta est affinitas &

Diabolus flagellum ingratitudinis. similitudo, ut fere nullum intercedat discrimen, cur Deus constituit Diabolum flagellum ingratorum? Quia ingratus nec etiam parcit simillimis. Magnus ille paterfamilias satis erudierat suo exemplo famulos, ut sibi invicem remitterent debita, & tamen ex illis quidam urgebat acriter conservum suum pro reddendo de-

Matth. 18. bito: *Tenens suffocabat eum.* Cur? quia uterque defuit in lucratione talentorum, hoc est in compensatione gratiarum, quas à Deo

Ingratus unus sævus carnifex alterius. acceperat: qui autem deficit in referenda gratia, etiam parrantibus secum eandem culpam, culpam non condonat. Comminatur Deus Israëli acerbissimum supplicium, quale est capitale, & addit se convocaturum ad illud omnes, quos Israël impensè dilexerat:

rat: *Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quos dilexisti.* Pro Is- Ezech. 16.
raële acriter puniendo vocat Deus omnes, quos Israël in pupillis & deliciis habuerat, de quibus proinde cogitari poterat, quòd pro tali arcendo, vel saltem mitigando supplicio omnem operam, & favorem impenderent? Ita: quia cum utrique divina beneficia in se collata officiis debitis non compensarent, sed potius offensas pro illis reponerent, justissimum numen deligere nequibat aptiora instrumenta pœnæ, quam infligere statuerat Israëli, quàm eosdem delictorum suorum complices: quia inter ingratos quidam sunt aliorum sæviores tyranni & carnifices. Ingratitudo fuit prima culpa, qua Deum homo offendit, atque adeo ingratitudo eadem est, quæ punit homines.

CAPUT III.

Quæ ingratitudo fuit major, Luciferina, an humana?

§. PRIMUS.

Non vereri supplitium duplicata malitia est.

Ingratitudo Luciferina.

25. INsolens fuit Angelorum ingratitudo: hominum verò ingratitudo, quam contraxere nostri primi parentes, nota ignorantiæ taxatur. Rogo tamen, quænam ex illis fœdior & deformior, ingratitudo Angelorum, an hominum? Prima fronte ingratitudo hominum apparet tetrior: nam homines amplexi sunt culpam à Deo jam supplicio affectam: & quidem perversa imitatio duplicatum malum continet, nempe approbare errorem, & negligere supplicium. Incidere in culpam, debilitati verti potest: sed ratam habere, semper est malitia, & postquam damnatur, insolentia.

Imitatio sceleris fœda.

In memoriam Balthazaris revocavit Daniel parentem Nabucodonosorem, quando latam in illum divinitùs sententiam exposuit: *Tu quoque filius ejus Balthazar non humiliasti cor, cum scires hæc omnia.* Cur meminit de parente? Ut exaggeraret culpam: cum Dan. 3.

enim perſpectum habuerit parentis in brutum transformati ſupplicium, ex eo quòd tranſportaret vaſa ſacra ab Hieruſalem, auſus fuit vaſa eadem prophanare. Alieni errores ſequendi non ſunt, ſed cavendi: qui ſequitur delinquentem punitum, videtur non timere pœnam. Graviori ſupplicio affecit Deus Lamech ob cædem Caimi, quam Caimum ob cædem Abelis ſui fratris: quia Caimus fratricida fuit antequàm Deus ab homicida aliquo pœnas exigeret: Lamech autem interfecit Caimum poſt homicidium jam vindicatum: Idcirco prima fronte videtur major ingratitudo humana, quàm Luciferina. Et non vereri ſupplicium duplicata malitia eſt, cum in ſe claudat deſpectum juſtitiæ, & divini timoris defectum.

Supplicium gravius in non cavent.

Pœna timenda eſt.

Gen. 4.

§. SECUNDUS.

Qui plus accipit, magis ingratus eſt.

Angelorum ingratitudo.

26. Momentis tamen rationum æqua trutina perpenſis, major fuiſſe deprehenditur ingratitudo Angelorum, cum à Deo majora beneficia unà cum natura, ejuſque facultatibus, & nobiliſſimis functionibus acceperint: & quidem ex accepto beneficio metiri debemus offenſam: ſiquidem qui plus accipit, poſtea graviorem offendens irrogat injuriam. Prædii ſui venditi defraudavit Ananias pretium: idcircò tam acerba ſugillatione in eum Petrus animadvertit, ut ea audita defraudator ſtatim exanimatus corruerit: è contra Simon Magus cum vellet Spiritus Sancti gratiæ pretium imponere, quæ culpa longè atrocior eſt, à Petro leviter corripitur: ratio diſcriminis eſt, quia Ananias deliquit cum eſſet ſervus Dei, ad cujus normam vivere debuerat: Simon autem cum foret ſervus avaritiæ: & culpa magis obſtricti majorem claudit offenſam. Petro diſſuadenti mortem Chriſtus impoſuit nomen Satanæ: & tanquam amicum benignè excepit Judam volentem prodere eum cruDeliter vitam ablaturis. Nam alter pro ſancto, alter jam pro latrone ſcelerato habitus erat: & apud Deum plus momenti habent culpæ ſanctorum, quàm [illegible] torum: ſanctitas enim eſt bonum Dei, malitia defectus noſter. Sugillatio autem ex debito metienda eſt: nam qui plus debet, plus delinquit. Verum quidem eſt Adamum fuiſſe ingratum, ſed Angeli præivere exemplo: ſua ingratitudo fuit ſecun-

Offenſa gravior ex majori beneficio.

Act. 5.

Act. 8.

Matth. 16.

Matth. 26.

Exemplum malum acriter punitur.

ſecunda, Angelorum prima: Adamus fuit ingratus habens exemplar, Angeli ſine exemplo. Ingratitudo ſine exemplo ſuſtineat pœnam ſine ſpe remiſſionis: quia fœditatem tanti criminis in ſe retinens, veſtigium ſui reliquit poſteris.

27. Diſparitas rationis, ob quam Deus peccantem hominem redemit, & non Angelum, in Theologia ſaniori eſt, quia vir peccavit ex fragilitate, ut ſuæ uxori arrideret: *Mulier quam dediſti mihi:* Angelus peccavit ex malitia, & conſilio, data opera: *Dicebas in corde tuo.* Exprobravit illi Iſaias. *In cœlum conſcendam.* Peccata Commiſſa ex imbecillitate, facile, commiſſa ex malitia, difficile remedium inveniunt in divina miſericordia. Legem tulit Deus injungens populo ſuo, ut ſi quis proximum interficeret ligno, vel lapide, non ſtatim capitalem ſubiret pœnam, ſi autem necaret veneno aut maleficio, confeſtim vita ſpoliaretur. Quam ob cauſam? Quia occidens ligno, vel lapide, homicidium patrat temerè, ſine conſilio, ex iracundia ſubita obcæcante, proindeque talia arma miniſtrante furore: at occidens veneno, vel maleficio interficit capto per otium conſilio, ex matura ac lenta deliberatione, conſumens dies ac noctes in perquirendis mediis, quibus intentum finem pravum aſſequatur. Cum natam commiſſi ſceleris Davidem coargueret, non illi objecit adulterium, ſed matrimonium quod contraxerat cum Berſabeth: *Et uxorem illius accepiſti in uxorem tibi:* Cur Deus magis videtur indignari contra matrimonium, quam contra adulterium: præſertim quia tale matrimonium illa ætate nondum erat prohibitum, & illo videbatur David compenſare injuriam, & conſulere honori Berſabeth? Adulterium fuit actio ſubita, & veluti congenita fragilitati, matrimonium fuit actio multum deliberata, & veluti congenita malitiæ: accrevit igitur ſceleri gravitas ex lenta deliberatione. Suam ingratitudinem, ut mandaret executioni, Angelus per otium architectatus eſt: cùm verò illam delinearet malitia, caruit reſipiſcentia, unico remedio: errores enim malitiæ naſcuntur immedicabiles.

Redemptio hominis & non Angeli.

Gen. 3.

Peccatum minuit fragilitas, malitia auget.

Exod. 21.

2. Reg. 12.

28. Satis exploratum, compertumque omninò eſt, Angelorum ingratitudinem fuiſſe maximam, tum propter majora beneficia in ipſos à Deo collata, tum propter lentam deliberationem, qua ex malitia deliquerunt: verum opprobrium ingens hominis reputatur,

Angelorum ingratitudo fuit maxima.

tatur, primum in ſublunari mundo ingratum extitiſſe, cum in ſuo ortu conditori Deo evaderet ſimillimus: nàm à magnis natalitiis degenerare, etiam ex debilitate, ſemper ingens dedecus hominis eſt.

CAPUT IV.

Ingratitudo maxima inter homines.

§. PRIMUS.

Inter homines ingratiſsimi fuere Hebræi.

Ingratitudo hæreditaria.

29. A Primis parentibus jure quaſi nativo & hæreditario ingratitudinem hauſerunt ferè omnes poſteri: & quidem numini ſupremo fuere adeo peſſimè ingrati, ut Deum ſubjecit pœnitentia formati à ſe hominis. Quarè ob ingratitudinem demolitus eſt mundum obruens univerſali aquarum alluvione: nec tam ſevera pœna ſatis fuit, ut ab ingratitudine homines ceſſarent: nepotes enim Noëmi contra immenſitatem Dei conditoris auſi ſunt ea petulantia & impudentia, ut cœlum ipſum expugnare niterentur. Nec beneficiis, nec ſuppliciis corrigitur ingratitudo. Confuſos igitur ſuis technis & machinationibus ablegavit Deus diſpergens per omnes mundi plagas: nam exilio aptè puniuntur ingrati: eſt enim exilium pœna, quæ hominis patientiam gravius vulnerat.

Gen.6. *Gen.7.* *Supplicium ingratitudinis.* *Gen.11.*

Exilium pœna graviſſima.

Minatus fuerat Deus mortem Adamo ne delinqueret, & poſtquam tanquam ingratus deliquit, exilio mulctavit: *Ejecitque Adam.* Nam in ingratum ſæviori pœna animadvertit qui ablegat, quàm qui interficit: pœna enim morte deficit, exilio perennat. Eadem Deo mens fuit ergo ſuum populum, quem proinde hæreditate ſpoliavit, & per orbem diſperſit exulem. *Abjecit eos Dominus, & erunt vagi in nationibus.* Verum notando inflictam Judæis hanc pœnam, interrogo: ſi occidens innocentem, mortem ſubit, juſtam ſui ſceleris pœnam, cur Judæi occidentes Chriſtum, non occiduntur? Quia vivere in exilio non minus torquet quàm mors: eſt enim ſic vivere, mors prolixior. Dixit Abrahamo Deus, quando ei præcepit exire de patria. *Quia feciſti rem hanc, benedicam tibi: faciam*

Gen.3. *Oſe.9.* *Gen.12.*

que

que te in gentem magnam. Injunxit eidem ut mactaret filium primogenitum, & eadem promisit. Quid? præmium idem pro mactatione filii, atque pro egressu de patria? Idem est de patria egredi, atque de suo sanguine facere victimam? Ita: exilium pœna est, quæ hominem æquè cruciat, atque mactatio: nam exul vitam non ducit vivens, sed vitam trahit moriens. Adde semper in homine minus malum esse mori, quàm vivere: mors enim in malis remedium est, ut cessent: in bonis, præventio est, ne succedant mala. *Gen. 25.*

30. Statuit Deus superare ingratitudinem hominum veluti obstrictus fide Abrahami, obedientia Isaaci, & innocentia Jacobi: deligit pro sua hæreditate Hebræos illorum posteros, ut ob beneficia in ipsos collata responderent amori, quo eosdem prosequi decreverat. Verum hi ad mensuram favorum ingratitudinem nacti sunt. A Deo in solitudine defecerunt ad vitulum, in terra promissionis, ad idola: tandem Deum ipsum conditorem suum in Calvario patibulatum suspenderunt inter duos latrones. Deum igitur sic offensum animadvertamus querulum de Hebræis: eum mors illata Deo Homini fuerit atrocissima, solum queritur se ab illis despectum, & non occisum? *Filios enutrivi, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me.* Judico despectum inter amantes esse crudeliorem morte: nam mors lædit corpus, despectus amorem, qui residet in anima: mors privat hominem vita, despectus honore, qui apud generosos pluris sit vita ipsa. Ex præscripto Eliæ duo ursi interfecerunt quadraginta pueros Israëlitas: *Egressique sunt duo ursi, & laceraverunt ex iis quadraginta pueros.* Et tamen cohortem militum, qui venerant occisuri prophetam: Jubet ipse hospitio & convivio excipi: *Pone panem, & aquam coram eis.* Quid, tantus rigor erga pueros, tanta comitas & lenitas erga milites? Milites conabantur auferre vitam armis, pueri honorem despectu: & generosi magis ægrè ferunt despectum, quàm mortem. *Ingratitudo Hebræorum.* *Isai 1.* *Contemptus ægrè fertur.* *4. Reg. 2.* *4. Reg. 6.*

31. Non est Deus conquestus de morte sibi illata per Hebræos, sed de despectu: quia ex illorum delicto sequuta mors nobis vitam peperit: *Illorum delicto* (inquit Apostolus) *salus est gentibus, ut illos æmulentur.* At despectu illo Hebræi obtinuerunt supplicium, quo per totum orbem ab omnibus despiciuntur: Deus autem plus sentit mala nostri, quàm proprias offensas. Blasphemum *Despectus gravior morte.* *Ad Rom. 11.*

contra Deum, simul & persecutorem Ecclesiæ se Apostolus æquè confessus est: *Blasphemus fui, & persecutus sum Ecclesiam Dei.* Tamen quando apparuit illi servator Christus, solùm exprobravit persecutiones, & non blasphemias: hoc enim significavit verbis illis. *Cur me persequeris.* Queritur potius Saulum insectantem, quàm blasphemantem? Quia insectatio lædebat homines, ecclesiæ membra, blasphemia sauciabat directò personam Dei. Sed quæro, cur Deus magis doleat de offensionibus nobis, quàm sibi illais, cùm tamen id quod tibi magis proximum est magis ex natura sua te ipsum pungat? Respondeo quia offensæ quæ contra nos fiunt, Deum in corde suo quodamodo lædunt: Deus enim perfectè nos amat, cor amantis magis est ubi amat, quàm ubi animat (siquidem nihil est amare, quàm tradere cor) & ideo offensa quæ tangit cor, magis vulnerat, & majorem excitat dolorem.

1. *Ad Tim.* 1.

Act. 9.

Tyranni ergo innocentes sunt sæviores. *Exod.* 2.

32. Servitute Pharao premebat in Ægypto populum Hebræum adeo crudeliter & ignominiosè, ut postquam miserrimus populus servierat reipublicæ in muniis abjectissimis, assequeretur loco præmii internecionem filiorum, & haberi despicatui ab Ægyptiis. Nam tyranni erga miseros & innocentes se gerunt sæviores. Aspexit Deus eam calamitatem, & dolore commotus voluit populum suum in libertatem asserere: nam divina clementia portat remedium in aspectu: *Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & sciens dolorem ejus, descendi, ut liberem eum.* Opem tulit Deus Agar, levamen aquæ putealis, & ait sacer textus: *Appellavit puteum illum viventis & videntis me.* Quòd Agar insignierit puteum illum cognomento Dei viventis, placet: nam divinum vivere est benefacere, Dei vita est Dei beneficentia. Verum imponere nomen Dei videntis, est mysterium latens, quod tamen prodit ratio plurima: siquidem in Deo non est distincta actio figere oculos, & ferre auxilium: ut intelligatur Deum levasse miseriam, sufficit intelligere, quòd illam aspexerit. Præceptorem suum Christum oculis usurpant discipuli ambulantem super aquas, quando aspera procella vexati suspicantur illum esse phantasma: *Putaverunt phantasma esse.* Proh quàm eximius error Apostolorum? Eos tamen non omno, quia notarunt magistrum, cum vidisset discipulos in tantum discrimen adductos, intendisse deserere, absque ulla ope lata: *Volebat*

Clementia divina velox est. *Exod.* 3.

Aspectus Dei solus succurrit.

Gen. 16.

Marc. 16.

lebat præterire. Non videtur Deus, ſed phantaſma, qui videns alienas calamitates deſerit, nullo levamine allato.

Servitus non facile tollitur.

33. Cæterùm non erat ſatis Moiſes ad liberandum populum, tanquam Dei miniſter? Ad quid deſcendit Deus, ut illi aſſiſtat? Non ſuppetunt humanæ vires pro tollenda ſervitute, niſi Deus conatum adhibeat pro aſſerenda libertate. Vidit Deus populi afflicti dolorem, & deſcendit: *Sciens afflictionem ejus, deſcendi.* Hoc enim documento nobis inſinuat defectum noſtri doloris Deum tollere, dolorem ex reſipiſcentia eundem trahere: ſi dolemus, venit ad nos: ſi non dolemus, nos deſerit. Hic igitur adventus fuit eximius Dei favor: populi autem liberati gratitudo pro illo fuit multiplicatus queſtus de libertate, & iterata murmuratio de Deo: nam inter omnes mortales fuere ingratiſſimi Hebræi.

Exod. 8.

Hebræi ingratiſsimi.

Principis clementia.

34. Verùm erga illos perverſos Deus ſe geſſit adeò temperatum, & benignum, ut non interruperit curſum prodigiorum ad levandum quærulos illos à calamitate, ſimulque docendum Principes, clementiam ſolum reſpicere ſublimitatem purpuræ, & anguſtias miſeriæ pro egenis, afflictiſque ſublevandis. Quando Deus condoluit de laboribus ſui populi dixit Moyſi: *Ego ſum, qui ſum.* Simulque illi injunxit, ùt hæc populo diceret. Sed, quid conducit ad libertatem, & remedium afflicti populi, Deum eſſe eum qui eſt? Plurimùm conducit, ac refert: ſic enim voluit Deus ingratis Hebræis manifeſtare, quòd auxilium illis allatum non debebat adſcribi ipſorum meritis, ſed ipſius ſublimi majeſtati, quaſi tunc Deus in opitulando non alium quàm ſe ipſum attenderet. Non aliter quicunque generoſus opem ferens indignis, operatur non ſecundum eorum merita, ſed ſecundum id quod debet ſuæ generoſitati. Delicta paralytici non detinuerunt ſervatorem Chriſtum, ne illi offerret præſentaneum remedium: *Vis ſanus fieri.* Quia ut aſpexit illius miſeriam, fuit ſtatim veluti compulſus eam levare: nihil enim eſt quod divinam clementiam retardet. Servator idem pendenti à cruce latroni bono non ſolum delicta omnia condonavit, ſed etiam gloriam eadem die aſſequendam impertiit: *Hodie mecum eris in paradiſo.* Quid? ſatis fuit momentum, ut latro aſſequeretur gloriam, quam per longa ſæcula Patriarchæ, & Prophetæ compararunt? Ita: nam erga hos ſe geſſit Deus juſtum, con-

Exod. 3.

Princeps ad ſe generoſum debet attendere conferendo beneficia.

Joan. 5.

Luc. 23.

Beneficio non differenda.

Clementia divina velox.

conferens eis præmium ſecundum merita: erga probum latronem ſe exhibuit clementem: & divina clementia neſcit moras: qui enim clementiam moratur, ſe potiùs vindicem, quàm clementem gerit,

Remedium velociter adhibendum eſt. Pſal. 18.

35. Documenta eadem quæ nobis Deus dedit ex populo ſuo, Chriſtus præſtitit ex ſuo ſocio latrone Dima, ſcilicet afferendo remedium in aſpectu, & allatam veniam in manibus. Fertur de verbo divino deſcendiſſe ad nos paſſibus giganteis. Et de Spiritu

Matth. 3.

ſancto veniſſe allatum celeri volatu inſtar columbæ: nam qui adhibet remedium, vel confert munera, debet inſtar gigantis movere greſſum velociter, aut inſtar columbæ volantis vix commovere alas præ celeritate: Quatuor illa myſtica animalia, quæ volantia

Ezech. 1.

in favorem Eccleſiæ vidit Ezechiel habebant quatuor manus, quibus inhæſerant quatuor alæ, ut ſignificarent manus pro ferenda ope addictas debere volare ad remedium. Moram trium dierum traxit Chriſtus ad opitulandum Lazaro: ex quo ſubintulerunt ſorores defectum amoris: *Domine ſi fuiſſes hic frater meus non fuiſſet*

Joan. 11.

mortuus. Qui opem differt, deſidem prodit ſuccurrendi voluntatem: Nam quidquid differtur, præſumitur effectu cariturum: & idcirco remedium tardum deſinit remedium eſſe.

Providentia Dei erga nos.

36. Aſſertum in libertatem populum, Moyſe & Aarone gubernatoribus, Deus ea providentia ducebat in terram promiſſionis, ut depoſita omni ſolicitudine erga ſe ipſum poſſet incedere, cum omnis omnino de illo cura penes Deum foret. Verùm populus, cum eſſet ingratus, ideoque omni favore indignus, divinam protectionem diffiſus eſt, & timuit Pharaonem rubri maris littoribus inſequentem. Rebellis igitur contra Moyſem, talem libertatem conqueſtus eſt, & vehementer appetiit Ægyptiacam ſervitutem, veritus mori in ſolitudine abſque ſepultura. *Recede à nobis*

Exod. 13.

(dicebat Moyſi) *ut ſerviamus Ægyptiis: multo enim melius erat ſervire eis, quàm mori in ſolitudine: forſitan non erant ſepulturæ in Ægypto.*

Ingratus ſemper querelus.

37. Ingrata querela, infamis metus, deſiderium vile. Ingrata (inquam) querela: nam populus in Ægypto erat ſervus, & annicè à Pharaone vexatus: in deſerto erat liber Dei favoribus auctus, & protectus: queritur tamen ad diſſimulandum, vel obtegendum debitum,

debitum, ex quo ingratus semper est querulus. Infamis metus: nam à Deo protectus formidat in solitudine Pharaonem, quem viderat in Ægypto tot suppliciis, & calamitatibus attritum, Moyse ipso puniente. Deliria tamen meticulosi animum desponden-tis sunt maxima: pavidus enim quasi impos sui nescit quid loquitur, & quid operatur. Desiderium vile: quia maluit sepeliri in servitute Pharaonis, quàm vivere obstrictus Deo ob acceptam libertatem. Nulla vilior & abjectior sepultura est, quàm probrosa servitus: in hac enim honor simul cum vita tumulatur: est igitur sepultura maximè decora, mori pro tuenda libertate: siquidem in illa, vita simul & honor æternitati consecrantur. Josephi fratres dixerunt: *Apud quemcunque fuerit inventum servorum tuorum quod quæris, moriatur.* Oeconomus autem Josephi sententiam, quam contra se tulerant fratres, ratam habens, dixit: *Fiat juxta vestram sententiam, apud quemcunque fuerit inventum, ipse sit servus meus.* Dixerant fratres latronem moriturum, & Oeconomus juxtà eorum sententiam dicit victurum tanquam servum: quia re vera idem est servire absque libertate, ac mori cum dedecore. Christum appellavit Propheta liberum inter mortuos: *Inter mortuos liber.* Videtur cognomentum fore magis ad rem si cognominaret liberum inter captivos, cum libertas captivitati opponatur. Non tamen abs re locutus fuit David: nam vocare liberum inter mortuos, perinde est ac vocare liberum inter captivos: mors enim & captivitas solo discrepant nomine, non effectu. Subacta per Assyrios Pentapoli, ejus incolæ vixerunt sub ditione Chordorlahomor duodecim annis, quousque impatientes servitutis, excutientes jugum defecerunt à tyranno: cum mallent eum experiri hostem, quàm sustinere dominum. Rex igitur coactis militibus, exercituque comparato omnes Pentapoleos civitates evertit, delevitque viros unà cum fœminis, nullo habito ætatis, sexusve discrimine. Cur pauci, longèque minoribus pollentes viribus, cum indubitatam præviderent mortem, generosi adspirant ad libertatem? Quia pluris fecerunt mortem cum honore, quàm servitutem cum vita.

Mors pro libertate decora est.

Gen. 44.

Libertas potior quàm vita

Psal. 87.

Servitus & mors idem sunt.

Gen. 14.

38. Hebræus populus diffidentia posteritatis degeneravit ab Abrahamo, qui novit credere in spem, contra spem. In majores adductus angustias David canebat: *Si ambulem in medio umbræ mortis,*

Gen. 2.

Spes in Deo figenda.

Psal.22. *tis, non timebo mala, quoniam tu mecum es Domine.* Jobus: *etiam,*
Job.13. *si occiderit me, in ipso sperabo.* Isaias revocabat in memoriam popu-
Isai.30. lo omnem suam fortitudinem stare in silentio & spe: *In silentio & spe erit fortitudo vestra.* Populus autem hac opportunitate convertit silentium in queri moniam, & spem in timorem: nam timor & querela convictum habent, sedemque fixam in ingrato: timet, quia fraudulentus: queritur, quia avidus obliviscendi beneficium. Maximum divinæ omnipotentiæ pignus affert spes fixa in Deo: nam qui sperat, confidit, confidens autem meretur favorem, & favor merenti non deficit divinus. Cananea ob fiduciam laudata,
Matth.15. obtinuit à Christo quidquid expetebat. Spes in Abrahamo detinuit ictum gladii, eique simul contulit meritum sacrificii. Jobus
Gen.22. Deo fretus elusit Diabolicos ictus: & ideo felicitatem adeptus est, quia sano usus consilio ad scopum fiduciæ collimavit. Virgines fatuæ idcircò ad cœleste regnum non fuere admissæ, quia suam omnem spem in alieno sociarum oleo collocarunt: cum deberent in
Math.20. solius divinæ misericordiæ spem erigi. *Date nobis de oleo vestro.* Quandiu paralyticus speravit salutem ab hominibus, ut manifesta-
Joan.5. vit querulus. *Non habeo hominem.* Insanabili sua ægritudine so-
Gen.40. lutus non fuit. Josephus diutius in carcere moram traxit, quia
Spes felicitat. suam spem reposuit in pocillatore Pharaonis. *Memento ut suggeras illi, ut educat me de carcere isto.* Dimas non diu in cruce moratus est, quia omnem salutis suæ spem in Christi servatoris opem
Luc.23. contulit. *Memento mei Domine.* In Euangelio præcepit Do-
Luc.12. minus servis ut expectarent: *Similes hominibus expectantibus.* Et statim dixit beatos: *Beati servi illi*, quòd prudenter ac benè sperarent: quia in hac vita nulla potior felicitas est, quàm scitè, & benè sperare: sed qui parum agnoscit, sperare nescit.

§. SECUNDUS.

Mansuetudo Moysis cum ingratitudine sui populi.

Ad Rom. 11. Malum bono vincere ingens victoria est.

39. Tulit Moyses patienter querimoniam populi, emagitavitque à Deo remedium: nam generosum cor superat ingratitudinem beneficiis. Suadebat Apostolus Romanis, ne se à malo superari sine-

ſinerent, ſed potiùs malum bono ſuperarent. Nulla enim contra malum aliquem victoria glorioſior eſt, quàm illum ſe bono ſuperare: nam conſequi victoriam reddendo bonum pro malo, victoriæ genus eſt ſolius Dei peculiare. Dixit Jacob ad fratrem ſuum Iſau in itinere obvium, eum ſibi viſum Deo aſſimilari: *Quaſi viderim vultum Dei.* Ex quo deprehendit Jacob talem ſui fratris cum Deo ſimilitudinem? Quia Iſau comiter & benignè exceperat ipſum Jacobum, à quo per fraudem benedictione & majoratu fuerat ſpoliatus. In Thabore partem modicam gloriæ obſecravit Petrus, *Bonum eſt nos hîc eſſe.* Et præter repulſam, quam paſſus eſt, obtinuit nomen neſcientis: *Neſciens quid diceret.* E contra Dimas in Calvario flagitavit paradiſum, & ſtatim voti compos fuit. *Hodie mecum eris in paradiſo.* Cur diſcrimen hoc? Quia in Calvario ſe voluit Chriſtus exhibere Deum. Blaſphemis convitiis latro Chriſtum laceraverat: *Blasphemabant eum.* Protulit de utroque latrone ſacer textus: & Chriſtus divinitatis ſuæ ſpecimen manifeſtius exhibere non potuit, quàm ſuperare beneficiis latronem blaſphemantem.

Gen.33.

Divinitatis argumentum eſt clementia.

Luc.9.

Luc.18.

Marc.15.

40. Erat Moyſes Princeps à Deo electus ad opitulandum populo, manſuetus & clemens: his enim virtutibus ornari debent, quos Deus eligit ad ferendam opem. Manſuetudo dominatur paſſioni, frænatque impetum vindictæ: virtus eſt, humanæ naturæ modum pacificum conſequens, qua ornatus Rex primus orbem ingreſſus eſt. Tela ex qua parenti Adamo prima veſtis ſecta eſt, perhibetur ovina pellis: manifeſto documento, plurimum referre, ut depoſita ſeveritate, manſuetudinem induat, quicunque Rex vellet orbem leniter & aptè temperare. Diſcipulis ſe Chriſtus mitem commendavit, ut ſuam illis legem ſuaderet. *Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum.* Quia nulla lex eſt tolerabilis ſub Principe immodicè ſevero, nec lex immodicè ſevera ſub Principe manſueto. Suavis indoles Principis reddit omnem legem ſuavem.

Manſuetudo & clementia iniri debent.

Gen.3.

Matth.11.

Retulit Philippus Nathanaëli prodigia & miracula, quæ edebat Chriſtus: hæſit dubius Nathaniël, an ille eſſet verus Meſſias, ſiquidem ferebatur illius patria Nazareth, ex qua vir eximiis dotibus inſignitus prodire nequibat: quaſi dotes & virtutes natali ſolo

Natale ſolum non ſignificat.

forent addictæ. Verum ubi expertus est Dominum mitem, ex eo quòd conniveret patriæ se ipsum despicienti, & propriam injuriam dissimularet, statim confessus est illum Dei filium, & Regem legi-
Joan. 1. timum Israëlis: *Tu es filius Dei, tu es Rex Israël.* Leoni in cælo
Apoc. 5. victoria adscripta est; *Vicit leo.* Agno tamen qui stabat in throno coronæ oblatæ sunt; quamvis enim leo vincat, agnus dominatur, non quidem ex robore, sed ex mansuetudine.

Clementia declarat Principis majestatem.

41. Clementia virtus adeo nobilis est, ut ex illa Principis majestas innotescat; est virtus adeo sublimis, ut qui parcit, se exhibeat innocentem in se, & erga alios humanum; in se, plus quàm alios sine culpa; erga alios, hominem cum misericordia; & cum clementia præstet id quod homines pluris faciunt, virtus est quæ plus sublimat Principes. Ejicit dæmones ab humanis corporibus Christus, & Pharisæi hanc potestatem diabolo adscribunt; *In no-*
Luc. 11. *mine Belzebuth principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Condonat idem Dominus peccata paralytico, & hanc potestatem adscribunt Deo: *Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus?* Si utraque potestas divina est, utpote quæ in solum cadat Deum, cur miraculum excipiunt blasphemiis? *In nomine Belzebuth*, & condonationem lau-
Luc. 5. dibus? *Magnificabant eum.* Quia in existimatione hominum plus est parcere, quàm miracula patrare: nam delictorum condonatio merificè consonat divinæ conditioni, & humano remedio: etiam apud Pharisæos idem valet clementem, atque divinum esse. Mise-
Matth. 5. ricordes appellavit Christus beatos: *Beati misericordes.* Cur non appellat beatos severos? Quia licet severitas stare possit cum justitia, tamen in se virtus non est, sed effectus duræ indolis, quæ non meretur divinam benedictionem. Exuperat adeo severitatem cle-
Joël. 2. mentia, ut quando quis parcit clemens Deum emulatur: *Quia, benignus & misericors est, patiens, & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia.* Et quando punit immodicè severus, evertit Dei opificium. Deus hominem fabricatus est: Imo qui punit immodica
Gen. 2. severitate, destruens hominem, Dei ipsius effigiem destruit: *Creavit Deus hominem ad imaginem suam.* Ex quo nascitur prudentis Veniæ commendabilitas, immodici rigoris abominatio.

§. TER-

§. TERTIUS.

Clementia Dei cum ingratitudine populi Israëlitici.

42. Obsecrationem Moysis exaudivit Deus, statimque illius votis annuit: nam divinæ clementiæ ostia semper patent: neque ulla apud divinum tribunal in causis expediendis cunctatio est. *Deus velox ad succurrendum.* Præcepit Moysi, ut elevaret Virgam, quam illi pro sceptro contulerat, manum deinde extenderet supra mare rubrum: quia ad Virgæ contactum aquæ in duas partes divisæ secederent, planumque iter præberent Hebræis sicco vestigio transituris, ita ut mare iterum coadunatum posset Pharaonem, & exercitum ejus temerè ingressuros obruere. *Exod.* 14. Dictis paruit Moyses, & Moysi mare: transivit populus indemnis, Pharao, exercitus, & omnes Ægyptii ad unum aquis obruti periere. *Virga deprimat Princeps superbos, & ingratos elevet.* Satis manifestavit Deus populo, virga coërcendos esse superbos, pariterque levandos ingratos: Docuit Moysen quòd pro remedio subditorum, ipsi loco sceptri virgam contulerat. Animos capiat Princeps in rebus dubiis & arduis: utatur potestate, extendat manum: sic enim subditos remedium, hostes supplicium consequetur: nam pro remedio exhibendo sceptrum in manu Principis prodigiosa virga est.

43. Non vulgarem mihi admirationem injicit Deum esse tam clementem erga gentem tam rebellem, & ingratam; quia parcere ingratis, est clementiam perdere. Legimus in sacro textu ignem Babylonicum refrigerasse pariter innocentes, & combussisse Chaldeos: item aquas diluvii conservasse arcam Noemi, & *Dan.* 3. obruisse impios: nam justitia in Deo æquè bonos protegit, ac *Gen.* 7. malos proculcat. Verùm si populus rebellis & ingratus non meretur supplicium mitius quàm Pharao superbus & audax, cur eodem tempore evadit populus sicco vestigio incolumis, & perit Pharao aquis sepultus? *Audacia Pharaonis.* Certè ingratitudo non est culpa levior quàm audacia: imò gravior per obstrictum, quàm per audacem infertur offensa: audaciam decipit præsumptio ad offendendum: ingratum malitia reddit offensorem, ne solvat debitum: semper autem offensa proficiscens ex malitia major est. Dico tamen pro objectæ difficultatis expeditione & decisione, tam in præmio justorum &

favore ingratorum, quàm in ſupplicio audacium ſuam juſtitiam deprompſiſſe Deum : nam juſtis ſolvit tanquam creditoribus ſuæ omnipotentiæ : ingratis opitulatus eſt propter ſuam bonitatem oppigneratam : & Deus de juſtitia bonus eſt. Per Malachiam Deus mundo pollicitus eſt ſolem juſtitiæ, aliaturum ſanitatem in alis : *Orietur timentibus nomen meum ſol juſtitiæ, & ſanitas in pennis ejus.* In alis ſanitas velocitatem donotat : verùm ſi hoc eſt purum beneficium hominibus indebitum, cur Deus quando ſe exhibet beneficum, appellatur ſol juſtitiæ ? Videbatur magis conſonum appellari modò ſol miſericordiæ, & non juſtitiæ. Aptè dicitur ſol juſtitiæ, quando affert ſalutem hominibus : quia de juſtitia erga homines beneficus eſt. Commendat David Deum ferentem miſeris auxilium, & ait juſtitiam Dei ex hoc opere æquandam eſſe æternitati : *Diſperſit, dedit pauperibus, & juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.* Pſal. 111. Cur non dicitur quòd ejus liberalitas manens in ſæculum ſæculi æquabitur æternitati, ſiquidem liberalitatem exercens locupletavit pauperes ? Quia ſi in Regibus terrenis benefacere eſt actio liberalitatis, in Rege cœleſti eſt obligatio juſtitiæ.

Beneficus Deus ex juſtitia.

Malach. 4.

§. QUARTUS.

Juſtitia Dei cum Pharaonis ſuperbia.

Superbia parit culpas carentes venia.

44. Erga inſontes Babyloniæ cauſam ſuam juſtificavit Deus, propter quem illi acerbam necem ſubibant : erga ingratos Hebræos ſuam extulit clementiam : nam clementia divina parcit etiam ingratis : & quidem eadem opportunitate parcens ingratis, Pharaonem capitali ſupplicio affecit : nam erga culpas fragilitatis, qualis fuit queremonia & metus populi ingrati, utitur Deus ſua miſericordia : erga culpas ſuperbiæ, ſuo rigore : quia per ſuperbiam homo ignorat Deum, per fragilitatem agnoſcit ſe ipſum : & ideo inter omnes ingratitudines ſuperbia maxima eſt : Deus factus eſt homo, ut ſua humilitate hominem recuperaret, ſuperbus appetit fieri Deus, ut elatione ipſa Deum offendat : & hi ſunt ingrati qui carent venia : ſiquidem duplicita malitia duplicatam benefactori ſuo Deo inferunt injuriam : obliviſcuntur beneficia, quæ à divina manu acceperunt : & ſic videntur ignorare notam creaturis omnibus

omnibus divinitatem, à qua illi ipsi hauserunt vitam, essentiam, & quidquid habent.

Predixerat Deus populo suo audaciam Pharaonis, & pro sua gloria supplicium illi infligendum: *Ego autem indurabo cor Ægyptiorum ut persequantur vos, & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus.* Cum enim superbi se reputent omnipotentes, gloria omnipotentiæ est, ut ei prostentur tanquam spolia. Magnis B. Virgo ornavit laudibus potentiam divini brachii: *fuit potentiam in bracchio suo.* Cum verò expectarem causam hujus magnifici encomii reddendam à Virgine fore vel incarnationem verbi, vel redemptionem hominum, in quibus Deus se exhibuit singulariter potentem, illa pro causa subjunxit destructionem superborum: *Dispersit superbos mente cordis sui, deposuit potentes de sede:* & merito: nam superbia quædam depressa est maximum divinæ potentiæ encomium. *Exod.* 14. *Luc.* 2.

In columna nubis, quæ ducebat populum (ait sacer textus) collocavit Deus thronum suum ad regendum: nam columna illa Dei regnantis administra inserviebat ad protectionem populi, & ad punitionem tyranni: Principes enim regnant feliciter protegendo innocentiam, & domando tyrannidem; supplicium tyrannidis reputavit Deus suam gloriam, & in protectione populi collocavit suum thronum. *Eccl.* 34.

45. Obruit Deus Pharaonem undanti pelago tanquam ingratum & superbum; quia cum Dei ipsius munere evaderet incolumis à plagis Ægypti, in deserto se voluit potentiorem Deo ostentare: & quidem ingratorum ac superborum in mundo nec cineres debent supereſſe. De Nabucodonosore (quem sua repræsentabat statua) dixit sacer textus innuens illius cineres; *Nullus locus inventus est eis.* Fuit enim adeo tumidus, ut propriam manum fragilem existimaverit omnipotentem, & Dei manum omnipotentem crediderit fragilem; *Et quis est Deus, qui eripiat vos de manu mea?* Et spectat veluti ad politicam status divini rationem coërcere, ac deprimere elatos; cum superbia etiam contra Deum audeat. Connivebat Deus Benadamo Regi Syriæ in delictis idololatriæ, & permisit eum frequenter extitisse victorem sui populi; verùm ubi primùm se ille appellavit Deum valium, & dixit Deum Israëlis Deum solum *Superbus omninò extinguendus Exod.* 14. *Dan.* 3. *1. Reg.* 13.

lum montium, ſtatim ut ſuperbus pœnam ſuſtinuit. Quid, nonne culpa major adorare dęmonem ut Deum, quàm ſe nuncupare Deum vallium? Aperiam quid ſentio; cum ſe nuncupavit Deum vallium, duplex patravit ſcelus Benadamus; prius fuit dividere imperium divinum, ſeque Deo in regimine ſocium adjungere; & quidem conſortium in gubernando nec Deus patitur; orbem enim deſtrueret, qui Dei imperium divideret. Poſterius ſcelus fuit contemptus divinitatis, ablata poteſtate, & titulo imminuto; nullus enim major divinitatis offenſor, quàm illius contemptor. Subito interitu Datan & Abiron terræ ipſius viſceribus ſepulti ſunt, eo quòd contempſere Moyſen. Caimus verò fratricida evadit mortem, & divina promiſſione firmatur ad vitam; quid? ſic Deus lenis erga Caimum, ſic aſper & ſeverus erga Datan & Abiron? Ita: referebat Moyſes Deum ipſum, imò erat vice deus: *Conſtitui te Deum Pharaonis:* & cum foret culpa Deum contemnentis, illam pœna æqualis conſequi debuit. Hanc à Deo politicam hauſit David, quando ferro flammaque vaſtavit civitates Regis Hammon, eo quòd ipſius Davidis legatos deſpexerit. Patienter tulit offenſorem Saulem, quaſi offenſæ læderent ſe privatum, non diſtulit pœnas ſumere ab offenſore Hammon, eo quòd injuria offenderet regiam majeſtatem: & quidem vulnera per contemptum inflicta ita debent curari, ut illorum non remaneant cicatrices, aut veſtigia. Hac ratione punivit Deus Pharaonem, ſimulque eripuit ab illius manibus populum Hebræum: ſed populus fuit adeo rebellis, ut ingratitudine æquaret, vel æmularetur favores; quaſi ingratus in id impudenter propendeat, ut ſuam ingratitudinem favoribus ſibi impenſis metiatur.

Imperii ſocium nemo patitur.

Contemptus ægrè fertur.

Num.16.

Gen.4.

Exod.7.

2.Reg.12.

C A-

CAPUT V.

Ingratitudo populi fecit illum rebellem.

§. PRIMUS.

Ingratitudo populi æmula divinæ clementiæ.

Clementiæ divinæ æmula ingratitudo.

46. PRodigium Rubri maris satis non fuit, ut populus ab ingratitudine resipisceret; nam super amaras aquas illius loci Marâ, defecit iterum, & verbis amarulentis detraxit Moysi; *Murmuravit populus contra Moysen.* Ingratorum satis nota conditio est murmurare, ne gratificari compellantur; item gentis sceleratæ patefactis alienis defectibus suos tegere. Murmuravit Judas, & murmuravit Pharisæus, quando viderunt Magdalenam ad pedes Servatoris provolutam; Judas tanquam latro, quando illa pedes largiter unxit. Pharisæus tanquam malitiosus, quando illa comiter à Domino fuit admissa. Quia Judas voluit suam cupiditatem occultare, Pharisæus excusare suas culpas murmurando de alienis.

Exod. 15.

Murmuratio ad tegendas proprias culpas.

Matth. 26. Luc. 7.

47. Cum verò Moyses ex innata mansuetudine noverit injurias oblivione superare, efflagitavit à Deo remedium pro suo populo. Deus igitur semper pronus ad ferendam opem, præcepit Moysi, ut tangeret aquas quodam ligno, quod illi indigitavit; ad cujus contactum acceperunt aquæ dulcedinem, deposito amarore; *Ostendit ei lignum, quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt.* Duo censeo animadversione digna, alterum quòd Deus jusserit reddi dulces aquas immerso ligno quodam, & non virga illa Moysis, quæ prodigiosa erat: alterum, quòd tulerit tam festinam opem genti tam fastinantèr querulæ, ac tam properantèr rebelli? Utrique satisfaciam. Voluit Deus aquas dulcedinem capere à ligno, & non à virga, duplici ex causa. Prima, quia cum virga loco sceptri haberetur, non poterat dulcedinem impertire: sceptra enim cum suopte ingenio sint insipida, ea apud omnes conflagrant invidia, ut potius instillare amarorem, quàm dulcedinem præsumantur. Comperio fuisse præsignificatam crucem Christi in S. pagina:

Exod. 15.

Principum potestas invidiam parit, & odium.

Isai. 9. *Factus est principatus super humerum ejus.* Et non arundinem, quam per ludibrium manu gestavit: cur majori plausu crux, quàm arundo excepta, cùm utraque Domino fuerit dolori, & improperio? Quidquid alii sentiant, ego judico discrimen esse, quia ex cruce sperabant homines aliquod sibi emolumentum, ex arundine utpote sceptro nullum sibi promittebant: Secunda, ideo aquæ receperunt dulcedinem à ligno, ut significaret Deus populo ligna, & lapides habere virtutem afferendi remedia, quando populus carebat animo gratificandi pro remediis acceptis. Nam cor ingratum lapidibus durius est. Quando in Christi funere acerbissimus dolor fregit lapides, Judæi tanto prodigio in id solum impulsi fuere, ut pectus quaterent: *Revertebantur percutientes pectora sua.* Percutiebant, sed non frangebant, quia erat populus ingratus: & cor ingrati, quamvis foris timore quatiatur, intus tamen non frangitur vero dolore subactum. Christi morte fracti sunt lapides, & Judas Christo ipso ad suos pedes provoluto magis obduruit, certè durior ipsis lapidibus: quia fortitus fuerat cor à populo ingrato.

Ingratitudinis duritiries.

Luc. 23.

Celeritas Dei in opitulando.

48. Festinum Deus populo suo, etiam ingrato, adhibuit remedium: quia remedii valor & æstimatio consistit in celeritate, amoris decus in patientia. Dubius hæsit Thomas de Christi resurrectione, & Dominus ut medelam afferret incredulitati, januis clausis cænaculum ingressus est. Non expectavit moram aperiendi ille idem qui sponsam, sanctam animam quærens pro suo levamine, pulsavit ad ostium, & lentam expectavit apertionem. Qui erga Thomam tam festinus, erga sponsam cunctabundus? Ita: quia in Thoma quærebat Christus Apostoli remedium, in sponsa quærebat proprium levamen, & amor purissimus, ac ferventissimus, qualis Christi sicut volat ad remedium suorum, ita patitur dilationem proprii levaminis. Seraphini Isaiæ volabant duabus alis ad thronum Dei: *Duabus volabant.* Quando autem unus illorum divertit ad prophetam, sex alis volatum explicuit: nam iter ad thronum dirigebatur ad propriam gloriam, iter ad prophetam, erat pro illius remedio: & seraphinus talis in amando proditur quando magis festinat ad alienum remedium, quàm ad propriam gloriam. Summa amoris perfectio est, habere [illegible] ad ferendam opem ingratis: sic Deus amator suo populo, sic Christus Thomæ opem tulit.

Joan. 20.

Cant. 5.

Amor festinat ad ferendam opem.

Isai. 6.

lit. Postquam Moyses satis conquestus ingratitudinem populi erga Deum, conatur manifestare amorem Dei erga populum: ideo amorem illum æquiparat pupillis oculorum, & sic æquiparatum confert, & assimilat aquilæ. *Custodivit quasi pupillam oculi sui. Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas, & assumpsit eum.* Quid? non satis erat æquiparatio cum oculis ad extollendum amorem? Credidit Moyses non sufficere: quandiu enim non vidit amorem alatum pro ferenda ope, non intellexit perfectum. Deut. 32.

49. Extinxit populus aquis sitim, sed non ingratitudinem, utpote manentem beneficiis ipsis vivaciorem: scribebat enim beneficia in aquis, quæ solum pollent lingua ad murmurandum, ita ut quò magis accipiunt, eò magis murmurent. Rebellavit tertiò populus contra Moysen & Aaronem: & conquestus est se ereptum à servitute Ægypti, ut in solitudine periret fame: *Cur eduxistis nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame?* Ingratitudo reddidit populum rebellem, & rebellio insolentem: quia in angustiis non solicitabat remedium, nisi murmurationibus, & querimoniis. Deus autem se adeo mitem & benignum exhibuit, ut murmurationi & querimoniis satisfecerit castra implendo coturnicibus, eadem die, & sequenti, manna cœlesti. Inquiro modò, si Deus erat opem allaturus populo querulo, non fuit satius intercipere egestatem, ne accideret? Non fuit: quia volebat Deus populum egestate reddi gratum: siquidem apud homines potentior est dependentia, quàm beneficium. *Ut tentem eum* (dicebat Deus Moysi) *utrum ambulet in lege mea an non.* Quò non pertingit vis rationis, quæcunque illa sit, dependentia perficit, & absolvit. Nam dependens cuicunque subjicitur. Christus assimilavit canibus Cananeam, quæ cum appeteret cibum, tulit patienter similitudinem, quæ videbatur injuria. Dependentia sustinet omnia, personæ depressionem, & honoris detrimentum. Tres Reges, scilicet Judà, Israël, & Edom se alacres itineri accinxere ad invisendum Elisæum, pressi defectu aquarum, pro extinguenda siti exercitus: *Descendit ad eum Rex Israel, Josaphat Rex Judæ, & Rex Edom.* Quid? ad invisendum Elisæum, virum detentum cultura suorum agrorum, se deprimunt tres præclari Reges, quin majestas gressum præpediat? Cur

Ingratitudo parit rebellionem. Exod. 16.

Benignitas Dei.

Dependentia quantum possit. Exod. 16. Matth. 15

Patientia ex dependentia. 4. Reg. 3.

non potiùs jusserunt acciri Elisæum ad curiam? Erat Elisæus vir Propheta, è cujus arbitrio pendebat auxilium suæ calamitatis pro aqua cœlitus obtinenda: Ubi autem intervenit dependentia, etiam Reges propriæ detrahunt authoritati. Restitit Petrus lavacro pedum in nocte cœnæ: ubi tamen servator ei minatus est: *Non habebis partem mecum.* Confestim se totum subdidit, à pedibus usque ad caput: quàm enim dependentiam non intellexerat antea, ex Christi verbis cognovit, & momento eodem quò se vidit dependentem professus est subditum. Si tamen Petrus se Deo gratum subjici, cur populus in ingratitudine mansit rebellis! Quia tanta præditus erat ingratitudine, ut nec dependentia posset resipiscere gratus, proindeque subditus fieret.

Joan. 13.

Egistatis bona.

50. Egestate premens Deus populum suum, ad scopum duplicem collimabat, alterum, ut necessitate compulsus sollicitasset remedium tanquam dependens, alterum ut tali sollicitudine & labore illud mereretur: ille enim favor honorat, qui meritus est. Egreditur Judas ad vendendum Christum, eique necem machinandum, & tunc tempus mortis vocat Dominus tempus gloriæ suæ: *Nunc clarificatus est filius hominis.* Et non sic appellat tempus resurrectionis: per mortem enim gloriam adeptus est. In cruce supra Christi caput Regis titulus collocatur: scimus eundem titulum Regis loco satis inferiori positum vidisse Joannem in gloria: *Et in femore ejus scriptum: Rex Regum.* Cur in cruce & in cœlesti gloria magnificus ille titulus fertur locum tam dissimilem? Cœlestis gloria denotat quietem, crux secum portat laborem, & merita: nomen præclarum Regis titulus est honoris, qui eò magis fulget, quò majora in conspectu habet merita. Hoc in causa fuit, cur Romani olim noluerunt quòd fieret ingressus ad Templum honoris, nisi per templum virtutis, ut innotesceret nullum posse comparari magnum, & legitimum honorem, nisi prævia Virtute, quæ genuina meritorum parens est.

Merita honorant.

Joan. 13.

Apoc. 19.

Virtus via ad honorem.

51. Nihil tamen satis fuit ne populus in sua rebellione duraret: in solitudine enim Raphidim quarta vice defecit: *Cur adduxisti nos exire de Ægypto* (dicebat ille ad Moysen) *ut occideres nos, & liberos nostros, ac jumenta siti.* Omnis aqua murmurat, & omnis populi sitis murmuratio erat. Sed interrogo, de quo murmurat populus

Exod. 17.

Murmuratio populi.

pulus, & cur quæritur se sequi Deum tot prodigiis per solitudinem ducentem, quando olim Reges ac dynastæ per confraga & aspera montium sequabantur alacres insignem illam peccatricem Babylonicam. In promptu causa est, scilicet ipsa hominum rebellio & ingratitudo, ex qua pullulat non minor alacritas & pronitas ad sequendum mundum, quàm difficultas & cunctatio ad sequendum Deum. Ad ostium sponsæ pulsavit Deus, & illa renuit aperire, obtendens quietem lectuli non interturbandam: *Expoliavi me tunica mea.* Jacebat Samuel in lectulo, & ter surrexit existimans se vocari ab Heli: *Cucurrit ad Heli, ecce ego.* Cur Samuel toties interrumpit somnum, & Sponsæ nec semel vult deserere quietem? Quia Samueli visum est vocari ab Heli, Sponsa intellexit vocari à Deo: & quidem ad vocem Dei sumus tardi, ad vocem hominum, & creaturarum prompti accurrimus, etiam nostro impendio. Ad vendendum servatorem, paruit Judas diabolo ad nutum: *Cum jam Diabolus misisset in cor, ut traderet eum Judas.* Mandatum portandum dedit, quasi dedignaretur diabolus personaliter ingredi infame cor proditoris ingrati: & satis fuit mandatum, ut Judas confestim obediret. Lavare pedes Petri voluit Christus, & Petrus non se subdidit, nisi Domino minaciter imperanti: *Non habebis partem mecum.* Cur tam facilis Judas, & tam difficilis Petrus? Quia ferè semper vitium amplectimur ad nutum, & Deo vix paremus, etiam ad repetitum mandatum.

Apoc.17. *Cant.3.* *Hominibus facilius obsequimur, quàm Deo.* *1.Reg.3.* *Joan.13.* *Joan.13.*

52. Non solum conquestus est populus hac opportunitate sequendi Deum per solitudinem, sed eò rebellionis devenit, ut Moysen interrogaret, an populus haberet Deum, qui opem ferret. *Est Deus in nobis, an non.* Videbant quotidiana miracula, quæ patrabat Deus in eorum auxilium, & dubitabant, an Deus esset, eo quòd ipsos ferebat: & quidem solus Deus talem populi ingratitudinem poterat sustinere. Ignorantia maxima Deum negat. *Dixit insipiens in corde suo non est Deus.* Ingratitudo maxima Deum ignorat hæsitanter: *Est Deus in nobis, an non!* Ingratus enim nec Deum cognoscit, nec à Deo cognitus est. In solitudine ignoravit populus Deum, & adoravit vitulum. *Hi sunt dii, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Et Deus eodem tempore dixit Moysi, *Peccavit populus tuus*, quia videns ingratum, nescivit tanquam alienum.

Ignorantia ingratorum. *Exod.17.* *Psal.52.* *Exod.32.*

Ignorat Deus ingratos, quia abominatur & reprobat ingratitudinem: ignorant ingrati Deum, quia abominantur suum benefactorem, ita ut quò plus accipiant, eò plus beneficiorum immemores fiant, sicut populus Hebræus.

53. Illud tamen non possum non maturè animadvertere, fuisse populum tam immemorem, cum beneficia forent à Deo tam multiplicata: & quod Deus sic multiplicaret beneficia, cum populus esset tam immemor. Ut de hac re pro meo captu feram sententiam, plana ac trivialis imprimis gentis ingratæ oblivio est, sicut gentis gratæ memoria. Ex quo provenit, ut sicut viro grato beneficium unicum apparet multiplex, ita ingrato multiplex videatur nullum. Refert sacer historicus miraculum, quod in muto patravit Christus, & tanquam gratus unicum, ut multiplex prædicat: *Surdos feeit audire, & mutos loqui.* Per innumera propè miracula auxiliatur Christus Judæis, & hi quasi nullum vidissent, miraculum petunt. *Magister volumus à te signum videre.* Cum enim forent ingrati, miracula innumera reputabant nullum, atque adeo in calamo scriptoris grati unicum beneficium crescit in multiplex; in ore ingratitudinis multiplex evanescit in nullum. Ratio discriminis solum petenda est ex fœda conditione ingratitudinis. Ingratus enim pro comperto habet, quò plus accipit, eò sibi plus deberi: & sic beneficium sibi collatum reputat debitum solutum, & cum donationem loco solutionis ponat, nunquam fatetur se obstrictum, sed semper manet immemor. Postquam populus se contulit in deserto ad colenda idola, dixit Deus Moysi: *Vade, descende de loco isto, non enim ascendam tecum.* Cur Deus vult deserere populum suum, cui se promiserat assidere in deserto? Quia volebat illum videre auxilio destitutum, ut experiretur beneficiorum memorem: nam ingratus quò plus debet, eò plus obliviscitur, & majora beneficia compensat majori oblivione, ita ut multiplicet ingratitudines, quando debuerat multiplicare grates.

Ingrato multiplex beneficium videtur nullum; grato autem apparet multiplex.

Marc.7. Matth.13.

Exod.33.

Beneficia Dei erga ingratos.

54. Multiplicabat Deus beneficia erga populum immemorem: nam Dei propensio in[illegible] est sustinere, & beneficiis cumulare ingratum, donec gratus fiat: item dissimulare injuriam propriam, ut malo alieno medeatur. E tribus divinis personis carnem nec assumpsit Pater, nec Spiritus sanctus, sed tantùm Filius: & incarnatio

natio videbatur spectare ad Patrem tanquàm opus in quo maximè potestas viguit, vel saltem ad spiritum sanctum tanquam opus, in quo amor mirificè efferbuit. Filius tamen incarnatus est ob salutem hominum, ex eo quòd fuerit illorum ingratitudine directè offensus tanquàm sapientia Patris, contra quàm ausus Adam peculiariter deliquit: *Eritis sicut dii scientes.* Assumptio carnis in Filio data est pro redimendis, ac reparandis ingratis, ut eos gratos redderet: & quidem eò devenit ardor & vis amoris, ut quando vehemens urgebat ratio, ut detestaretur nos, injuriam dissimularet, ne deesset remedio. Eadem nocte qua homines Christo intulere maximam injuriam, illique fuere ingratissimi, contulit illis Christus donum maximum: & quo tempore homines volebant ex odio Christi sanguinem ebibere, & carnem mordicùs laceratam devorare, piissimus Dominus ex amore suam illis carnem comedendam, & sanguinem ebibendum tradidit: *Ego enim accepi à Domino* (inquit Apostolus) *quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem.* Cur in hac potius, quàm in alia opportunitate? Quia tunc maximè Christi corpus obvolutum sacramento requirebatur homini ad alimentum vitæ spiritualis in hoc mundo, & ad pignus æternæ vitæ in cœlo: quamvis ergo injuria foret ingens, non permisit amor ingentior ut denegaretur hominibus beneficium, quo summè indigebant, ut grati fierent.

Gen. 3.

Amor dissimulat injurias.

Bonum pro malo reddit amor.

1. Ad Cor. 5.

§. SECUNDUS.

Docuit Deus Moysen quomodò allaturus esset remedium ingratis.

55. Documentum aliud simile dedit hac opportunitate Deus Moysi: nam videns populi ingratitudinem suæ clementiæ æmulam, dissimulavit rebellionem; & præcepit Moysi, ut opem ferret pro sedanda siti, qua ardebat populus. Illi injunxit, ut capta manu virga, cum senioribus populum anteiret, & deveniens ad petram Horeb, eam virga tangeret confestim erupturam in juges aquarum scaturigines, pro universorum castrorum siti restinguenda: & certus esset, se præsentem miraculo patrando exhibiturum. Duo sunt; quæ mihi in hac re pariunt dubitationem: alterum,

Remedium pro ingratis.

Exod. 17.

terum, cur voluerit Deus solos populi seniores fuisse miraculi testes, cum omnes conquesti fuerint, & illius evidentia convinci possent? Alterum, cur, cum demandaret Moysi patrationem miraculi, voluerit præsens adesse, in quo vel suam deprimebat majestatem, vel diffidebat Moysi miraculum patraturo?

56. Imperavit Deus Moysi comitatum seniorum, quos adhibiturus erat in testes miraculi; *Sume tecum de senioribus Israel.* Duplici ex causa. Prima est, quia neque judicio, neque testimonio popularis stare debemus ad examinanda, & probanda miracula: populus enim solet esse pronior ad affirmandum vitia, quàm ad confirmandum virtutes. Populum Hierosolymitanum aluerat Christus per miracula: quibus ille ingratus non solùm fidem non fecerat, sed illorum authorem videns in hostium manus traditum postulavit ad crucem, & in cruce suspensum falsis testimoniis irrisit. Examen ac probatio miraculorum à solis viris probatæ vitæ exigenda est, in quibus genuinæ reperiuntur, ac probantur virtutes. Quando mulieres Christum resurrexisse nunciaverunt discipulis, eis deliraſſe visæ sunt: *Visum est sicut deliramentum.* In hac tamen veritate certi ac firmati manserunt, cum Dominus apparuisset Petro, idque Apostolus retulisset: *Surrexit Dominus, apparuit Simoni.* Nam veritas eadem quæ in ore mulierum reputatur deliramentum, in ore seniorum, qui optimi sint, qualis Petrus, veritas est.

Exod. 17. Testimonium popularе non pluris faciendum.

Joan. 6.

Miraculorum probatio.

Matth. 27.

Luc. 24.

Veritas in ore fœminarum reputatur deliramentum.

57. Secunda causa fuit, velle Deum, ut Moyses documento edoctus intelligeret, ad vitandum errorem in adhibendis remediis, debere seniores sibi comites, & consiliarios adjungere. *Sume tecum de senioribus Israel.* Nam Princeps gubernans, audito prudentiorum consilio, miraculosus est. Viginti quatuor seniores vidit Joannes assidentes agno in cœlo: *Viginti quatuor seniores.* Si Dominus, tum quia innocens, tum quia puer, vocatur agnus, cur non habet sibi assidentes agnos, scilicet coëtaneos ministros? Quia est Princeps & Rex in throno collocatus: *In medio throni:* item adeo sollicitus de bono subditorum, ut plurimos habeat oculos eorum beneficiis detentos: *Habentem oculos septem Dei missi in omnem terram.* Sic ad patranda miracula in conferendis beneficiis, seniores soli juvabunt, utpote prudentiores. Ex supermundana regione ad con-

Exod. 17. Princeps quos debet habere consiliarios.

Apoc. 8.

Seniores consiliarii esse debent.

Apoc. 5.

ad concilium ſtatus in Thabore celebrandum accivit Chriſtus Moyſen, & Eliam, quorum ille jandiu mortuus fuerat, hic ex longo tempore vivebat; & ſic ætate experti poterant maturè conſulere de rebus graviſſimis, ad bonum ac remedium hominum ſpectantibus. Non acquievit Moyſes poteſtati virgæ, donec ei Deus Aaronem conſiliarium, & Prophetam adjunxerit, quo adjuncto, habens poteſtatem cum prudentia comite, ſibi felix ac miraculoſum promiſit regimen, & ſic accidit. *Luc. 9.* *Exod. 4.*

58. Faciamus ſatis dubitationi alteri, quam propoſuimus, nempe cur voluerit Deus miraculo præſens adeſſe? *En ego ſtabo ibi coram te.* Fuit hoc ſublime documentum ex penu divinæ ſapientiæ deprompturn. Princeps remedium ſuorum ſubditorum nulli alteri demandare debet, niſi ipſe remedio adhibendo præſens aſſiſtat. Opportunitate altera commiſit Deus curam ſui populi Angelo, quo audito populus ubertim ploravit: *Audiens populus ſermonem hunc peſsimum luxit.* Quid? non è re erat, populive ferebat utilitas adminiſtrari per Angelum, cum Deus Angelos cuſtodes hominum fecerit, ac deſignaverit? *Angelis ſuis mandavit ut cuſtodiant te.* Ita: ſed non placebat velle Deum demandare alienæ induſtriæ ſui populi remedium. Voluit Chriſtus paſcere in deſerto turbam fame oppreſſam, & non commiſit diſcipulis ex integro remedium, ſed ipſe capiens panes diſpertiit. *Accepit Jeſus panes, & diſtribuit diſcumbentibus.* Et ex hac partitione eum agnoſcentes turbæ voluerunt acclamare Regem. Angelus erat miniſter piſcinæ, & tamen opus fuit, quòd Chriſtus adeſſet, ut paralyticus haberet ſanitatem, quam triginta & octo annis non comparaverat. *Præſentia principis urget.* *Exod. 17.* *Exod. 33.* *Remedium ex ſola principis præſentia.* *Joan. 6.*

Ex ratione duplici movente debet impelli Princeps, ut ſuorum remediis interſit: altera petenda eſt ex benevolentia & amore, quem præſens à ſuis omnibus colligit, altera ex nomine & gloria, quam ſibi comparat: vaſſalli enim ſolum agnoſcunt & venerantur magnum, ac magnificum Regem illum, qui ſuorum remedium alienæ induſtriæ non committit; imò magnitudine credunt deſtitutum, qui in rebus arduis ac dubiis ſuos propria præſentia deſtituit. Moyſen Deus appellavit Deum & populus quando ille ſe recepit in montem, vocavit hominem: *Moyſi viro iſto.* Ille qui in ore Dei Deus, in ore populi homo eſt, quia, cum ſe populo *Exod. 32.*

ſubtraxerit, & pro ferenda ope in anguſtis difficillimiſque rebus fratrem Aaronem ſubſtituerit, apud ſuos divinam exiſtimationem perdidit ex præſentia ſubtracta, & amore imminuto.

Bonum pro malo reddendum.

59. Patravit miraculum Moyſes in lapide Horeb, quo levavit populi miſeriam, reſtinguendo ſitim. Quia in divina palæſtra addiſcitur bonum pro malo reddere, & ex corde acceptas injurias condonare. Et quidem hominum in veritate ac luce Chriſtianæ fidei degentium opprobrium eſt, ſuccumbere odio ad vindictam, quando Cyrus & Auguſtus in tenebris idololatriæ caligantes majorem gloriam adepti ſunt exhibita clementia, quàm propagato imperio. Principem ex debita tali muneri lenitate vocant ſacræ litteræ medicum, & patrem, quia nemo medicum, vel patrem rectè agit, niſi depoſita ſeveritate: Princeps igitur ex munere ſibi injuncto tenetur & medelam adhibere tanquam medicus, & condonare offenſas tanquàm pater. In deſerto oblatus fuit Chriſto Regis titulus; quem ipſe renuit fugiens in montem. Eundem titulum acceptavit in cruce, nec permiſit auferri, etiam procurantibus ablationem Judæis. Nam acceptare titulum in deſerto, erat recipere compenſationem pro beneficio alendi homines: in cruce acceptare Regis titulum, erat recipere obligationem parcendi hominibus. Eſt conditio, ſeu obligatio hæc tam addicta regiæ dignitati, ut ſacer hiſtoricus narrans de die illa magna, quando Chriſtus reddet unicuique juxta ſua merita, non illi Regis titulum adſcribat, quando deſignat ſupplicia, ſed quando dividit præmia: *Tunc dicet Rex his, qui à dextris ejus erunt: venite benedicti.* Quia longè plus magnificat Principem actio conferendi præmium, quàm infligendi ſupplicium. Baptiſtam protecturus exhibuit Deus integram manum: *Manus Domini erat tum illo.* Balthazarem puniturus oſtendit ſolos digitos: *Apparuerunt digiti quaſi manus hominis.* Cur illìc manus exporrecta & tota, hìc contracta & diminuta? Quia illìc ſe geſſit beneficum, hìc punitorem: & quando Deus punit, apparet minor ſe benefico. Manus illìc pertinebat ad Dominum: *Manus Domini*, hìc manus ſpectabat ad hominem: *quaſi manus hominis:* imò referebat ſimilitudinem manus hominis. Nam Deus beneficia conferens Dominus eſt, ſupplicia infligens homo videtur.

Clementia & benignitas quantum deceant Principem.

Iſai. 3.

Eccl. 4.

Joan. 6.

Veniam dare Regis eſt.

Matth. 25.

Beneficia plus magnificant Regem quàm ſupplicia.

Luc. 1.

Dan. 5.

§. TER-

§. TERTIUS.

Precationum armis liberavit Moyſes populum, quando hic ſe magis ingratum gerebat.

60. Hebræus populus erat adeo ingratus, ut ad menſuram beneficiorum ingratitudo creſceret. Quinta vice rebellavit in deſerto Raphidim querulus, ac formidans Amalecitas inſequentes animo cædendi, abolendique penitus ex odio hæreditario, quod hauſerant ab avo Eſau: nam odium in homines etiam hæreditas eſt. Erexit, confirmavitque Moyſes rebus ſuis diffidentem populum, præcepitque Joſue, ut obviam hoſti procederet, & illi ſuam adſtrinxit fidem, promittens in conflictu ſe laturum auxilium, fuſis ad Deum precibus in monte Sinai. Quid? prælium offert Moyſes hoſti potentiori? Ita: nam Amalec erat Rex impius, Moyſes pius, & electus à Deo ad principatum: & facilius eſt debellare hoſtes virtutibus, quàm viribus, & potentia armorum. Trecentis viris expugnavit Abrahamus quinque Reges, eorumque numeroſos exercitus cæcidit. Quia Abrahamus ſuis virtutibus obtinuit Deum protectorem, & contra Reges Sodomæ pugnarunt ſua ſcelera. Sanctum appellavit Chriſtus parentem æternum, quando ab eo poſtulavit auxilium: *Pater ſancte ſerva eos, quos dediſti mihi.* Cur poſtulans defenſionem contra hoſtes vocat ſanctum, & non potius fortem? Quia potentior eſt ſanctitas quàm fortitudo, ut nos ab hoſtili impetu tueatur. *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum.* Appellabant Angeli Deum. Quid? ſanctum vocant, quando Deum exercituum? Cur non validum, non fortem, quæ duo magis juvant ad bellum? Pro debellandis hoſtibus longè major eſt vis ſanctitatis, quàm valoris, & fortitudinis: certè cum Deus ſit exercituum Dominus, qui fuerit præditus ſanctitate, habebit pro ſe ipſum Deum, & omnes exercitus.

Exod.17.

Odium eſt etiam hæreditas.

Victoria comparatur ſanctitate potius quàm potentia.

Gen.14.

Sanctitas confert victoriam.

Joan.17.

Iſai.6.

61. Paruit Moyſi Joſue, & hoſtem fortiter aggrediens in conflictu ſuperavit: verùm ſacer textus manibus Moyſis adſcribit victoriam. *Cumque levaret Moyſes manus, vincebat.* Nam manus Principis ſunt quæ victorias aſſequuntur: & quidem ſublatæ ad

Principis manus vincunt.

Exod.17.

Oratio vincit hostes.

Deum sunt potentiora arma pro domandis hostibus. Vidit Joannes quosdam cœli aulicos gerentes in manibus palmas: *Et palmæ in manibus eorum.* Et alios prædixit signandos signo Dei: *Quousque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum.* Cur quosdam videt jam ornatos palmis, & alios sola spe gerendi signum Dei? Quia priores orabant sine intermissione: *Palmæ in manibus eorum, & clamabant dicentes: Salus Deo nostro.* Ubi audiuntur orationis voces, statim auditur plausus triumphi, & ubi cessat oratio, fortitudo quantunvis potentissima non assequitur victoriam. Celeriùs vincebat Judas Machabæus corde in Deum erecto, quàm arrepto manu gladio. Nam Deus nostris precibus compulsus, est qui corda roborat, animos erigit, impendit triumphos: & quicunque novit orare, novit vincere. Oratione Daniel extinxit flammas, lenivit beluas, prostravit milites. Oratio Deo pro sacrificio est, orantibus pro præsidio, & hostibus pro flagello. Continetur in oratione honor, & utilitas: honor erga Deum, utilitas erga hominem: quando enim recognoscimus omnipotentiam Dei, de illius bonitate rectè sentimus: proindeq; nostra obligatio nostrę utilitati inferitur. At si rationi consonum est, quod orationis arma expugnent omnia: quia Deus pro orantibus pugnat: quod defendant ingratos rationi videtur absonum: ingrati enim non merentur auxilium Dei? Dicam paucis. Arma orationis duas habent qualitates robur, & clementiam: robore omnia superant; clementia omnibus parcunt: & qui parcit omnibus, etiam ingratos defendit.

Apoc. 7.

2. Mach. 5.

Orationis vis.

§. QUARTUS.

Movens bellum injustum tanquam ingratus irritat Deum.

62. Subacto Amalec, dixit Deus Moysi se omnino extincturum in orbe memoriam Amalec: *Delebo memoriam Amalec*: Nam perversorum vult Deus supereſſe tantum supplicium pro memoria. Quæro, si Amalec audax nimium fuit aggrediendo populum divina virtute protectum, nonne satis fuit punitus, parta contra ipsum victoria, quæ pro supplicio principibus esse solet? Non fuit hæc punitio satis: iterum puniri debuit: *Delebo memoriam Amalec:*

Exod. 17.

Bellum injustum punit Deus.

malec: Quia bellum injuſtum populo intulit. Eſt Deus author vitæ & pacis: bellum ambitionis, & crudelitatis parens eſt: & ideo ægrè fert ipſe Deus ambitione vel odio violari pacem ac perire vitam: bello ipſo punit moventem, & proſpero eventu belli ſolet confirmare dominatum in legitimo domino. Jubet Nabucodonozor denunciare bellum omnibus provinciis, quæ ſe imperio ſuo non ſubjiciant, & cum omnes mandato renitentes tale detrectarent imperium, jurat ſe eſſe defenſurum ab illis omnibus: *Juravit per ſceptrum ſuum facturum quod in ſe eſt, ut defenderit ſe.* Jud. 1. Putabam fore ut juraret ſe tales provincias ſubjugaturum, vel expugnaturum: & ille juravit ſe defenſurum: nam ex cupiditate, & appetitione alieni orta fuit neceſſitas ſe defendendi ab illis, quibus injuſtè bellum denunciabat. Formidavit ſupplicium Amalechi, quod ſubivit.

63. Duo vellem monitos eſſe Principes ut haberent Deum in bello propitium, alterum nempe ut intelligent bellum non eſſe deliberationem gladii, ſed eſſe oppignerationem juſtitiæ: *Sit autem fortitudo noſtra lex juſtitiæ.* dixit Rex ſapiens. Gerendum eſt bellum neceſſitate, & non voluntate: ideo efflagitabat à Deo David: *Diſſipa gentes, quæ bella volunt.* Alterum, eſſe bellum prudenter gerendum, ut illius eventus reſpondeat optatis: ideo finxit antiquitas Bellonam è Jovis cerebro proſiluiſſe. Cum enim innumera mala & calamitates bellum parturiat, neceſſe eſt quòd illi Deus exoratus aſſiſtat, ut vitentur mala, & prudens interveniat gubernatio, ut exitus felix contingat. Davidem fecit Deus ſupplicii electorem, ut nempe ſeptem annos famis, vel tres menſes belli optaret: *Aut ſeptem annis veniet tibi fames in terra tua; aut tribus menſibus fugies adverſarios tuos.* Quid? æquali lance ponderat Deus tam longam ac diuturnam famem, & tàm breve ac compendioſum bellum? Adeo grave malum bellum eſt, ut trimeſtre bellum adæquet ſeptennem famem. Notent obiter Principes, exiguum eſſe quodcunque præmium collatum militibus per multos annos ſe benè gerentibus in bello: ſiquidem tres menſes belli adæquant ſeptem annos famis. Acerbiſſimum ſupplicium, quo Deus terruit populum ſuum, fuit bellum, quo labefactaretur. *Faciam cœlum æreum, & terram ferream.* Terra ferrea, quos poterit fru- Levit. 26.

Bellum qualiter gerendum. Sap. 3. *Juſtitia in bello.*

Prudentia in bello. Pſal. 67.

Bellum eſt fame pejus. 4. Reg. 24.

ctus producere, nisi arma, quibus homines pereant. Quando Deus exacerbatus sceleribus hominum, eos vult punire majori severitate, permittit, ut arma capiant, & inter se bello dissideant, seque mutuis funestent cædibus: quando placatus jam vult conferre vitam hominibus, pacem confert. Scire cupiebat David, an incolumis rectè valeret Absalon vita fruens, & interrogat, an haberet pacem? *Estne pax puero Absalon?* Nam eadem est pax, atque vita hominum. Non major effulsit Augusti gloria & felicitas, quando suos bello fregit hostes, sed quando eo extincto, Mavortis templi clausit januas: nam eo tempore cœli fores apertæ sunt & descendit pax in homines: *Et in terra pax hominibus.* Est tantum, bonum pax, ut æquiparetur cœlesti gloriæ, est tantum malum bellum, ut toti orbi sit finem impositurum: *Pugnabit gens contra gentem.* Æquum igitur fuit, ut in orbe aboleretur memoria Amalec, quia voluit inferre bellum, & bellum injustum: *Delebo memoriam Amalec.* Bellum injustum est pessima ingratitudo, & quæ magis irritat Deum: ratio est, quia cum ipse homini præstet vitam, ut ea conservata homo suo conditori benefico deserviat, vitam eandem homo adducit in manifestum discrimen, suscipiens bellum ex ambitione & odio, cum gravissima tanti benefactoris offensa: & reddere pro eximio bono acerbum malum, pessima ingratitudo est.

Pax optanda ut optima.

2. *Reg.* 18.

Luc. 2.

Luc. 21.

64. Verum si Deus vult extingui omnino memoriam Amalec, cur præcepit Moysi, ut litteris exararet in libro victoriam, eamque instillaret auribus Josue? *Scribe ob monimentum in libro, & trade auribus Josue; delebo enim memoriam Amalec.* Item si præcipit referri in librum victoriam hanc, cur non prius scribendam injungit victoriam, quam reportavit populus de Pharaone utpote magis gloriosam? Dicam paucis: non placet Deo extingui memoriam dispectuum, nisi post audaces sepultos: Pharaonem maris rubri fluctibus sepelivit: Amalec voluit scribi in libro, ut post supplicium obtineret simile sepulchrum. Vult Deus nullam aliam impiorum supereſſe memoriam, præter supplicium, ad exemplum: hoc enim bonos admonet, malos refrænat. Dixit Propheta lavandum esse justum in sanguine peccatoris: *Lætabitur justus cum viderit vindictam, manus suas lavabit in sanguine peccatoris.* Quid, peccatoris sanguinis habet vim lavandi? Hoc Christi sanguinis peculiare

Exod. 17.

Supplicii memoria decet.

Psal. 57.

liare est: *Lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo.* Uterque sanguis ille lavat, sed effectu dissimili sanguis Christi lavat reddendo homines sanctos: sanguis peccatoris lavat reddendo homines cautos: lavat ille ad sanctitatem, lavat hic ad cautelam. Patet hoc in eventu Pharaonis, ubi submersis penitùs Ægyptiis, incolumes Hebræi timuerunt: *Timuit populus Dominum.* Quid? timore correpti Hebræi, quando debuerant esse impavidi, destructis ad unum suis hostibus? Timent Hebræi in alieno supplicio proprium: vident alienas culpas punitas, verentur proprias puniendas. Apoc. 1. *Supplicium unius ad cautelam multorum.* Exod. 14.

65. Rectè habet, quòd in libro scriberetur victoria ad puniendum Amalec, & excitandam memoriam beneficii in populo ingrato, quando iterum rebellasset in solitudine: sed cur jubetur tradi liber auribus Josue: *Trade auribus Josue.* Nonne Josue habebat manus, quibus traderetur liber: & certè manus validas, quibus librum servare ac tueri posset? Ita: sed cum populus exiterit semper infidelis, voluit Deus significare populo fidem Josue, quæ illi obvenerat ex auribus semper arrectis in Deum, & ipsius prodigia: nam per aures ingreditur fides, & cùm populus careret auribus ad hauriendum divina miracula & portenta, semper evasit infidelis: quia sine credulitate nec fides, nec lex dari potest. Quæro tandem quis obthuravit aures populi, ne audiret? Ingratitudo: hæc enim ex incredulitate congenitam rebellionem, & ex rebellione infidelitatem sortita est. Exod. 17. *Fides ex auditu.*

CAPUT VI.

Ingratitudo populum fecit idololatram.

§. PRIMUS.

Ingratitudo & infidelitas semper consociatæ.

65. POstquam Hebræus populus querulli, murmuratoris, & rebellis notam subiit, statim idololatra redditus est: nam ex uno vitia pullulare solent plurima, & ingratitudo peperit infidelitatem, cujus parens, & individua semper comes fuit. Ascenderat *Ingratitudo comes infidelitatis.*

derat Moyſes ad montem Sinai quæſitum legis tabulas: cum verò quadraginta diebus cum Deo moraretur, populus ſeditione ingenti concitatus poſtulavit ab Aarone, ut ſibi conficeret Deos, qui multitudinem regerent: quia ignorabant quid eveniſſet Moyſi:
Exod. 32. *Fac nobis Deos, qui nos præcedant; Moyſi enim huic viro, qui nos eduxit de terra Ægypti, ignoramus quid accideret.* In hac poſtulatione ſe geſſit populus ingratum, & illius prætextu falſum: ingratum, quia voluit deſerere Deum ex cunctatione Moyſis, & deſerere Moyſen, quia erat cum Deo, qui ipſum ab Ægyptiaca ſervitute eripuerat per prodigia, & ducebat per ſolitudinem non ſine miraculis: falſum, quia probè noverat Moyſen eſſe cum Deo, & quandiu erat cum Deo, non abeſſe populo ſuo. Verùm ſemper falſa fuit populi ingratitudo. Hieroſolymis petebant à Chriſto miraculum, quaſi nullum uſque ad id tempus vidiſſent: *Magiſter volumus à te ſignum videre.* Et ſuo habito concilio fatebantur plurima: *Iſte homo multa ſigna facit.* Hoc poſterius fuit timor invidiæ, prius fuit effectus mendacii: ſed quia erat populus ingratus, ſe exhibuit in utroque falſum: in priori, quia non poſtulabat miraculum ad Chriſtum cognoſcendum, ſed occidendum: in poſteriori, quia judicabat commodum eſſe conſiliariorum occidere Chriſtum ob id quòd miracula edebat. *Expedit vobis, ut unus moriatur homo.*

Ingratitudo ſemper falſa.
Matth. 11.
Joan. 11.
Joan. 11.

Spes populi Hebræi, vana & falſa.
Infidelitas Hebræorum ex vana ſpe.
Fidei defectus parit deſperationem.
Luc. 24.

66. Ulteriùs inquiro cur olim deſeruit populus Deum fatigatus ſperandi Moyſen trahentem moras quadraginta diebus, & nondum eſt fatigatus ſperandi Meſſiam quadraginta ſæculis? Defectus credendi utriuſque diſparis eventus cauſa eſt: deſperavit in ſolitudine, quia non credidit Moyſi, ſperat adhuc infatigabilis Meſſiam, quia non credit Deo. Eſt illius ſpes interminabilis, quia nulla ducitur certa fide, qua terminetur. Ex hoc multum offendit divinam liberalitatem, & veracitatem, quæ multis abhinc ſæculis Meſſiam contulit promiſſum: quaſi longa hæc & vana ſpes falleret collatum jandiu beneficium. Diſcipulos, qui ibant Emaus deſperati: *Nos autem ſperabamus* objurgavit Chriſtus quaſi deſtitutos fide: *tardi corde ad credendum.* Ibant deſperati, & vocantur à Chriſto infideles: cùm enim neſcirent credere, non poterant in ſperando ſcopum attingere. Errarunt quidem diſcipuli illi ex eo quòd fuerint tardi ad credendum, ſed magis errant hodie Judæi tardi in ſperando, ex eo quod tandiu ſperent. 67. Com-

67. Compertum satis est influxus qui veniunt à longinquo, non esse admodum utiles subditis, qui Principis ipsius præsentia valde indigent. Brevis illa mora, qua Christus in horto secessit à discipulis, satis fuit, ut illi se somno immergerent: *Invenit eos dormientes.* Absente Principe somnus in subditis capit vires, debilitato amore. Planeta, qui telluri plus dominatur, est luna, utpote sole ipso nobis propinquior. Quanvis sol luminum perhibeatur monarcha, tamen longissimo intervallo à terra distat, utque assideat omnibus, gyro perpetuo veritur ab uno ad alium tropicum, & quando ipse abest, incubante ac persistente nocte, patrant homines fœdiora scelera, ipsæque beluæ sæviissimè prædantur. Lux, & non sol mundi vocatur Christus. *Ego sum lux mundi.* Quia sol deficit in occasu, lux semper manet. Sit Princeps sol beneficentia illuminandi, dummodo sit etiam lux permanentia assistendi.

Absentia Principis nocet.

Matth. 26.

Psal. 103.

68. Cæterùm absentia Moysis, qui erat cum Deo in monte pro ipsorum Hebræorum emolumento, non peperit rebellionem illam. Defecit populus ex ingratitudine, quia noluit subesse tali Deo, & tali Principi, quibus impensè obstrictus debitor erat: recusavit subjectionem, ut negaret debitum. Verùm, si debita libertatis, & miracula, quibus parta fuerat, tam erant perspicua, & in conspectu omnium, qnomodò populus voluit ea denegando tegere? Quia pessima ingratorum conditio hæc est, habere beneficia in conspectu, eaque delere in memoria. *Quis ostendit nobis bona!* Interrogavit populus: & juxta Prophetam Deus eum bonis terrenis locupletaverat: *A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt?* Quid? habent bona præ manibus & inquirunt illorum authorem? Ad conspectum beneficiorum obliviscuntur benefactorem? Quòd præterita beneficia è memoria exciderint, temporis diuturnitas poterit excusare: at obliviscì præsentia! Ingrati nunquam sunt memores beneficiorum: scribunt favores in aqua, fluit aqua, & evanescit scriptura.

Rebellio ex ingratitudine.

Oblivio ingratorum.

Psalm 4.

69. Postulavit ab Aarone populus, ut faceret sibi Deos, qui per solitudinem ductores essent: *Fac nobis Deos, qui nos præcedant.* Insana rebellio: Deum ejicere, & postulare ab homine Deos ipsius hominis manu, & ad ipsius libitum factos! Quàm pauci haberent Deos, & quanto suo impendio, si homo Deos faceret. Ingratitudo

Ingratitudo appetit Deum esse facturam hominis.

Exod 32.

fecit hominem authorem peccati, & rebellio populi voluit hominem facere authorem Dei, cum Deus sit per se, & ex se *Ego sum qui sum* hominis, & rerum omnium creator.

Exod.5.

Hebræus populus audacior dæmone.

Gen.3.

Major fuit cum Aarone audacia populi, quàm dæmonis cum Eva: nam dæmon persuasit primis parentibus se posse Deo similes evadere: *Eritis sicut Dii.* Et populus voluit persuadere Aaroni, se posse Deos facere: *Fac nobis Deos.* Et quidem longè graviorem populus Deo intulit injuriam persuadendo superioritatem, quàm dæmon persuadendo similitudinem. Voluit populus multiplicare divinitatem: *Fac nobis Deos:* dæmon persuasit Evæ posse illam imitari: *Eritis sicut Dii.* Et Deus plus offenditur à multiplicante suam divinitatem, quàm ab affectante suam scientiam. Dæmon ausus fuit contra divinam scientiam, populus contra ipsam divinitatem: Dæmon fefellit Evam, sed non negavit Deum: populus decepit Aaronem, & negavit Deum. Rejecit populus Deum, & expetivit Deos manu factos, ut è manu facilè dimitteret, si ex votis non evenirent, vel ad libitum non gubernarent. Hæc fuit motix ratio, ob quàm Hebræi Hierosolymitani legationem expedierunt ad Baptistam, offerentes ipsi Messiæ dignitatem, quæ ad solum Jesum Christum pertinebat: *Ut interrogarent eum, tu quis es.* Nolebant Messiam Dominum Jesum, & volebant Baptistam, quia Dominus Jesus erat Messias ipsa natura, Baptista faciendus erat per electionem: & ideo intendebant facere ad libitum, quasi suo libito obsequuturum, & relinquentes verum Messiam in frequenti populo miracula patrantem, quærebant in deserta solitudine illum per quem nullum miraculum patratum acceperant: cæca obstinatio populi rebellis nullum reputare legitimum Messiam, nisi illum, quem sibi perversa voluntas designasset.

Messias ad libitum populi.

Joan.1.

Divitiæ damnantur, quod damnent.

Exod.32.

70. Hæc gesserat cum Deo populus: & quid Aaron cum populo? Exegit à populo omnes fœminarum inaures, ut ex eis formaret illis deos pro eorum libito. Quid? non exprobrat illis fœdissimum scelus, & postulat inaures? Ita: quia supplicium maximum populo fuit auferri ab illo aurum, quod populo semper fuerat inter idola præcipuum, cui proinde æterna damnatio addicta est. Deum in manu sinistra habere aurum & divitias, Rex sapiens dixerat: *In sinistra illius divitiæ.* Cur potius in sinistra, quàm in dexte-

Prov.3.

dextera? Quia ad sinistram erunt damnati in suprema die, accepturi ab ea parte maledictionem, in æternum suorum scelerum supplicium: *Oves quidem statuet à dextris, hædos autem à sinistris.* Ad locum igitur damnationis rejicit Deus aurum. Ex eo quòd Judas suum magistrum ac Dominum venditurus esset, triginta maledictiones illi imprecatur David. Cur solum triginta, cùm videatur tantum flagitium nullo maledictionum numero æquandum? Quia triginta denarios pro Christi venditione à Pharisæis acceperat: ideo maledictionum numerus denariorum numero respondet. Hoc igitur documento voluit Aaron manifestare Hebræis, ex idololatria, & auro adorato maledictiones esse populo eventuras.

Aurum inter idola præcipuum Matth. 25. Psal. 108.

71. Formavit Aaron ex in auribus vitulum, quem ut populus aspexit, proclamarunt Hebræi, adesse ibi Deos illos, qui populum ab Ægyptiaca servitute eripuerant: *Hi sunt dii tui, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Quid? unus est vitulus, & vocantur multi dii? *Hi sunt dii.* Ita: quia est idolum aureum: & adorare aurum, seu divitias, est recipere omnia idola, quæ humana cæcitas excogitavit. Divitiarum amorem intemperatum nuncupavit Apostolus idololatriam: *Avaritia, quæ est idolorum servitus.* Nam idololatria, quæ veneratur divitias, omnium superstitionum, & universæ idololatriæ seminarium est. Adscripsit populus adeptam libertatem idolo aureo: *Qui te eduxerunt de terra Ægypti:* & quidem ægrè poterat aurum liberare eos, quos in captivitate semper detinet: verùm cum esset populus ingratus, infidelis fuit, oblitus suum assertorem.

Exod. 32.

Idolum multiplex est aurum.

Ad Coll. 3.

Avaritia ingens servitus.

Prodigioso convivio excepit Christus turbas in deserto, & post editum miraculum dixit se illud patravisse, ut in ipsum crederent: *Hoc est opus, ut credatis.* Cui populus respondit, interrogans de tali miraculo, quasi se ipsos latente. *Quod tu signum facis ut videamus, & credamus.* Quid? heri patravit Christus miraculum, panibus prodigiosè multiplicatis in omnium conspectu: *Cum vidissent quòd Jesus faceret signum:* & hodie affirmant se nullum vidisse miraculum? ita: hæc est enim pessima ingratorum conditio: ut obliviscantur beneficia, ad negandum benefactorem. Ignoravit populus hac opportunitate Deum suæ libertatis authorem, idque attribuit suis idolis: quia cum foret ingratus, factum est ingratitu-

Ingratus oblitus.

Joan. 6.

Joan. 6.

dinis & infidelitatis consortium, ut negaret Deum, & adoraret vitulum.

72. Adoratum vitulum, & acclamatum liberatorem excepit populus sacrificiis & conviviis. Usque ad illud tempus murmurabat populus, & vehementer querebatur se per Moysen fame sitique enectum, modò cum suo vitulo lautissimum celebrat splendidè convivium: quia cum ingratitudo, & infidelitas sociarentur, gula etiam ingluviesque idololatriæ conjuncta est, quæ duæ culpæ sunt individuæ comites, altera sacrilegium mentis, altera opprobrium carnis. Ex sacrificiis profecta sunt convivia, & ludi, in quibus populus depravatus èst: *Caperunt ludere.* Habent vitia inter se connexionem, & incedunt quasi concatenata, ita ut habens unum sordescat reliquis. *Venite* (ajebat Samaritana) videte hominem, qui narravit mihi omnia mea peccata: *Qui dixit mihi omnia quæcunque feci.* Et Christus illi solum concubinatum aperuit: nam vitia alia ex aliis nascuntur, & uno infectus contaminatur omnibus, præsertim si ingratitudine flagitiorum omnium sentina, ac teterrimo parente contabescat. Ad manum in acclamatione vituli hoc assumptum firmare possumus optimo documento. Nam Israëlitę vitulum illum non appellarunt Deum, sed Deos: *Hi sunt dii tui.* Si unus est, cur vocant plures? Quia ad plura idola se prosternit, qui unum adorat: unum enim est gradus ad plura. Qui sceleri uni pandit fores, sceleribus omnibus relinquit patentes. Deliquit Adamus in paradiso, quem cùm ejecisset Deus, collocavit ad ostium cherubinum pro custode, ut impediret Adamum conantem ingredi. Quid? ad paradisum, ubi delinquens Adamus periit, regredi conabitur? Ita, quia homo semel peccans solet alia atque alia accumulare peccata, quærens frequenter eandem occasionem peccandi. Ex ingrato factus est populus murmurator, rebellis, infidelis: nam de uno vitio fit transitus ad alia: & ingratitudo simul ac infidelitas sunt vitiorum omnium parentes.

Exod. 32.

Gula cum idololatria.

Vitia inter se catennata.

Joan. 4.

Occasio peccati quæritur.

§. SECUNDUS.

Moysis prudentia cum ingratis ad documentum ministrorum.

Rebellione indignatur eus.

73. Rebellione populi Deus exarsit plurimum, dixitque Moysi deli-

deliquisse populum illum, quem in libertatem asserverat à servitute Ægyptiaca, se proinde deleturum omnino esse talem populum, facturumque Moisen Principem gentis melioris: *Peccavit populus tuus.* Quid? Deus summè mansuetus, mitis, ac temperatus sic excandescit? Ita: nam tolerare omnia remissio, vel debilitas est, & quando deficit justitia, misericordia reputatur crudelis. Verùm si Deus tanto populi facinore exacerbatus justissimè intentat minas, cur Moyses adversatur illius dictis & iracundiæ? *Cur homine irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Ægypti in fortitudine magna, & manu robusta?* quia fidelis ac probus minister debet, quantum in se fuerit, Principis indignationem sedare, ne executioni mandetur, si sit furor immodicus, vel si sit justa indignatio, & justitia, ne videatur furor injustus.

Exod. 32. Princeps à ministris placandus quando irascitur.

74. Divinæ indignationi se opposuit Moyses, & flagitavit supplicitèr veniam pro illo populo, revocans in Dei memoriam beneficia, quæ contulerat. *Quem eduxisti de terra Ægypti.* Et videtur postulasse nimium, & allegasse perperam. Nam postulavit pro ingratis, quibus omnis favor indebitus est, & allegavit beneficia à Deo collata, quæ culpam rebellionis augebant. Judico tamen rectè petiisse, & disertè allegasse. Petiit rectè flagitando plurimum, quia divinæ largitati consonum valde est impendere omnia. Postulavit olim Moyses à Deo, ut sibi faciem suam detegeret, quando illum familiariter alloquebatur, tanquam amicus amicum; *Ostende mihi faciem suam.* Annuit petenti liberalis Deus pollicitus manifestationem totius boni; *Ostendam tibi omne bonum.* Quid? Moyses petit visionem solius vultus, & Deus se totum videndum promittit? Voluit Deus corrigere Moysis petitionem; Moyses enim petebat partem, & Deus se totum impendit; Deus in nostrum emolumentum non solet dimidiare beneficia communicando sui partem, sed nobis se totum, & integrum communicat.

Petitio qualiter à Deo facienda. Exod. 32.

Liberalitas Dei.

Exod. 33.

Subtili animadversione dignus est sermo, quo olim suos discipulos Christus servator monuit, expediens non esse, ut quis lucem sub modio absconderet: *Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio.* Quid? sermo de luce tam obscurus? Non ita: satis lucidus est oculis perspicacibus. Lux sub modio est lux mensurata, & per partes impertienda: si homines in suis conventionibus solent

Beneficia sine mensura conferenda.

obſervare numerum, pondus, & menſuram: Deus ſua beneficia non metitur, imò damnat metientes: eſt Deus lux, quæ tanquam immenſa ſine ulla menſura ac limitatione effunditur: hoc igitur documento inſtructus Moyſes rectè petiit flagitando plurimum.

Beneficentia ſummi conditoris.

75. Similiter allegavit diſertus collata populo beneficia, ne illum Deus everteret: nam Deus veluti oppigneratus ex fabricatione hominis, hominem peccantem non deſtruxit, ſed redimens ſuo profuſo ſanguine reparavit. Eſt enim ſummi opificis ingenua conditio reparare, & non deſtruere, quem fabricavit. Apud Deum querebatur Jobus ſe illius manuum facturam ſubitò quaſi deſtitutum perire. *Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me, & ſic repente præcipitas me?* Cur invicta Jobi patientia queritur Deum? Nonne poterat Deus quem ſuis manibus ſtruxerat, ſuis etiam manibus deſtruere? Non ſolet Deus fabricare ad deſtruendum, ſed ad conſervandum. Luto, ſeu creta ſervator oculos cæci hominis curavit: *Linivit lutum, & poſuit.* Cur potiùs luto, quàm materia alia? In Adamo & Eva ſummi artificis ſtructuris potiores partes fuere oculi: hos invaſit, & fregit everſor Diabolus. *Vidit quod eſſet pulchrum ad veſcendum.* Hac de cauſa ſanavit Chriſtus cæcum luto: nam cæcus tali defectu referebat Adamum, quem Diabolus obcæcaverat: igirur deſtructa erat ſtructura Dei in parte nobiliori, ſcilicet fractis oculis: hinc ſervator Chriſtus inſtar figuli reparantis vas fractum, opus ſuum luteum, ſanatis luto oculis, reparat. Ea namque fertur Dei conditio, proprium opus conſervare, ſicut è contra hominis conditio eſt proprium opus deſtruere. Joabum David vita ſpoliavit, quem ſuis exercitibus præfecerat. Samolon illius filius ablegavit Jeroboamum, quem conſtituerat ſupremum regalium redituum præſidem. Aſſuerus in patibulo ſuſpendi juſſit Aman eadem die, qua apud Regem plus gratia valuerat. Dei eſt opus ſuum conſervare ac perficere, hominis frangere ac deſtruere. Indignationem ſedando, Dei probitatem miniſtri Moyſes oſtendit: & Deus ſuam probitatem infinitam populum ingratum conſervando.

Conſervatio & non deſtructio à Deo.

Job. 10.

Joan. 9.

Gen. 3.

Opus proprium deſtruere hominis eſt.

3. *Reg.* 1.

3. *Reg.* 11.

Eſt. 7.

§. TER-

§. TERTIUS.

Clementia Dei erga populum ingratum pro documento Principum.

76. DEprecatio Moysis pro populo ita summo conditori arrisit, ut mitissimus ipse Deus sententiam, quam tulerat, extinguendi populum, revocaverit: non enim ex voluntate absoluta, sed ex conditionata provenerat, ut sic locus esset clementiæ in supplicio. Duo in hoc eventu hausit Moyses à Deo præceptore documenta, alterum nullam esse Principis magis naturalem & dignam actionem, quàm injurias sibi illatas condonare: alterum, nullum esse subditum adeo sceleratum, cui Princeps nequeat ex sua prudenti clementia ignoscere. Primum liceat firmare. Pendentem in cruce servatorem agnovit Centurio tanquam Dei filium, æternitatis Principem: *Videns quia sic clamans expirasset, ait: verè hic est filius Dei.* Christi servatoris divinitatem, Principis supremi excellentiam non deprehendit videns collisos inter se, confractosque lapides, & solem ipsum intempestiva ac diuturna mersum caligine, sed audiens clamantem voce illa, *Pater ignosce illis.* Non tam ex conspectis prodigiis, quàm ex audita voce ignoscendi hostibus, & condonandi injurias, reputavit Deum, ac supremum rerum Dominum, quasi nil aliud plus indicet ac manifestet Principem, quàm clementia.

Clementia Deo placet, & virtus Principum est.

Matth. 27.

In prima rerum molitione summus conditor singulis rebus à se productis impertiit benedictionem: secunda tamen die, qua produxit aquas, à benedictione abstinuit. Quid vidit Deus in secunda die, ne benediceret, vel laudaret, sicut in reliquis? Vidit productum elementum aquarum, quibus universali diluvio, tanquam divinæ justitiæ instrumentis puniturus erat sceleratum orbem: cum verò tale elementum futurum esset suæ iracundiæ flagellum pro hominibus verberandis, non multum piissimis Dei clementis oculis arrisit. Tria signa dedit Deus Moysi potestatis, quam demandaverat ei constituto legato. Primum fuit mutua conversio virgæ in serpentem, & serpentis in virgam. Secundum inferere manum in sinum, eamque abstrahere leprosam, & iterum inferendo purificatam

Severitas non tam digna Principe quàm clementia. Gen. 1.

tam retrahere. Tertium, quòd percuteret virga aquas, easque vertis-
Exod. 4. set in sanguinem. Scimus priora duo signa expertum fuisse Moysem, & suspendisse prolusorium tertii experimentum. Si tria signa data sunt ad satisfactionem Moysis, cur experitur duo tantum, omisso tertio? quia tertium erat signum prænuntium supplicii, quo Pharao erat plectendus, duo alia solum spectabant ad ostensionem gloriæ Dei: fit igitur experimentum in his duobus, & omittitur tertium, utpote spectans ad supplicium, quia oculi clementis Principis ægrè ferunt etiam prolusionem ad supplicia.

Venia delictorum in Principe. 77. Quod attinet ad secundum, Regia indoles, & conditio postulat injuriarum, & delictorum condonationem, ita ut nullum sit tam immane & atrox flagitium, quod Principis clementiam exuperet. Nam clementem esse, ita pendet & egreditur à voluntate, ut eam reddat vivam omnipotentiæ similitudinem. Quod poterat committere populus majus scelus, quàm esse ingratum, & infidelem, post murmurationem & rebellionem? Hæc omnia condonat Deus, ut doceat Moysem, nullam posse excogitari culpam, quæ excedat Principis clementiam: ita ut quò magis parcit, eò se potentiorem manifestet. Ignoscit Deus (inquit Salomon) non tam quia misericors, quàm quia omnipotens est: *Misereris omnium, quia omnia potes.* Venia delictorum, quam Reges subditis indulgent, eos declarat non tam mites, quàm potentes. *Adeamus* (inquit Apostolus) *cum fiducia ad thronum gratiæ.* Cur vocat thronum gratiæ, & non potiùs majestatis & gloriæ, quæ duo posteriores excellentiæ videntur throno peculiariùs competere? Quia Deus tunc se magis exhibet magnificum & glorioſum, quando mitis ac clemens majores delinquentibus dispertitur gratias. Ideo Deus tam largiter populo indulsit, ut Moysi ac reliquis Principibus largam misericordiam, & clementiam suaderet.

Omnipotentia ex clementia apparet.

Sap. 11.

Ad Heb. 4.

Peccata contra religionem non sunt dissimulanda. 78. Verùm cur indignatur Deus contra populum, si revocaturus est sententiam, & supplicium? Quia ipsa indignatione docuit Moysen culpas contra religionem non esse dissimulandas: sensum de illis pietatem, indignationem zelum esse: in revocatione docuit, statutum supplicium non esse mandandum executioni, quandiu iracundia non deferbuit: iracundia enim efferuescens non audit rationem, & damnat frequenter innocentiam. Ira correptus

Iracundia Principis durante supplicium non est exequendum.

est

est Saul contra Pontificem Achimelec, eo quòd Davidi opem tulerit: ex quo ratio & innocentia subiere pœnam. Nam iratum judicium damnat omnia. Theodosius Imperator legem tulit, ne mandarentur executioni sententiæ, nisi diebus triginta elapsis: suo enim malo expertus est turbatam aquam nullo alio plus claresce re, quàm interposito tempore. Resipiscentiæ plurimæ, & dolores diuturni non potuerunt reparare quod præceps ira momento uno labefactavit. Quandiu vixit David non punivit Semey, & morti propinquus commendavit filio illius punitionem. Cur distulit supplicium ad mortis tempus, quod veniæ potiùs, quàm vindictæ aptius est? Intellexit supplicium illud justum ac necessarium esse, & ideo voluit per filium infligi, ne videretur ab offenso & irato Rege descendere, & sic ab ira potiùs, quàm ratione emanare. Nam punire ex subita iracundia magis sapit vindictam, quàm supplicium. Sic se gessit David cum Semey & Deus erga populum in adoratione vituli sic se gessit, ut revocavit sententiam destructionis, quam pronunciaverat, nam divinæ conditionis est sceleris pœnam prætermittere, & ingrato parcere. 3. *Reg.* 3.

CAPUT VII.

Zelus & prudentia Moysis in puniendo populi idololatriam.

§. PRIMUS.

Princeps rectus non dissimulat culpas ingratitudinis in fide.

79. REvocata sententia, Moyses afferens legis tabulas descendit de monte, & cum unà cum Josue iter dirigeret ad castra, visum est Josue se audire clamorem bellicum, quod cum significaret Moysi, hic respondit sonum illum non esse alium, quàm musicum concentum. Magnum discrimen inter utriusque auditum: at si ritè perpendatur, uterque sonum eundem hausit, & sano suo modo interpretatus est. Nam mundi hujus illecebras ac voluptates frequenter multiplex dolor, & repetitus mæror con- *Exod.* 32. *Voluptas hujus mundi dolor & bellum est.*

sequuntur. Voluptates instar concentus musici oblectant sensum, & instar luctuosi belli expugnant animas. Voluptas enim quam capimus, est bellum exitiale, quod nobis inferimus.

Gen.21. In S. pagina dicitur Saram vidisse Isaacum cum Ismaële ludentem, seu gaudentem: & Apostolus ait quòd Ismael insectabatur *Ad Gal.4.* Isaacum. Utrunque rectè consonat: nam lusus, & voluptates mundi, sunt insectationes spiritus. Somniabat architeclinus Pharaonis se capitis sui vertice portare omnes terræ delicias, & oblectamenta: & somnium hoc interpretatus Joseph, mortem illi prædixit: *Gen.40.* *Auferet Pharao caput tuum.* Somnium ostendit voluptates, & Joseph dicit imminere mortem? Ita: nam mundi deliciæ in somniis apparent voluptates, & in rei veritate sunt mortes, & infortunia, quæ vitam auferunt.

Verùm ubi primùm Moyses devenit ad castra, viditque populum lascivientem, ac in improba vituli solemnitate detentum, fregit legis tabulas, combussit idolum, objurgavit Aaronem, præcepitque Levitis, ut arreptis districtisque gladiis quencunque in castris obvium absque ullo ætatis, sexusve discrimine jugularent: mandata executioni cædes est, ceciderunteque viginti & tria millia *Exod.32.* Hebræorum. *Exciderunteque in illa die quasi viginti & tria millia hominum.*

80. Hoc tamen supplicium menti ingerit difficultatem: nam si Moyses impetraverat à Deo culpæ veniam, quomodò pœna afficit condonatos? Dicam imprimis, verum quidem est quòd Deus retractaverat sententiam extinguendi omninò populum, non tamen reliquit culpam impunitam: unde si Moyses in monte egit oratorem, ut suos ab indignatione divina extinguendos eriperet, in castris egit Principem, ut illatas Deo injurias ulciscerctur: nam in culpis religionis merus supplicii executor Princeps est. *Dei enim* *Ad Rom.3.* *minister est vindex in ira ei, qui malum agit.*

Religionis culpæ puniendæ à principe.

Præterea ob ingratitudinem mansit populus omni venia indignus. Qui enim non gratificatur, ipso beneficio crescit ac firmatur in ingratitudine: & quidem punire ingratos semper actio justissima est. Debitum universum remiserat Dominus ille famulo suo, quando illud severè exegit: *Misertus est Dominus servi illius, dimi-* *Matth.18.* *sit eum, & debitum dimisit illi.* Et quidem rectè cum severitate exegit,

Ingratus severè plectendus.

egit, videns ingratum ex crudelitate, qua ſocium conſervum ſuum vexavit: nam parcere ingratis eſt conflare invidiam clementiæ, eamque odioſam reddere: ſumma autem ingratitudo eſt infidelitas, qua denegamus honorem ſupremo conditori, à quo vitam hauſimus, & quidquid ſumus ac poſſidemus.

Indignatio & ira quandoque ſancta. Exod. 32.

Fateor Moyſen juſtiſſima punitione affeciſſe populum, eo quòd adoraſſet vitulum: ſed, cur affecit incenſus ira: *Iratus eſt Moyſes.* præſertim à Deo jam edoctus ſedata & depoſita indignatione punitionem exercendam? Neque ira, neque indignatio, ſed zelus ſanctus eſt qui à ratione proficiſcitur: in execrandis injuriis Deo illatis omnis ira & indignatio juſta, laudabiliſque cenſetur. Jobus æquè meruit indignabundus, atque patiens: tulit patienter injurias ſibi ab amicis illatas: ſed non diſſimulavit blaſphemias uxoris, in quam ira ſuccenſus vehementer excanduit: *Quaſi una de ſtultis mulieribus locuta es.* *Job. 2.*

Peccata contra religionem non diſſimulanda. Joan. 8. Dan. 5.

Peccata enim contra religionem nec licet tegere, nec obliviſci: nam Deum offendunt in honore, qui magis illi cordi eſt. Peccata adulteræ ſcripſit Chriſtus in pulvere: *Digito ſcribebat in terra:* & Angelus peccata Balthazaris exaravit in pariete: *Apparuerunt digiti, quaſi manus hominis ſcribentis in ſuperficie parietis.* Quæ nam tanti diſcriminis ratio in utraque ſcriptura? Peccatum adulteræ mulieris violavit juſtitiam, & temperantiam, peccatum Balthazaris religionem: illud fuit commiſſum ex fragilitate, hoc ex contemptu: ideo illud ſcribitur in pulvere, ut ſtatim ad primos ſpirantis auræ flatus evaneſcat, hoc in lapideo pariete, ut ſemper permanens oculis ac memoriæ obverſetur. Moyſes punivit incenſus ira, ſed punivit ingratos, quorum ſupplicium etiam ex indignatione juſtiſſimum eſt.

Severitas eſt temperanda lenitate. Exod. 7. Exod. 32. Luc. 23.

81. Duo prudenter obſervavit Moyſes in infligendo ſupplicio, ob quæ Deus appellavit illum Deum: *Conſtituo te Deum Pharaonis:* nam clementia rigorem moderatus, & rigore clementiam temperans pauciores ad exemplum multorum punivit. Pendens in cruce inter duos ſceleratos latrones Chriſtus alterum venia donavit, alterum æterno ſupplicio affecit. Clementia rigore temperata juſtitia eſt, rigor immodicus, tyrannis. Donandum eſt multum humanæ fragilitati, multum agnitioni ſceleris, donanda omnia reſipiſcentiæ: ingratis tamen nihil de ſupplicio remittendum: nam

ingrati venia fiunt pejores, ideoque illorum integra & omnimoda punitio, justissima actio est. Exemplo nobis præivit magnus ille paterfamilias: bis misit famulos suos, qui in utroque eventu interfecti sunt: & quia in primo non punivit ingratos: in secundo opus fuit agere de vindicta, & certè pervenit ad extremum supplicium: *Matth. 22.* *Perdidit homicidas illos.* Nam pro beneficio reponere injuriam, culpa est quæ gravius vulnerat, & omni supplicio digna.

Populus incompositus sine lege. Exod. 32.

82. Fregit Moyses tabulas legis: Quia æquum non erat, ut divina præcepta innotescerent inter adorationes falsas cujusdam vituli: gens enim rebellis non servat legem. Incompositus lasciviebat, & bacchabatur populus, in tumultu autem, seu populari licentia nulla lex est, neque tam sancta, neque tam religiosa, quæ non violetur. Æquissimè Moyses abjurgavit Aaronem, eo quòd populo nequiter postulanti detulerit: cum enim esset obligatus punire culpam, ut Pontifex, dissimulavit ut particeps: *Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maximum.* Imputavit illi scelus, quod tanquam Princeps non coërcuit: qui enim ex munere obligatus est punire, & dissimulat, approbare censetur. Remissio in Principe est subditis pro libertate & licentia ad culpas: item permissio habetur pro lege. Permisit Moyses repudium Hebræis pro ipsorum duritia, & ipsi permissionem acceperunt ut præ- *Matth. 19.* ceptum, & sic reputabant: *Moyses mandavit dare libellum repudii.* Maturo consilio deliberet Princeps ad permittendum & dissimulandum: nam dissimulatis erroribus approbationem, peccatis authoritatem videtur impendere.

Princeps dissimulans culpas, est illarum particeps.

Ingratorum & superborum lapsus. Exod. 32. Matth. 26. Num. 2. Matth. 26.

83. Liceat mihi hoc loco expendere culpas Aaronis, & Petri, utriusque Pontificis, & electi à Deo: nempe cur permisit Deus suos illos electos incidisse in grave crimen, cum electionis suæ dedecore? Fuit justa & æqua talis permissio: quia uterque fuit ingratus, & elatus. Aaron quando detraxit Moysi. Petrus quando negavit suum Magistrum, postquam inaniter extulerat suam fidelitatem. Et Deus ut tumores & elationes deprimeret, permisit scelera, suo ipse adventu in orbem factus humilis: Nullus mortalium potest scitè arbitrari se immunem esse à crimine: nam eo ipso quòd homo est, culpis manet obnoxius. De Christo protulit Apostolus, *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit.* Cùm vellet testari

Peccatum in homine veluti naturale. 2. ad Cor. 5

testari Christum esse hominem, declaravit hominem per peccatum: sic testatus veritatem hominis, ex peccatoris similitudine.

Laus in ore proprio nulla manet.

Aaron & Petrus ex quadam elatione se ipsos commendarunt, & Pharisæi suadebant Pilato, ne in titulo crucis scriberet, *Rex Judæorum:* sed *quia ipse dixit Rex sum Judæorum.* Existimantes sufficere ut crederetur Christum non esse Regem, si scriberetur illum dixisse se esse. *Laudet te alienus, & non os tuum.* Monuit Salomon. Imò veritas ipsa Christus protulit de se ipso, testimonium proprium esse suspectum, & solum verum quod profert alius in ordine ad gloriam Dei. *Si testimonium perhibeo de me, testimonium meum non est verum: alius est qui testimonium perhibet de me, & gloriam Dei quærit.* Qui igitur tantum sibi arrogat, ut sui commendator existat, Deo permittente, culpam subeat, ut se fragilem esse verè agnoscat.

Joan. 19.

Prov. 17.

Joan. 5.

Infidelitas igne punienda.

84. Combussit Moyses idolum, & redactum in cineres aquæ injectos, populo ebibendum propinavit, ad sempiternam memoriam ingratitudinis infidelis: nam ingratitudo infidelis solo punitur igne in favillas ac cineres redigente. Apparuit Deus Jeremiæ, à quo rogavit, quid in hujusmodi apparitione conspiceret: *Quid hîc vides?* Respondet Propheta: *Virgam vigilantem ego video.* Et quasi non contentus Deus hoc responso, instat repetita eadem interrogatione: tunc quærenti reddidit Jeremias: *Ollam succensam ego video.* Cur Deo non plenè satisfaciente primo responso, placuit secundum? Quia volebat Deus significare, quo supplicio ingrata perfidia Hebræorum coërcenda est: illa enim tanquam obstinata punitur aptiùs ignis flammis, quàm virgæ ictibus. Virga enim apta est ad puniendum illum, de quo concipitur spes correctionis, ignis supplicium magis opportunum obstinatis in infideli ingratitudine, utpote severiùs refrænans & quandoque extinguens vitium, quod Deum plus offendit, & plus hominem dehonestat.

Jer. 1.

§. SECUNDUS.

Supplicio & amore sui populi ostendit se Moyses Dei ministrum.

85. Supplicio jam executioni mandato, postulavit Moyses à Deo veniam suo populo, ea vi & conatu, ut erumperet in hæc

Exod. 32. verba: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si hoc non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti.* Admirabilis postulatio, & deliberatio Moysis, ut è duobus alterum optet, & velit obtinere, vel populi veniam, vel propriam damnationem! nam abolitio nominis de libro vitæ, adjunctam habet mortem æternam. Humano judicio expostulatio hujusmodi videbitur licentiosa, & damnabilis libertas: divino tamen fuit observantia erga Deum, & amor erga populum.

Observantia erga Deum est punire culpas contra religionem. Fuit observantia erga Deum, quia cum scelus populi violaret religionem, Principis muneri deesset Moyses, si non puniret omnes delinquentes: cùm verò potior pars maneret impunita, exigebat divinam condonationem: nam solus Deus offensam, ac violationem religionis potest condonare. Gloriam crucis dicebat Chri-

Gloria tota Dei solius est ignoscere. Matth. 27. stus se alteri non impensurum: *Gloriam meam alteri non dabo.* Cur tam parcus gloriæ crucis, qui tam effusè impendit cœlestem? Quia in cruce condonavit omnium maximum sacrilegium: *Pater ignosce illis.* Sic autem ignoscere tam peculiaris Dei gloria est, ut sola, & tota ad Deum pertineat.

Amor subditorum in Principe. 86. Exhibuit se Moyses in petitione amantem populi: quia noluit apparere glorioſus, subditis ignominiose damnatis. Deus pro salute hominum, non solum factus est homo, sed pro illis in cruce dolores, opprobria, & mortem passus est Cum verò Moyses ex divino convictu, & consuetudine hausisset à Deo omnem charitatis excellentiam, petiit, ut vel populo cum venia æternam vitam conferret, vel se precatorem æterna vita privaret. *Dele me de libro tuo.* Fuit charitas excellentissima, quia volebat carere summo bono, quando non vidisset suos subditos à summo condemnationis malo exemptos. Et eò magis effulsit charitas, quò erga populum magis ingratum, & rebellem: nam si punire ingratos justissima actiò est, tamen conservare subditos, prudentissima censetur in Principe, qui piè æmulatur Deum in præcipuo amore, & beneficio, quo se gessit erga homines.

Prudentia in infligendo supplicio. 87. Inquirendum tamen est, quanam ex duabus actionibus Moyses egit majorem Dei ministrum, in puniendo, an in precando? Maximam exhibuit Moyses clementiam in infligendo supplicio: exercuit enim clementiam sine detrimento justitiæ: esse autem justum in clementia, & clementem in justitia, est ad vivum Deum expri-

exprimere. Nulla actio postulat maturius judicium, & ingenium perspicacius quàm supplicium: nam misericordia justitia naturalis est, supplicium justitia inventa, & cum hoc inventum humanum sit, necesse est excedere hominem, pro rigore temperando. Constituit Deus Moysen Principem sui populi, & sic ad principatum evectum ex innata mansuetudine & prudentia, voluit ad puniendos subditos instituere duplici documento. Primum fuit, quando Moysi injunxit, ut virgam projiceret in terram, quæ projecta versa est in serpentem, & hic manu arreptus cum esset, in propriam naturam virga rediit: *Versa est in virgam.* Cum enim serpens prudentiæ symbolum sit: *Estote prudentes sicut serpentes.* Et virga severitatis: *Vultis veniam ad vos in virga* indicavit Deus Moysi severitatem sine prudentia esse tyrannidem. Secundum documentum fuit, quando præcepit illi ut manum in sinum suum insereret: *Mitte manum tuam in sinum tuum.* Ut eam retrahens, ac leprosam conspiciens propriam miseriam agnosceret, & disceret levare alienam.

Princeps qualis in puniendo. *Exod 4.* *Severitas cum prudentia.* *Matth. 10.* *1. Ad Cor. 4.* *Exod. 4.*

Quando Principes puniunt, exploratum habere debent, se dignitate reputari Deos, natura tamen esse homines perquàm similes reliquis, ut sic induant æquè majestatem, & humanitatem, tanquam humani cogitent culpas, tanquam divini mitigent pœnas, sicque omnibus subditis opitulentur. Pro erudiendis Principibus videamus qualem se gesserit Deus erga homines. Voluit prius eos redimere quàm judicasset, & quidem redemit non nisi dira & probrosa morte: *Neque enim Pater judicat quenquam.* Ut sic disceret compati tanquam Deus homo, & foret redemptor tanquam homo Deus. Moyses igitur erga suum populum imitatus est Deum, tanquam homo compassus pluribus remisit culpam, tanquam Dei minister punivit pauciores ad totius populi exemplum: punire autem ad emendam potius remedium, quàm supplicium est, & plus lenitatis continet, quàm rigoris. Voluit corrigere populum actione maximè justa, quæ est punire ingratos: punivit paucos ad multorum correctionem.

Supplicii infligendi modus. *Joan. 5.*

88. Fateor tamen Moysen in sua illa deprecatione se exhibuisse majorem Dei ministrum: quia proprio bono alienum sui populi bonum prætulit: noluit felix esse cum infelicibus & damnatis subditis. *Aut si hoc non facis dele me de libro tuo.* Testatur sacer textus de

Prælatus optimus qui sibi suos præfert. *Exod. 32.*

Eccl.49. de Enoch nullum ſimilem inventum in terra : *Nemo natus eſt in terra quaſi Enoch : nam & ipſe receptus eſt à terra.* Ideo illi S. Pagina tantum detulit, quia ſe privavit cœleſti gloria, quandiu expectaret in orbe uſque ad noviſſima tempora, quibus homines tueretur ab hoſtilibus incurſibus, quo tunc erunt magis truculenti ac formidabiles. Poſtquam ſervator Chriſtus in Thabore glorioſus effulſit, ejus mors viſa eſt exceſſus Moyſi & Eliæ : *Ducebant exceſſum, quem completurus erat in Hieruſalem.* Cum enim illum conſpicerent glorioſum, inſtar ſolis fulgentis radiantem, ſummè arduum ac difficile reputarunt tantam gloriam deſerere, ut hominibus opem ferret, & ſic præferre Thaboris gloriam Calvarii doloribus, & ignominiis. Hoc gerere pro ſalute hominum, fuit non ſolum charitatis exaggeratio, ſed exceſſus totius exaggerationis. Voluit Chriſtus pro hominibus violentam, diramque mortem ſubire, & ut tantum exceſſum compleret, ſuum corpus privavit glorioſis dotibus, quas illi beata anima erat connaturaliter impenſura: Moyſes ex amore ſui populi quo æſtuabat, voluit in æternum privari cœleſti gloria : *dele me de libro tuo.*

Luc.9.

Amor inferno comparatus. Cant.8.

89. Compoſuit Salomon ardentiſſimam dilectionem morti, ſeu inferno: *Fortis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio.* Videbatur amor aptiùs conferendus paradiſo, cum amor ſit quies, quæ non in inferno, ſed in paradiſo reperitur. Quid igitur movit Regem ſapientem, ut conferret amorem maximum cum inferno ? Oportet advertas ſummum malum inferni conſiſtere in pœna duplici : altera vocatur pœna ſenſus, & eſt dolor, ſeu tormentum multiplex ; quo ſenſus torquentur : altera dicitur pœna damni, & eſt carentia Dei viſionis, qua damnati non fruuntur. Hanc igitur pœnam non videndi Deum, quæ in Inferno ſummum eſt ſupplicium, reputat ardentiſſimus dilector pro præmio. Qui autem ſummè dilexit Deum ſicut Moyſes, non veretur ſe exponere tam diro tormento, imò hoc reputat proprium lucrum, dummodò ſerviat Deo in proximorum emolumentum. Mirabilis exceſſus amoris, & neceſſarium documentum pro Principibus frigidè amantibus ſuos ſubditos. Verum Moyſes ad talem amoris exceſſum non pervenit, donec ſupplicio coërcuerit rebellis populi ingratitudinem : nam punire ingratos juſtiſſima actio eſt.

C A-

CAPUT VIII.

Populus ingratus etiam murmurat de ipso Deo.

§. PRIMUS.

Vitia linguæ igneum postulant cauterium.

90. PEpercit Deus populò, & populus sua rebellione & murmuratione Deo ipsi non pepercit: *Ortum est murmur populi dolentium pro labore contra Dominum.* At quodnam istud querulum murmur insanientis populi contra Deum? Queritur se à servitute Pharaonis ereptum, & ductum prodigiosis miraculis in terram promissionis. Veneniferum animal populus est, semper promptus ad scelera: quidquid approbat, malum: quidquid reprobat, bonum: quidquid cogitat, vanum: quidquid loquitur, falsum. Compescuit Deus igne murmurationem: ignis enim instrumentum valde accommodum est vitio infami puniendo: & quidem murmuratio adeo infamis est, ut etiam de virtutibus detrahat: *Accensus in eos ignis domini devoravit extremam castrorum partem.* Murmuratio est malum quo aër inficitur, ac corrumpitur, & aër corruptus solo igne purus redditur: nec vitia linguæ alio medicamine curantur, nisi igneo cauterio. Isaiam jussit Deus curari igne admoto, eo quòd laborabat vitio linguæ. *Vir pollutus labiis ego sum.* A Lazaro avarus exposcebat aquam ad refrigerium linguæ. Quid? in sola lingua sentiebat ardorem? Omnia illius membra igne torquebantur: sed quia in lingua se præbuerat Deo magis ingratum, ibi major ardebat ignis: & ingratitudines linguæ, quales populi Hebræi, vel igne curantur, vel incendio, unà cum ingratis delentur.

Detractio etiam de Deo. *Num.* 11. *Ignis ad puniendum* *Num.* 11. *Isai.* 6. *Luc.* 16.

91. Immodicus tamen videtur rigor linguam igne compescere: vel enim remedium est nimis violentum, vel supplicium nimis infame. Existimo non esse rigorem immodicum, sed justitiam nimis æquam. Nam lingua maledica est peior homicida truculento.

Dixit Spiritus Sanctus per Salomonem, mortem, quam maledicus infert, esse pejorem Inferno: *Mors illius mors nequissima, & utilis potiùs quàm Infernus.* Magna exaggeratio! Si Infernus locus est ad torturam scelerum omnium designatus, cur illi maledica lingua antefertur? Infernus ne violentia nocendi pravæ linguæ victus cedit? Ita: nam infernus torquet solos malos, lingua maledica etiam bonos: Infernus cruciat igne peccatores: lingua prava verbis pestilimis, tanquam carbonibus desolatoriis infamat etiam justos. Quænam damna (interrogat David) sunt, quæ infert prava lingua? *Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam!* Respondet esse ictus multarum sagittarum: *Sagittæ potentis acutæ.* Satis non est, quòd lingua una sagittæ unius munus obeat? Necesse est quòd lingua una nocendo agat sagittas multas, & has excussas à potenti manu? Ita est, quia sagitta quantunvis validè excutiatur, non habet vim interficiendi nisi hominem unum: at lingua prava unico ictu prolati verbi plurimos vulnerat, & interficit.

Linguæ nequitia & damna. Eccl. 28.

Psal. 119.

92. Res adeo perversa est lingua prava, ut pejor sit Diabolo ad detrahendum, & quando detrahit, nec ipsi Deo parcit. Diabolus non potuit deprehendere, vel excogitare de quo Christum accusaret, aut criminaretur: *Venit Princeps hujus mundi, & in me non habet quidquam.* Et tamen Judæi sacerdotes scivere multa crimina excogitare, de quibus Christum ad capitale supplicium insimulabant. *Accusabant eum summi sacerdotes.* Reperiunt maledici culpam, ubi Diabolus, nec vestigium imperfectionis deprehendit. Acutiùs videt Diabolus per oculos maledicorum, quàm per proprios, ad fugillandum & criminandum innocentiam, tanto intervallo, quanto distat nullum crimen à multis criminibus. Una eademque lingua Pilatus Christum damnavit capite: & tribus linguis inscripsit titulum crucis. Cur? quia damnatio dirigebatur ad Christum tanquam ac criminosum: titulus crucis declarabat Christum innocentem, pro reparatione dedecoris: ad reparandum verò damnum quod intulit unica lingua, multiplices linguæ postulantur: tantum malum est lingua prava. ut ad infamandum satis una sit, ad reparandam infamiam vix sufficiat multiplex. Tandem lingua prava adeo tabifera pestis est, ut honori detrahens, alienamque famam,

Linguæ perversitas.

Marc. 15.

Accusator pravus.

Lingua detractoris pejor Diabolo.

Maledici vident crimina acutius Diabolo.

mam denigrans ac deturpans nec ipsi Deo parcat: & hac ratione vitia linguæ igneum postulant cauterium.

§. SECUNDUS.

Detractio infame, & abjectum vitium est.

93. In proximè dicta detractione multæ se exercuerunt linguæ, cum murmuraverit universus populus: *Ortum est murmur populi.* Et tamen sola extrema castrorum pars combusta fuit: *Devoravit extremam castrorum partem.* Deliquerunt plures, & pœnam subjere pauciores: sed ideo peccata erant multa, quia supplicia erant pauca: nam supplicio decrescente crescunt scelera. Aliud tamen animadverto, nempe supplicium illud affeciisse minores & inferiores: *Extremam castrorum partem.* Sic in mundo evenire solet: alia tamen mens & consuetudo est Dei, qui cum aliquando populus adorasset idola, injunxit Moysi, ut omnes populi Principes suspenderet versis in solem vultibus. Cùm enim scelere forent præcipui, voluit ut pœnam præcipuam sustinerent, ipsorumque infamia pateret orbi manifestior: peccatum enim magnatum præter offensam & malitiam, continet aliud valde nocuum, exemplum. Punivit Deus Balthazarem, quòd in usus prophanos transferret vasa sacra: *Divisum est regnum tuum, & datum est Medis.* Quæro, nonne plurimi aulici unà cum Rege bibentes prophanabant vasa sacra: cur, omissis omnibus, punitur solus Rex? Quia Rex præcessit exemplo, quo aulicorum, & subditorum culpam, sibi propriam ac peculiarem fecit. Sunt Principes totius populi anima, & soli animæ peccatum adscribi solet.

Num.11.

Supplicium debet augeri ne augeantur peccata.

Principes potius quàm subditi puniendi. Num.25.

Dan.5.

Peccatum Principis est peccatum subditorum.

Cur igitur non sic evenit in murmurationis, sicut in idololatriæ supplicio, cum Principes ex eo quòd sua authoritate majorem fidem faciant, sua detractione magis noceant? Re vera sic evenit, & Principes populi, in ipsius murmuratione sustinuerunt pœnam: sed quia vitium murmurationis crimen infame est, Principibus illis nomen indidit abjectissimorum: nam ipsomet crimine infami procerum honestissimorum nobilitas extinguitur. *Devoravit extremam castrorum partem.*

Murmuratio infamat nobiles.

Nobilitas ad benedictionem. *Deut.* 33.

94. Ad maledictionem ſuæ familiæ delegit Moyſes filios Balæ & Zelphæ ſervos, filios autem Liæ & Rachelis ingenuos ac nobiles, ad benedictionem ſuæ poſteritatis. Actio prior utpote vilis ſpectabat ad ſervos, actio poſterior utpote nobilis, pertinebat ad liberos & illuſtres. Sic Deus ad pœnam murmurationis exigit gentem popularem ac vilem, qualis ex murmurationis vitio abjectiſſimo facta fuerat: eſt enim murmuratio vitium peculiare ſervorum & ſubditorum. Voluit Angelus pravus uti lingua contra Adamum, & uſus fuit lingua ſerpentis: *Sed & ſerpens erat callidior.* Cur non potiùs lingua propria Diabolus uſus fuit? Quia ſerpens erat ſubditus Adamo, & non Angelo: ut autem graviùs dominum vulneret, nulla eſt promptior, & aptior, quam lingua ſervi & inferioris. Similiter Diabolus ut Jobum ſauciet, in illum uxoris ejus linguam vibrat: *Dixit autem illi uxor ſua.* Ut ejus pecora deſtrueret, Chaldæos, & cœleſtem ignem imploravit: illaturus malum per linguam, nullam potuit reperire aptiorem, quàm linguam uxoris, utpote ſubditæ Jobo, ut ipſum graviùs & nocentiùs feriret. Eſt lingua ſervi, & cujuscunque inferioris gladius acutiſſimus ad ſauciandum dominum. Eſt murmuratio peccatum vile, & gentis abjectæ, & ingratæ: ſiquidem ingratitudo etiam de Deo ſupremo rerum domino murmurat.

Servorum lingua contra dominos. *Gen.* 3.

Lingua quæ aptior ad necandum. *Job.* 2.

§. TERTIUS.

Lingua ingrata, quò obſtrictior eò ad murmurandum liberior.

95. Cauterio igneo linguam Hebræorum Deus coërcuit, & ſic medelam adhibuit: cum tamen eſſet lingua ingrata, neſcivit medelam. Expetivit populus viliſſimas eſcas Ægypti, & conqueſtus eſt à Deo ſuſtentari in deſerto cœleſti manna: *Anima noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri, niſi manna.* Faſtidivit cœleſtem cibum captum in libertate inter divinos favores, & deſideravit Ægyptiacas cepas, quas ſolebat edere in captivitate inter ſævam Pharaonis tyrannidem: quia etiam appetentiam & voluptatem ciborum depravaverat ingratitudo.

Num. 11.

Appetitus depravatus ex ingratitudine.

Verùm ſi manna multiplicem reddebat ſaporem, pro multiplici appe-

appetitus varietate, ita ut uniuscujusque palato morem gereret: *Ad quod unusquisque volebat, convertebatur.* Cur non singulis reddebat saporem ceparum, quas appetebant? Volunt aliqui varietatem saporum solis justis, utpote cœlestium favorum dignis fuisse impensam. Hæc tamen sententia non cohæret cum sacro textu, proferente communem omnibus talem varietatem: *Ad quod unusquisque volebat.* Unde ex depravato appetitu fastidium illud promanavit. Cum enim in manna semper idem odor, color, forma, & aliæ qualitates permanerent, appetiit populus varietatem, instar delicatorum hominum, qui non satiantur inferendo cibos quoscunque per os, sed ulterius appetunt implere oculos, manus, nares, phantasiam, ita ut quo sapor nequit pertingere, saltem color & odor perveniat. *Sap. 6.* *Delitiæ in saporibus & odoribus.*

96. Satis nota conditio mortalium est fastidire delicias cœlestes, & appetere terrenas. Sine nausea comedebat Elias cibum, quem corvi afferebant, ut tamen vesceretur edulium, quod attulit Angelus, ita mansit defes, ac somnolentus, ut necesse fuerit bis ab Angelo excitari. Impositio præcepto compellit Deus homines, ut edant panem cœlestem, nempe sacramentum altaris: *Nisi manducaveritis, non habebitis vitam in vobis.* Omnes homines sua sponte quærunt panem, & ut accedant ad sacramentum coguntur præcepto? Ita; est enim eucharistia panis cœlestis; *Panem de cælo:* & homines rapti natura ipsa impellente ad terrena, effugiunt cœlestia, ad quæ non impulsu voluntatis, sed violentiæ accedunt, non ex desiderio, sed ex obligatione: quorum omnium ratio capitalis est ingratitudo; cum enim sint ingrati, maximum bonum à summo largitore collatum declinare intendunt, ut minus obstricti videantur. *Fastidium cœlestium cum appetentia terrenorum.* *3. Reg. 17. & 19.* *Joan. 6.*

97. Erat Hebræus populus ingratus æquè & cupidus; tanquam ingratus murmurabat de cœlesti edulio, ac divino dono manna, & appetebat Ægyptiacas cepas; tanquam cupidus, afferens secum innumeros greges, & armenta pecorum, desiderabat Ægypti carnes; *Quis dabit nobis ad vescendum carnes.* Quia ingratorum æquissimum supplicium est, non frui possessis, & appetere quod deterius est. Frater senior prodigi fruebatur omnibus bonis paternis, & appetebat hædum; erat hoc aptum suæ ingratitudinis supplicium; *Exod. 12.* *Avaritiæ & cupiditatis quale supplicium.*

Luc.15. Appetens alieni avarus.

cium; habere omnia; *Omnia mea tua sunt* & nullis frui. Hoc etiam aptissimè punitur avarus cupidus, dum scilicet non contentus proprio, appetit alienum. Quis potentior, & locupletior Rege Achab? Et tamen bonis propriis insatiatus desideravit aliena, vilissimoque appetitu cujusdam vineæ proculcavit innocentiam Naboth. 3.*Reg.*21.

Luc.9. Appetentia alienorum.

Apparuerunt Moyses & Elias cum Christo glorioſi in Thabore; *Visi in majestate.* Cur gloria & majestate illa Christus perfudit & ornavit Moysen & Eliam, & non suos tres Apostolos? Quia voluit in Apostolis amorem seu aviditatem gloriæ accendere: & sic accensa non foret talis aviditas, si Apostoli fruentes gloria tanquam propria, illam non vidissent in aliis, & cogitassent tanquam alienam: etiam cœlestis gloria pluris fit cogitata tanquam aliena, quàm possessa tanquam propria. Somniavit Joseph se à sole, luna & stellis adorari: indignantur parentes, & dicunt: *Nunquid Rex noster eris?* Cur sic æstimant bona illa Josephi, quæ tandem bona somniata sunt? Quia sunt bona conspecta in alio, & bona aliena etiam somniata excitant cupiditatem hominum, ut ea sibi desiderent. *Gen.*37.

Possessio rerum temporalium parvi facienda.

Nihili faciunt homines felicitatem propriam, & faciunt plurimi alienam: quia cum felicitas hujus mundi dolosa admodum sit, illius desiderium excæcat, & possessio fraudem detegit. Ex cupiditate Judas suum vendidit magistrum, & ubi primùm recepit, statim a se abjecit pecuniam: *Projecit triginta argenteos.* Antea pecuniæ aviditas eum decipiebat, postea ejusdem possessio dolum aperuit, simulque illi manifestavit quidquid antea appetebat, nihil omninò esse, proindeque possessione indignum. Similiter populo Hebræo cum possessio indicaret se frui cœlesti manna, vehementer appetiit viliſſimas escas Ægypti, non tam quia vellet, quàm ut murmuraret: nam ingratus de maximo beneficio detrahit, & etiam de ipso Deo murmurat, ne se fateatur debitorem. *Matth.*26.

C A-

CAPUT IX.

Fatetur Deo Moyſes ſuos humeros ingrati eſſe impares populi regimini.

§. PRIMUS.

Summum onus, eſt regere ingratos.

99. AUdivit Moyſes populi ſui querimoniam, & hæc illi tam injuſta & inſana viſa eſt, ut omninò ſpem abjiceret, fore ut populo illi à tanta nequitia revocato ſanam mentem injiceret: nam ingrato querulo nihil fit ſatis: ideoque Moyſes deprehenſa palam veritate certus, obfirmatoque animo Deum precatur, ut ſe tam duro regendi populi onere levet, vel ſaltem interficiat, quaſi minus ſentiret mori, quàm gubernare gentem ingratam: *Non poſſum ſolus ſuſtinere hunc populum, quia gravis eſt mihi: ſin aliter tibi videtur, obſecro, ut interficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis.* Digna ſanè animadvertione eſt hujusmodi Moyſis impatientia. Suſtinet ille tot populi murmurationes, & rebelliones, in proprii ipſius Moyſis honoris detrimentum, & non diſſimulat querelas, quas fudit populus faſtidiens manna? Non: quia cum vidiſſet populum appetentem viliſſimas Ægypti eſcas, quas comederat in ſervitute, & reſpuentem cœleſte edulium, quod cum libertate edebat, inſanabilem credidit hujusmodi rebellionem, quaſi videret populum ſuæ ingratitudinis captivum. Erat manna figura euchariſtici ſacramenti: & huic tanto ſacramento bona terrena præferre, ingratitudo talis eſt, quam nec ſuſtinet vir tam lenis & manſuetus ut Moyſes: longè melius mori eſt, quàm videre tale deliramentum. Optavit Moyſes affectus dolore potiùs ſubire mortem, quàm pati ingratitudinem: & talis dolor fuit laudabilis: qui enim tolerat ſine ſenſu doloris, nihil meretur: imò qui omnia tolerat, vel diſſimulat, non videtur Princeps: quia ut ſic Principatum vertit in ſervitutem. Habetur in S. Pagina per mortem Sanſonis manſiſſe Hebræam rempublicam ſine Principe à quo regeretur:

Regiminis difficultas.

Num. 11.

Ingratitudo quando inſanabilis.

Princeps non eſt qui omnia diſſimulat.

In

Jud. 17. *In diebus illis non erat Rex in Israël.* Et tamen Heli succeſſit in principatu Sanſoni, & rempublicam annis quadraginta adminiſtravit. Meritò tamen denegatum eſt illi nomen Principis regentis: quia gubernavit quin puniret, omnia tolerans ſine ullo ſenſu doloris: qui autem ſic gubernat, tyrannus eſt potiùs, quàm legitimus Princeps: nec minor tyrannis eſt omnia crimina condonare, quàm omnia punire: omnia namque punire eſt tyrannis crudelium, omnia diſſimulare eſt tyrannis remiſſorum: ſupplicium coërcet malos, remiſſio damnat bonos.

Tyrannus eſt qui nihil punit, & qui omnia punit.

Regimen onus grave.

99. Poſtulat Moyſes obnixè à Deo aſſeſſores & comites Hebræi regiminis: & miror ſic poſtulantem, cum Deus delegerit gubernatorem unicum Moyſen, ob ſingularem ipſius probitatem, & prudentiam: *Non poſſum ſolus ſuſtinere hunc populum, quia gravis eſt mihi.* Diſertè tamen efflagitavit à Deo ſocios regiminis: quia in uno homine dari nequeunt humeri pares oneri regiminis populi ingrati, & murmuratoris. Chriſtus Dei filius ubi primùm in cruce regnare cœpit inter murmuratores, & ingratos, caput inclinavit: *Inclinato capite tradidit ſpiritum.* Saulem elegit Deus in Regem populi Hebræi, quia procero corpore excedebat reliquos homines Iſraëlitas ab humero ſurſum: *Altior fuit univerſo populo ab humero, & ſurſum.* In quo non obſcurè ſignificavit humeros validos requiri pro ſuſtinendo onere regendi ingratos. Polliticus Deus per Iſaiam dare regnum Dauidis, ejus filio, ſic ait: *Dabo clavem David ſuper humerum ejus.* Per clavem hoc loco intelligitur gubernatio juxta id quod Chriſtus dixit Petro, quando illi gubernationem Eccleſiæ promiſit: *Tibi dabo claves:* cur igitur non promittit clavem tradendam manibus, vel appendendam cingulo, ſed imponendam humeris? Ut ſignificaret imperium, quo gens ingrata, qualis populus Hebræus regendus erat, onus eſſe ita grande & grave, ut pro eo ſuſtinendo, non ſufficiat quæcunque fortitudo, ſed ea ſola quæ datur in humeris.

Num. 11.

Joan. 19.

1. *Reg.* 13.

Ingrati difficiles ut regantur.

Iſai. 22.

Conſiliarios adhibeat Princeps.

100. Poſtulavit Moyſes ſocios aſſeſſores regiminis, ut moderaretur populum ingratum: item quia dari nequit Princeps adeo ſapiens & prudens, qui ſe ſolo, ſine ullis miniſtris & conſiliariis populum ſuum rectè adminiſtrare poſſit. Darius ſibi adjunctum habuit Danielem, Pharao Joſephum, David Joab, & Salomon Zabud. Imò

Imò ſupremus Imperator, & rerum conditor Deus, cum ſit totius ſapientiæ fons & origo, utitur ſuis hierarchiis ſuperioribus ad illuſtrandas inferiores, & his ad gubernationem hominum, & ipſe cum natura unus ſit, ad gubernandum trinus eſt. Non acceptavit Moyſes regimen, nec liberatoris titulum, donec ei promiſit Deus daturum Aaronem regiminis ſocium, & adjunctum: tunc acceptavit & paruit: antea diffidebat ſibi, poſtea ſocietati Aaronis ita confiſus eſt, ut in eo majorem ſpem figeret, quàm in virga, ſibi habens perſuaſum, fore ut rectiùs gubernaret uno Aarone ſociatus, quàm virga prodigioſus.

101. Verum ſi Moyſes precatur à Deo ſocios in regimine, cur in eadem oratione mortem petit? *Obſecro ut interficias me.* Quia habere ſocios in regimine, etiam ingratorum adeo durum eſt, ut morti æquiparetur. Societatem neſcit, oditque imperium, nec majeſtas dividi patitur. Omne pretioſum eſſe debet rarum, & ſingulare. Quod regimen uni tantùm impenditur, honor eſt, quod pluribus, mors reputatur. Ubi primùm Eleazarum conſpexit populus ornatum ſacerdotalibus inſignibus ſui parentis Aaronis, luxit ut mortuum, ſibi perſuadens vita carere eum, qui in regimine pontificatus ſocium admiſerit. Omnibus ſocietas in periculo, amori, in imperio, odio eſt. Dominatio exigit unitatem. Cum ſeparatione manus dexteræ & ſiniſtræ poſtulavit uxor Zebedæi à Chriſto gubernationem cœleſtem ſuis duobus filiis. *Unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram in regno tuo.* Cur ambobus uti fratribus, vel ſolam dexteram, vel ſolam ſiniſtram non poſtulavit? Quia intellexit eos in regimine ſocios non poſſe vivere, & gaudere: ſecus, ſi regerent ſeparati. Obtulit ſe in Thabore Petrus ad fabricandum tria tabernacula, unum Chriſto, duo Moyſi & Eliæ. *Faciamus hîc tria tabernacula, tibi unum Moyſi unum, & Eliæ unum.* Cur tabernaculum unum non reciperet duos, Moyſen ac Eliam? Quia viſi fuerunt magnifici, & tanquam Principes: *Viſi in majeſtate:* Majeſtas in throno non patitur conſortium.

Societas in regimine mors eſt, & non toleratur. *Num.* 11. *Num.* 20. *Matth.* 20. *Luc.* 9.

102. Quòd Moyſes poſtulaverit comites ad gubernandum gentem ingratam, jam vidimus rationi conſonum: quòd tamen innuat eſſe minus malum mori, quàm regere ingratos, videtur nimia exaggeratio. *Obſecro ut interficias me.* Scimus enim homines æquè

Gubernatio morte ipſa durior. *Num.* 11.

affectare regimen, atque detestari mortem. Nihilominùs solida nixus ratione locutus est: Siquidem nihil gubernator reperit in ingratis præter querimonias, detractiones, proditiones, falsitates: illas Moyses expertus est in populo, & suis fratribus, David in filiis, Christus in discipulis. Addo gubernantem homines, gubernare ingratos, & sic vitam degere æqualem multiplicatis mortibus. Fatebatur Themistocles malle se duci ad sepulturam, quàm ire ad senatum: quia in senatu, seu regimine vita cum labore transigitur, in sepultura mors cum quiete perseverat.

Cathedra & sepulchrum recurrunt. Joan. 21.

Ubiprimum Christus suæ ecclesiæ regimen commisit Petro, statim illi prædixit mortem, quam pro Dei gloria erat subiturus: *Alius cinget te, & ducet quò tu non vis: hoc autem dicebat significans qua morte esset clarificaturus Deum.* Quid tiara, & purpura Pontificia cum ferali amiculo, & cathedra cum sepulchro, ut Christus faciens mentionem de uno, in memoriam revocet aliud? Voluit Christus ut Petrus rectè perciperet regiminis onera, & sic intelligeret esse idem regere atque mori. Discipulos suos misit Christus *Matth. 10.* per orbem tanquam oves inter lupos: *Ecce ego mitto vos tanquam oves in medio luporum.* Et tamen non legimus excussisse ab illis metum tam difficilis aggressionis. Discipulis iisdem manifestat eos ab Æterno parente Reges esse constituendos, & prius nititur timorem ab illis depellere: *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Non ab illis inter lupos ituris, sed regnaturis metum excutit: quia majus subit periculum quis inter purpuras, quàm inter feras. Non moriuntur Reges tam ægrotantes, quàm regnantes. Moriebatur Saul innixus hastæ suæ: *Saul* *1. Reg. 24.* *incumbebat super hastam.* Nam hasta fuit loco sceptri Regibus Israëlis, & voluit Deus significare esse in sceptris quid lethiferum, quod occidit Reges. Causa mortis, quam Christo intulit Pilatus, fuit *Marc. 15.* quia erat Rex: *Erat causa scripta: Jesus Nazarenus Rex.* Sceptrum Christi, nempe crux, fuit gladius quo vita illius fuit erepta: qui enim arripit sceptum ad regnandum, distringit gladium ad se percutiendum.

Timor regentis. Matth. 10.

Mors in regimine.

103. Probata jam hæc veritas firmetur iterum, & imprimis eodem filio Dei. Quærebant Judæi Christum, ut eum interficerent, *Joan. 19.* & Dominus fit illis obvius: *Quem quæritis, ego sum.* Quærebant, ut fa-

ut facerent Regem, & Dominus subterfugiens se recepit in montem: *Fugit iterum in montem.* Cur ad mortem se exhibet, & ad regnum se abscondit? Quia regnare est degere vitam mille necibus æquipollentem. Quando illi duo discipuli fratres petierunt à Christo loca præcipua in suo regno, Dominus illis obtulit calicem suæ mortis: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum.* Petunt regimen, & impetrant mortem, votis quidem, sed non petitioni dissonam: mortem enim sibi quærit, qui affectat, & procurat regnum. Sine hoc durissimo onere neque datur thronus, neque Rex: quia ne membra politici corporis pereant, caput in omne discrimen adducitur. Rex optimus ad servandum à letho subditos, non vereatur profuso sanguine occumbere. Hæc fuit in Christo Rege excellentia, quæ à Joanne magnopere commendatur; *Primogenitus mortuorum, & Princeps Regum terræ lavit nos in sanguine suo.* Vocavit Regem, imò Principem Regum, quòd nos vasallos suos proprio sanguine laverat, & propria morte ab æterna morte eripuerat.

Joan.6.

Matth.20.

Rex pro subditis occumbens.

Apoc.1.

104. Nec decipiantur mortales obcæcati ambitione imperii; quia hoc non tam est onus, quàm servitus. Rex Antigonus filio suo Principi suadebat, ne deceptus putaret regnum esse aliud, quàm splendidam servitutem; & quidem judicio centurionis Romani dominium erat subjectio; siquidem declarando se Principem, recognovit se subditum; *Nam & ego homo sum sub potestate constitutus.* Quando Pharao constituit Josephum Principem, & gubernatorem Ægypti, catenam auream illius collo injecit: *Et collo torquem auream circum posuit.* Quid in tali opportunitate insigne illud collo appensum? quamvis aurea materia honorem, forma collaris ligantis, & constringentis designat subjectionem, & servitutem. Christum appellavit Isaias agnum imperatorem: *Mitte agnum dominatorem terræ.* Apostolus dixit servum factum: *Formam servi accipiens.* Quod valde cohæret cum verbis ejusdem Domini: *Non veni ministrari, sed ministrare.* Quid? Dominus est, imperator est, & servus? Ita: quia nemo plus servit, quàm qui plus imperat: in idem recidit capere imperium, & subire servitutem: siquidem imperans non tam proprio, quàm alieno subditorum commodo inservire debet.

Principatus est servitus splendida.

Matth.2.

Gen.41.

Isai.16.

Ad Phil.2

Matth.20.

Regimen fugiendum.

105. Si gubernatio est onus, & servitus, cur qui sic oneratus & serviens benè gubernat, pro gratificatione non in honore & pupillis omnium est? quia rectè imperans hominibus, servit ingratis. Post universale diluvium nemo æquè meruit mundi imperium, ac Noëmus: cum Deus Noëmum tanquam justum elegerit pro mundi conservatione, & Noëmus ipse elegit potiùs aratrum, quàm sceptrum: *Cœpit Noë vir agricola exercere terram.* Quia terra illi paritura erat fructus ad sustentandam vitam, gubernatio dolores ad accelerandam mortem: qui enim regit homines, servit ingratis. Jacob plus dilexit Josephum, quàm reliquos filios, & tamen detulit sceptrum Judæ, & non Josepho, ne hujus offenderet amorem, illi injungendo durissimum onus gubernandi gentem ingratam, seu Hebræam. Si tamen regimen mors est & servitus, cur homines hæc mala ita appetunt, & ambiunt, ut pro iis obtinendis penè exanimentur? quia cum ambitio hominis fuerit causa peccati, radixque proinde scelerum omnium, mansit pro durissimo, ac perenni supplicio homines esse ambitiosos: & adeo ambitiosos: quod cum sit minus malum mori, quam gubernare ingratos, omnes ambiunt etiam ingratos gubernare.

Gen. 9.

§. SECUNDUS.

Qui detrectat regimen ipso regimine dignissimus est.

Imperio dignissimus qui illud recusat.

106. Non annuit Deus Moysi principatum detrectanti & renuncianti, qui enim adeo animosus est, ut recuset imperium, dignissimus imperio est, & de regimine optimè meritus: dignitates insequi debent fugientes, & non offerri quærentibus: eas quærere, ambitio est, fugere, magnanimitas. Seniores qui assistebant agno, auferentes de capitibus coronas, mittebant ante thronum: & tunc dixit Joannes suas esse: *Mittebant coronas suas ante thronum.* Et meritò: quia quando à se projiciebant coronas, eas magis merebantur, faciebantque proprias. Deus non contulit dominatum super Pharaonem: *Constituo te Deum Pharaonis.* Aaroni, cum esset senior, sed Moysi juniori fratri: quia Moyses despexerat Pharaonis domum, & dominatum: *Moyses grandis factus*

Apoc. 5.

Regimen detrectandum.

Exod. 7.

nega-

negavit se esse filium filiæ Pharaonis. Idcircò imperium meritus est, & obtinuit, quòd despexerit. Honor enim instar est umbræ, quæ insequentem fugit, & fugientem insequitur. Antequam Jacobus moribundus benedixisset Josepho, commemoravit illi benedictionem, quam à Deo acceperat: *Deus omnipotens apparuit mihi in Luza, quæ est in terra Chanaan, benedixitque mihi.* Meminit de benedictione, quam ipsi Deus impenderat, & benedictionem sibi ab Isaaco parente collatam tacet? Ita: nam benedictio, quam Deus dederat Jacobo, illum quæsivit, Deo apparente & offerente: *Deus omnipotens apparuit mihi in Luza.* Benedictio, quam impendit Isaacus Jacobo fuit quæsita & procurata industria & dolo ipsius Jacobi: *Venit germanus tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam.* Erat benedictio, majoratus quidam annexus sacerdotio, proindeque dignitas præcipua inter veteres Patriarchas: & ideo è re visum non fuit meminisse de honore qui fuerat quæsitus, sed de honore qui fuerat oblatus. Honor enim quærere debet personam, & non persona honorem.

Ad Hebr. 11.

Honor non quæsitus, sed oblatus magni fit.

Gen. 49.

Gen. 7.

Sauli obtulerat Samuel coronam Israëlis, & ille non solum se abscondit: *Ecce absconditus est domi.* Sed etiam inventus se corona indignum confessus est: *Num quid non filius Jemini ego sum de minima tribu Israël?* Opportunitate alia Samuel eidem Sauli intimavit ex præscripto Dei privationem coronæ: & Saul quando se peccatorem recognoscere, & abjicere debuerat, instanter petiit à propheta, ut se honoraret, & coram regni senioribus majorem cultum deferret. *Nunc honora me coram senioribus populi mei.* Notabilis actionum disparitas! quando Samuel quærit Saulem, ut illi sceptrum & coronam porrigat, Saul fugit, absconditur, seque fatetur regno indignum: quando Samuel eundem regno privat, hoc ægrè ferens instanter honorem exigit? quando merebatur regium honorem, erat Saul temperatus; quando non merebatur, ambitiosus; ideo quando dignus subterfugit; quando indignus procurat; est perfectio humilitatis, subterfugere; est vitium ambitionis procurare; nam apud probos minima imperii, virtutis est maxima ratio; & ideo qui detrectant regimen ipso regimine, digniſſimi sunt.

Honorem fugit qui illo dignus est.

1. Reg. 13.

1. Reg. 15.

§. TERTIUS.

Regimen ingratorum plus quam omnes indiget consilio.

Consiliarii in regimine.

107. Injunxit Deus Moysi, ut eligeret septuaginta consiliarios de populo, qui essent sapientes & experti, quasi tales plurimam
Num. 11. illi opem essent laturi pro sustinendo regiminis pondere. *Congrega mihi septuaginta viros, quos tu nosti, quòd senes populi sint, ac magistri.* Notabilis Dei præcipientis ordinatio? Promittit Moysi &
Exod. 4. Aaroni propriam assistentiam in regimine populi: *Et ego ero in ore tuo, & in ore illius: & ostendam vobis quid agere debeatis.* Et præcipit adhibendos consiliarios? Ad quid humanum & fallibile consilium, ubi divina sapientia assestrix erat? Ex causa duplici præcepit Deus adhiberi consiliarios. Prima. Ut frequens murmuratio populi per multos despertita, minùs læderet Moysen, & ex hac radice magis levatus maneret; nam qui de omnibus murmurat, nullum offendit: quia nemo illi fidem adhibet. *Secunda.* Ut ita justificaret regimen consiliariis, quod nulla esset causa murmurandi detractoribus; nam administratio quæ nititur consilio, etiam claudit os detractorum; quia omnis gubernatio (ut docet Rex sapiens) con-
Prov. 13. silio optime probatur; *Qui agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.* Christus infinita, & infallibilis sapientia adhibuit Philip-
Joan. 6. pum consiliarium in deserto; ut multitudinis esurientis cibo aliquo famem depelleret. Petrus magister ac Princeps Ecclesiæ spiritu
Actor. 1. sancto illustratus vocavit Apostolos, ut de eorum consilio, ac suffragiis in locum proditoris Judæ Apostolum aliquem sufficeret.

Consilium semper audiendum.

Josue, qui; cum Deo res omnes suas gerendas communicabat expectans, & accipiens omnes directiones & ordines ad expeditionem Hay, tamen audiebat duces seniores, quos habebat ad latus. Quia etiam Deus vult suum regimen probari & justificari consilio. Prudens consilium quærit, ignorans & fatuus despicit: ille alieno servarur consilio, hic sua perit superbia. Consilio mundum
Gen. 1. Deus fabricatus est: sic exponunt interpretes illud, *Faciamus hominem.* Ita se gessit Deus, ac si consilium caperet, ut nos hoc edoceret, gubernare cum consilio esse Deum imitari, & non errare in regimine.

108. Non

108. Non exhorruit David Absalonis arma, & petiit à Deo, ut consilia Aquitophelis confunderet: *Infatua, quæso Domine, consilium Achitophel.* Quia ubi abest consilium, timor omnis abesse debet: verùm ubi vigent sana maturaque consilia, arma sunt potentiora. Josue miserat sub potestatem, diviseratque promissionis terram, antequam populi hæreditatem, & tamen hæc Moysi adscribitur hæreditas: *Legem præcepit Moyses hæreditatem multitudinis.* Cum enim Moyses sanis consiliis plurimùm juvaret ad obtinendum quidquid Josue armis subegit, sacer textus judicavit hæreditatem plus deberi consiliis, quàm laboribus. Non est apud Principes, & magistratus potior justificatio, ut linguas detractorum eludant, neque accommodatius medium ut in regimine errores declinent, quàm nihil sine consilio statuere: nam qui cum consilio aliorum gubernat, etiam si erret, prudenter agit: qui sine consilio, semper errat, etiam si ad veritatis scopum collimet: quia temerè & imprudenter operatur: ille enim & non hic mediis accommodis utitur ad assequendam veritatem. Regnanti & imperanti agno assidebant veluti consiliarii regii viginti quatuor seniores: *Et super thronos viginti quatuor seniores sedentes.* Cur viginti quatuor seniores, nec plus, nec minus? Ut ostenderet Regem nullum debere sine consilio tempus transigere: Viginti quatuor sunt diei naturalis horæ, totidem iis respondeant consiliarii, ut nulla sine consilio elabatur.

2. Reg. 15. *Consilium est potentius armis.* Deut. 33. Apoc. 4.

109. Æquissimum decretum Dei fuit justificare gubernationem Moysis adjunctis consiliariis, quia consilio probatur regimen. Si vero illi injunxit quod adhiberet sapientes, & expertos: *Senes populi sint, ac magistri:* Cur non adjunxit quòd essent boni publici zelo ducti, siquidem talis zelus optimi regiminis anima est? Imprimis exegit in consiliariis sapientiam & experientiam, ex quibus qualitatibus componitur prudentia, quæ universo probo regimini alimentum præbet. Deliquit Adamus, & quando Deus illum ob peccatum conabatur destruere, se quasi opponens Filius dixit: *Ego feci, ego feram.* Id est sustentabo. Cur qui fecit, promittit conservationem? Filio in divinis peculiariter adscribitur sapientia & prudentia, est enim verbum, mentis actus: quod igitur facit ratio, sola prudentia sustentat.

Zelo ducti sint consiliarii. Isai. 49.

Non

Zelus ad bonum regimen neceſſarius.

Non exegit zelum, nec de illo meminit Deus, quia totum ſibi reſervavit, utpote bono regimini omnino neceſſarium, & hominum opinionibus valde doloſum: nam frequenter apparet zelus id quod re vera ambitio eſt. Zelum Deus ſibi reſervatum indicavit Moyſi, quando promiſit ſe illius ſpiritum diſtributurum in omnes conſiliarios: *Auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis.* Cum verò Moyſis ſpiritus zelo foret plenus, idem in omnibus conſiliariis manſit zelus, & unione unus, idemque ſpiritus: parum enim referebat plurimos eſſe gubernatores, ſi in regimine nec unionem, nec uniformitatem ſervaſſent. Quatuor animalia illa myſtica Ezechielis, cum eſſent quatuor ſpiritus, uno eodemque dirigebantur: & cum viderentur regredi (ait ſacer textus) ſemper progrediebantur: *Ubi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur, nec revertebantur cùm ambularent.* Quando unus idemque probus ſpiritus in multis gubernatoribus & conſiliariis eſt, quanvis res videantur regredi, notos facient progreſſus. Quando perſonæ tres divinæ conſiderantur ad intra, ſeu in ordine ad ipſum Deum, non uniuntur in operationibus, quas Theologi vocant notionales, quando conſiderantur ad extra, ſeu in ordine ad creaturas, ſtatim omnes tres perſonæ in operando ita uniuntur, ut eadem actione creent, conſervent & orbem adminiſtrent. Duo tandem in hac materia vellem monitos eos qui gubernant: alterum, agere omnia cum conſilio, ut regantur ſapientia: alterum omnia naturæ opera conſervari reciproca unione, ita ut hac deficiente illa deficiant: nam etiam concordia ſuſtinet Deus ſuam totam monarchiam cœleſtem: *Poteſtas & terror apud Deum eſt* (inquit Job) *qui facit concordiam in ſublimibus ſuis.* Et ideo qui conſilio ac concordia adminiſtrant, etiam ingratorum murmurationes infrænant.

Num. 11.

Unio in regimine.

Exech 1. *Concordia in regimine.*

Job. 25.

§. QUARTUS.

Appetitus proprius ingratum punit.

Appetitus aliquando pro punitione.

110. Formato jam novo regimine ſatisfecit Deus appetentiæ populi, implendo caſtra coturnicibus, ut appetitus ipſe foret illi pro ſupplicio. Nam ſolet aliquando nos Deus punire rebus ipſis, quas

quas appetimus. Invitati à Domino ad cœnam Euangelicam, renuerunt, & Dominus hanc inurbanitatem punivit ipsius convivii & epularum destitutione: *Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.* Illi nil aliud magis appetebant, quàm non gustare talem cœnam, siquidem ad illam noluerunt ire: & tamen ipsa illius privatione puniti sunt: quia nullum durius est supplicium, quàm pravi appetitus satiatio: Rixosus & iracundus invenit sui delicti pœnam in appetitu vindictæ, superbus in ambitione honoris, avarus in cupiditate divitiarum, lascivus in oppigneratione affectionis. Quàm appetens successionis Rachel postulabat filios è Jacobo, tam ardens desiderio, ut dicere se vita privandam illorum defectu: *Da mihi liberos, alioquin moriar.* Habuit Josephum & Benjaminum, & statim mortua est. Implevit desiderium, & simul annos vitæ: *Mortua est ergo Rachel.* Divina providentia dispositum est, ut secum afferat pœnam humanus appetitus. Nam immanis ingratitudo est in homine sequi proprium appetitum: ratio est quia Deo condecoranti hominem libero arbitrio, ut apud ipsum mereri posset, & conferenti mentem, ut bonum agnosceret, & malum declinaret, ingratus adeo est, ut agnoscens bonum, sequatur suum appetitum, amplectendo malum; & ideo ipsomet appetitu punitur homo.

Luc. 14.

Gen. 29.

Gen. 35.

Id experimento infilici multi de populo hac opportunitate censerunt: Deus enim eos extinxit ac sepelivit eo loco, ubi illi extinxerunt, vel potius satiarunt suos pravos appetitus. Et huic loco, Deo jubente impositum est nomen, *Sepulchrum concupiscentiæ.* Ut intelligerent homines se propria voluntate in eadem formare sepulchrum.

Ad turpem lectulum myrrha & aloë delibutum invitabat olim quædam fœmina peccatrix: *Aspersi cubile meum myrrha, & aloë, & cinnamomo.* Ad prophanas voluptates invitat, & simul declarat mortuorum unguento aspersum esse cubile ac lectum: nam alio simili unguento unxit Josephus Christum sepulchro mandandum: *Ferens mixturam myrrhæ, & aloës, quasi libras centum.* Præter intentionem edocuit coincidere inter se locum mortis & concupiscentiam carnis: idem esse quærere turpem voluptatem, ac parare sibi sepulchrum. Nullum vita & anima sortitur hostem infestiorem.

Voluptas cum morte & sepulchro.

Prov. 7.

Joan. 19.

Hic Alexandrum honore, Holofernem capite, & Balthazarem vita ſpoliavit.

Verùm cur Deus ingratos detractores ſepelit in ſua concupiſcentia? quia detractor ingratus ſemper ignorat beneficium quod recipit, quandiu non ſatiatur ejus appetitus, & hic quanvis videatur ceſſare in ſepulchro, hic adhuc non ſatiatur, quia murmurator vivus detrahit, & ſepultus appetit. Sepultus erat populus in ſua ingratitudine, & adhuc appetebat cepas Ægyptiacas, quando fruebatur cœleſti manna. Ideo ob tam ſtupendam ingratitudinem recuſavit Moyſes regimen, judicans minus malum eſſe mori, quàm gentem ingratam gubernare.

CAPUT X.

Ingratitudo livida ſeu invidioſa reddidit Mariam & Aaronem murmuratores.

§. PRIMUS.

Supplicium invidioſi eſt aliena gloria.

111. INgratitudo malum contagioſum eſt, ſiquidem infecit Mariam & Aaronem, ut detraherent Moyſi, quin recordarentur debitorum, quibus illi obſtricti erant: nam qui plus debet, minùs recordatur, & plus murmurat: *Locuta eſt Maria & Aaron contra Moyſen.* Videbant illum multum à Deo fautum & honoratum, & illius uxorem Æthiopiſſam in honore præcipuo apud populum, ideo non tulerunt excellentiam fratris, ſed ita conqueſti ſunt alienum favorem, ac ſi propria vita ſpoliarentur: nam idem eſt quoſdam erigere, atque occidere reliquos. Exaltavit Moyſes in deſerto ſerpentem, & confeſtim reliqui ſerpentes interierunt: unius exaltatio fuit gladius, qui extinxit vitam aliorum. Nullum acerbius tormentum eſt invido, quàm aliena gloria. Fatetur Paulus ſibi tanquam cruci mundum affixum eſſe: *Mihi mundus crucifixus eſt.* Cur ſic cruci affixus mundus? quia Paulus vivit glorioſus, ſeu in gloria crucis: *Abſit mihi gloriari, niſi in cruce.* Valde aſſimilis eſt

Invidia eſt loco ſupplicii. Num. 12.

Invidiæ tormentum aliena gloria. Ad Gal. 4.

est invidia ophthalmiæ morbo oculorum, qui offenditur luce, & rebus splendidis, ita ut eò plus crescat in oculis cæcitas, quò plus augetur in sole splendor. Ægritudo est adeo sæva, ut nec parcat fratribus: occidit Abelem, vendidit Josephum, detraxit Moysi. Malum est adeo tabiferum ac venenosum, ut naturam induat viperæ, quæ sicut matris rumpit ventrem, ut nascatur, sic invidia lividi rumpit ac torquet mentem, quando nascitur.

112. His præhabitis: tria sunt consideranda in Mariæ & Aaronis ingratitudine livida seu invidiosa: Primum quòd invidia adeo cæca est, ut malit propriam gloriam minui, quam augeri alienam. Secundum, quòd cum valde appetens lucri sit adeo delirat, ut nesciat esse quæstuosa, etiam quando magis inhumana. Tertium, quòd invidiæ tenebræ infectantur semper lucis splendores. Probatur primum, quia cùm certum sit, quòd respectu Moysis consequebantur Maria & Aaron favorem Dei, ideo minuendo detractione opinionem Moysis, minuebant proprium favorem: sed adeo cæca est invidia, ut malit propriam gloriam minui, quam augeri alienam. Somniavit Josephus se adorari à fratribus suis tanquam stellis, & statim per illos Ismaëlitis venditus est, *Vendiderunt eum Ismaëlitis.* Cur inciderunt in tale deliramentum, si illi juxta somnium fulgere debuerant tanquam stellæ? quia intellexerunt Josephum fore ut splenderet tanquam sol, & ideo recusarunt fulgorem stellarum utpote inferiorem, eligentes vivere sine ulla luce, & in obscuro potiùs quàm videre Josephum fratrem magis glorioſum, & tanquam solem se ipsis stellis fulgentiorem: invidus enim plus dolet augmento alieno, quàm detrimento proprio.

Invidus rejicit propriam gloriam, ne augeatur, aliena. Gen. 37.

Gen. 37.

Enixè postulat dives avarus ab Abrahamo, ut mittat Lazarum in infernum, quò ipsum gutta frigidæ aquæ levet ab incendio Gehennali: *Mitte Lazarum.* Si dives ille infelix mitigationem incendii solùm expetit, cur potiùs Lazarum mittendum in infernum, quàm se portandum in sinum Abrahæ postulat? quia Lazarus per missionem in infernum collocabatur in loco tormentorum, dives ipse per portationem in sinum Abrahæ collocabarur in loco quietis, & ille majori invidiæ incendio ardens potiùs volebat infelicitatem propriam, quàm felicitatem alienam. Ploravit Saul quando certò cognovit Davidem regnatorum: *Levavit vocem*

Bono alieno plus dolet invidus, quàm malo proprio. Luc. 16.

1.Reg.24. *ſuam, & flevit: nunc ſcio verè quod regnaturus ſis.* Prædicit Samuel
1.Reg. 28. Sauli ipſum, & ejus filios eſſe brevi morituros: *Cras tu & filii tui mecum eritis.* Nec legimus Saulem ploraſſe hoc triſtiſſimo nuncio. Cur igitur non plorat certus de propria morte, & plorat certus de regno Davidis? quia Saul invidia tabeſcens magis ægrè ferebat felicitatem alienam, quàm infelicitatem propriam: nam infelicitas propria corpus, felicitas aliena vulnerabat animam.

Invidus præfert lucro proprio malum alienum.

113. Secundum oſtenditur quia murmuratio invidioſa Mariæ, & Aaronis multo magis offendebat illos, quàm fratrem ſuum Moyſen, tum quia detractio infame & abjectum vitium eſt: tum quia detrahebant fratri ſuo Moyſi, de quo ſummus conditor dicebat: *At non talis ſervus meus Moyſes, qui in omni domo mea fideliſſimus eſt.* Et ideo murmurare de fratre ſuo, erat de ſe ipſis murmurare, & etiam de ipſo Deo, ſed invidus ingratus adeo delirat, ut neſciat eſſe quæſtuoſus, etiam quando magis inhumanus. Promiſit Herodes dimidium regni ſui filiæ Herodiadis in præmium cujuſdam
Marc.6. ſaltationis. Dignum præmium tali miniſterio: & quidem regna terrena adeo mobilia ſunt, ut rectè dari poſſint in præmium mobilitatis in ſaltando. Suaſit mater filiæ, ut peteret caput Baptiſtæ: & hujus caput maluit quàm regni dimidium: elegit potiùs homicida eſſe, quàm Regina. Nam regnare erat bonum proprium, occidere erat malum alienum: quicunque flagrat invidia præfert bono proprio malum alienum. Decrevit Balthazar vita ſpoliandos multos ac præcipuos ſui imperii ſapientes: rex enim idiota ſubditos odit diſertos, ac eruditos. Omnes tamen evaſere periculum Danielis favore & induſtria: hi omnes poſtea conſpirantes contra Profetam decreverunt illum interiiſſe in lacu leonum. Non miror eos beneficii oblitos: nam beneficium in corde ingrati parit obliviones, tanquam fructus præcipuos. Solum miror quod non vereantur aliam occaſionem, qua egeant gratia & favore Danielis ad
Dan.6. iram Regis placandam. Cauſam innuit ſacer textus: *Porrò Daniel ſuperabat omnes.* Excedebat omnes Daniel tum magnitudine & maturitate judicii, tum profunditate ſcientiæ, & ideo ardentes invidia malebant carere Danielis protectione, quàm pati illius excellentiam.

114. Tertium patet ex eo. Splendebat Moyſes inter alios, quia ex con-

ex consortio Dei vultus illius instar solis fulgebat: & idcirco Maria & Aaron de illo murmurabant, & reliqui Hebræi ex invidia cœperunt eum insectari, non tam quia Deo & virtute plenus in se sol erat, sed quia fulgens irradiabat: nam luces semper patuere invidiæ, & insectationibus. Infortunium est, quod ab ipso nascentis mundi exordio illas comitatur: tam enim longo tempore inter lucis splendores, & invidiæ tenebras bellum geritur. Attoniti Angeli dicebant se videre sanctam animam castris armatam ac terribilem, quando circumfusam splendoribus: *Quæ est ista quæ progreditur tanquam aurora consurgens: pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata.* Idem non legimus dixisse quando viderunt eandem animam ascendentem per desertum virtutibus præditam, ac locupletem: *Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris?* Cur Angeli non demirantur, nec vident castris armatam, quando ascendit per desertum, sed quando splendoribus irradiat? quia invidia non odit tantum virtutes, quantum luces: invidus non tam solet insectari virtutibus præditum, quàm splendoribus fulgentem. Cœpisti fulgere instar lunæ vel solis, arma te & præpara contra insectationes. Servator Christus appellavit suos discipulos lucem, & simul civitatem positam supra montem, quasi vallo & muro ipsius montis circumseptam, & munitam. *Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita.* Qui enim eo devenit, ut tanquàm lux fulgeat, ne invidiæ ictibus & expugnationibus extinguatur & corruat, sit civitas naturæ situ & arte munita. Nescio quo fato lux, cum sit inter omnes res creatas pulcherrima, ad mensuram gratiæ ac venustatis, patiatur ab invidis persecutiones. Ubi primum Simeon Christum declaravit lucem gentium: *Lumen ad revelationem gentium* statim illi adversitates prædixit: *Ecce positus est hic in ruinam, & resurrectionem multorum in Israel: & signum, cui contradicetur.* Apparet Deus Moysi inter splendores, & pro loco eligit spinosum rubum, ut nobis ostendat, eos qui plus cæteris fulgent, spinis esse debere circumseptos, vel quia invidia illos suis vulnerat ac pungit spinis, vel ut illi spinis armati sese ab invidis tueantur. Parum luceat qui invidiæ persecutiones ac tenebras declinare velit: cum videamus passim celestes luces à terrenis vaporibus obscurari.

Invidia lucem odit & persequitur.

Cant. 3.

Cant. 3.

Lux multum patet invidiæ.

Matth. 5.

Luc. 2.

Exod. 4.

Invidia nunquam potest celari.

115. Rogo tamen, si valde expediebat Mariæ & Aaroni fratrem suum Moysen esse glorioſum, Deoque acceptum, cur non tegunt, vel dissimulant invidiam saltem ex convenientia propria? Invidia vitium est, quod latere nequit: reliqua vitia saltem ad tempus latent: invidia ubi primùm cor ingreditur, statim foras prodit, & in colore vultus deprehenditur: *Ego loquar de te ad patrem meum* (dicebat Jonathas Davidi) *& quodcunque videro nunciabo tibi.* Quasi diceret, quanvis Saul me ex amicitia suspectum judicet, ubi primum laudes Davidis audierit, statim invidia manifestabit in vultu quidquid in corde latuerit: itaque ero tibi nuncius non tam de auditu, quàm de visu: quia invidia se statim in conspectum dare solet.

1. *Reg.* 19.

Cognitio invidiæ facilis.

Secum statuerat Esau se post Isaaci parentis sui mortem, occisurum Jacobum, ut sumeret vindictam de injuria erepti sibi majoratus, & vix in corde fratricidium decreverat, quando Rebecca id cognovit: *Dixit in corde suo: occidam fratrem meum, nunciata sunt hæc Rebeccæ.* Si in pectore & corde suo tacitus statuerat, quomodò scivit statim Rebecca, præsertim quia non constat id revelatione divina accepisse? Erat malum invidiæ, quod Esau contra gloriam fraternam conceperat, idcircò ab intimis cordis penetralibus debuit in vultum ascendere, ibique tanquam in patenti cordis fenestra se prodere. In vultu & oculis cernuntur omnes animæ affectus, sed prior qui se oculis usurpandum præbet, est invidia. Hæc enim occultari nescit: & quidem quæ sibi non parcit, quomodò parcet aliis.

Gen. 27.

116. Duo tandem invidioſos moneo: Primum quòd qui tabescit invidia sordidam exhibet vilitatem. Secundum quòd ex aliis vitiis potest capi lucrum aliquod vel falsum, vel apparens, at ex invidia nullum quoad primum dignum animadversione est, quod fratris Josephi, illi glorioso non cœperunt invidere, quando lucidi instar stellarum cœlestium, sed quando deteriores instar manipulorum agrestium, quibus collati fuerant: *Invidebant ergo illi.* Quid si primo hoc somnio illos invasit invidia; cur non in somnio secundo? In hoc secundo se considerarunt nobiles, generoſos instar stellarum tantùm distantium à se ipsis primo somniatis, quantum distat à manipulo agri stella firmamenti; quando igitur se viderunt Luci-

Lucidos ac conſpicuos non putuerunt ſe exhibere invidos: quando autem ſe intellexerunt ruſticos manipulis agreſtibus comparatos, cœperunt ægrotare invidia, morbo abjectiſſimo. Agreſte munus diſtat, inquit ſervator Chriſtus, frater prodigi: *Erat filius ejus ſenior inagro.* Quid referebat ad hiſtoriam, fratrem illum ſeniorem detineri rurali exercitio? ſe declaravit invidum feſti illius convivis, quo frater prodigus fuerat acceptus: & ſic expediebat declarari ruſticum. Inter ſe valde cohærent invidum, & ruſticum, ſeu villanum eſſe. Nam invidia vilitas magna eſt.

Invidiæ vitium eſt damnoſum etiam ſibi.

117. Magna eſt invidiæ vilitas: maxima invidioſi, inſcitia: nam ex aliis vitiis lucrum aliquod capi poteſt, vel falſum vel apparens, ex invidia nullum: ultor ex vindicta capit ſatisfactionem injuriæ, ſuperbus æſtimationem propriam, luxurioſus voluptatem, latro poſſeſſionem & uſum rei furtivæ: at ex invidia nullum reportatur emolumentum, etiam apparens, vel proprium, vel alienum: invidia enim qua talis nemini nocet, niſi ipſam habenti. Omne aliud vitium amat bonum ſive verum, ſive apparens, & odit quidquid tali bono adverſum: invidia amat malum proximi, & odit proprium bonum. Quodcunque aliud incumbit conſervationi propriæ, & adverſariorum deſtructioni: invidia ut alienum bonum deſtruat, ſibi inferet perniciem. Invidebat Saul Davidi, & quando furoris morbo corripiebatur, nullum aliud habebat levamen præter Davidis citharam, & tamen lancea Davidem trajicere conatus eſt. Quid ita, ſi nece Davidis privabatur Saul morbi ſui remedio? Hoc ipſum invidiæ genium eſt, ut parato ſibi malo in proprium exitium ruat, dummodò proximum deſtruat. Peſtilentia ardebat Paleſtina ob iniquam retentionem arcæ Dei. Cur ad vitandam extremam pœnam, Dei arcam non reſtituunt? Quia ea eſt invidorum malitia, ut ſe ipſos potiùs damnent ad capitale ſupplicium, quàm ad videndum in proximis ſuis incolumitatem & quietem aliquam.

1. *Reg.* 18.

1. *Reg.* 4.

Verum cur ſic amico fœdere coëunt invidia & ingratitudo, ut omnis invidus ſit ingratus, & è contra, omnis ingratus invidus, ut habemus ſatis compertum in Maria, & Aarone? Ratio hujusmodi reciprocæ conjunctionis in eo ſita eſt, quòd utrunque hoc vitium ortum habuerit cum homine: ingratitudo illum reddidit immemorem,

morem, ut pro se toto à Deo condito gratias haberet: invidia illum reddidit ambitiosum, ut insanè aspiraret ad scientiam divinam. Cum verò humananatura in pœnam criminis, manserit ingrata & invida, sunt homines ex innata propensione ingrati, ne gratificentur bono accepto: & invidi, ut alienum bonum aversentur: Unde optima ratio est, ut invidiosi aliena puniantur gloria.

§. SECUNDUS.

Princeps qui Deum imitatus fuerit, erit justus in puniendo.

Invidia sui ipsius supplicium est.

118. Vidimus in Maria & Aarone malitiam invidiæ, quæ in se ipsam adeo sæva est, ut nec propriæ naturæ parcat. Discamus à Deo, quale nam sit invidorum supplicium magis aptum, & consonum. Ubi primum Deus Mariam & Aaronem audivit murmurantes, statim accersivit, & coram ejus summis laudibus extulit Moysen, illius maximè commendans fidelitatem, & manifestans favores, quos illi impendebat: *At non talis servus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est: ore enim ad os loquor ei.* Coram detractoribus invidis commendavit Moysen, ut illos eadem sua invidia tanquam opportuno supplicio torqueret. Æquum etiam est, ut quantum homines detrahendo minuunt de fama justorum, tantum Deus laudando augeat. Tribus in occasionibus, quibus Magdalenæ detractum fuit à sorore Martha, Pharisæo, & discipulis Christùs se opposuit, eamque defendit, ut ostenderet, quando murmuratores justos ac probos denigrant, Deum condecorare. Mariam Deus infecit lepra morbo tabifero supplicio culpæ illi fœdissimæ peraccommodo.

Num. 12.

Deus honorat quos detractor denigrat.

119. Non punivit Deus populum, quando suæ divinæ providentiæ detraxit, & punivit, quando Maria & Aaron detraxerunt Moysi servo suo. Fuit optima politica Regis cœlestis, quam terreni Reges æmulari debent. Æquè enim suam Principes ostentant magnitudinem puniendo injurias suis ministris illatas, ac condonando proprias offensas. Tulit Deus alapam, quam filio suo unigenito servus vilissimus inflixit, at non dissimulavit cum Jeroboamo volente percutere Prophetam, cum statim elatam manum arefecerit: *Exaruit manus ejus, quam extenderat contra eum.* In dis-

Princeps non tam proprias, quam suorum injurias puniat

3. *Reg.* 13.

simu-

ſimulanda propria injuria nos edocuit patientiam, in plectenda illata Prophetæ, docuit Principes ſolicitudinem, quia injurias ſuis illatas miniſtris ulciſci debent. Maledixit Deus Caimo, quando interfecit Abelem: *Maledictus eris ſuper terram.* Et non maledixit, quando deteriores fructus in ſacrificium obtulit: nam in occiſione offendit proximum, in ſacrificio immediatè Deum. In omnibus actionibus David (inquit Sacer textus) juſtè ſe geſſit, excepta nece Uriæ: *Non declinavit ad dexteram, nec ad ſiniſtram, excepto ſermone Uriæ.* Cum multa alia David peccata commiſerit, cur Spiritus ſanctus illi tantum imputat homicidium? quia in omnibus aliis Deum ſolum offenderat, at homicidio læſit Dei miniſtrum: & Deus magis ægrè fert injurias nobis ſuis miniſtris, quàm ſibi tantum illatas. Gen 4. 3. Reg. 15.

120. Duo fratres detraxerunt Moyſi: & Deus, cum ſolum Aaronem increpaverit, Mariam punivit lepra: *Maria apparuit candens lepra quaſi nix.* Si in viro eſt gravior culpa, quæ in fœmina nonnihil excuſatur ob libertatem linguæ: mulierum enim linguæ ſunt propria illarum arma, & de culpa aliquantulum minuitur, quando fit læſio armis propriis: cur Aaron fuit ſolum ſugillatus, & non punitus, præſertim non obſtante provocatione Mariæ: nam Eva provocavit Adamum, & uterque punitus fuit? Quanvis eandem commiſerint culpam Maria, & Aaron, tamen gravius deliquit Maria inductione exempli, quo præivit murmurando: *Locutaque eſt Maria & Aaron* Et æquum eſt, ut gravius ſit ſupplicium, ubi culpa præivit: non enim tunc ſola punitur culpa, ſed etiam exemplum culpæ: ſit igitur ſupplicium exemplare, ubi culpa fuit exemplum. *Supplicium à Deo juſtum.* Num. 12. *Exemplum malum puniendum.*

Deus etiam quaſi diſſimulans leniùs punivit Aaronem, ne, ſi eum lepra inficeret, videretur maculare tiaram Pontificiam, & reprobare electionem: & quidem in tribunali divino proclivius eſt tegere delinquentem, quàm infamare. Deliquit populus Iſraëliticus in adorando idolo, & Deus occultavit nomen, quando ad Moyſen de rebellione queſtus eſt: *Peccavit populus tuus.* Moyſes verò hoc à Deo ita facile documentum hauſit, ut culpam populi bacchantis feſto vituli texerit Joſue: *Vocem cantantium ego audio.* Quanvis enim culpa illa ita foret publica, ut ſolum latuerit Joſue brevi *Prælati ſervato decore puniendi.* *Prælatus tegat culpas ſubditorum.* Exod. 32.

M cogni-

cogniturum, tamen Moyſes ita ſe geſſit, ac ſi occulta foret. Prudentia eſt ſubditorum culpas tegere, & Dei politica diſſimulare. Dixit Chriſtus Joanni culpam Judæ, & Joannes ait illam à nemine fuiſſe cognitam: *Hoc autem nemo ſcivit diſcumbentium, ad quid dixerit ei.* Culpæ alienæ ſic tractari debent, ut etiam ab illis, quibus dicuntur, ignorari videantur: & ea cautela dicendæ, ut ante prolationem omnino tegantur, & poſt prolationem quaſi ignorentur. In Euangelio omnino tacetur nomen divitis cujuſdam, *Homo quidam erat dives.* Et manifeſtatur nomen pauperis, *Mendicus quidam nomine Lazarus.* Quid? nominatur egenus peculiari nomine, & non dives? Ita: in domo Dei non potentes & locupletes, ſed ſoli mendici ac miſeri nomen habent. Ibi tamen myſterium ſpeciale fuit, nam de paupere erant proferendæ virtutes, de avaro divite defectus: quando autem ad vitia & defectus manifeſtandos impellit ratio, vult Deus, ut tacitis perſonarum nominibus, proferantur. Hanc à Deo Principes doctrinam hauriant, ut juſtè puniant. Aaronis culpa fuit ſecretò murmurare de Moyſe: & quando culpa Pontificis ſecreta eſt, vult Deus ut pro ſupplicio ſufficiat objurgatio: ſi enim hæc ſatis non fuerit, ut corrigatur, infamatio non ſufficiet ad emendam.

Culpæ alienæ occultandæ. *Joan.* 18.

Luc. 15.

Infamatio non emendat.

121. Sed cur aliter circa Mariam geſtum eſt, & proceſſum ad acerbam punitionem? Maria ad culpam præivit exemplo: Aaron ſacerdos erat, & Deus præcipit ut ſacerdotibus deferatur honor tanquam magnatibus ſuæ perſonæ: *Sic benedicetis filiis Iſraël, & dicetis: Benedicat tibi Dominus.* Si Deus eſt qui benedictionem impendit, cur injungit ſacerdotibus, ut benedicant? quia ea ſacerdotii dignitatis celſitudo eſt, ut quandam veluti divinitatis umbram contineat: unde non ut res humana, ſed ut divina tractari, & adorari debet. Prohibet Deus Moyſi ne homines in ſacerdotes ungat: & ſtatim præcipit, ut Aaronem, & ejus filios ungat in ſacerdotes: *Caro hominum non ungatur ex eo: Aaron & filios ejus unges.* Quid! ſacerdotes non habent humanam carnem? non conſtant ex humana natura? ſignificavit Deus ſacerdotes ex officio & dignitate, qua funguntur, eſſe ſupra homines, ut illis habeamus debitum honorem, & reverentiam tanquam magnatibus coram Deo.

Sacerdotes honorandi. *Num.* 6.

Exod. 30.

122. Cauſa

122. Causa alia cogitari potest, ob quam Deus impunitum requerit Aaronem, nempe, quia vel puniret spoliando dignitate, vel conservaret in eadem post supplicium publicum: spoliare dignitate esset pœna publica, quam infligere ob detractionem secretam, videbatur immodicus rigor, post tot annos, quos Aaron in divinis obsequiis transegerat: & Deus non obliviscitur præterita obsequia, imò semper habet præsentia ad remunerandum: pro momentaneo obsequio condonat scelera multorum annorum: homines è contra sunt qui obliviscuntur, ita ut quandoque non sufficiant multiplicata obsequia multorum annorum, ut parcant delicto momentaneo. Satis fuit momentum, ut Christus latroni condonaret scelera totius vitæ. Et obsequia totius vitæ satis non fuerunt, ut David non puniret Joabum ob culpam momentaneam. *Prælati quomodo puniendi.* Luc. 23. 3. Reg.

Punire Aaronem pœna publica, ita ut post eam inflictam maneret in Pontificatu, esset tali supplicio Pontificiam dignitatem comminuere, & obscurare illum, qui ex officio lux esset. Ut Paulus suaderet Romanis Christum supremum fore judicem sententiam de universo mundo laturum, prius de summa illius sanctitate certos fecit: *Nunquid iniquus est Deus! absit, aliquin quomodo judicabit Deus hunc mundum.* Qui alios judicaturus est, debet esse integræ illæsæque famæ, & reputari ab omni scelere immunis. Parum verentur pœnam subditi, si iisdem sceleribus suo Principi assimilantur. *Judex sit sine crimine.* Ad Rom. 3

Verum si ingratitudo invidiosa nemini parcit, cur pepercit Deus Aaroni lapso in talem culpam? Non pepercit Deus Aaroni: imò duplici eum supplicio affecit, altero quando reprehendit, alterò quando Moysen coram eo laudavit. *Non talis servus meus Moyses.* Et certè affici nequit graviori supplicio ingratus invidus, quàm si audiat alienas laudes. Duos olim Magdalenæ detractores invidos, qui etiam ex invidia in blasphemias contra Christum erruperant, alter Judas coarguens prodigalitatis: *Ut quid perditio hæc.* Alter Pharisæus coarguens ignorantiæ: *Hic si esset Propheta sciret.* Aptissimo supplicio coërcuit idem Dominus, laudibus scilicet, quibus Magdalenam extulit. Et quidem si invida ingratitudo nemini parcit, justus judex Deus etiam in hac vita non patitur impunem: idcirco Princeps qui Deum immitatus fuerit, erit justus in puniendo. Num. 12. *Laude aliena punitur invidus.* Matth. 27. Luc. 7.

CAPUT XI.

Moysis magnanimitas regia, erga ingratos.

§. PRIMUS.

Princeps ille qui magis sustinet, magis Princeps est.

123. DEtractores punivit Deus, & Moyses plus doluit de punitione, quàm de detractione contra se facta: *Clamavitque Moyses ad Dominum, obsecro sana eam.* Nam supplicium, quod in subditorum corporibus mandatur executioni, probum ac benignum Principem ita afficit, ut illius animam vulneret: *Fac tibi cultros.* Dixit Deus Josue ut circumcideret filios Israël: vulnera circunciſionis infligenda erant populo, & tamen Deus dicebat cultros fabricandos contra Josue: *Fac tibi* nam vulnera subditis inferenda, in probo Principe, qualis Josue, excipi debuerant. Plus doluit Moyses de supplicio, quàm de murmuratione: nam Princeps optimus sicut nec assentatoriis laudibus obstringitur, ita nec mordacibus detractionibus superatur. Arcadius & Honorius suis legibus statuerunt, ne detractiones illæ punirentur. Et Salomon illas judicavit utiles auribus Principis: *In auris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit sapientem, & aurem obedientem.* Nam detractiones Principem probum monent, pravum puniunt: & plus deferendum est punitioni, quàm laudi: punitio enim docet, laus blanditur. Egere videntur Principes murmuratoribus, qui ipsos pungant, pro reparandis damnis assentatorum, qui illis adulantur. Si verum est, quod detractores proferunt, emendatio corriget: si falsum, veritas ipsa omnino diluet. Secum affert sensus indignationem, eamque in Principe plus ira, quàm murmuratio accendit: nam murmuratio non lædit, nisi quando sentitur, & ira quanto minus sentitur, plus lædit, atque adeo Principi indignabundo plus nocet. Indignatus Caiphas contra Christum, scidit vestimenta sacerdotalia, quasi præsagus ibi esse finiendum sacerdotium. Nam ubi-

Num. 12.

Princeps optimus dolet de malis subditorum. Jos. 5.

Detractio de Principe ipsi interdum utilis. L. 1. C.

Prov. 25.

Ira nocet Principi.

Marc. 14.

ubiprimum immoderata excanduit iracundia, visus est se dignitate privare, si non effectu executionis, saltem veritate prophetiæ.

Sustinere debet Princeps, ut talis sit, & reputetur: *Vos vocatis me Magister, & Domine, sum etenim.* Post lotionem pedum discipulorum se Christus commendat Dominum: cur non sic post Eucharistiæ institutionem? quia instituens sacramentum, si altera manu suum corpus manducandum tradidit: *Accipite & manducate.* Altera indigitavit proditorem: *Qui intingit mecum manum in paropside.* At in lotione pedum omnino dissimulavit injuriam venditionis, quam Judas corde suo moliebatur: & tunc maximè innotuit Dominus, quandò dissimulans proditionis injuriam patienter tacuit. *Princeps talis sit patientia.* *Joan.13.* *Matth.26.*

124. Dubium esse potest, si detractio est vitium infame, præsertim ex invidia pullulans, cur Moyses compassus sit detractoribus invidis, quantunvis fratribus? *Clamavitque Moyses ad Dominum, dicens: Deus, obsecro, sana eam.* Quia sustinere ingratos, eisque opem ferre, genium & indoles Principis est. Exposcunt Pharisæi à Christo miraculum, ut ipsum Messiam ac Regem suum agnoscant, quibus Dominus reddidit, nullum aliud signum, ut ipse dignoscatur Rex, illis dandum, nisi Jonam à Balena devoratum, in eaque triduo manentem: *Signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ Prophetæ.* Quia cum Jonas à Balena devoratus esset figura Christi triduo conditi in sepulchro pro hominum remedio, nullum dari poterat manifestius signum, ut ingrati Pharisæi ipsum agnoscerent Messiam ac Regem. *Num.12.* *Ingratis opitulari, Principis est.* *Matth.12.*

Mortuus est Deus, ut nobis benefaceret, & vivit ex ipsa beneficentia. Condidit Deus orbem sex diebus, spondente interim divina liberalitate secum excessus, siquidem nullum alium habere potest competitorem: adveniente die septima cessavit ab operando: *Requievit die septima.* Cur potius in hac die, quàm in aliqua ex reliquis? Prævidit Deus venturo tempore se quodam sabbatho mortuum, ac sepultum, nostrorum scelerum violentia, ideo primo illo sabbatho cessat à benefaciendo: uno sabbatho suspendit favores, alio sabbatho eligit sepulchrum, ut sic ostendat idem esse suam cessare beneficentiam, atque ipsum jacere in sepultura. Dixit S. Paulus nos esse Dei hæredes: *Hæredes quidem Dei.* Locus hic *Beneficentia Deum vivificat.* *Gen.1.* *Ad Rom.8.*

intellectu difficilis est: quia hæreditas solum confirmatur, ac devolvitur morte testatoris, de jure secundum eundem Apostolum, proindeque ad hunc finem supponitur testator moriturus: quid igitur testator Deus morietur, ut homines hæreditatem adire, & capere possint? Observa, quando justi omnes perfectam bonorum æternorum, ac cœlestis gloriæ possessionem adepti fuerint, cum non amplius egeant aliquo, quod à Deo petant, & impetrent, Deus vita ipsa per essentiam se quasi mortuum reputabit, cum in eo idem sit cessare à benefaciendo, atque cessare à vivendo. Quando Deus misit in mundum filium suum, ut hominibus beneficia
Joan.20. conferret, se reputabat vivum: *Sicut misit me vivens Pater.* Quando opus jam non fuerit beneficia conferendi, Deus ipse sibi videbitur defunctus, quasi illi vita sit ipsa beneficentia. Talis igitur cura fuit Moysi æmulari Deum in benefaciendo, populoque suo opem ferendo.

125. Verùm quòd Moyses imitaretur Deum in beneficentia, & remedio adhibendo, Deum ipsum beneficum exprimebat: quòd verò Deum quæreret, ad ipsumque exclamaret pro obtinenda venia ingratorum, videtur excessisse figuram, & repræsentationem: Deus enim populum ingratum graviter punivit! Non excessit Moyses in quærendo Deo, ad ipsumque clamando ad obtinendam ingratorum veniam: si enim in regendo populo gerebat vices Dei, tamen mansuetudine & clementia repræsentabat Christum Dominum, qui ingratos quæsivit ad veniam & remedium. *Missus sum ad oves, quæ perierant de domo Israël.* Invocavit Patrem clamans ad illum, ut ignosceret: *Patet ignosce.* Lassatus quæsivit Samaritanam sitibundus ejus salutis, qua inventa & sanata invenit quietem, & extinxit sitim. Quærere autem miseros ad opitulandum, est charitas divina, ab hominibus magni æstimata. Divina, quia Deus quæsivit ingratos, ut succurreret: æstimata plurimi, quia plus est quærere ad benefaciendum, quàm quærenti benefacere: alterum
1.Reg.21. excessus est, alterum reputatur solutio. Infectatus David à Saule, & pressus fame venit in domum Aquimelech, & hic illi obtulit panes templi, quibus acceptis David famem sedavit. Non tamen legimus quòd pro accepto beneficio grates referret. Alia opportunitate, cùm David fugeret Absalonem filium suum, à quo vita

Pauperes & miseri quærendi sunt ad remedium.

Venia danda etiam ingratis.
Matth.15.
Matth.27.
Joan.4.

scep-

sceptroque quærebatur spoliandus, ei venit obviam Siba, obtulitque panem copiosum, cui statim David in remunerationem tradidit divitias omnes domini sui Miphiboseph. Quid amplius deprehendit David in obsequio Sibæ, quàm in munere Aquimelech, ut illud statim remuneraretur, & pro hoc nec gratias haberet? Aquimelech solum exhibuit promptum animum in opitulando, quæsitus à Davide: at Siba quærens Davidem, exhibuit solicitudinem in succurrendo, & hæc pluris fit ab hominibus: quærens enim subit onus petendi & solicitandi, quod valde difficile & arduum homines judicant. Petitio, quam in horto Christus fudit ad Æternum parentem, illi stetit sudore sanguineo. Petitio matris pro discipulis stetit dura objurgatione: *Nescitis quid petatis.* Petere est se vel reprehensioni, vel morti exponere. In cruce Christus prius petivit quàm moreretur: sed ubi petivit, statim mortuus est: ait enim Euangelista eum sitis refrigerium petiisse, & expirasse: *Dixit, Sitio; & inclinato capite tradidit spiritum.* Quandiu non petiit, vixit: ubi petiit, mortuus est: animo enim generoso idem est petere, ac mori: itaque effecit petitio, quod sola crux non absolverat. Duo Principi sunt necessaria: in sustinendo longanimitas: in donando celeritas: nam qui magis sustinet, magis Princeps est: & qui tardè donat, magno pretio vendit.

2. Reg. 16.

Petere est quid difficile.

Luc. 22.

Matth. 20.

Joan. 19.

§. SECUNDUS.

Liberare pœna offensorem ingratum, divinitatis actio est.

126. Maximam parit admirationem mansuetudo Moysis, ex eo quòd condoleat Mariæ, à qua offensionem ingratitudinis acceperat: ea enim conditio & propensio hominum est, ut imprecentur, & inferant omne malum suis offensoribus ingratis. Certe sic homines, qui homines sunt, non tamen qui excedentes humanum ingenium Deo assimilantur, sicut Moyses. Servatori Christo Pharisæi attulerunt adulteram, ut eam condemnaret: Dominus verò illius miseria commotus ab eorum manibus eripuit, misitque sine ulla condemnatione liberam. Offenderat ingrata illa suo peccato Christum, utpote Deum: ea tamen mitissimi Dei conditio est, ut non

Offensori parcere est quid divinum.

Joan. 8.

ut non attendens ad offensas proprias, nostras condonet culpas. Hoc in Deo imitatus est Moyses: siquidem Regalis magnanimitatis est sustinere ingratos. Quoniam verò hujus loci mentio incidit, vellem matura consideratione inspicere actiones Christi, quibus voluit documenta dare principibus; ut se rectè & prudenter gerant, erga subditos accusatos.

127. Dimisit Christus oculos in terram, quando audivit accusationem: scripsit digito in terra: dixit Pharisæis, ut qui se ab omni labe culpæ sentiebat immunem, primus lapidaret: denique se erigens pepercit adulteræ. Imprimis dimisit oculos *Inclinans se deorsum* Quia oculi principis nec dirigi, nec figi debent in malitioso accusatore: siquidem pudori majori est talis accusatio, quàm adulterium: nam hoc ex fragilitate humana, illa nascitur ex malitia Diabolica. Immortales grates referebat Deo vox illa in cœlo audita à Joanne, ex eo quòd foret detrusus in Erebum accusator fratrum: *Nunc facta est, salus & virtus, & regnum Dei nostra, & potestas Christi ejus: quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei die ac nocte.* Præsente maligno accusatore nec ipsum cœlum videbatur regnum Dei. Unicus sufficit delator pessimus ut regnum ab hac dignitate & splendido nomine dejiciat: non est regnum, sed misera & lamentabilis confusio, ubi accusatio dominatur; regnum satanæ est, quod admittit delatores; infamia accusandi vitium est Brutorum, & non creaturæ rationalis. Draco & serpens appellatus fuit Diabolus, quando ejectus à cœlo; *Projectus est Draco ille magnus.* Si Angelus cœlestis, cur appellatur draco, & serpens terrestris? quia natura Angelus, accusatione Brutum agebat. Doëg fuit qui detulit David ob amicitiam, quam inierat cum Aquimelech; & quis delator, nisi Doëg vir abjectissimus, conditione servus, officio pastor? De servis *Saul* (inquit S. Textus) *potentissimus pastorum.* Non poterat vilissima accusatio residere nisi in homine abjectissimo, nec homo vilissimus servire nisi abjectissimo vitio accusationis. Idcirco jussit Titus ut quicunque delatores Romæ degerent, servili nota inurerentur: & postquam acerbissimè vapularent, ablegarentur in insulas desertas inclementia ac sævitia climatis inhabitabiles. Similiter Domitianus gentis abjectissimæ supplicio Felix initium dedit suo.

Joan 8. Accusator malitiosus detestandus.

Apoc. 12.

Accusatio perdit regnum.

Apoc. 12. Accusatio vitium abjectissimum

1. Reg. 12.

ſuo regimini: cum ejus foret uſitata vox, Principem, qui tales non punit, provocare. Ferebaturque vox ejus: *Princeps, qui delatores non caſtigat, irritat.*

128. Scribebat Dominus in terra: *Digito ſcribebat.* Et ibi ſcripſit vitas accuſatorum. Notabilis modus puniendi, ſcribere peccata. Duriſſimum fuit ſupplicium: nam quod ſolo ore profertur, tranſit: quod ſcribitur, manet; & permanentia illa ſcelerum ſcriptorum duriſſime punit ſceleratum. Vidit Rex Balthazar ſua peccata ſcripta in pariete domus regiæ, & ſtatim animo defecit, ſubita coloris immutatione id atteſtante; *Tunc facies Regis immutata eſt.* Dan. 5. Peccata illa poſtea Daniel exponit Regi, & Rex tantum abfuit à deliquio, & deſpondendo animo, ut eo obfirmato expoſitionem veſtimento purpureo condonaverit. Quid? ad ſuorum peccatorum conſpectum deficit, & ad auditum perſiſtit intrepidus? Ita; quia vice priori ejus peccata ſcribebantur, poſteriori, dicebantur: & peccata plus terroris incutiunt manu ſcripta, quàm lingua prolata.

Peccata magis punit Deus, quando ſcribit.

129. Dixit Chriſtus delatoribus, quicunque veſtrum ab omni peccato immunis eſt, primus in eam jaciat lapidem: *Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat.* Solus enim virtute primus, & ab omni ſcelere alienus, zelo debet ardere ad corrigendos alios: ſolus qui præcedit exemplo, poteſt zelare obſervantiam legis. Phariſæorum zelus erat pura malitia: non enim intendebant punire crimen, ſed damnare innocentiam: *Tentantes eum.* Qui enim accuſant innocentiam, ſolum ex malitia zelant: & Deus ægrè fert quòd malitiæ culpis infecti ſint accuſatores fragilitatis: nam pro condonandis culpis fragilitatis clementia nata eſt, pro puniendis culpis malitiæ, juſtitia juventa.

Zelus in eo eſſe debet qui ſit innocens. Joan. 8.

Phariſæorum zelus malitia.

130. Levavit ſe Chriſtus quandò pepercit adulteræ: *Erigens autem ſe Jeſus.* Ille qui ſe deprimebat, quandiu non parcebat: *Inclinans ſe.* Quia nihil æquè Principem erigit ac ſublimat, quàm delictis in ipſum commiſſis ignoſcere, ita ut quò magis parcit, eò magis creſcat. Levavit Chriſtus oculos, ut parceret adulteræ: quia afflictorum levamen in oculis Principis eſſe debet. Vidit Pharaonis filia puellum Moyſen projectum in flumen, & accipiens Hebræum eſſe, ſervavit contra legem parentis. Quia Princeps vide-

Princeps exaltatur cum parcit. Joan. 8.

re non debet ſubditorum miſerias, niſi ad eas levandas. Tanquam mortuus ſtabat agnus in throno: *Agnum ſtantem tanquam occiſum.* Et tamen oculis ſeptem percurrebat ac luſtrabat terram in ipſius beneficium: *Habentem oculos ſeptem, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei miſsi in omnem terram.* Quò præſentia non accedebat, pertingebat aſpectus, & non deerant oculi ad benefaciendum, cui deerat halitus ad vivendum. Princeps etiam ſine vita habere debet oculos ad auxiliandum. *Præſumere non poterat* (de Cæſare vulgatum eſt) *regios oculos miſeriam aliquam viſuros, cui non ſubvenirent.* Quia quando ſubditis auxiliatur, Princeps innoteſcit: & quando pœna ingratum offenſorem liberat pluſquam humanum ſe Principem oſtendit.

Oculi principis beneficii.

Apoc. 5.

Beneficentia principis.

§. TERTIUS.

Politica cœleſtis eſt ulciſci injurias miniſtrorum, & murmuratores punire.

131. Vidimus Moyſis erga ingratos invidos, magnanimitatem. At ſi Moyſes illis pepercit, cur eos punit Deus? quia quò plus ſuſtinemus noſtros offenſores, eò plus divina juſtitia oppigneratur in eis puniendis. Suſtinuit David proditiones Saulis ipſius vitæ inſidiatoris, & Deus illum Davidi oſtendit proprio gladio transfixum. Æquanimiter tulit Joſephus in carcerem coniici nomine pravi famuli, & Deus illum conſtituit totius Ægypti dominum. Noluit Suſanna ſe tueri à falſis teſtimoniis, & iiſdem lapidibus, quibus appetenda erat, Deo ſic diſponente, appetiti falſi teſtes periere. Qui ſuas omnes injurias, ſeque penitùs divinæ manui committit, manu divina vindicatur: qui verò manu propria quærit vindictam, illatam ſibi duplicat injuriam. *Super thronos viginti quatuor ſedentes ſubtus altare animas interfectorum propter verbum Dei.* Quid? ſubtus altare martyres, & ſuper thronos ſedentes confeſſores loco ſublimiori, & ſplendidiori? Nonne martyres nobiliores coronatoribus? clamabant martyres pro vindicta: *Vindica ſanguinem noſtrum.* Quæ petitio honeſta cum foret (neque enim à ſanctis in cœlo aliquid inhoneſtum committi poteſt) tamen quia erat petitio & procuratio vin-

Patientia in injuriis.

Vindicta omnis Deo relinquenda.

Apoc. 4.

tio vindictæ, videbatur non admodum arridere Deo, ut pro vindicta clamantes sede honorificentissima condecorarentur. Procurare ut hostis servetur, cum sit omnino omittere vindictam, eamque Deo committere, est industria, ut vindicta capiatur. Petebat David ut sibi servaretur Absalon & quò ille plus solicitabat illius indemnitatem, eò plus Deus accelerabat supplicium: & eo ipso quòd David fugiebat vindictam, se de injuria vindicatum expertus est. Moyses igitur condonans injuriam, eamque totam Deo relinquens, vidit se adeo vindicatum, ut de illato supplicio condoleret. 2. Reg. 18.

132. Cæterùm, cur ita severè Deus punivit Mariam? *Apparuit candens lepra, quasi nix.* Quia ex invidia fratri suo detraxit, & vitium detractionis exigit omne supplicium. Dixisse fertur Diogenes omnes detractores instar viperarum esse interficiendos antequàm morderent. David fatebatur se illos insequi tanquam hostes. Puniendi, non audiendi sunt. Semel David audivit Sibam detrahentem Mifiboseph, & hoc satis fuit, ut non auditum damnaret. Ubi adest detractio, exulat justitia: nam detractio hominem privat jure suo, justitia reddit unicuique jus suum. Antoninus Pius damnabat capitali pœna calumniatores, si calumnias non probassent: quòd si probarent, infamiam illis conferebat in præmium. Lingua maledica reipublicæ turbatio est. Non effugit crimen princeps audiens maledicum: quia talem auditionem vetat spiritus Sanctus. *Remove à te os pravum, & detrahentia labia sint procul à te.* *Detractio vitium detestabile, & nocivum.* Num. 12. Psal. 100. 2. Reg. 26. *Maledici turbant Rempublicam.* Prov. 4.

133. Sunt principes qui excusationem prætendunt eo nomine, ut asserant se audire detractores, ad sic investigandum, & intelligendum culpas ministrorum: est error politicus: nam qui voluptate & auditate quadam maledicos audit, eis proclivis adhibet fidem: & indignatio plerunque anticipat judicium, quod si rectum est, non patitur dari condemnationem, parte non audita. In ore & auribus principis omnium fama, & honor tutus esse debet: ideo enim sceptrum Regi traditum est, ut omnes honoret. Herodem qui excepit magos Hierosolymis, vocat Euangelista Regem: *In diebus Herodis Regis.* At Herodem illum, qui in passione Christum despexit, non vocat alius Euange- *Detractores audiendi non sunt.* Matth. 2. *Honor à rege præstandus.*

Luc. 23. lista Regem, sed solum Herodem: *Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo.* Nam prior excepit magos honore & comitate, posterior Christum excepit dedecore & contemptu: qui autem honorat, Rex appellatur, qui despicit, & contemnit, non Rex, sed Herodes est. Vilitate actionis dehonestat, & extinguit princeps titulum majestatis.

134. Vigilare super ministros, obligatio est regiminis: siquidem ab optimis ministris optima pendet administratio: verùm audire libenter detractionem, & admittere aliorum despectum, vilis fragilitas est: siquidem à detractione pullulat infamia illi qui se non tuetur: ideoque tantum exigit cautelæ prior actio, quantum abominationis posterior. Nam iis coloribus se induit, ac tegit humana malitia, ut invidia appareat zelus, ambitio libertas, odium compassio, & ipsa murmuratio laus. *Jesu fili Dei, cur venisti huc ante tempus torquere nos?* Diabolica architectatio est: intendit crudelitatis arguere Christum: *Venisti ante tempus torquere nos*; Et auspicatur à laude, *Fili Dei.* Hanc Diabolus in orbem introduxit jam consuetudinem: sunt homines qui sermonem inchoant à laudibus, ut quò occultiùs, eò nocentiùs detrahant. Hos murmuratores vocavit David arcum pravum, seu retortum, & Ozeas arcum fraudulentum; cum enim in unum locum ictum dirigere videantur, emissa sagitta alium feriunt. Murmuratio simulata longe damnosior est quàm manifesta & immodica; nam hæc videtur odium, & invidia; illa judicatur zelus boni publici, qui passionem tegit, & dolorem levat.

Auditio detractionis prava.

Detractio palliata.

Matth. 8.

Psal. 77.

Murmuravit filius senior de suo illo magno patrefamilias eo quòd festa lautitia exceperit juniorem fratrem; *Postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus venit, occidisti ei vitulum.* Nonne optimi parentis est benignè excipere, vestire, & alere prodigum filium, sui jam erroris conscium? Nonne solutio honestissima est naturalis debiti levare à miseria miserum ac egentem filium? Cur igitur murmurator talem actionem damnat? quia se videt carentem illis favoribus, quos optimus pater impendit prodigo, ut suæ obligationi satisfaciat. Torquet detractorem invidia & cupiditas, quærit murmuratio sic erumpens levamen doloris. Solent homines plus murmurare, quando majora, & honestio-

Detractio non parcit honestissimis actionibus.

Luc. 15.

honestiora vident, quibus invideant. Sic se res habuit in Maria & Aarone, qui detraxerunt fratri suo Moysi, cui tot erant nominibus obstricti. Erupit detractio ex invidia & ingratitudine; Moyses autem ita se gessit benignum ac temperatum, ut offensus illis opem ferret. Regia magnanimitas est ingratos sustinere, & à miseria levare; ac politica cœlestis est ulcisci injurias ministrorum, & murmuratores punire.

CAPUT XII.

Ingratitudo fecit populum timidum & ignavum.

§. PRIMUS.

Ex ignavo timore statuit populus Deum, ac Moysen servitute Ægyptiaca commutare.

135. DEvenit populus ad locum cadis, qui cum esset propinquus Chanaan, injunxit Deus Moysi, ut mitteret exploratores in terram: *Mitte viros, qui considerent terram Chanaan, quam daturus sum filiis Israël.* Si Deus promiserat tellurem illam suo populo, illamque tanquam optimam commendaverat, & nullus divinis promissionibus, ac verbis subesse potest dolus, vel error, cur præcipienda erat à Moyse talis telluris, & veritatis exploratio? Voluit Deus edocere Moysen, nullum bellum esse tentandum, vel gerendum, quin priùs vires propriæ conferantur cum viribus hostium, divinamque promissionem non eximere nos ab humana prudentia. Josue promiserat Deus eversionem Jerico, ex solo tubarum strepitu eventuram, & tamen jussit explorari civitatem, quasi subigendam armorum viribus: *Ite & circuite civitatem armati.* Miracula non speranda ex incuria, sed fide industriaque promerenda. Quando Deus voluit Pharaonem in mari subvertere, præcepit Moysi, ut virga undas quateret, ut hac prævia diligentia, miraculum accideret. Adhibeat Moyses conatum, quem potest, ac debet, & tunc Deus operabitur in illius favorem, quod ille suis viribus

Num. 13.

Consideratio, & deliberatio matura ante bellum.

Jos. 7.

Miracula non sunt speranda deficiente industria.

ribus non poteſt. Subtrahere humanam diligentiam eſt retardare Deum, ne cooperetur nobis ad conſecutionem magni finis. Satis ſuperque eſt vis ac poteſtas ſanguinis Chriſti ad ſalutem omnium hominum: & tamen ut effectu ipſo ſalventur, vult Deus ut tali poteſtati adjungantur bona opera: qui verò parum curantes de bonis operibus ſegniter & oſcitanter vivunt, nolunt in re & effectu ſalvari.

Hæbrei indignati contra Moyſen & Deum.

136. Ex ſingulis tribubus miſit Moyſes duos exploratores, & præcipui fuere Caleb, & Joſue. Explorata diligenter tellure, retulerunt fideliter exploratores terram eſſe fertilem, habitatores fortiſſimos, civitates magnas, & valido muro circunſeptas. His auditis obſtupuit populus, & præ timore exanimatus, quaſi jam incidiſſet in manus Chananeorum, poſtquam conqueſtus eſt Moyſen & Aaronem, murmuravit de ipſo Deo, quòd ipſum eripuerit à ſervitute, & oppoſuerit debellationi Chananeorum: proindeque ſtatuit reverti in Ægyptum, & eligere principem à quo gubernaretur: *Conſtituamus nobis ducem, & revertamur in Ægyptum.* Nullus in rebus dubiis major hoſtis, quàm metus: quoniam eligit pro remedio majus periculum. In naufragiis priores, qui fluctibus obruuntur, ſunt meticuloſi: in præliis qui minùs evadunt, ſunt qui plus timent. Quandiu Petrus fuit interritus, calcabat undas, & greſſus movebat ſicco veſtigio: *Ambulabat ſuper aquas.* Timore correptus, qui prius deſpiciebat fluctus, vidit ſe penè ſubmerſum: *Timuit, & cum cœpiſſet mergi, clamavit.* Idem Petrus in horto, omni procul timore ſe oppoſuit fortitudini totius armatæ phalangis: & in aula Caiphæ meticuloſus à quadam fœmina fuit ſubactus. Contra virum impavidum, quæcunque fortitudo debilitas eſt, contra pavidum, quæcunque debilitas reputatur ingens fortitudo. Abſque timore vir quicunque reſiſtit fortitudini: ob timorem ſuperatur à debilitate, non quia parum fortis, ſed quia nimis timidus.

Num. 14.

Metus in periculis eſt major hoſtis.

Matth. 14.

Metus eſt contra vitam & honorem.

Pollet metus tanta vi, ut deſtruat ſpem ſalutis, ubi quærenda & invenienda erat ſalus, & rapitur per majora pericula, ut quærat mortem propriis ſibi manibus conſciſcendam. Metus acerrimus hoſtis eſt vitæ & honoris: ſiquidem abſque ratione, & cum debilitate ſuperat: cum foret Herodes Rex, ubi primùm exhibuit timorem,

morem, regio nomine per Euangeliſtam ſpoliatur: *Herodes autem turbatus eſt.* Qui ſe turbatum metu oſtendit, Regiam nobilitatem amittit. *Matth. 2.*

Scripſit Apoſtolus Chriſtum veniſſe, ut nos eriperet à timore mortis: *Ut liberaret eos, qui timore mortis obnoxii ſunt ſervituti.* Cur non dixit veniſſe Chriſtum ut nos eriperet à morte, ſed à metu mortis: ſiquidem mortuus pro nobis nos à morte liberavit? Nulla mors ſævior & dirior eſt ad torquendum quàm timor mortis: quia cum mors ſit in rebus maximè formidabilis, timor eſt horribilior, cum plus torqueat quàm ipſa mors. Ob timorem mortis ſe contulit Elias in deſertum: *Timuit Elias, & ſurgens abiit.* Quomodò mortem timet, quam ſitibundus appetit? *Sufficit Domine: tolle animam meam.* Anne contrarius in affectibus ſibi ipſi Propheta eſt? Adeo crudelis eſt timor mortis, ut rigor ipſius mortis viſus fuerit illi facilior, & tolerabilior. *Metus eſt peior ipſa morte. Ad Heb. 2.* *3. Reg. 19.*

137. Tentarunt duo illi exploratores animos addere populo, illique ſuadere aggrediendum facinus, in memoriam revocantes divinam ſatis expertam protectionem, & beneficia, quæ à potenti Dei manu acceperat: *Dominus nobiſcum eſt, nolite timere.* Verùm populus ita moleſtè & ægrè tulit ſuaſionem hujusmodi, ut eos lapidibus appeteret: *Cumque clamaret omnis multitudo, & lapidibus eos vellet opprimere.* Enituit tunc gloria Domini, & eos defendit: *Apparuit gloria Domini.* Gloria illa Dei erat nubes, qua Deus protegebat: declaratum eſt per gloriam patrocinium, quia nulla in Deo major eſt gloria, quàm protegere miſerabiles: hos reddere protectos eſt apparere glorioſum: nam quod nobis pro remedio datur, ipſi Deo gloria eſt. Deum in throno crucis repræſentatum mortuum vidit olim Iſaias: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum.* Et Joannes Euangeliſta hujusmodi viſionem exponens ait Prophetam vidiſſe gloriam Dei: *Hæc dixit Iſaias, quando vidit gloriam ejus.* Si Iſaias locutus eſt de morte, cur ait Joannes locutum de gloria? quia mors Chriſti plurimum habebat gloriæ illius, quia continebat plurimum remedii noſtri: Talem reputavit Joannes, talem reputavit Dominus: cum enim egrederetur Judas, ut eum morti traderet, ſe glorificatum manere dixit Chriſtus: *Nunc clarificatus eſt filius hominis.* Videbatur Chriſto ſe non *Populus vult lapidare exploratores.* *Exod. 13.* *Protectio miſerabilium eſt Deo gloriæ.* *Iſai. 6.* *Gloria Chriſti eſt hominum remedium.* *Joan. 12.* *Joan. 13.*

non esse glorioſum niſi per mortem: ex eo quód illius mors noſtrum remedium, ſeu redemptionem eſſet paritura. Ideirco Jeremias Chriſti crucem appellavit virgam fortem, & baculum glorioſum. Non ſolum quia per crucem & operatam in ea redemptionem homo jus ad gloriam, qnod per peccatum amiſerat, recuperavit, ſed etiam quia crux nobis remedium ac ſalutem pariens reddidit Deum glorioſum.

Jer. 48.

Ingratitudo armatur lapidibus contra beneficia.

Joan. 10.

138. Non ſuſtinuit populus ſuaſionem, quia revocabat in memoriam beneficia à Deo accepta: & ingratitudo populi lapidibus armatur contra beneficia. Ubi primum Chriſtus ſe Dei filium, hominumque redemptorem probavit, Judæi arreptis lapidibus illum intenderunt percutere. Suaſio illa non ſolum referebat beneficia, ſed etiam proponebat veritates: & veritates in Judæis nullum alium produxerunt fructum, niſi lapides. Interrogarunt à Domino, an eſſet Filius Dei, expoſuit illis Dominus veritatem, qua accepta, lapides illicò arripuerunt, ut jacerent. Utraque illa opportunitate voluerunt lapidare, quia veritates & beneficia non aliter à gente ingrata compenſantur. Voluit Diabolus lapides verti in panem ad depellendam famem. Et homines arripiunt lapides ad depellendam tollendamque vitam illius, qui illis intimat veritatem. In lege ſcripta præcipiebat Deus pontificibus, ut imponerent rationali doctrinam, ſeu veritatem, & per ambitum ornarent lapidibus. Quaſi oſtendens veritatem, quam docerent, ipſis parituram eſſe lapides. Volebat tamen quòd doctrinam ſeu veritatem geſtarent in pectore, ut ſic edocti, duris quantumvis appetiti lapidibus è corde nunquam excuterent veritatem. Lapidibus induebantur ſeptem Angeli, quos vidit Joannes. *Veſtiti lapide mundo:* quia cum forent concionatores, armabantur iiſdem lapidibus, quibus impetendi erant; vel jam impetiti fuerant. Et quidem illis erat pro gloria, tranſacta perſecutio. Veritas enim iiſdem lapidibus quibus offenditur in terra, poſtea ornatur, ac fulget in cœlo: nulla enim gloria patientiam pro veritate æquare poteſt. Nata eſt veritas in terra pro mundi remedio: *Veritas de terra orta eſt.* Et mundus ſemper inſectatus eſt veritatem, cum enim ſit ingratus, non poteſt non plus odiſſe, cui plus debet. Ingreſſi fuerant Iconium Apoſtoli Paulus & Barnabas, & multi ex incolis contra

Veritas lapidatur.

Matth. 4.

Exod. 28.

Concionatores lapidantur.

Apoc. 15.

Pſal. 84.

tra eos arripuerunt lapides. *Lapidentesque Paulum traxerunt extra civitatem.* Quid? Nonne eosdem Apostolos tanquam Deos intenderunt colere? *Dii similes facti hominibus descenderunt ad nos?* Indicarunt illis Apostoli Euangelicam veritatem: *Nos mortales sumus similes vobis, homines annunciantes vobis, ab his vanis converti ad Deum vivum.* Ubi primùm illis innotuit varitas, pro ea extinguenda vel saltem fuganda arrepti sunt lapides, etiam contra eos, quos tanquam Deos venerabantur. *Act. 14.*

139. Unum vellem inquirere: nonne populus Hebræus satis perspectum habuerat, se Dei favore, à Pharaonis potestate ereptum, virga Moysis, & debellatum Amalechum, illius manibus in monte ad cœlum erectis? Cur igitur, ita exhorruit Chananeos, ut divinæ protectioni diffideret? Erat populus ingratus, & ingratitudo cum in se falsa ac fraudulenta sit, semper timet ac diffidit. Est enim pœna individua comes ingratitudinis semper timere, ac diffidere. S. Paulus æquavit in reprobis judicii expectationem Gehennali igni; quia huic tanquam supplicium adjungendus est timor & diffidentia: *Terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio.* Et ingratus jam in hac vita sustinere incipit pœnas reproborum: quia ingratitudo signum reprobationis est. *Ingratitudo parit diffidentiam.* *Ad Heb. 10.* *Reprobationis signum ingratitudo.*

Valor felicitatis ramus est, & confidentia brachium felicitatis, quibus Caleb & Josue Deo benefico gratificati, totius promissionis telluris dominatum obtinuerunt. Beatam spem vocavit Apostolus cœlestem felicitatem: *Expectantes beatam spem.* Exponit beatitudinem ex confidentia: quasi qui de felicitate certus vivit, non possit esse infelix. Mundi hujus infelicitates non experietur, qui suam omnem spem, ac fiduciam in Deo reposuerit. *Spes in Deo est beatitudo.* *Ad Tit. 2.*

140. Opportunitate alia concepit populus unà cum timore hostium, diffidentiam protectionis divinæ: & Raab populo exanimato ut erigeret animos, revocavit in memoriam beneficia à Deo accepta in transitu maris rubri. Miraculum retulit, & adjecit: *Dominus Deus vester ipse est.* Cur excitat memoriam beneficiorum timido ac diffidenti populo? Ut sciret se beneficiis acceptis gratificantem, ab omni timore periculi eripiendum: cum ingratitudo eum redderet meticulosum ac diffidentem. Memoria beneficiorum peperit ipsi Raab cælestem protectionem. Beneficiorum obli- *Gratitudo eripit à periculis.* *Num. 14.*

vio eundem illum populum deſtruxit. Deus ipſe qui fœminæ gratæ opem tulit, punivit populum ingratum.

Amor divinus cur abſcondatur. Eccl. 9.

Neſcit homo, utrum odio, an amore dignis ſit. Cur divinus amor erga homines manet in occulto, & hominibus abſconditur? Ne homines parum curent de amando & colendo Deo: ſed circa Dei amorem & cultum ſoliciti perſeverent. Ea enim priſca hominum conſuetudo eſt, dum certò cognoſcunt amari, ſe in correſpondendo deſides & oblitos exhibere. Igitur ut ſoliciti procurent ſalutem ſuam, & ad cœleſtem anhelent gloriam, ignorent divinum amorem: ſi enim ſciverint, exponunt ſe periculo amittendi, ex gratitudinis defectu: eadem ratione voluit Deus in expugnatione Canaan probare ſolicitudinem populi: ſed ingratitudo ſolicitudinem vertit in amorem: & amor ſtatuit libertatem ſervitute commutare quia timor cum ingratitudine infidelis, & ignavius eſt.

§. SECUNDUS.

Plus eſt quod timemus, quàm id quod patimur.

Timor duplicat dolorem. Num. 14.

141. Non ſolum populus tanquam ſegnis expavit, ſed timore ipſo plurimas lacrymas effudit: *Omnis turba flevit nocte illa.* Et certè magna inſcitia eſt mala formidare antequàm eveniant, capere dolorem nondum advenientem: nam dolorem duplicat qui ante tempus torquetur. Et quidem crudelius ſemper eſt quod timemus, quàm quod patimur. Super duritia multorum lapidum viſum Jacobo eſt ſe dormire, quando in Meſopotamiam iter agentem ſopor

Gen. 28.

invaſit: *Tulit de lapidibus qui jacebant, & ſupponens capiti ſuo dormivit.* Eſomno tamen excitatus unum tantum invenit lapidem, quem erexit in monumentum, & Dei honorem: *Surgens ergo Jacob mane tulit lapidem, quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulum.* Si tulit multos lapides, ut recumberet, cur mane unum ſolum invenit, quem erigeret? Ante quàm domiret, plures erant, & poſtquam evigilavit, unus apparuit? Solent labores in imaginatione plures eſſe, quàm in experientia: multos Jacob imaginatur lapides, unius tantum duritiam expertus eſt.

Fugit Elias Jeſabelem molientem ſpoliare vita ipſum prophetam:

tam: nullum enim fuga aptius remedium est ad declinandam fœminæ indignationem: cum verò iter ageret per solitudinem, ad umbram cujusdam arboris mortem expetivit, ut finem tot insectationibus imponeret: *Petivit animæ suæ, ut moreretur.* Quomodò expetebat mortem, si mortem fugiebat? In urbe timuit Elias mortem, in solitudine mortem amavit: & mors quando timetur, mors apparet, quando amatur, vita videtur. nulla mala sunt mala, si amentur, solum formidata mala erunt. Christus in horto sola mortis cogitatione eò devenit, ut ex omnibus corporis partibus sanguinem emitteret. In Calvario ita promptus & animosus occubuit, ut inclinatione capitis morti annueret, faceretque accedendi potestatem. Quid? in horto tanta debilitas, in Calvario tantus valor? Ita: timuit in horto mortem: *Cæpit pavere & tædere.* In Calvario appetiit mortem. *Oblatus est, quia ipse voluit.* Et mors talis non est desideranti, sed timenti.

Mors desiderata non videtur mors.

3. Reg. 19.

Mala formidata sunt verè mala.

Luc. 23.

Marc. 14.

Mala absentia plus timentur.

Passio Christi in Thabore visa fuit excessus, in executione calix: nam pœnæ quæ in absentia crescunt, in præsentia minuuntur: absentes enim timor auget, præsentes experientia minuit. Aggredienda facinora assimilantur rosæ, quæ spinosa nascitur: postquam verò optatis respondet eventus, omnes præteriti labores apparent leves, imò jucundi: & quidem nulla sine labore gloria parta est.

Isai. 43.

142. Propter rebellionem populi Deus excandescens, dixit Moysi se dira pestilentia universum populum illum deleturum: ubi verò Moyses pro rebelli populo veniam deprecatus est, opponens Deo ipsi suam infinitam misericordiam, statim pro illo veniam obtinuit: *Dimisi* (inquit Deus) *secundùm verbum tuum.* Petitio nostra erga Deum adeo potens est, ut nos hortetnr Apostolus ad petendum simul, & gratias agendum: *Nihil soliciti sitis, sed in omni oratione, & obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum.* Priori loco gratificationem posuit, & deinde beneficium per præces obtinendum: est enim Deus adeo festinus in benefaciendo, ut nostris precibus nondum fusis, sed fundendis annuat, nostraque vota explicata anticipet. Id multum commendavit Suetonius in Imperatore Gratiano, quasi foret velocior in largiendo, quàm sui Imperii Vassalli in desiderando. Hac de causa Deus Moysi efflagitanti veniam pro populo non dixit: *Dimittam*:

Misericordia Dei in parcendo.

Petitio Deo obtinet.

Num. 14.

Ad Phil. 4.

Largitas Imperatoris Gratiani.

sed *Dimisi*, non locutus de futuro, sed de præterito: quasi antequàm Moyses appeteret, & peteret veniam, Deus remiserit injuriam: non quòd Moyses id jam desideraverit, sed quòd Deus desiderium previderit.

Verùm cur tam velox est Deus ad condonandum, impendendum que veniam genti ingratæ? Quia ingratitudine & ignavia tanquam supplicio nimis duro & acerbo satis populus affectus erat: ingratus homo non est, ignavus non vivit: illum sua essentia ac natura vitium privat: hunc timor ipse interficit: denique metus ita occupavit & obruit illos omnes Hebræos populi tumultuantis ac rebellis, qui se meticulosos exhibuerant, ut tanquam ingratos & ignavos in ipsa solitudine sepeliret: Nam plus est quod timemus, quam id quod patimur.

CAPUT XIII.

Præcipit Deus separari ingratos populi tanquam gentem tabidam, & infectam.

§. PRIMUS.

Propria ingratitudo supplicium fuit ingratorum.

Ingratitudo ipsa est supplicium.

143. COndonata pœna pestilentiæ, injunxit Deus Moysi, ut è populo segregaret omnes, qui ætatis viginti annos excederent, demptis Caleb & Josue: deinde segregati reverterentur in Ægyptum, juxta id quod rebelles ipsi statuerant. Condonavit illis rebellionem: supplicium verò quo eosdem affecit, fuit propria ipsorum ingratitudo. Quando enim crimen infame est, crimen ipsum supplicium est. Deus iis qui Verbum incarnatum receperunt, contulit in præmium potestatem, ut fierent Dei filii: nullum verò legimus inflictum supplicium iis, qui non receperunt: *Et sui eum non receperunt: quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri* Si Deus æquè justus est in præmio conferendo, atque inferendo supplicio, cur se ipsum acceptantes afficit præmio, & non afficit supplicio respuentes? Quòd homines respuerint

Num. 14.

ſpuerint, Deumque à ſe abjecerint, fuit peccatum ingratitudinis, utpote neglectio tanti beneficii adventus Dei, eſt autem ingratitudo tam vile, & infame peccatum, ut ſufficiat pro ſupplicio. Caimo relicta eſt vita pro pœna: quaſi infamia proditionis illi foret pœna prolixior ac durior, quàm mors: quia per mortem clauditur infamia vitæ, & per vitam infamem vivit quis in morte. *Supplicium eſt ipſa culpa.*

Deus oſtende mihi ſuper inimicos meos, ne occidas eos, ne obliviſcantur populi mei. Dixit David propheticè: *Diſperge illos in virtute tua, & depone eos protector meus Dominus.* Sic videtur orare Chriſtus Parentem ſuum à quo deprecatur ne occidat Judæos hoſtes ſuos, quaſi ingratitudo illorum ſufficiat illis pro ſupplicio; ſed diſpergat eos per univerſum orbem: ne tempore aliquo excidat è memoria fidelium exceſſus, quem pro illis implevit Chriſtus moriens cruci affixus per ingratos: nam ad conſpectum ingrati plus eluceſcit gratificantis exceſſus. Labanus ſe exhibuit ingratum erga Jacob, quando illi denegavit ſuorum laborum mercedem: & Jacob tanquam gratus amori Rachelis ſe exhibuit erga illam, ardentiſſimum amantem. *Pſal.* 38. *Gen.* 29.

144. Duo in ingratitudine contemplari licet, alterum nullum inveniri par ſupplicium, quo mulctetur, alterum nullam poſſe excogitari rationem, ob quam committatur. Nullum reperitur ſupplicium ingratitudinis, quia quodcunque eſt impar, longèque inferius tanto ſceleri. Nulla invenitur ratio ob quam committatur: quia ingratitudo genuinus partus eſt irrationalitatis. *Quid eſt quod dilectus meus* (inquit Deus) *ferit ſcelera multa?* Magna Deo cura ſcire quid moverit hominem Deo charum, ut ipſi Deo ingratus fieret. *Quid eſt?* quaſi dicat, qua ratione ductus & impulſus? Quid? Deum ſapientiam infinitam latet aliquid? Si Deus neſcit, quis ei indicare poterit? Voluit ſupremum numen nos docere nullam dari etiam apparentem rationem, qua ducatur ingratus, ut tam inſano vitio laboret. Ut quis ſit laſcivus, pulchritudo objecti delectabilis irretit: ut ſit avarus, aurum, & pecunia obſcæcat: verùm ut ſit ingratus, beneficiaque compenſet injuriis, nulla omnino ratio etiam falſa & apparens movere poteſt: & ideo neſcitur à Deo. Injunxit œconomo ſuo paterfamilias, ut ſolveret mercedem illis hominibus, qui in vinea laborem ſuum impenderant, & illi ad ſolutionem *Ingratitudo eſt omnino irrationabilis.* *Jerem.* 11. *Matt.* 20.

cœperunt queri, & murmurare: *Accipientes murmurabant.* Postea idem paterfamilias in regionem quandam iturus talenta sua clientibus dispertiit, & cum uni daret quinque talenta, alii duo, alii unum tantum, nullus ex illis videns similem inæqualitatem conquestus est, & murmuravit. Cur in prioribus, & non in posterioribus servis ingratæ illæ querelæ? In posterioribus elucebat ratio; siquidem in talentis illis figurabatur mens ornata scientiis: illique proinde erant viri præstantes ingenio, & ingenui, priores erant famuli viles, ligonibus assueti, ac rudes, & ideo accipientes murmurabant; nam solvere linguam ad murmurandum de benefactore, cum sit effectus ingratitudinis, reperi nequit nisi in justicis, vilissimis & abjectissimis servis.

Detractio est vitium rusticorum.

Divisio perdit.

145. Executus est Moyses separationem, & cum separati reverterentur in Ægyptum, omnes infeliciter in solitudine periere: *Mortui sunt, atque percussi in conspectu domini.* Ingratitudo fuit causa separationis; sed divisio ipsa supplicium. Divisus est Loth ab Abrahamo tanquam ingratus, & in divisione reperit captivitatem. Voluerunt prisci mortales condere magnificam civitatem, ut sic compararent nominis gloriam & celebritatem in orbe universo, sed notarunt id fieri oportere ante suam in varias partes divisionem: *Antequàm dividamur.* Quasi postquam fuissent divisi nequirent se exhibere glorioso: nam unione gloria comparatur, divisione perditur. Idcircò Deus cum vellet insanos eorum conatus intercipere, divisionem induxit: & illi videntes se divisos, à molitione civitatis destiterunt: nam sicut unione omne opus executioni mandatur, ita divisione nihil perficitur.

Num. 14.

Gen. 13.

Gloria ex unione.

Gen. 11.

Voluit Petrus in Thabore fabricare tria tabernacula, & tanquam nescius objurgatus fuit: *Nesciens quid diceret:* Quod commisit Petrus crimen, ut tali censura plecteretur? Meditatus est divisionem inter tabernacula: *Faciamus hic tria tabernacula: tibi unum, Moysi unum, & Eliæ unum.* Qui in tabernaculis molitur divisionem, eam videtur velle ponere in animis. Ad conspectum gloriæ, qua Petrus fruitur, divisiones conatur: ideo insciticæ arguitur: magna enim insciticia est putare, data divisione reperiri posse gloriam, sed tantum Dei supplicium acerrimum, quale miserrimus populus expertus est.

Luc. 9.

146. Duplici

146. Duplici ex causa sepelivit Deus in deserto viros illos divisos: altera, quia ingratitudo malum tabiferum, & infectivum est, pèste autem infectiva sublati in solitudinibus sepeliri solent: altera, quia æquum est nullum ingratorum super esse nomen ac memoriam: siquidem ingrati sunt peiores ipsis beluis: hæ enim sæpè gratificantur suis benefactoribus, ingratus autem quò plus accipit, plus offendit. *Ingratitudo malum infectivum.*

Ejecit Christus Dæmonium è corpore cujusdam hominis in templo: & cum circumstantias omnes hujus historiæ minutim narreverit Lucas, silentio præteriit nomen hominis, in quo miraculum editum est: *Erat ejiciens dæmonium, & illud erat mutum, & locutus est mutus.* Luc. 11. Quia cum foret adeo ingratus, ut non aperuerit os ad Dominum commendandum, eique debitas grates referendum, dignus fuit æterna nominis oblivione. Silentio involuit Joannes tribum Ephraim, cum meminerit de aliis inter beatos. Cum enim ob ingratitudinem se à reliquis tribubus diviserit, par fuit, ut sui nominis gloriam, ac memoriam amiserit: nam propria ingratitudo supplicium est ingratorum. *Ingrati nomine & memoria indigni.* *Apoc. 7.*

§. SECUNDUS.

In supplicio ingratitudinis populi adest documentum divinum ad regimen Principum.

147. Separatione per Moysen executioni mandata tribus satisfecit Deus scilicet implens justitiam, clementiam, & verbum: Satisfecit justitiæ: quia punivit ingratos suamet illorum ingratitudine: satisfecit clementiæ, quia pepercit minori culpæ obnoxiis: implevit suum verbum, quatenus dedit electis terram promissionis. In tribunali divino nulla est justitia, cui non admisceatur lenitas: in humano supplicium est merus rigor. Punivit Deus populum rebellem, & cum omnium esset culpa, pœna affecit pauciores. *Devoravit extremam castrorum partem.* Num. 16. Punivit Josue Achàm propter auream regulam, quam surripuit in direptione Jericho: & supplicium comprehendit universam familiam Acham: *Lapidavitque omnis Israël, & omnia quæ illius erant, igne consumpta sunt.* Josue. 7. Nec potest justitia, imò nec clementia stare sine moderatione: nam in rerum extremitatibus. *Justitia Dei lenis.*

Lenitas severitati miscenda est.

mitatibus adest periculum, in medio consistunt virtutes. Si Princeps omnibus parcit, se exponit contemptui: si omnia punit, crudelitatis arguitur. Christus Joanni iteratò apparuit, modò instar
Apoc. 5. Leonis, modò instar agni: cur non semper Leo, cur non semper agnus? Erat Christus Rex, & Rex nec semper se debet gerere Leonem severitate, nec semper agnum mansuetudine. Discant Reges terreni à cœlesti Rege.

Severitas lenitate temperanda.

148. Suppetunt duo ad hanc firmandam doctrinam exempla, si vellent insistere exemplis Principes, vel magistratus. Alterum est jussisse Deum, ut in arca testamenti servaretur simul virga Moysis cum manna: *In qua urna aurea habens manna, & virga Aaron.*
Ad. Heb. 9. Alterum, prædixisse Isaiam è radice virgæ Jesse erupturum flòrem:
Isa. 13. *Et flos de radice ejus.* Virga rigoris symbolum est: voluit igitur ostendere Deus virgæ duritiam esse mitigandam dulcedine manna, & suavitate floris: supplicium esse debere simul loco pœnæ, ac medelæ, & eum, qui plus medetur, meliùs punire. Injungit Christus Petro, ut devoret vas animalium immundorum, *Occide & manduca.*
Act. 11. Ut Petrus Ecclesiæ Princeps sciret non omnia summo rigore punienda, sed quandoque, si oporteret, esse devoranda peccata subditorum, sicut idemmet Christus ea in cruce potavit pro hominum remedio: quia nec justitia, nec clementia ulla esse potest sine moderamine.

Promissio à Principe implenda.

149. Cum Deus satis esset liber ab obligatione implendæ promissionis ob rebellionem populi se reddentis indignum terra promissa, implevit tamen: ut doceret Principes, ipsorum promissiones excusationi non subesse: cum sit tolerabilius dare non merenti, quàm deesse verbo & veritati promittentis. Dare non merenti olet prodigalitatem, non dare quòd promissum est, mendacium: nimia

Mendacium tollit valorem.

largitas ex causa cohonestari potest, mentiri summus in homine defectus est: & una ex præcipuis qualitatibus hominem afficientibus est veritas: nam hominis mendacis idem valor est atque monetæ falsæ, seu adulterinæ. *Cum jam omnia essent consummata, ut consummaretur scriptura, dixit, sitio.*
Joan. 29. Si omnia jam consummata erant, quo-

Verbum implendum.

modò supererat aliquid consummandum? Erant omnia consummata quoad redemptionem, non tamen quoad impletionem scripturæ, & honorem Christi, ad quem pertinebat implere verbum,

quod

quod protulerat, *Et in siti mea potaverunt me aceto.* Et cum opportunitate illa crucis declaratus fuerat Rex: *Rex Judæorum*, summopere expediebat Regale verbum implere. *Psal. 68.*

150. Pluris debet facere Princeps veritatem, quàm potentiam, ut semper affectet se exhibere potiùs veraciorem, quàm potentiorem; & in hoc Deum æmuletur: *Non est impossibile apud Deum omne verbum.* Cur non dixit *omne opus*, sed dixit *omne verbum:* quasi possibilitas non in opera, sed in verba caderet? Opus ad potestatem, verbum ad veritatem spectat: Deus igitur significare nobis voluit se pluris facere veritatem suam, quàm potentiam, velleque se reputari potiùs veracem, quàm potentem. Inhibuit Deus sacrificium Abrahamo, quando jam elato brachio in promptu erat ad infligendum vulnus filio suo Isaac: *Ne extendas manum tuam super puerum.* Cur Deus intercipit sacrificium Abrahami, si in hoc videtur impedire suam potentiam, & sublime dominium in hominum vitas, ut homo filium hominem sacrificet? Promiserat Deus Abrahamo se facturum Isaacum parentem familiæ admodum copiosæ, si illa gladio interiret, maneret spes hujusmodi promissionis intercepta; ne igitur spes abjiciatur, maneat impeditum sacrificium; Deus enim pluris facit veritatem sui verbi, quàm efficaciam suæ potentiæ. *Veritas in principe potior quàm potestas.* *Luc. 1.* *Gen. 22.*

151. Hinc facilè oritur idem esse in Deo dicere & facere, seu loqui & operari. Retulit Moyses omnia opera creationis, seu molitionis hujus mundi, & in singulis repetit verbum & opus: *Dixitque Deus: fiat lux, & facta est lux. Dixit quoque Deus; fiat firmamentum, & fecit firmamentum.* Nonne satis erat narrare operationem, cur in singulis operationibus verbum repetit? Noluit Moyses esse satis: quia voluit homines sibi persuadere in Deo æquè nativam esse in dicendo veritatem, atque in operando omnipotentiam. *Verbum & opus Dei pro eodem.* *Gen. 1.*

Ut Deus olim convinceret Hebræos ad assequendum visu, quæ illis verbo protulerat: *Vidistis* (inquit) *quæ de cœlo locutus sum vobis.* Ad aures spectat quod ore profertur, & non ad oculos: vox auditur, opus cernitur. Cur igitur ait Deus Hebræos vidisse, quæ ipse de cœlo locutus fuerat? quia in Deo verba & opera quibusdam vinculis annectuntur: sunt in Deo semper verba associata operibus. *Exod. 20.*

Matth.11. Hoc teſtatus eſt Chriſtus diſcipulis Baptiſtæ: *Renunciate Joanni quæ audiſtis, & vidiſtis.*

Veritas eſt principis virtus peculiaris.

152. Veritas adeo peculiaris virtus principis eſt, ut nemo ſine veritate princeps eſſe poſſit. Mendaci nemo fidem habet: mendacem colit, & honorat nemo. Romani ſtatuam veritatis in Capitolio juxta Jovem collocarunt: quia ſine veritate neque divinitatem, neque rectam adminiſtrationem poſſe conſiſtere intellexerant. Liſander effigiem veritatis in pretioſo lapide ſculptam collocari in ſuo ſepulchro juſſit, ne etiam poſt mortem à veritate oculos deflecteret. Auguſtus veritatem dixit virtutem regiam. Joannes quando vidit divinum verbum multiplici corona redimitum: *Apoc.12. Veritas in ſolo Deo.* *Et in capite ejus diademata multa.* Obſervavit in eo veritatis nomen eſſe: *Fidelis & verax.* Notavit veracem, quia conſideraverat Regem ſublimem. Fundamento enim veritatis rectè nititur corona. Divinum Balthazar arbitratus eſt Danielem, quando illi Daniel expoſuit paucos characteres, qui continebant magna ſupplicia: *Dan.5.* *Audivi de te, quoniam ſpiritum Deorum habeas.* Si Danielis ſocios non exiſtimavit divinos, quando illæſi evaſerunt flammas, cur divinum putat Danielem, quando exponit characteres? Socii Danielis oſtenderunt robur ac generoſitatem in ſubeundis tormentis: Daniel multum excelluit in exponendo Regi veritates: ex quo prædicto Rex cognoverat illum habere Dei ſpiritum, ſiquidem ſolus Deus veritas eſt, & verum loquitur.

Mendacium dedecet principem.

153. Qualitates duæ afficiunt mendaces, utraque indigna principatu, ſcilicet vilitas, & ignorantia: idcircò etiam inter beſtias mendacibus denegata corona eſt. Viliſſimæ inter omnes ſunt malitioſæ & fraudulentæ. Leo, Aquila, & Delphin Reges ſunt terræ, Aëris, & Oceani, quia carent aſtutiis & fallaciis vulpium, perdicum, & cancrorum: *Leones & aquilæ dolis carent*, ſcripſit Plinius ſenior.

Mendacium vile eſt. Luc.14.

Excuſavit ſe ruſticus mendacio, quando ad cœnam invitatus fuit, prætendens ſe velle ſcire quod emerat, peracta jam emptione: *Juga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excuſatum.* Se excuſavit mendacio, quia ruſticorum ac vilium mentiri eſt: & nulla ignorantior gens eſt, quàm mendax. Phariſæis dixerat Chriſtus exultaviſſe Abrahamum, cum illius diem videret: quibus verbis

verbis quasi se implicantibus non acquiescentes arguebant Christum nondum quinquaginta ætatis annos impleviſſe, & vidiſſe Abrahamum: *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti?* Joan. 16. Stolida argumentatio. Cum dixiſſet Chriſtus ſuum diem ab Abrahamo fuiſſe viſum, illi inferunt non potuiſſe Chriſtum utpote ætatis longè inferioris vidiſſe antiquiſſimum Abrahamum. Doctores & magiſtri legis ſic incohærenter arguunt, non percipientes verba Chriſti. Erant mendaces, proindeque veritatis hoſtes: *Si veritatem dico vobis: quare non creditis mihi?* Joan 8. Mendaces autem in diſcurrendo & arguendo ſunt valde ignorantes.

Ignorantia viri mendacis.

Ut fratres Joſephi ſuaderent parenti Jacob illum eſſe mortuum, exuerunt veſte, quam macularunt ſanguine, & obtulerunt, dicentes a belua fuiſſe devoratum, ſeque ſolam tunicam cruore imbutam eripere potuiſſe: qua malitia fratrum mendacium cognita, exclamavit ſenex: *Fera peſſima comedit eum, beſtia devoravit Joſeph.* Gen 37. Mirabilis inſcitia fratrum mentientium: vel enim fera non laceraverat Joſephum antequam exueret, vel veſtitum invaſerat & comederat: ſi primum, hoc eſt jam exutum laceravit, cur afferunt tunicam ſanguine madentem? ſi ſecundum, hoc eſt, ſi veſtitum invaſit ac laceravit, cur afferunt tunicam integram? Voluerunt fratres illi mentiri, & mendacium, cum à vero ſemper deviet, ſemper in diſcurrendo præfert ſtultitiam. In mendacio reperit populus ſupplicium ſuæ ingratæ rebellionis: ſiquidem in ſolitudine rebellavit contra Deum, & voluit reverti in Ægyptum: quare ob ingratitudinem manſit ſine Deo ſepultus in deſerto tanquam rebellis: quia ingrati ſeparandi ſunt ab humano convictu tanquam gens tabida, & infecta: & qui à Deo, qui eſt veritas, deflectit, cum mendacio in Erebo ſepelitur.

CAPUT XIV.

Ingratitudo populi fuit infidelis, & immedicabilis.

§. PRIMUS.

Mala inveterata sunt sine remedio.

154. SEparavit Deus à populo seniores, at non à populo ingratitudo separata est. Nam æquè ingrati fuere electi & separati: Coreb enim regiminis avidus, flagransque ambitione defecit contra Moysen: multique de electis populi adhærentes Co-
Num. 16. reb conjurarunt, ut deturbarent Moysen à regimine: *Surrexerunt contra Moysen.* Quia ingratitudo populi fuit semper infidelis; ingratitudo enim & infidelitas sunt individuæ comites.

Duo occurrunt in hoc loco animadversione digna; alterum Coreb aspirasse ad principatum Moysis; alterum non resipiscere populum ab ingratitudine satis monitum suorum parentum supplicio.
Justi humiles, injusti superbi. Quid? Moyses justus efflagitat à Deo regiminis levamen, & Coreb pravus adspirat ad regiminis onus? In promptu est difficultatis solutio: justi ex humilitate appetunt descensum, injusti ex superbia ad ascensum semper anhelant. In Christi baptismo vidit præcursor Joannes tertiam S. Trinitatis personam supra Domini
Matth. 3. caput descendentem; *Vidit Spiritum Dei descendentem de cœlo &c.*
Isai. 14. Isaias è contra vidit Luciferum conantem ascendere; *Qui dicebat in corde suo; in cœlum conscendam.* Quid? descendit de cœlo spiritus divinus, & curat ascendere spiritus Angelicus? Ita; quia spiritus ille sanctus est; spiritus hic pravus; contrariis pugnant inter se qualitatibus bonus & malus spiritus. Conatur malus ascendere,
Dignitates appetuntur ab indignis. conatur bonus descendere. Nonne malus descensum, bonus ascensum meretur? cur igitur tam oppositi conatus? quia alter ascensu dignus, alter indignus est; ideo dignus appetit descensum, indignus ascensum. Coreb appetebat regimen, quod respuebat Moyses, quia Moyses sanctus, Coreb perversus; hic destitutus meritis,

meritis, ille cumulatus; nam ambitio comitatur deteriores.

155. Indignatus divinus conditor contra ambitiosos, eos terra devoravit; *Aperiens os suum devoravit illos.* Nam centrum terræ ambitionis centrum est. Anhelavit Coreb ad locum in mundo sublimiorem, & invenit locum miserrimus in profundo Erebro. Nam qui plus appetunt ascendere, sunt qui solent profundius descendere. Quando Christus inspexit Capharnaum, dixit hujusmodi civitatem fuisse usque in cœlum evectam, ut rueret in infernum; *Et tu Capharnaum usque ad cœlum exaltata, usque ad infernum demergeris.* Cur dominus huic potius civitati, quàm reliquis præsagivit ruinam? quia hæc præ reliquis voluit ascendere, & ex ascensu debuit originem trahere descensus & ruinæ. In supremo die stellas de cœlo casuras dixit Christus; *Stellæ de cœlo cadent.* Cur non solem casurum prædixit, sed stellas? quia stellæ occupant sphæram superiorem, sol inferiorem, stellæ lucent in cœlo octavo, sol in quarto fulget; nullum præsagium cadendi certius est, quàm locum valde sublimem & altum occupare. Ita omnis ascensus descensui obnoxius est, ut quò sublimius ascenditur, eò infelicius descendatur. Et si ascensus festinus fuit, etiam eâdem festinatione descensus continget. Ascendit Zachæus arborem quandam, ut videret Christum prætereuntem, & Dominus confestim illi præcepit, ut celeriter descenderet; *Festinans descende.* Modo ascendit, & jam descendere præcipitur? Ita, quia in pœnam ambitionis humanæ statutum est hominibus, fluxè descendere, qui breviter ascendunt; idcirco festinans descendit Zachæus, quia præcurrens ascendit. Ædificium quod sine lento ac solido fundamento nimis celeriter erigitur cœlo æmulum, in terram nimis properanter ruinam trahit. Poma intempestivam adepta maturitatem, decidunt ab arbore perquam cito. Zachæus quem natura pusillum fecerat, qui hactenus non animabat inter alios, momento ita ascendit, ut sublimis reliquorum omnium capitibus superstet! hoc non patitur Christus, nec in republica Christiana sustinendum esset, in qua æquum est, ut honores per gradus comparentur.

Ambitio habet centrum in profundo terræ. Num. 16.

Luc. 20.

Matth. 25.

Ruina è loco sublimiori certior est.

Luc. 19.

Ascensus proximus descensui.

156. Ascensus nimius, & per aëra fieri nequit absque auxilio & industria dæmonis, qui conatur hac via corporibus ruinam, & animabus damnationem. Nam qui suadet volatum supra omnium

Superbia intendit calcare pedibus Deum.

capita, intendit calcare Deum pædibus. Quis non obſervat locum, in quo tentator dæmon collocavit Chriſtum, à quo in conflictu gulæ fuerat ſuperatus? collocavit ſupra templi cacumen:
Matth.4. *Statuit eum ſupra pinnaculum templi.* Quaſi dæmon ſic diſcurreret in contemptum Dei circa Chriſtum, quem ut purum hominem judicabat, ſcilicet talem hominem, ſi aſcenſurus erat volando per aëra, oportere ut templum protereret, Deumque ipſum pedibus calcaret.

Hoc idem evenerat ſuperbo Lucifero, quando intendebat ita aſcendere, ut volatu unico collocaret ſe, ac thronum ſuum ſuper
Iſai.14. ſtellas: *Super aſtra Dei exaltabo ſolium meum.* Si interrogemus à Davide, quo in loco Deus ſuum habeat thronum, in ſole reſpon-
Pſal.18. debit: *In ſole poſuit tabernaculum ſuum.* Sol aſſidet circumrotatus in quarto cœlo, ſtellæ in octavo: cum igitur Deus ſuum habeat ſolium in quarto cœlo, & Lucifer conetur ſuum collocare in octavo, intendit procul dubio thronum Dei manere infra ſuum thronum. Nec mirum eſt, cum enim ſuperbus ſpiritus anhelaret ſublimem aſcenſum, hoc fieri non poterat niſi proculcando conſcientiam, Deumque terendo pedibus.

Ambitio & vanitas leges omnes divinas violat, propriis etiam deeſt muneribus, eo tantum fine ut aſcendat, & augeatur. Interdum tamen ipſe honos ambitioſum præcipitat in ruinam. Obtule-
Honores occidunt. runt Magi Chriſto nato aurum, thus & myrrham. Figurabatur in
Matth.1. auro ſublimitas Regis, in thure dignitas ſummi ſacerdotis, & in myrrha mors ac ſepulchrum. Quid igitur cum Chriſti dignitatibus mors & ſepultura? Honores, quos mundus offert, ſecum afferentes mortem, privant vita, mandantque ſepulchro.

Remedium vitiis ſtatim adhibendum. 157. Quoad ſecundam illam animadverſionem, dicendum eſt, populum ab ingratitudine ſuorum majorum nullo modo diſceſſiſſe, quia ſanguine ipſo hæreditarium hauſerat vitium, cui non ſtatim remedium adhibitum eſt, proindeque manſit immedicabile. Nihil in malo aliquo pejus eſt, quàm dilatio in remedio adhiben-
Matth.27. do. Negavit Petrus Magiſtrum ſuum: ubi tamen Magiſter in illum oculos conjecit, ſtatim reus agnovit, delevitque culpam. Deliquit Adam, & cum Deus illum vocaret, in latibulum ſeſe abdi-
Gen.3. dit, ne videretur: *Abſcondit ſe Adam.* Diſparitas in eo fuit, quod

quod Petro adhibitum est remedium ita propere, ut prævenerit tempus matutinum, scilicet ad galli cantum: *Cantavit gallus.* Adamo fuit dilatum remedium usque ad tempus vespertinum: *Post meridiem.* Facilè purificavit Deus linguam Jeremiæ: ad purificandam verò Isaiæ linguam cauterio igneo opus fuit: utriusque purificationis discrimen ex eo petendum, quòd vitium in Jeremia novum ac puerile erat: *A. A. nescio loqui: quia puer ego sum.* Vitium in Isaia antiquum & virile erat: *Vir pollutus labiis ego sum.* Mala inveterata vel difficile habent remedium, vel omninò remedio carent. Nam consuetudo æquis pollet viribus, ac natura. Vitia igitur hæreditaria, quæ nempe cum sanguine à majoribus derivatur, & per longas jam convaluere moras, soli omnipotenti Deo subsunt, ut curentur.

Vitia inveterata difficilis curationis.

Jerem. 1.

Isai. 6.

158. Non recipuit populus, nec se in meliorem frugem recepit exemplo Coreb: nam ingratitudo infidelis correctionis incapax est. Murmuravit de Moyse & Aarone propter supplicium, quo Deus affecerat ambitiosos: *Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Israël sequenti die contra Moysen & Aaron: Vos interfecistis populum Domini.* Et Deus igne absumpsit detractores: siquidem infidelitas ingrata igne punienda est; sed ipso supplicio murmurationis ignis magis ascensus fuit; nam mala inveterata sine remedio sunt.

Ingratitudo correctionis incapax est.

Num. 16.

§. SECUNDUS.

Quid evenerit Moysi in remedio populi Dei.

159. Murmuravit iterum populus de Moyse & Aarone, quasi ab illis enecaretur siti. Ad Deum igitur se contulerunt duo fratres, imploraruntque à Deo remedium ad populi sitim restringuendam. Deusque se illis manifestavit: *Apparuit gloria Domini super eos.* Non super detractores, qui Moysen & Aaronem injuria affecerant; sed super Moysen & Aaronem, qui injuria affecti quæsierunt, & petierunt remedium pro suis detractoribus. Non est gloria Dei manifestanda illis, qui pro bono malum retribuunt, sicut populus retribuebat, sed manifestanda est illis, qui pro malo bonum reponunt, sicut Moyses & Aaron reposuerunt.

Injuriam remittens obtinet gloriam Dei.

Num. 20.

Tria

Tria tamen visa sunt hac opportunitate, populum non resipiscere ab ingratitudine sua ex suppliciis, & favoribus: Moysen excedere Dei mandatum, quando se illi Deus manifestat: Et Deum opem ferre populo magis ac magis infideli. Injunxit Deus Moysi ut Aarone sociatus coram populo in solitudine alloqueretur lapidem, certus omnino quòd lapis esset effusissimè largiturus aquam pro universi populi siti restringuenda: *Loquimini ad petram coram eis, & ipsa dabit aquas.* Quærit Moyses lapidem juxta Dei præceptum: cum tamen deberet solum alloqui lapidem, bis illum virga percutit: lapis verò obedientior Moyse in aquas largissimè effunditur: *Percutiens virga bis silicem egressæ sunt aquæ largissimæ.* Lapis iste juxta Apostolum figurabat Christum: *Petra autem erat Christus.*

*Num.*20.

1.*Cor.*10.

Patientia figurat Christum.

Petendum modo est, cur lapis hujusmodi repræsentet Christum, cum lapis alter montis Horeb illum non repræsentaverit? Dicam paucis, quid sentio: lapis montis Horeb ad effundendam aquam unicum pertulit vulnus: *Percuties petram, & exibit ex ea aqua.* Lapis illa solitudinis duplicatum ictum passus est, qui verò plus patitur, magis exprimit Christum, filium Dei. Angelus fuit è cœlo lapsus, in fornacem Babylonicam, qui cum tribus pueris inter flammas ambulabat: *Angelus autem Domini descendit cum Azaria & sociis ejus in fornacem ignis ardentis.* Et tamen Nabucodonozor appropinquans fornaci dixit se videre filium Dei: *Species quarti similis filio Dei.* Si quando descendit erat Angelus, cur modò est Filius Dei? Quia modò ambulat inter debacchantes flammas tanquam figura patientis: quis autem patitur malum etiam figurativè & apparenter, ad vivum exprimit Christum Filium Dei.

*Exod.*17.

*Dan.*3.

Obedientia in ministris Principis.

160. Fuit lapis obedientior quàm Moyses: siquidem lapis paruit afferens remedium populo offensus: Moyses non paruit Deo multis favoribus obstrictus. At si ad divisionem rubri maris satis fuit unicus virgæ ictus, cur ad eliciendam aquam de lapide opus fuit ictum duplicare in lapide quasi renitente? Quando Moyses verberavit mare, obedivit Deo id præcipienti, quando percussit lapidem, excessit, fregitque Dei præceptum, non verbera, sed verba imperantis. Quod igitur hîc difficile reddidit inobedientia, priori eventu promptum, facileque præstitit obtemperantia. Minister, cui Princeps injungens unum, aliud exequitur, tam procul est ab afferendo

afferendo subditis egentibus facile remedium, ut illud potiùs morosum, ac difficile reddat.

161. Affert igitur Deus remedium populo se infidelem sua ingratitudine exhibenti: & non obedit Moyses Deo in ipsum favores multiplicanti. Nam divinæ indolis conditio est ibi invenire rationes ad favorem, ubi poterant obversari motiva ad supplicium, è contra, humanæ conditionis peculiare est deesse obedientiæ, quando major ad parendum exigebatur promptitudo. Rogatus Achaz ab Isaia, ut peteret miraculum pro deponenda idololatria, id obstinatè recusavit: tunc propheta objurgans incivilem illam obstinationem, reddit securum universum orbem de tali divini amoris excessu, qualis mentem creatam subire non poterat. Siquidem afflatu divino præsagus spopondit Deum ex illa Regis ac suorum renitentium pertinacia faciendum esse hominem propter omnium hominum amorem ac salutem: *Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce virgo concipiet, & pariet filium.* Ex pertinacia Achaz deprompsit rationem Deus ad conferendum summum beneficium, & ex ingratitudine motivum ad mandandum executioni summum excessum. *Beneficentia Dei semper quærit rationes ut benefaciat.* *Isai.7.*

162. Etiam scelera ipsa, quæ homines patrant contra Deum, divina misericordia convertit in bonum ipsorum hominum. In lapidatione Stephani eam Saulus curam suscepit, ut testium lapidantium vestimenta custodiret, & sic Stephanum omnium manibus lapidaret. Ex hac actione pessima ortum habuit conversio Sauli in Paulum. Quid si hujusmodi actio fuit insectari Deum in suis sanctis, in ordine ad ipsam Christianam religionem labefactandam, quomodò Deus ab illa conversionem Sauli auspicatus, facit illam tantæ conversionis exordium? Hæc est Dei miserentis clementia & benignitas, ut etiam de nostris sceleribus contra ipsum patratis faciat ille instrumenta nostrorum bonorum. *Misericordia Dei erga homines.* *Act.7.*

163. Maturum Davidis judicium nullum in Deo majus opus agnovit quàm miserationem: *Miserationes ejus super omnia opera ejus.* Cur soli misericordiæ attribuit hanc tantam excellentiam super reliqua omnia attributa? Quia misericordiæ peculiare est eruere à summo malo maximum bonum, nempe à peccato miserationem, seu veniam: itaque ex peccato, quo homo tanquam hostis *Psal.144.*

Miſericordia Dei major, quo major hominis miſeria. Pſal.24.

ſtis pugnat contra Deum, ea miſericordia motivum conferendi beneficium homini donando veniam : ita ut quò peccatum fuerit majus, eo miſeratio major erit, vel certior ſpes miſerationis: *Propitiaberis* (dicebat David) *peccato meo; multum eſt enim.* Quaſi ex magnitudine peccati concipiat ſpem veniæ, ac ſi major miſeria provocet Deum ad majorem miſericordiam. Non contentus Deus pura beneficentia erga homines, etiam mala hominum convertit in ipſorum bona : è contra homines bonis à Deo acceptis tanquam armis contra Deum pugnant, & qui majora acceperunt, magis inobedientes & rebelles fiunt. Conſtituit Deus Adamum totius orbis dominum, & collocavit in paradiſo, unico impoſito præcepto : Adamus verò pro tantorum beneficiorum compenſatione nihil aliud priùs egit, quàm violare præceptum, & fieri inobediens. Saulem Deus de abjecto munere ad ſceptrum Iſraëliticum extulit : & Saul Deo non obtemperavit in ſacrificio Galgala, & in ſupplicio Amalech. Nata eſt ingratitudo & inobedientia cum hominibus, & idem valet inobedientem, atque infidelem eſſe.

Gen.2.

1.Reg.13. & 15.

Præcepta ſuperiorum non ſunt examinanda. Num. 20.

164. Exceſſit Moyſes præceptum Dei percutiendo virga lapidem: *Percutiens virga bis ſilicem.* Cum enim virga eſſet ſceptrum voluit Moyſes ſignificare populo in ſceptro remedium ſitum eſſe, cum tamen in ſolo Deo reperiri poſſit. Miniſtrorum graviores culpæ ſunt, adſcribere ſibi quæ debentur Principi: & examinare illius ordinationes, quæ exequi debet. Saulem Deus privavit regno, ex eo quòd ipſius præcepta vocaverit ad examen. Injungit Deus Sauli ut deſtruat Amalech, & nihil omnino accipiat de illius ſpoliis. Saul ita divinum mandatum interpretatus eſt, ut potiora acciperet, eo nomine, ut illa populus Deo ſacrificaret. Ter vocavit Deus nocte puerum Samuelem, & ille ſibi habens perſuaſum vocari ab Heli, ter interrumpens ſomnum feſtinus accurrit. *Adjecit Dominus, & vocavit adhuc Samuelem tertio, qui conſurgens abiit ad Heli.* Si bis audivit ab Heli ſe non vocaſſe; cur tertiò, quaſi vocaretur; feſtinus venit? Cur non expendit, an fuerit vox illa Heli? Perfectus obediens non diſcurrit, nec examinat mandata ſuorum prælatorum: qui enim examinat mandata, dubitat de obedientia, & dubius in obedientia, inobediens eſt.

Obedientia perfecta non examinat.

1.Reg.3.

Matt.14. Vocat Petrum Chriſtus, & Petrus ſe projicit in mare : *Deſcendens*

dens Petrus de navicula, ambulabat super aquam. Gnarus erat Petrus natandi arte, & hujusmodi peritiam tam antea exhibuerat: cur modò vocatus non natat secans fluctus, sed ambulat super fluctus? Voluit nos docere obedientiam cæcam, quæ nihil scrutatur: voluit se potiùs exponere periculo submersionis, quàm declinare periculum industria ac peritia natandi. Cupiditas Saulem compulit examinare præceptum, amor Petrum subire descrimen in cœca obedientia: verùm Saul non obediendo periit, Petrus obediendo evasit. In ruinam lapsa est, nosque projecit mater Eva, dum simul ac serpens vocat in examen divinum præceptum: *Cur præcepit vobis Deus.* Nam ubi primùm mandati causam expendit, illud violavit. Examinare quod præcipitur, est velle non satisfacere præcepto, vel in totum sicut Eva, vel in partem, sicut Moyses.

Joan. 21.

Examen obedientiæ periculosum.

Gen. 3.

§. TERTIUS.

Supplicium Moysis propter dubium de voluntate Dei.

165. Dubitantem Moysen punivit Deus inferendo mortem, *Non introducetis hos populos in terram.* Quòd Moyses hæsitet circa miraculum aquæ à Deo edendum, privatur vita? Notandum est non dubitasse Moysen de potestate, sed de voluntate Dei: cum enim vidisset rebellionem & ingratitudinem populi: *Audite rebelles & increduli*, sibi persuasit Deum suspensurum beneficium: & quidem gravior offensa fuit dubitare Moysen de voluntate, quàm de potestate divina: nam dubitare de potestate est offendere magnitudinem, dubitare de voluntate est offendere amorem: Deus autem pluris facit reputationem amantis, quàm applausus Omnipotentis. Petierunt à Christo Jacobus & Joannes duas cathedras in regno, alteram ad dextram, & alteram ad sinistram: & Dominus respondit se non posse eorum votis satisfacere: *Non est meum dare vobis.* Cur non dixit se nolle, sed dixit se non posse? Quia si diceret se nolle, taxarent homines suum amorem, si diceret se non posse, notam inurerent suæ potentiæ: cum igitur è duobus malis minus sit eligendum, maluit Christus suam Omnipotentiam minoris fieri ab hominibus, quàm suum amorem.

Num. 20.

Amor pluris fit à Deo quàm potentia.

Matt. 20.

Duo scelera commisit populus Israëliticus, scilicet negavit divi-

Exod. 32. Deut. 12. nitatem creatori, eam vitulo attribuens. *Hi sunt dii tui Israël.* Et suspicatus est Deum sibi ex odio infestum: *Odit nos Dominus.* Condonavit Deus prius crimen: *Placatusque est Dominus:* & non dissimulavit posterius: *dixistis: Odit nos Dominus.* Longè majus crimen est negare Deo devinitatem, quàm charitatem erga homines præsertim dignos omni odio & abominatione: cur igitur Deus condonans crimen gravius, non dissimulat minus grave? Quia crimen prius adversabatur Dei magnitudini & omnipotentiæ, posterius offendebat amorem, & videtur Deus pluris facere suum amorem, quàm potestatem & magnitudinem ita ut malit ab hominibus amari tanquàm benignus amans, quam timeri & adorari tanquam immensus omnipotens.

Clementia simul cum integritate.

166. Videtur tamen nimius excessus rigoris quòd Deus morte afficiat Moysen propter lapidem bis virga percussum, eodemmet tempore quo sustinebat iteratas populi ingrati rebelliones. Non fuit rigoris excessus qui conditionem divinam dedeceret. Deus enim nititur exhibere se pariter justum in puniendo, & clementem in dissimulando: dissimulare parcendo inimicis, clementia est: afficere justo, aptoque supplicio amicos, integritas. In cruce pepercit Christus Judæis: *Pater ignosce illis.* Et in horto non dissimulavit cum Petro, sed increpuit: *Non potuistis una hora vigilare mecum.* Sustinuit Job constanter injurias & infectationes Dæmonis, se tamen erga amicos gessit rigidum & veluti impatientem: *Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, & in ventum verba profertis.* Nam per hostes exercetur patientia: per amicos offenditur amor, & offensus amor non nisi in executiones rogorosas erumpit. Judam Christus in horto vocavit amicum: *Amice ad quid venisti?* Et notatu dignum est, quòd nullus omnium qui in Christi necem influxerunt, eadem die subivit pœnam, nisi Judas se vita spolians tanquam sui ipsius dirus carnifex. Non differt Christus Judæ supplicium, & æquanimiter expectat Herodem, Pilatum, Caipham, aliosque teterrimos hostes? Ita est: quia Judas numerabatur inter amicos Christi, & amicitiæ nomine prodens illum offendit: reliqui tanquam manifesti hostes Dominum offenderunt: si igitur dilato ad tempus supplicio dissimulatur cum hostibus manifestis, amicus simulatus eademmet die punitur: siquidem ipsa injuria, quam Domino intulit, amicitiam læsit.

Matt. 27.

Integritas in puniendo amicos.

Matt. 26.

Amor offensus exercet rigores.

Job. 6.

Matt. 26.

Amicus fictus.

§. QUAR-

§. QUARTUS.

Serpentibus punivit, & sanavit Deus populum ingratum.

167. Non dissimulavit Deus cum Moyse utpote amico, & populo ingrato opem tulit: multum enim Principis magnificentia elucet erga ingratos. Verùm si ope divina populi sitis extincta est, ingratitudo magis exarsit. Erant querimoniæ & murmurationes ingrati populi instar undarum tumultuantium in pelago: siquidem undam magnam alia major consequitur. Querulus igitur populus sic alloquitur Moysen: *Cur eduxisti nos de Ægypto, ut moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquæ, anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo.* Querimonia hæc falsa fuit, plenaque implicantiis, & contrarietatibus: falsa, tum quia culpabat defectum panis, cum manna cœlestis panis esset abundantissimus, tum quia culpabat defectum aquarum, cum lapides ipsi erumperent, ac pene verterentur in largissimas aquas ad potandum populum. Plena contrarietatibus, quia si nauseabat populus super manna, quomodò panis laborabat penuria? hæc enim potiùs excitat famem, quàm parit nauseam. Item, quomodò fastidiebat cibum, quem credebat, & experiebatur levissimum? cibus quò levior est, eò minus fastidium parit: quia ut sic magis provocat, quàm sedat famem. Verùm quæ contrarietates non versarentur in corde ingrato, & taliter ingrato, ut ex beneficiis prodigiosis eruerat motiva ad querimonias, ut maneret querulus ac rebellis: siquidem in querimonia & rebellione Hebræorum sapor consistebat. *Ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam ejus.* Mundi regna, & gloria sunt Dei beneficia, quibus Diabolus contra Deum armatur: quia ingratitudo & rebellio sceleratorum solet inferre Deo bellum suismet beneficiis.

Querimonia Hebræorum punita.

Falsitas querelarum. Num. 21.

Ingratitudo gignit contrarietates.

Beneficiis armatur ingratus contra beneficum. Matth. 4.

Adeo fuit audax ingratitudo Hebræorum, ut provocaret in duellum divinam beneficentiam: quod certamen satis figuravit & expressit lucta illa celeberrima, ex qua claudus mansit Jacob veluti in signum, ut ejus posteritas ingratitudine claudicaret: nam ingratitudo est antiqua clauditas Judæorum, quam à suis majoribus veluti hæreditariam acceperunt.

Ingratitudo hæreditaria in Hebræis.

168. Punivit Deus murmuratores igneis serpentibus: *Misit*

Ignis supplicium Hebræorum. *Dominus in populum igneos serpentes.* Nam murmuratores igneo veneno & ardore serpentes igneos præ se ferunt, ac similes proinde tortores experiri debent. Ubi primum populus cœpit pœnam sentire, statim culpam suam fassus est, & remedium à Moyse efflagitavit: æquè enim erat confisus in petendo, atque ingratus & inverecundus in murmurando. Notabilis hæc Hebræorum gens, quam solus ignis dirigebat, docens rectam viam. Non Dei beneficium tam multiplex edocuit culpam, sed ignis & ardor serpentium. Cum igitur Moyses æquè fuisset in parcendo facilis, atque Deus in abhibendo medelam, temperandoque supplicium: oravit Moyses pro populo, & Deus ei præcepit, ut in symbolum misericordiæ attolleret serpentem æneum in castris, ut quicumque illum suspicerent, sani fierent à venenatis morsibus: *Fac serpentem æneum: & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet.* Remedium illis impendit adeo velox, ut celeritate ipsa æquaret momentaneum aspectum sauciorum illud poscentium. Cum enim serpens ille in altum sublatus fuerit signum Christi à cruce pendentis, debuit perquàm citò mederi hominibus à Tartareo serpente, & quocunque igneo vulneratis. In alis dixit Malachias, verbum Æternum nobis esse allaturum sanitatem; quando descenderet induendum nostra mortalitate: *Sanitas in pennis ejus.* Cur non in manibus? Quia motus manuum lentus est, citissimus alarum: in manibus remedium differtur, in alis volat.

Num. 21. *Num. 21.* *Remedium velox.* *Malach. 4.*

169. Olim in veteri lege posuit Deus remedium in oculis populi illud petentis: cum tamen maneret expositum periculo, si nollet populus suspicere, etiam si hoc facillimum illi foret, in lege gratiæ, in qua homines futuri erant chariores, eorum remedium suis propriis oculis solum credidit. Paterfamilias prodigum filium jam resipiscentem, ac revertentem à longè prospexit, antequam filius in eum conjiceret oculos: *Cum adhuc longè esset vidit illum pater ipsius.* Cur prior Pater prodigum, quàm prodigus Patrem oculis usurpavit? Nonne prodigus erat egenus, Pater nullius indigus? Pater ille Deus erat, à quo imploraturus remedium pro morbis animæ veniebat prodigus: idcircò Pater respiciendo eum prævenit, ne exponeret periculo remedium, illud committendo tardis oculis filii: quia filius tanquam homo debilis non poterat suspicere Patrem

Remedium hominum in oculis Dei. *Luc. 15.*

trem per conversionem ea celeritate & efficacia, qua Pater Deus aspexit prævio gratiæ auxilio imò non sic cunctaretur Pater ferens opem, ac filius oculorum ictu aspiciens. Nam Deus semper velocior est nobis auxiliando, quàm nos desiderando & petendo.

170. Dignum sanè animadversione est, quòd Deus elegerit serpentem, ut moderetur sauciato populo. *Fac serpentem æneum.* Quid? hominibus laceris & vulneratis per serpentes serpens pro remedio applicandus est, venenum pro antidoto? Hæc est Dei sapientia & potestas, qui novit detegere remedium in ipso morbo, & potest ipsamet ægritudine sanare: novit conficere antidotum ex veneno, & utriusque attemperare contrarietatem.

Morbi causa est ipsius remedium. Num. 21.

Postulavit Diabolus à Christo in solitudine ut pro signo suæ divinitatis converteret lapides in panes: *Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Si Diabolus non sibi persuasit Christum filium Dei, quando in Jordane audivit lapsam è cœlo vocem Patris testantis ipsum filium suum, quomodò credet illum Dei filium, si videat lapides ab ipso converti in panes? Difficultatis solutio petenda est ex materia talis miraculi postulati à Dæmone. Materia miraculi, lapides scilicet, aptior erat ad inferendam mortem, quàm ad sustentandam vitam. Si igitur Christus verterit in alimentum vitæ, quod esse poterat instrumentum mortis, satis erat ut malitia Diabolica certò sciret esse Deum illum, quem ut purum hominem reputaverat. Prædixit Zacharias nihil pulchrius & melius Deum in lege gratiæ producturum, quam panem electorum, & vinum virginum: *Quod bonum ejus, aut quod pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines.* Quid? nonne saltem æquè bonum, & pulchrum est sacrificium corporis & sanguinis Christi in cruce, atque sacrificium corporis & sanguinis Christi in Eucharistia? In substantia idem sacrificium est, licet in apparentia diversum. Cur igitur Zacharias videtur anteponere Eucharisticum? Mirabilius videtur sacrificium in Eucharistia, quàm in cruce: quia in cruce sanavit Christus voluptates ac delicias mundanas suis doloribus ac pœnis: in Eucharistia sanat easdem voluptates voluptatibus panis & vini, sub quorum accidentibus tectus est. In cruce pœnæ sunt medicamenta vitiorum, cum contraria contrariis curari soleant: at in Eucharistia voluptates & delitiæ sunt instrumenta virtutum.

Vita ex morte. Matth. 4.

Eucharistia peculiare opus omnipotentiæ. Zachar. 9.

virtutum. De vino dixit Apolus esse occasionem seu fomitem luxuriæ. De pane dixit Rex sapiens esse blandimentum turpitudinis. Ortum habuere panis & vinum ut provocarent appetitus, & foverent ardores: operari igitur ut quod erat parens lasciviæ sit radix puritatis: annectere occasionibus totius infelicitatis majora emolumenta beatitudinis: fundare in periculis totius mali certitudinem totius boni, peculiaris actio est divinæ omnipotentiæ.

Ad Eph. 5.

Eccl. 23.

Sanguis Christi effusus sanat.

171. Serpens ille elevatus solo aspectu sanabat: *Quem cum aspicerent, sanabantur.* Et Christus sublatus in crucem sanabat proprio effuso sanguine. Quænam hujus ratio discriminis? In deserto venerabatur populus serpentem, in Calvario blasphemabat Christum. Cur Deus voluit ut Christo tanti steterit redemptio hominum, si in solitudine tam facilè curavit vulneratum populum? quia serpens in deserto remedium fuit vitæ mortali, Christus in cruce remedium vitæ æternæ: atque etiam ut probè noverit homo quantum anima immortalis excedit mortali vitæ, sanguis inæstimabilis valoris fuit remedium animæ, & serpens visus remedium vitæ temporalis. Proh pudor! cum anima tanti Deo steterit, ab homine venditur vilissimo pretio turpissimi appetitus.

Num. 21.

Animæ quanti facienda.

172. Blasphemarunt in cruce Christum, & adorarunt in solitudine serpentem, quia cum serpens foret remedium vitæ temporalis, in hanc conservandam refert homo suam omnem adorationem: cum verò Christus fuerit animæ immortalis remedium, in quo consistit beneficium maximum, hoc despicit homo, & sic innotescit summè ingratus. Novit tamen David inter utrumque horum beneficiorum pretium dignoscere. Numerando Dei populum delinquit, & cum patienter sustinuerit pœnam culpæ, Deusque inhibuerit Angelum à progressu feriendi: *Sufficit nunc: contine manum tuam.* Se opponit David, & postulat in se ipsum converti, & continuari lethales ictus: *Vertatur obsecro manus tua contra me.* Si culpa jam satis punita erat, cur postulat David novos rigores? Si Deus inhibet supplicium, cur David inhibitionem deprecatur? cessare à supplicio erat prorogare temporalem Davidis vitam: progredi in supplicio erat securam reddere salutem animæ immortalis: qui verò instar Davidis cognoscit quanti facienda anima immortalis est, plus impendit in illius salute certiùs obtinenda, quàm

Vita temporalis quanti fiat.

2. Reg. 24.

in

in prorogando annos labiles temporalis vitæ. *Pater peccavi in cœlum, & coram te.* Dicebat prodigus quando à suis delictis resipiscens. Cur ad impetrandam misericordiam, non ostendit suo Parenti temporalem miseriam, nuditatem, famem? *Fame pereo.* Illustratus jam cœlesti luce prodigus facit pluris animam, quàm vitam. Quando Deus in luctamine cum Jacob, illi vulnus inflixit, illius mutavit nomen Jacob in nomen Israël: *Nequaquam Jacob appellabitur nomen tuum, sed Israël.* Qua mutatione nominis ostendit illum non esse hominem terrenum, sed civem cœlestem. In quo se exhibuit Jacob cœlestem civem? In eo quòd contempto corporis vulnere æstimavit salutem animæ dicens: *Salva facta est anima mea.* Solent homines sic amare temporalem vitam neglecta immortali anima, ut Jacob pluris faciens animam quàm vitam, cœlestis hominis nomen obtinuerit. *Luc.15.* *Gen.35.*

173. Verùm si Hebræi suspiciebant serpentem ob dependentiam, cur avertebant oculos à glorioso vultu Moysis, qui eos in libertatem asseruerat? quia vultus Moysis lucebat, serpens curabat: & homines non respiciunt alienam lucem, sed propriam convenientiam: beneficium libertatis erat jam omnino præteritum, curatio serpentis erat de proximo futura ex solo aspectu: & homines non attendunt ad id quod jam acceperunt, sed ad id quod sperant accipere: solum sperantes aperiunt oculos, quos statim claudunt, ubi primùm accipiunt: lynces ad procurandum, talpæ ad gratificandum. Inter omnes totius orbis magis cæci Hebræi, qui cum à Deo plura acceperint, fuere Deo infidelissimi; adeo, ut ad beneficiorum multiplicationem eorum creseceret ingratitudo, quæ ingenita, & hæreditaria cum fuerit, ex diuturnitate temporis altas egit radices, manstque incurabilis. *Lux aliena non respicitur.*

§. QUINTUS.

Sermo Moysis ad suum populum antequam vita excederet.

174. Dispositis ad rypas Jordanis castris populi, Moyses accersivit seniores, & omnes officiales tribuum, & postquam illis retulit beneficia à Deo collata populo, & ex adverso illius rebellionem, *Sermo Moysis ad populum.*

Exod. 31. tradidit librum legum Levitis, hæc proferens verba: *Tollite librum istum, & ponite eum in latere arcæ fœderis Domini Dei vestri: ut sit tibi contra te in testimonium.* Si Moyses præcipit servari librum legis scriptæ in arca clausa & obserata, cur non præcepit Christus servare in libro, & claudere in arca legem gratiæ? Disparitas ex fine utriusque legis petenda est: nam lex gratiæ lata fuit in remedium, scripta in testimonium contra populum, & ipsius condemnationem, *contra te:* servetur igitur lex scripta in arca: lex gratiæ in corde servanda est: siquidem est lex salutis. Lex Moysis clausa mansit in arca: quia neque corde, neque ore illam Hebræi observarunt. Illam in solitudine deseruerunt conversi ad vitulum, Hierosolymis conversi ad simulachra: idque solum mente retinuerunt se habere legem, quando voluerunt occidere Christum, ut manerent sine lege: *Nos legem habemus.* Si legem habent, cur eam non observant, sed idola? *Repleta est terra idolis.* Observare non poterant legem, cum non crederent verbo Dei, quod erat ipsamet lex. Dixerunt se habere legem, quæ re vera non dabatur ad occidendum Christum: *Secundum legem debet mori.* Quia forent memores Dominum illum per legem & Prophetas fuisse promissum, & juxta legem, ipsosque Prophetas demonstrari verum esse Messiam. Qui enim occidit Christum, respuit legem vivam, ut cum fide mortua amplectatur vivam libertatem.

Lex scripta, & lex gratiæ in quo differant.

Hebræi sine lege.

Joan. 19.

Isai. 1.

Christus negatus & occisus.

175. De servo illo, cui Dominus suus talentum ad negotiandum tradidit, ait S. Lucas illius nomine, quòd talentum illud funeravit, scilicet involvens sudario: *Domine ecce mea tua, quam habui positam in sudario.* Quòd sepelivit: *Abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam Domini sui.* Quid? non dabatur scrinium, vel loculus, vel saltem marsupium, in quibus cautè servaretur talentum, seu pecunia illa austeri domini? ad quid involutio in linteo, vel defessio in tellure? Spiritu S. coactus fuit vir ille proferre veritatem: erat talentum illud (ut ferunt Doctores) fides, qua cum nihil negotiaretur, mortua erat: quid igitur mirum, si illam mortuam funerasset, ac sepelisset. Magnopere refert, quòd populus conservet fidem vivam: nam si fides mortua est, credulitas in falsam degenerare potest: Vida fidei nascitur à Deo credito, veritas credulitatis firmatur in Dei veritate prænunciata per Prophetas, imple-

Fides mortua sepelitur.

Luc. 19.

Matt. 5

Matt. 25.

Credulitas falsa.

impleta per Christum, inculcataque ab ipso, & ipsius Ecclesia. Credulitas igitur quæ recedit à sacris Scripturis, deserit Christum, & ipsius Ecclesiam, habet fidem omnino mortuam, & falsitatem vivam.

176. Sicut cygnus propinquus morti suas celebrat exequias suavissima musica, sic Moyses celebravit suas hoc cantico: *Audite cæli quæ loquor.* In prima parte implorat cœlum ac terram in testes Hebrææ ingratitudinis, ipsosque proinde obtestatur, quasi cœlum & terram tanti sceleris gravissimus dolor tangeret. In secunda parte manifestat populo suam perversam naturam: & quidem ingratorum natura perversissima est. In tertia prædicit idololatriam, in quam procul dubio lapsurus erat: siquidem ingratitudo & idololatria in perverso populo semper ad Deum offendendum conspirarunt. In quarta prænunciat dira supplicia, quæ illi Deus offensus erat inflicturus propter suam immanem rebellionem: cum futurus esset adeo rebellis, ut honoratus à Christo, sanguine, quem ab ipso sumeret, ejus gens petitura esset ad spargendum, & odium ad potandum. *Moyses vicinus morti canit.* *Deut.* 32.

In quinta parte, Dei nomine pollicetur illi misericordiam, si noverit pœnas, & respuerit à culpis: igitur culpæ progrediuntur, & supplicia non cessant. Sanguis Abelis clamabat à terra, sanguis Christi clamat è cœlo: & eò atrocius fuit crimen, quò sanguis unius est pretiosior sanguine alterius. Pœna Caimi fuit maledictio à Deo imprecata: *Maledictus eris super terram.* Pœna Hebræorum à Christo expositа fuit: *Moriemini in peccato vestro.* Ideo non cessat culpa, & progreditur supplicium. Summum malum non est super terram esse infelicem, sed mori peccatorem: infelicitas hujus vitæ fine clauditur: infelicitas peccati finalis, æquata æternitati finem nescit: esse autem perpetuò infelicem summum omnium infortunium est. *Pœna Judeorum.* *Gen.* 4. *Joan.* 8.

177. Hoc divinis legibus rebellium supplicium est: *Impii quasi mare feruens* (est æquiparatio Isaię loquentis de peccatore) *quod quiescere non potest: redundant fluctus in conculcationem, & luctum.* Cur æquiparatur turbido mari peccator rebellis Deo? cur non potiùs confertur leoni, aut tigridi, in quibus ferocitas videtur expressius symbolum rebellis iniquitatis? Aptiùs confertur mari: quia *Supplicium rebellium.* *Isai.* 57.

mare nunquam satiatur vorando identidem fluctus, quos gignit, existens perpetuus sui ipsius vorator: attollitur unus usque ad nubes fluctus, quem statim alter devorando in se excipit, ac destruit: sic fluctus succedunt inter se, quasi mutuam de sua superbia, ac rebellione sumentes vindictam. Est igitur mare simulacrum vivum hominis rebellis divinis legibus: siquidem hic suomet crimine inquietæ rebellionis iterata sibi parturit identidem supplicia.

Peccatum sui ipsius supplicium est.

Judich. 12.

Renuit Judith accipere epulas de mensa Holofernis, & pro ratione subdidit ne talis offensio super ipsam caderet: *Nunc non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat super me offensio.* Notabilis ratio! Deus est qui offenditur nostris culpis: nos contra Deum offensas ipsas patramus: cur igitur Judith timet in se ipsam offensam, quæ in Deum caderet? Prudentissimè verebatur offensionem in se casuram: nam quicunque peccator se offendit, ac in suum caput peccat, & quæ culpa nulla læsione potest Deo accedere, peccatorem ipsum adeo torquet, ut qui sensit ex culpa voluptatem, capiat ex pœna tormentum.

§. SEXTUS.

Mors Moysis: luctus & dolor populi.

Mors Moysis lugetur.

178. Mortuus est Moyses in vallibus Moab in conspectu Chanaan juxta Dei prædictionem: & populus acerbissimo dolore affectus triginta diebus luxit. Eum enim æquali dolore è vita decedentem prosecutus, atque viventem detractione insectatus est: cum frequentiùs eveniat, ut lachrymæ citiùs exsiccentur, quàm profluant. Boni Principes sunt instar pomorum, quæ quando fugacia recedunt, sapidiora videntur.

Præsens contemnitur, absens colitur.

Exod. 32.

Luc. 7.

In solitudine flagitavit populus ab Aarone, ut in defectum Moysis absentis faceret sibi Deos à quibus loco Moysis gubernarentur. Præsentem Moysen frequentissimè querebantur, & detractionibus excipiebant, absentem tanquam Deum reputabant: quasi æstimatio præsentia minueretur, absentia crescret: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Misit Joannes discipulos, ut à Christo interrogarent. Si Joannes jam testatus fuerat præsentem esse Mes-

Messiam inter homines: *Medius vestrum stetit, quem vos nescitis.* Cur modò ut absentem alloquitur Messiam. *Tu es qui venturus es?* Voluit Domino conciliare æstimationem inter homines, quorum antiquus mos est, in absentia majorem concipere æstimationem de persona. Secessit Dominus in locum ab oppidis & urbibus distantem: *Egressus ibat in desertum locum.* Cum statim illi dictum est per discipulos: *Omnes quærunt te.* Vix recesserat ille misericordiæ sol, quando omnes illius radiis destituti lucem implorabant. Terribilis conditio humanæ ingratitudinis! Hęc nunquam fatetur obligationem, nisi quando se videt impeditam ad gratificandum. Quandiu vixit Christus inter Judęos, fuit per illos conviciis & injuriis laceratus: post mortem ab ijsdem summo desiderio (inquit Isaias) expetitus: *Vidimus eum, & non erat ei aspectus, & desideravimus eum.* Est ingratus instar crocodilli, qui plorat antequàm occidat, & occidens, post mortem appetit, quem vivum occiderat.

Desiderium in absentia. Luc. 4.

Isai. 53.

Dignæ sunt animadversione hæ lacrymæ populi erga Moysen: nam Princeps optimus vita excedens plorandus non est tanquam mortuus, sed plorandi sunt ejus vassalli tanquam ab eo deserti. Quando Dominus ibat moriturus in Calvario videns fœminas ipsius necem lamentantes, ad eas conversus dixit: *Nolite flere super me, sed super vos ipsas flete.* Cur suadet, ut mutent objectum lacrymarum, non se ipsum, sed se ipsas flentes? quia eo tempore, quo moriebatur Rex optimus, opportunius cadebant lacrymæ in subditos vivos, quàm in Regem defunctum.

Lachrymæ non tam erga Principem mortuum, quam erga subditos, qui manent vivi. Luc. 23.

179. Sepultus fuit Moyses ita silenter & arcanè, ut nemo usque adhuc noverit ejus sepulchrum. Vel quia Moysen satis anteacta vita manifestat, vel quia Moyses adhuc post mortem vivit, proindeque non indiget sepulchro. Quando Lazarus mortuus est, dixit Christus illum dormire: *Lazarus amicus noster dormit.* Cur Dominus dormientem vocat, si jam mortuus erat, & quatriduo fuit sepultus? cum Lazarus foret justus, & ut sic dilectus à Christo, adhuc mortuus & sepultus vivebat, juxta illud ejusdem Domini: *Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet.* Non moritur justus, quia moriens vivit: unitus enim per amorem Christo, ab eo immortalem vitam haurit, ipsum nempe Christum: *Ego sum vita.*

Sepulchrum Moysis nescitur. Deut. 39.

Vita in justo post mortem. Ioan. 11.

Ioan. 14.

Noſcatur vita Moyſis, & ignoretur ſepulchrum: qui enim vitam noverit, reputabit vivum.

Amor Dei in vita & poſt mortem.

180. Aaronem ſepelierunt Moyſes, & Eleazarus: Deus verò Moyſen ipſum ſepelivit. Cum enim mortuus fuerit tanquam amans, à Deo tanquam amicus ſepultus eſt. Lazarum jam mortuum vocavit Chriſtus amicum. *Lazarus amicus noſter dormit.* Quia in vita meruit hoc nomen: *Ecce quem amas, infirmatur.* Vixit, & mortuus eſt in amore Chriſti: quia vitæ reſpondet mors, tanquam illius Echo. Curru igneo aſcendit Elias in cœlum: *Ecce currus igneus, & equi ignei diviſerunt utrunque, & aſcendit Elias per turbinem in cœlum.* Cur non vectus nube quadam, ſicut poſtea Chriſtus? *Nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum.* Quia vita Eliæ zelo ardens ita fuit, ut dici potuerit vivus ignis divini honoris in terra: *Surrexit Elias propheta, quaſi ignis, & verbum ipſius quaſi favilla ardebat.* Contulit illi Deus in aſcenſu, ſeu diſceſſu illo honorem ignis ſplendentis, quem vita ignea ſplendens meruerat, proindeque talis aſcenſus, ſeu diſceſſus vitæ anteactæ reſpondit.

Joan. 11. *4. Reg.* 1. *Act.* 1. *Eccl.* 48.

Quæro tandem, exhibuitne Deus ſe magis amicum erga Lazarum, quando illum à tumulo ſuſcitavit, an erga Moyſen, quando eum ſepelivit? Arbitror majorem enituiſſe Dei amorem erga Moyſen ſepultum, quam erga Lazarum ſuſcitatum. Nam ſuſcitatio Lazari fuit actio omnipotentiæ, ut Chriſtus haberetur & crederetur Deus: *Ut credant quia tu me miſiſti.* Tumulatio Moyſis fuit exceſſus amoris, ut Moyſes honoraretur. Lazaro Deus reſtituit temporalem vitam: Moyſi firmavit æternam. Huic plus donavit, & ſe ſubmiſit: amor enim eò eſt ardentior, quò liberalior & ſubmiſſior.

Amor Dei erga Moyſen.

Joan. 11.

§. SEPTIMUS.

Mortuo Moyſe, Deus injunxit Joſue regimen populi.

181. Poſtquam Moyſes vitæ conceſſit, Deus conſtituit Joſue Principem totius populi; quia Joſue erat Deo gratus, & ad regimen ingratorum Princeps gratus eſt eligendus; nam contraria mala contrariis remediis curantur. Eique tradens legis librum dixit Deus; *Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo.* Quæro tamen cur liber

Joſ. 1.

liber ille traditur ori, & non cordi, si cor legis archivum est, & in Israëlitarum corde magnum subibat lex discrimen, id Deo attestante, & querente? *Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longe est à me.* Noverat Deus zelum Josue in ejus corde manentem, & voluit ut ejusdem ore profiteretur. Nam cor & os principis debent conformari. *Ego ex ore altissimi prodivi.* Dese protulit Æternum verbum; & hujusmodi verbum esse in sinu Patris testatur Euangelista; *Unigenitus qui est in sinu Patris.* Verbum increatum est in Dei sinu, id est corde, & in Dei ore, à quo procedit; quia cor & os Æterni parentis, magni Principis, ita sunt conformia, ut verbum quod ex ore procedit, necesse sit in corde præcississe. Qui continent aliud in corde, & aliud in ore gerunt, sicut jani bifrontes, monetæ signatura duplici, Joab qui altero brachio amplectitur, altero cor transfigit, Judas qui figit pacis osculum, quando meditatur inferre durum bellum. *Sit sermo vester, est, est; non, non.* Suadet Christus suis discipulis, quando illis commendat sinceritatem convictus inter homines. Quid? si Christus odit superfluitatem, cur illam exhibere videtur duplicando eadem verba, *Est, est; non, non?* Non exhibetur hic superfluitas indicendo, sed acuta maturitas in inculcando sinceritatem, ut nempe os cordi respondeat, dato duplici assensu, vel duplici dissensu, altero cordis, altero oris. Confirmari enim semper debet assensus oris dissensui cordis. Potest aliquis conqueri de natura, eamque insimulare, ex eo quòd in brutis animantibus posuerit externa signa internæ propensionis, v. g. conferens Leoni Victus, tauro cornua, aquilæ ungues: at in solius hominis corde occultaverit omnes propensiones, & affectus, ne statim in primo limine deprehenderetur illius malitia, vel bonitas: qui tamen eas corde abscondit, & lingua contradicit, inter omnia animalia vilissimum est: siquidem corde carens ad proferendum, quod sentit, illud habet fingendum, quod dicit.

Calliditas dolosa.

Matth. 6.

Sinceritas humani convictus.

Cordis & oris conformitas.

182. Delegit Deus Josue propter ipsius zelum, ac robur in Principem sui populi, & quando illi tradidit dominatum, quasi segnem, & infidelem, ad metum excutiendum hortatus est: bis enim illum metum deponere, & se authore ac duce præsente rectè sperare jussit: *Noli metuere, & noli timere: quoniam tecum est Dominus tuus*

Timor in sceptro. Jos. 1.

tuis in omnibus ad quæcunque perrexeris. Addidit Deus animos Josuæ, suumque illi obstrinxit favorem, quando tradidit dominatum: quia sceptro inseparabilis adhæret timor; perpetuò enim metuit quicunque regnat: & quidem immodicus timor amittendi regnum quandoque reddit Principem ingratum, tyrannum, & infidelem.

Formidavit Saul Davidem, & ipsi ingratus fuit, eò quòd formida-

1. Reg. 18. ret: *Metuit Saul David: & quia prudens nimis erat, cœpit cavere eum.* Timuit Herodes amittere sceptrum ex natalitio Christi servatoris, &

Matth. 2. Religionis desertor qui timidus de perdendo sceptro.

immanissimam exercuit tyrannidem erga innocentes: *Occidit omnes pueros.* Veritus Jeroboam quòd ab ipso vassalli deficerent, ex tali metu rebellavit contra Deum, agens infidelem, & inanium Deorum cultorem: *Excogitato consilio fecit duos vitulos.* Nullum majus religio subit dissrimen, quàm in timore rationum, quas vocant sta-

3. Reg. 12. tus, incusso; ex hoc enim multi infeliciter Jeroboones fiunt veri Dei, orthodoxæque fidei desertores.

Fides orthodoxa in principe.

18;. Ardens Zelator religionis, eique firmiter adhærens, semper habet sibi præsentem, protectoremque Deum; *Tibi dabo claves* (ait Christus Petro, huic commendans regimen suæ Ecclesiæ)

Matth. 16. & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Quanam ex causa Christus unà cum regimine Ecclesiæ Petro illius securitatem tradit? Petrus inter mille errores, quibus homines delirabant circa personam Christi; *At illi dixerunt; alii Joannem Baptistam, alii verò Jeremiam, aut unum ex prophetis*; firmus permansit in fide circa Christum, qua

Regna ex vera religione confirmantur

talem personam; *Tu es Christus filius Dei vivi.* Qui igitur firmus manserit in vera fide, firmum possidebit regnum; *Portæ inferi non pervalebunt adversus eam.* Accepit Moyses de manu Dei legem, quam populus observaturus erat, & ait Deus Moysi, ut sibi assu-

Exod. 28. mat Aaronem in sacerdotem; *Applica quoque Aaron fratrem tuum cum filiis, & sacerdotio fungatur mihi.* Multa deinde elapsa fuere sæcula sine Rege, cui Hebræi subderentur, donec Samueli Deus dice-

1. Reg. 8. ret; *Hoc erit jus Regis, qui imperaturus est vobis.* Voluit Deus ut populus sine Rege per multos annos degeret, at sine sacerdote nec per diem unicum. Sic enim significavit nullam posse rempublicam stabiliri, sceptrumque firmari, quin prima fundamenta jaceret super religione, ac divino cultu. Hæc veritas manifesta cum sit, apud Principes interdum plus valet ratio tuendi status, quàm divi-

na

na lex; sceptro enim in possessionem dato, fiunt ingrati, & ex ingratitudine infideles.

148. Documenta hæc ita docilis Iosue à Deo firmiter hausit, ut tanquàm acerrimo divinæ legis Zelatori paruerint cœlestes orbes contra suum perpetuum motum, & in terra aquæ contra naturalem cursum. Subjugavit omnes provincias Chanaan, nemine renitente: & postquam eas per tribus divisit, populum vicennio temperavit: postremò felici morte vitam suam commendavit perenni ævo: in ævum enim vivet quicunque divinæ legis Zelo accensus eam observaverit, suaseritque aliis observandam. *Josue felix gubernatio & mors.* *Joann. 4. & 10.* *Jos. 22.*

Quæro modò, in quo fuit Josue mirabilior: in eo quòd ad illius nutum sol steterit; quòd obedientes aquæ se divíserint: quod tam feroces, strenuosque hostes domuerit, an in eo quòd populum Hebræum gubernaverit per vicennium sine ulla rebbellione? Hoc ultimum credo ita mirabile, ut excedat omnem admirationem. Nam gubernanti Deo populus ille qui sæpe rebellis fuit, nullam, quam legerimus, commisit rebellionem, sub Josue gubernante.

185. Necessàrius omnino est quidam Iosue à Deo specialiter fautus, ac protectus, ut sine tumultu ac perturbatione gentem ingratam gubernet: nam quidquid aliud parum est, ut gens ingrata obediat. Cultum sacrilegum idolis exhibuit populus, & Moyses intercessit, ut placaretur Deus: *Curiraſcitur furor tuus?* Appetiit carnes Ægyptiacas, & rebellavit contra Moysen: tunc dolore ita affectus est sanctus gubernator, ut voluerit deponere regimen: *Non possum solus sustinere hunc populum.* Cur hac opportunitate tam querulus, si in illa tam placidus & mansuetus? Videbatur in priori honestiùs indignari Moysen, & in posteriori æquanimiter ferre: siquidem per idololatriam Deus graviùs offendebatur, utpote per rebellionem contra ipsum immediate commissam, quàm per defectionem à Moyse, quæ hominem immediate tangebat, & debuit ab eodem offenso benigniter condonari. Ratio disparitatis in utroque eventu esse videtur, quia in priori assistebat in monte Deus Moysi, vel Moyses Deo: & solum quando Princeps juxta Deum est, novit excessus, ac ingratitudines rebellium dissimulare. *Assistentia Dei necessaria Principi.* *Exod. 32.* *Num. 12.*

§. OCTAVUS.

Mortuo Josue populus contra Deum ingratus ac infidelis sæpe rebellavit.

Regimen in multis positum nullum est.

186. Iosue vita functo, mansit regimen in omnibus Principibus populi, & populus sine regimine: quando enim gubernant multi, nullus gubernat. Hinc est quòd Christus appellaverit nescios Ioannem & Iacobum, quando in illius regno thronos ambierunt: *Nescitis quid petatis?* Matth. 20 Insciția fuit conari regimen partitum inter duos: quando enim multi sunt Principes, manet ex parte eorum, dominatio confusa, & ex parte subditorum, dubia obedientia. Unicus sol mundum illuminat, unicus Deus sustentat orbem universum, unicus spiritus regit corpus humanum. Salomon reputavit supplicium regimen multorum: *Propter peccata terræ multi Principes ejus.* Prov. 28. E contra Ezechiel credidit felicitatem ac Dei benedictionem regimen unius: *Et suscitabo super eas pastorem unum.*

Princeps unus, & naturalis debet esse.

187. Princeps unus dominari debet nationi uni, in ea natus & educatus. Sic docuit Deus factus homo ex sanguine Hebræo, inter Hebræos natus, ut ostenderet suam hæreditatem esse Hebræos, & eum Regem legitimum, qui naturalis esset. Decreverunt inter se arbores de Rege eligendo: sceptrum deferebant ficui, olivæ, & viti: omnibus tamen principatum recusantibus, regnum delatum Jud. 9. est rubo. Cur non potiùs arbores aliquem ex floribus Regem salutarunt? Cur non lilium, cujus pes ipsam præ se ferre videtur celsitudinem: quod Christus Dominus ita commendavit, ut concesserit regnum florentius quàm Salomoni: *Nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur, sicut unum ex istis.* Cur non rosam, quam natura juravit Reginam primis comitiis inter flores celebratam, illi conferens grana aurea ad coronam, purpuram ad vestimentum, spinas ad satellitium? Quòd si non hos flores, cur non saltem alios delegerunt? In promptu ratio est: flores non sunt ejusdem naturæ cum arboribus: postulat autem optima reipublicæ, seu corporis politici administratio, ut caput sit ejusdem naturæ cum reliquis membris, nempe ejusdem nationis Rex cum subditis. Caput similiter unum esse debet, non multiplex: aliter decreta patientur

Unitus Principis.

contra-

contrarietatem, & ſuum unicuique potius videbitur: neque enim quis in judicando primas alteri defert, neque in imperando ſubmittitur. Jeroboam conflavit duos vitulos, Aaron unum pro populo: quia Ieroboam illos fabricavit, ut adoraret: Aaron, ut talis vitulus populum regeret; & in regimine unus tantum eſſe debet qui præſideat, ac præcipiat.

188. Rebellavit iterum ingratus populus, & tanquam rebellem tradidit illum Deus in ditionem Chuſaom Regis Meſopotamiæ. *Jud.3.* Cum enim ingratitudo ſit vitium abjectum & infame, puniri debuit ſervitute, pœna vili & abjecta. *Vives in gladio, & fratri tuo ſervies.* *Gen.27.* Prædixit Iſaac filio ſuo Eſau futurum eſſe fratris ſui ſervum; hoc enim ſupplicium decreverat Deus contra Eſau utpote divinis beneficiis ingratum. Non illum vita ſpoliavit, ſed alieno arbitrio ſubjecit, ut vitam ſervilem traheret in pœnam ſervilis ingratitudinis.

Elapſis octo annis ſervitutis, agnovit populus culpam ſuam, imploravit à Deo miſericordiam, & eadem celeritate obtinuit, qua petiit: non enim ſunt homines celeriores in poſtulando, quàm Deus in concedendo. Antequàm Chriſtus ſuſcitaret Lazarum, oculis in cœlum levatis egit grates Æterno parenti pro ipſius oratione jam audita: *Pater gratias ago tibi, quoniam audiſti me.* Non legimus Chriſtum ante hæc verba petiiſſe aliquid; cur igitur gratias refert pro petitione exaudita? Voluit nos docere, eſſe Deum adeo feſtinum in conferendis beneficiis, ut priùs conferat, quàm homines petant, atque adeo præoccupet hominum vota, implendo. Octo annis duravit populus in ignorantia ſui criminis, at ubi agnovit, & petiit remedium, obtinuit. *Preces à Deo auditæ antequàm fuſæ. Joan. 11.*

189. Fuit Othoniel libertatis Hebrææ reparator ſeu aſſertor; cœpit in eo judicis dignitas, quæ ſimilitudinem Romanæ præturæ referebat; populum quadraginta annis juſtè ac prudenter adminiſtravit; eò vita functo revixit idololatria Iſraëlis: quia ingratitudo populi erat infidelis, & immedicabilis. Fœdus interim inierunt Eglon Rex Moab & filii Amon, & Amalech contra Hebræos, eoſque redegerunt in ditionem ac ſervitutem, in qua perſeverarunt donec ſupremo numine authore, in libertatem aſſerti fuere per virtutem Aod, qui ſalvatoris populi nomen adeptus eſt. Et quidem *Judicis dignitas & gubernatio apud Hebræos. Jud.3.* *Jud. 3.*

juſtè præclarum hunc titulum comparavit, qui ſuum populum à dura ſervitute in libertatem aſſeruit. Trecentis quinquaginta ſex annis populus adminiſtratus fuit per Deboram, Barac, Gedeonem, alioſque judices, & extitit immenſus numerus rebellionum, quibus Hebræi à ſuis principibus defecerunt: cum enim natura forent ingrati, conſuetudine rebelles fieri debuerunt; & conſuetudines, quæ altas per habitum radices egerunt, immedicabiles fiunt.

Conſuetudo vetus curatu difficilis.

190. Mala curatu difficiliora ſunt morbi inveterati, qui temporis diuturnitate capiunt vires, & medicamini reſiſtunt. Ab omnibus quatuor ventis convocavit Ezequiel ſpiritum ad vivificanda
Ezech. 33 & animanda oſſa defunctorum: *A quatuor ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reviveſcent.* Si Deus unico ſpiri-
Gen. 2. tu, & tenui quodam habitu animavit Adamum, *Spiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ.* Cur modò jubet convocari omnes omninò ſpiritus, ut facto veluti quodam impetu conſpirent ad illa oſſa vivificanda? ſi unicus ſpiritus ſatis fuit ad primum hominem animandum, cur poſtulantur ſpiritus multiplicati, ad vegetanda illa oſſa arida? In promptu eſt diſparitatis ratio ad rem noſtram. Adamus fuerat ex recenti terra nuper formatus, illa autem arida oſſa jamdiu ſub terra latuerant ſua ipſa ariditate, & frigida morte inveterata; unde ſi Adamo recens formato ſufficit unicus, ac tenuis habitus ad vitam inſtillandam, vix ſufficiunt omnes omninò venti facto impetu ingruentes ad animanda oſſa illa inveterata. Sic exploratum habuimus ingratitudinem populi, qui medicaminibus ipſis fiebat magis infidelis, cum mala inveterata medelam neſciant.

C. A-

CAPUT XV.

Nec ipsum Dei regimen arridet ingrato populo.

§. PRIMUS.

Respuit populus Samuelem à Deo electum pro regimine.

191. POstremus judex, & ingrati populi gubernator fuit Samuel Propheta justus, & Deo valde acceptus; hic postquam viginti & duobus annis rexit populum justè ac fideliter, fuit compellatus ab Israëlitis, ut deponeret regimen tanquam senio jam confectus, nec illud demandaret cuiquam ex suis liberis, utpote indignis regimine propter vitia, sed nominaret illis Regem, quem haberent, sicut cæteræ nationes habent: *Constitue nobis Regem.* Fatentur se debitores Samueli, à quo per tot annos justè & tranquillè fuerant gubernati, & tamen debito satisfaciunt excludendo senem à regimine, ut major esset offensa ex ingratitudine: Agnovit Samuel iniquitatem populi, & impetravit à Deo, ut illis Regem daret. Quid? Propheta justus condescendit injustiæ petitioni populi? Ita: quia in hoc se justum ac generosum exhibuit: justum, quia talis desiderii implementum esset populo pro justo supplicio: siquidem cum Rege sustineret omnia mala ingratitudinis. Generosum, quia animus generosus despicit, & non appetit dignitates: siquidem altitudo eorum, qui eas magni faciunt, est per quàm similis altitudini puteorum, qui quò altiores, eò profundiores sunt, & magis in imam tellurem reconditi: ita ut rectè despicientibus nullum appareat discrimen inter eorum altitudinem, & profunditatem, quæ proinde non nisi per descensum attingi potest. Zachæus solum nobis innotuit pusillus, quando apparuit elatus: *Ascendit in arborem, quia statura pusillus erat.* Qui ambitiosè quærit dignitates, eas cum dedecore amittit, qui verò generosè despicit, cum honore fruitur obtentis. Fugit Christus offerendum sceptrum, & fugit in montem: *Fugit in montem ipse*

Samuel justus à regimine deponitur.

1. Reg. 8.

Sicut altitudo puteorum sic appetitio dignitatum.

Luc. 19. *Dignitatum contemptus sublimat.* Joan. 6.

ipse solus. Cur non in vallem depressam, sed in montem sublimem? Ut homines intelligerent, eos qui fugiunt despiciendo dignitates, evadere longè superiores dignitatibus ipsis, & sublimiores reliquis hominibus.

Magnanimitas in contemptu honorum.

192. Magnanimitas est superiorem manere ipsi regimini, ac principatui, illumque despicere quando, & quomodò expedierit. Pendenti in cruce Domino obtulerunt Judæi regnum, si descenderet: ipse verò respuit in cruce manens: sed in hoc satis indicavit coronam sibi esse debitam, imò omnino suam. Judæi enim fuere prompti ad offerendum regnum Christo in cruce pendenti, sicut paulo antea fuerant perversi in regno auferendo, quando cla-

Joan.19. marunt: *Non habemus Regem nisi Cæsarem.* Dominus autem sicut oblatione commotus non fuit, ita ablatione non fuerat perturbatus. Est enim ab omni perturbatione immunis, qui justo titulo re-

Matth.2. gnum possidet. Herodes turbatus est, nec ulla amplius potitus requie, ubi accepit Christum natum. Cum enim sine meritis obtinuerit regnum, ejus possessione non sibi videbatur satis firmus ac securus. Quicunque dignitates & honores respuit, atque à se longè abjicit, hic solus verè possidet. Cum Dominus omnibus propter ipsum relinquentibus patrem, matrem, & fortunas, pro-

Matth.19 *Despectus honorum est eorum possessio.*

miserit præmium: *Qui reliquerit patrem, aut matrem &c. centuplum accipiet.* Non legimus promisisse præmium aliquod despicientibus honores & dignitates: forte, quia qui honores despicit, illos nec relinquit, nec perdit, sed retinet tenaciùs, & possidet securius.

193. Quodnam responsum Deus Samueli desiderium populi

1.Reg.8. exponenti Deo ipsi redderet? capiant homines, & Principes. Respondit Deus se audivisse supplicationem populi, qui cò suos omnes dirigebat conatus, ut Deum ipsum ab Israëlitico regno deturbaret: *Non te* (ait Deus) *abjecerunt, sed me, ne regnem super eos.* Omnem Deus in se suscepit injuriam, ne Samuel ejus minister, injuria maneret affectus. Optima politica: sed soli Deo peculiaris. Detrahunt homines Christo, quod Magdalenam in tam familiaritatem admitteret, & detrahunt etiam Magdalenæ, quòd unguentum prodigè effunderet: Christus verò solius Magdalenæ honori

Princeps consulat honori suorum ministrorum.

Matth.26 consuluit: *Ut quid molesti estis huic mulieri?* Deus enim magis ægrè fert

fert alienas, quàm proprias injurias. Magna politica! sed magna etiam Samuelis commendatio? Esse Samuelem adeo Deo ipsi similem, ut idem sit expelli Samuelem atque manere Deum expulsum. Quid mirum, si Samuel gubernabat justè & rectè? Ubi enim rectitudo & integritas dominatur, Deus imperat: in regno, in quo observatur justitia & æquitas, videbitur regnare homo, sed in rei veritate Deus regnat. Qui igitur hujusmodi administrationi renititur niti videtur Deum à suo regno deturbare. Hoc idem conabatur populus excludendo Samuelem à regimine. Sed quid non molientur ingrati, quibus divina etiam displicet gubernatio.

Justitia imperante Deus regnat.

§. SECUNDUS.

Mundus semper ingratus iis, quibus ob beneficia magis obstrictus est.

194. Postulavit Regem populus tanquam ingratus, & tanquam idolatra: tanquam ingratus, quia voluit deserere Deum suum immediatum Regem, per quem à servitute Pharaonis in libertatem fuerat assertus; & ejicere Samuelem, qui tot annis rempublicam juste administraverat. Nam ingratus, ut diffiteatur obligationem, suo benefactori infidelis est. Postulavit Regem tanquam idolatra: quia ut coleret simulachra, appetiit sceptrum: mundanis enim sceptris vana simulachra adhærent. Jeroboam erexit vitulos aureos, ubi principatum adeptus est: Salomon curiam Jerosolymitanam falsis simulachris implevit. Adeo insana, & inhumana est hominum ingratitudo, ut ne benefactori Deo se gratos exhibeant, ab ipso Deo deficiant ad dæmonem.

Idololatria sceptro potius adhæret.

195. Ingratum se gessit populus erga Deum: ingratissimum erga Dei filium, & progreditur adhuc ipsa crescente, ac glisscente indies ingratitudine: nam ingratitudo malum est, quod augetur beneficiis, & fit immedicabile remediis. Factus Deus homo quæsivit populum suum, ut eum revocaret, vel sanaret ab ingratitudine, qua suum creatorem offenderat: *Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israël.* Populus verò eum noluit excipere. *Sui eum non receperunt.* Imò cruci affixit inter duos latrones. Cum enim Hebræi essent majoribus beneficiis Deo obstricti, & vitio ingratitudinis

Ingratitudo augetur beneficiis.

Math. 15. Joann 1.

dinis laborarent, consequens fuit, ut omnium evaderent ingratissimi: nam ingratitudo crescit ad numerum & mensuram beneficiorum. Interrogat Baptista per discipulos suos à Christo, an moriturus esset, sicut nasci dignatus fuerat. In hoc enim sensu capiunt interpretes verba illa: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Luc. 7. Responsum à Domino fuit, pedes dari claudis, oculos cæcis, vitam mortuis: *Claudi ambulant, cæci vident, mortui resurgunt.* Quis non animadvertat responsum interrogationi redditum? Quæsitum est de morte, & responsum est de beneficiis collatis, seu liberalitatis operibus? Ita; quia solent homines pro beneficiis reponere injurias: ideò volens Christus reddere Baptistam certum de violenta morte, quam doloribus affectus, & conviciis laceratus à Judæis erat accepturus, illi commemorat beneficia, quæ Judæis ipsis contulerat: ut ex magnitudine beneficiorum intelligeret atrocitatem mortis subeundæ. Malum igitur est sine medicamine ingratitudo: quia remediis augetur.

196. Talem se erga Deum exhibuit Hebræus populus: siquidem quando magis Deo obstrictus, illius regimen detrectavit, Regemque petiit: lapsu deinde temporis, ne Deum ipsum agnosceret Regem, damnavit capite: *Quia se Regem facit.* Joan. 19. Tales solent esse hujus mundi respublicæ erga eos, à quibus majora accipiunt obsequia, & à quibus magis illustrantur. Optimis legibus Solon suam patriam instituerat, & pro compensatione de falsis criminibus insimulatus, authoritate Senatus in Cyprum ablegatus est, ubi vita functus in cadavere ingratorum civium sustinuit indignationem: ingratitudo enim nec ipsis parcit cadaveribus. Jam Dominus in cruce obierat, & adhuc ejus latus diro potuit vulneri: *Unus militum lancea latus ejus aperuit.* Joan. 19. Non sic cum latronibus eodem tempore patibulatis actum est. Si Christo, cur non latronibus? Quia in latronibus mortem exercuit justitia, in Christo ingratitudo, & hæc non contenta vitæ finibus, ultra mortem prorogat injurias: temperatior igitur fuit justitia erga improbos malefactores, quàm ingratitudo erga probum benefactorem.

Ingratitudo nec etiam parcit benefactori mortuo.

Ingratitudinis exempla.

197. Condecoravit Lycurgus Athenas sanctis legibus, & vita, quem proinde Athenienses ob talia beneficia exilio mulctarunt, quia nequibant rectis aspicere oculis suum beneficum legislatorem.

Eri-

Eripuit Dion à tyrannide Dionisii suam patriam, eamque pristinæ restituit libertati: at senatus, ne tale fateretur beneficium, eum honore simul & vita spoliavit. Eandem expertus est retributionem Alcibiades postquam debellavit Xerxem.

Implorant Carthaginenses auxilium à Lacedæmoniis contra Romanos: illis fert opem Xantippus, & postquam eosdem fracta Romanorum potentia, ab hostibus eripuit, ipsisque victum Attilium Regulum tradidit, in compensationem tanti beneficii, proditoriè in mare projectus est, ne viveret inter Lacedæmonios, qui liberator Carthaginis posset jure nuncupari. Tantum homines gravat obligatio, ut in mare ad se exonerandos projiciant, quem ex gratitudine debuerant summis honoribus condecorare. Scipio mortuus est exul à patria: & quidem tot sunt ingratitudinis exempla, quot benemeriti: nam ingratitudo se exhibet crudeliorem erga magis benemeritos: & invidia neminem præcedentem patitur. Creavit Deus Angelicas hierarchias in cœlo cum præcedentia, ut eam homines in terra sustinerent: verùm cum invidia foret supplicium peccati, & peccatum ex ingratitudine nasceretur, hanc damnosam hæreditatem Adami posteritas nacta est.

198. Delegit Deus Moysen & Aaron virtutibus præditos in sui populi gubernatores: cumque optimè, Deo ipso assistente regerent, nil aliud à populo acceperunt præter insanas quærimonias, & injustas murmurationes. Quid? ob id quòd rectè administrent, suum munus præclarè obeuntes: vel ob id quòd ornati virtutibus præluceant aliis, infectationes, & detractiones sustinent? Ita: quia humana natura ex innata propensione invidet, non gratificatur: semper enim tenebræ contra lucem armantur. Cum virtus nativo splendore luceat, debilesque sceleratorum oculos perstringat, scelerati homines offensi, omnem alienam lucem aversantur, ac moliuntur extinguere, ne compellantur suo debili obtutu videre. *Non poterat* (inquit sacer textus de Heli) *videre lucernam Dei antequam extingueretur.* Alienæ luces quò magis splendent, eò magis excæcant alienos oculos, ita ut ab eis aspici nequeant nisi extinctæ. Frequentissimum in humanis est, ut non appareant virtutes in vivente, nisi post ejus mortem, persona deficiente: invidia enim oculorum impedimentum versatur circa personam, qua deficiente

Invidia virtutes insectatur

1. Reg. 3.

Virtutes post mortem videntur.

ipsa etiam defixit, juxta illud Epigrammatographi: *Pascitur in vivis livor, post fata quiescit.*

Sapientia fulgens, & Zelo ardens multa patitur.

199. Queritur Jeremias se ipsum tanquam zelo ardentem, ac fulgentem sapientia: *Væ mihi mater mea: quare genuisti me virum rixæ, virum discordiæ in universa terra? Non fœneravi, nec fœneravit mihi quisquam: omnes maledicunt mihi. Inventi sunt sermones tui,* Jerem. 15 *& comedi eos.* Videtur hujusmodi ingrata querela: si enim zelo ac scientia quis similitudinem magnam cum Deo sortitur, cur queritur Jeremias se Deo simillimum evasisse? Dolore affectus in eas erupit querimonias, quasi ex majori similitudine cum Deo, majori apud homines odio & invidia conflagraret: ita ut augeretur odium & invidia ad magnitudinem & mensuram talis similitudinis crescentis. Non sustinent homines sapientissimum, quasi humanam sphæram egredientem.

Verùm si Jeremias queritur se matura ac perspicaci mente præ- Psal. 118. ditum, cur David à Deo postulabat mentem, ut viveret? *Intellectum da mihi, & vivam.* Quia Propheta non efflagitabat intellectum, ut viveret cum hominibus, sed ut viveret cum Deo, ejusdem legis diligentissimus observator: eodem namque psalmo suam mentem exposuit, adjiciens: *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo.* Ut enim viveret inter homines, se exhibuit insanum, proindeque omni intellectu destitutum: *Immutavit os suum coram eis, & collabebatur inter manus eorum, & impingebat in ostio portæ: defluebantque salivæ ejus in barbam.* Inter homines qui plus sapit, & eminet, versatur in majori periculo: reputant enim pro offensa propria alienam excellentiam. Etiam quando decidunt solis radii, feriunt sublimiora montium cacumina, quasi in ipsorum descensu non patiantur ascensum, ac sublimitatem montium. Mercurius peritiæ facundæ olim creditus Deus, est inter omnia minimum astrum, quod agnoscit Mathematica: cum enim viderant sapientem reliqui planetæ, non sunt passi illum inter ipsos plurimùm lucere.

Invidia non patitur alienam excellentiam.

1. Reg. 21.

200. Valde insolita erant prodigia, quibus Deus per solitudinem suum ducebat populum: & hic quò majora aspiciebat, eò plus despiciebat regimen divinum, adeo ut in deserto, deficeret à Deo ad vitulum, & in terra promissionis ad simulachra. Fit Deus homo, ingre-

Invidus contra lucem.

ingreditur Hierosolymam, innumera edens miracula, ut suo mederetur populo: multi cernebant, omnes saltem ex fama agnoscebant: invidia tamen & ingratitudo Pharisæorum, in id maximè industriæ diabolicæ nervos intendit, ut supprimeret, vel potius manu Judæ extingueret lucem, quæ illos suo magno fulgore obcæcabat: *Quid facimus? ecce mundus totus post eum abit.* De bono illi formarunt, & confinxerunt culpam: semper enim invidia à bono malum eruere solita est. Culpa reputatur à Pharisæis, quòd totus mundus sequatur Deum hominem, cum deterrimum omnium foret malum in Pharisæis, deserere illum, quem omnes pro obtinenda vita æterna sequebantur. *Joan.* 11.

Cum tamen Pharisæi simul ingrati, invidique forent, lux ingens eorum lividos oculos perstrinxit, & obcæcavit, remanente ingratitudine pro supplicio: *Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei: an quod expectavi, ut faceret uvas, fecit labruscas. Ostendam vobis, quid ego faciam vineæ meæ* (ait Deus) *auferam sepem ejus, & erit in direptionem, diruam maceriam ejus, & erit in culcationem.* Per vineam intelligitur Hebræum regnum. Prædixit igitur Deus Hebræo populo, ob ingratitudinem beneficiis, quæ acceperat tempore, quo Deus super illum regnaverat, omninò dissipandum, & evertendum esse: nam ingratorum Deo, ut diripiantur, ac dissipentur, ipsamet ingratitudo supplicium est. *Isai.* 5. *Supplicium ingratitudinis.*

201. Duo tamen hîc animadverto, alterum, si populo ingrato Dei ipsius regimen displicet, cur tot beneficiis cumulat populum eò plus displicitum, quò plura accipientem? Alterum, cur eodem supplicio affecit Deus omnes Hebræos, propter ingratitudinem eorum, qui deliquerunt: *Diruam maceriam ejus, & erit inculcationem?* Quoad priorem animadversionem, existimo Deum tot beneficiis afferisse suum populum, quia Deus ut suam erga nos effundat beneficentiam, conferenda beneficia non tam mente, quàm voluntate metitur, quasi ea amore potius, quàm scientia regulentur. *Beneficentia Dei ex Voluntate potius quàm ex mente.*

Locavit paterfamilias vineam suam hominibus, qui nullo, fructu ex tali vinea reddito, primogenitum illius filium occiderunt: *Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam: & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular: & locavit eam agricolis.* Hic Paterfamilias Deus omniscius est: si ergo Deus multo antea prænoverat pessimam ho- *Matth.* 21.

minum correſpondentiam, cur in illorum manus ſuam vineam tradidit? Quia hujuſmodi traditio executioni per amorem mandata eſt, eamque proinde non inter cepit ratio. Si Deus quà beneficus nobiſcum ageret ex ſua infinita præſcientia, nec nobis conferret vitam & ſanitatem, quibus eum offenderemus, nec fortunas, ſeu divitias, quas prodigè, & nequiter effunderemus. Judicat nos Deus ex amore: & ita ſe gerit erga homines in conferendis beneficiis, ac ſi neſciret futuros homines ingratos.

Amor ſupra caput Dei.

Iſai 6.

Vidit Iſaias Deum ſedentem in magnifico ac ſublimi ſolio, ex quo innumera diſtribuebat beneficia hominibus: eminebant Dei ipſius capiti duo ſeraphini: *Seraphim ſtabant ſuper illum.* Conſtabat Dei thronus ex fulgentibus ſapphiris & adamantibus: at Seraphini pro throno ſortiebantur Dei ipſius caput. Seraphim idem valet atque ardentiſſimus amor. Quæro modò; amorem collocat Deus ſupra caput, in quo ſedem fixere mens & ſcientia? Ita: quia voluit Deus ſignificare ſuam voluntatem & amorem quandoque ſuccedere loco mentis & ſcientiæ, quaſi ipſius favores magis procedant ex amore, quo homines proſequitur, quàm ex ſcientia, qua hominum ingratitudinem prænoſcit.

Merita & demerita majorum populi cauſant felicitatem & miſeriam.

Math. 26.

202. Quoad poſteriorem animadverſionem: Hebræus populus diffiteri nequit ſe juſtiſſime à Deo puniri. I. Quia ſicut merita ſuorum majorum ipſum reddiderunt populum à Deo electum, totque favoribus, & beneficiis nobilitatum, ita demerita juſtè inflixere ſupplicium, & implementum, ſeu aſſenſum illius petitionis: *Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros.* II. Quia videns ſupplicium, quo mulctati fuere qui ſuum redemptorem manifeſtum agnoſcere noluerunt, nunc perſiſtit agnoſcere nolens manifeſtiſſimum: & quidem acerbiùs meretur puniri, qui neque aliorum exemplo, neque ad ſupplicii conſpectum cavet.

Luc. 11.

Super eoſdem Hebræos minatus eſt Chriſtus venturum eſſe ſparſum ſanguinem à tempore Abelis juſti, uſque ad tempus Zachariæ Prophetæ: *Ut veniat ſuper eos omnis ſanguis juſtus, qui effuſus eſt à ſanguine Abel uſque ad ſanguinem Zachariæ.* Quid? non erat ſatis, ut veniret ſuper eos ſanguis juſtus, quem ipſimet ſparſerant: cur etiam venturus ſanguis ab aliis effuſus? quia à ſcelere non deſiſtunt agnoſcentes quæ alii ob ſimilia perpeſſi ſunt. Qui enim

enim alieno periculo non redditur cautus, multiplicatam subire pœnam meretur. Ille denique ingratus, cui divinum regimen ingratum fuit, ita graviter debet puniri, ut omne omninò ingratitudinis supplicium exhauriat. *Diruam maceriam ejus* (ait Deus de suo populo) *& erit inculcationem.*

Explicit liber primus.

LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

Celsitudo sceptri reddidit Saulem ingratum.

§. PRIMUS.

Saul electus ad sceptrum tanquàm optimus Israëlita, evasit ingratus & perversus.

203. SAtis perspeximus superiori libro in Hebræo populo ingratitudinem maximam, superest, ut in præsenti videamus ingratos maximos, scilicet Principes electos ad populi illius regimen: quia in populo, & Hebræis Principibus summa ingratitudo quasi arctissimis constricta vinculis, mutuo nexu, & pari diuturnitate permansit. Fuit populus ille summis affectus beneficiis, & ideò summè ingratus: fuere ingrati Principes, quia ingratitudo ipsi orbi coëtanea, orbem ingressa est, sceptrum tenens. Primus in orbe Princeps Adamus, primus ingratus fuit, ita ut sicut nullus homo cum Adamo de principatu, ita nullum aliud vitium cum ingratitudine de primatu certare audeat. *Principium ingratitudo.*

Rogo tamen, cur ingratitudo sceptrifera mundum ingressa est, si homo sceptrifer Deum repræsentat? quia sceptrum est in humanis

manis beneficium maximum, quod à Deo homo accipit: & solent homines maxima beneficia ingratitudine maxima compensare. Sic se erga Deum gessit Saul, & omnes fere Hebræi Principes, quos proinde Deus ex ingratitudine reprobavit. *Argentum reprobum* (dixit Jeremias) *vocate eos, quia Dominus projecit illos.*

Jerem. 6.

Saulis electio & ingratitudo.

204. Annuit Deus votis populi à Samuele Regem flagitantis, & constituit Regem Israëlis Saulem filium Cis de tribu Benjamin, qui à Samuele privatim unctus, fuit iterum publicè unctus postquam debellavit Amonitas: & dixit Samuel populo; datum fuisse Hebræis à Deo principem inter omnes Israëlitas optimum. *Certè videtis quem elegit Dominus: quoniam non sit similis illi in omni populo.* Quid igitur gessit Saul obtinens sceptrum, datum à Deo, impetratum ab hominibus? Fuit primus Hebræorum Rex adeo ingratus, ut Deo præcipienti in obediens foret, hominibusque sibi obedientibus tyrannicè dominaretur.

1. Reg. 10

Princeps esse debet optimus.

205. In Saulis electione ad principatum duo videntur observanda: alterum, fuisse à Deo electum inter Israëlitas optimum: alterum, cum esset talis, & à Deo electus, evasisse ingratum. Delectus fuit ad regendum optimus, quia sicut Princeps omnibus dignitate, ita virtute debet præcedere: præsertim quia datus à Deo succedebat Samueli etiam à Deo dato. Unde oportebat, ut sicut Samuel non habuit parem, Saul non haberet similem: *Certè videtis quem elegit Dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo.* Dixit Propheta attendens ad præsentem, non ad futuram justitiam.

Elementa subjiciuntur cœlo dominanti tanquam optimo: homines similiter Principibus, qui optimi esse & reputari debent. Josephum delegit ad regimen Pharao, omnibusque antepositi, subdens pro ratione excellentiam, qua reliquis anteibat. *Num invenire peterimus talem virum, qui spiritu Dei plenus sit?* Optimus vitâ ad coronam optimus est. In Thabore quando Christus per Æternum parentem declaratur Filius, injungitur discipulis, ut illi tanquam Principi ac Dominatori obediant: *Ipsum audite.* Cur non sic in Jordane, quando similiter Filius pronunciatus est? Dispar cernitur ratio ex eo, quia in Thabore apparuit Christus indutus sole & nive, vestimentis, splendore & candore ipso sanctitatem designantibus, in Jordane habitum vel similitudinem peccatoris pro se se-

Gen. 41

Matth. 7.

Princeps sanctus esse debet.

Matth. 3.

se ferens: accesserat enim baptismum pœnitentiæ suscepturus: ut autem Christus salutaretur & agnosceretur Princeps aliis imperaturus, debuit innocentiam potiùs quàm culpam etiam apparentem præ se ferre. Ex tribus prodigiis, quibus Deus exercebat, seu instruebat Moysen ad gubernandum, noluit experimentum fieri de manu missa in sinum, lepram allatura. Ratio est, quia à sordibus & immunditiis omninò alienus esse debet ille, cui alienam vitam dirigere, & gubernare labor est. *Exod.* 4.

206. Legimus in S. textu fuisse Saulem à Deo electum ad Hebræum principatum, tanquam optimum inter alios: *Non est similis illi in omni populo.* Et tamen Saul gessit principatum ingratus Deo, & hominibus. Quinam talis iste à corona influxus, ut homines hic mutet; & transformet? Dicendum imprimùs videtur, fuisse Israëlitas ita ingratos, vel ex ipso nationis ingenio ita ad ingratitudinem pronos, ut vel Saul inter ipsos optimus & à Deo electus, prodierit ingratùs Deo, & hominibus. Deinde (& fortè rectiùs) cùm sublimitas coronam associet, & sublimitatem immunitas, videntur Principes sibi persuadere gratitudinem esse subjectionem, quasi gratificantes se debitores fateantur: atque adeo ut sublimem illam retineant immunitatem, necesse est quòd coronati inter alios ab officiis gratitudinis plus abhorreant. Verùm necesse non est ingratitudinis pestem omnes inficere Principes: siquidem inter Hebræos, & inter nostros scimus extitisse Principes Deo, & hominibus perquàm gratos. Qui igitur vituperat pessimos, commendat optimos. *Princeps ingratus.* 1. *Reg.* 10. *Celsitudo parit ingratitudinem.*

207. Supereſt adhuc multiplex hæsitandi ratio. Cur Deus annuit petitioni, quam aversatur? Dixit enim Samueli: *Sicut dereliquerunt me, & servierunt diis alienis, sic faciunt etiam tibi.* Si Deo præsens erat futura Saulis ingratitudo (Deum enim nihil latet) cur eligit Saulem in primum Regem Israëlis: & Samuel justus & verax, cur illud tanquam regno aptissimum commendat? *Non est similis illi in omni populo.* Quomodo item Saul evadit Princeps perversus? 1. *Reg.* 8.

Ut paucis & perspicuis satisfaciam, petitionis expeditio fuit justa, electio apta, commendatio vera. Fuit expeditio justa, seu justè Deus annuit petitioni: quia cum populus haberet Regem immediatè Deum, postulavit Regem à Samuele: *Constitue nobis Regem.* 1. *Reg.* 8.

Electio optima in qua superior subditis conformatur.

gem. Qui autem rejicit Deum, accipiat tyrannum. Fuit electio apta, quia electus fuit Rex conformis populo, scilicet Rex ingratus populo ingrato. Davidem elegit conformem cordi suo, seu juxta cor suum, quia elegit ad remedium populi, elegit verò Saulem pravum pravo populo conformem, quia elegit in populi ipsius supplicium. Item fuit justa petitionis expeditio, quia tali petitioni pro pœna fuit. Fuit apta electio, quia uno ingrato, ipsam punivit Deus ingratitudinem. Commendatio, qua Samuel extulit Saulem, vera: quia Samuel commendavit dotes, quas omnes aspiciebant: proceritatem & pulchritudinem corporis, modestiam, qua submissus coronam accepit, generositatem, qua dissimulavit murmurationem eorum, quibus despectui fuerat: quæ dotes omnes congruunt imperio. Non poterat Samuel judicare Saulem ex futuris coronæ influxibus, siquidem illum noverat à Deo electum. Elegit ac vocavit Christus ad apostolatum Judam, qui futurus erat proditor: & etiam post datum à Christo signum, ut dignosceretur talis, illum discipuli non judicarunt futurum proditorem, cum vidissent accumbentem mensæ cum Christo, ab eo que vocatum ad Apostolicam dignitatem. Unusquisque diffidens sibi, & non aliis Christum Dominum circa se ipsum interpellabat: *Cœperunt singuli dicere: Nunquid ego sum Domine?* Quòd unusquisque sibi diffidat, submissio est: quòd sine fundamento diffidat aliis, temeritas. Nam quicunque debet reputari bonus, quamdiu malus nec innotescit, nec probatur.

Diffidentia sui submissio est.

Math.26.

Judas proditor ingratus.

208. Nihilominus elegit Deus Saulem in supplicium populi sui ingrati, quia de tali populo nasciturus erat Judas: & Christus elegit Judam prævidens fore instrumentum humanæ redemptionis, depromens ex ingratitudine proditoris pessimi totius mundi remedium. Utrunque tamen Deus elegit secundum præsens meritum, & non secundum futurum demeritum, quasi modo electione tanquam præmio afficeretur propter præsens meritum, postea afficiendus supplicio propter futurum demeritum. Petrum appellavit beatum Christus: *Beatus es Simon.* Et paulo post eundem vocavit Satanam: *Vade retro Satanas; scandalum es mihi.* Sicut erga Petrum se gessit primo conferendo præmium ob meritum confessionis, deinde infligendo supplicium ob demeritum suasionis, ita erga

Math.16.

Marc.8.

erga Saulem & Judam, cui discipuli non fuere diffisi in mensa, quia non videbant latentem in corde ingrato proditionem.

209. Auspicatus fuit Saul administrationem regni, optimi Principis opinione, quæ brevi tempore evanuit: siquidem Regis nomen biennio meruit, juxta S. textum: *Duobus autem annis regnavit super Israël.* Solo biennio egit bonum Regem, annos reliquos consumpsit ingratus, tempus terens. Omnes fere principes imperii sui felix ineunt exordium, sed fortuna sceptri mutante ingenium, redduntur ingrati, ipsaque potentia & adulatione fiunt superbi. Multi se fingunt initio regiminis: cum tamen fictio dolus sit, non potest diu latere & perseverare. Poterit lupus se fingere induens ovinam pellem, manus tamen ipsius opere detecta brevi ostendet ungues & rictum. Afflicto regno Israëlis per Roboamum tributis, adivit Regem populus unà cum Jeroboamo, & de tributorum onere conquestus est, sic expostulans: *Pater tuus durissimum jugum nobis imposuit.* Nonne Jeroboam Zelator fuit præcipuus: *Venit ergo Jeroboam, & omnis multitudo?* Cur ergo de illo protulit sacer textus: *Quæcumque colebat, implebat manum suam, & fiebat sacerdos excelsorum.* Quomodò vir boni communis Zelator subitò evasit tam cupidus? Erat Zelus simulatus, & hìc nullas ex tempore capit vires. Hypocritas dixit Christus dignoscendos ex fructibus: *A fructibus eorum cognoscentis eos.* Cur non dixit à floribus, sed à fructibus dignoscendos? Quia quàm brevis mora temporis intercedit inter cujusdam arboris florem & fructum, tanta datur inter simulationem, & manifestationem hominis simulati: poterit natura arboris in flore adhuc latere, sed statim innotescit in fructu.

Principatus initium fere semper gloriosum 1. *Reg.* 13.

Fictio & dolus brevi durat.

3 *Reg.* 12.

3. *Reg.* 13.

Dolus brevi patet. *Matth.* 7.

210. Sceptro ipso patent in fraudulentis simulata vitia, inter quæ primatum tenens prima apparet ingratitudo. Ozias Rex Judeæ exordio sui principatus exhibuit modestiam & pietatem: in throno tamen securus regnum tyrannicè administravit, ingratus Deo. Joraó Rex Israelis, cum acciperet sceptrum, evertit simulachra quæ sui parentes erexerant: sed postmodum acquievit vitulis Jeroboami. Jehu, qui à Deo obtinuit præmium, pro zelo, quem exhibuit puniendo familiam Achab, tandem ostendit supplicium illud fuisse natum ex ambitione, ut sei firmaret regno, in

Regum felix initium infelix progressus & finis. 4. *Reg.* 15. 3. *Reg.* 22.

4 *Reg.* 10

quo firmatus, patuit ingratus & infidelis Deo. Sunt Principes simillimi ſtatuæ illi, quam ſomniavit Nabucodonozor, cujus initia aurea, fines lutei. Felices incipiunt, infelices deſinunt. Solum in illis hanc deprehenſam veritatem experientia plorat, quòd ſuarum obligationum immemores licenter amplectantur omne genus pravitatis: adeo ut quando ſubditos pudet ingratitudinis, illi impudenter ſe gerant ingrati.

Ingratitudo Principum.

In Chriſti ſervatoris genealogia bis nominat Davidem Euangeliſta: & animadverto, quòd priori loco tacet illius defectus: *Liber generationis Jeſu Chriſti filii David.* Et loco poſteriori manifeſtat illius ſcelera: *David autem Rex genuit Salomonem, ex ea quæ fuit Uriæ.* Diſcriminis ratio videtur eſſe, quia priori loco loquitur Euangeliſta de Davide, tanquam de homine privato, *filii David*, loco poſteriori loquitur de Davide tanquam Rege: *David autem Rex*, & proximè dixerat *Jeſſe genuit David Regem.* Davidem quandiu privatum puduit ingratitudinis, ubi verò factus eſt Rex, fuit non ſine ſcandalo ingratus: quia magnitudo ſceptri reputat pro magnitudine ingratitudinem: illa multos reddidit ingratos, ſed Saulem ingratiſſimum.

Matth. 2.

Ingratus ille magis qui ſine meritis accepit beneficium.

211. Conſtituit Deus Saulem ſui populi Regem, cum eſſet de tribuminima: & ubi Saul agnovit ſe obligatum, evaſit inobediens, ac divinis præceptis rebellis. Eſt enim ſceptrum veluti aſtrum influens ingratitudinem: cum enim ſceptrum ſua magnitudine excedat merita, proindeque ſine meritis frequenter obtineatur; & experientia doceat id quod minùs ſub merita, minùs ſub gratitudinem cadit, Princeps factam ſibi ſolutionem reputat, quod mera gratia & favor fuit, proindeque arbitrans ſe carere debito, non retribuit. Si Angeli habuiſſent merita, fortè contra Deum non rebellaſſent. Si Adamus diu laboraſſet ante paradiſi ingreſſum, fortè nona miſiſſet. Præmium collatum ob merita & labores agnoſcerent, & Deo præmianti grates debitas ſolviſſent. Nihil indigno conferri debet, ne accipiens ingratos fiat: conferre ſceptrum ſine meritis, eſt ſceptriferam reddere ingratitudinem. Detulerunt arbores ſceptrum rubo, & cum debuiſſet rubus grates referre pro obſequio, cœpit hæſitare de offerentium animo: *Si verè me Regem conſtituiſtis.* Hac ratione gratificatur rubus pro tanto obſequio? Ita:

Jud. 9.

Ita: quia cum rubus ex natalitii vilitate, & naturæ asperitate non mereretur sceptrum, nequibat tali arborum obsequio respondere debita gratitudine.

§. SECUNDUS.

Ingratitudo reddidit Saulem inobedientem, & malitiosum.

212. Ubi primum suscepit regnum Saul, seque vidit coronatum, ac infidentem regali solio, neque paruit Deo in sacrificio Galgala, neque in supplicio Amalech: neque enim potest obedientia cum ingratitudine consistere. Injungit Deus Sauli, ut septem diebus expectet Samuelem, ut hic operaretur sacrificium in gratiarum actionem pro victoria de Philisteis reportata: non expectat tempore à Deo præscripto, sed ipse ante Samuelis adventum sacrificat: & culpam inobedientiæ purgare intendit prætextu necessitatis, quòd viderit populum metu hostium perturbatum: *Necessitate compulsus obtuli holocaustum.* Voluit Deus acerbo supplicio punire Amalech, præcipit Sauli, ut omnes omninò Amalecitas, nullo sexus, conditionis, ætatisque discrimine ferro jugulet, & nulla prorsus ex tali clade spolia detrahat: cum vellet talem inferri vastationem, ut omnis gentis illius memoria penitus aboleretur. Deum sic præscribentem non audit Saul, sed ingressus Amalech, parcit Agag Regi illorum, & capit de spoliis, quæ potiora visa sunt, pietatem populi, ut se excuset, prætendens: *Ut immolet Domino Deo suo in Galgalis.* *Obedientia stare nequit cum ingratitudine.* 1. Reg. 13 1. Reg. 15

213. Non paruit Saul tanquàm ingratus, & se excusavit tanquam malitiosus: nam ingratitudo & malitia cum sceptro annectuntur. Quæro tamen, quænam ex culpis duabus major fuerit, non obedire, an excusatio inobedientiæ? Credo in Principe nullum dari magis detestabile, & inexcusabile scelus, quàm Deo non obedire. Nam in regno Israëlitico sustinuit Deus multos Principes idololatras, & Saulem inobedientem sceptro privavit, dixitque Samueli se pœnitentiâ fuisse tactum, quòd Saulem designaret Regem: *Pœnitet me quòd constituerim Saul Regem: quia dereliquit me, & verba mea.* Inobedientia culpa est, quam Deus magis aversatur, utpote ingratitudinis filiam, & primam, qua primus Rex Adamus tanquam ex *Inobedientia Deo in Principe majus peccatum.* 1. Reg. 15

ingratitudine in obediens Deum ipsum offendit. Rectè imperare nequit, qui nescit obedire: bonus gubernator esse debet bonus subditus. Christus in sacris litteris modò appellatur Pastor: *Ego sum Pastor bonus* modò Agnus: *Ecce agnus Dei* ut sic nobis insinuet neminem posse prælati muneri rectè satisfacere, quia priùs humiliter subditi oneri succumbat.

Joan. 11.

Prælatus bonus esse debuit bonus subditus.

214 Quando sol stetit ad vocem Josue, sicut quidam miles ad vocem sui ducis, ait sacer textus Deum paruisse voci hominis: *Obediente Domino voci hominis.* Non stetit quòd Deus præceperit, sed quòd Deus obedierit: quasi obediant ad nutum creaturæ Deo non tam præcipienti quàm se præceptis ad nostrum exemplum subiicienti. Postquam Apostolus hortatus est servos, ut dominis suis pareant: *Servi obedite dominis carnalibus cum timore & tremore.* hortatur dominos ut etiam servis obediant: *Et vos domini eadem facite illis.* Quasi ad rectè imperandum opus sit rectè etiam obebire. Confervatur corpus humanum ex recta subordinatione membrorum suo capiti, sicut corpus politicum, seu respublica ex subjectione subditorum suo Principi: similiter Princeps ex eo quòd subjiciatur Deo, cui si omnes creaturæ obediunt, Princeps ex eo peculiariter obedire debet, quòd in terra ipsius Dei vices gerat. Obedientiâ & subjectione inter se cœli moventur, & conservantur. Quando Christus Petrum constituit suæ Eccletiæ summum Rectorem ac Principem, vocavit Simonem, hoc est obedientem: *Simon Joannis diligis me? pasce oves meas.* Quia ut rectè præciperet tanquam Petrus, debuit rectè obedire tanquam Simon. Christus paruit in horto, ut regnaret in cruce: & post triginta & tres exactos annos obediendi in terra, elevatus est, ut regnaret in in cœlo: nam qui se subiiciendo obedit, ad regnandum aptior est. Idcircò Saul unà cum amissa subjectione, & obedientia Deo debita regnum amisit: *Abjecit te Dominus, ut nonsis Rex.*

Joan. 1.

Jos. 10.

Obediens est ad regnandum aptior.

Ad Ephes. 6.

Joan 21.

1. Reg. 15.

215. Majus tamen scelus patravit Saul dum se excusavit tegendo scelus, vel appetendo sceleris immunitatem: nam ex malitia metitur culpa, & duplicata malitia est culpam excusare: qui se excusat, se gerit superbum, cor abscondit, & reddit impossibile remedium. Culpatus habere debet oculos ad culpam videndam, & plorandam, non verò linguam ad culpam obtentu aliquo purgandam.

Excusatio sceleris magnum scelus est.

dam. Deliquit Petrus, & non legimus culpam ſuam verbis aliquo tempore excuſaſſe, ſed ſcimus per totam vitam continenter luxiſſe: *Flevit amarè.* Peccavit Magdalena, & ſolum ejuſdem lacrymæ ſunt locutæ ad Chriſti pedes: *Lacrymis cæpit rigare pedes ejus.* Nam lacrymæ agunt reſipiſcentiæ linguas, & doloris teſtes. *Math.26.* *Luc.7.*

216. Excuſarunt noſtri primi parentes inobedientiam commiſſam, & Deus illos mulctavit gravi ſupplicio, ſpoliando gratiâ, & expellendo à paradiſo. Petrus & Magdalena ſuam plorarunt culpam, & cum venia obtinuerunt gratiam. Non legimus pœnam aliquam etiam levem fuiſſe illis à Chriſto impoſitam. Adamo & Evæ pœna gravis inflicta fuit, non ita Petro & Magdalenæ: quia Petrus & Magdalena luxerunt: Adamus & Eva culpam excuſarunt: *Mulier quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi: ſerpens decepit me.* Excuſare culpam, fuit aggravare crimen: maneant igitur penâ affecti quantumvis à culpa abſoluti: ſiquidem voluerunt tegere excuſationibus, quod potuerant omninò abolere lacrymis. *Lacrymæ impetrant veniam.* *Gen.3.* *Gen.3.*

217. Nullo citiùs medicamento ſanantur vulnera, quàm lacrymis. Flevit Jacob victor ex luctamine illo celeberrimo: *Flevit, & rogavit eum.* Si victus ſuccumberet, aptè ploraret, quid plorat victor? Certè evaſit victor, ſed vulneratus, & ut omne vulneris declinaret periculum, cor per oculos ſtillavit, & optimam elicuit medelam, qua nullus alius liquor ſalubrior. Duo ſegetum, vel ſationum genera invenio in ſacris litteris, alterum Davidis, alterum S. Lucæ: ſeges Davidis, & eorum, qui ſeminarunt labores, feliciter reſpondit, nempe copioſo fructu: *Euntes ibant, & flebant mittentes ſemina ſua: ſeminantes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos.* Non ſic obvenit ſeges Euangeliſtæ, ſiquidem pars ſeminum longè major periit, nec ullum reddidit fructum. Unde priori tanta felicitas, poſteriori tantum infortunium? Priores ſatores ſuam lacrymis irrigarunt ſegetem: *Ibant, & flebant:* Poſteriori ſegeti defuit humor: *Natum aruit, quia non habebat humorem.* Sationes ſpiritus pereunt deficientibus oculorum imbribus, ſicut areſcunt ſationes terræ deficiente cœleſti pluvia. Si ſingulis granis ſeminatis ſingulæ accederent lacrymulæ, ita creſceret ſpiritualis ſeges, ut in maximos germinaret proventus. Quia luxit David, *Lacrymæ curant & rigant.* *Oſe.12.* *Pſal.125.*

comparavit veniam: quia se excusavit Saul, mansit sine fructu indulgentiæ.

Malitiosus est stultus.

218. Erat Saul ingratus, ideoque excusavit fictus, quod debuerat fateri sincerus: quia malitia semper se excusat, & semper se fingit ingratitudo. Verum si Saul fuit ingratus in non parendo, & fictus in se excusando, cur vocatur à Propheta nescius? *Stultè egisti* Si etiam taxat illius nimiam lenitatem, erga eum, cui se debuerat exhibere severum: *Eo quòd non feceris iram ejus contra Amalech:* Cur non objurgat longè majora scelera, quæ patraverat Saul, nempe quando interfecit septuaginta sacerdotes, & funditus eruit civitatem Nobe? Nonne hæc illi vertit vitio, & solum damnat indiscretam pietatem? Objurgatio fuit à Deo, per Prophetam illata: quia solus ingratus non paret Deo, & in idem recidit ingratum esse atque inscium ac stultum.

1. Reg. 13.

1. Reg. 25.

Ingratitudo est origo scelerum omnium

219. Non eum fugillavit Propheta ob alia crimina, sed ob solam ingratitudinem: quia ob hanc fuit inobediens, fecitque gradum ad reliqua delicta: non illi imputatur gravitas, immanitas, & deformitas scelerum, sed ingratitudo tanquàm radix & principium omnium. Lucifero exprobrat Isaias ingratitudinem, quando se Deo æquare voluit in throno: *Quomodò cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris?* Cur non exprobrat pessimo illi draconi insectationem mysticæ illius fœminæ, contra quam in cœlo ausus est. *Draco stetit ante mulierem.* Cur non bellum, quod cum suis scquacibus intulit sanctis Angelis, quando cum illis atrox commisit prælium? Solam illi exprobrat ingratitudinem? Solam. Quia ingratitudo fuit in Lucifero radix, à qua scelera omnia sumpsere exordium.

Isai. 14.

Apoc. 12.

Alloquitur Deus Caimum, & increpat tristitiam, quam exhibuit videns sacrificium fratris sui magis acceptum Deo, *Quare concidit vultus tuus?* Arguit Deus Caimum, eò quòd se gesserit ingratum propriæ naturæ, illi invidendo libentiam, qua Deus Abelis fratris sacrificium aspexerat. Cur non illum increpat ob invidiam, qua incensus fratrem vitâ spoliavit, tanquam primus, ac omnium pessimus fratricida? quia illa ingratitudo fuit radix & origo totius peccati in Caimo. Saul ex ingratitudine commisit inobedientiam nimiæ mansuetudinis, non quòd mansuetus foret, sed quia simulavit se mansuetum, ut esset magis ingratus.

Gen. 4.

220. Ad-

220. Adjicere poſſumus fuiſſe *S*aulem tanquàm neſcium objurgatum à Propheta, eo quòd excuſaret talem culpam: quia inſcitia magna fuit ſibi perſuadere poſſe dari inobedientiæ excuſationem. Verus obediens debet ſupponere prudentiam in jubente, ut exequatur mandatum, quin illius rationem expendat. Obedientia & amor depinguntur cæci; quia obedientia, ſicut & amor, clauſis oculis operatur: obedientia quæ perfectiſſima eſt, nuncupari debet mors judicii, & ſepulchrum voluntatis. Nihil plus aggravavit culpam primorum parentum Adami & Evæ, quàm velle illam excuſare, ſibi perſuadentes poſſe dari rationem non parendi, cùm ratio parendi omnimoda ſit ipſamet obedientia. Rectè intellexit Eva hanc obligationem in reſponſione, quam ſerpenti reddidit. Interrogaverat *S*erpens cauſam præcepti. *Cur præcepit.* Et Eva pro cauſa reddidit præceptum: *Præcepit nobis Deus:* Nam omnimoda obediendi ratio eſſe debet, Deum præcepiſſe. In prima totius orbis molitione non commendavit Deus, quod ipſe fecit, ſed quod fieri juſſit. Fecit Deus hominem ex luto ſuis operatus manibus, & non commendavit: juſſit ut fieret lux, & factam commendavit: *Dixit: Fiat lux, & facta eſt lux, & vidit Deus quòd eſſet bonum.* Optimum præſtitit obedientibus documentum, ſignificans magis procul eſſe à dubitatione honeſtatis & bonitatis quod ipſe præcipit, quàm quod ipſe facit, cum utrunque citra talem dubitationem omnino ſit. Magna igitur audacia eſt ſcrutari, & velle expendere, an ſit honeſtum quod Deus imperat. In horto Chriſti humanitas timuit tormenta & dolores utpote acerbiſſimos, & Chriſtus non petiit efficaciter illorum levamen aut moderamen: *Pater mi ſi poſsibile eſt, tranſeat à me calix iſte: non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* *S*iquidem illorum dolor minimus ſufficiebat pro redemptione. Voluit enim nos docere timorem ab obediendo non excuſare, cùm in anguſtiis majoribus major eniteat ſubjectio & obedientia. Cùm verò Saul eſſet ingratus, non ſe ſubmiſit obedientiæ, ne ſubjaceret rationi: quia ingratum ſceptrum omnem dedignatur rationem.

Inobedientia caret excuſatione.

Obedientia cæca debet eſſe.

Gen. 3.

Gen. 1.

Matt. 26.

§. TER-

§. TERTIUS.

Deesse cultui divino est maxima ingratitudo Principis.

Cultui Divino Princeps deesse non debet.

221. Inobedientia & malitia Saulis magna fuit culpa, sed longè major (ut credo) quam patravit sacrificando: cùm se magis ingratum exhibuerit sic audax prophanando divinum cultum, quem ex strictiori obligatione observare, & propagare debuerat. Qui enim majori obligationi deest, magis ingratus est. Regem Oziam adolentem thus alteri sacerdotes objurgarunt, & Deus severè punivit: *Statimque orta est lepra in fronte ejus.* Deliquerat multò antea David non solùm privans honore, sed etiam vitâ spolians Uriam. Cur igitur Deus non punit leprâ Davidem ob duplicatam culpam, si punit Oziam ob unicam? Culpæ Davidis læserunt honorem humanum, culpa Oziæ offendit honorem divinum: & hanc principum ingratitudinem Deus magis ægrè fert: quia, cùm tradat sceptrum hominibus ad divini cultus observationem, & defensionem, per illos ipsomet violato, & prophanato cultu offenditur.

2. Paralip. 20.

Triplex religionis obligatio obstringit Principem, scilicet observare divinum cultum, venerari illius ministros, & eorum protegere jurisdictionem: hæc est inter omnes politica optima, sanum tribunalium consilium, & justissimum Principum decretum. Nam observatio divini cultus est debitum fidei, veneratio ministrorum est honor Deo exhibitus, illorum protectio est sceptro annexa obligatio.

Observatio divini cultus Principem defendit.

222. Observatio divini cultus est optima politica, nam id ipsum, quo Principes Deum colunt, & honorant, est ipsorum firmior securitas & protectio. Exigit David gladium, quem in templo Deo obtulerat, & ait se non posse reperire similem, quo defendatur. *Non est huic alter similis: da mihi eum.* Quid? perierunt ne omnes artifices, vel omnis extincta est materies ad fabricandos, & recoquendos enses meliores, vel saltem illi æquales? Non perierunt: cum tamen gladio illo David præciderit, averteritque periculum divini honoris, quando gygantem blasphemum interfecit, nullo

1. Reg. 21.

nullo alio gladio poterat David vivere tutior, ut se ab hostibus tueretur. Talis enim gladius, qui divinum honorem defendit, à periculis Davidem procul dubio eriperet. Flammæ eripuerunt à vinculis Eliam, quia flammis Elias divinum honorem defenderat. 4. Reg. 1

223. Animadvertere debent Principes divinum honorem non violari tantùm ex defectu cultus divini, sed etiam quando ministrorum Dei honor violatur. Nam supremus Princeps, & Rex Regum Christus Jesus loquens de sacerdotibus ait: *Ego dixi: Dii estis, & filii excelsi omnes.* Et filiis illata injuria lædit parentem. Injunxit Deus Moysi ut ad vestimenti sacerdotalis oram juberet intexi mala punica coronata: *Ad pedes ejusdem tunicæ per circuitum quasi mala punica facies ex hyacintho, & purpura.* Quid? ad sacerdotis pedes coronæ, quæ fabricantur imponendæ capitibus? Voluit Deus significare quanti ejus sacerdotes fieri debeant, locum designando Principum coronis, scilicet sacerdotum pedes, à quibus per Principes suppliciter veneratis, illorum coronæ decus & firmamentum caperent. Addo voluisse Deum ut hoc symbolo intelligerent Reges se non posse Ecclesiæ gressus intercipere, vel impedire sine gravi mutatione, vel etiam lapsu suarum coronarum: quia non potest excogitari major ingratitudo in Principibus, quàm offendere honorem illius, qui eos sceptro & corona honoravit.

Ministri Dei, & sacerdotes à Principe honorandi. Joan. 10.

Exod. 28

224. Appellavit propheta Saulem ignorantem ob primam inobedientiam. Et quando illum increpavit ob secundam, illius inobedientiam contulit idololatriæ: *Quasi peccatum ariolandi est.* Miror tamen hujusmodi comparationem, cùm intercedat discrimen maximum inter inobedientiam, & idololatriam: quia inobediens deest mandato, & non negat Deum: idololatra negat Deum, & deest legibus, ut adoret Diabolum. Fateor genuinam fuisse æquiparantiam: nam ingratus inobediens est idololatra vel contra fidem, vel contra rectam rationem, quibus adversatur. Queritur Ozeas propheta nomine Dei populum suum, & confert Israëlitas cum Adamo: *Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum meum.* Quia licèt culpa Adami fuerit inobedientia, & culpa populi idololatria, fuere tamen valde affines: quia Adamus, cùm tot à Deo acceperit beneficia, non paruit tanquàm ingratus: & quidem valde propinquat, seu assimilatur idololatræ, qui habet manus ad

Inobedientia est instar idololatriæ. 1. Reg. 15.

Ose. 6.

accipiendum, & non habet ingenuitatem, seu urbanitatem ad gratificandum.

§. QUARTUS.

Ob ingratitudinem & simulationem sine regno, & indulgentia mansit Saul.

225. Audit Saul objurgationem, & se excusat à culpa: illi Samuel minatur nomine Dei privationem sceptri, & Saul statim se
1.Reg. 15. peccasse fatetur: *Dixitque Saul ad Samuelem, peccavi.* Quid? audiens reprehensionem, se profitetur innocentem: audiens minas, se fatetur culpatum? Ita: quia timorem consequitur malitia, sed
Simulatio impedit veniam. non resipiscentia. Judas timuit, sed non resipuit. Caimus fassus est culpam, sed non postulavit suppliciter veniam: omnes ficti ac simulati fuere, Saul tanquàm ingratus Deo, Judas suo magistro ac Domino, Caimus etiam propriæ naturæ: corda autem simulata non merentur veniam, quia resipiscentiâ carent. Objurgat Nathan Davidem propter adulterium, & homicidium contra Uriam,
2.Reg. 12. & Rex fatetur culpam: *Peccavi Domino.* Post hujusmodi confessionem manet condonata culpa Davidis, & non post similem culpa Saulis. Quid? si peccavit David spoliando vitâ Uriam, & non paruit Saul condonando vitam Agag: cur parcit Deus Davidi, & punit Saulem, cum uterque fateretur culpam suam eodem verbo: *Peccavi?* Nemo disparitatem hujusmodi demiretur: quanvis enim
Confessio ficta. verba fuerint eadem, corda inter se longè discreparunt: Locutus est David ad Deum ore & corde: locutus est Saul solo ore: cor enim à Deo tanquàm fictum longè aberat, proindeque veniam non obtinuit. Valor enim confessionis & sacrificii non consistit in eo quod ore foras profertur, sed in eo quod intus in corde sentitur.

Sacrificium cordis & ex corde. 226. Acceptavit Deus sacrificium Noëmi: *Odoratus est Dominus odorem suavitatis.* Et respuit sacrificium Judææ: *Holocausta arietum nolui.* Disparitatis ratio in promptu est: Noëmus offerens in
Gen. 8. altari sacrificium, Deo simul offerebat & consecrabat cor: Judæa
Isai. 1. è contra offerebat holocausta in templo, & cor suum prophanis commerciis devovebat, obstringebatque: Deus verò quærit cor ad infundendum illi suam gratiam, cui tunc largiter infundit, quando

do promptum invenit ad ipsius nutum. Solet enim Deus metiri affluentiam suæ gratiæ, non sacrificio victimarum, sed cordium oblatione. Tacuerunt Magi Orientalia munera, quæ conabantur offerre Deo, & solùm fecere mentionem de adorationibus, quas veniebant solvere pro tributo: *Vidimus stellam ejus in Oriente, & venimus adorare eum.* Quia Deus pluris facit affectus cordis, quàm dona liberalitatis. Pepercit Deus Davidi, quia condolet nobis miseris ingemiscentibus nostra scelera, ut condonet: non pepercit Sauli, quia abominatur simulationes, ut puniat. In culpis operatur fragilitas, in simulationibus malitia: propter fragilitatem ignovit Deus homini: sed propter malitiam sine venia mansit Diabolus. Item pepercit Deus Davidi, quia licèt peccaverit tanquàm fragilis, de divina bonitate sensit tanquàm gratus: punivit sine venia Saulem, quia non obediens se finxit tanquàm ingratus: & peccata ingratitudinis divinam severitatem experiuntur.

Gratia infunditur cordi devoto.

Matth. 2.

Malitia caret venia.

227. Magnitudine sceptri redditus est Saul ingratus, & ingratitudo illum reddidit inobedientem erga Deum, & tyrannum erga Davidem: ideo ex ingratitudine amisit sceptrum: *Abjecit te Dominus ne sis Rex.* Ipsi Dei nomine intimavit propheta Samuel. At si Deus sceptro spoliavit Saulem, cur inquit S. Pagina Saulem Israëlis regnum administrasse quadraginta annis? *Dedit illis Saul annis quadraginta.* Quia ad regnandum satis non est manu sceptrum, & capite coronam gestare, nisi manum gratitudo dirigat, & caput divinus timor gubernet.

Ingratitudo privat regno.

1. Reg. 13.

Act. 13.

Rex nullus est sine Dei timore.

Per Jeremiam promittit Deus hominem, qui gubernaturus est populum, & sic loquitur: *Regnabit Rex.* Si Rex erit, si sceptrum, & coronam gestabit, planum & evidens est, quòd sit regnaturus: cur igitur postquam prædixit Regem fore, adjecit veluti superfluè, *regnaturum?* Non fuit in dicendo superfluus. Sunt enim Reges, qui non regnant; quando Rex non administrat integrè justitiam, non regnat; supplicium est, & non regnum duratio regiminis in tyrannis; his evenit gubernantibus, quod detentis in pelago, & cum tempestate luctantibus; non enim cursum habent toto illo tempore. Quadraginta annis factus jam Rex vixit Saul, & tamen sacer textus ait solum regnasse duobus annis; quia reliqui omnes in tyrannide fuere consumpti; proindeque non fuerunt anni regnantis,

Jer. 25.

nantis, sed sine numero evanuerunt. Opera sunt quæ nomen indunt, ac durationem conferunt Principi: nam ex illis nascitur æstimatio tanquam fructus regiminis: si fructus amarus est, evadit duratio pœnalis.

Rectitudo dat Regi regnare.

228. Diuturnum est regnum Principis justi, quanvis regnet tempore æstimatur exiguo: regnum non *metitur* annis, sed virtutibus; Rex qui vivit rectiùs, diuturnius regnat. De regno Christi dixit Angelus esse cariturum fine: *Regni ejus non erit finis.* Cur regnis aliis, & non regno Christi præfixus terminus est? quia Reges alii culpis sunt obnoxii, solus Christus peccandi incapax est: & quando Rex sine culpa regnat, regnum sine fine durat. Nam in horologio terrestri menses integrant annos, in horologio cœlesti observantia divinæ legis, & probitas vitæ annos constituunt. In eo dignoscitur sanctitas vitæ temporalis, quòd hæc brevi transeat; est enim boni proprietas ipsa brevitas. Ignis repentè erumpens in flammam, subito extinguitur: ingenium quò sublimius, eò brevius.

Luc. 2.

Anni ex sanctitate integrati.

Populi ingrati supplicium

Rex tyrannus.

229. Regnum tenuit Saul quadraginta annis in supplicium populi; fuit populus ingratus abjiciendo à se sceptrum Dei, igitur duret sceptrum Saulis, ut tali duratione populus sustineat pœnam; erit tyrannus, & non Rex; quia sceptrum in manu ingrata est virga ad puniendum, & non sceptrum ad regnandum. Id nobis testatus est Deus ipse: *Assur virga furoris mei.*

Isai. 10.

Princeps ingratus non durat.

1. Reg. 13.

Duo vidimus in Saule, alterum, fuisse supplicium sui populi tanquàm ingratum; alterum, ob ingratitudinem fuisse à Deo privatum sceptro: *Abjecit te Dominus, ne sis Rex.* Tandiu igitur durat ingratus, quandiu supplicium; quia non patitur Deus conservari sceptrum cum ingratitudine. Voluit Deus sic puniens Saulem, ut hoc supplicium maneret pro documento principibus, ut quicunque sceptrum adepti regiam dignitatem obtinuerunt, omnem à se procul abjiciant, & abominentur ingratitudinem.

C. A-

CAPUT II.

Ingratitudine & invidia evasit Saul tyrannus.

§. PRIMUS.

Maximus ingratus & invidiosus est maximus tyrannus.

130. IMpia fuit Saulis ingratitudo erga Deum, siquidem pro beneficio sceptri reposuit inobedientiam; tyrannica fuit erga Davidem; siquidem liberatus per Davidem à Philisteis, & Dæmone, viis & mediis omnibus illius occisionem molitus est; nam major ingratus est major tyrannus. Erat Saul cum suo exercitu in conspectu Philisteorum, arrogantiâ gygantis Goliath adeo territus, ut nullus esset Israëlita, qui vellet cum eo prodire in singulare certamen; *Omnes autem Israëlitæ cùm viderent virum, fugerunt à facie ejus timentes valde.* Cum vero Rex promitteret in uxorem filiam suam natu majorem illi qui superaret, majus apparebat periculum, quàm præmium. Hac opportunitate advenit David castris, seque offert Sauli ad duellum; spernit Saul Davidem, agnoscens pastorem, & Goliath arrogantem; audito tamen Davidi acquievit Saul, deprehendens esse in eo valorem ad pugnandum cum Philisteo quantunvis arrogante, & armorum gnaro; valor enim nascitur, & non acquiritur; est enim qualitas, quæ cum anima infunditur. Pharez ostendit se validum etiam in matris suæ ventre. Hercules in cunis elisit angues, David prima ætate laceravit ursos, ac leones. Videant Principes, & agnoscant subditos, & invenient, vel creabunt homines qui audeant pugnare cum gygantibus: *Ubi est, qui natus est Rex Judæorum?* Cur acclamant, & quærunt tanquam Regem? *Vidimus enim stellam ejus.* Idem fuit notare creasse Christum in cœlo novos oculos ad videndum, atque venerari illum tanquam Regem: genuinas habet Regis dotes, qui creat novos oculos, ut suos aspiciat subditos: ex aspectu, & oculis conjectis Rex quis innotescit. *Cùm esses sub ficu, vidi te.* Dixit Chri-

Ingratitudo tyrannis est.

1. Reg. 14.

Gen. 38.

Oculus Principis creat homines.

Matth. 2.

Joan. 1.

ſtus Nathanaëli, & hic ſtatim exclamavit: *Magiſter, tu es Rex Iſrael.* In deſerto voluerunt homines Chriſtum acclamare Regem: *Ut raperent, & facerent eum Regem.* Quando elevans oculos ſuos aſpexit: *Cum ſublevaſſet ergo oculos:* ſi Principes utantur oculis ad videndum ſuos ſubditos, habebunt vires ad ſuperandum gigantes.

Joan. 6.

231. Cum igitur ſibi perſuaderet Saul animoſum eſſe Davidem, ſuis eum armis indui jubet; David tamen arma illa rejecit: *Depoſuit ea, & tulit baculum ſuum.* Valor enim non armis, ſed corde nititur. Verùm ſi David pollet viribus ad lacerandum leones, cur non pollet ad ſuſtinendum illorum armorum pondus? *Non poſſum ſic incedere.* Quia Saulem Diabolus aliquandiu ingrediens quaſi ſuum occupaverat: *Spiritus Domini malus arripiebat Saul.* Arma igitur, quæ inſervierant dæmoniaco apta non ſunt Davidi ad uſum prælii. Fertur de Jobo à Dæmone vexato: *Scidit veſtimenta ſua.* Si amiſerat reliqua, cur non conſervat veſtes, quibus tectus hoſti reſiſtat? Noverat Job res omnes ſuas fuiſſe commiſſas Diaboli arbitrio, ac diſpoſitioni: Dixit Dominus ad Sathan: *Ecce univerſa quæ habet, in manu tua ſunt.* Ideo noluit uti re aliqua, quæ dominio ac poteſtati dæmonis ſubjaceret.

1. Reg. 17.

Diabolicum quidquid abjiciendum.

1. Reg. 18.

Job. 1.

Job. 2.

Davidis pugna cum gygante.

232. Prodivit in campum David nixus ſolo baculo & fundâ contra Goliath armatum ferro, elatumque arrogantiâ, & cum primum lapidem è funda excuſſum in illius frontem infligeret, ſuperbum gygantem proſtravit: *Cecidit in faciem ſuam ſuper terram.* Et confeſtim educto gladio Goliath, ipſius caput amputavit: nam ſuis propriis armis ſolent interfici arrogantes. Contra ſe ipſum vidit Nabucodonozor ſtatuam, à qua repræſentabatur: *Statua illa magna, & ſtatura ſublimis ſtabat contra te.* Erat Nabucodonozor ſuperbus, proindeque ſibi contrarius repræſentatione & re. Quid igitur opus fuit, ut tam procera ac ſublimis ſtatua rueret? Satis fuit levis ictus lapidis. *Lapis de monte ſine manibus.* Nam arrogantia debilium infirmitas eſt. Canes timidiores ſunt qui importunius latrant, & exigui rivuli qui aquarum decurſu magis perſtrepunt; qui etiam plus loquitur, minùs operatur.

1. Reg. 17.

Superbus ſuis armis perit.

Dan. 2.

Arrogantium verboſitas.

Se conferre in Bethaniam volebat Chriſtus, quem à tali profectione Apoſtoli timore periculi deterrebant, ſolus Thomas ſe obtulit ſocium, reliquos ad eundem comitatum hortatus; *Eamus & nos,*

nos, & moriamur cum illo. Reliqui Apostoli metuentes tacent, & solus Thomas loquitur? Dicunt interpretes talem oblationem non ex valore, sed ex ignavia Thomæ prodiisse. Unde id deducemus? Ex illius verbositate; qui enim verbis se magis venditat strenuum, operibus se magis testatur ignavum. *Joan.11.*

233. Abciderat Dalila Sanſoni capillos, quibus suas immanes vires conservabat; irruerunt hostes interim super illum, qui appetens vindictæ, teste S. textu: *Dixit in corde suo: egrediar, sicut antea feci, & me excutiam.* Quid? tacitus hactenus Sanſon, jam loquitur? Ita: quia modò est destitutus viribus; quando antea pollens viribus mira edebat facinora, tacebat; modò carens viribus ad operandum, abundat lingua ad loquendum. Unico Deus semel prolato verbo omnia operatur: *Omnia per ipsum facta sunt.* Verbum est unicum, opera plurima, imò omnia: & quidem ex ipsius verbi unitate rectè deprehenditur operum multitudo, ac innumerabilitas. Jeremiam delegit Deus, & ei demandavit jurisdictionem, ut regna conderet ac destrueret, quæcunque plantaret, vel evelleret. Qui tanta viget, excellitque potestate ad operandum, qua pollet lingua ad loquendum? *Nescio loqui.* Verba & sermonem ignorat. Qui enim multa operatur, pauca, vel nulla loquitur. *Verbositas arguit debilitatem. Jud.16.* *Opera plura inferuntur ex verborum paucitate. Joan.1.* *Jer.1.*

234. Desponderentes animum Philistei occiso, truncatoque Goliath, in quo suas omnes spes reposuerant, in turpem se fugam conjecerunt; quibus Israëlitæ insistentes præclaram reportarunt victoriam. Præsentavit David gygantis caput Regi, Deoque in templo gladium dedicavit: *Arma verò ejus posuit in tabernaculo suo.* Qui enim novit gratificari, vovit vincere. Quæro tamen primo; Cur non dedicavit fundam & lapidem quo dejecit gygantem, sed gladium, quo truncavit? Secundo si tabernaculum est Dei, & non Davidis, cur David appellat suum? Tertio si ex omnibus armis, quæ David victo gyganti detraxit, unicum obtulit gladium cur ait sacer Textus obtulisse arma in numero plurali? Respondeo ad primum plus deberi gladio, quam lapidi: lapis enim incepit victoriam, gladius perfecit, ac confirmavit; item lapides sunt arma ignavorum, gladii sunt arma strenuorum: & semper Deo offerendum quod potius est. *Victoria de Goliath & Philisteis.*

235. Ad

Oblatum Deo magis noſtrum manet.

235. Ad ſecundum dico, quod appellatur tabernaculum David cum eſſet Dei tabernaculum, ut intelligerent ingrati non ſolùm gladium, quem Deo obtulit, manſiſſe ſuum, ſed etiam tabernaculum, in quo illum repoſuit; quia nihil magis noſtrum eſt, ſeu manet, quàm quod pro acceptis beneficiis, in gratiarum actionem Deo offerimus: *Tollite ab eo talenta, & date ei, qui habet decem talenta.* Juſſit Dominus tradi talentum ſervi infidelis illi ſervo, qui quinque talentis alia quinque lucratus fuerat. Noto tamen quòd dicat Dominus ſervum illum induſtrium habere decem talenta. Nonne hæc omnia jam tradiderat ſuo Domino, quando offerens dixit: *Domine quinque talenta tradidiſti mihi: ecce alia quinque ſuper lucratus ſum.* Cur ergo dicitur habere decem talenta? Dominus ille Deus eſt, & quidquid Deo ex gratitudine offertur, id ita manet, penes offerentem, ut ab eo majori jure poſſideatur. *Ut ſervet illud uſque in diem ſepulturæ meæ.* Si unguentum illud, de quo loquitur Chriſtus, ad ipſius pedes effuſum vel ſparſum fuerat, quomodò ſervabit Magdalena? *Ut ſervet illud.* Obtulerat unguentum Magdalena Deo gratificans, & quod in actionem gratiarum Deo offertur, non perditur, apud offerentem manet.

1. Reg. 17.

Matth. 25.

Joan. 12.

Oblatum Deo multiplicatur.

236. Ad tertium videtur dicendum, quod voluit ſacer textus nos edocere loquens de Saulis ingratitudine, id quod Deo offertur, quanvis unicum ſit, oblatum multiplicari. *Theſaurizate vobis theſauros in cœlo.* Dicebat Chriſtus hominibus perſuadens, ut bona ſua in pauperes diſtribuerent, vel in aliquod Dei obſequium expenderent. Noto modum loquendi, qui videtur diſſonus proprietati verborum: non enim propriè & caſtè loquemur, ſi dicamus Theſaurizare theſaurum: quia non rectè dicitur theſaurus theſaurizatur, ſed aliqua illius pars theſaurizatur, quando aliquid pretioſum in theſauro reconditur, V. G. aureus, talentum, gemma. Voluit tamen Chriſtus hoc loquendi modo nobis indicare quodcunque etiam exiguum, in divino obſequio expenſum, & ſic in cœleſti theſauro reconditum, integrum theſaurum eſſe: quæ enim in manibus hominum minuuntur, in manu Dei augentur: nam manus hominis ingrata nata fuit, manus Dei grata ab æterno eſt. Unicus igitur gladius Davidis oblatus Deo in gratiarum actionem crevit in arma plurima: *Arma verò ejus poſuit in tabernaculo ſuo.*

1. Reg. 17.

Matth. 6.

237. Ac-

237. Acclamavit populus victoriam Davidis, quando cecinit: *Percussit Saul mille: & David decem millia.* Occiderat David unum, & dicit populus occidisse decem millia; vel quia adulatio & veritas semper contrarietatem habent, vel quia cum occideret præcipuum de exercitu, visus est universum exercitum profligasse. At si Saul in acclamatione illa sortitur primum locum, cur non sufficit primatus hic, ut dissimulet excessum numeri occisorum Davidi adscriptum? *Iratus est autem Saul nimis, & displicuit in oculis ejus sermo iste.* Quia Principes ægrè ferunt alienam excellentiam in re aliqua: excedunt subditis in potentia & bonis fortunæ, quibus non contenti volunt etiam excedere dotibus, quas natura ita distribuit, ut rarò omnes cum fortuna bonis conjungantur: sic enim sua largitate distributa voluit par esse cunctis mortalibus. Irato igitur Saule ex illa Davidis commendatione, versum est obsequium Davidis in invidiam, & invidia in odium: *Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat David à die illa, & deinceps.* Tyrannica & sævissima ingratitudo! Quòd Saul invideret valorem eximium Davidi, fragilitatesset humanæ naturæ: at odisse benefactorem, ingratitudo est Diaboli, qui tanquam invidus contra suum creatorem perpetuo & inextinguibili odio exardescit.

Adulatio opponitur veritati. 1.*Reg.* 18.

Ingratitudo tyrannica & diabolica. 1.*Reg.* 18.

238. Ex memoratis deprehendi poterit ratio ob quam Jonathas conspiciens Davidem victorem suis armis induit, atque instruxit: *Usque ad gladium, & arcum.* Videbatur David induendus armis à Jonatha, quando prodivit in singulare certamen cum gygante, & non quando victor se conferebat in domum. Nihilominus actio illa Jonathæ qua suis armis munivit, paravitque ad majorem conflictum amicum suum Davidem, nimis congrua, & opportuna fuit: nam quando David prodivit in campum, ibat certaturus cum immanitate & arrogantia gygantis Goliath: quando verò post victoriam se conferebat in domum, ibat pugnaturus cum invidia & ingratitudine Saulis: & longè major præparatio & apparatus requiritur ad contendendum cum invidia hominis ingrati, quàm cum feritate monstrosi gygantis. Unicus lapis è funda excutiendus sufficit contra Goliath, at omnia arma Jonathæ vix sufficiunt contra Saulem ingratum: nam quò quis magis ingratus, eò magis tyrannus est.

Invidia expugnari difficilis. 1.*Reg.* 18.

Victor post victoriam præparetur ad pugnandum cum invidia.

239. Experientia docuerat Jonatham actiones heroicas nimis esse excitatrices invidiæ: qui enim inter alios plus excellit, majus periculum subit: ideo voluit videre armatum Davidem, postquam victorem aspexit. Abrahamus debellaverat jam fortiter ac feliciter suos hostes, & tunc illi Deus metum excutit pollicendo suum auxilium: *Noli timere Abraham: ego protector tuus sum.* Cur Deus suam promittit protectionem Abrahamo victori jam revertenti in domum, quin promitteret quando in prælium è domo egressus est? Quia egrediens suam domum ibat pugnaturus cum hostibus suæ telluris, victor regressus in domum, veniebat pugnaturus cum hostibus suæ gloriæ: nam regrediebatur exponendus multorum invidiæ. Invidus autem nec obstrictus parcit: quia per invidiam redditur ingratus, & major ingratus, major tyrannus est.

Gen. 15.

§. SECUNDUS.

Invidi ingrati odium sævissimum est.

Odium invidi sævissimum.

240. Subactus invidiâ Saul decrevit occidere Davidem: & eodem tempore, quo David ab illius corpore ejecerat diabolum, conjecit Saul hastam, ut Davidem trajiceret: *Tenebatque Saul lanceam, & misit eam, putans quòd configere posset David cum pariete.* Terribile ingrati hominis ingenium! Nonne Saul animadvertebat comparasse Davidem duas in illius maximum obsequium & emolumentum victorias, alteram in campo contra gigantem, qui Saulem ipsum terrebat, alteram domi contra diabolum, qui eundem torquebat? quis reddidit Saulem ita sævum, ut ictibus lanceæ velit spoliare vitâ illum, cui tot nominibus obstrictus est? Ingratitudo, quæ pejorem reddit ingratum, quàm diabolus. Ad pulsum citharæ Davidis aberat dæmon à Saule, & Saul à dæmone liberatus eodem tempore nitebatur configere Davidem lanceâ. Pudebat dæmonem concurrere cum tàm atroci ac crudeli ingratitudine: & Saulem non pudebat esse magis ingratum quàm ipsum dæmonem: quia ingratitudo reddit ingratum magis tyrannum quàm ipse dæmon.

1. Reg. 18.

Ingratitudo pejor quàm dæmon.

241. Hæc tamen reputatur major Davidis gloria, quòd esset bene-

beneficus, quando Saul erat ingratus. Maxima omnium ingratitudo fuit quòd homines cruci affigerent Christum, & maximum omnium beneficium fuit, quòd Christus in cruce moreretur pro hominibus vivificandis. Fuit major gratia, quia fuit major excessus. Et quomodò Christus appellavit crucem? Appellavit gloriam suam. Sic multi intelligunt locum istum: *Pater clarifica filium.* In cruce suam Christus habuit gloriam, quia in cruce junctum fuit maximum beneficium Christi cum maxima ingratitudine hominum. Quòd in cruce se gerat Christus beneficum, quando homines illum affigentes cruci, se gerunt ingratos, manet Christus glorioſus, quando crucifixus. Nulla enim est major gloria quàm exhibere beneficentiam erga eos, qui eodem tempore reponunt, vel potiùs opponunt ingratitudinem. Sicut igitur Christus beneficus cum ingratis hominibus, sic David beneficus cum ingrato Saule. *Beneficentia erga ingratos glorioſior.* *Joan. 12.*

242. Elapsus jam David è manibus *Saulis*, cogitat *Saul* tradere Davidem Philisthinis: nam indignatio Principis est instar pulveris tormentarii, qui concipiens ignem necessariò erumpit in flammam: *Saul cogitabat tradere David in manus Philisthinorum.* Erant Philisthini acerbissimi hostes Saulis, & in hujus defensionem David non semel superatos valde attriverat: & tamen volebat *Saul* illis tradere Davidem in spolium & direptionem? Ita: quia cum in Davide plura agnoverit ad invidendum, plura habuit ad abominandum: deinde cùm obligatio foret major, sæviit odium crudeliùs: infamis conditio naturæ humanæ, quæ interficit, quando invidet, & abominatur, quando debet. *Indignatio Principis non quiescit.* *1. Reg. 18.*

243. Mohtus *Saul* suum intentum mandare executioni, pollicetur Davidi suam filiam dare in uxorem, si afferat illi centum præputia Philisthinorum. Noto difficultatem simul, & malitiam iniquæ conditionis: difficultatem, quia Philisthinorum gens erat illius ætatis strenuissima, proindeque occidere centum Philisthinos, ut centum afferret præputia, æquè difficilis ac periculosa victoria foret. Idcirco tamen fuit conditio *Saulis* volentis Davidem non præclarum victoriis, sed obnoxium periculis: item volentis exaturare suum odium, & non dare in uxorem suam filiam. Noto etiam malitiam, quia petiit evidentia signa Philisthinorum, suspi- *Odii effectus.*

catus quòd David invaderet tribum aliquam Israëlis, & capita Hebræorum afferens, diceret esse Philisthinorum. Hoc tamen præsumi non poterat de integritate, & æquitate Davidis: cùm verò Saul esset iniquus, se ipso metitus est Davidem, hunc arbitrans patraturum scelus, quod ipse simili opportunitate patraret.

Judicium de aliis ex se ipso quis formar. Luc. 16.

244. Frequentissimum apud homines est, cogitare in aliis esse malum, quod unusquisque in se experitur. *Pater Abraham mitte Lazarum.* Cur dives ille non obsecrat ipsum Lazarum ut veniat, sed interpellat Abrahamum, ut mittat? Fuerat sævus erga Lazarum, & ideo suspicatus, & veritus est erga se ipsum Lazari sævitiam. Judicat unusquisque de aliis quod experitur in se: sanctus sanctitatem, malus malitiam. *Joan. 13.* *Quod facis fac citius. Putabant quod dixisset ei Jesus, Eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum.* Cur se exhibent discipuli tam alienos à siniſtra suspicione erga Judam, cum manifesta habeant indicia ex illius cupiditate, quæ ad siniſtrè suspicandum compellant? Non sunt ausi suo adscribere condiscipulo malum, à quo erant immunes. Unusquisque judicat secundùm illud, quod habet reconditum in corde: & sic judicavit Saul de Davide exigens ab illo signa Philisthinorum occisorum.

Liberalitas major ingratitudine Regia est.

245. Nullatenus deterritus, aut detentus fuit David difficultate, & malitiâ iniquæ conditionis, quam postulaverat Saul: cum illi attulisset ducenta præputia Philisthinorum, in quo exhibuit animum verè regium: siquidem donavit plus quàm ab eo poscebatur, itaut executio liberalitatis superaret petitionem ingratitudinis: quòd David fit magis liberalis, quàm est ingratus Saul, magna ex hoc innotuit Davidis indoles, ut tractaret sceptrum ornatus coronâ.

Verùm testatur sacer textus mansisse Saulem Davidis hostem in *1. Reg. 18.* perpetuum: *Factusque est Saul inimicus David cunctis diebus.* Crevit odium ad obligationis augmentum: nam major obligatio inter homines in majus odium vertitur, ita ut crudeliùs oderint, quando ardentiùs amare debuerant.

246. At quis projicietur in pericula pro liberando Principe ingrato, si quando ille est magis obstrictus se magis exhibet crudelem? *Ingratitudo contagiosa est.* Non solum caput in nullum pro illo adducet discrimen, sed ingratum ita deseret, ut nec in eâdem maneat regione. Vocat Deus Jacob, & ait illi se perspexisse ingratitudinem soceri sui Laban, proindeque illi

illi præcipit, ut terram illam deserat: *Vidi cuncta quæ tibi fecit Laban: egredere de terra hac.* Non erat satis ut Jacob desereret socerum, ut vitaret ejus ingratitudinem? Satis non esse Deus judicavit: quia ingratitudo malum ita contagiosum, ac tabiferum est, ut integræ regionis aërem venenet: *Surge & accipe puerum, & fuge in Ægyptum.* Si Deus Ægyptum suppliciis tanquam terram hostilem everterat, cur jubet recipi in illam suum unigenitum filium? Nonne timet inveteratum Ægyptiorum odium? Non timet: quia Christus degeret securior in Ægypto terra hostium, quàm in Israële terra ingratorum: nam hostis ob bonum, quod ab adversario accipit, placatur: ingratus quò plus accipit, eò plus ardente invidia, & crescente ingratitudine, manet implacabilis. Gen. 31. Matth. 2.

§. TERTIUS.

Cor ingratum est cor sine lege & indignatio Principis in omnia audax.

247. Improbavit Jonathas Sauli parenti suo crudelitatem, qua insectabatur Davidem, à quo beneficia acceperat liberatus ab hostibus, & clausit sermonem narrans illi obsequia, & probans innocentiam Davidis. Annuit Saul Jonathæ precibus, eique pro implenda promissione, jurejurando adactus fidem obstringit: *Vivit Dominus quia non occidetur.* Pudet calamum scribere quæ post hujusmodi promissionem gessit Saul. Nam eodem puncto, quo præsentem Davidem oculis usurpavit, arreptam in illum secundò conjecit hastam, ut trajiceret: *Lancea autem casso vulnere perlata est in parietem.* Quid! Hoc gerit Saul Princeps, & generosus? Ita: quia cum foret ingratus, tyrannis illum consequens fuit, & ingratitudo tyrannica audet, patratque omnia: defuit fidei, ut fraudulentus, juramento ut perjurus, obligationi ut tyrannus: omnes igitur violavit leges: nam cor ingratum exlex est. Dixit Christus dæmonem auferre à corde audientium doctrinam legis Euangelicæ, quæ figuratur triticeo semine terræ mandato: *Rapit quod est seminatum in corde ejus.* Non dixit ab ore, sed à corde: quia erat cor beneficio acceptæ doctrinæ ingratum, proindeque amisit doctrinam, ut maneret sine lege: quia lex & ingratitudo in eodem *Ingratus sine lege.* 1. Reg. 19. Math. 13.

Ingratus beluis est crudelior.

humano corde nequeunt unâ consistere. Ex ingratitudine mansit homo rebellis Deo, & ex eadem fit crudelior ipsis beluis, etiam illis quæ raptu vivunt. Leo se gratum exhibuit benefactori suo Gerassimo; canis ex gratitudine mortuus est cum Jasone: aquila se dedit flammis cum puella Tanutina: Doas expertus fuit gratificantem draconem, Egyperius aspidem, pater Philinis panteram. Regem Saulem non pudet insectari Davidem, quando illi erat plus obstrictus: quia ingratus quò magis obstrictus eò magis tyrannus.

Juramentum ingrati falsum est.

248. Fregit Saul juramentum ut occideret Davidem, & postea juramento Davidis se gerit securum: alia enim opportunitate petiit à Davide: *Jura mihi in Domino, ne deleas nomen meum.* Juravit David, & secessit in curiam sine cura Saul. Quæro, si Saul redditur securus juramento Davidis, cur non manet obstrictus juramento, quod præstat circa Davidem? quia David & Saul moribus valde discrepant: David sincerus, Saul callidus, David amans rationis, Saul amans fraudis, David Rex, Saul tyrannus. Reddatur igitur securus omninò Saul, si illi se juramento obstringat David: & valde timeat David, quanvis Saul juret: quia astutus tyrannus servare fidem nescit. Jacob exegit juramentum à Josepho, & non ab aliis filiis. Cur non ab aliis, siquidem eorum vita non sic ostendebat ad servandam promissionem firmos, ac innocentia & obedientia Josephum? Ex hoc ipso quòd Josephus sanctus est, juramentum servabit: qui vitæ integer non est, facilè pejerat: non enim datur probitas cum ingratitudine: cùm cor ingratum non servet legem: nam omnibus, & ipsi Deo infidele est.

1. Reg. 13.

Gen. 47.

Indignatio Principis ex tyrannide & ingratitudine.

249. Ingratitudo Saulem reddidit tyrannum, tyrannis crudelem, & indignabundum: Princeps verò indignatus similis est mari, quod corpus nobile, vastum, & potens cum sit, quocunque vento agitatum intumescit, ac insanit: & Plato dicit incapaces esse regiminis qui facilè iram concipientes furore corripiuntur: cùm enim ira præcipitet mentem, sola durationis brevitate ab insania discrepat. Ira furor brevis est: nam quandiu durat, furibundus indignatus est insanus: & major alius in Principem defectus cadere nequit: siquidem spoliat Principem re omninò ad gubernandum necessaria, quale est judicium purum, perspicuum, & placatum.

Ira maximus in Principe defectus est

Duo iracundia importat mala, alterum, quod est subita quædam

dam tempestas animi, alterum quòd est judicii perturbatio, cujus detrimenta cerni possunt facilè in iracundo: illum enim fœdat, deformat, & sic afficit, ut plures interfecerint indignationes, quàm labores: adeo ut brevioris vitæ sint animalia, quæ breviùs concepta bile facilè irascuntur. *Indignatio Regis nuntii mortis.* Regius ille furor non unicus, sed multiplex nuncius mortis est. *Prov. 16.*

250. *Cum apprehenderit eum gladius, non poterit ei resistere, neque hasta, neque thorax.* Si loquitur de iracundis, cur ait quando gladius arripuerit eos, & non quando illi arripuerint gladium? Gladius enim apprehenditur, & non apprehendit capientem. Voluit Job exprimere infortunium iracundorum: quando enim gladium indignationis, seu furoris evaginant, se ipsos potius, quàm alios vulnerant & interficiunt. Cœpit ira in Principibus, & cum iisdem progredietur: est enim conditio veluti Principi congenita indignabundum esse. *Iratus est Cain vehementer, & concidit vultus ejus.* Fuit Caimus unus ex primis totius orbis Principibus, & Saul primus Rex Israëlis: & cum forent primi in principatu, etiam fuere primi in indignatione. *Indignationis mala.* *Job 41.* *Gen. 4.*

251. Indignatus vehementer Saul quòd furorem suum morte Davidis non impleverit, suis familiaribus injunxit, ut Davidem quærerent, & quocunque loco, etiam intra ejusdem domum interficerent, quin retardaretur à tali jussione sciens in tali domo esse filiam suam Michol: indignatio enim Principis detineri nequit. Verùm industria Micholis decipientis executores tyrannidis, liberavit Davidem: & quidem industria fœminæ elusit strenuitatem militum, quia innocentiam Davidis tuebatur: adeo enim innocentia est facilis defendi, ut per ipsam defendatur debilitatem, nec illi resistere ipsa strenuitas possit. *Industria prævalet viribus.*

Dimisit Davidem Michol per fenestram, & interrogantibus militibus de Davide, respondit illum ægrotare. Si Michol nitebatur decipere milites Saulis, cur non respondit illum dormire: nonne faciliùs hoc crederent, quàm ægrotare? Voluit prætendere verisimilem, ac prudentem excusationem; vix enim crederetur dormire Davidem, virum gnavum & industrium, quando hostis Saul assiduè vigilabat in eo persequendo. Dormienti Nabucho obversabatur imperium repræsentatum in statua, cujus pedes erant lutei, *1. Reg. 19.* *Vigilantia Principis necessaria.*

lutei, in quos lapis excisus de monte impegit, ac universam illam machinam redegit in pulverem. Si statuæ caput erat aureum, pectus argenteum, reliqua ænea, vel ferrea, quomodo potuit unicus lapidis ictus illam sternere ac omninò comminuere? quia dormiebat Nabuchodonozor: *Vidit in somnis statuam:* Et nunquam imperium est majoribus obnoxium periculis, sine pedibus firmis ut sustentetur, nisi quando Princeps dormit: tunc enim necessariæ non sunt manus ut destruatur; sufficit lapis excisus absque ulla manu. Sanson dormiens amisit capillos, & cum illis fortitudinem: *De somno consurgens.* In magno discrimine versabantur Apostoli sæviente procella: *Navicula jactabatur magnis fluctibus.* Quia licèt secum afferrent Christum liberatorem omnium, ac maris & totius universi dominatorem, ipse tamen interim somno indulgebat: *Ipse verò dormiebat.* Etiam Christo Principe dormiente videbantur adducti omnes in magnum discrimen. Continebat somnus Christi mysterium, quo Dominus voluit monere graviora regnorum pericula à somno, & incuria Principis suboriri. Increpavit Christus Petrum propter somnum: *Simon dormis!* Et ipsum Petrum ob negationem repetitam non objurgavit verbis, sed solo oculorum ictu pupugit: *Conversus Dominus respexit Petrum.* Cur severior Christus erga prius, quàm erga posterius Petri delictum? Erat Petrus Ecclesiæ Princeps, & in Principe non tam improbandus est error, quàm somnus. Igitur hoc crimen dormitionis ignavæ noluit Michol imponere Davidi Principi, quando dixit illum esse infirmum.

Dan. 4.
Negligentia Principis damnosa.
Jud. 16.
Math. 14.
Marc. 14.
Matth. 26.

252. Animadvertendum est stratagema, quod excogitavit Michol ut eluderet milites petentes ad necem Davidis. Collocavit in lecto statuam speciem moribundi Davidis præ se ferentem, & sic liberavit: *Tulit statuam, & posuit eam super lectum.* At deliberatis ad inferendam necem quomodò potuit obsistere super lectum Davidis jacens statua? Nullum esse potuit remedium efficacius, ut cohiberet furorem militum, quàm simulacrum hominis morientis. Nullus enim est tam fervens iracundia, qui illam non temperet, conspiciens mortis imaginem; ad hujusmodi conspectum deferveſcunt ac deficiunt affectus deformiores & ardentiores.

1. Reg. 19.
Mortis imago passiones frænat.

Dicebat Sponsæ suæ divinus Sponsus illius amicos placidas illi præ-

præbere aures: *Amici auſcultant te.* Quosnam habere poterat amicos, quæ dicebat etiam fratres ſuos in hoſtes fuiſſe converſos? *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Illam ibant auſcultatum in viridario, ubi erat ſponſi ſepulchrum: *Et in horto monumentum novum.* Et quidem ad conſpectum ſepulchri ac mortis de feritate hoſtium, in lenitatem amicorum converſi ſunt. *Cant.8.* *Cant.1.*

Ut Chriſtus ſuaderet amorem hoſtium, pro exemplari attulit ſolem ſuper bonos & malos ſplendorem ſuum dividentem: *Qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos.* Sed cur Sol ſe exhibet beneficum etiam erga malos? Rationem videtur inculcare David: *Sol cognovit occaſum ſuum.* Fertur Sol curſu capido per ipſos cœleſtes orbes, defixis ſemper oculis in occaſu, radiorum ſuorum quotidiano ſepulchro: & cum ſit creatura inſenſibilis, ad conſpectum mortis, veluti irâ erga malos depoſitâ, induit liberalitatem, quam exercet. Solem non fuit æmulatus Saul, qui Davidem quò plus afflictum, eò plus inſequebatur: nam ingratitudo tyrannica Principis indignati in omnia audet, nec ceſſat, vel exaturatur uſque ad internecionem. Non qu evit Herodis iracundia niſi poſt interfectos innocentes; quia indignatio Principis detineri nequit, & totius huminatis expers eſt. *Matth.5.* *Pſal.103.*

§. QUARTUS.

Effugere invidum tyrannum, nihil ignaviæ, multum prudentiæ continet.

253. Architectatione illa Micholis evaſit David manus Saulis: *Salvatus eſt nocte illa.* Animadverto tamen fugam Davidis: *David fugit:* Si David pollet viribus ad fugandum dæmonem, quomodò caret valore ad refiſtendum Sauli? Effugit David Saulem: quia licèt vigeret robore ad ſuperandum & fugandum dæmonem, longè difficilius erat reſiſtere Sauli: quia ut vinceret, conflixit cum nequitia Dæmonis, ut reſiſteret, debuit certare cum invidia tyranni: & quidem ſi difficile eſt expugnare dæmonem, difficilius, imò pœnè impoſſibile eſt ſuperare invidum. *Fuga Davidis prudens.* *1.Reg.19.* *Invidia inſuperabilis.*

Triumphavit Chriſtus de Erebo, ac diabolis in cruce, juxta Apoſtolum:

Ad Col. 2. ſtolum: *Delens quod adverſus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio affigens illud cruci: & ſpolians principatus, & poteſtates traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemet ipſo.* Et quando dæmones ſubacti jam quieſcunt, in-
Joan. 19. ſtant Judæi coram Pilato, ut deleat nomen Regis: *Noli ſcribere Rex Judæorum.* Expugnatis dæmonibus, & jam ceſſantibus, adhuc Judæi contra Chriſtum audent? Ita: quia dæmones erant inſtigati ſolâ nequitiâ, Judæi invidiâ: & difficilius eſt ſubjugare invidum, quàm dæmonem. Fugit Jacob Eſau fratrem ſuum invidum, proindeque ſuæ felicitati infeſtum, & ſuperavit Angelum ſibi obviam procedentem ad luctandum: vires habuit Jacob ad ſuperandam ſtrenuitatem Angeli, & non ad ſubigendam nequitiam invidi: quia ſolus vincit qui illam fugit.

Indignatio Principis fugienda. 254. Prudentia fuit, & non debilitas fugere indignatum Saulem: quia reſiſtere Principi, rebellio eſt; non declinare iracundiam Principis, ignorantia: nam illius indignatio eſt ſine pietate,
3. Reg. 18. & ſine reſiſtentia. Interfecit Elias quadringentos prophetas Baal abſque timore Regis Acab; & ubiprimùm cognovit indignatio-
3. Reg. 19. nem Jeſabelis, timuit, ſeque contulit in Samariam: *Timuit ergo Elias, & ſurgens abiit.* Validus fuit ad occidendos adulatores Principis, & fugit indignationem Reginæ: nam ſi ſupplicium adulatorum fuit zelus, receſſus fuit prudentia. Quia adverſus indignatum Principem, nec ratio, nec innocentia potens eſt. Herodes occidit innocentes Bethlem, quia fuit indignatus contra Magos Orientis;
Prov. 14. ira enim obcæcatus etiam contra innocentes ſæviit. *Sicut frenitus leonis, ita & Regis ira.*

255. Non minorem David præ ſe tulit ſtrenuitatem fugiendo Saulem, quam invadendo Goliath fuga enim non cenſetur ignavia, quando eam ſuadet prudentia. Notetur quod ait Paulus loquens
Fuga aliquando eſt ſtrenuitas. de viris Eccleſiæ ſtrenuiſſimis: *Sancti per fidem vicerunt regna, obturaverunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem*
Ad Hebr. 11. *gladii.* Quomodò Apoſtolus ad extollendam fortitudinem ſanctorum conjungit cum ſubactione regnorum, & conflictu leonum fugam enſium? quænam fuga hæc tam glorioſa, quæ conferri poſſit cum prælio difficili, & cum periculoſa expugnatione? Deſpicere opprobrium fugæ, quando expedit fugere, eſt actio profecta à valore

lore maximo: *Omnes qui fugiebant à malis additi sunt ad eos, & facti sunt illis ad firmamentum.* Fugerat Matathias Antiochum, & cum suis filiis se abdiderat in quosdam montium secessus; Deus verò illum roboravit milibus fugitivis. At quodnam robur duci possunt addere fugaces milites, qui nempe pro vita tuenda nolunt decertare, sed fugam arripere? Nihilominus, ait Sacer textus, addidisse robur: *Facti sunt illis ad firmamentum.* Non est ignavia, sed robur fugere, quando fuga pro opportunitate, & dispositione præsenti rerum expedit; Hebræis igitur tunc fuit unicum remedium, ut hostes postea vincerentur. David fugiendo Saulem superavit, cum postea sceptrum Israëlis obtinuerit. 1. Mach. 2.

§. QUINTUS.

Eventus Davidis quando Saulem fugit.

256. Cum ingrederetur David pressus fame, armisque exutus domum Pontificis Aquimelech, eique diceret se venisse in obsequium Saulis, Pontifex illi auxiliatus est allato pane sacro, & gladio gigantis Goliath. Ingens fuit metus Davidis; siquidem fuga tam celeri se proripuit, ut nec arma tulerit, ut se tueretur. *Gladium meum, & arma mea non tuli mecum.* Mystica fuit pietas Aquimelech, cum illi auxilietur pane sacro, & gladio Deo jam dicato in templo. *Fuga Davidis rapida.* 1. Reg. 21.

Fugit sine armis David; quia qui nititur evadere invidum Principem, optimorum armorum loco sibi debet veloces alas annectere; nemo enim evadit invidiam nisi qui profugit. Cum modis innumeris posset Christus declinare invidum Herodem, profugus abiit in Ægyptum. Jacob ut Esau fratrem invidiâ flagrantem effugeret, se in Labani domum recepit. Nam quis ab invidis hostibus eò securior est, quo ab illis remotior. Matth. 2. Gen. 29.

257. Pontifex Davidi auxiliatus est sacro pane: *Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem.* Cùm enim David esset jam unctus Rex, voluit Deus significare in angustiis, seu dubiis ac calamitosis temporibus succurrendum esse Principi etiam pane sacro: tradidit item illi ensem Goliath, quia Davidis meritum repræsentabat, *Principi succurrendum est etiam pane sacro.* 1. Reg. 21.

Meritum salvat. Gen. 32.

& solum meritum ad salvandum sufficit: *Nunc salva facta est anima mea.* Dixit Jacob quando in luctamine accepit ab Angelo benedictionem. Quid? si hæc benedictio erat illa eadem, quam ei pater suus Isaac impenderat, cur tunc non se tutum credidit à fratre suo Esau, sed solùm quando per Angelum à Deo accepit? Quia Isaac benedixit Iacobo propter epulum; Angelus benedixit propter conflictum luctæ; & tunc mansit Iacob salvus ac securus quando ex meritis comparavit honorem. Nullo armorum genere faciliùs vincuntur invidi, quàm gladio meritorum; hic enim est qui plus secat, & lethalius vulnerat invidiam.

Indignatio invidi major est quàm odium hostis. 1. Reg. 21.

258. Saulem indignatum fugit David, & se recepit in curiam Regis Aquis hostis sui: *Et venit ad Achis Regem Geth.* Visus est elegisse perperam; nam ira seu indignatio ex sua ratione brevis est, odium diuturnum; quomodò igitur tutus erit David, si ut vitet indignationem Saulis, se tradit odio Achis? Verum quidem est, quòd Achis Rex erat Geth civitatis Philisthinorum, quos David multis cæsos cladibus profligaverat: erat Saul indignatus ex invidia, quanvis Davidi ob beneficia obstrictus: & judicavit David se vivere magis securum inter hostes, quos læserat magnis afficiens cædibus, quàm cum invido, quem magnis beneficiis obstrinxerat: quasi inter hostes incertum sit periculum, inter invidos certum damnum. Voluerunt fratres Josephum occidere solum ob illius somnia: *Ecce somniator venit: venite occidamus eum.* Et Putifar suus dominus ob graviſſimæ offensæ suspicionem solum detrusit in carcerem: *Tradiditque Joseph in carcerem:* In utroque eventu innocens erat Joseph: & tamen dominus punit solo carcere, & fratres illum conantur spoliare vitâ: nam major est æmulationis vis & rigor, quàm offensæ: inter offensos vita secura est, inter æmulos periclitatur.

Gen. 37.

Gen. 39.

Invidia parit multiplex periculum. 1. Reg. 21.

259. Fugit David invidiam Saulis, & fugienti venit obviam invidia familiarium Regis Achis; nam qui homines quærit, invidos invenit: *Dixeruntque servi Achis ad eum, cùm vidissent David: Nunquid non est iste Rex terræ.* Quæsivit Deus factus homo populum suum, & ex invidia per Pharisæos patibulatus mortem oppetiit. Inter ursos ac leones degebat in arvis securus David; in palatio tamen degens inter homines semper subivit discrimina: sunt

Homo sævior aliquando bestiis.

enim

enim homines sæviores belluis. Vidit Ioannes ascendere de quodam puteo bestias veneno armatas, quarum pars leonum, pars scorpionum referebat speciem; in omnibus tamen eminebant humanæ facies: *Et facies earum tanquam facies hominum.* Quid? ad manifestandam sævitiam, quam putabant exercere, non erat satis brutalis, ac belluina species? Non erat satis. Nam ad exaggerandam impietatem, ac crudelitatem, qua in universum orbem sævirent, debuerunt afferre humana capita, & non apparere ut puræ bestiæ. Ad denunciandum mortem Balthasari non jussit Deus pingi in pariete ungues, vel rictum leonis, sed manum hominis: *Apparuerunt digiti quasi manus hominis.* Nam manus hominis etiam belluinos ungues crudelitate excedit. Turbatus est Barthasar aspectu humanæ manus: *Tunc facies Regis immutata est*, & non fuit turbatus in lacu Daniel inter leones: nam sæviores leonibus homines se gerunt. *Apoc. 9.* *Dan. 5.*

260. Non injunxit Christus suis discipulis, ut effugerent venenatos serpentes, aliasque sævissimas belluas, sed solum præcepit, ut ab hominibus caverent: *Cavete ab hominibus:* ne in hominibus suo malo experirentur majorem sævitiam, ac nocentius venenum quàm in belluis. Paterfamilias dæmonem vocavit hominem, quando servi querebantur zizaniam segeti superseminatam: *Inimicus homo hoc fecit.* Mutavit nomina, & damnum illatum imputavit homini; cum totum à dæmone emanaverit. Quia ad nocendum pejor ipso dæmone homo est. Quare effugere dæmonem hominem, qualis erat Saul, Davidis prudentia fuit, & non debilitas. *Belluæ mitiores hominibus.* *Matth. 10.* *Matth. 13.*

261. Auxiliatur Aquimelech Davidi dicenti se venire in obsequium Saulis; & Doëg famulus Saulis insimulavit Aquimelech tanquam infidelem, eo quòd Davidi opem tulerit; nam confidentia major semper præbuit invidis ansam calumniæ; calumnia verò edulium est valde lapidum illis Principibus, in quorum appetitu vindicta residet. Interrogat Saul Pontificem, cur in ipsum conspiraverat cum Davide, illi suppeditans panem sacrum, & gladium Goliath? suam Aquimelech innocentiam manifestat Sauli, cui merita, & excellentias Davidis proponit; ultima tamen Regis injusti deliberatio fuit decernere Pontificis necem, ac universæ familiæ ejusdem parentis; *Morte morieris Achimelech tu, & omnis domus* *Saulis injusta & impia crudelitas.*

Patris sui. Et confestim jussu Regis interfectus fuit repetitis pugionum ictibus, & unà cum eo quinque supra octoginta sacerdotes sacris vestibus ornati.

Rogo, quodnam crimen patrarunt sacerdotes illi, & Achimelech auxilians Davidi, nuncianti se venisse in obsequium Saulis? Non requiritur ut præcedat in subdito culpa, ut suscitetur furor ac indignatio in Principe: hic enim iracundia commotus nec sacro parcit, omnia cædibus impiis commiscens & cruentans. Ad hæc, respectu invidiæ Saulis nullum majus esse potuit crimen, quàm commendatio meritorum Davidis: *Quis in omnibus servis tuis, sicut David fidelis, & gener regis, & pergens ad imperium tuum, & gloriatus in domo tua.* Nam invidus alienam laudem non sustinet: auferet à laudatore vitam, ut à laudato eripiat laudem: laudatorem reputat criminosum, ex eo tantùm quòd in laudando verax sit. Ex hoc capite Achimelech ab invido Saule damnatus pœnam capitalem subivit: innocens enim ac sincerus coram illo commendaverat Davidem, cui antea succurrerat.

1. Reg. 22.

Reus semper à Principe audiendus.

262. Verum si Saul condemnaturus erat Pontificem innocentem, cur eum de crimine interrogat? Quia Saul quanvis foret tyrannus, erat Princeps; tanquàm tyrannus condemnavit innocentem, tanquàm Princeps audivit reum. Damnare enim reum inauditum, nec Princeps etiam tyrannus audet. Sacerdos verò damnatus prodiit, cum foret innocens; quia major culpa apud tyrannos innocentia est. Efflagitabat David à Deo tutamen & protectionem, pro qua obtinenda sanctitatem suam tanquam rationem offerebat: *Custodi animam meam Domine, quia sanctus sum.* Apta videretur flagitatio, si David iniquus, ac sceleratus esset: nam contra sceleratos creaturę etiam in animes conspirant. Efflagitavit tamen David ut prudens ac difertus, quia in tribunali sceleratorum nullum est majus scelus, quàm ab omni scelere immunem esse. Christum damnarunt scribæ & Pharisæi tanquam miraculorum operatorem; & quidem illorum iniquitas tanquàm hæreditas relicta est plurimis: siquidem multos omni ætate damnavit innocentes. Saulis iniquitas adeo perversa fuit, ut Deo, à cujus largissima manu sceptrum accepit, fuerit inobediens, & tyrannus erga Davidem, cujus virtute, ac periculo suos infestissimos hostes feliciter evaserat: nam cor ingratum semper erga suum benefactorem perversum est.

Psal. 85.

Innocentia reputatur crimen à pravis,

CA-

CAPUT III.

Davidis generoſitas & patientia cum ingratitudine Saulis.

§. PRIMUS.

Proponuntur rationes ob quas noluit David ulciſci Saulem.

263. HActenus moram fecit calamus in referendo Saulis ingratitudinem, ac tyrannidem; & quidem ſcelus eſſet, niſi ex adverſo ſtaret generoſitas & patientia Davidis; vitium enim ſilentio involvi debet, ſicut ex adverſo virtus extolli, ac propalari laudibus. Virtutes verò quibus ad Deum multum accedimus, ſunt generoſitas & patientia. Capiamus exordium à generoſitate Davidis, poſtea facturi gradum ad patientiam. *Generoſitas & patientia Davidis.*

Bis in Saulis vitam dominatum potuit exercere David; ſemel in cavea Enggadi, quam ingreſſus fuit Saul adeo incautus, ut illius non attendentis particulam veſtimenti abſciderit David: *Surrexit ergo David, & præcidit oram chlamidis Saul ſilenter.* 1. Reg. 24. Iterum in ſolitudine Zeph, quando David à dormiente Saule haſtam eripuit: *Tulit igitur David haſtam, & ſcyphum aquæ, qui erat ad caput Saul.* 1. Reg. 26. Et in utraque illa opportunitate non defuit qui vellet ſuadere Davidi, in ipſius manus Deum tradere Saulem, ut eo extincto maneret liber à nequitia invidi ingratique hominis: parcere tyranno eſſe pietatem crudelem; ſiquidem incolumitatis bonum conferebatur illi qui nociturus erat multis. At David non acquievit tali conſilio, & ſecundùm meum judicium, rationibus ex ſequentibus.

264. Prima, quia poſſe vindictam ſumere, erat apud Davidem fortior ratio, ne ulciſceretur. Adamo præcepit Deus ne comederet de fructu arboris ſcientiæ, & illi declaravit ſubiturum mortem quocunque die fregerit tale præceptum. *In quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Cur igitur non eſt mortuus Adamus eadem die, qua comedit, ſed vixit nongentos annos poſt fractionem mandati? quia ex eo quòd poſſet Deus illum vitâ privare, illum à mor- *Vindictam poſſe ſumere, ſufficit pro vindicta.*

à morte eripuit; quia licèt erat ſupplicium, & videretur ultio; & non ulciſci qui poteſt, divina potiùs quàm humana actio eſt. Adventante jam paſſionis tempore commendaverat Chriſtus diſcipu-
Luc. 22. lis: *Qui non habet gladium, vendat tunicam, & emat gladium.* Et tamen Petro Malcum percutienti obſtitit Chriſtus, ne progrederetur, Malcumque ſanavit:
Matth. 26 *Converte gladium tuum, in locum ſuum.* Cur præcipit emi gladium, ſi impediendus eſt illius uſus, quando poſtulatur ad defenſionem? Voluit Dominus, hoc documento inſtituere diſcipulos, ut condonarent injurias, quando illas poſſent ulciſci. Eſt enim Dei ſingulare attributum, eſſe ſimul potentem & clementem.

Intellectu pollet qui parcit.

265. Secunda, quia condonata injuria, non ſumendo vindictam, voluit oſtendere, quanto polleret intellectu: neſciùnt enim ulciſci qui matura ac perſpicati mente pollent. Hoc nobis ſicut exemplo, ita doctrina ſuaſit David: poſtquàm enim condonavit in-
Pſal. 31. juriam Sauli, concinnavit pſalmum, cui titulus eſt, *Intellectus David.* Quaſi ſignificans illum eſſe maturæ vividæque mentis compotem, qui novit injurias remittere vindictæ ignarus. Hortatur nos Chriſtus ad veniam & miſericordiam, ut ſimus filii Æterni pa-
Luc. 6. rentis: *Eſtote ergo miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt.* Filius naturalis Æterni parentis eſt verbum, cui perſonæ peculiariter adſcribitur ſapientia: & quidem ſapientes inſtar verbi manebunt filii per adoptionem, qui illatas ſibi injurias condonaverint.

Princeps non offendendus, ſed defendendus.

266. Tertia ratio, quia noluit David ulciſci Saulem Regem, ea fuit; ne illi manus inferret; ſunt enim manus ſacrilegæ, quæ inferuntur Principi; nam manus ſubditi promptæ eſſe debent ad Principis coronam tuendam, & non ad auferendam vitam. Quando David abſcidit fragmen purpuræ Sauli, ita abſciſſionem ſenſit, ac ſi cor ſuum ſauciaret; nam generoſum cor quando ſecat, ſe ip-
1. Reg. 24. ſum offendit: *Percuſſit cor ſuum David, eo quòd abſcidiſſet oram chlamidis Saul.* Quòd ſi abſtulit lanceam, qua intenderat Saul ipſum transfigere, fuit ad monendum Abner de incuria, qua ſuum Prin-
1. Reg. 26. cipem ſervabat; ita enim dixit: *Quare non cuſtodiſti Dominum tuum Regem? Ingreſſus eſt enim unus de turba, ut interficeret Regem dominum tuum. Non eſt bonum hoc quod feciſti: Vivit Dominus, quoniam filii mortis eſtis vos, qui non cuſtodiſtis dominum veſtrum.* Volùit etiam oſten-

oſtendere Sauli ingratitudinem eſſe, quæ de illius manu arma eripuerat; nam Principis manus ad gratificandum collatis beneficiis nata eſt.

Generoſitas in parcendo.

267. Optavit David ſuperare Saulem, & ſuperavit tanquàm generoſus, non vindex: quæ victoria major fuit, quàm reportata à gigante, & dæmone: nam ſe ipſum vicit, dum pepercit ingrato, cui parcere valor eſt humanam excedens virtutem. Exhibuit David in victoria generoſitatem ſimul & prudentiam: generoſitatem, prout ab hoſte ingrato non ſumpſit vindictam; prudentiam, dum ſuum Principem non offendit.

Rex à ſolo Deo puniendus.

Cum Rex in terra ſit veluti ſubſtitutus Dei, cujus vices agit, ad ſolum Deum pertinet illum ſupplicio afficere. Sceleratus erat Rex Nabucodonozor, & minabatur Deus illi non obedientibus. Quando Daniel adverſitates Regi erat denunciaturus, priùs unius horæ ſpatium cogitatione profunda exegit: *Tunc Daniel cœpit intra ſe ipſum tacitus cogitare quaſi una hora.* Optabat enim reperire viam, qua ſine detrimento veritatis obſervare Regem poſſet. Princeps bonus diligendus eſt, malus ſuſtinendus. Si Deus injuſtum ac crudelem Principem tolerat, cùm punire valeat, cur ſubditi non tolerabunt, cui parere tenentur? Dei brachium non eget noſtris manibus ut ab iniquis Regibus pœnas ſumat. Subditorum obligatio eſt ſuſtinere; Dei cura eos punire.

Dan. 4.

Punitio Principis ad Deum ſpectat.

Bonitas malos vincit.

268. Denique noluit David injuriam exequi, quia nulla eſt victoria æquè glorioſa contra malos, ac illa, quam ab illis bonitas reportat; ſua enim Deus bonitate malos vincit. Voluit Petrus in horto Chriſtum diſtricto gladio tueri, cui Dominus obſtitit, talem defenſionem nolens: *Converte gladium tuum in locum ſuum.* Majorem enim reputavit victoriam ſuperare ingratitudinem Judæorum bonitate, quàm potentiâ, ſanando amputatam aurem Malcho, & in cruce impendendo veniam ingratis tortoribus; nam ſuperando nequitiam bonitate ſe exhibebat Deum. Interrogatus Diogenes quomodò quis de ſuo hoſte rectiùs poſſet vindicari? reſpondit: ſi ita ſe gerat, ut probitate illum ſuperet. Hæc eſt ſana doctrina, quam David à Deo didicit, & homines docuit; ubi enim generoſa apparet tolerantia, omnis diſparet injuria. Qui potentiâ nititur delere offenſam, eam duplicat, facitque apparere majorem.

Matth. 26.

Vindicta qualiter ſumenda.

Vindicta reddit vilem.

269. Potentiâ magis proditur collatâ veniâ, quàm sumpta vindicta. Vindex, suæ iracundiæ executor est, clemens, illius dominus: qui verò dominatur suis passionibus, potentior est. Petrum in horto districto gladio percutientem Christus objurgat, & S. Mat-
Matth 26. thæus, quasi ille foret anonymus, vocat quendam hominem: *Unus ex his.* Cum tamen illum postea Christus interrogans de amore,
Joan.20. compellarit non semel Petrum, & iterum Simonem: *Simon Joannis diligis me?* In quo fuit nominationis disparitas? In amore & vindicta. Qui diligit Christum, & proximum, æquipollet multis hominibus, & ut sic compellatur duplicato nomine, qui gladio irruit ad vindictam, unus vix homo est, & absque nomine: *Unus ex his.*

§. SECUNDUS.

Patientiæ arma expugnant omnia.

Patientia insuperabilis.

270. Superavit David Saulis ingratitudinem ac tyrannidem generositate, & patientiâ; his enim armis opportuniùs & faciliùs vincuntur potentes: nam quædam potentia aliam subigit: patientia verò cùm à nullo superetur, omnia superat: cordis validi ac fortis nota, est pati; nam ex patientia Christus, & valore cordis in sustinendo se Dei filium exhibuit. Vocat Christus Thomam, eique injungit, ut videat, & attentè dignoscat suæ passionis signa: resuscitatus jam & glorioſus ostendit illi vulnera, cum posset gloriæ
Joan.20. splendoribus se manifestare Deum: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.* Voluit Thomæ ac discipulis se testari, & ostendere Deum hominem, & Dei hominis notam distinctivam,
Injuriarum oblivio, major victoria. ac veluti characterem esse patientiam. Non aperuit illi vulnera, quæ spinea corona capiti inflixerat; cùm enim in capite fuisset vulneratus tanquàm Rex, hoc documento voluit monere Principes, illustriorem victoriam de vulnerantibus esse vulnerum oblivionem. Discipulos euntes Emaus, & loquentes de tormentis passionis, interrogavit Dominus de sermone & tormentis, quasi illo-
Luc.24. rum immemor: *quæ?* Sustinuit injurias tanquàm Princeps, & talem

lem se esse significavit oblivione. Sic hac opportunitate Dominus illorum discipulorum corda identidem allexit, quousque ex integro subegerit: nam patiens præter quàm quòd sit æque pretiosus, & impenetrabilis instar adamantis, est etiam mirabilis ad attrahendum instar magnetis. Quanvis enim duo hi lapides sint ita æmuli, ut alter coram altero hebescat, & quasi virtutem amittat, tamen in patiente conjuncti suas integras vires continent, & exerunt. Nihil est quod patiens & constans cor frangat, nihil adeo durum & rigidum, quod ab eo mollitum & attractum, illi non subjaceat.

Patientia necessaria.

271. Armatura adeo firma ac nobilis est patientia, ut divina manus eam conflaverit ad superandas ingratitudines ac tyrannides: est item necessaria convictui humano; siquidem nihil in vita frequentius, quàm ingtatitudinem, ac tyrannidem obviam reperire. Est generale remedium contra omnia mala: nam quæ æquanimiter sustinentur, malorum speciem exuunt.

Patientiæ robur omnia vincit.

272. Patientia Job superavit dæmonem: omnia enim superat, qui ferre novit. Præcipua adeò materia est sustinere, ut nulla alia virtus fortitudinis nomine glorietur, nisi patientia; fortes aliæ ut sint, id à patientia mutuantur. Præcipuus fortitudinis actus non consistit in immani potestate, sed in magna tolerantia: hujus ratio subdi potest, quia fortitudo non tam corpore, quàm animo sita est. Robur Josephi fuit insuperabile, etiam fœminæ robur Sansonis fœminæ succubuit; nam Josephus erat validus generositate animi, Sanson vigebat corporis viribus.

Gen. 39.

Jud. 16.

Miraculorum, & patientiæ vis

273. S. Paulus conferens patientiam cum miraculis, & prodigiosis operibus, primatum defert patientiæ: quia si in miraculis enitescit magnitudo potestatis, in patientia animi valor expromitur: & quidem virtus est non in viribus potestatis, sed animi. Spiritus S. ait meliorem esse virum patientem, quàm fortem: potiùs namque est sustinere, quàm vincere; victoria enim humanis viribus, sustinentia valori Spiritus Sancti, & prudentiæ comiti adscribitur.

Prov. 16.

Tribulatio in electis à Deo.

274. Non possum non animadvertere Davidem electum à Deo in populi sui remedium, & juxta cor ipsius Dei probitate & magnificentiâ, & tamen continenter tot afflictum tribulationibus. Quid? ex eo quòd sit electus, molestiis jactatur? Ita; nam Deus

Princeps ex patientia. cùm vellet Davidem, constituere Regem, voluit ad patientiam exercere laboribus. Christum in cruce tanquam Dominum regni
Luc. 23. agnovit, & veneratus est Dimas: *Dum veneris in regnum tuum.* Quis edocuit Dimam esse dominum regni illum hominem, quem quasi delictorum comitem videbat iisdem cruciatum tormentis?
Laborum patientia facit Regem. Vidit Christum esse justum: *Hic autem quid mali egit:* & justo, quem labores insectantur, deesse nequit regnum, in quo coronetur: Magnificus Regis titulus supra caput Christi in cruce collo-
Luc. 23. catur: *Erat autem & superscriptio scripta super eum: Hic est Rex Judæorum.* Nonne titulus ille utpote in irrisionem appositus aptiùs constitueretur ad pedes, ut facilè à prætereuntibus legi & agnosci posset? Cur supra caput? Quia in Christi capite erant spentes, ex quibus corona texebatur; & voluit Christus ostendere per illos ascensum fieri ad regnum cœleste, quod titulus ille propalabat.

§. TERTIUS.

Multa bona continent molestiæ ac labores.

Labores æstimandi. 275. Non potuit justus & mansuetus David conqueri se duris exercitum laboribus, variisque insectationibus vexatum: siquidem obtinuit quæ Deus ipse sibi delegit, cùm ipsamet foret innocentia: contulit Davidi Deus quæ suis electis in hoc mundo solet impendere: aurum enim probatur in igne, ut quò plus excoquitur, magis splendescat: sic à laboribus patienter toleratis cor humanum valorem & splendorem capit. Virtus à pœnis nascitur, sicut rosa à vepribus: & sicut his manet rosa gratior, ita illis manet virtus sublimior. Labores probant ac perficiunt justos, corrigunt peccato-
Job. 50. res. Dixit Job eum esse beatum, quem Deus puniebat: *Beatus qui à Deo corripitur.* Videtur abesse beatitudinem, ubi adest supplicium: siquidem beatitudo impenditur justis, supplicium delinquentibus infligitur. At locutus est patiens Idumæus tanquàm in patiendo disertus: est enim inchoata gloria pati in hac vita: cùm ex patiendi meritis fiat ascensus ad gloriam. Deus tanquàm pater puniens liberat, & occidens salvat.

Pœnæ prosunt. 276. Monuit olim Philosophus quidam: *Sustine, & abstine:* quasi

quasi diceret: Sustine mala pœnæ, & abstine à malis culpæ, ut ex patientia consequaris felicitatem: malum morale nullum inest supplicio, sed causæ, seu radici illius, scilicet culpæ: sustinere propter culpam, pœna est: sustinere sine culpa, felicitas. Aliud est nocere, aliud punire tanquàm pater, curare tanquam medicus, & exercere tanquàm magister: quæ omnia non conferuntur nisi dilectis: *Quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi Pater in filio complacet sibi.* Supplicium licèt videatur rigor, & affligat, documentum est: medela etiam amara prodest: & certè malum esse nequit, id quod confert amans, qui probè novit quod confert, & quidquid vult, potens est conferre. *Prov. 2.*

277. In molestiis ac laboribus clauduntur tria bona, scilicet agnoscere Deum, se ipsum agnoscere, & Christo assimilari. Vexatus laboribus homo cognoscit Deum ad quem clamat pro obtinendo auxilio: *Ad Dominum, cum tribularer, clamavi.* Objurgat Deus Manassen ob sua scelera, in quibus, non obstante objurgatione, Rex perseverat: igitur suis hostibus à Deo traditus, ut vexari laboribus, & molestiis exerceri cæpit, ad Deum recurrens, pœnitentiâ scelerum tactus resipiscit: tunc (ait Sacer textus) agnovit Deum: *Cognovit Manasses quòd Dominus ipse esset Deus.* Nam tribulatione probat Deus nostram fidem, excitat nostram cognitionem, exercet nostram fortitudinem. *Laborum & molestiarum bona.* *Cognitio Dei ex tribulatione.* *Psal. 119.* *1. Par. 33.*

278. Item ex tribulatione se ipsum agnoscit homo: nam scientia ex afflictione in nos diffluit: Quid enim scit, qui nondum tribulationem subiit, ait Spiritus S. Vera scientia est se ipsum agnoscere. Favet Deus Ezechiæ, & Ezechias Deum offendit: tanquam ingratus a Deo punitur, & sic peccat orem se agnoscit. *Flevit que Ezechias fletu magno.* Felicitas eum reddidit ingratum, simulque ignarum sui, tribulatio in pœnitentia se agnoscentem *Nescio Dominum.* Dicebat Pharao, quando in fortuna prospera felix: & postea: *Fugiamus Israëlem, Dominus enim pugnat pro eis.* Quando jactatus a fortuna in maximum incidit infortunium, agnoscit Dominum. Eadem enim fortuna quando prospera, illi clausit oculos, ut Deum ignoraret, quando adversa, aperuit, ut agnosceret ac timeret. *Cognitio sui ipsius ex afflictione.* *Eccles. 34.* *4. Reg. 20.* *Exod. 5.* *Prosperitas excæcat.* *Exod. 14.*

279. Isaias dixit tribulationem præstare mentem auditui: *Ve-*

Intellectus. ex vexatione. *xatio intellectum dabit auditui.* Videtur non esse tribuendum corporeo sensui, quod peculiare est spiritualis animæ quod scilicet est intellectrix facultas. Tribuit tamen disertè: quia in laboribus & afflictionibus corpus gubernatur per animam, seu potiùs corpus instar est animæ, ut quasi mentis compos intelligat. Nam veritates, & apertiones fraudum non tam intelliguntur, & creduntur, quando animæ rationali obversantur, quàm quando à corpore sustinentur: tunc enim corporei sensus facultatibus spiritualis animæ subduntur.

Jesai. 28.

280. Sed rogo; quænam assignari causa potest, cur homo se præstet in felicitatibus immemorem & insciun, at in adversitatibus gnarum & sapientem? Effectus utriusque causa duplex est, nempe ingratitudo, & afflictio; ingratitudo parit oblivionem & insciam: *Homo cum in honore esset, non intellexit.* Afflictio confert intellectum & sapientiam. *Vexatio intellectum dabit.* Certum est hominem in prosperitate amisisse gratiam; & nos docet experientia in adversitatibus eam recuperare tanquàm sapientem & disertum; solent enim virtutes in rebus dubiis & adversis splendidiùs fulgere, sicut stellæ in nocte magis atra & obscura; certè generositas cordis eò validiùs proditur, quò majori afflictionum tumultu cor jactatur. Nam pondus manifestat constantiam palmæ cum illo surgentis; adversitas detegit fortitudinem animi, quando patientia superatur. Strigilis repurgat aurum, fornax decoquit, afflictio purificat; & exemplum grande sine fortuna adversa dari nequit. Tribulationes Jobum sublimarunt, Josephum illustrarunt, Davidi sceptrum contulerunt: & Christus ipse exaltatus fuit mortis suæ tormentis & doloribus: *Cum exaltatus fuero.* In justis tolerantia in patiendo est certior magnitudinis sublimatio: quicunque vult augeri, patiatur: solus enim exaltabitur, qui noverit sustinere.

Adversitas probat, & facit splendere. Psal. 48. Isai. 28

Joan. 12.

§. QUARTUS.

Qui plus patitur, plus assimilatur Christo.

Patientiæ nobilitas.

281. Res est adeo præclara & illustris patienter ferre, ut quicunque magis sustinet, magis æmuletur Deum, qui homo factus est, ut

est, ut pateretur. Christus in mundum venit, ut malum reprobaret, & eligeret bonum. *Ut sciat reprobare malum, & eligere bonum.* Reprobavit peccatum, & elegit labores, ut ostenderet viam merendi esse viam patiendi: Christus errare non potuit in electione, quia erat sapientia patris; ergo errat mundus, & omnes ejus sequaces, dum labores reputant adversitatem. Christus ab exordio mortalis vitę usque ad exitum continenter passus est: cùm enim fieret homo ad patiendum, voluit ut universa & integra vita foret meritum; est enim vita mortua quæ sine laborum patientia transigitur. Nobis ad patiendum vita impensa fuit: qui plus patitur, plus meretur, & Christo magis assimilatur.

Christo similis est qui patitur.

Isai. 7.

282. Non fuit Christi figura Saul in prosperitatibus, nec Salomon in opulentiis, sed Josephus venditus in afflictionibus, & David variis laboribus jactatus: solus enim qui labores & insectationes sustinet, Christum repræsentat. Duobus modis in hac vita pœnam, seu laborem subimus, vel ex culpa: vel sine culpa: & utroque modo patiendo felices sumus: si enim ex culpa patimur, debitum soluimus, & sic felices, quatenus à debito liberamur: si sine culpa, feliciores, quatenus nostris pœnis æquanimiter toleratis Deum facimus debitorem, & Deum habere debitorem ingens felicitas est. Solvit David suis laboribus injuriam, quam intulit Uriæ, & labores Davidi sceptrum contulerunt: qui enim plenè solvit, non solùm satisfacit, sed obligat.

Christi imago & figura est qui patitur.

Labores afferunt felicitatem.

283. Vidit se Josephus à suis fratribus venditum, & innocentem à suo domino conjectum in carcerem: & hujusmodi afflictiones illum reddidere sapientem, Deóque perquàm similem: qui enim innocens patitur, Deum exprimit: *Nunquid Dei est interpretatio? referte mihi, quid videritis.* Dicebat sanctus juvenis duobus Pharaonis famulis, qui sua somnia illi proposuerant, & explicatum postulabant. Dubitationem mihi injicit ratio, quam Josephus assignat, simul & deliberatio, quam capit circa interpretationem. Si enim ad solum Deum spectat somniorum interpretatio, cur exigit illorum narrationem, ut interpretetur? Duplici ex causa. I. Quia Josephus innocens sustinebat carcerem, & vincula; qui enim innocens patitur, viva quadam similitudine Deum refert. II. Nam qui immunis à culpa pœnam sustinet, divinâ quadam sapientiâ præditus est.

Patiens est Dei imago.

Gen. 40.

284. Ty-

Perſecutio & vexatio dat regnum.

284. Tyrannis, & multiplicata infectatio Joſephum reddidere ſapientem, imò & à fratribus adoratum, totiuſque Ægypti dominum: ſimiliter labores Davidem fecere Regem, & in toto orbe celeberrimum. Innocentia enim patitur ad regnandum, & etiam regnat, quando patitur. De regno interrogat Chriſtum Pilatus: *Tu es Rex Judæorum?* Reſpondet Chriſtus: *Regnum meum non eſt de hoc mundo.* Cur igitur Pilatus Regis titulum jubet cruci affigi, quem vetat auferri? Noverat Pilatus Chriſti innocentiam, & ubi vidit in cruce pendentem, ſignificare voluit in cruce regnare, ſiquidem innocens patiebatur: crux enim innocenti ad regnandum ſceptrum eſt. Permiſit hoſtibus ſuis Chriſtus, ut in cruce ſpoliaretur rebus omnibus, exceptâ coronâ: cum enim hanc conferret invidia innocentiæ, auferri non potuit: nam Deus coronam innocentibus in hac vita collatam, reddit perpetuam, utpote ex meritis majoribus.

Innocentia patiens regnat.

Joan. 18.

§. QUINTUS.

Ingrati manus magis tyrannæ ſunt.

285. David ex generoſitate & patientia coronam Iſraëlis adeptus eſt, quam Saul amiſit tanquàm ingratus & tyrannus, cùm ſui ipſius homicida foret: *Arripuit itaque Saul gladium; & irruit ſuper eum.* Sunt manus ingrati hominis crudeliores hoſtilibus: nam hoſtis partâ victoriâ, à cædibus abſtinet: ingratus ſibi etiam tyrannus propriæ ſpoliator vitæ eſt. Saul erga Deum inobediens ob ſuperqam, ab ipſa ſuperbia interficitur: Saul in ſacrilegio erga ſacerdotes crudelis ab ipſa crudelitate in ſui authoris exitium verſa, pœnas ſubit. Fuit ingratus Saul infectando Davidem, & ſibi etiam ingratus fuit. Regnavit in ſupplicium aliorum, & ſupplicium ſibimet inflixit; nam ingratitudo erga alios tyranna, ſibi etiam crudelis eſt.

Crudelitas ingrati major.

1. Reg. 31

286. Impii reputant valorem, ſibi necem inferre ad vitandum dedecus ab hoſtibus inferendum, ſicut fecit Saul, ut evaderet manus Philiſthinorum; quaſi mors æquior animo ferenda ſit, quàm injuria. Verùm ſibi mortem conſciſcere, ignavia impiorum eſt, & in-

Mors ſibi illata ex ignavia.

& ingratorum deliberatio. Nam qui se occidit, ut effugiat dedecus ab hoste inferendum, majus subit dedecus, dum se mortuum tradit hosti in spolium. Mortem oppetere in defensione, honestus valor est: se occidere, antequàm hostis subigat, ignavus timor: est enim periculum fugere: & parum refert fugam manibus, an pedibus arripere. Brutus fugam confessus est, quando sibi necem intulit. Aliud est non timere mortem, aliud odisse vitam: non timere mortem in defensione, fortitudo est: odisse vitam in periculo, ignavia: cùm ex metu periculi desit quis suæ obligationi. Non se interfecit Saul ad mala præcavenda, sed ex defectu animi ad mala sustinenda.

Labores sustinendi in vita, & non vitandi quæsita morte.

287. Euangelista dilectus scripsit Dominum tunc mortem obiisse, quando jam omnia sustinuerat. *Sciens quia omnia consumata sunt.* Voluit Sacer historicus advertere Christum mori glorioſum tanquam strenuum: non quidem ex patientia deficiente, sed quia defecerat materia ad patientiam. Dixi ingratorum deliberationem esse, sibi necem inferre: quia ingratus potiùs optat mori, quàm se gratum exhibere. Se laqueo suspendit Judas postquam suam agnovit culpam, simul & Christum: *Peccavi tradens sanguinem justum.* Quid, non erat Judæ longè utilius vivere, & mereri veniam, quàm mori, & ex desperatione perire? Cùm foret ingratus, tam durum illi videbatur gratificari pro accepta venia, ut optarit potiùs mori periturus, quàm vivere gratificaturus. Se proprio gladio interfecit Saul: quia ingratitudo tyrannica nec sibi parcit. Vicit Saulem David patientia: quia cor sustinens superat omnia.

Joan. 19.

Ingratus eligit mori ne gratificetur.

Matth. 26.

CAPUT IV.

Ingrata conditio est inter omnes magis perversa.

§. PRIMUS.

Ingrata conditio beneficia odio compensat.

Ingratus est proditor & hostis bonitatis.

288. QUeritur David ingratos; & eos reputat ac definit proditores & hostes bonitatis. *Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem.* Vocat proditores, quoniam detrahunt, quando plus accipiunt: vocat hostes bonitatis: quia bonitas eos obstringit. Affabilitas Servatoris cum Pharisæis manducantis, satis non fuit, ne ab illis detraheretur: *Et ipsi observabant eum.* In Spelunca Enggadi Saul commendavit justitiam Davidis, eique primas detulit: *Justior tu es, quàm ego.* Deinde ut speluncam egressus est, Davidem morte, dignum propalabat: *Filius mortis est.* Ex bonitate Davidis causam deprompsit, ut capite damnaret, & ex obligatione motivum ut læderet: nam motiva ingratorum ad lædendum, sunt ipsamet accepta beneficia. Sanabat & illuminabat Christus cæcos sputo: *Expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & lenivit lutum super oculos ejus.* Et Judæi in compensationem beneficiorum: *Expuerunt in faciem ejus.* Quia beneficia in manibus ingratis motiva, & instrumenta sunt ad offendendum benefactorem.

Psal. 37. *Luc. 14.* *1. Reg. 24.* *1. Reg. 26.* *Joan. 9.* *Matth. 26.*

Ingratitudinis conditiones.

289. Qualitates ingratæ conditionis sunt, magna beneficia compensare odio: diffisam, & crudelem esse, timidam ac malitiosam: denique proclivem ad credendum quod pejus est, tyrannicam in condemnando. Quod attinet ad primam qualitatem, solvendi odio beneficia: In nuptiis, & convivio Cana petiit à Christo B. Virgo, ut vini defectui succurreret: *Vinum non habent.* Respondit Dominus nondum sibi moriendi tempus adventasse: *Non dum venit hora mea.* Quid? Virgo Mater non petebat, ut Christus vitâ spoliaretur, sed beneficium nuptis, & convivis illis conferendum:

Joan. 2.

Beneficia odio per ingratos compensantur.

dum: cur igitur Christus responsum reddit loquens de propria morte, quasi petita? Quia inter ingratos adeo frequens est compensare odio beneficia, ut nullum fere interponatur tempus inter benefacere & occidi, seu inter beneficii collationem, & pro illo collato vitæ ablationem: non videbatur Christus paratus ad benefaciendum, quia nondum advenerat tempus ad moriendum.

290. Contulit Alexander patri Antipatri regnum Macedoniæ, & Antipater in tanti beneficii compensationem, illius matrem & duos liberos occidit. Regem Ægypti constituerat Pompejus Ptholomeum, & hujus filius Pompeji caput amputavit, ut offerret Cæsari. Ad ipsius Cæsaris occisionem valdè juvit filius Brutus, cùm à Cæsare maxima accepisset beneficia. Tyberius Juliæ uxori suæ acceptum imperium ita gratificatus est, ut illius filium Agrippam interfecerit, & summam adhibuerit curam ad pænitùs abolendam familiam Octaviani, à quo fuerat in imperium adoptatus. *Ingratorum exempla.*

Magnum fuit beneficium sceptri: sed ingrata conditio magna beneficia compensat odio: & quasi onerata debito anhelat, ac sola crudelitate levata respirat. Præcipit Deus Eliseo ut in Regem ungat Jehu: Prophetæ tamen injungit, ut peracta unctione, ab illius conspectu se fugâ celerrimâ proripiat: *Aperiesque ostium, & fugies, & non ibi subsistes.* Cur unctum Jehu in Regem statim fugere debet Elisæus, & non cum eo saltem per aliquot dies manere? quia à Jehu jam uncto & constituto Rege, nihil sperare poterat, nisi odium ingratitudinis, itaut periclitetur vitâ, nisi se statim conjiciat in fugam. 4. *Reg.* 9.

291. Quoad secundam qualitatem, quæ est diffidentia, hæc in Judæis planè innotescit. Venit in mundum Christus ut Judæorum regnum firmaret, ac perpetuum redderet, & Judæi diffidentes Christo, quem à gentibus cognitum & adoratum videbant, perdere regnum verebantur: *Venient Romani & tollent nostrum locum, & gentem.* Tanquam ingrati fuere diffisi, & tanquam ingrati Regi, diffisi sunt regno, & ea crudelitate ex ingrata diffidentia sæviere in Christum, ut inter duos latrones cruci affigerent. *Diffidentia ex ingratitudine.* *Joan.* 11.

Caligula obstrictus populo, à quo acceperat imperium, dictitare solebat, optare se, ut populus unius tantum cervicis foret, quò suos omnes subditos unico ictu jugularet. Adeo illis omnibus in-

gratus diffidebat, ut mallet ſine ſubditis eſſe, quàm videre illos, à quibus tantùm honoris faſtigium acceperat. Galba, qui in Hiſpania fuit acclamatus imperator abſque ullo jure ad imperium, Hiſpanos omnes inſignibus militaribus, multos capitibus ſpoliavit, & aliquarum civitatum muros ſolo æquavit: reputans ſibi facilius, crudelem eſſe, quàm vivere diffidentem illis, quibus erat obſtrictus: nam diffidentia naturalis eſt effectus ingratitudinis.

Ingratitudo timida & malitioſa.

292. Quòd ingrata conditio conjungat ſimul timorem & malitiam, apparet manifeſtè in Saule & Judæis: *Timuit Saul David.* Et ſtatim ex malitia illi mortem architectatus eſt: cùm enim videret prudentem ac ſtrenuum, cogitavit futurum Regem Hebræorum. Timuerunt Phariſæi Chriſtum: *Omnes credent in eum.* Et ex timore decreverunt illum vitâ privare: *Moriatur homo.* Timor omnia credit, malitia omnia ſuſpicatur, & ingratitudo, cùm ſit timida, & malitioſa, ut ſe tutam reddat, non veretur crudelis fieri.

1. *Reg.* 19.

Joan. 11.

Crudelitas ingratitudinis.

Juſtinianus imperator, poſtquam in Aſia, Africa, & Europa dux inclytus Bellizarius egregias comparavit victorias, quibus magnopere auxit imperium, eum oculis privari, & fortunis ſpoliari juſſit, ex falſis ſuſpicionibus: & ob confictas hoſtium calumnias ignominioſè generalatu abdicavit Narcen, qui feliciter ſuo robore imperium protulerat. Valentinianus occidit Ecium, poſtquam hic ſtrenuiſſimus dux ſubegit Attilam, & ab armis Francorum Romam eripuit; fuitque illa occiſio nata ex ſola culpa, quam ex invidia æmuli confinxere. Cùm enim ingratitudinis conditio æquè timida & malitioſa ſit, quæcunque levis ſuſpicio ſufficit, ut ſe gerat crudelem ac perverſam.

Ingratitudinis timor & malitia.

293. Rogo tamen; nonne Saul perſpecta habuerat obſequia Davidis, ne eum timeret? nonne Judæi Chriſtum agnoverant prodigioſum, ut Regem acciperent; Nonne Imperatores Iuſtinianus, & Valentinianus intellexerant facinora Bellizarii, & Ecii, ne acquieſcerent illorum calumniatoribus? Cur igitur *in* prædictis tantùm valuit timor, & malitia? Quia erant ingrati; & ingratitudo ex majoribus beneficiis depromit motiva ad ignorandum benefactores, eiſque nocendum.

Voluit diabolus Serpente indutus ſuadere Evæ tranſgreſſionem, & detraxit Domino tanquam imponenti præceptum grave in materia

teria levi, qualis erat esus cujusdam pomi: *Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis ex omni ligno paradisi?* Gen. 3. Mirabilis calliditas serpentis! Ut suadeat inobedientiam, revocat in memoriam Evæ beneficia divina, quæ erant motiva ad obediendum? Videbatur quòd ad impellendum facilè in lapsum, debuerat priùs abolere de memoria Evæ omnia Dei beneficia. Non ita, quia in primis illis parentibus jam agnoverat, quod in Principibus eorum posteris eventurum erat, scilicet minorem fore correspondentiam in illis, quando esset major correspondendi obligatio.

294. Animadverto præcipuum, & quidem honestum dictamen Principis, esse suo honori ac estimationi consulere; si igitur magna subditorum servitia, & obsequia reddunt Principem magnum, & honore magno dignum, cur talia obsequia non semper Princeps beneficiis compensat? quia obsequiis magnis obstat magna ingratitudo, ambitio, & invidia; ingratitudo merita illa quasi sepulchro obruit, ambitio omni suspicioni fidem adhibet: invidia nullum non scelus molitur; & cùm sceptrum ad vindictam sit proclivius, quàm ad gratificationem, facilè exequitur furorem; Principi enim gratificatio videtur onus, vindicta satisfactio. Qui gratificatur, se exhibet obstrictum, qui vindictam sumit, potentem; & Princeps non se reputat supremum, quando fatetur obligationem, sed quando exercet potestatem. *Principes faciliores ad vindictam quàm ad gratificationem.*

§. SECUNDUS.

Est ingrata conditio facilis in credendo malum, tyranna in condemnando.

295. Inter præcipuos ingratæ conditionis defectus duo feruntur, alter facilè malum credere, alter non auditum condemnare: prior emanat ex illius peruersitate, posterior ex tyrannide. Perversus in se ipso deprehendit totius mali probationem; tyrannus renuit audire defensionem, ut condemnet innocentiam. *Ingratitudo malum facile credit.*

Credidit Saul facilè contra se conspirasse Davidem cum Aquimelech. Et non vocata ad examen veritate, pugionis ictibus interfecit Pontificem innocentem; cùm enim foret ingratus Saul 1. Reg. 26.

Credulitas levis damnatur. extitit in credendo perversus, & in condemnando tyrannus. Existimare debet Princeps humanam malitiam, omnia moliri, totiusque industriæ nervos contendere, ad suadendam calumniam: qui autem magis sapiens est, plus dubitat; & minùs credit, qui
Eccl.19. plura audit. Dixit Spiritus S. *Qui citò credit, levis est corde.* Plures sunt falsitates quæ pullulant ex credulitate Principis, quàm ex nequitia hominum; nam hæc formidat veritatem, illa facilitat mendacia. Qui verò aurem mendaciis libenter accommodat, ju-
Prov.29. stitiam adducit in magnum discrimen: *Princeps qui libenter audit verba mendacii, omnes ministros habet impios.* Dixit Rex Sapiens; nam illi Principi omnes blandiri appetent excogitatis fraudibus & mendaciis facti totius justitiæ & pietatis hostes.

Justitia Principis in maturitate credendi, & rectitudine damandi. 296. Debet Princeps esse tardus, maturusque in credendo, & rectus in condemnando; non reputabit criminosum omnem qui accusatur, sed solum qui in competenti judicio convincitur: nam accusatio non parit crimen, nec facit criminosum, sed probatio in judicio competenti examinata. Et mos est humanæ naturæ accusare innocentiam, & excusare nequitiam; quia accusatio oritur ex malitia, naturali socia nequitiæ, & crudeli hoste innocentiæ. Deus omniscius audivit Adamum, & convictum damnavit; ut nos doceret esse de jure naturæ defensionem in omni crimine; & ut detur justitia, dandum esse judicium. Hæc Deus gessit erga Adamum;
Gen.3, & quid Herodes erga Baptistam? capite spoliavit nec insimulatum
Marc.6. de crimine, nec auditum. Nam crimen totum Baptistæ fuit veritas, quam prædicabat Herodi; & tyrannus sicut Herodes, ex veritatibus format delicta, nec admittit defensionem, ut condemnet innocentiam.

Judicium ante justitiam. 297. Duo vellem monitos Principes, alterum, ne judicent quin audiant; alterum, ne condemnent quin judicent. *Regnabit Rex,*
Jerm. 25. *& sapiens erit: & faciet judicium, & justitiam.* Dixit Propheta de Christo servatore, quibus innuit prærequiri judicium, ut detur ju-
Psal.88. stitia; semper enim conjungi debent: *Justitia & judicium præparatio sedis tuæ.* Dixit David de eodem Domino. Thronus Dei est
Justitia admittit accusationem & defensionem. Ad Rom.2. justitia conjuncta cum judicio, & extra judicium, tyrannis: *Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus.* Nostra conscientia,

& no-

& noſtræ cogitationes teſtes erunt vitæ noſtræ coram Deo judice; qua ratione? Accuſando, & defendendo; cùm enim Apoſtolo ſermo ſit de judicio Dei, in eo ita admittitur accuſatio, ut non excludatur defenſio. Ubiprimùm Aſſuerus audivit accuſationem Aman contra Judæos, ſtatim juſſit ut Aman eos morti dederet: *Scriptum eſt, quod juſſerat Aman: ut occiderent atque delerent omnes Judæos.* Cur non dicit Sacer textus quòd juſſerat Rex, ſed quòd juſſerat Aman? quia proferre capitalem ſententiam non audito reo ſe defendente, actio eſt non Regis, ſed tyranni. *Eſth.3.*

298. Duo ſunt capitales hoſtes Principum, quos vitare debent, quando timent, & diffidunt, ſcilicet ambitio, & ira; nam ambitio majus reputat incommodum ſe diffidentem vivere, quàm pati innocentiam; ira non admittit rationem, quia furor eſt. Herodes ambitioſus occidit innocentes. Saul indignatus occidit Sacerdotes, quin ibi ratio, vel innocentia attenderetur; nam irata ambitio omnia proculcat. A Deo ſuppliciter efflagitabat Judith, ut ſuo flagello puniret Bethuliam, & eam eriperet ab Holofernis flagello; *In tuo flagello vindica iniquitates noſtras.* Cur renuit ſupplicium ab hominibus infligendum, ſi hoc Deus quando mitior & lenior minatur? *Arguam eum in virga virorum.* Quia ſi homo puniturus, eſt ambitioſus ut Holofernes, acerbitate rigoris divinam iram excedit. *Principis ambitio hoſtis.* *Matth.21.* *Judit.7.* *2.Reg.7.*

299. Suam Deus obſtrinxit fidem, ad puniendum ſeptuplum illum, qui interficeret Caimum: *Qui occiderit Cain ſeptuplum punietur.* Caimum occidit Lamech, & cum hujus uxores lamentarentur caſum, veritæ, ne Caimi poſteri illius cædem ulciſcerentur, Lamech juravit ſe ultionem ſeptuagies ſepties eſſe ſumpturum de illo qui ſibi vellet irrogare injuriam: *Septuplum ultio dabitur de Caim: de Lamech verò ſeptuagies ſepties.* Si Deus minatur ſeptem vindictas pro morte Caimi, cur Lamech pro ſua offenſione minatur ſeptem ſupra ſeptuaginta? quia videtur (ut opinor) ira hominis major eſſe ſeptuaginta vicibus, quàm ira Dei. Quando Deus vehementer iraſcitur, ſepties tantùm punit: quando homo corripitur iracundiâ, non quieſcit, donec ulciſcatur ſeptuagies ſepties. *Supplicium ab homine illatum eſt acerbius.* *Gen.4.*

300. Nihil magis expedit Principi, quàm fidelitas in ſubditis: idcircò omnia applicare debet remedia, ne eorum animi ægrotent, vel *Fidelitas erga Principem neceſſaria.*

vel ægrotantes sanentur. S. Pagina appellavit Principem medicum: & sanè bonus medicus non desperat de salute ægrotantis, quandiu prosunt medicamenta: *Princeps Esto noster: non sum medicus.* Non se excusavit Deus à principatu sui populi, nisi postquam vidit illi non prodesse adhibita medicamina: nam bonus Princeps solùm ut verus dominus satisfacit suo muneri, quando curat ut medicus. Clementiâ sanavit Augustus ab infidelitate Cinnam: & Christus Petrum, defixis in ipsum negantem piissimis oculis. Augustus lucratus est ministrum optimum suo senatui, & obtinuit ut omnis deinceps infidelitas aboleretur in suo imperio: Christus lucratus est primum suæ Ecclesiæ Principem, qui postea pro illo, & ejusdem fide cruci affixus vitam posuit. Et qui non amant clementiam, verba Dei audiant: *Ego pascam oves meas: quod perierat requiram; & quod abjectum erat reducam; & quod fractum fuerat alligabo; & quod infirmum fuerat consolidabo; & quod pingue & forte custodiam, & pascam illas in judicio.* Divinus pastor, sua Princeps clementia & judicio pascit suam & administrat gregem: nam qui judicio utitur, justitiam amat, & qui amat justitiam, clementia utitur: sunt enim inseparabiles divinæ virtutes: & clementia principis justitia est quidem ingenita.

Jerm.22. Isai.3.

Princeps est medicus.

Matth.26.

Ezech.34.

Clementia firmat principatum.

Prov.28.

Joan.16.

Joan.19.

301. Divina & humana lex clementiam dictat: & Spiritus Sanctus eam vocat robur ac firmamentum principatus: *Misericordia & veritas custodiunt Regem, & roboratur clementia thronus ejus.* Spiritui Sancto commendavit Æternus Pater judicium de infidelitate: de hac enim intelliguntur verba illa Christi servatoris: *Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato.* Quia erga homines infideles clementer debuit exercere, quod in consiliis dederat Principibus. At si Spiritus Sanctus essentialiter amor est, & amor parcit omnibus, cur Spiritui Sancto commendatur supplicium infidelium? quia Spiritus Sanctus est amor rationalis, seu per rationem & mentem regulatus; sine mente simul & amore justitia rectè administrari nequit. Mens dictat rationem, amor clementiam: & in ratione simul ac clementia consistit æquitas justitiæ. Sanguis & aqua profluxit ex Christi crucifixi latere: *Exivit sanguis & aqua.* Dicunt interpretes exiisse sanguinem in supplicium Hebræorum, qui clamarunt, *Sanguis ejus super nos.* Noto prodiisse sanguinem illum ex corde

corde ſalvatoris: quia Deus etiam puniens amorem exhibet: punire cum amore, clementia eſt; punire ſine amore, vindicta.

302. Sæpenumero Deus ſuo populo ſcelera patranti diffidens, contra eum vehementiſſimè & juſtiſſimè exarſit: at pro populo ſemper Moyſes interceſſit. *Cur Domine* (aiebat) *iraſcitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxiſti de terra Ægypti in fortitudine magna, & in manu robuſta? Ne quæſo, dicant Ægyptii: callidè eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret de terra: quieſcat ira tua, & eſto placabilis ſuper nequitia populi tui.* Deo hæc arriſit interceſſio, & diſtulit ſupplicium: *Placatus eſt Dominus.* Sic Deus edocuit clementiam Principes, ne de ſupplicio indignationem conſulant: ſimiliter edocuit miniſtros, ne pro iracundia Principum interveniant: nullus enim major juſtitiæ hoſtis eſt, quàm furor. Pauci tamen miniſtri ſunt, qui hoc documentum capiant, & multi qui Principis iram magis ac magis accendunt, quaſi igni effundentes oleum, alii ex invidia, alii ex ambitione, alii ex adulatione.

Ira Dei placabilis.

Exod. 32.

Indignatio Principis non augenda.

303. Diffiſus eſt imperator Adrianus cuidam ſubdito ſuo, & ab optimo conſiliario audivit: *Animum devince beneficiis.* Beneficia enim ſunt potentiora arma, quæ animos ſuperant. Sic debuerant omnes ſuadere Principi, quando diffidentem intellexiſſent. Nam Princeps munificentiâ & clementiâ amorem aucupatur, diffidentia fit crudelis, & nullus crudelis tutus eſſe poteſt.

Beneficia arma potentiora ad ſuperandum.

Jactavit ſe Valentinianus Imperator quòd occideret Ecium generalem ſuum: nec defuit qui argutè & audacter illi reſpondit, in hac occiſione, ô Imperator, tuo ſiniſtro brachio dexterum ſecuiſti: nam fidelis miniſter, ſi eſt ſtrenuus, inſeruit ſuo Principi pro brachio dextero: ſicut ſi eſt diſertus & ſapiens, pro capite. Unde majus detrimentum eſt Principis amiſſio miniſtri diſerti ac ſapientis, quàm ſtrenui; nam ex amiſſione miniſtri ſtrenui perdit brachium, ex amiſſione ſapientis perdit caput, & in eo regnum, & plura regna.

Miniſter bonus à Principe magni faciendus.

304. Suam Herodes adſtrinxit fidem Saltatrici illi impiæ, pollicitus ſe daturum quidquid peteret, etiam dimidium regni ſui: petiit illa caput Baptiſtæ, quâ petitione auditâ Rex mæſtitiâ affectus eſt, quòd juramento adactus promiſerit: *Contriſtatus eſt Rex.*

Conſiliarius fidelis & ſapiens quanti fiat Marc. 6.

Nam caput Baptistæ consiliarii optimi, proindeque utilia fideliter suadentis, etiam in existimatione Herodis fiebat pluris, quàm regnum. Servis fidelis juxta Spiritum Sanctum est domino suo pro anima: *Si est tibi servis fidelis, sit tibi quanti anima tua.* Cur non potiùs tribuitur domino officium animæ erga servum & servo officium corporis erga Dominum, cùm anima sit corpore nobilior? quia rationalis anima vivere potest sine corpore, non ita corpus sine anima; sic fidelis minister potest sine domino vivere, non tamen dominus sine assistentia ministri & consiliarii fidelis, qualis erat Baptista. Herodes in hoc egit Principem, quòd ex nece Baptistæ dolorem conciperet. Animadverto quòd Euangelista cum octiès nominaret Herodem, solum appellavit Regem, quando exhibuit tristitiam de amittendo Baptista: *Contristatus est Rex.* Quia magni facere consiliarium optimum, nempe Baptistam, propria majestatis actio est: in reliquo tractetur ut Herodes, in hoc nominetur ut Rex.

Eccl. 33.

Marc. 6.

Potestas & timor in Principe omnia proterunt.

305. Herodes tamen amplexus est quod abominari debuerat; & religionem existimavit quod sacrilegium erat. Valentinianus credidit licitum quod sibi utile visum est; quia uterque ingratitudini & ambitioni subjacuit. Herodes timuit veritates Baptistæ, Valentinianus fortitudinem Ecii; & potestas conjuncta timore omnia proterit; & quidquid utile sibi visum est, licitum reputat. Timuit Pharao Hebræos, & timore correptus jussit eorum filios projici in flumen. Ardens Caimus invidiâ fratrem suum duxit in campum, ut ejus sanguinem cautiùs effunderet: sic enim ex timore proditio delituit, ut nemo posset in suspicionem venire, illum in propria natura fraternas manus cruentasse: *Egrediamur foras.* Joab vitâ spoliavit Abnerem, sed incautè ejus sanguine proprium baltheum infecit: *Posuit cruorem prælii in baltheo suo.* Quid? Caimus occultat Abelis sanguinem, Joab sanguinem Abneris manifestat? Ita: quia Caimus nondum principatu, vel magistratu aliquo eminebat, Joab egregio generalatus magistratu fungebatur, eratque nimis potens; & illi qui potestate viget, omnia licita videntur.

Exod. 1.

Gen. 4.

3. *Reg.* 2.

Crudelitas ingratitudinis.

306. Princeps non erit, sed tyrannus, qui justitiam non coluerit; qualis Saul erga Davidem, & Herodes erga Baptistam; uterque

æquè

æquè crudelis ac ingratus. Sicut ingratitudo agnoscit in dæmone suum exordium, ita in jumento suam similitudinem: *Comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Dixit David de Adamo ingrato. Cur similis homo jumento vilissimo? quia inter omnia animalia solus homo & jumentum prodiere ingrati: & nihil bonum, honestumve esse potest ex similitudine ad tale exemplar. Nonne pro exemplari inter omnia animalia reperit natura jumentum in opprobrium hominis nobilissimi? Non ita: sed in futuram cautelam, & animadversionem: voluit enim natura, ut si hominem non puderet ingratitudinis propter vitium, saltem puderet propter similitudinem. Et quidem ignominia maxima erit Principis referre vilissimum animal conditione, qui naturâ inter homines nobilissimus est. *Ingratitudinis vilitas.* *Psal.48*

307. De Nabuchodonozore dixit Daniel: *Fœnum ut bos comedet.* Eò quod non habuerit gratias Deo, pro accepta Regis dignitate. At si in Brutum transformandus est, cur non in leonem, vel aquilam, sed in bovem? quia in specie leonis & aquilæ retineret adhuc sceptri vestigia, in bove solum jugi laborem: in leone & aquila nonnullum honorem, in bove solam vilitatem. Verùm si infelicitas magna est imitari similitudinem ingrati, maxima erit assimilari ingratitudinis authori, proindeque eandem participare à diabolo, & cum diabolo similitudinem. *Dan. 4.*

§. TERTIUS.

Princeps ut ametur, gratus & liberalis esse debet.

308. Valde eniti debet Princeps, ut gratitudine ac liberalitate præditus, se gratum exhibeat obsequentibus, & liberalem omnibus. His enim dotibus ornatus mirum in modum colliget omnium gratiam, ut ab omnibus ametur & serviatur. Gratitudo obstringit, liberalitas ipsam etiam accipientium libertatem devincit: quantum, denique homines sibi lucrentur gratitudine, ignorant. In universali diluvio octo personæ incolumitatem obtinuerunt teste S. Petro. *Octo animæ salvæ factæ sunt.* Et post diluvium, suam Deus adstrinxit fidem Noëmo, promittens in posterum nullam futuram *Gratitudo & liberalitas in Principe animos clientum alliciut.* *1. Pet. 3.*

turam universalem alluvionem, qua homines deleret. *Nequaquam ultra maledicam terræ.* Cur antea Deus tam parcus in salvando, ut solum octo personis incolumitatem præstiterit, post diluvium tam liberalis, ut omnibus promiserit salutem? quibus meritis non antea, sed postea Noëmus tantum comparavit favorem? Ante diluvium Noëmus colebat justitiam: *Noë vir justus*, ait Sacer textus: post diluvium, exhibuit gratitudinem, erecto altari in Dei honorem: *Ædificavit autem Noe altare Domino.* Quà justus solis octo meruit incolumitatem, quà gratus, mortalibus omnibus in posterum.

Gen. 8.

Gratitudo lucrosa.

Gen. 8.

309. Arripuerunt Pharisæi lapides, ut Christum interficerent, à quibus Dominus querulus interrogavit: propter quòdnam ex beneficiis ab eo in ipsos collatis, lapidaretur? *Multa bona opera ostendi vobis, propter quod eorum me lapidatis?* Davidi ait Deus post multa in eum collata beneficia se collaturum majora: *Et si pauca sunt ista, adjiciam tibi multo majora.* Si pauca videntur Deo quæ Davidi impenderat, cur arbitratur multa Judæis impensa? quia quando homines Deo gratificantur pro bono accepto, ita Deum gratificatione illa devinciunt, ut Deus beneficium collatum reputet quasi debitum solutum, & cùm se debitorem cogitet, illi videatur exiguum quidquid nobis impendit. E contra, quando homines instar Judæorum gratificationi desunt, beneficia illis collata non apparent debita, sed indebita, proindeque Deo videntur semper pauca, quæ gratificantibus, & multa, quæcunque confert ingratis. Sit Princeps obsequentibus gratus, si expetit subditorum obsequia: sit liberalis, si omnium appetit amorem.

Beneficia multiplicantur ob gratitudinem.

Joan. 8.

2. Reg. 12.

310. Principes appellat sacra pagina montes: *Montes Israel audite verbum.* Quia si montes naturâ sublimes fovent, fœcundant, & locupletant valles depressas, sic principes debent fovere, ac ditare subditos: *Mons Dei, mons pinguis.* Compedes injicere Deum Regibus, & manicas nobilibus, cecinit vates: *Ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis.* Cur non commutavit David vincula, ita ut devinciret nobiles compedibus, & Reges manicis? Locutus est David tanquàm Rex desertus, probè intelligens non cohærere magnificum Regis titulum cum manibus devinctis: omnis enim Rex habere debet expeditas, ac liberas

Liberalitas Principis insigne.

Ezech. 6.

Psal. 67.

Psal. 149.

Principis manus non ligantur.

beras manus, ut ſuis omnibus poſſit munera elargiri.

Manus principis ligari non debent.

Negavit Petrus in domo Caiphæ Chriſtum, cur promiſerat homagium uſque ad mortem. Confeſſus fuit Thomas Chriſtum in cœnaculo, quando magis incredulus. Quis erga Chriſtum ſic mutavit Petrum? quis erga Chriſtum ſic mutavit Thomam? Mutati ſunt diſcipuli, quia manus Chriſti mutationem ſubiere. In domo Caiphæ erant manus Domini vinctæ: *Miſit eum ligatum ad Caipham.* In cœnaculo apparuit Dominus manibus non ſolum ſolutis, ſed etiam perforatis: quæ proinde manus Principem decent. Quando Zaram ex utero incipiens prodire, brachium ligatum ſenſit, confeſtim retraxit; ac germano Phares ceſſit natalitii præcedentiam: cum enim ſe vinctum agnoſceret, noluit prior nasci, ſed maluit amittere principatum, quàm principem eſſe ligatis manibus: quanvis enim ſic ligatus principatum obtineret, non veritate, ſed ſolo nomine Princeps eſſet.

Matth. 26. Joan. 20. Joan. 18. Gen. 25.

Beneficium citò conferendum.

311. Qualitas regia eſt habere manus perforatas, & obligatio principis tempeſtivè conferre præmia: qui enim confert præmia, alienum diſtribuit: & qui alienum retinet, juſtitiam violat. Non ſolum præmium abſque mora conferendum, ſed etiam beneficii expeditio citò præſtanda eſt. Cunctator enim in benefaciendo, videtur coactus benefacere: & parum à negante diſtat, qui retardat. Celeritas beneficium reddit magnum, cunctatio exiguum: & princeps ſuam in omnibus exhibere debet magnitudinem. Quando à domo Abrahami ſeceſſit Agar, ei apparuit Deus, ut dolore afflictam, & mœrore confectam levaret, & illa beneficii memor Deum ſtatim expreſſit nomine, quod impoſuit puteo, ubi beneficium accepit: *Propterea appellavit puteum illum, puteum viventis & videntis me.* Alia opportunitate cum filio ſuo Iſmaële expulſa, cum videret puerum ſiti pereuntem, & non reperiret aquam, Deus illi opem tulit: *Aperuitque oculos ejus Deus, quæ videns puteum aquæ abiit, & implevit utrem, deditque puero bibere.* At non legimus impoſuiſſe nomen puteo, nec divulgaſſe hoc poſterius beneficium, ſicut prius; cum ex majori periculo tale beneficium majus & æſtimabilius patuerit. Diſparitatis ratio ex eo petenda eſt, quia prius beneficium ſine mora, ſine lacrymis, ſine vocibus adepta eſt, proindeque nullo impendio petendi, & nullo tormento expectandi:

Celeritas in beneficiis iſta magnificat.

Gen. 16. Gen. 21.

posterius beneficium comparavit magnis cordis angustiis, post longam expectationem, post effusas voces & lacrymas: ideo memor prioris, tacuit posterius; quod enim multum differtur, vix nomen beneficii retinet, & quidem satis charè emitur quod multis precibus comparatur.

Beneficium more minuit. *Gen. 21.* 312. Sara quando natum sibi filium in ulnas accepit, illi risus nomen imposuit; *Risum fecit mihi Deus.* Quia cùm nonagenaria post multos annos continuo desiderio transactos aspiceret natum filium, sibi favor ille visus est ludus: cum beneficium dilatum, videatur ludibrium, quasi qui retardat, ludat: qui expectat, doleat: cum sperare sit in pœnis vivere; & gaudium imaginatum, sit tormentum verum. *Nos autem sperabamus.* Dixerunt discipuli Domino post triduum expectationis, quasi unus dies sperandi videatur æternitas patiendi. Duplici opportunitate per duplex editum miraculum. Christus pavit in solitudine turbas: non in primo, sed in secundo voluerunt acclamare Regem ob tanti beneficii gratitudinem. Discrimen utriusque eventus fuit, quòd non in secundo, sed in primo fuit dilatum beneficium: *Miserior super turbam, quia jam triduò sustinent me.* Pretium demit beneficio, qui protrahit. Omnis enim ab spe, & desiderio suo retardatus patitur: & quicunque patitur, impensum sibi favorem, solutionem reputat. At conditio ingrata nec ullum recognoscit debitum, nec aliquem tempestivè præmiatur: siquidem ex ingenita propensione accepti beneficii immemor, semper coacta beneficium confert, majorem retinens perversionem.

Spes est tormentum. *Luc. 24.*

Joan. 6.

Marc. 8.

C A-

CAPUT V.

David ingratus Uriæ ingratis filiis punitur.

§. PRIMUS.

Ingratitudinis cum crudelitate magna est conjunctio.

313. MOrtuus est Saul, manente tamen ingratitudine viva in principibus Israëlis; nam etiam electus à Deo David fuit ingratus, quando uno ictu spoliavit vita & honore Uriam, fidelem suum clientem, assiduum in laboribus comitem, strenuum in præliis militem. Vexatus David insectatione per Saulem, se Deo, & hominibus gratum præstitit: at ubi sceptrum arripuit, Deo & Uriæ ingratus extitit. Peculiaris coronæ influxus est ignorare debitum: & ingratitudo tam altas in cordibus coronatis agit radices, ut etiam David inventus secundum cor Dei, hac opportunitate similis evaserit Sauli. Misit enim litteras ad Joab sui exercitus Generalem, quibus illi injunxit, ut in prima exercitus fronte, loco magis periculoso constitueret Uriam, ne incolumis posset hostes evadere: *Ponite Uriam ex adverso bello, ubi fortissimum est prælium, & relinquite eum, ut percussus intereat.* 2. Reg. 11. Nihil tam vile & abjectum est, quòd non aggrediatur ingratitudo: Saulem fecit perjurum, Davidem crudelem, Absalonem rebellem, Salomonem infidelem, Judam proditorem. *Ingratitudo Davidis,*

314. Indignatus est Deus contra Davidis ingratitudinem, & statim ei per prophetam Natan minatus est: *Quamobrem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum.* Propter scelus unum perpetuum domui illius minatur supplicium: nam culpa principis utpote agentis personam publicam gravius Deum offendit: nixus enim potestate se exhibet magis ingratum beneficiis acceptis. Universus deliquit populus colens idola, & tamen Moysi jussit Deus, ut solos principes suspendio afficeret: quia cùm essent personæ publicæ, magis Deum offenderunt illa impietate & ingratitudine. *Ingratitudo Principis punitur.* 2. Reg. 12.

Qui

Prov. 17. *Qui reddit malum pro bonis, non recedet malum de domo ejus.*

Innocentis injuria vindicatur à Deo.

315. Culpa Davidis fuit ingratitudo principis contra innocentem: & Deus illatam cuidam innocenti injuriam magis ægrè fert, quàm propriam offensam. Deliquit Caimus, & Deus illi maledixit: Gen. 4. *Maledictus eris super terram.* Deliquit Adamus, & Deus Gen. 3. terræ maledixit: *Maledicta terra in opere tuo.* Quia cum Caimus foret innocenti Abeli injurias, & Adamus Deo inobediens, graviùs animadvertit Deus in Caimum, quàm in Adamum.

Deo jubente corripuit ignis illos qui Babilonicam fornacem accenderant, & non legimus fuisse punitos, qui statuam impio cul- Dan. 3. tu adorandam fabricaverant. Quia æquè pronus est Deus ad plectendum eos qui innocentiam lædunt, atque tardus ad puniendum offensas sibi immediatè illatas. Timuit Pilatus conspiciens Do- Joan. 19. minum sibi judicaturo oblatum per Judæos: *Cùm audisset Pilatus hunc sermonem magis timuit.* Non timet Christus agens reum, & timet Pilatus acturus judicem? Ita: quia æquè valida est innocentia, atque infirma nequitia: qui igitur innocentem lædit, timeat ultorem Deum, qui innocentiæ propugnator est.

Injustitia multum dedecet Regem.

316. Coarguit propheta Natan Davidem ingratitudinis, & quandiu objurgat, Regis nomen tacet. Quia indignus est regio nomine injustus. Justitia acclamat Regem, injustitia tyrannum. 2. Reg. 12. 2. Paralip. 11. Acclamato jam Regi Israëlis Davidi dixerunt Hebræi: *Ecce nos os tuum, & caro tua sumus.* Ut intelligeret David sibi delatum esse principatum, ut subditos tueretur, & eorum sentiret calamitates tanquàm proprias: incumbit enim capiti reliqua membra protegere, & alere. Dixit Christus suis olim discipulis animæ nostræ incumbere, pro vita sustentanda corporis alimoniam: *Nolite soliciti esse animæ vestræ, quid manducetis.* Et videtur temporalis vitæ alimoniam quærendam corporis potiùs onus esse, quàm curam animæ. Dominus tamen onus illud ac solicitudinem dixit incumbere spirituali animæ: cùm enim illa tanquàm domina præsideat corpori, regatque omnia corporis membra, tenetur ex munere illud protegere, & ut proprios sentire illius labores.

Regis est suos tueri & alere. Luc. 12.

Princeps ejusdem sanguinis cum vassallis. Joan. 19.

317. Hoc documentum Christus dedit suis discipulis, & postea proprio effuso sanguine firmavit. Nam prior sanguis è Christi latere effluxit, quàm aqua. *Exivit sanguis & aqua.* Est aqua humor

humor ſubtilior & liquidior quàm ſanguis, proindeque debuerat prior emanare; & tamen prior erupit ſanguis; cùm enim eſſet unitus divinitati, voluit Dominus ut exiret feſtinior ad complendam hominum redemptionem, & intelligerent Principes, & quicunque loco edito collocati qualiter teneantur ſentire aliena mala, eiſque tollendis celeriter occurrere. Sanguine nobis Chriſtus, & non aqua conjunctus erat: ideo ſanguis prior in noſtrum remedium deſiluit: quia nemo prior tenetur nobis opem ferre, quàm conſanguineus & propinquus. Hanc igitur obligationem Davidi in memoriam revocarunt ſubditi, dicentes illum eſſe ex eademmet carne & ſanguine: & certè quicunque ſuo ſanguini opem fert, ſibimet ipſi opitulatur.

318. Conſervatio vitæ & honoris, ſimulque protectio fortunarum, bonorumque omnium introduxit imperium; nam privatus unuſquiſque peculiare dominium quod vendicabat à natura, ut ſe gubernaret nemini ſubditus, tranſtulit in unum hominem, ut gubernaret juſtè omnes. Idcircò quando regimen tyrannicum eſt, deficiunt conditiones ad tranſlationem dominii, & qui debuerat eſſe communis pater, manet communis hoſtis. Impenderunt privati homines Principi dominium ac nomen, ut tractarentur ab eo tanquàm filii; nec ob id manſerunt illius ſervi, quòd dominum appellaverint: expetierunt prudentem adminiſtrationem benigni parentis, & non abſolutum regimen ſeveri dominatoris.

Imperii introductio.

Princeps inſtar patris.

319. Æternum parentem vocavit Chriſtus ſimul patrem & dominum: *Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ.* Quia dominatio ſine paternitate aliena eſt à Deo, qui condens hominem tanquam Dominus, pro eo (inquit Apoſtolus) mortuus eſt, ut adoptaret in filium. Dominus enim qui pater non eſt, obtinebit reverentiam à ſubditis, ſed non amorem, & reverentia ſine amore tuta eſſe nequit. Poſtquam Deus innumera contulit Abrahamo beneficia, ei promiſit dominatum telluris in toto orbe potioris; cui Abrahamus ſuppliciter querulus reſponſum dedit interrogans, quomodò poſſet eſſe dominus, & non pater, ſeu dominari ſine filiis? Intellexit enim bonum eſſe dominum non poſſe, qui ſimul pater non foret. *Domine Deus quod dabis mihi? Ego vadam abſque liberis.* Gen. 15.

Amor ſubditorum in Principe. Matth. 11. Ad Gal. 4.

Pater & pastor princeps. *Psal.* 88. *Isai.* 56. *Joan.* 10.

320. Sacræ litteræ principem appellant patrem & pastorem. Obligationem patris & pastoris nos Christus edocuit, quatenus ut pater & pastor nobis opem tulit; nam ut pater vitam, ut pastor alimentum dedit. In sua genealogia non appellatur Christus filius Dei, sed vocatur filius Davidis, & filius Abrahami. Cum enim fuerit Abrahamus multarum nationum parens: *Pater multarum gentium:* Et David pastor, voluit Deus indicare Regibus, eos simul cum obligatione patris & pastoris capere sceptrum, ut suis subditis tanquàm filiis & ovibus succurrant. *Matth.* 1.

Principis obligatio ad opitulandum. *Luc.* 23.

321. Oportet notare formam petitionis, quam Dimas Christo obtulit in cruce: *Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Memoriam sui postulat Dimas à Salvatore, ubi venerit in regnum suum, & non antea. Quid? Nonne Dimas præsenti acerbissimo urgebatur tormento, cui levando præsens ac celerrimum auxilium à præsenti servatore poterat implorare? Cur petit memoriam remedii differendi in posterum? quia ante adeptionem regni gerebat se Christus tanquam privatam personam: post adeptionem, tractari debuerat tanquàm Rex, & Dominus universalis omnium; diserte igitur ad hoc tempus postulat Dimas memoriam sui remedii differri: quia tunc Christus jam sceptro & corona ornatus se obligatum agnosceret ad opportunum remedium ferendum.

§. SECUNDUS.

Ipsa ingratitudine punit Deus ingratum.

Supplicia ingratitudinis. *2. Reg.* 12.

322. Exordium sumpsere Davidis supplicia à morte filii ex adulterio nati: *Accidit autem die septima, ut moreretur infans.* Fuit primum supplicium filius adulterinus extinctus, quia ex culpis ablitis vult Deus solam manere resipiscentiam, & non scandalum. Secundum supplicium fuit violentia, quam Amnon intulit Thamar: *Oppressit eam.* Offenderat David Uriam in honore tanquam ingratus, ideo à filio suo ingrato in honore offensus fuit. In adulterio ignoravit David obligationem Regis, sic & Amnon in stupro obligationem filii. Contra protectionem Principis David spolia- *2. Reg.* 13.

vt

vit vitâ Uriam, ex quo habuit filium operantem contra protectionem fratris. Violavit David leges Principis, & ejus filii fregerunt leges naturæ; Amnon violentiâ, quam intulit Thamar, & Absalon proditione, qua interfecit Amnonem: nam ingrata crudelitas ingratitudinem punit; & quæ crudelior, majus reputatur supplicium; idque maximum est per proprias illatum manus; tunc enim sentitur tormentum, unde sperabatur levamen. Voluit igitur Deus instrumentum supplicii ab ipsius Davidis sanguine descendere. Queritur Adamus Evam, *Mulier quam dedisti mihi.* Et non queritur serpentem, quando increpatur ob culpam: quia ab Eva tanquam à carne suæ carnis sperabat amorem, sicut à serpente odium: & nobis injuria eò est acerbior, quò illam inferens nobis propinquior, & obligatior.

Consanguinei in supplicium ingratitudinis, ut majus sit.

Gen. 3.

323. Magnum doloris sensum exhibuit Absalon ob injuriam sorori suæ Thamar illatam: nam injuriæ quæ minùs timentur, majorem dolorem infligunt: & quidem crudelior injuria est illata à consanguineo, cum eam inferat, qui tenebatur depellere. Voluit Absalon vindictam exequi, & ejus conatibus non obstitit infamis proditio: nihil enim est quod vindicem sanguinarium à sumenda vindicta retardet. Invitavit Amnonem, & reliquos fratres, ut simul peragerent convivium, & primum illatum ferculum Amnoni fuit mors insidiosa: *Percutite eum, & interficite.* Plures ex incautis interficiuntur, quàm ex aggressoribus: qui offendit, cautè incedat: nullus ad retundendam vindictam fortior umbo, quàm cautela. Proditione executioni mandata, fugit Absalon in domum Regis Gessur avi sui materni: & fuit hoc fratricidium supplicium Davidis tertium, quod dolore primum appellari potuit, ex causa, & nocumento. Nam in hoc eventu aspexit David filiam Thamar ex violatione dehonestatam, ac duos filios perditos, alterum ex ingratitudine, alterum ex proditione: & certè exploratum habemus, quòd ingratitudo omnes reddiderit crudeles, Davidem in occisione Uriæ, Amnonem in dehonestatione Thamar, & Absalonem in insidioso fratricidio.

Injuriæ quas nostri nobis inferunt, valdè lædunt.

2. Reg. 13.

Crudelitas ingratitudinis.

Supplicium contra delinquentem Principem multiplicatur.

324. Pepercit Christus adulteræ, quin ipsa fateretur adulterium, vel ploraret culpam: *Vide, & amplius noli peccare.* Et contra Davidem multiplicantur supplicia, quando ob adulterium jugiter

Joan. 8.

ſolvitur in perenes lacrymarum rivulos? quid tantum aggravavit culpam Davidis, ut in delinquentem tot ingruerent ſupplicia? Ingratitudo, qua Deum offendit, poſt acceptam ab illo coronam, item ſcandalum datum populo, cui in remedium electus fuerat à Deo: Denique offenſa Uriæ, cui protegendo ob ſceptrum erat obſtrictus. Contra adulteram, utpote privatam perſonam erat lex, quæ præſcribebat ſupplicium, executioni quidem mandandum, niſi Phariſæorum malitia id poſtulantium pro excuſatione foret.

Punitio Regis ſpectat ad ſolum Deum. Dan. 5.

325. Si Principes delinquentes divina juſtitia non puniat, manebunt eorum ſcelera in hoc mundo impunita: ideo ſolus Deus eos punit. Juſſit Deus ſuccidi arborem illam, qua exprimebatur Nabucodonozor: *Succidite arborem, & præcidite ramos ejus.* Et nemo fuit qui interpellaret pro ſupplicii ſuſpenſione. Juſſit paterfamilias ſuccidi ficum infructuoſam, & pro illa interceſſit colonus: *Luc. 13.* *Domine dimitte illam & hoc anno.* Quid? datur interceſſor pro ficu, ne ſuccidatur, & nullus pro arbore regiam ſublimitatem exprimente? Ita: quia ficulnea illa erat arbor privata, hæc erat publica, ſeu regia: ſi privatus & ſubditus evadit ſupplicium, non ſic Princeps, cùm hic ſui exempli perverſitate plus lædat.

Peccata Principum non evadunt ſupplicium.

Culpa ex debilitate minor.

326. Culpa Davidis fuit crudelitas, culpa mulieris adulteræ fuit debilitas: adultera tanquàm perſona privata offendit paucos: David tanquàm perſona publica offendit omnes: atque adeò rigor Dei erga Davidem, fuit clementia, & clementia Chriſti erga adulteram, fuit juſtitia: nam in priori eventu punivit Deus Principis ingratitudinem: & omne ſupplicium quo afficitur ingratus, exiguum eſt; in poſteriori caſu pepercit Chriſtus debilitati peccatricis, & omnis venia erga debilem, ac miſeram perſonam, juſta eſt.

Violentia ſtuprantis Amnonis excuſatur, quia ex ingratitudine.

327. Quæro modò, quiſnam è duobus filiis graviorem, patravit culpam? Amnon violentiâ, & deſpectu, quibus tractavit Thamar, an Abſalon proditione, qua interfecit fratrem? Volunt aliqui excuſare Amnonis violentiam ex amore, & deſpectum, ex diſplicentia ſceleris. At violentia illa fuit mera audacis craſſities, & deſpectus mera craſſi hominis ingratitudo. Nam rectè poterat Amnon diligere abſque violentia, & abominari culpam quin obli-

viſce-

viſceretur debitum: ſiquidem quòd illud magis agnoſceret, eò plus obſtrictus ac reſipiſcens maneret.

328. Satis ploravit & abominatus eſt David ſuam culpam, & tamen magni fecit Berſabeam; quia reſipiſcentia non impedit gratitudinem, imò gratitudo conſequitur reſipiſcentiam. Magdalena poſtquàm ſemel ex pœnitentia ad pedes Chriſti provoluta ubertim flevit, ex gratitudine Dominum, ejuſque diſcipulos ſemper alvit. Violatione audacter ſe geſſit Amnon erga Thamar: *Prævalens viribus oppreſsit eam.* Correſpondit ingratus: quia ſicut reverentia eſt amantis, ita audacia ingratè correſpondentis. Quærit Magdalena Dominum tanquàm amans, ut fletu deleat ſuas culpas, & provolvitur ad pedes Chriſti: *Stans retrò ſecus pedes ejus.* Quærit Judas magiſtrum ſuum in horto, ut prodat tanquam ingratus ſuis hoſtibus, & extollit ſe ad Chriſti faciem: *Et oſculatus eſt eum.* Nam Magdalena ex amore quæſierat, ideo erga Dominum reverenter ſe habuit, Judas ex ingratitudine quæſierat, ideo ſe geſſit audacter.

Reſipiſcentia cum gratitudine datur.

2. Reg 13.

Amor reveretur. Luc. 7. Matth. 26.

329. Cœpit Amnonis amor exceſſibus, & clauſus eſt contemptibus: nam homines ſicut ad procurandum ſunt efficaces, ita ad gratificandum immemores. In morbum incidit ex amore Thamar: *Ita ut propter amorem ejus ægrotaret.* Vivere non poterat Amnon abſque illius conſpectu, quaſi in ſororis Thamar oculis ac manibus vitam propriam ſitam haberet: *Veniat, oro, Thamar ſoror mea, & cibum capiam de manu ejus.* At ubi primùm ſe illius beneficiis vidit obſtrictum, nec videre, nec audire ſororem potuit; juſſit ut ejiceretur extra cubiculum, & clauderetur oſtium, ne rediret: imò factus debitor etiam illius nomen oblitus eſt: *Ejice hanc à me foras, & claude oſtium poſt eam.* Hæc eſt humana conditio: appetit, non amat; adepiſcitur, & odit; appetendi exceſſus eſt in ſpe, ingratitudo in poſſeſſione; repulſa homines reddit exceſſive appetentes, favor ingratos.

Amor abletur per ingratitudinem. 2. Reg. 13.

330. Amore ægrotavit Amnon appetens & procurans Thamar, & poſtquam voti compos illius obſequio ſe vidit obſtrictum, ita exarſit odio, ut dicat ſacer textus majus fuiſſe odium amore. Humano in corde majorem vim habet odium quàm amor; eſt enim humanum cor naturâ crudele. In horto diſcipulorum amor dor-

Odium eſt amore efficacius.

mitavit, & Christum deseruit, odium tamen Judæorum excubias egit, ut illum in vincula conjiceret. In resurrectione amor discipulorum triduana spe fatigatus est, & circa Dominum suscitatum dubitavit; odium verò Judæorum vigilavit ut detraheret, & insectaretur. Est odium & amor in homine duplex passio efficax; sed odium amore efficacius. Nam odium habet pro fine maleficium, amor beneficium, & natura humana ex innata propensione appetit malefacere. Allatum fuit nuntium Davidi Saulem & Jonatham in bello cecidisse: *Saul & Jonathas filius ejus interierunt.* 2. Reg. 1. Si David erat vehementer torquendus cognita morte Jonathæ, quem ut animam suam diligebat, cur illi tale nuncium affertur? Cum morte Jonathæ simul nunciata est Davidi Saulis mors, & intellexerunt cursores, in pectore Davidis prævalere odium contra Saulem, amori erga Jonatham; nam in hominibus ex innata propensione ad malum, potentius amore odium est.

Crudelitas Absalonis. 331. Extitit Absalon sævus erga Davidem, erga Amnonem, & Thamar; siquidem offendit parentem nece filii, quem unicè diligebat; insidiosè vitâ spoliavit fratrem, & non consuluit honori Thamar affectæ injuriâ, cui poterat satisfieri sine vindicta; quando enim malum medicabiles est, supplicium sine medicamine evadit crudele. *Vindicta infamat.* Vulnera eò melius censentur curata, quorum minor, vel nulla cicatrix relicta est; prior nobis solicitudo habenda de honore, quàm de vindicta; qui enim manifestat injuriam se vindicando, potiùs subit infamiam, quàm sumit vindictam. Dupliciter fuit proditor Absalon, nempe occidendo insidiosè, & invidiam vertendo in vindictam; sed cum proditio agnoscat patrem furorem, & matrem ignaviam, illi pater sævitiam, mater confert calliditatem.

Ambitio & ingratitudo. Violunt omnes leges. 332. Non ferebat Absalon quòd Amnon parenti Davidi acceptissimus, sceptri foret successor: idcircò prætextu violationis Thamar exaturavit lividum odium. Fuit Absalon crudelis & insidiosus, nam ambitio violat omnes leges: verùm Amnonis culpa fuit atrocior: siquidem obstrictus injuriam intulit, proindeque Amnon ex ingratitudine, Absalon ex invidia, & magis offendit ingratus, quàm invidus: nam invidus offendit ex dolore alieni boni, ingratus armatur bono proprio adversus eum, à quo illud accepit, existans

exiſtans ſimul debitor ac offenſor.

333. Tales prodiere duo prædicti filii Davidis electi Regis ſecundùm cor Dei, quando ob ſanguinem, exemplum, & nutritionem debuerant optimi evadere; ſed deeſt quandoque obligationis correſpondentia debito ſanguinis, vel ex defectu naturæ non valentis aſſequi finem, vel quia animæ nobilitate & generoſitate ſunt impares, non quidem eſſentia, ſed modo operandi: nam operantur juxta diſpoſitionem corporis in quod influunt. *Filii degeneres aliquando.*

334. Multis hæreditaria fuere parentum trophæa, ſed non virtutes; quia nec virtutes, nec vera nobilitas eſt hæreditas, ſed quæ acquiritur; non enim ſanguis, ſed virtus eſt, quæ nobilitatem animat: Injunxit Nabucodonozor Aſphener præpoſito Eunuchorum, ut quærerat pueros Hebræos de ſanguine regio, ut in aula educati ſibi obſequerentur: *Ait Rex Aſphener præpoſito Eunuchorum ut introduceret de filiis Iſraël, & de ſemine regio, & tyrannorum pueros.* Deinde cum ſacer textus narret executionem præcepti Regis: *Fuerunt* (inquit) *inter eos de filiis Juda Daniel, Ananias, Miſael, & Aſarias.* Nullam facit mentionem, quòd eſſent de ſanguine regio, ut Rex præceperat. Quia ſatis videbatur expreſſiſſe eorum regiam nobilitatem, expreſſa probitate: *Propoſuit autem Daniel in corde ſuo, ne polluеretur de menſa Regis.* Sicut corpus deficiente anima non manet homo, ita nobilitas cadaver difforme manet, deficiente virtute. *Nobilitas ſine virtute nulla eſt.* *Dan. 1.*

335. In Abrahamo, & non in ejus parente cœpit Hebræa familia; quia hæc in viro probo incipit, in vitioſo deſinit: & quidem vertitur in maximum opprobrium Iſraëlitarum deſcendere ab Abrahamo: eo quòd ſuis ſceleribus tantum degeneraverint à parente eximiæ virtutis. Scelera enim majorem pariunt illuſtribus ignominiam. Inter creatas naturas Angelica nobiliſſima id maximum in dæmonibus ſuſtinet opprobrium, quòd à tanta nobilitate in tantam ignominiam deciderit. Nobilitas ipſa fœdat degeneres, eandemmet deformantes. A paterna nobilitate degenerarunt filii Davidis, quia à primo parente Adamo hauſerunt ingratitudinem tanquam hæreditariam: Ubi viget ingratitudo, abeſt nobilitas, adeſt ſæuum cor, & ſanguis vilis; nam ſi ægritudo corrumpit ſanguinem, morbus inter omnes peſſimus ingratitudo eſt; & *Peccata nobilium ſunt illorum opprobria.*

adeo

adeo perversa ut inviolabile cum crudelitate fœdus inierit, etiam ad puniendum ipsummet ingratum: quia ingratus ingratitudine punitur propria.

CAPUT VI.

In ingratitudine insolenti reperit supplicium ingratus.

§. PRIMUS.

Clementia Davidis cum Absalone ingrato.

Absalonis scelera.

336. PUdet calamum scribere insolentias Absalonis: fuit enim tam ingratus propriæ naturæ, ut parentem Davidem, à
2.*Reg.* 14. quo vitam hauserat, vitâ spoliare voluerit. Elapsis aliquot annis post fratricidium, quod patraverat Absalon, sibi habuit persuasum Joab, ex indiciis quæ deprehenderat in Davide, non fore Regi ipsi injucundam aliquam opportunitatem, quæ offerretur, ut parceret suo filio; nullum enim crimen est quod tempus non sepeliat, & clementia non remittat.

Vita temporalis est prolixa mors.

337. Usus fuit Joab maturo judicio fœminæ Thecuites ad loquendum Davidi, quæ satis diserta, ut dissuaderet Regi mortem
2.*Reg.* 14. Absalonis, sic orsa est: *Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram.* Optima ratio; quasi diceret; si optas, ô Rex, Absalonem mortuum, ut ab eo vindictam sumas, permitte eum vivere: nam in hac temporali vita cernitur mors, quæ eò acerbior, quò prolixior. De Lazari amici morte dixit Christus se gaudere: *La-*
Joan. 11. *zarus mortuus est, & gaudeo.* Quando verò Lazarum à morte excitavit: *Lacrymatus est Jesus.* Lazari morte desierant illius labores, & ideo lætabatur Christus; revocatione ad temporalem vitam, cœperunt iterum molestiæ, & ideo emisit lacrymas. Suscitavit Lazarum non ad vivendum, sed ad moriendum; quia in vita
Gen. 18. est instrumentum mortis: *Loquar ad Dominum meum* (dicebat Abrahamus) *cum sim pulvis, & cinis.* Difficile satis ad credendum est quod profert Abrahamus; si diceret se è terra & pulvere formatum,

matum, rectè haberet: at dicere se jam factum cinerem, est se appellare mortuum, imò cadaver jam destructum, seu in cineres redactum; cum Abrahamus adhuc viveret. At disertè & subtiliter locutus fuit; reputabat se mortuum, quia se considerabat vivum; in ipsa vita habebat alligatam mortem; mors enim non est morbi, sed vitæ effectus.

Morbus lethalis vitæ ipsa.

338. Misit Benadab Rex Syriæ servum, qui interrogaret ab Elisæo, an à gravi morbo, quo afflictabatur, evasurus esset sanus? Respondit Propheta sanandum esse Benadab; qnia sibi ostenderat Deus Regem ipsum moriturum. *Vade, dic ei, Sanaberis: porrò ostendit mihi dominus, quia morte morieris.* Quid? vitam illi & sanitatem securam pollicetur, quando Dei revelatione mortem acceperat? Ita: quia mortis abitus, seu recessus est manifestius signum illius adventus: & subita ægrotanti Regi adveniens sanitas satis ostendit appropinquantem mortem. Vita rapidum ac lethale venenum est contra ipsam vitam: non mortem oppetit quis quia ægrotat, sed quia vivit, nam vita ipsa lethalis morbus est. 4 Reg. 8.

Eloquentia suadet.

339. Compulsus & subactus David rationibus Thecuites (nam loquens disertè suadet) dixit Joab se peperciisse filio suo Absaloni: *Vade ergo, & revoca puerum Absalon.* Non soli Moysi admodum prudenti mandavit Deus legationem in Ægyptum: illi socium adjunxit Aaronem uberi præditum eloquentia. Rationes expediunt ac reddunt facilia negotia; qui verò hæsitanter ac infacundè illas proponit, reddit difficilia. 2 Reg. 14. Exod. 4.

Advocati in aula quantificant.

340. Verùm animadvertendum est, qualis detur etiam in principibus subjectio: nam etiam Regis filius debuit in aula habere advocatum, ut à Rege obtineret veniam. Proh misera conditio mortalium! Etiam qui se reputant supremos, dependent, ut tanquam subditi se submittant. In aula per solos patronos comparantur meritorum præmia, ita ut semper desideretur justitia, quando abest patrocinium.

Patrocinium in aula efficat.

Fregit Jonathas præceptum Saulis jubentis sub pœna capitali, ne quis ederet, & pœnam non subiit. Deliquit Acháo furatus regulam auream de templo, & capitali supplicio affectus est. Quænam utriusque eventus disparitas. Pro Jonatha incercessit populus; *Dixitque populus ad Saul: ergo ne Jonathas morietur?* A- 1 Reg. 15. Jos. 7.

cháo nullum advocatum, vel patronum habuit. In domo Pontificis Petro exprobratum est, quod Domini esset discipulus: *Nunquid & tu ex illis es?* Cur non id exprobratum Joanni cujus favore Petrus domum ingressus fuerat? *Erat notus Pontifici.* Ideo cum eo tanquam domestico familiari dissimulatum est.

Matth. 7.

Joan. 18.

Advocato carens miser. Dan. 4.

341. Miserrimus ille debitor qui caret advocato, solvit omnia: Fatale exitium passa est Nabucodonozoris arbor illa, quæ trunco suo occupabat omnem terram, & suis ramis usque ad cœlum pertingebat. Neque avulsa, neque exciſa est ficus illa, quam paterfamilias damnaverat ut sterilem. Non est vulgaris difficultas, quam alibi jam tetigimus, & hic nova luce perfundemus. Habuit ficus advocatum: *Domine dimitte illam, & hoc anno.* Nemo pro arbore Nabucodonozoris intercessit.

Luc. 13.

Favor valet apud Principes etiam cæleſtes. Cant. 5. Cant. 8.

342. Etiam apud cœlestes Principes multum valet favor & patrocinium. Quando Sancta anima fuit inventa sola à civitatis custodibus, qui erant Angeli, cœlestes Principes, per eosdem fuit perculsa, & pallio spoliata. Eidem postea suo jam sponso associatæ obsequentes applauserunt. Si Christus servator non ferret opem paralitico, eumque extraheret de piscina, ad huc sine remedio ibi miser jaceret, quia carebat favore hominis, per quem salutem compararet: *Hominem non habeo.*

Venia ex clementia. 2 Reg. 14.

343. Condonata culpa regreditur Absalon Hierosolymam, injuncto tamen decreto, ne appareret coram Rege: *Revertatur in domum suam, & faciem Regis non videat.* Remissa ei est culpa, denegato favore: nam venia ex clementia proficiscitur, favor ex merito. Ægrè ferens Absalon quòd prohibitio ultra biennium duraret, jussit acciri Joab, ut pro eo coram Davide advocatus foret: cum verò Joab in parendo cunctaretur, Absalon non distulit vindictam, sed jussit confestim incendi campum cum omnibus fructibus, quos habebat Joab prope Hierosolymam. Nam ingratitudo insolens nemini parcit: imò jactat se impudenter se offendisse illum, cui plus debet. Questus fuit Joab tantam sibi illatam injuriam, & pro compensatione Absalon vindictam arroganter fassus est. Quasi se non reputaret Principem, nisi vindicem ageret. Etiam Davidi in mortis conflictu non excidit è memoria vindicta sumenda de Semei, quam proinde commendavit filio suo Salomoni ut clausulam testamentariam: *Noli pati eum esse [illegible]oxium.*

Vindicta Principis. 2 Reg. 14.

344 Prin-

344. Principes etiam potentissimi non effugiunt notam, si se gerant vindices: nam ex hoc nomine maximam contrahunt ignominiam: potestas enim quæ expenditur in benefaciendo, suprema est: quæ in nocendo, venenifera: illa reperta est ad conservandum, hæc ad destruendum. In horto abscidit Petrus Malcho auriculam, & increpationem à Christo audivit: *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Quis dignior lethali ensis ictu, quàm lux adeò tenebricosa, ut lucem mundi, unigenitum Dei filium tanquàm miraculorum patratorem quæreret ad vincula? Promiserat Christus Petro cœli claves unà cum Ecclesiæ suæ principatu: *Tibi dabo claves regni cœlorum.* Et ideo non tulit quòd manus potentes ad salvandum, forent potentes ad feriendum.

Vindicta est principi ignominiosa.

Matth. 26.

Potestas non in vindicta.

Matth. 10.

345. Sanavit statim Christus Malchum, ut manifestaret se Deum, quando Malchus manifestavit se hominem. Ostendit Christus se Deum benefaciens suo malefactori: ostendit Malchus se hominem malefaciens suo benefactori. Divinitas Christi patrantis miracula in horto, ignorata est, cum foret cognita in Calvario: *Verè filius Dei erat iste.* Quænam ratio discriminis? In horto exhibuit suam potentiam dejiciendo in terram milites suorum vinculorum administros. In Calvario effudit sanguinem pro ipsis tortoribus sauciantibus. *Vidimus Dominum.* Dixerunt Thomæ discipuli. Et Thomas postea Christum appellavit Dominum & Deum: *Dominus meus, & Deus meus.* Si discipuli solum vocant Dominum, cur Thomas appellat Dominum ac Deum? Viderant discipuli Christum inter gloriæ splendores fulgentem, ideo venerantur tanquam hominem: vidit Thomas Christum sauciatum pro hominibus, à quibus vulnera acceperat, ideo agnoscit Deum.

Beneficentia Deum declarat.

Matth. 27.

Joan. 18.

Joan. 20.

346. Fatetur Absalon vindictam, & statim petit à Joab favorem coram Rege, ut admittatur ad ejus præsentiam: quasi tunc Rex non obliviscatur culpam, recordetur inferendæ mortis: *Obsecro ergo ut videam faciem Regis: quod si memor est iniquitatis meæ, interficiat me.* Petitio erga Davidem, fuit justa, sed fiducia erga Joab, immodica: cum enim culpa Absalonis foret insidiosa proditio, melius tali Principi erat mori, quàm cum nomine proditoris vivere: extincto enim honore vita torquetur.

Mors anteponitur decori.

2 Reg. 14.

347. Fuit immodica fiducia: nam voluit ut Joab post offensio-

Ingratus est impudens ad petendum.

nem interceſſor exiſteret: ſed qui ingratus eſt ad gratificandum, pudore caret ad petendum. Joab immemor injuriæ Davidi oſtendit, quod minus contineat mali pœna rigida, quàm venia probroſa: ſiquidem pœna illa finitur vitâ & venia illa vivit infamiâ: ac vita cum infamia mors eſt cum vita: Et ea felicitate eventus interceſſit pro Abſalone, ut plus obtinuerit quàm volebat: *Oſculatuſque Rex Abſalon.* Et hoc documento docuit Abſalonem David, quòd Princeps optimus etiam ingratis, ſe debeat exhibere beneficum: nam pro ingratis Deus homo factus eſt. Item quòd oblitus eſſe debet Princeps injuriarum, ut benefaciat: nam reponere bonum pro accepto malo Principis eſt, qui clementia exprimit clementiam Dei.

2. Reg. 14.

Benefacere malefactoribus eſt ſolius Dei.

348. *Maledicimur & benedicimus* (dicebat Apoſtolus de ſe, & condiſcipulis) *perſecutionem patimur, & ſuſtinemus: blaſphemamur, & obſecramus.* Notatu dignum eſt quòd dicat Paulus ſe ſuoſque condiſcipulos blaſphemari. Nam blaſphemia ſcelus eſt, quod verſatur circa Deum, prout blaſphemus vel detrahit Deo, quod ille habet, vel ponit quod non habet: ſive id ore proferat, ſive corde & mente concipiat. Quomodò igitur in homines cadebat blaſphemia, quæ in ſolum Deum cadere poteſt? Dixerat Paulus ſe & alios Apoſtolos reponere pro malo bonum: *Maledicimur, & benedicimus*: quæ actio ſublimis adeò eſt, ut videatur ſolius Dei peculiaris: idcircò per illam quaſi de humanis in divinos cooptati maledicis obverſabantur non tam ad detractionem, quàm ad blaſphemiam.

1. Cor. 4.

§. SECUNDUS.

Ingratitudo Abſalonis erga parentem ſuum Davidem.

Ingratitudo Abſalonis.

349. Reſtitutus jam Abſalon in priſtinam Davidis parentis ſui gratiam, apud ſe ſtatuit parentem ſceptro & vitâ ſpoliare: quia ut ingratus favorem odio compenſavit, & ut ambitioſus proditionem tot nominibus execrandam aſpernatus non eſt. Cœpit detrahere de parentis ſui regimine, queri duram populi ſubjectionem, quaſi compulſus Zelo boni publici: ea tamen calliditate, ut colligeret Iſraëlitarum gratiam, plauſumque aucuparetur. *Quis*

me-

me constituet judicem super terram (ajebat proditor) *Ut ad me veniant omnes, qui habent negotium, & justè judicem?* His thecnis & astutiis solent turbare respublicas, qui earum ditionem affectant, ut in easdem postea exerceant tyrannidem: cum verò populus natura sua sit mobilis, seditiosus, & amans novitatum, facilè sibi persuadet regiminis mutationem: numquam enim sibi complacet de fortuna præsenti; alii enim ex mutatione sperant rerum suarum augmentum, alii in opportunitate de suis hostibus sumere vindictam, & penè omnes in aqua turbida aliquid expiscari. 2. Reg. 15. *Regiminis mutatio.*

350. Delegit Absalon Achitophelem in rebellionis consiliarium, & prætextu sacrificandi in Hebron receſſit à parente suo Davide: nam Israëlitæ semper appetierunt virtutibus sua vitia tegere. Erat Achitophel callidus & astutus valde, ardebatque latenti odio in Davidem ob offensionem Uriæ consanguinei sui; cum verò tale odium diu lateret in pectore, erupit in vindictam admoto igne ambitionis Absalonis, quin proficerent honores, & magistratus, quos à Davide acceperat, ut offensam oblivisceretur. Nam scribebat in cera beneficia, in lapide injurias, & in ære vindictam; nec ingratus magis formidandus, quàm cum magis obstrictus. Postquam in spelunca Engadi David Sauli vitam indulsit, statimabscessit, nec se credidit tutum, nisi in montis cacumine: *David, & viri ejus ascenderunt ad tutiora loca.* Nam eo ipso quòd contulit beneficium, formidavit ingratitudinem; erat Saul magis obstrictus: magis igitur vitâ periclitabatur David. *Vindictæ amor.* 2. Reg. 17. *Beneficiorum oblivio.* 2. Reg. 24.

351. Verùm si consiliarii rectè vocantur Principis oculi, & hi non intuentur res ut sunt, nisi clari, puri, ac perspicui, cur delegit Absalon consiliarium Achitophelem, passione obcæcatum contra Davidem? Consilium exigit judicium maturum, in omnem bonitatem & rectitudinem propensum; erat verò judicium Achitophelis malignum, & odio turbatum. Delegit tamen Absalon Achitophelem, quia Principes optant conformes suis passionibus consiliarios; volebat Absalon privare sceptro parentem, & Achitophel de Davide vindictam sumere; conformis igitur fuit consiliarius ambitioni Absalonis, ut intentam proditionem moliretur: uterque enim erat ingratus, & uterque insolens. *Consiliarii sunt oculi Principis.*

352. Herodes elegit Scribas & Pontifices Hierosolymis ut in-

Consiliarii pessimi ad latus Regis pravi. Matth. 2. Exod. 7. 3. Reg. 22.

terficeret Christum. Pharao Magos Ægypti ut inobediens à Deo rebellaret. Achab falsos prophetas, ut suam nequitiam mandaret executioni. Sunt consiliarii suorum Principum vivæ imagines: Princeps tyrannus eligit consiliarios crudeles, justus pios ac temperatos. Herodes jussit truncari Baptistam, tanquàm utilium suasorem: cùm enim foret Rex pravus, non poterat ipsi arridere consiliarius sanctus, proindeque non qui suaderet utilia, sed placita.

Populus ad malum pronus. 2. Reg. 18.

353. Devênit Absalon ad locum Hebron, & confestim se illi conjunxit populus. Ut sceptro privaret Davidem, pium, strenuum, & virum secundùm cor Dei, illudque traderet Principi, de quo ad aptè regendum nullum aliud erat experimentum, nisi fratrem suum occidisse proditione, & contra parentem rebellasse ex ambitione. Est populus monstrosum animal, sibi impar, varium, inconstans, ac semper pronum ad omne pessimum. Barabbam in prætorio à morte eripuit, Christum in Calvario morte crudeli affecit. Hac gente fretus & stipatus rebellavit Absalon contra Davidem, ut coronâ & vitâ spoliaret. Nam ambitio est quædam vitiorum sentina, officinave proditionum: nullum scelus est, neque tam deforme, neque tam atrox, quod ab illa non erumpat: in omnia impudenter se projicit, etiam ad inferendam proditione necem illi, à quo liberaliter vitam hauserat.

Ambitionis mala.

Proditio ex ambitione. Luc. 22.

354. Audierant discipuli à Christo esse in mensa illam proditoris manum, per quam erat suis hostibus tradendus: *Ecce manus tradentis mecum est in mensa.* Cum verò inter se cæpissent quærere, quisnam esset proditor ille ingratus, statim suborta est contentio, *quis eorum videretur esse major?* Rogo, quomodò cohæreat dicere Christum se ab uno ex discipulis vendendum ac prodendum, & omnes disputare, quisnam ex illis ambiat principatum? Fuit (ut arbitror) discursus Apostolorum hujusmodi: Excæcat adeo dominandi ambitio, ut pro obtinendo dominatu ambitiosus non vereatur Deum ipsum vendere, & cruci affigere; quarè non absre fuit excitata contentio de procurante majoritatem in collegio Apostolico, ut ex tali deprehensa procuratione inferrent architectum proditionis.

Fraudes ignoratæ ab innocentibus 2. Reg.

355. Inopino, atque imparato Davidi allatum fuit nuncium dé Absalonis defectione; cum enim timor fere semper cum malitia sit con-

sit conjunctus, viri generosi faciliùs decipiuntur. Nam fraudes, & astutiæ, quarum sunt immunes, non intelligunt quando ab aliis fabricantur, sed quando ipsi patiuntur. Dolore affectus David æquè ob infamiam filii, atque ob propriam offensam, egressus est ab Hierosolymis in montem olivarum, ut ibi opem quæreret, ubi Christus opem ingratus erat allaturis. In itinere audivit Rex imprecationes, quas Semei in ipsum jecit: *Egredere, egredere vir sanguinum.* 2. Reg. 16. Nam in summa calamitate videntur mala omnia conjurare, & necti; ideo symbolum laborum catena est, in qua sicut seriatim nectuntur ansæ, ita misero cuique labor alius atque alius superveniens catenæ instar efficitur.

356. Triticum illud quod Euangelicus agricola seminavit juxta viam, non solum ab hominibus conculcatum, sed etiam ab avibus devoratum est: *Aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cœli comederunt illud.* Luc 8. Quid? non satis erat conculcari, sed debuit ulteriùs devorari? Ita: quia contra bonum omnes armantur; instar pluviæ congeminatæ ingruunt labores in eum, ac veluti paroxismi per repetitum febris accessum, multiplex successivum infortunium in illius torturam connectitur. Quando Rebecca architectata est modum, quo Jacob aucuparetur benedictionem, eum induit optimis vestibus Esau: *Vestibus Esau valde bonis, quas apud se domi habebat, induit eum.* Gen. 27. Si Isaac spoliavit majoratu Esau, quomodò Rebecca vestibus etiam spoliat? Fuit mysterium, quòd ubi fortuna cœpit misero adversari, ita crudeliter privat omnibus, ut nec relinquat pallium, quo infelix operiatur: labor unus est gradus alterius, & omnes veluti ut blandiantur fortunæ, certatim augent infortunia. *Infortunia solent accumulari.*

357. Voluit Abisai pœnas sumere de Semei audaciter insultante, & non permisit David, intelligens maledicum illum esse Dei instrumentum, cui punienti foret nefas reluctari. *Dimitte eum ut maledicat: Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David: & quis est qui audeat dicere: quare sic fecerit?* 2. Reg. 17. Obligatio simul & prudentia est æquo animo labores ferre: nam quæcunque mala ex voluntate Dei nobis accidunt: esset verò ingrata rebellio velle de manu illius accipere bona, & malis ab eadem manu provenientibus reluctari: qui mala sustinere didicit, bona mereri novit. Optimus Princeps, qualis Da- *Patientia in laboribus prudentia est.*

is David, sustinet, ac dissimulat, & parcit tyrannus, ut Saul, nec sustinet, nec dissimulat, nec parcit.

Pœnitentia delet crimina.

358. At si Simei intendit onerare conviciis Davidem, cur non vocat adulterum, homicidam, cùm appellet Regem intrusum? *Invasisti regnum.* Quia David adulter & homicida versus est in Davidem pœnitentem: David culpatus novit esse David resipiscens. Adulterium & homicidium crimina erant jam plorata, & crimina esse desinunt, quæ plorantur. *Lavabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo.* Regius Davidis lectus non tam erat ornatus margaritis, quàm lacrymis, quæ ibi margaritarum instar renidebant. Hæ delictorum maculas ita diluerant, ut David videretur non deliquisse. *Omnis* (inquit Joannes) *qui natus est ex Deo, peccatum non habet.* Non videtur cohærere hoc axioma cum alio ejusdem Apostoli sic asserentis: *Si dixerimus quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Si omnes ex Deo nati sumus per Baptismum, & omnes ex Deo nati peccatum non habent, quomodò mentiemur, si asseramus nos peccatum non habere? Uterque locus facilè conciliabitur aptatus proposito assumpto, scilicet peccare omnes homines, at qui peccaverunt, si nascantur ex Deo per veram pœnitentiam instar Davidis, eorum peccata ita manebunt deleta, ac si nunquam peccaverint.

Psal. 6.

1. Joan. 1.

§. TERTIUS.

Ingratitudo reddidit Absalonem magis brutum, quàm ipsas belluas.

Ingratitudinis scelera.

359. Hierosolymam ingressus est Absalon suo exercitu, & cùm reperiret in palatio decem concubinas patris sui, illis abusus est, consilio Achitophelis, id suadentis ex eo quòd offensa illa Davidis firmaret erga se animos Israëlitarum: *Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimisit ad custodiendum domum, ut cum audierit omnis Israël, quod fœdaveris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum.* Fuit consilium astutum, & diabolicum: astutum, quia voluit quòd Absalon violaret honorem patris sui, ut inter se odio perpetuo arderent: diabolicum, quia suasit Principi, ut frangeret legem Dei & naturæ, ut suasor ipse de Davide vindictam sumeret. Fejus fuit Achito-

Minus nocet hostis magnus, quam consilium pessimum.

2. Reg. 16.

Achitophelis consilium, quàm Absalonis potestas: nam pejus est & nocentius consilium pravum, quàm potens hostis.

360. Avarus ille in Euangelio se ipsum consuluit, & illicò apud se statuit horrea sua destruere: *Quid faciam, quia non habeo quò congregem fructus meos? & dixit: Hoc faciam. Destruam horrea mea.* Quodnam illi gravius damnum inferre poterant sui hostes intestini, quàm solo æquare domos, in quas reciperet fructus? Hoc igitur sibi ipsi parat inferre avarus? Ita: quia se ipsum obcæcatum passione consuluit. Quando consiliarius passione ducitur ad suadendum, semper deliberatio est damnosior, quàm odium hostis infestissimi: tunc enim cæcum consilium obtenebrat rationem, qua sola hostis superatur. *Passionis consilium nocivum.* *Luc. 12.*

361. Conformavit se Absalon consilio Achitophelis, quia tale consilium Absaloni conforme erat. Absque metu Dei, & gentis pudore executioni mandavit, quod suaserat tum consiliarii malitia, tum innata propensio: æquè enim in sylvis, atque in palatiis aluntur monstra ad ubera magnitudinis; & nullum sævius, ac effrenatius est, quàm Princeps, quem nec pungit conscientia, nec excitat honor, sed pascitur in majoribus delictis, ut suos exaturet appetitus. Achab & Jezabel in palatio Israëlis vitalem lucem hauserunt, & nullæ in solitudinibus extitere belluæ æquè crudeles, atque effrænes. *Princeps ductus pessimo consilio pessimus.*

362. Nunquam magis Princeps videtur probitate ac pudore destitutus, quàm cum suam ostentat turpitudinem; nam peccare fragilitas hominis est, permanere in peccato, miseria peccatoris, at se jactare de peccato, conditio, ac perversitas diabolica. Naturale dominium nulla alia re magis nititur, quàm in eo quòd optimus Princeps reliquos probitate & sapientia excellat: illius purpura sapientia est, illius corona ratio, illius splendor temperantia. Ille natura servus est, in quo virtutes desiderantur, ille naturâ Princeps ac dominus qui virtutibus præditus. Avarum divitem appellavit Euangelista indutum purpurâ, sed non Regem: quia purpurato moderatio deerat. Illi purpuræ splendor inerat, sed sine corona probitatis: & quidem regalis purpura non est, quam virtutum splendor non ornat. *Jactantia de peccato pessima.* *Virtus facit Principem.* *Luc. 16.*

363. Victorem Davidem acclamantes & salutantes puellæ Hie-

Rex ſolus qui virtute præditus. roſolymæ, *Percuſsit* (ajebant) *Saul mille, & David decem millia. Nunquid iſte eſt Rex univerſæ terræ?* Regale nomen, quod Davidi
1.Reg.18. indiderunt, Sauli denegarunt, in quo ſe geſſere diſertas: erat enim David probus, Saul perverſus. Nec Marcus, nec Joannes appellarunt Herodem Regem, quando de turpiſſimo inceſtu fuit à Bap-
Marc.6. tiſta objurgatus: *Dicebat Herodi: non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Splendidum non meretur titulum, qui amiſſo pudore, violat, ſicut Abſalon, naturæ leges, & effrænis turpem ſequitur voluptatem.

Homicidæ opprobrium 364. Peccato Abſalon Deum offendit, parentem injuriâ, clientes ſcandalo: & certè opprobrium eſt hominis, nedum filii, videre beſtias ſolo naturæ inſtinctu attendentes ad conſervationem ſuorum conſimilium, & ex adverſo quòd homo ſpiritu rationali animatus, proindeque rerum omnium ſublunarium dominus ſit hoſtis infeſtiſſimus ipſius hominis. Nec leo invadit leonem, nec tygris tygridem, & Abſalon proditione invaſit vitam & honorem ſui parentis. Eſt proditio malum æquè frequens ac periculoſum, & quò magis tegitur, eò propinquius eſt, nec agnoſcitur, niſi quando ſentitur.

Ingratitudo inſolens 365. Hac infami turpitudine proluſit Abſalon ad aggrediendum parentem: nam in fœdis turpitudinibus ſolet ad turpiſſima ſcelera proludere ingratitudo inſolens: quò enim quis inſolentior, eò ingratior. Trajecto jam flumine Jordanis, Abſaloni ſuaſit Achitophel, ut de toto exercitu ſeligeret duodecim Hebræorum millia, quibus poſſet capere imparatum Davidem: nam ſi per opportunum tempus illi liceret ſe parare, nec univerſi Iſraëlis poteſtas ad
2.Reg.17. illum infringendum ſufficeret: *Eligam mihi duodecim millia virorum, & conſurgens perſequar David.* Satis Achitophelem edocuerat experientia, fortunam naſci ex opportunitate, hanc breviter elabi,
Occaſio non omittenda. & non regredi: illam non comparari ab iis qui intempeſtivè cunctantur: in bello nihil ea cunctatione damnoſius: ſicut enim bellum, ut ſuſcipiatur, maturam exigit deliberationem, ita promptitudinem celerem, ut executioni mandetur: in bello enim omnia fortunæ mobilis ductu pendent ex accidentibus.

Conſilium bello quanti faciendum. 366. Placuit Abſaloni conſilium Achitophelis: cùm tamen David à Deo efflagitaverit, ut conſilia Achitophelis confunderet, Abſalon noluit

noluit rem decidere, quin audiret priùs Chuſay, qui tanquam amicus Davidis ſatagebat intercipere pravos illius filii conatus. Se ergo Achitopheli oppoſuit dicens non eſſe ſanum conſilium ſtatim parvam manu invadere Davidem, qui imparatus cogitari non debebat utpote peritus & expertus miles: longè tutius eſſe quærere hoſtem univerſo exercitu jam comparato, & non exponere periculo victoriam, quam ſuperiores vires pollicebantur; denique vires dividere, imprudentiam eſſe; tentare fortunam, temeritatem: *Congregentur ad te univerſus Iſraël à Dan uſque Berſabeth, quaſi arena maris, & tu eris in medio eorum, & irruemus ſuper eum.* 2.Reg.17. Projiciuntur facilè in diſcrimina, qui anhelant ad ſuperiora; qui verò potentia ſuperiores ſunt, cautè volunt declinare omne ruendi periculum.

Conſilia timida apparent prudentiora. 2.Reg. 17.

367. Nondum ſententiam ſuam abſolverat Chuſay, quando eam probavit, & tanquam potiori acquievit Abſalon? *Melius eſt* (inquit) *conſilium Chuſay Arachitæ conſilio Achitophel.* Conſilia timida majorem videntur redolere prudentiam, quàm fervida: & Principes qui ambitione flagrant, ad timorem, quàm ad temeritatem proniores ſunt; ambitio enim vitium eſt, & omnibus vitiis timor adhæret; Abſalon igitur formidare debuerat culpam proditionis, qua fratrem occiderat, & culpam rebellionis, qua contra parentem rebellaverat. Interfecit Caimus Abelem, & Lamech interfecit Caimum: priſca ac frequens iniquitatis compenſatio, perire iiſdem pœnis, quibus virtutem inſectatur: *Occidi virum in vulnus meum.* Gen.4. Notandum eſt, quòd Caimus poſtquam occidit Abelem, perpetuo ſemper correptus timore vixerit, ſibi perſuadens ſe à quocunque obvio occidendum; *Omnis qui invenerit me, occidet me:* Non legimus Lamechum, poſtquam occidit Caimum timori jugi fuiſſe obnoxium. Diſparitas utriuſque eventus (ut opinor) fuit, quia Caimus occidit Abelem ex culpa, Lamech occidit Caimum ex errore: mors Abeliis ortum habuit ex malitia Caimi, mors Caimi ex ignorantia Lamechi; conſpicatus enim Lamechus Caimum inter ſylvas condenſas abditum, & putans naturâ feram eſſe, illum, qui ſævitiâ ingenii fera erat, emiſſâ ſagittâ confixit. Igitur non formidet Lamechus culpæ immunis, formidet Caimus culpæ reus. Videt Balthazar manum ſcribentem in aulæ regiæ

Timor adhæret vitiis.

Culpæ ſocius timor.

Dan. 5. pariete, & timore ingenti consternatus est. Vidit Jeremias oculatam virgam, quæ supplicii instrumentum est, & non timuit. Ratio illius timoris, & hujus securitatis est, quia ille injustus ac sceleratus, hic justus & innocens: timore injusti corripiuntur, justi ab omni metu vivunt immunes. Absalon formidavit ut injustus, & ideo acquievit consilio, quod tutius arbitratus est: *Congregentur ad me universus Israël.*

Jerem. 1.

§. QUARTUS.

Achitophel quia ingratus sibimet ipsi supplicium fuit.

Superbi dolent.

368. Sistat hîc Absalonis historia: & scrutemur finem, quò suis consiliis pervenit Achitophel. Adeo ægrè tulit suam reprobari sententiam, ut confestim ab Absalone recesserit: homines enim tumidi ita in judicando sibi complacent, ut velint quòd pro decisione habeatur, quidquid judicant. Hoc sensu doloris se recepit in domum Achitophel, & mœrore ingravescente impatiens necem sibi suspensus intulit: *Suspendio interiit.* Naufragatur judicium in perversitatum pelago, & suismet fallaciis, seu dolosis consiliis puniuntur improbi: nam ædificia quæ fundantur malitia, ruunt super ipsos architectos. Suspensus fuit Aman in eodem patibulo, quod extolli jusserat ad suspendendum Mardocheum. Achitophel mansit spoliatus vitâ per consilia quibus intenderat sceptro spoliare Davidem. Consilium pravum in sui caput authoris recidit. Prædictis accidit quod arachneorum telis, quæ frequenter capiunt ipsos textores. Vendiderunt fratres Josephum, ne adoratum cernerent, & ipsamet venditio illi peperit adorationem. Calumniati sunt Principes Chaldæorum Danielem, ut eum à leonibus viderent laniatum, & ipsi laniandi inciderunt in ipsos leones.

2. Reg. 17.

Dolis suis capiuntur dolosi.

Gen. 40.

Dan. 6.

Malitia est morbus lethalis.

369. Ruinam traxit Achitophel ex causa duplici: confidit malitiæ nixus Principis gratiâ; utraque ægritudo lethalis, & ut sic immedicabilis. Primus instructus malitiâ & pollens gratiâ fuit Lucifer, & ex utràque decidit in Erebum. Est malitia lethiferum judicii venenum in corde genitum, malumque proinde sine medicamine: Principum gratia seu favor est quædam hydropisis, quæ plura

plura recipientes certiùs necat. Primam cathedram Angelicam recepit Lucifer, & ſtatim voluit Deo æquari: *In cœlum conſcendam,* *& ſimilis ero altiſſimo.* Nonne mente aſſequebatur Lucifer nullam creaturam poſſe æquari Deo? Non latuit hæc perſpicua veritas Luciferum: ſed cùm videret ſe apud Principem Deum gratioſum, appetiit eſſe omnia, atque adeo præceps ruit in Erebum, nativum centrum illorum, qui æquè pollent apud Principes gratiâ, & flagrant ambitione. *Iſai. 14*

370. Sua omni aſtuta ſapientia oblitus fuit Achitophel tria, quæ omnibus favore apud Principem valentibus obverſari debent. Oblitus fuit, Principis favorem collectum iniquitatibus, tutum non eſſe: durare minùs illum, qui magis anhelat; denique magis eſſe timendum, quando fuerit major. *Favor Principis qualiter habendus.*

Voluit Achitophel pollere gratiâ ex iniquitatibus, & illis ipſis periit, ob cauſam duplicem. Prima fuit, quia Principis gratia tuta non eſt, niſi quando habet pro fundamento Dei gratiam, quæ iniquitate extinguitur. Gratiâ valuere Joſephus apud Pharaonem, Daniel apud Darium, & Aman apud Aſſuerum. Fuit tamen diſcrimen inter eos, quòd Joſephus & Daniel favorem principum retinuerunt, Aman amiſit & periit. Ratio diſcriminis facilis eſt, nam favor Aman nixus erat ſe ipſo, favor Joſephi ac Danielis nitebatur gratiâ Dei; & quando gratia apud principem fundatur, gratiâ apud Deum, ruere nequit; quando fundatur ſe ipſâ, ruinæ proxima & obnoxia eſt. *Gratia Principis quando tuta.*

371. Secunda ratio eſt, quia principes utuntur perverſis hominibus, tanquàm inſtrumentis ſuæ voluptati, & paſſioni accommodis; cùm autem voluptas & quæcunque paſſio brevi evaneſcat, his abeuntibus, illos abjiciunt; nec eſt qui perverſis confidat: illos abominantur omnes. Favor enim qui magis anhelat aſcenſum, minùs durat: & ubi pervenit ad culmen, ſtatim declinat: & quidem in extremis gratiæ certa ruina eſt. Aman ad regium ſolium aſpiravit, & ex illo in infame patibulum decidit. Seyanus reperit inter Romanos necem, quando expectabat imperium. Favor denique eò magis timendus, quò major eſt; nam principis amor inſtar eſt illius ignis, qui in regione aëris ſubortus levem materiam corripit, & quò major accenditur, citiùs extinguitur. *Favor Principis brevi durat.* *Eſth. 7.*

Amor & favor Principis brevis ac mutabilis.

371. Non narrantur culpæ, quas patrarunt pincerna, & architriclinus Pharaonis, & narrantur vincula, quæ subierunt. Quando auditur casus illius qui apud Principem valebat gratiâ, non debent inquiri causæ: nam principes hodie insectantur duro odio, quem heri blando amore prosequebantur. Satis fuit levis querela Esther, ut Assuerus odio haberet Aman, quando in ejus majori amore fuerat: Et quædam Tyberii suspicio occîdit Seyanum, quando hic apud illum majori gratiâ pollebat: & quidem tot sunt exempla, quot gratiosi, seu gratiâ valentes, sed apud eos exempla non valent: nam humana ambitio quando favore valet, nihil aliud meditatur, & conatur, quàm valere.

Esth. 7.

Inconstantia & brevitas rerum humanarum.

372. Primum inter omnia documentum illis, qui gratiâ pollent, esse debet, nullam in humanis magnitudinem diuturnam esse: siquidem omnis illius vigor, firmitas ac duratio consistit in inconstantia. Nescios appellavit Christus duos fratres, qui procurabant cathedras in suo regno: *Nescitis quid petatis.* Cur nescii? quia volebant firmitatem in hoc mundo: *Dic ut sedeant.* Describitur Tyro, magna & populosa civitas ab Ezechiele sub eleganti navis metaphora, & cùm propheta illi conferat apparatum omnem nauticum, vela, remos, funes, malos, & reliqua necessaria, solam anchoram non tribuit. Cur? quia in humanis rebus quantumvis magnis & pulchris nulla est firmitas, nulla securitas. Et quidem in principum favoribus inconstantia major.

Matth. 20.

Ezech. 26.

Gratiæ apud Principem levitas.

373. Primus favor in mundo, quo quis valuit, fuit Abelis apud Deum, & certè innotuit in fumo sacrificii, qui directus in cœlum evolabat. Cur gratia & favor Abelis significatur in fumo? Duplici ex causa: I. Quia in hoc mundo favores sunt instar fumi, ita inconstantes & mobiles, ut quacunque reflantis fortunæ aurâ evanescant, aut mutentur. II. Quia sunt substantiæ æquè levis ac tenuis, ut fumus, qui proinde facilè abeunt, & rediguntur in nihilum. Achitophel periit ut fumus, & Absalon ut infidelis: quia ingratitudo insolens seipsâ portat supplicium.

Gen. 4.

§. QUIN-

§. QUINTUS.

Supplicium insolentis ingratitudinis Absalonis.

374. Periit Achitophel violentis manibus suæ malitiæ, & Absalon suæ ingratitudinis insolentiâ: nam filius qui vexat, & infectatur suum parentem, ab ipsa insolentia punitur. Illi debet amorem & reverentiam, tum ex naturæ vinculo, tum ex divino præcepto; & utranque violat legem rebellis filius, qui patrem offendit. Interfecit Deus in primævo ætatis flore filium Davidis, quem genuerat ex Bersabea: *Percussit quoque Dominus parvulum.* Cur Deus innocuum occidit filium, & non parentem, qui deliquit? Ut discerent filii vitas parentum propriis anteferre. In dilectissimam matrem accepit Joannes virginem, quam illi Christus commendaverat in cruce: *Ex illa hora accepit illam discipulus in sua.* Et quid postea egit Dominus, ubi magnæ Matris curam ille suscepit? *Post hæc sciens Jesus, quia omnia consummata sunt &c.* Omnia perfectissimè exacta reputavit, ubi positam in tuto vidit matrem.

Filius erga parentem insolens, ipsa punitur insolentia.

2. Reg. 12.

Joan. 19.

375. Jacob appellavit Rubem filium suum exordium sui doloris. *Principium doloris mei.* Quid? nonne prius Jacob vehementissimè doluit auditâ morte Josephi, & nece quam intulerant filii Siquimitis? Nobis videtur Jacob dubitandi rationem diluere, his verbis: *Ascendisti cubile patris tui.* Dolores reliqui versabantur circa vitam, fortunas, & familiam: dolor hic erat circa honorem, & reverentiam parenti debitam: & quidem violatio paterni honoris per filium Rubem, fuit Jacob præcipua inter omnes pœnas, certè si non tempore, sensu prior: est hujusmodi maximus dolor, qui torquet parentes, & culpa, quæ à Deo maximè punitur.

Pater honorandus. Gen. 49.

376. Voluit Absalon parentem suum Davidem honore & vitâ privare: nam fractâ divini & humani juris reverentiâ, in omnia audet ingratitudo insolens: ipsa tamen insolentia punivit Absalonem. Cùm enim uterque ad conflictum exercitus concurreret, ut vitæ suæ consuleret Absalon, necesse fuit stationem deserere: in ipso tamen effugio reperit mortem, quam fugiebat: infidelitatis enim

Ingratitudo insolens Absalonis.

enim culpa viam apperuit, qua duceretur ad ſupplicium. *Ad-*
2. Reg. 18. *hæſit caput ejus quercui.* Ignominioſa pœna, ſed merita! Qui enim patrem ſuum dedecorat, ipſo dedecore afficitur.

Juſtitia cauſæ dat victoriam.

377. Egreſſus fuit David Hieroſolymam exutus, imparatus, lacrymis perfuſus, in via per Simei conviciis oppetitus: ingreſſus fuit Abſalon Hieroſolymam potens, triumphans, & acclamatus per Iſraëlitas, tamen David laceſſitus opprobriis, & fortunâ adverſâ, victor evaſit, Abſalon ſalutatus, & acclamatus ab omnibus victus ſuccubuit. Quis commutavit fortunam, & ſupplicium: ſi Abſalonis vires erant longè ſuperiores, & David pro adulterio Reum averſum, ac minacem ſenſerat? Commutata fortuna eſt, quia pugnavit juſtitia pro Davide, quem filius inſolens volebat regno injuſtè ſpoliare: & nulla major vis & poteſtas ad vincendum, quàm quæ nititur juſtitia.

Victoria comparatur à juſtitia.
Num. 31.

378. *Armate* (dicebat Moyſes) *ex vobis viros ad pugnam, qui poſſint ultionem Domini expetere de Madianitis. Mille viri de ſingulis tribubus eligantur ex Iſrael.* Si Moyſes conatur expugnare Madian, regionem quinque potentiſſimis Regibus gubernatam, ſtrenuis, ac veteranis refertam militibus, cui proinde oppugnandæ univerſus Iſraël non ſufficit, cur ad expugnandam & vincendam, tam paucos jubet deligi milites? Pro Moyſe ſtabant vires juſtitiæ,
Gen. 34. pro Madianitis vires belli. *Depopulati ſunt urbem in ultionem ſtupri.* Duo viri Simeon & Levi everterunt Siquem, urbem civibus, &
Ratio ſuperat. opibus potentem. Quid? duo viri prævaluerunt contra civitatem univerſam? Ita: quia pugnarunt non tam ferro, quàm juſtitiâ, non tam armorum, quàm rationis viribus. His David ſubegit Abſalonem, & ſupplicium commutatum eſt, quia David ex amoris immodici paſſione deliquit, Abſalon ex ingratitudine: & ingratitudo ſemper major culpa eſt.

Hoſtis nunquam deſpiciendus.

379. Reputavit ſe Abſalon Regem Iſraëlis, ubi ſe vidit ſuperiorem viribus; & certè nulla potentiæ magnitudo eſt, quæ poſſit hoſtem deſpicere: nihil enim eſt quod victoriam ſecuram reddat: nam cùm belli eventus ſit varius & incertus, frequenter deſpectus facit hoſtem audacem, & victorem. Diſplicet enim Deo, quòd adſcribantur poteſtati humanæ, quæ pendent à providentia divina. Ruit in bellum præceps Abſalon, & in ipſo conflictu ſe geſſit igna-

ignavum: qui enim imprudens contemnit pericula, facilè in periculis deficit.

380. Didicisse à parente Davide cautelam poterat Absalon. Cum leonibus & ursis pugnabat David, adeo fortis, ut ipsis manibus eos laceraret: *Illi consurgebant adversum me, & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam.* Et tamen prodiens in singulare certamen cum gygante, non illicò pugnaturus cominùs irruit in eum manibus, sed eminùs fundâ excussit lapidem, & prostravit. Cur modò eminùs, & non cominùs pugnavit, sicut cùm belluis? quando illi certamen erat cum ursis ac leonibus, postulabat necessitas eripiendi prædam ab unguibs, ut cominùs pugnaret: quando cum gygante, satis erat à longè interficere: quando igitur non cogit necessitas, prudentia est non contemnere hostes, ut victoriæ comparentur. *Cautela in bello prudens.* 1. Reg. 17.

381. Deseruit castra Absalon, & tam celerem arripuit fugam, ut capitis sui crinibus caperetur: caput enim leve ac insolens secum affert vincula. Monitus Joab pendentis infeliciter Absalonis subito ac inopinato eventu, festinus advolavit, & illius cor transfixit tribus lanceis crudelibus & audacibus. *Tulit ergo tres lanceas in manu sua, & infixit eas in corde Absalon.* Fuere crudeles, quia vulnerarunt impeditum ad defensionem: fuere audaces, quia projectæ à clientibus in suum Principem. Officialibus militiæ commendaverat David, ut sibi Absalonem servarent incolumem: *Custodite mihi puerum Absalon*, & suo exemplo erga Saulem, satis edocuerat subditos, quæ reverentia Principibus haberi debeat: qui enim plus observat Principem, plus exhibet valoris. Hæc omnia oblitus Joab se gessit crudelem, & audacem: nam scelus Absalonis exigebat supplicium à crudelitate & audacia profectum. Tentaverat enim crudeliter & audaciter patrem suum sceptro, & vitâ spoliare: & certè pietatem paternam violans omni pietate indignus est. *Supplicium insolentis Absalonis.* 2. Reg. 18.

382. Clientes armigeri Joab semivivum Absalonem penitùs occiderunt: *Concurrerunt decem juvenes armigeri Joab, & percutientes interfecerunt eum.* Cùm enim ille foret insolens contra propriam naturam, invenit in clientibus insolentiam contra propriam majestatem. Animadverto tamen, quo nomine David appellaverit in vita Absalonem, scilicet puerum: *Custodite mihi puerum* *Mors Absalonis.* 2. Reg. 18.

Absalon, & quo nominaverit in morte, scilicet filium: *Fili mi Absalon: Absalon fili mi.* Cur modò in morte filius, si hactenus in vita puer? In vita se gessit pueriliter vanitate & luxu: in morte se gessit fortiter tanquàm miles strenuus bello occumbens, quanvis ex causa pessima: & proprium decus reputabat David patrem esse illius, qui in bello fortiter occubuerit. Christum in Thabore Æternus Pater declaravit filium suum: *Hic est filius meus* Cur non in horto? quia in Thabore visus est lætari mortis sermonibus, quos alacriter inter gloriæ splendores admittebat: *Loquebantur de excessu.* In horto ex carnis debilitate adeo formidavit mortem, ut fuerit expediens, quòd Angelus è cœlo delapsus eum confortaret.

Valor morientis in bello gloria patris. Luc. 9.

383. Tribus lancearum ictibus sauciatum fuit Absalonis cor ob scelus triplex, scilicet rebellionem in patrem, occisionem Amnonis, & incestum scandalosum concubinarum. Triplici illo scelere naturalem, divinam, & humanam legem fregerat, & ideò unaquæque lex suâ lanceâ Absalonem confixit. Tres lanceas jecit Joab, quia tria corda furabatur Absalon, nempe Regis, ducum, & populi. At cur opus fuit triplici vulnere ad perimendum Absalonis cor, cum sufficiat unicum ad subigendum cor Dei? *Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui.* Quia cor Absalonis multiplex erat, cor Dei simplex: unicum habet Deus cor ex synceritate: tria videbatur Absalon habere corda ex insidiosa calliditate.

Simplicitas cordis Sancta, duplicitas cordis pessimæ.

Cant. 4.

384. Vinctus crinibus capitis pependit Absalon, ut aptè sustineret pœnam in ea corporis parte, cui aptare nitebatur coronam à parente ereptam. Primum Ægypti supplicium fuit versio Nili fluminis in sanguinem: quia in hoc flumen jubebat Pharao pueros recenter natos projici. Defuit Sedecias fidei & obedientiæ, quam promiserat Nabucodonozori, & statim bello fuit desertus à suis: Ut qui infidelitate deliquerat, suorum infidelitate puniretur. Supplicia à Deo nobis inflicta correspondent criminibus.

Supplicium culpis accommodum. 2. Reg. 18. Exod. 7.

4. Reg. 25.

385. Verùm Joab qui revocaverat Absalonem in Davidis gratiam, est qui illum vitâ spoliat? Ita: quia ad majus tormentum, interfector est, qui reconciliator fuerat. Quodam halitu, seu spiratione Dei dixit Eliphaz ad Jobum, se vidisse peccatores interire: *Vidi eos qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, & metunt*

Beneficii instrumentum pro supplicio majori.

tunt eos, flante Deo periisse. Quid? Dei inspiratione experientur scelerati malum mortis, si eâdem Deus Adamo impendit bonum vitæ? *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem.* Intendit Deus infligere grave supplicium, & illud gravissimum est, quod ipsius instrumento beneficii infligitur. Expugnationem civitatis Jerico præcepit Deus Josue, & simul injunxit, ut secum afferret tubas, quibus in jubilæo personuerat: *Sume septem buccinas, quibus usus es in Jubilæo.* Quid Jubilæo cum expugnatione? nonne ad bellum aptiores tubæ militares? Non: quia tubæ quæ indulgentiis inservierant, puniendæ Jerico durius bellum inferre debuerant. *Job.4.* *Gen.2.* *Jos.6.*

386. Vitam clausit Absalon tanquàm ingratus inter cœlum & terram: *Illo suspenso inter cœlum & terram, mulus, cui insederat, pertransivit.* Illum cœlum respuit, & ideo pendentem non admisit; illum terra ejecit, & ideo mansit in aëre. Illum sui crines illaquearunt; nam cogitationes hominis ingrati capillis ipsis significatæ inexplicabiliter præpediunt. Laqueos mortis invenit in eo quod pluris fecerat in vita; nam pro laqueis lethalibus est humana pulchritudo. Vir non tam venustatem, quàm masculam virtutem à natura inditam æstimare debet. Non tanti facienda pulchritudo, quæ parum valet, & citò perit; Forma bonum fragile est &c. *Mors Absalonis.* *2.Reg.18.* *In capillis quos Absalon pluris fecerat invita laqueos mortis sentiit.* *Pulchritudo contemnenda.*

387. *Pulchra ut luna.* Dixit Spiritus S. de Sponsa; & illa meritò sub pedibus calcatam despexit. *Luna sub pedibus ejus.* Ut pulchritudinis brevitatem ostenderet, dixit Iob: *Vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini ejus statim.* Veritus fuit celerrimam illius pulchritudinis extinxionem; & ideo ne maledictio frustranea esset, statim maledixit. Devovenda est pulchritudo Deo, ut magni fiat. Magdalenæ capilli ad Christi servatoris pedes sparsi ac projecti fuere instar radiorum lucis ad vitam æternam: & capilli Absalonis mundo dicati fuere scelerum laquei ad mortem interminam. In capillis perdidit Sanson libertatem, & Absalon vitam. At Sanson ut strenuè generosus, ultus est Dei offensam, & suam. Absalon ut ingratus periit offendens Deum, & propriam naturam; ille zelavit honorem divinum supplicio, hic violavit honorem paternum insolentiâ. *Et qui maledicit patri suo, & matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris.* *Cant.6.* *Apoc.12.* *Job 5.* *Pulchritudo Deo dicanda.* *Jud.16.* *Prov.20.*

§. SEXTUS.

Compassio Davidis, & insolentia Joab.

Patris amor & pietas.

388. Allatum fuit Davidi nuncium de nece Absalonis; & versa est victoria in tristitiam, spolia in luctum, triumphus in dolorem: *Fili mi Absalon, Absalon fili mi: quis mihi tribuat* (aiebat pius Rex) *ut ego moriar pro te.* At cur plorat David ut filium, quem persecutorem senserat, ut hostem? quia generosum cor nunquam se jactat vindicem, & naturalis amor semper se pium exhibet. Noluerat David ut tanti staret victoria. Quæ sanguinolenta est, majorem habet speciem vindictæ, quàm fortitudinis; in ea plus ferocitas, quàm ratio dominatur; & quæ major vindicta quàm superare hostem? Princeps optimus non debet amare victoriam, quæ non nisi profuso suorum hostium sanguine comparatur.

2. Reg. 18.

Victoriam fœdat sanguis.

Luc. 22. Victoria illa lætior quæ non damnosa.

389. Proximus neci suæ Dominus Jesus, discipulis suis ait: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum.* Vehementer suam optabat mortem, ut hominum repararet vitam; & tamen prodiens in campum cum ipsa morte & tormentis pugnaturus maxima tristitia affectus est: *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Si tot desideriis expetebat mortem, ut sui triumphi causam, cur ad illius conspectum tristatur? Ingentis materia doloris domino erat fatale Hebræi populi exitium: non placebat victoria tanto suorum hostium sanguine ac detrimento comparata. Cùm verò David cordi Dei esset conformis: *Inveni virum secundùm cor meum.* Dolebat de victoria parta contra Absalonem tanto ejus detrimento: *Servate mihi puerum Absalon.* Extollebat laudibus Pacatus Constantinum Imperatorem, eo quòd illi displicuerat victoria, quam comparaverat multo suorum hostium effuso sanguine: *Constantinum tu tantum sanguinis fundere coëgisti: cui quia salutem vestram à vobis impetrare non licuit, plenè displicuit ipsa victoria.*

Matth. 26.

2. Reg. 18.

Audaciæ immoderatio magis cruciat.

390. Dolorem de morte Absalonis conceptum exprobravit David Joab verbis tam amarulentis & audacibus, ut mansueti Regis cor tanquam lanceæ ictus sauciarent: *Nunc igitur surge, & procede, & alloquens satisfac servis tuis, juro enim tibi per Dominum, quòd si*

2. Reg. 19.

non

non exieris, nec unus quidem remansurus sit tecum nocte hac. Non aliter alloqueretur filium suum iratus pater, ac fuit allocutus Joab suum Principem, postquàm ejus filium interfecit. Superbia audax est, & omnis audacia immoderata: & nota est insolentium calliditas velle, ut culpa vertatur obsequio. Verùm David adeo prudens, & mansuetus fuit, ut dissimulato dolore suis ducibus victoriam grataretur: *Surrexit ergo Rex, & sedit in porta.* 2. Reg. 19.

391. Debet Princeps optimus suos omnes affectus metiri bono publico, itaut operetur non ex innata propensione, sed ductu æqui reginiinis: quia ipse magis suorum, quàm suus est. Postquam Dominus in templo prædicavit omnibus, & curavit multos, se contulit in domum Petri, ad ejus socrum, quæ ægrotabat, sanandam: *Et protinùs egredientes de synagoga venerunt in domum Simonis.* Plus solicitudinis impendit Centurio in procuranda sanitate sui famuli: siquidem suam domum egressus quæsivit Christum, & sic flagitavit: *Puer meus jacet paralyticus.* Si igitur Centurio monet, & compellat Dominum pro salute famuli, cur non sic Petrus pro sananda socru? assumendus erat Petrus in totius Ecclesiæ principem: ideo incumbens primo loco reliquorum omnium saluti, de peculiari suorum sanitate solùm curat, quando Christus eius domum ingreditur. *Publici boni zelus in Principe.* Marc. 1. Matth. 8.

392. Jepthe suam filiam immolavit pro victoria populi. Et pro subditorum bono Princeps suos debet immolare affectus. *Sicut ovis ad occisionem ducetur* prædixit de Christo Isaias) *& quasi agnus coram tondente se obmutescet.* Cur sicut ovis & sicut agnus, qui omnium pastor est? quia pastor est, & pastori incumbit se pro ovibus sacrificare, & subire omnia discrimina, quibus oves expositæ sunt, ne pereant. Dignitas personæ intercedit pro sacrificio: sed obligatio principatus in omne discrimen projicit. *Princeps bono publico privatum anteponat.* Jud. 11. Isai. 53.

393. *Clamavit populus ad Pharaonem alimenta petens, quibus ille respondit: ite ad Joseph.* Cur non dicitur clamasse populum ad Regem, sed ad Pharaonem? Non videbatur Rex qui suis fame enectis non condolebat, sed eos remittebat alendos ab alio: ideo Regis magnificum nomen tacet S. Pagina. Invasit numerosus, ac potens Philisthinorum exercitus Israëlem. Samuelem defunctum de eventu belli Saul consuluit, & propheta respondit Saulem & *Rex alit suos.* Gen. 44. 1. Reg. 28.

Pericula subeunda à Principe pro suis.

eius filios in bello casuros: hoc responso non detentus Saul cogitat de aggrediendo hoste, ad quem petendum totius integræ noctis spatio suis stipatus copiis procedit. Notabilis deliberatio! Audit se in prælio occubiturum, & tendit in hostem ea celeritate, ut non expectet matutinum tempus, ut cautiùs irruat? Cur se non collocans in tuto, mittit in prælium illud milites? quia peculiare commodum noluit anteferre communi reipublicæ bono: maluit se exponere periculis, quàm suam vitam tutam reddere. Occubuit Saul tanquàm strenuus, Absalon tanquàm ingratus & insolens: quia bono communi, & propriæ naturæ obligationibus antepositi ambitionem sceptri: & quidem cœlum ac terra unanimiter conspirant, ut insolens ingratitudo plectatur.

CAPUT VII.

Ingratitudo Salomonem reddidit cupidum, & idololatram.

§. PRIMUS.

Magnificentia Dei cum Salomone.

Magnificentia Dei erga Salomonem.

394. CRevit cum malitia ingratitudo, & cum potestate depravata est; sunt enim pauci mortales memores beneficiorum, quæ accipiunt à Deo conferente homini naturam, nobilitatem, mentem, generositatem animæ: & sunt plurimi qui iisdem armantur beneficiis, ut Deum offendant: qui plura accipiunt, sunt plus ingrati. A Deo accepit Salomon plus quàm omnes homines, sapientiam, magnitudinem, felicitatem: & cùm evaderet Princeps
3. *Reg.* 15. Deo plus obstrictus, eidem fuit adeo ingratus, ut cùm de divinitate majorem hauserit cognitionem, deseruerit creatorem suum ad creaturas deficiens. Terribile vitium ingratitudinis! Siquidem
Isai. 14. insolentem reddidit nobilissimam naturam: *In cœlum conscendam, similis ero Altissimo.* Et reddidit infidelem sapientiam maximam: *Depravatum est cor Salomonis per mulieres, ut sequeretur Deos alienos.* Nam à majori prosperitate, quam Deus confert, motiva ingratitudinis

dinis majoris erga ipsum Deum, mortales eruunt. In Ægypto clamaverunt Israëlitæ ad Deum: *Ascendit clamor eorum ad Deum.* In deserto se contulerunt ad idolum, quod voluerunt colere: *Fecit ex eis vitulum conflatum: dixeruntque: Hi sunt dii tui Israël.* Cur ita? In Ægypto ad Deum confugiunt, in solitudine ad idolum? Ita: quia in Ægypto Pharao illos vexabat, in solitudine Deus illis favebat: & maximus favor ex prosperitate reddidit idololatras, quos debuerat gratos reddere.

Prosperitas ignorat Deum. Exod. 2. Exod. 32.

395. Davidi è vivis decedenti successit filius Salomon in sceptro Israëlis, & statim in somnis illi apparuit Deus, fecitque arbitrium, ut pro regali munere justè obeundo peteret quidquid voluerit: *Postula quod vis ut dem tibi.* Notabilis optio, & adeo magna, ut non reperiatur similis in tota sacra pagina. Elegit Deus Saulem in primum Regem Israëlis, & nihil illi offert; elegit Davidem juxta cor suum, & non legimus feciſſe illi optionem, quam fecit ejus filio: cur igitur omnia offert Salomoni? quia omnia vult Deus conferre Principi, ut sit optimus, & ut talis sit, omnia necessaria sunt. Insuper voluit mundo patefacere Salomonem futurum ingratum Deo conferenti plus quàm ipse expetierat: quia in Principes nihil potentius ingratitudine. Sauli nihil obtulit Deus, utpote dando in supplicium Israëlis: ad quod satis erat ut Princeps fieret; cùm verò Davidi contulerit bonum cor, nihil amplius poterat expetere, ut optimus Princeps esset.

Princeps optimus quàm optetur à Deo 3. Reg. 3.

Ingratitudo in Principem valde potens.

Cor bonum in Principe.

396. Petiit à Deo Salomon cor docile ad judicandum populum: *Dabis ergo servo tuo cor docile, ut populum judicare possit, & discernere inter bonum & malum.* Videtur non rectè postulasse docilitatem cordis; nam dotes quæ in judice commendantur, sunt sapientia & integritas. Plusquam benè postulavit; si enim cor docile non fuerit, bonum non erit; & cor non bonum cum sapientia, erit malignum, & cum integritate, crudele. Authoritas juxta naturalem rationem comparatur prudentia & probitate: nam prudentia sine probitate verti solet in malitiam, & omnibus odio est: probitas sine prudentia degenerat in segnitiem, & despicatui est: idcirco postulavit Salomon cor docile & sapiens, in quo proinde bonitas perfecta ineſſet.

Docilitas ad judicandum. 3. Reg. 3.

397. Rectè igitur & prudenter Salomon petivit. Nam voluit doci-

Probitas firmat imperium. docilitatem, ut esset probus: voluit probitatem, ut esset amatus: nam probitate comparatur amor, qui sceptrum firmat, ac roborat. Septimius Imperator morti propinquus dixit liberis suis, se illis relinquere imperium satis firmum, si probi forent, parùm tutum, si improbi: nam principis improbitas concitat in subditis odium, & cum odio nulla in regnis firmitas, aut securitas esse potest.

Justitia dat perpetuitatem regnis. Contulit David regnum Christi quâ æternum cum regno Melchisedech: & quid huic regno æternitatem peperit? Apostolus innuit, appellans *Regem Salem*, & idem valet atque *Rex justitiæ*. *Ad Heb. 7.* Corona quæ morum probitate, & legum justitiâ nititur, tam altas agit radices, ut exæquet duratione æternitatem. Nulla in principe magis splendet corona quàm probitas, nulla magis rutilat purpura quàm modestia: utrâque princeps à Deo favorem, & ab hominibus amorem comparat.

Petitio bona arridet Deo. 398. Tantùm Deo arrisit petitio Salomonis, ut plura illi contulerit Deus, quàm petiit; nam sapientem ac potentem adeò fecit, ut sapientiâ & magnitudine omnes ante se, & post se Reges excesserit: *In tantum, ut nullus ante te similis fuerit* (dixit Deus) *nec post* 3. *Reg. 3.* *te surrecturus sit.* Impendit Salomoni Deus omnes felicitates, quia postulaverat bonum cor, ut intelligerent Principes adeptâ boni cordis probitate, obtineri omnia. Diligit Deus ex corde probos, quia probi habent cor Dei: diligunt homines improbos, quia improbi habent cor hominum. De arbore, quam vidit in somnis Nabuchodonozor, fertur præstitisse subse brutis animantibus ter- *Dan. 3.* tæ habitaculum: *Subter eam habitabant animalia & bestiæ.* De arbo- *Ezech. 31.* re, quam vidit Ezechiel, fertur præstitisse habitaculum sub se vo- *Princeps mundanus suos protegat.* lucribus cœli. *Habitabant sub ea omnes volucres.* In illa repræsentabatur regnum mundanum, in hac regnum cœleste; in regno mundano sub Rege protegente foventur ministri viles, & veneno infecti; in regno cœlesti sub Deo Rege proteguntur aves, quæ probitate, & meritorum alis elevantur ad sublimia; & quidem conditio improba ac miserrima est dominantium fovere malignos, eisque suppeditare alas, ut fiant peiores, quando eas natura denegavit cunctis veneniferis animantibus, ne plus nocerent.

Petitio Salomonis. 399. Petit à Deo Salomon probum cor, & Deus animadvertit quòd non petierit vitam diuturnam, uberes divitias, & acerbam de

suis

ſuis hoſtibus ſumendam vindictam, cùm hi omnes affectus à bono corde non pullulent. Notavit Deus Salomonis moderationem in poſtulando; quia nativa deſideria Regum Iſraëlis eo tendebant, ut diu viverent cum libertate, multas opes congererent ex cupiditate, & vindictam de ſuis hoſtibus ſumerent crudelitate. Pollicetur Deus largiter Salomoni omnes felicitates, ſed diuturnam vitam ea conditione, ut ſit juſtus ac pius inſtar parentis Davidis: *Si autem ambulaveris in viis meis, & cuſtodieris præcepta mea, & mandata mea, ſicut ambulavit pater tuus, longos faciam dies tuos.* Quibus ſignificavit duratione carere improbos, & nullam minùs ſecuram eſſe vitam, quàm quæ vitiis nutritur, ac nititur; ſiquidem inter majorem celſitudinem, & profundius præcipitium nullum ſpatium interjacet. 3. Reg. 3. *Vita ſine probitate non durat.* 3. Reg. 3.

400. Plures Iſraëlis principes ob ſua flagitia breviter ac infeliciter ſuorum manibus periere; nec fuere pauci Romani Imperatores, quibus ſuæ turpitudines exitu miſerrimo idem inflixere ſupplicium: breviter vixere, quia nequiter. De multis veteribus Patriarchis habetur in S. pagina ſuos dies impleviſſe: quòd neque de primo parente Adamo, neque de aliis peccatoribus fertur. Nam peccatorum dies œquè vacui ſunt duratione, ac meritis. Prior in lucem editus fuit Caimus, quàm Abel: nam ſemper nequitia tentavit præcedere innocentiæ. Verùm Moyſes de utroque locutus, exordium capit ab Abele: *Fuit autem Abel paſtor ovium, & Cain agricola.* Cur non exorditur à Caimo utpote ſeniore? Quia Caimus perverſus, Abel juſtus: antiquitas præcedere nequit virtute inferior: major natu eſſe non poteſt, qui probus non eſt. Coram Deo non plures annos numerat qui longiorem ætatem habet, ſed qui majori virtute pollet. Homines ex numero annorum, Deus ex probitate morum ætatem computat. *Peccata vitam tollunt.* *Antiquitas cum ſola probitate.* Gen. 4. *Ætas ex moribus.*

401. Inſtructus ac illuſtratus Salomon omni ſcientiarum genere, ſuum regimen auſpicatus eſt tanta omnium exiſtimatione, ut à ſuis reputaretur plus quàm humanus, & ab exteris quæreretur tanquàm divinus. Fuit Salomon adeò potens, ut nihil aggreſſus fuerit, quod non conſequeretur. In eo fuere pares magnitudo ſapientiæ, & felicitas potentiæ. Templum, quod excitavit, magnificum; civitates, quas munivit, ingentes: palatia quæ condidit, 3. Reg. 4. *Salomonis felicitas.*

& ornavit, pulcherrima: majestas in universo & omnigeno famulatu admirabilis: thesauri, quibus potitus est, opulentissimi: clientes, classes, equitatus, & omnis bellicus apparatus innumerabilis: tanta denique Salomon excelluit magnitudine, ut toti orbi admirationi, totius orbis principibus terrori fuerit.

§. SECUNDUS.

Ingratitudo Salomonis cum Dei magnificentia.

Ingratitudo Salomonis.

402. Satis perspeximus beneficia quibus magnificus & munificus Deus Salomonem cumulavit; at quænam Salomon pro tantis beneficiis repositi? Illa melius diceret silentium, quàm novit calamus exprimere. Majori sapientiæ acceptæ correspondit Salomon peccato magis ignorante & stulto. Inter omnes ignorantias & stultitias maxima fuit illius insipientis qui dicebat in corde suo non esse Deum. Ignorantiæ huic simillima est eorum, qui multos colunt Deos; nam in re ipsa idem est negare, atque multiplicare divinitatem; si enim Deus unus non est, nullus est. Si monstrosum foret corpus absque ullo capite, æquè monstrosum esset corpus, quod plura haberet capita, quàm Cerberus, aut Hydra illa, cujus extinctione Herculis virtus enituit.

Psal. 52.

Idololatriæ stultitia.

403. Reputavit Job idololatriam inter iniquitates maximam; nam idololatra naturalem legem frangit, honorem Deo debitum impendendo lignis, lapidibus, & aliis creatis rebus, quod magnopere adversatur naturali lumini, docenti, seu dictanti res omnes creatas suam referre originem ad Deum tanquàm primam causam, & omnium authorem, proindeque infinita perfectione, ac virtute pollentem. In tam crassam & stolidam ignorantiam incidit Salomon ex ingratitudine. *Depravatum est cor Salomonis per mulieres, ut sequeretur Deos alienos.*

Iniquitas idololatriæ.

3. Reg. 11.

Mulier quam sit damnosa viris.

404. Prima ac præcipua idola, quæ Salomonis sapientiam obtenebrarunt, fuere mulieres, utpote viris admodum periculosæ. Ab illis neque sapientia Salomonem, neque fortitudo Sansonem liberavit; sunt idola potentiora, & damnosiora, cùm occidant homines qui adorantes pro illis moriuntur. *A muliere initium factum est pec-*

eſt peccati, & per illam omnes morimur. Ut diabolus Evam deciperet ſuaſionibus longum cum illa conſeruit ſermonem: ut Eva ſuaderet Adamo eſum pomi vetiti, ſatis fuit pomum offerre: *Deditque viro ſuo, qui comedit.* Ut Eva ſuccumberet ſermo tam longus, multiplicatis rationibus; ut Adamus ſuccumbat ſatis eſt pomi oblatio? Ita: quia diabolus indutus ſerpente ſuaſit Evæ, & indutus ipſa Eva ſuaſit Adamo; certè potentior eſt diabolus inſtar mulieris, quàm inſtar ſerpentis ad labefactandam innocentiam: *Fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocaverunt eos ad ſacrificia ſua. At illi comederunt, & adoraverunt Deos earum.* Potentior fuit ſocietas & familiaritas fœminarum, quàm furor militum Madianitarum, ut in rebus temporalibus, ac ſpiritualibus Iſraëlitas deſtruerent. *Eccl. 35.* *Gen. 3.* *Mulieris potentia.* *Num. 25.*

305. Maxima principis excellentia eſt plus ſibi, quàm aliis dominari: qui ad ſe temperandum impotens eſt, alios temperare non poteſt. Ubiprimùm Adamus deliquit, à paradiſo ejectus eſt, privatus illius cuſtodia, quam Deus ipſi commendaverat: *Ut cuſtodiret illum.* Quia perperam cuſtodiret paradiſum, qui ſe nequivit cuſtodire. Emancipavit ſe ſuis fœminis Salomon, & deſiit eſſe homo, nedum Princeps: quia ut rationem hominis conſervaret, libertatem retinere debuit, & ut princeps eſſet, omnino liber, nec alieno arbitrio ſubditus eſſe oportuit. *Princeps temperatus* *Gen. 2.*

306. Interrogavit Chriſtum Pilatus, an Rex Judæorum eſſet: & Dominus reſpondit ſuum regnum de hoc mundo non eſſe, quaſi ſi in hoc mundo regnaret, ſuorum miniſtrorum ope evaderet Judæorum vincula: *Miniſtri mei utique decertarent, ut non traderet Judæis.* Chriſtus re vera Dominus erat totius mundi, & jure hæreditario Judæorum Rex: at ſe non reputabat Regem, quandiu traditus Judæis, eorum poteſtati ſubjacebat: nam regnum, coronam, & principatum amittit quicunque Princeps alterius arbitrio ſubjacet. In cruce regis titulum non reſpuit, quia ibi, ubi hominum redemptionem conſummauit, ſe à Judæorum vinculis eripuit. Princeps eſſe debet omnium in communi, ſed nullius in particulari: hac enim doctrina Principes Chriſtus imbuit. Retraxit Zaram manum, quam ſenſerat filo ligatam (tenui pendet filo imperium maximum) quia intellexit, imperio idoneum non eſſe, qui *Libertas Principis ineſſe debet.* *Joan. 18.* *Princeps alieno arbitrio non tradatur.*

ſuæ manus liberum uſum non habet. Judicavit Principis actionem non eſſe ſubjici alieno arbitrio, præſertim fœminæ, & ideo non acquieſcens illius conſilio oppoſitum executioni mandavit.

Pulchritudini ſubjecta majeſtas.

407. Salomon ſe ignavè addixit mulieribus, & Alexander generoſe deſpexit quandam pulcherrimam ſibi à ſuis ducibus allatam: quia intellexit ſe fœdare majeſtatem, ſi fragili ſe pulchritudini ſubjiceret. Alexander novit eſſe Princeps, & Salomon eſſe deſiit: nam puritas eſt diſtinctivus character animi regii, & Salomon, cùm foret ſapientiſſimus, imbecillitati maximæ ſuccubuit. Imbecillitas maxima noſtræ carni ineſt: & in Salomone culpa gravior, & opprobrium fœdius. Gravior culpa, quia cùm ſciret humanam carnem elevandam eſſe, ut in throno Altiſſimi adoraretur, eam reddidit brutis ipſis abjectiorem. Opprobrium fœdius, quia dehoneſtavit familiam, cujus Deus caput eſt, & nullum inter homines opprobrium fœdius, quàm deturpare ſuis ſceleribus majorum ſuorum ſanguinem.

Concupiſcentia punitur.

408. Nullum flagitium divinam magis indignationem provocat quàm effrænis concupiſcentia. Populus Iſraëliticus ſe frequenter depravavit turpiſſimis idolis obſequendo, & illum Deus puniens conſervabat. Se depravavit præpoſtera libidine Sodoma, & talem ab indignato Deo pœnam ſuſtinuit, ut illius non remaneret veſtigium, niſi in ſolis cineribus. *Subvertit civitates has, & omnem circa regionem, univerſos habitatores urbium, & cuncta terræ virentia.* Quid? Si idololatria majus ſcelus eſt quàm quodcunque à concupiſcentia erumpens, cur in hoc Deus graviùs animadvertit? Quia in concupiſcentia major apparet ingratitudo hominis. Cùm enim homo creatione accepiſſet in ſe ſimilitudinem Dei, & Deus incarnatione ſibi adjunxiſſet naturam, & ſimilitudinem hominis, concupiſcentia deturpat ingratus homo, & reddit abjectiorem brutis ipſis carnem illam, quam creator ſupra omnes Angelorum hierarchias ſublimavit. Confuſione linguarum punivit Deus audaces contra divinam immenſitatem: *Confundamus linguam eorum.* Verùm depravatos in ſuis concupiſcentiis omnino extinxit univerſali diluvio: *Delevit omnem ſubſtantiam, quæ erat ſuper terram.* Quia licèt audacia volentium expugnare cœlum fuerit major, tamen culpa turpiſſimorum ingratior fuit. Quia cùm forent redimendi à

Gen. 19.

Gen. 11.

Gen. 7.

Deo

Deo humana carne opprobria & dolores passura, Deum offenderunt maculata & deturpata ipsa carne, quam à Deo acceperant.

409. Prima malorum omnium Salomoni abes & radix fuit ingratitudo: si enim gratus foret, infidelis non esset. Adolescentis Josephi pudicitiam tentavit impudica domina, cui Josephus demiratus ait non posse se offendere dominum sui, cui valde erat obstrictus, nec Deum suum, à quo acceperat vitam & libertatem: *Quomodò ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum.* Gratitudo igitur eripuit Josephum de manibus impudicæ dominæ, eumque totius Ægypti dominum constituit. Illa enim multum confert, ut quis fidelis, ac felix evadat. *Ingratitudo radix malorum.* Gen. 30.

410. Erat Josephus vir justus, & ab illo patrando scelere abstinuit metu priùs ne Putipharem, deinde ne Deum offenderet: *Quomodò ergo possum hoc malum facere?* Nam circa culpam contra Deum versatur misericordia, circa offensam præsertim ingratitudinis contra proximum, justitia: & certè peius est fieri ingratus, quàm peccator: nam peccator, quamvis differat solutionem, non negat debitum, ingratus verò ut neget obligationem, ipso debito benefactorem offendit. Distulit bonus latro solutionem usque ad patibulum, in eo tamen se debitorem falsus est: *Nos quidem justè, nam digna factis recipimus.* At Judæi ut negarent debitum redemptionis, & Christum vitâ privarent, impulsi sunt ipso beneficio assumptæ carnis humanæ: *Quia cùm homo sis, facis te ipsum Deum.* Certè mirandum est quòd creaturæ inter omnes nobilissimæ: ac sapientissimæ, qualis Lucifer, Adamus, Salomon laberentur in pessimum vitium ingratitudinis: cùm sit idem ingratum atque ignorantem esse. Quid igitur in causa est, ut evadant turpiter ingrati, qui sapientiâ præditi, & mentis perspicacis compotes sunt? Superbia, qua excæcati volunt omnia suo judicio deferri: est arrogantia pinnaculum, ex quo ruunt præcipites, qui de sua sapientia sibi complacent, ac inaniter intumescunt. *Proxima offensa quàm grave.* Luc. 23. *Sapientium ingratitudo.* Joan. 10.

§ TERTIUS.

Ingratitudo cupida Salomonis.

411. Fuit Salomon idololatra & cupidus: nam idolum cupiditatis *Cupiditas Principis est ingratitudo.*

ditatis ſceptro ineſt: & quidem peſſima ingratitudo eſt Principem flagrare cupiditate erga ſubditos: nam ſubjectioni (eſt ſubjectio maximum in humanis donum) quam accipit à ſubditis, correſpondet, volens elicere ab eorum venis ſanguinem, qui eſt fons vitæ. Fuit Salomon adeo divitiarum avidus, ut cùm polleret theſauris opulentiſſimis, ſuos tributis multiplicatis vexaret. *Pater tuus duriſſimum jugum impoſuit nobis* (dicebat populus ad Roboamum
3. *Reg.* 12. ejus filium) *tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui.* Nullus in Principe major error dari poteſt, quàm quærere cum diſcrimine, quod ex beneficentia relinquendum eſt: ſiquidem major virtutum gloria in boni firmitate collocatur. Regnum turbat, & periculo exponit ſubditorum obedientiam Princeps cupidus: nam cupiditas cum ipſo ſceptro affert tyrannidem.

Princeps eſſe debet paſtor.

412. Princeps eſſe debet paſtor, & non mercenarius erga ſuos: paſtor gregem ſuum paſcit, mercenarius ſe paſcit de alieno grege: Deus verò ægrè fert commutari amorem utilitate: *Ecce ego ipſe ſuper paſtores requiram gregem meum de manu eorum* (loquebatur Deus d ePrincipibus Iſraelis) *& ceſſare faciam eos, ut ultra non paſcant gregem, nec paſcant amplius: paſtores ſemetipſos, & liberabo gregem*
Ezech. 34. *meum de ore eorum, & non erit ultra eis in eſcam.* Noluit eos ſuum populum paſcere, quia cum debuerint paſtores agere, agebant mercenarios. Paſtor tuetur gregem, mercenarius deſtruit: nam ille regit ductus amore, hic cupiditate. Principes autem Iſraelis adeo erant cupidi, ut ſe ſolos vellent paſcere. Suos Chriſtus diſcipulos conſtituerat mundi paſtores, & illis dixit poſtea mitti ſicut
Matth. 10. oves inter lupos: *Ecce ego mitto vos, ſicut oves in medio luporum.* Quid? ſi facit paſtores, quomodò mittit tanquàm oves? De ove detrahitur lana & lac, ut alii veſtiantur ac ſuſtententur: & hoc Principis onus eſt ſibi demere in aliorum remedium, & non exuere alios, ut ſe induat. Conſtituit igitur Chriſtus diſcipulos ſuos paſtores, & oves: paſtores ut ſuas oves paſcerent: oves, ut ſeipſis ad veſtiendum & alendum opem ferrent.

Tributa parcè exigat Princeps.

413. Non defuere olim qui ſuadebant Alexandro, ut tributa à ſuis populis exigeret, quibus ille: Imitari placet bonum hortulanum; qui in plantando potiùs quàm in avellendo collocat induſtriam. Documentum politicum eſt utile omnibus, ſervare plantam,

tam, ut fructum proferat: & non destruere gregem prò nimiùm tondenda lana, & lacte exprimendo. Deliquit Adamus in paradiso, & induit se ovinis pellibus: *Fecitque eis tunicas pelliceas.* Pro Adami peccato abolendo natus Christus induitur pano: *Panis involutum.* Nam Adamus tanquam Princeps peccator parvi fecit excoriare oves, ut se indueret, Christus ut justissimus Dominus vestitur pano, qui ex lana conficitur absque detrimento ovium. Tempestivè gregem tondere ac mulgere, pastoris est: excoriare, & sanguinem elicere, tyranni. *Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum, & qui vehementer emungit, elicit sanguinem.* Gen. 3. Luc. 2.

414. Tributa sunt imponenda populo temperatè, & advertenter: quia non tam recusat populus vitæ pericula subire, quàm fortunarum pati detrimenta: præsertim quando ipsas fortunas sudor, vel sanguis comparavit. David maluit sustinere sitim, quàm bibere urceum aquæ suorum militum partæ sanguine. Roboam illius nepos ob immmoderata tributa regnum & subditos amisit: *Recessitque Israël à domo David usque in præsentem diem.* Theopompus Lacedemoniæ Rex nonnulla tributa, quæ Reges antecessores imposuerant populo, remisit: & cùm ejus uxor quereretur relinquendum successori Principi regnum tenue, respondit: *At relinquo diuturnius:* quasi ex tali tenuitate ad majorem firmitatem regnum vires ceperit: Quando tributa immodica sunt, regni duratio modica est: quia innatus dolor torquet omnes. Non sustinet populus emitti sanguinem è venis, quibus assiduo labore, partum retinet: nec patitur nobilitas manere sine privilegio sanguinem, quem ad majorem ipsius splendorem profudit. Prov. 30. *Populus cautè tractandus a Principe.* 1. Reg. 23. 3. Reg 12.

415. Mersus sopore gravi erat Adamus, quem Deus illi immisit, ne sentiret ablationem costæ eripiendæ, ut formaretur Eva: *Immisit soporem in Adam:* quicunque enim vigil dolet vehementer de re sibi ablata. Princeps optimus magno pere curare debet, ne sit oneri subditis. Suadebat diabolus Christo in deserto, ut se daret præcipitem fisus adventu subito Angelorum, qui offensionem omnem cadentis depellerent manibus portantes: *Angelis suis mandavit de te, & in manibus tollent te.* Displicuit Domino adducta ratio, & illico declaravit illum tentatorem esse: *Non tentabis* *Princeps debet levare & non gravare subditos.* Gen. 2. Matth. 4.

Dominum

Dominum Deum tuum. Quia Rex optimus ſemper renuit onerare, nec permittit à ſuis unquam ſubditis portari, præſertim inaniter, & inutiliter. Quando opus fuerit aliquid ab illis auferri (ſicut Deus abſtulit ab Adamo) ita fiat, ut non doleant. Præcipua Regis cura ſit omnibus conferre, & à nullo auferre, & ſic non erit populis importunus.

Liberalitas dat titulum Regis.

416. Donando conſervat Rex titulum, auferendo, ſeu recipiendo perdit. Quando Magi inquirebant Chriſtum, Hieroſolymam intrantes dicebant: *Ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum.* Ore pleno Chriſtum appellantes Regem: quando verò ingreſſi ſunt locum, ubi Chriſtus erat, appellatur puer: *Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus.* Cur antea Rex, poſtea vocatur puer? Quia ante ingreſſum domus illius magi accipiebant à Chriſto, ſcilicet illuſtrationem mentis, impulſum voluntatis, & ſplendorem ductricis ſtellæ, quà prævià ferebantur: at poſt ingreſſum, Chriſtus accepit ab illis munera, aurum, thus & Myrrham. Princeps qui à ſuis ſubditis accipit, nec Regis, nec Domini retinet titulum.

Matth. 2.

Luc. 10.

Quando Chriſtus domum Magdalenæ intravit, Jeſus appellatus eſt: *Intravit Jeſus in quoddam Caſtellum*, quando ingreſſum excipiens Magdalena ad illius pedes ſedebat, vocatur Dominus, *Sedens ſecùs pedes Domini.* Cur hìc Dominus, & non antea? Quia antea veniebat accepturus hoſpitium: poſtea conferebat beneficia ipſi Magdalæ & toti domui. Viderunt fratres Joſephum ſtellis, & ipſarum luce circunfuſum, & non ideo indicarunt Regem: at futurum Regem ſuſpicati ſunt, quando viderunt tritici manipulis circundatum: *Numquid Rex noſter eris.* Quia ſtellæ deſignabant luces & ſplendores, quibus Joſephus in ſe clareſceret: manipuli deſignabant frumentum, quo populum famelicum alens, & ſatians gubernaret.

Gen. 37.

Tributa imponendi modus.

417. Dicta hactenus reducuntur ad duo, alterum non debere Principem tributa imponere abſque boni publici cauſa & neceſſitate probata: alterum, quando hæc concurrunt, debere ſubditos ſuo Principi neceſſaria ſuppeditare: quia nec totum ſine partibus, nec partes ſine toto poſſunt ſubſiſtere. Si lex naturalis obligat ſubditos ad tuendum ſuum Principem vitâ, quomodò re-

nuent

nuent illum tueri fortunis? Humanum corpus ex multiplici genere membrorum coaleſcit, & omnia, ſe exponunt periculo, ut depellant ſui capitis, vel cordis ictum: quia vita in utroque ſita eſt. Sicut hæc naturalis lex adſtringit corpus humanum, ita & politicum, cujus caput & cor Princeps eſt, quem ſubditi tenentur defendere tanquàm membra inferiora. Injunxit Chriſtus Petro, ut iret piſcatum, ad ſolvendum tributum Cæſari: miſit Petrus rete in mare, & cepit piſcem, in cujus ventre invenit monetam, ut ſolveret: *Illum ſumens da eis pro me, & te.* Videbatur ſupervacuus labor iſte, cùm ex depoſito collegii tributum ſolvi poſſet: cur igitur vult Chriſtus defatigari Petrum, & miraculum in piſce patrari? Omnes Chriſti actiones fuere nobis pro documento. Voluit nos docere eſſe homines obſtrictos ad ſolvendum tributum non tantum ex bonis, quibus abſque labore partis fruuntur, ſed etiam ex illis, quæ multo ſuo labore comparant: debere ſingulos fatigari, & etiam ſi poſſint, miracula edere ad tuendam & conſervandam rempublicam: debere neminem potentem eſſe ad non ſolvendum, cùm Chriſtus ſe miraculis potentem exhibuerit, ut ſolveret. Chriſtus noluit immunitatem à tributis: & qui ſunt qui velint eſſe magis immunes quàm Chriſtus? *Matth. 17. Tributum ſolvendum etiam cum labore.*

418. Incumbit ſubditis de ſuis fortunis opem ferre principi egeno. Vidit Iſaias duos Seraphinos ſex alis inſtructos: *Duabus volabant*, reliquis quatuor tegebant vultum, & pedes Dei. Animadverto quòd hactenus animadvertit nemo, ſcilicet, ſi alæ ad volatum collatæ ſunt, cur Seraphini duabus tantùm volant, & quatuor Deum tegunt: nonne ſatiùs fuit quatuor volare, & duabus tegere? Locus, in quo Seraphini Deum vident, objecti dubii ſolutionem reddet: locus eſt thronus: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium.* Thronus ille repræſentabat crucem, quæ ſicut Dei corpori tormentum & egeſtatem, ita illius gloriæ & majeſtati ſolium præbuit. Cùm igitur Seraphini Deum videant in cruce Regem pauperem ac nudum, ſe privant alarum uſu, & volunt minùs volare ad celſiora, ut ſuo principi opem ferant. Quando Chriſtus triumphans Hieroſolymam ingreſſus eſt, cives ſe exuebant palliis, ut projicerent ad illius pedes: *Sternebant veſtimenta in via.* Cur in hoc ſolo ingreſſu ad Chriſti obſequium ſe privarunt *Princeps alendus, & tegendus à ſubditis. Iſai. 6.* *Marc. 11.*

runt vestimentis? Quia Christus ingrediebatur tanquàm Rex pauper juxta Zachariam: *Ecce Rex tuus venit tibi pauper.*

Zach. 9.

Tributa imponendi modus.

419. Contributio esse debet proportionata, suavia media, spontanea executio, temperati ministri, pauca tributa. Nam deficiente proportione contributio evadet injusta: si media fuerint dura, non erunt tolerabilia: violenta executio multis exponitur periculis: ministri immoderati sunt perturbatores: multiplicata tributa Principis fidem ac moderationem infirmant. Vidit in somnis Nabuchodonozor arborem, quæ suum exprimebat imperium, & sacer textus in illius ramis & foliis notavit pulchritudinem, in fructibus nimietatem: *Folia ejus pulcherrima, & fructus ejus nimius.* Fructus regalis arboris sunt contributiones, quas solvunt Regi subditi: idcirco sacer textus commendavit ramos luxuriantes foliis, & non fructus: cùm enim forent nimii, boni esse non poterant: plus conferunt ad destructionem, quàm ad remedium: & præcipuum onus sceptri est conservare? Notavit Salomon carere Rege locustas: *Regem locusta non habet.* Et quanvis non subdiderit rationem, ea videtur innotescere: quia cùm hujusmodi animalcula versentur in destruendo ac vastando, non poterat inter illa dari aliquod, quod regalem coronam mereretur.

Dan. 4.

Principis est conservare, & non destruere.

Prov. 30.

Supplicium puniti Regis in documentum.

420. Punivit Deus Salomonem tanquàm ingratum & cupidum, ut hoc supplicio Regibus documentum daret. Filium ejus Roboamum spoliavit decem tribubus Israëlis, & impendit illarum sceptrum Jeroboamo subdito: ut intelligerent mortales discrimen inter Principem & subditum in sola Dei manu situm esse: conservationem sceptri ab ejus justo ac moderato usu pendere. Declaravit Salomoni relinquere tribum Judææ, & Hierusalem filio ejus Roboamo propter Davidem, ut intelligeret memoriam Principis grati, immortalem, ingrati, caducam esse. Præterea injunxit Deus prophetæ Ahias, ut scinderet pallium in partes duodecim, quando Salomonis pronunciaret supplicium. Hac enim significatione possent noviss Principes se ingratitudine lacerare purpuram, suis liberis relinquendam: siquidem illam induunt, ut æquè dominentur subditis hominibus, & propriis passionibus.

3. Reg. 11.

Ingratitudo lacerat purpuram.

Beneficiis offendere ingratitudo maxima

421. At cur punit Deus Salomonem tanquàm ingratum prædictis significationibus, cùm videamus tot ingratos impunè transire?

sire? quia Salomon inter omnes principes majora à Deo accepit beneficia sapientiæ & magnitudinis, & beneficiis ipsis offendere, maxima offensa est. Quænam gens flagitiosior & perversior quàm Sodomitica & Samaritana? Et tamen judicavit Deus peiorem Judaicam: *Vicisti eas sceleribus tuis.* Sodomitæ & Samaritani vivebant sine templo & lege, absque sacerdotibus & prophetis: Judæi fruentes his omnibus beneficiis, violabant legem, prophanabant templum, despiciebant sacerdotes, occludebant aures prophetis. Igitur rectè infertur Judæos fuisse peiores: nam obstrictior est ingratior: & qui plus debet, ingratitudine plus offendit: siquidem ibi maius delictum, ubi maior est favor. *Ezech. 16.*

CAPUT VIII.

Ingratitudo politica Jeroboami cum impietate portavit supplicium Dei.

§. PRIMUS.

Impia, ut vocant, ratio status fecit ingratum Jeroboamum.

422. Ingentes esse solent errores ingratitudinis politicæ, cui cùm desint oculi ad videndum, superest cæcitas ad errandum. Declarato Jeroboamo Regi decem tribuum, dixit propheta Ahias Dei nomine, si gradum faceret per semitas justitiæ & veritatis, ut fecerat Rex David, fore ut ejus familia & posteritas retineret sceptrum. Conservatio enim Principum in sola justitia & veritate sita est. *Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus: utrùm bovem cujuspiam calumniatus sum, si oppressi aliquem.* Ut Samuel se commendaret Principem sanctum, cur loquitur de justitia, & veritate, quam observaverat, & non de puritate qua splenduerat, præsertim agnoscens regimen Heli antecessoris periisse ex impunitate filiorum? Recèns erectus erat Saul in Regem Israëlis: idcircò propheta meminit de virtutibus, quæ magis Regem decent, qualis justitia & veritas. *Ingratitudinis cæcitas.* *3. Reg. 11.* *1. Reg. 12.*

423. Contulit Deus Jeroboamo sceptrum & consilium, ut per-

Bonum animæ plusvis sit universo mundo.

petuaret, & certè plus contulit dans consilium, quàm sceptrum: nam collato sceptro constituit dominum Israëlis, dato consilio voluit esse dominum suarum passionum: & quidem plus est dominari sibi, quàm universo mundo: nam imperium mundi cadit in bonum falsum & caducum, imperium rationis cadit in bonum verum & spirituale animæ, quod æternum cùm sit, stat pluris universo orbe. Diabolus volens expugnare & in suam ditionem redigere animam Christi servatoris, illi obtulit totum mundum: *Hæc omnia tibi dabo,* Quia tanquàm peritus & industrius mercator probè noverat oblato, & etiam dato universo orbe emere vili pretio bonum spirituale animæ, utpote inæstimabilis valoris.

Consilium bonum est magnum beneficium.

424. Cùm verò esset beneficium sceptri magnum existimatione hominum, & re ipsa majus beneficium consilium Dei, Jeroboamus utrique beneficio ita malè correspondit, ut ex quadam falsa status politici ratione Deum deseruerit factus idololatra. Timuit Roboamum Regem Judææ, & propriis diffidit subditis: nam ingratus ambitiosus omnia timet, ac diffidit omnibus: ut igitur suos à conspectu Roboami faceret alienos, & à sacrificiis, quæ Hierosolymis fieri contendebant, duos erexit adorandos vitulos in Bethel & Dan, prætextu novæ religionis. *Excogitato consilio* 3. Reg. 12. *fecit duos vitulos, & dixit eis nolite ascendere in Hierusalem.* Unum vitulum antea adoraverat populus: duos conflavit, & adorandos proposuit Jeroboam: prius peccatum populi, posterius Regis fuit: semper enim majorum Principum majora sunt peccata.

Aurum efficax ad expugnandum.

425. Ex auro fuere idola, ut auri rutilantis splendor oculos Israëlitarum perstringeret: *Si lapsus fuerit, erit anima pro anima ejus, aut talentum argenti appendes.* Videbatur sufficere ad intentum Micheæ corporalis illa pœna infligenda illi qui fugitivum servum dimitteret: cur addit aliam solvendi aurum vel argentum pro illo? Volebat compellere Acab, & ideo fecit mentionem de solvendo argento, ut si manus non daret territus priori pœna, saltem timore solvendi argenti talentum se subjiceret: nam aurum & argentum sunt arma potentiora ad expugnandum animos rebelles: & certè idolum, cui majorem exhibebant cultum Israëlitæ, aurum & argentum fuit. 3. Reg. 20.

426. Tres parit ingratitudo errores, nescientiam, infidelitatem, dolum:

dolum: ignorat ad negandum debitum: est infidelis, quia fide caret: decipit, quia malitiam parentem agnoscit. In hos omnes incidit errores ingratus Jeroboamus. Deum nescivit, quia illi non credidit: negavit debitum factus idololatra ad conservandum sceptrum. Incredulos deserit Deus spiritu sancto attestante: *Væ dissoluti corde, qui non credunt Deo, & ideo non protegentur ab eo.* Nam idem est negare Deum, atque illi non credere: si enim Deus non foret veritas, Deus non esset. Quando Christus exposuit discipulis se ab eis discessurum, Thomas agnoscendi Dominum cupidus, dixit se ipsos nescire quò tenderent, & viam qua tenderent, cui Dominus: *Ego sum via, veritas, & vita.* Quid? Si Christus se discipulis tanquàm Dei filium intendebat manifestare, cur non dicit se regredi ad Patrem, à quo fuerat egressus? *A Deo exivit, & ad Deum vadit.* Quia voluit ut intelligerent discipulos ipsum ex veritate filium Dei esse agnoscendum; nam via ad reperiendum Deum veritas est, & ipse Deus veritas, & vita nostra est. *Ego sum via, veritas, & vita.*

Ingratitudo quos errores pariat.

Eccl. 2.

Joan. 14.

Veritas Christum ostendit.

Joan. 13.

427. Fuit Jeroboamus ingratus oblivioſus in non adhibendo fidem Deo, & idololatra ob rationem, ut vocant, status; nam hujusmodi politica ratio Principum Deus, seu idolum est, proindeque inter omnes ingratitudinis error pessimus. Siquidem ingrati ac stulti Principes, cùm accipiant sceptrum à manu divina, illius conservationem quærunt in mendacio humano. Tres sunt veritates quæ tuentur ac servant Principem, veritas in lege, veritas in justitia, & veritas in verbo. Videtur Deus pluris veritatem, quàm se ipsum facere: nam ad ferendum testimonium de verbo Dei. Venit Baptista, *Ut testimonium perhiberet de lumine.* At ut testaretur de veritate, venit Filius Dei. *Ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati.* Qui autem non æstimat veritatem, Deum contemnit, qui est ipsamet veritas. *Ego sum veritas.*

Veritas conservat Principem.

Veritas quanti fiat a Deo.

Joan. 1.

Joan. 18.

428. Scelus maximum Jeroboami pollulavit ex fictione, ex qua suos subditos reddidit infideles: & certè omni caret fide ac religione qui fingit: nam fictio coalescit ex malitia & mendacio, cum quibus neque fides, neque lex tuta esse potest. Christus in templo dejecit pecuniam, & mensas collybistarum, quas invenit; *Nummulariorum effudit æs.* Cur non dejecit aves, quæ ibi vendebantur,

Fictio & mendacium detestabile.

Joan. 2.

tur, sed solum præcepit, ut auferrentur? *Auferte ista hinc.* Quia pecuniam ferebant in templum prætextu religionis ac pietatis, cùm re vera sua lucra & emolumenta intenderent. Foris ostendebant se velle suppeditare necessaria sacrificiis, & sola intus cupiditas attendebatur.

Fraus & mendacium quid odibile.

429. De bono & perfecto viro dixit Propheta; *Qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo.* Ex qua radice illi provenit nec dolos nectere, nec fraudes meditari? Quia bonis fragilibus ex cupiditate non devoverat cor suum. *Non accepit in vano animam suam*; Immodicus enim bonorum temporalium amor in cor humanum fraudes ingerit. Religione ficta, & mendaci voluit Jeroboamus conservari, & ex illa decidit in interitum; Deus enim diu non sustinet fraudulentos. *Mittite eum in tenebras exteriores.* Cur tanta celeritas in expellendo hoc homine à convivio, quo cælestes nuptiæ celebrantur? cur non expectat Dominus nuptiarum finem, ut tradat ministris torquendum? quia cùm esset peccator cupiebat videri justus mensæ inter justos accumbens. Et quanvis Deus interdum sustineat peccatores manifestos, at non dissimulat in puniendo Jeroboamos fictos, & fraudulenter tectos, omnes à se & à suo regno ejicit.

Psal. 23.

Matth. 22.

Hypocrisis odibilis Deo.

Politica contra Dei legem pessima.

430. Deseruit Jeroboamus legem Dei, & rationem politicam conservandi statum fecit religionem: *Excogitato consilio.* Et potest verti in dubium, quisnam fuerit ex erroribus major, deserere legem Dei, an subjicere legem Dei politicæ rationi? Pessimus error apostasia est: sed major malitia velle de errore religionem facere: cùm sit honorem Dei vertere in ipsius offensam non sine maxima injuria. Anima reipublicæ est lex divina, quæ si etiam non animet politicam status rationem, hæc manebit teterrimum cadaver pertinens ac perducens ad Erebum: proindeque in æternum exitium.

3. Reg. 12.

Religio & justitia in Principe.

431. Rex pollere debet religione ac justitia: religione Deo satisfacit, justitia subditis. Habet se Rex instar navarchi, qui ut dexterrimè navim dirigat, modò elevat in cœlum oculos, modò dejicit in mare: suspicit cœlum, ut observet stellas duces, despicit mare, ut declinet brevia & syrtes, ne infelici pereat naufragio. Volens Deus favere populo suo, dedit illi geminum gubernatorem, scili-

scilicet Aaronem & Moysen fratres, alterum sacerdotem religiosum, alterum judicem integrum, ut significaret in Rege optimo conjungendam esse fraterno nexu religionem Aaronis, & justitiam Moysis. *Melchisedech Rex Salem sacerdos Altissimi.* Melchisedech idem valet, atque Rex justitiæ, & ideo Rex optimus, quia simul Sacerdos & Rex conjunxit in se uno religionem erga Deum, & justitiam erga homines: quia optimo Regi nihil magis præ oculis est, quàm religio vera, & justitia. Gen. 14.

§. SECUNDUS.

Maximum in Principe scelus est malum exemplum, quo præit aliis.

432. Decepit Ieroboamus se ipsum, ac decepit subditos suos falsa religione. *Fecit duos vitulos.* Decepit se ipsum: quia sceptrum diu stare nequit absque legis divinæ observantia. Per Danielem prædixit Deus imperii ruinam; *Cum deficiet hostia & sacrificium.* Christus sic minatus est Hebræis: *Relinquetur vobis domus vestra deserta.* Et subdens exitii, seu vastitatis causam, ait: *Dico enim vobis, non me videbitis amodò.* Deo recedente & abeunte, regnum deficit. *Religionis defectus est imperiorum ruina.* 3. Reg. 12. Dan. 9 Matth. 13.

433. Decepit Ieroboamus subditos suos, quia se gerens authorem idolorum omnes in idololatriam impulit, proindeque inter reliquos idololatras primatum tenuit. Reliqui enim acceperunt, Rex ipse exemplum præbuit: & quidem præbere malum exemplum est maximum in Principe scelus. Nam peccatorem esse, ingratitudo hominis est: authorem peccati esse, ingratitudo dæmonis. Quotiescunque sacer textus meminit de idololatria Israëlis, nominat Ieroboamum tanquàm sceleris hujusmodi authorem: *Qui peccavit, & peccare fecit Israel.* Principis enim exemplum malum non solum reddit illum authorem peccatorum totius regni, sed facit, ut ea omnia subditorum peccata in ipsum Principem recidant, sintque illi & aliis communia. *Ab alienis parce servo tuo.* Efflagitabat David veniam peccatorum, quæ subditi commiserant, eo quòd ea sibi, malo exemplo appropriaverit. *In malo exemplum Regis pessimum.* *Peccata populi in Principem recidunt.* 3. Reg. 14. Psal. 18.

434. Facit ad proximè dicta sermo Christi cum Nicodemo: *Testi-*

Principis sunt peccata subditorum. Joan. 2.

Testimonium meum non accipitis. Si Christus ad unum Nicodemum loquitur, cur videtur extendere sermonem ad plurimos? Erat Princeps inter Hebræos Nicodemus: *Princeps Judæorum:* idcircò in eo delicta subditorum arguebat; nam populi delicta Princeps in se recipit. Est scelus Principis cum ipso sublimatum in solio, atque adeo cùm debuisset omnibus parere despectum, & abominationem, solet reverentiam & amorem conciliare. Diabolica malitia non excogitavit fraudem callidiorem, ut ad flagitia provocaret, quàm flagitiosos, omnique turpitudinum genere contaminatos homines fingere Deos; quia sic possent in divinitate illa ficta suorum scelerum exemplum ac excusationem reperire. Fœmina illa flagitiosa, quæ potabat homines abominationibus, elevata apparuit super montes: *Septem montes sunt, super quos mulier sedet.* Addit sacer textus plurimos ad perditionem confluxisse: proclive enim fuit quòd homines ad peccatum sublimatum, & honoratum accurrerent. Opus est igitur ut Princeps à se abjiciat, & despiciat scelera, ne à subditis magni fiant.

Apoc. 7.

Exempli Principis efficacia.

435. Simillimi sunt subditi rotis Ezechielis, quæ semper sequebantur motum Cherubini præeuntis: & quidem homines plus moventur exemplo, quàm lege: nam lex via est longa, exemplum semita brevis. Si optima exempla vim habent multam ad excitandum, pessima longè potentiùs & efficaciùs excitant. Satis non fuit optimum exemplum Moysis ut ab idololatria deterreret populum: *Peccavit populus tuus.* Et satis fuit pessimum Ieroboami, ut in cultum vitulorum impelleret populum, & hic per tot annos desereret Deum, ejusque legem; *Qui peccavit & peccare fecit Israel.* Dicebat Ægyptiacus philosophus Principem esse Deorum postremum, & hominum primum; cùm enim debeat sectari Deum, & gubernare homines, oportet fieri archetypum cœli, & exemplar mundi. Venenum reconditum intra vas, potest occidere unum vel alterum; si tamen mittatur in fontem, quò tendunt omnes potandi causâ, interficiet plurimos; & ideo maximum in Principe scelus est exemplum malum.

Exod. 32.

3. Reg. 12.

§. TER-

§. TERTIUS.

Supplicium ingratitudinis politicæ Jeroboami.

436. Interemit Jeroboamus ſubditos ſuos veneno falſi cultus; nam vera religio eſt fons, omnibus affluenter vitam impendens. Propter illius ingratitudinem & infidelitatem Deus ejus familiam ſceptro & vitâ ſpoliavit; nam ingratitudinis politicæ errores ſecum, cum impietate, portant ſupplicium; & nihil eſt quod ingratitudine conſervetur: ingrata oblivio offendit, infidelitas movet Dei iracundiam, fraus abominationem: *Mundabo* (ait Deus) *reliquias domus Jeroboam, ſicut mundari ſolet fimus uſque ad purum.* Poſteritas impiorum evaneſcit tanquàm fumus: & quicunque Princeps voluerit ſuam poſteritatem conſervare & perpetuare, debet gratus eſſe, & zelator divinæ legis: nam gratitudo Principis Deum obſtringit, & lex divina obſervantem conſervat. Legem divinam Chriſtus in mundum attulit, ut eius obſervatione mundus conſervaretur. Quòd ſi Deus permittit in aliquod tempus falſum cultum, hujuſmodi permiſſio eſt in hominum ſupplicium, & non in Principum conſervationem. Hoc exempla vetera teſtantur, recentiora lugent: *Impius facit opus inſtabile: & quaſi tempeſtas tranſiens erit impius.*

Religio falſa deſtruit, ſicut vera conſervat Principes.

3. Reg. 14.

Legis obſervatio conſervat principem.

Prov. 11.

437. Extincta eſt ita breviter familia & poſteritas Jeroboami, ut in ſucceſſorem ejus, & ipſius impietatis filium Nadab rebellaverit ſubditus ejuſdem Baaſa, & illum vitâ ſpolians, ac ſceptro potitus, extinxerit univerſam familiam Jeroboami, juxta ſupplicium à Deo prænuntiatum. Sunt impii & tyranni valde ſimiles fulmini, quod ubiprimùm circunfuſo igne corripit, & abſumit omnia, ſtatim evaneſcit. Idcircò Chriſtus juxta Iſaiam aſſimilavit fulguri ruinam Luciferi: ſi enim ut impius cecidit, & ut ignis exarſit, etiam evanuit inſtar fulguris: *Videbam Satanam ſicut fulgur de cœlo cadentem.* Inſtar fulguris brevi duravit in loco, ubi aſcendere ex ambitione cupidus appetiit; nam hoc ſupplicium conſequitur ambitioſos deſertores Dei, qualis fuit Jeroboamus, & ejus liberi.

Supplicium Jeroboami

Iſai. 14.

438. Verùm ſi Deus gravi illo ſupplicio animadvertit in Princi-

Author criminis gravius punitur.

pem ob scelus vitulorum, quos erexit adorandos, cur non punit eius sequaces idololatras? quia author sceleris omnem meretur pœnam.

Matth. 26.

Inter omnes qui in horto catervatim irruerunt in Dominum, soli Malcho Pontificis servo Petrus inflixit vulnus, quin in reliquos ullum dirigeret ictum. Cur uno tantum sauciato, non vulnerat alios? Malchus præferebat laternam, ut alios duceret: qui verò ad malum committendum prælucet cæteris, omne in se convertit supplicium. Voluit Deus punire Coreb, & cum eo ducentos & quinquaginta viros, eo quòd in Moysen seditionem moverent: tunc Moyses & Aaron genibus flexis deprecabantur Deum, ne pro scelere unius omnes plecteret: *Num. 16.* *Num uno peccante contra omnes ira tua desæviet.* Videbantur ex metu quasi delirantes falsa proponere. Si enim facta seditione tot homines deliquerunt, cur de solo delicto Coreb mentionem faciunt? quia Coreb fuit caput seditionis, proindeque author totius sceleris, & ideo manebat omnium supplicio obnoxius.

Peccata multorum tribuuntur uni authori.

§. QUARTUS.

Impia ratio politici status semper fuit ruina Principum.

Status impia ratio est principum ruina.

439. Elegit Deus Baasam in pœnam familiæ Jeroboami propter eius impietatem, ad quòd munus, ei confert sceptrum: verùm Baasa supplicio executioni mandato impius manifestatur instar Jeroboami. *3. Reg. 15.* Cur sic excæcatur, ut non cogitet recens exemplum, ad vitandam culpam, & declinandum supplicium? quia Princeps arbitratur in sola politica status ratione quantunvis impia conservationem habere; & certè ingratitudinem Hebræorum idololatria semper associavit. In solitudine defecit à Deo populus ad vitulum, quando Deus eum ducebat per miracula: *Exod. 32.* *Fac nobis Deos, qui nos præcedant.* In terra promissionis cumulatus à Deo beneficiis, impletus est idolis. *Isai. 2.* *Repleta est terra eius idolis.* Cùm enim esset populus ingratus, ingratorum idolum diabolus est, & in diabolo omnes ingratitudinis errores reperiuntur. *Matth. 8.* *Venisti huc ante tempus torquere nos.* Extrahebat Christus dæmones à sepulchris: *Occurrerunt*

runt ei duo dæmonia de monumentis exeuntes: Et illi querebantur Dominum, quasi ab eo torquerentur: at nullum diabolo gravius tormentum est, quàm offerri ipsi occasionem ad gratificandum: cum enim ille fuerit primus author ingratitudinis, ideò primum idolum mansit ingratorum.

440. Indignatus Deus contra ingratitudinem Baasa misit ad illum prophetam, qui diceret: siquidem Dei omnipotentis auxilio fuerat erectus de terræ pulvere ad thronum Israëlis: & institerat vestigiis ac erroribus Jeroboami, pro comperto haberet subiturum idem supplicium ingratitudinis: nam politica ratio quæ nititur impietate, secum portat interitum: *Faciam domum tuam, sicut domum Jeroboam.* Noto hujusmodi Dei indignationem: si enim cor generosum æquè obliviscitur injurias sibi illatas, atque beneficia à se collata, cur Deus minatur Baasa propter offensam ab eo acceptam, & collatum illi honorem exprobrat? *Exaltavi te de pulvere, & posui ducem super populum meum.* Aliter se gessit Deus erga populum suum, quando per legatum missum ad Pharaonem, exegit illius libertatem ad sacrificandum in solitudine: *Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi in deserto.* Cum enim intenderet Deus populum suum in libertatem asserere, illique tellurem promissionis subjicere, & prænosceret illius rebellionem in deserto, solum recordatur sacrificii, quod ab ipso populo sperabat: nam generosus animus æquè immemor est injuriarum, quas accipit, & beneficiorum, quæ confert: solumque recordatur impensi sibi obsequii.

Impietas fert exitium.

3. Reg. 16.

Memoria beneficii, oblivio injuriæ.

3. Reg. 16. Exod. 5.

441. Servator Dominus quando à peccatis, seu injuriis Deo illatis absolvit Magdalenam, coram Pharisæo eam multum commendavit de acceptis obsequiis, & peccata leviter attigit, idque in ordine ad veniam: *Remittuntur peccata tua.* Est enim benigni Dei nostri ingenium meminisse bonorum, quæ facimus, & obliviscì malorum, quæ patramus: si loquitur de peccato, est ad remittendam injuriam; mentio de illo est novum beneficium, quod meditatur conferre. Cur igitur longè aliter se gessit Deus erga Baasa, ab ipso offensus? quia debito supplicio afficere & coërcere errores ingratitudinis, est justitia simul & magnitudo: justitia, quia ingratitudo est crimen inter omnia pessimum; magnitudo, quia pretium est beneficii, illud magni facere; qui autem non punit in-

Oblivio malorum in Deo. Luc. 7.

Punitio ingratitudinis.

gratum, despicit beneficium, & favet ingratitudini. Mundavit
Luc. 17. Christus leprosos, & simul objurgavit ingratos: *Nonne decem* mundati sunt, & novem ubi sunt? *Non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena?* Nam dissimulare cum ingratis est illis favere.

Memoria beneficiorum torquet ingratos. Num. 14.

442. Ingrati nullo acerbiori supplicio torquentur, quàm beneficiorum memoriâ; hæc enim illis manifestat obligationem, & errorum coarguit. Rebellavit populus in solitudine, & indignatus Deus ait Moysi, se rebelles peste infectos deleturum: *Feriam igitur pestilentia, atque consumam.* Intercessor Moyses pro populo ad Deum, in illius revocat memoriam beneficia, quæ populo contulerat, & supplicium Deus suspendit: *Dimisi secundùm verbum tuum.* Quid? si Deus peccatum illud condonaturus est populo, cur indignatur? quia indignatio contra ingratos semper est justa; & suspendere pestis supplicium, non fuit condonatio peccati, sed majus supplicium; quia cùm Moyses interim referret populo beneficia à Deo accepta, & populus esset ingratus, plus erat torquendus, & consumendus illa beneficiorum memoriâ, quàm corporum pestilentiâ. Hoc instructus documento Jacob, quando exprobravit filio suo Rubem, suam ab ipso maculatam familiam, prædixit
Gen. 49. obtenturum excellentiam inter reliquos fratres: *Prior in donis, major in imperio.* Ut nempe memoriâ beneficiorum eius ingratitudo puniretur: filio tali prædixit, ipsum, postquam fuit ingratus, favendum: & certè ingratitudinem vincere beneficio, contra ingratitudinem, victoria est, contra ingratum, supplicium; quia ingratus non potest non torqueri cognoscens victorem suum adversarium.

Princeps impatiens reprehensionis. 3. Reg. 16.

443. E vita decessit Baasa, sed non ab erroribus; errores enim Principis correctionem nesciunt; illi igitur successit in regimine & impietate filius Elâ, politicus æquè impius ac pater. Regiminis exordium fuit stricto gladio interficere Prophetam Jehu, eo quòd præteritæ ingratitudinis coarguerat ejus parentem; ingrati enim nec divinam admittunt objurgationem; & principes, cùm se æquè supremos ac irreprehensibiles cogitent, objurgationem vertunt audaciæ, monitionem arrogantiæ; nam ægrè ferunt putantes judicio ac probitate sibi superiorem esse illum, à quo monentur. Jeroboamum

boamum ablegavit Salomon propter sibi factam ab eo monitionem. Saul impatienter tulit unicam veritatem, auditis libenter mille mendaciis. Samuel vivens petit veniam à Saule, ut illi veritatem indicet: *Sine me, & indicabo tibi.* At mortuus sine petita venia dolos aperit: *Cras tu, & filii tui mecum eritis.* Nam soli mortui absque metu, & impetrata venia possunt Reges monere. Certè ingratitudo magna est respuere utilem increpationem: hæc enim licèt quandoque non sit remedium in tempus præsens, semper esse potest monitio in futurum: at Principes illam non ferunt, quia illis aperit culpam, & detegit errorem, quem ne fateantur, malunt ruere in interitum. 1. Reg. 15. 1. Reg. 20.

444. Si Deus Eliam, qui occiderat prophetas Baal, eripuit à furore Jezabelis, cur non eripuit suum prophetam Jehu ab indignatione Elâ, cùm ab ipso Deo emanaverit illa objurgatio, & offensa illata servo, ejus domino inferatur? Idcircò David ferro flammaque depopulatus est civitates Regis Amnon, quia se judicavit affectum injuriâ, quæ suis legatis inflicta fuerat. Eripuit Deus Eliam à furibunda Iezabele, quia destinaverat illum ad aperiendos dolos Principibus. Morte ipsa voluit honorare prophetam Jehu, & punire Elâ. Honoravit prophetam, quia coronâ veritatis ultrà reliquas, vera loquentem condecorat. Sic Christus postquam suum præcursorem cunctis honoribus cumulavit, tandem veritatis coronâ insignivit: hanc sibi elegit Christus proprio rubricandam, & purpurandam sanguine: talis fuit spinea corona. Ideo Ioannes quando in Apocalypsi vidit Christum multiplici diademate redimitum: *In capite ejus diadémata multa.* Notavit in eo scriptum esse fidelitatis & veritatis nomen: *Fidelis & verax.* Condecoravit veritas omnes coronas, quia sine veritate esse nequeunt coronæ gloriosæ. *Veritatis corona.* Apoc. 19.

445. Sic Deus filium suum, sic & prophetam Iehu honoravit, simulque punivit Elâ: quia non diu potitur coronâ, qui damnat innocentiam. *Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus valde, & mittens occidit omnes pueros.* Non appellat Herodem Regem, quasi dignitate & corona regali fuerit privatus eo ipso, quòd insectaretur innocentiam. *Tuli diadema, quod erat in capite ejus, & attuli ad te, Dominum meum hùc.* Attulit nuncius ille *Innocentiam damnans corona privatur.* Matth. 2. 2. Reg. 1.

coronam regiam Saulis ad Davidem: cum enim Saul innocentiam Davidis perſequeretur, neceſſe fuit ſpoliari corona. Biennio ſuam geſtavit Eſâ, qua ſimul & vita fuit privatus gladio Zambri ſui clien-
3.Reg.16. tis: *Irruens ergo Zambri percuſsit, & occidit eum.*

Ambitio ſæva eſt: 3.Reg.17. 446. Cum arripuiſſet ſceptrum Zambri interfecta & extincta omni familia Baaſa, nemini pepercit: *Delevitque Zambri omnem domum Baaſa.* Nulla enim eſt bellua ſævior, quàm imperii ambitio. Occidit Abimelech ſeptuaginta fratres: & Herodes omnes Bethlehemiticos innocentes. Executioni jam mandata ſævitia, recepit ſe Zambri in civitatem Therſa immemor rerum omnium præterquàm idolorum Jeroboami: neque dari poterat oblivio inſanior, neque cura improbior.

Sceptri conſervationis cura. Fuit oblivio inſana: quia poſt arreptum violenter ſceptrum, non cogitavit de illius tutamine & conſervatione: certè conſervatio ſceptri etiam in iis, qui legitimè ſuccedunt, vigilem ſolicitudinem poſtulat. Quod ſi violentia comparetur, omnis vigilantia neceſſaria eſt; nam extrema violentia extremo ſubeſt periculo. Cum Adamo paradiſi adeptio & poſſeſſio nullo ſtetiſſet labore, vel induſtria, illi commendavit Deus ut in retinendo & cuſtodiendo
Gen.2. laboraret: *Ut operaretur & cuſtodiret.* Quid? ad cuſtodiam exigitur labor? Conſervatio paradiſi eget Adami labore? ita: quia etiam comparatum ſine ſolicitudine non conſervatur ſine vigilantia: vult Adamus retinere? laboret, invigilet: nam deficiente cura, deficit conſervatio. Quia verò Adamus curam depoſuit, poſſeſſionem amiſit. Hæc fuit incuria Adami; & cura Zambri qualis fuit? jam expono.

Impietas politicæ rationis deſtruit, non ſervat. 447. Fuit cura & ſolicitudo Zambri impia. Cum enim vidiſſet Deum punientem familiam Jeroboami propter impietatem, & ipſe mandaſſet executioni ſupplicium in familia Baaſa, voluit eadem impietate ex ratione politica uſurpatum ſceptrum retinere; & ideo acerbiori ſupplicio affectus eſt; ſiquidem puniens ingratitudinem politicam, politicus manſit ingratus: *Non eſt tui officii*
2.Paral. 26. *Ozia, ut adoleas incenſum Domino, ſed ſacerdotum, hoc eſt filiorum Aaron.* Si ſatis erat exponere, thus Deo adolere ad ſolos ſpectare ſacerdotes, cur meminit Azarias de illis, qui ab Aarone trahebant originem? quia voluit in Principis illius memoriam revocare ſupplicium,

plicium, quo fuere mulctati Dathan, & Abiron, cum se intromitterent officio Aaronis, & sic monuit, Deum animadvertere severiùs in eum, qui ad conspectum alieni supplicii propria scelera non corrigit.

§. QUINTUS.

In Principe non tam damnatur error, quàm incuria.

448. Perlatum est nuncium rebellionis Zambri ad Gebethon, ubi castrametatus erat exercitus Israëlis, & ab eo statim ejusdem Generalis dux Amri fuit acclamatus Rex. Pluriès arma detulere sceptrum, quàm successio. Videant Principes, cui committant arma: nam ubi potestas, ibi dominatus. Ubiprimùm Amri se agnovit Regem acclamatum, decrevit movere castra, & suum quærere adversarium Zambri; neque enim quis prudenter suscipit egregium facinus, ut in ipsius molitione quiescat, sed labore sedulo prosequatur. Hac de causa non fuit excitatum templum gloriæ in valle amæna, sed in monte valde edito, quò non sine labore fieret ascensus. Nemo enim ex quiete gloriam comparat. Priùs Christus ad montem, quàm ad gloriam ascendit, & montium omnium editissimus crux fuit. Etiam diabolus quando voluit ostendere Christo omnem mundum, & ipsius gloriam, duxit in montem editissimum: *Assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum.* Nemo comparat gloriam evadens in altum montis cacumen, quin priùs difficultates superet: non enim nisi per summos labores ad gloriam ascenditur. Quòd si privato cuique labor summe necessarius est ad acquirendum, & comparandum, Principi maximè, cui ipsosmet homines acquirere, & conservare incumbit.

Dominatus ex potestate. 3. *Reg.* 16.

Labor ad gloriam viæ.

Matth. 4.

449. Prospexit civitatem Thersa datus in illius conspectum cum universo exercitu Amri, & statim despondens animum Zambri, se recepit in interiora palatia cum sua familia, & admoto de illius mandato, circunquaque igne, omnes miserrimo incendio conflagrarunt. *Et succendit se cum domo regia.* Crudelis debilitas Principis ignavi, nata ex incuria, quæ in moderatore plus damnatur, quàm

Incuria Principis plus nocet quàm error.

3. *Reg.* 16.

quàm error. Negavit Petrus Chriſtum, & Dominus ſolo intuitu
Luc.22. in eum animadvertit: *Converſus Dominus reſpexit Petrum.* Obdormivit in horto Petrus, & ſtatim eum Dominus verbis corripuit: *Simon dormis?* Negantem non objurgat, ſed dormientem? Ita: quia in Petro Apoſtolorum capite, negare fuit error, dormire incuria: at in corporis myſtici capite plus culpari debet incuria, quàm error: ſiquidem omnes fere ab incuria pullulant errores.

Crudelitas cum ignavia jungitur. 450. Audax fuit Zambri ad interficiendum ſuum Regem Elâ, eique detrahendum ſceptrum, & animo defecit, ut ſe, & uſurpatum ſceptrum defenderet ab Amri cliente ſuo. Nam tyrannus ad offendendum crudelis, ad ſe defendendum ignavus eſt: & certè quò ignavior, eò crudelior. Accipiens Herodes infantis Judæorum Regis natalitium turbatus, ac metu correptus jubet interfici innocentes Bethlehem. *Matth.2.* Cùm enim foret ignavus ad timendum, extitit crudelis ad necandum.

Triplici ex cauſa Zambri infeliciter mortem oppetiit: ex impia ſtatus ratione, inſanâ incuriâ, & ignavo metu. Politica ratio, quæ impietate nititur, ſemper infelicem peperit mortem, quam
Metus dedecorat. multi Iſraëlis Principes ſubiere: incuria Sanſoni exitum attulit; nec ſævior hoſtis principis eſt, quàm ignavus timor; hic vires & mentem præpedit, ne operetur quidquid vitæ, & honori ſuo debet. In rebus arduis enitescit generoſitas, & pluribus ingenuus valor, quàm degener metus ſaluti eſt.

Virtus dat immortalem gloriam. 451. Probè agnovit Judas Machabæus periculum, in quod ſe projecit contra hoſtes; ſed mortem non timuit, ut honori conſuleret. Nam quicunque vitæ propriæ famam ſubſtituit, ita morte definit, ut fama vivat; virtus enim eam habet vim, ut, natura ipſa renitente, immortalitati conſecret quidquid fragile & caducum
1.Mach.9. eſt. *Abſit iſtam rem facere, ut fugiamus ab eis* (dicebat ſtrenuus Machabæus) *& ſi appropiavit tempus noſtrum, moriamur in virtute propter fratres noſtros, & non inferamus crimen gloriæ noſtræ.* Majus diſcrimen quàm fuit illud Zambri, evaſit Gedeon victor. Princeps ſemper intueri debet extrema, aut ſtellam eſſe, aut cinerem: neque enim minùs fulgebit quàm ſtella, ſi pro vitando turpi dedecore redigatur in cinerem. Jonathas, quia intrepidus, uno comitatus armigero ſuperavit Philiſtinos, quos ſi formidaret David, neque

vince-

vinceret, neque ſui populi aſſertor foret. *Verſa eſt in colubrum, itaut fugeret Moyſes.* Injunxit illi Deus ut arriperet ſerpentis caudam: *Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus.* Quiſnam inter ſerpentis apprehenſionem, & populi libertatem nexus eſt, ob quam reſtituendam Moyſes in Ægyptum mittebatur? Magnus nexus eſt: nam vir, cui difficilia commendantur, eſſe debet talis, ut ex timore in turpem fugam non conjiciatur: nec ſe intra parietes claudat, ut obſeſſus flammis infeliciter pereat inſtar Zambri. Exod. 4.

452. Se interfecit Zambri propter timorem natum ex incuria: & Amni obtinuit ſceptrum, quod ex cura retinuit. Verùm Amni poſſeſſione ſceptri ita factus eſt impius, ut impietate vicerit ſuos omnes anteceſſores: *Operatus eſt nequiter ſuper omnes qui fuerant ante eum.* Erant Principes decem tribuum inſtar viperarum, quibus ea natura eſt, ut ex una præmortua naſcatur alia. Omnes fuere ingrati, plures ambitioſi & idololatræ. Ingratitudo fecit tyrannos, ambitio infames, idololatria ſceleratos. Nam ingratus negat reverentiam, honorem, obligationem tam Deo, quàm hominibus: ambitioſus pronus eſt ad falſitatem, vindictam, invidiam: idololatra gurges, vel ſeminarium vitiorum eſt; qui enim adorat dæmonem, non poteſt non amare, & omnem in ſe continere turpitudinem. Quæro tamen, quodnam ſuſtinuit Amni ſupplicium ex ſua ingratitudine & infidelitate? Filium habuit Achab omnium Principum Iſraëlis impiiſſimum, ex quo nepotes amiſere ſceptrum unà cum vita, quin in mundo remaneret memoria aut veſtigium talis poſteritatis. Nam ingratitudo politica ſecum cum impietate portat ſupplicium.

Sceptrum perditur ex metu, & negligentia 3. Reg. 16.

Memoria impiorum perdenda.

CAPUT IX.

Ingratitudo Regis Acab plus omnibus impia & perversa fuit.

§. PRIMUS.

Impius Acab æquè ingratus ac perversus fuit.

Ingratitudo Acab.

453. SUccessit Amri in corona & sceptro Israëlis filius eius Acab cum infami Jezabele uxoratus. Suspenditur mens, sistit calamus, præpeditur ratio, tandem hoc pessimo exemplo. Si enim vitia collocata in solio ad imitationem potiùs, quàm ad abominationem excitant, cur Deus voluit hominibus fuisse reliquam sceleratorum Principum memoriam? *Fecit Acab filius Amni malum in conspectu Domini, super omnes qui fuerant ante eum.* Eorum mansit memoria, ut supplicii, quo affecti fuerunt, timor principes compesceret: nam erga illos potentior est timor quàm obligatio. Saul oblitus beneficii regni accepti negavit culpam, quam timore supplicii fassus est. Etiam David culpam ploravit objurgatus, & metu perterritus.

3. Reg. 16.

Timor supplicii potens.

Supplicii timor movet Principes.

454. Primum orbis principem voluit Deus memoriâ impendentis supplicii in officio continere: *In quocunque die comederis ex eo morte morieris.* Cur non revocat in memoriam beneficia, quibus eum formaverat, locupletaverat, & in paradisi possessionem induxerat? quia principes moventur plus supplicii, quàm beneficii memoriâ. *Si non lavero te, non habebis partem mecum. Sine modò, sic enim decet nos implere omnem justitiam.* Cur Petro lotioni resistenti minatur Erebum, & à Joanne baptismo reluctante solum, absque minis, petit beneplacitum? *Sine modò.* Quia Petrus erat princeps, & solius supplicii timore Principes rationi parent. Moysis & Davidis memoriam nobis reliquit sacer textus ad exemplum, Acabi & Jezabelis ad terrorem. Nulla navigatio periculosior est, quàm regiminis: & ideo topographia, seu charta nautica non

Gen. 2.

Joan. 13. Matth. 3.

non ſolum indicat pro vitandis periculis, ſalutis portus, ſed etiam naufragii brevia & Syrtes.

455. Fuere hujuſmodi principes ingrati Deo, & moribus perverſi: nam ingratitudo illos reddidit impios, cupidos, tyrannos: cum verò ingratitudo in impio ſit magis perverſa, finxere religionis zelum, & ad hunc finem excitarunt templum, idque ſacrarunt idolo Baal additis illi prophetis & ſacerdotibus. Hoc enim figmento volunt principes ſuo dominatui ſubditos ſubjicere (quaſi illis videatur juſtum quòd pium apparet) & ſupremi permanere. Acab & Jezabel inter omnes principes Iſraëlis fuere perverſiſſimi: adeo, ut pro ſuæ legis defenſione excitaverit Deus tempeſtate illa prophetam Eliam zelo & conſtantia mirabilem: *Surrexit Elias propheta, & verbum ipſius quaſi facula ardebat.* *Impietas ex ingratitudine.* *Eccl. 48.*

456. In omni ætate zelavit Deus legem ſuam, pro qua tuenda contulit mundo defenſores: cùm enim divina lex nitatur ratione, debuit in hominibus habere adverſarios, à quibus impugnaretur: & quidem majores legis divinæ hoſtes ſunt, qui fictæ pietatis nomine impugnant: figmentum enim tegit malitiam. Illam tempore legis ſcriptæ defenderunt prophetæ: tempore legis gratiæ tuetur Eccleſia catholica doctrinâ pariter Doctorum, & ſanguine martyrum, utpote Chriſti doctrinâ & ſanguine fundatam. Petra ædificii immobilis eſt, utpote ipſe Chriſtus: & eam Deus artifex ex tunſionibus ac preſſuris nitidiorem, & ſplendidiorem reddit. Argumentum veritatis eſt, quòd ſemper manet eadem, & ex contradictione evadit manifeſtior. Chriſtiana religio inſtar ſolis eſt, qui poſtquam abſumit oppoſitas ſibi nubes ac nebulas, manet rutilantior. Eſt mulier illa cœleſtis, amicta ſole, calceata luna, ornata ſtellis, quam malignus & Tartareus Draco invaſit: *Draco ſtetit ante mulierem.* Sed in hoc conflictu ſuppetias ivere aquilinæ pennæ, ſcilicet ſacrorum Doctorum, ut ſe tueretur à Principe Tartareo, illæſamque & intaminatam ſervaret ſplendorum pulchritudinem. *Veritatis impugnatores Dei inimici.* *Defenſio veritatis.* *Apoc. 12.*

457. Punivit Deus Iſraëlem ob idololatriam triennali fame: nam peccata contra religionem in ſe armant cœlum, cui bellum movent. Sibi perſuadens Acab ob Eliæ zelum inflictum ſupplicium, ab eo rogavit, an ille eſſet, qui perturbabat ſuum regnum? *Peccata contra religionem puniuntur.*

Cui propheta reſpondit perturbatores Iſraëlis eſſe ipſum Acab, & familiam parentis ejus, qui deſeruerant Deum, ut ſequerentur dia-
3. *Reg.* 18. bolum. Onus toti corpori injunctum eſt ſentire capitis ægrotantis mala. Similem olim ſterilitatem populus ſenſerat propter cul-
1. *Reg.* 21. pam Saulis, quando juramentum fregit Gabaonitis & propter cul-
2. *Reg.* 24. pam Davidis, quando juſſit populum redigi in catalogum.

Zelus eſt impavidus

458. Verùm ſic reſpondet Elias principi indignato? Si fugit iracundiam Jezabelis, cur non formidat indignationem Acab? Hunc non timuit propheta, quia zelus metu caret, & obedientia periculo exponi non debet. Jezabelis iracundiam declinavit Elias, poſtquàm eius prophetas occidit: quia acceperat à Deo, ſibi in ejuſdem obſequio ſupereſſe plura exequenda, & ne deeſſet obe-
3. *Reg.* 19. dientiæ, è Samaria diſceſſit. Idem non metuit indignationem Acab, quando ob idololatriam corripuit: quia tunc Dei honorem
3. *Reg.* 18. zelavit, & zelus impavidus eſt. *Dereliquiſtis mandata Domini, & ſecuti eſtis Baalim.* De templo ejecit Chriſtus verberibus vendentes, & ementes: *Joan.* 2. *Et cùm feciſſet quaſi flagellum de funiculis omnes ejecit de templo.* In eodem templo ſe occultavit, ne à Phariſæis la-
Joan. 8. pidaretur: *Jeſus autem abſcondit ſe, & exivit de templo.* Quid? in templo flagellat, & in templo ſe abſcondit? Se lapidaturis occultavit, nè periculo exponeret obedientiam moriendi in cruce: idem ex zelo divini honoris verberavit prophanantes templum: *Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis.* Zelus legitimus non formidat; vera obedientia periculo non exponitur: minùs declinat periculum, ut majorem ſubeat laborem.

Vix eſſet Princeps malus ſi deeſſent adulatores.

459. Audivit Acab doli mali delectionem, ſed non agnovit delictum: cùm enim falſis prophetis aſſuetas aures gereret, ſola adulatio illi videbatur veritas: & certè vix daretur princeps malus ſi deeſſent adulatores. Sauli ruinæ fuerunt: Pharaonem labefactarunt. Vehementer queruntur homines tyrannidem, quam ad ubera adulationis nutriunt; tanto enim publico malo procurant quæ ſuis virtutibus aſſequi nequeunt. Cùm igitur intelligeret Elias non ſufficere veritatem, ut corrigeretur princeps, operis evidentiâ ſuadere voluit. Rege annuente, inter ipſum & falſos prophetas conventum eſt, ut totam controverſiam cœleſtis ignis arbiter dirimeret in ſacrificio peragendo ad placandam Dei indignationem

contra

contra Israëlem. Igne purificantur justi, puniuntur impii. Jussit Rex acciri prophetas Baal, qui congregati in monte Carmelo unâ cum populo tandiu ad idolum clamantes implorarunt ignem, donec fraudis detectioni subacti, qui victimas volebant immolare, mansere victimæ immolatæ simulacris Tartareis. Clamavit Elias ad Deum, & ad primum clamorem, *Cecidit ignis Domini, & voravit holocaustum.* 3. Reg. 18. Potentior fuit Eliæ unicus clamor, quàm repetiti illorum prophetarum clamores: nam pro clamore Eliæ stabat veritas, quæ si non in terra, saltem in cœlo semper auditur. Peracto sacrificio manifestavit Elias Regi fraudes suorum adulatorum: deterruit populum à sacrilego & falso cultu: peremit gladio prophetas Baal, & mandato executioni supplicio, expetita & congruens pluvia decidit super Israëlem, qua omnis sterilitas exulavit.

Adulatores abominabiles.

460. Verùm cur Elias se sic obstringit & oppignerat in sacrificando, & Deus similiter in succurrendo populo per miracula, si neque princeps, neque populus dimovendi erant ab idololatria? quia Deus ita abominatur adulatores, ut pro illis puniendis quandoque ferat & sustentet impios: item ut documentum nobis daret, omittendam non esse beneficentiam ex eo quòd alii malefici sint. Operetur bonum Elias, se gerens tanquàm Elias, quanvis suo muneri non satisfaciat Acab, se gerens tanquàm Acab. Punivit Elias occisione falsos prophetas, & idololatris pro supplicio mansit ingratitudo. At quænam ex duabus actionibus fuit generosior, ea qua Elias dolos aperuit tyranno, an ea qua interfecit adulatores? propter unam veritatem, qua Jehu voluit erudire Baasa, fuit interfectus à principe: similiter & Baptista jugulatus ab Herode: præterea illa censetur actio generosior, quæ periculosior est. Verùm (ut credo) magis vivida & heroica fuit actio, qua peremit adulatores: nam adulatoribus inerat amor Acab: Principes enim æquè adulatores ac se ipsos diligunt. Quando igitur Elias principis amorem proprium violavit, actionem edidit, quæ ex majori periculo majorem exhibuit valorem.

Valor extinguentis adulatores. 3. Reg. 14. *Marc. 6.*

Adulationis mala.

461. Ex remedio sterilitatis accepit Rex magnum beneficium solutus omni cura opitulandi famelico populo: sed majus ex occisione adulatorum; nam sterilitati, & cuicunque populi detrimento providentia Principis remedium afferre potest: adulatio verò

irremediabile malum est, ex quo Principi omnia mala proveniunt.

Narravit Acab eventum Jezabeli: & retributio pro beneficiis acceptis fuit minax architectatio mortis contra Eliam pro nece suorum prophetarum vindicanda: quia illis visum est sibi deficere sceptrum, deficiente adulatione. Cùm verò in pectore tyrannis tempestas non cessat, donec ventus indignationis prosternat & dis-
3. Reg. 19. sipet, Elias Samariam deseruit: *Timuit ergo Elias, & surgens abiit.*

Prudentiæ munus cavere. 462. Prudentiæ munus est prævenire quod vitari potest: con-
Constantiæ munus sustinere. stantiæ tolerare quod vitari nequit. Christus à mediis Judæis se
Joan. 8. proripuit, quandiu suum moriendi tempus non advenerat: *Jesus*
Joan 18. *autem abscondit se.* Et quando tempus advenit, quærentibus se tra-
Matth. 26. didit: *Ego sum.* Imò tormenta & opprobria omnia sustinuit abs-
que querela: *Jesus autem tacebat.* Priori actione nos edocuit pru-
dentiam, posteriori constantiam: & certè quò quis prudentior, eò
Princeps memor injuriæ. constantior. Memor fuit Acab ad referendum Jezabeli occisio-
nem falsorum prophetarum, & oblitus ad referendum beneficium
pluviæ pro remedio sterilitatis: quia credidit offensam propriam
occisionem falsorum prophetarum, & remedium sterilitatis debi-
tum reputavit: Principes verò æquè sunt injuriarum memores, ac
obliti debitorum. Propinquus morti David recordatus est con-
viciorum Simei, & oblitus obsequiorum Joab, ut amborum sup-
plicium filio commendaret.

3. Reg. 2. 463. Puniebat Deus ingratam impietatem Acab duro bello,
Ingratitudo Acab. quod contra ipsum gerebat Benadab Rex Syriæ: cùm verò in ma-
gnas redactus angustias Acab defensionem ac victoriam desperaret,
propheta Dei nomine illi prædixit, eâdemmet die universas copias,
& potentiam Benadab ipsi tradendam esse, ut agnosceret Deum
3. Reg. 20. Israëlis: *Certè vidisti omnem multitudinem hanc nimiam: Ecce ego*
tradam eam in manu tua hodie, ut scias, quia ego sum Dominus. Rebus
suis diffidentem Acab his verbis ita confirmavit Elias, ut egressus
è Samaria, duplici commisso prælio hostem fregerit, tandemque
posteriori certamine captum Regem eum magna parte exercitus
sub suam redegerit potestatem. Cùm tamen debuerit Acab gra-
viter animadvertere in ethnicum tanquàm blasphemum, & capita-
lem hostem sui populi, benignè excepit, & cum eo fœdus inivit:
Pepigit ergo fœdus, & dimisit eum. Sic se exhibuit Acab gratum
Deo,

Deo, per quem afflictis in rebus levatus, & ab anguſtiis ereptus egregiam victoriam obtinuerat. *At non miror:* quia ingratitudo reddidit Acab perverſum.

464. Duo animadverto, alterum fuiſſe à Deo remedium exhibitum Acab, alterum fuiſſe favorem ab Acab impenſum Benadab. Nam ſi Acab ignoravit remedium ſterilitatis, ex ſimili ignorantia non habuit Deo grates pro beneficio victoriæ: nam ingratus quò plus debet, eò magis redditur immemor. At cur honorat Acab illum, à quo contemnitur, ſi plus formidanda eſt ficta amicitia, quàm detecta malevolentia? accedunt Phariſæi ad Chriſtum poſtulantes miraculum, quos indignatus Dominus graviter objurgat tanquàm filios degeneres & adulterinos: *Generatio prava, & adultera.* Opportunitate alia conviciis laceſſitus Dominus tanquàm Samaritanus, & dæmoniacus, patienter tulit: *Non ne benedicimus te, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?* Quid? blaſphematus non exhibet indicia doloris, invitatus ad edendum miraculum ægrè id ferens ſeverè objurgat? Ita: quia petentes miraculum inſtar diſcipulorum amantium doctrinam ſe fingunt amicos, cùm accedant animo calumniandi: at vocantes Samaritanum & dæmoniacum, manifeſtant odium. Eſt amicus fictus inſtar culicis, qui canendo accedens feriendo recedit.

Amicus fictus pejor eſt quam inimicus manifeſtus. Matth. 12. Joan. 8.

465. Favit Deus Acab ad juſtificandum ſupplicium, quod illi poſtea inflixit: ſemper enim à Deo nobis ſupplicia veniunt comite juſtitiâ. Acab benignè excepit, honoravitque Benadab hoſtem & contemptorem ſuum: quia cùm eſſet ingratus, majori odio inſectabatur beneficio ſe obſtringentem, quàm injuriosè & hoſtiliter tractantem. Ardentius & capitalius odium eſt ingrati erga ſuum benefactorem, quàm erga ſuum offenſorem. Interficit David gygantem in Saulis obſequium ſubactis Philiſthæis: & Saul meditatur Davidem tradere Philiſthæis infeſtiſſimis hoſtibus Iſraëlis: *Cogitabat quomodò eum traderet Philiſthæis.* Cùm enim Saul foret ingratus, magis oderat obligationem, quàm offenſam.

Ingrati odium in beneficos. 1. Reg. 18.

466. Dolore & ira commotus Deus contra ingratitudinem Acab miſit ad eum prophetam qui diceret: ſiquidem condonaverat vitam reo mortis, ſciret in ſe, ac populum ſuum ſuſcepiſſe idem ſupplicium: *Anima tua pro anima ejus, & populus tuus pro populo ejus.*

Venia intempeſtiva punitur. 3. Reg. 20.

Condo-

Condonatam superbis veniam odit Deus: quia nata in solos supplices clementia.

Superborum punitio. At, si parcit Deus populo suo idololatræ, cur punit Acab, eò quòd pepercerit Benadab superbo? quia offensa illata per idololatram consistit in errore, illata per superbum, in contemptu: & offensa contemnentis major est, quàm errantis. Christus appel- *Matth.26.* lavit Judam amicum, quando ab eo proditus fuit: *Amice ad quid venisti?* Et non dissimulavit cum Pilato jactante potentiam ad il- *Joan. 19.* lum absolvendum, & crucifigendum: *Non haberes potestatem adversus me ullam: nisi tibi datum esset desuper.* Nam Judas offendit tanquàm ingratus, Pilatus tanquàm superbus: & nemo connivet *Amor in vitam Christi potens.* suo contemptori. At, si majus est scelus proditionis, quàm superbiæ, cur Christus favet proditori, & non dissimulat cum superbo? quia Pilatus infringebat amorem Christi, contemnens, quasi ipsè in illius vitam haberet potestatem, & non hominum amor: *Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimitte-* *Joan. 19.* *re te?* Judas visus est honorare amorem, prodens Christum, qui ex amore hostibus traditus necem subierat pro iisdem. Proditio dehonestat ipsum qui prodit: contemptus illum qui contemnitur. Impius Acab inimicum honorat, & benefactorem contemnit: quia ingratus malum pro bono reddit: & magis obstrictus, magis perversus est.

§. SECUNDUS.

Cupidus inter omnes maximus tyrannus est.

467. Non satis fuit, quòd ingratitudo Acab & Iezabelis eos reddiderit perversos impietate, cum etiam redderet perversos cu- *Cupiditas socia ingratitudinis.* piditate, & tyrannide; nam ingrata impietas his duobus sceleribus associatur: omnia appetit & procurat, nullâ justi & æqui habitâ reverentiâ: qui enim Deum nescit, erga omnes crudelis est. Exegit Rex à Naboth, ut sibi daret vineam, quam juxta palatium *3.Reg.21.* Regis ex patrimonio suo tenui possidebat. Quin illum puderet regalis magnitudinis, & alienæ paupertatis: nam avarus ore semper hiante, altera manu capit, altera exporrectâ ad accipiendum, petit.

petit. Est cupiditas vitium, quod de proprio honore, quàm minimam rationem habens, etiam minimè reveretur Deum: nam obcæcavit Apostolum, ut Christum venderet. Renuit Naboth postulationi Regis Acab, & hic nimis ægrè ferens denegatam sibi vineam, retulit Jezabeli. Excandescens ergo sæva mulier decrevit innocuum clientem fortunis, honore, & vitâ spoliare: ut mandaret executioni tyrannidem, misit litteras ad Samariæ judices, quibus injunxit, ut quærerent calumniatores contra Naboth, tanquàm blasphemum, & maledicum damnarent ad lapides, quibus à populo impeteretur. 3. Reg. 21.

468. *Rex justus erigit terram, vir avarus destruit eam.* Cupidus in omnem aggrediendam sævitiam paratus est. Ad nutum Jezabelis paruerunt judices: quia ad exequendam Principum iniquitatem semper ministri prompti sunt; nec desunt falsi testes contra innocentes. *Novissimè autem venerunt duo falsi testes.* A quo fonte emanare potuit tam impudens audacia, ut reperirentur testes, qui impugnarent Christi sanctitatem ita notam, & perspicuam? Sacer textus fontem indigitat: *Principes autem sacerdotum, & omne consilium quærebant falsum testimonium contra Jesum.* Innotuerat Principum iniquorum voluntas, & pro exequenda voluntate Principum, eorumque voluptati obsequendo omnis solet labefactari veritas. Accusatum falsò Naboth judices damnarunt ad ictus lapidum, eumque populus jactis lapidibus interfecit; quia in nulla ætate defuerunt lapides, quibus innocentia peteretur. *Lapidibus interfecerunt.* Inter lapides conjectos mortuus est Naboth, inter lapides occubuit Stephanus: similiter inter lapides obiisset Christus, nisi vitam suam ad crucem reservasset. *Prov. 29.* *Principum iniquitati non desunt cooperatores.* *Matth. 26.* *Matth. 26.* *Innocentia lapidibus petitur.* 3. Reg. 21.

469. Proh quàm immania tria scelera ex prava vineæ appetentia! jussit princeps falsam imponi calumniam subdito: constituit executores iniquitatis ministros justitiæ, & spoliavit innocentem vitâ & honore, ut usurparet fortunas. Comparavit Spiritus S. principem avarum leoni & urso famelico, qui ad explendam famem nulli parcunt: *Leo rugiens, & ursus Princeps impius super populum pauperem.* Non minùs crudelis est sitis principis avidi, quàm fames belluæ. Tyberius sanguinem amicorum potabat, ut devoraret fortunas. Ex avaritia Nero evasit sævior. Est avaritia quædam *Cupiditatis scelera.* Prov. 28.

Avaritiæ crudelitas. tyrannorum hydropesis, quæ quò plus sanguinis potat, eò plus divitiarum sitit. Principatum invenerunt homines ad suam protectionem: nec minùs dolent de amissione vitæ, quàm bonorum. *Matth.6.* In thesauro cor esse dixit Christus. In corde est fons vitæ: thesaurus hominum cor & vita est: cùm verò Rex vitam absque causa auferre nequeat, sic & fortunas. Voluit David in terra Jebusæi excitare altare Deo, & priùs agrum emit, quàm ædificasset, ut hoc documento edoceret principes dispositionem de bonis subditorum debere legibus conformari; hac enim conditione homines Regem elegerunt.

Rex est qui alieno commodo inservit. 470. In parabola convivii Deus appellatur homo Rex, & in parabola vineæ comparatur homini patrifamilias. Ratio discriminis ex eo petitur, quia in convivio attendebat bono aliorum, at in colenda vinea propriæ utilitati consulebat. *Matth.22. & 20.* Quicunque sibi tantùm consulit, homo privatus est; qui verò consulit aliis, magnificum obtinet Regis nomen. Volatum aquilæ celebrat frequenter S. tex- *Ierem. 49.* tus: *Quasi aquila ascendit.* Cùm sint aliæ volucres, quæ plus, & celeriùs volant: at cùm aquila post volatum, prædam dividat aliis avibus ipsam sequentibus, & reliquæ volucres totam sibi retineant, *Liberalitas Principis qualitas.* meritò commendatur volatus aquilæ tanquàm cæterarum reginæ; est enim genuina optimi principis qualitas, ut manens inops, suique prorsus immemor bona suis subditis dispertiat. *Zach.9.* *Exulta satis filia Sion, jubila filia Hierusalem: ecce Rex tuus venit tibi justus, & salvator, ipse pauper.* Quod nam regnum lætabitur in adventu Regis pauperis? quænam res tristior quàm Regis inopia? quomodò exultabit Sion, quomodò gaudebit Hierusalem pauperem Regem excipiens? Non loquitur propheta de inopia, quæ miseria est: loquitur de paupertate spontanea, contemptrice alienarum fortunarum, qualis vinea Naboth, & similia. Rex animo pauper, qui alienas divitias non appetit, universo regno lætitiæ est: Rex qui appetit, est instar Acab populis universis excidio; quia cupidus inter omnes, maximus tyrannus est.

§. TER-

§. TERTIUS.

Tyrannus semper associatur falsitate.

471. Sæva adeo fuit Jezabel, ut jusserit per falsitatem vitâ spoliari Naboth ad obtinendam vineam: quasi non foret satis fortunarum spoliatio, sed etiam vitæ & honoris: *Submittite duos viros filios Belial contra eum, & falsum testimonium dicant.* Crudelis actio Reginæ? Si enim de centro veritatis eruitur justitia, & ab eodem emanat circunferentia coronæ, cur voluit Jezabel, ut ab ipsa corona pullularet falsitas ad majorem injustitiam? quia inter Regem & tyrannum est discrimen, nam ille amat veritatem germanam justitiæ, tyrannus amat falsitatem sororem tyrannidis. Qui regnum obtinet sine veritate non est Rex, sed tyrannus: nam ex veritate Rex dignoscitur. Rogavit Pilatus Christum, an Rex judæorum esset: *Tu es Rex Judæorum?* Christus respondit se venisse in mundum ad testificandum veritatem: *Ad hoc in hunc mundum veni, ut testimonium perhibeam veritati.* Quid cum interrogatione responsum? Voluit Christus ut intelligeret Pilatus illum esse Regem, ex eo quòd foret commendator & testis veritatis. Est Deus Pater summus Rex & summa veritas: & Deus Filius testimonium Dei Patris. Ubi assistit veritas per essentiam, assistit divinitas per substantiam: proindeque ubi veritas deest, majestas adesse non potest.

Falsitas crudelis Principis. 3. Reg. 21.

Veritas in Principe quid præcipuum. Joan. 18.

472. Jezabel vitâ privans Naboth dæmonis occidentis hominem officio functa est: nam uterque ope mendacii patravit homicidium. Ex quo deducitur occidentem ex falsitate, ministrum esse dæmonis, & non Dei: nam dæmon peremit hominem mendacio, Deus redemit veritate: *Ego sum veritas.* Quæro tamen, tam facile fuit reperire falsos testes in curia Israëlis contra innocentem, ut ad primum epistolæ Jezabelis conspectum prodierint, ac falsò jurarent contra Naboth? Nihil faciliùs quàm in tyrannorum curia reperire falsitatem contra innocentiam: est falsitas inter tyrannos moneta frequentioris usus. Interrogat Pilatus à Christo, *quid est veritas?* Notabilis inquisitio? Agnoscebat Pilatus innocentiam Christi, & falsitatem Judæorum; cur ergo ignorat veri-

Veritas exulat à tyrannis. Joan. 14.

Joan. 19.

tatem Christi, si veritas ostendit innocentiam? Cùm Pilatus foret tyrannus, caruit oculis ad videndam Christi veritatem: & perspicuè vidit, agnovitque falsitatem Judæorum: quia falsitas frequentissima, notissimaque in palatiis est, semperque socia tyrannidis.

Veritas placet non Principibus, sed populo.

473. Zorobabel coram tyranno Babyloniæ commendavit potestatem mulieris, sed primas detulit veritati. Audivit Rex cum magnatibus, qualiter mulier subigeret etiam magnos principes, & omnes attoniti mutuo hærebant intuitu: *Rex & purpurati intuebantur in alterutrum.* Insuper commendavit magnopere veritatem tanquàm potentissimam super cœlum & terram, & hujusmodi encomiis assentitus populus plausum dedit. *Et omnes populi clamaverunt & dixerunt: magna est veritas, & prævalet.* Refertur valor mulieris, Rex & aulici admiratione defixi applaudunt. Commendatur potestas veritatis, Rex & aulici obmutescunt, & solus populus clamoribus & applausibus eam commendationem excipit. Veritatem nescivit Rex tanquàm tyrannus, cui proinde plausum non dedit, aulicis exemplum sequentibus. Nam in tyrannorum curiis veritas contemptum parit, falsitas plausum excitat.

3. *Reg.* 4.

Principis cupiditas peior ambitione ministrorum Matth. 26.

474. Pilatum puduit damnare innocentiam, cognitis falsis testimoniis judæorum: *Innocens ego sum à sanguine justi hujus.* Et non puduit Reginam falsis testibus occidere Naboth: *Submittite duos viros Belial, & falsum testimonium dicant.* Quia Pilatus se gessit tanquàm minister ambitiosus, Jezabel tanquam Regina cupida: & crudelior est cupiditas principis, quàm ambitio ministri: nam minister quærit interpretationem legis ad suam injustitiam, princeps vult legem esse suam cupiditatem. *Litterarum autem hæc erat sententia: submittite duos viros Belial.*

3. *Reg.* 21.

Mendacium impudens fœminarum. Matth. 27.

475. Duo falsi testes calumniati sunt Christum. *Novissimè venerunt duo falsi testes, & dixerunt. Hic dixit: Possum destruere templum Dei.* Certè Christus id dixerat, sed in alio sensu. Sunt igitur pares in quærendo falsitatem & mentiendo Pharisæi, sed hoc discrimine, nam Jezabel quærit palam mendacium: *Falsum testimonium dicant*, at Pharisæi mendacio proferendo colorem, & quasi involucrum prætendunt; Pharisæos pudet mentiri absque quæsito colore, & aliquali fundamento: sed absque illo levitas, & impudentia Jezabelis mentitur. Fœminarum peculiare vitium est

absque

absque ullo colore, & fundamento mentiri. *Responderunt secundò & dixerunt: Rex somnium dicat servis suis. Una sapientior cæteris uxoribus ejus, hæc socrus verba respondit: forsitan nunc dividit spolia.* Jud. 5. Dan. 2. Cùm viri Chaldæi non fingunt aliquod mendacium in somnio illo, si hæc mulier fingit bona in cunctatione Sisaræ? Cur non sic mentiuntur ac mentita est hæc fœmina? hoc est discrimen inter virilem & muliebrem astutiam: vir non mentitur absque colore, vel fundamento aliquo, saltem levi, mulier palam, & absque ullo fundamento impudenter mentitur; quòd si tyranna est, quæret testes falsos ad usurpandum fortunas, & auferendam vitam: nam tyrannis semper comitibus falsitate & mendacio sociata reperitur.

§. QUARTUS.

Est ingratitudo Principis non vivere secundùm leges.

476. Jezabelis tyrannis duo patravit scelera, quæ solùm reperiri poterant in impietate ingrata: falsitate usa est, ut ageret tyrannam, & constituit ministros iniquitatis, ministros justitiæ. *Scripsit itaque litteras, & signavit eas annulo ejus, & misit ad majores natu, & optimates, qui erant in civitate ejus.* 3. Reg. 21. Sic adulteravit veritatem, ex quo suis ministris fecit licentiam ad omne genus injustitiæ. Et princeps in distribuenda justitia esse debet instar Solis in sua luce dispertienda; hanc enim dividit in omnes, ut omnes solis luce fruantur. *Omnia mandata tua veritas, & omnia mandata tua æquitas.* Psal. 86. Deo aiebat David: quia princeps, ut justè imperet, omnia sua mandata debet veritate & justitia metiri. Suis discipulis, ut eos doceret tanquàm principes Ecclesiæ, dixit Christus, suam legem esse suavem, & oportere, ut ab eo discerent, quia erat mansuetus & humilis: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde: jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* In quo sita erat Christi mansuetudo & humilitas cum sua lege? In eo quòd secundùm suam legem viveret, & pro illa moreretur. Imperatores Severus & Antoninus dixerunt se ab omni lege solutos esse, sed vivere secundùm legem: nam ratio naturalis qua lex nititur, omnes complectitur: & princeps debet ante omnes rationi magis obstringi; siquidem

Princeps in distribuenda justitia ostenditur.

Exemplum principis facit legem suavem. Matth. 11.

imitatur Deum; offendi autem Deum ab eo, qui magis ipsum repræsentat, duplicata ingratitudo est.

477. Sublimitas principis non consistit in eo, quòd supremus sit, sed in eo quòd reguletur per leges: subjacere legibus, in parvulis, necessitas est, in magnatibus & principibus, magnitudo & splendor. *Num & ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te?* Quando repræsentantur subditi & obedientes Josepho, cur æquiparantur rebus, quæ in cœlo majorem præ se ferunt dominatum, & splendorem, qualis Sol, Luna, & Stellæ? Videbatur Josephus tanquàm observatus, & adoratus, in illis repræsentandus rebus, quæ mundo præsident, qualis Sol & Luna; cur igitur obedientes & adorantes ipsi etiam observato & adorato excellentiam lucendi videntur præripere? quia quando principes & magnates sponte legibus subjacent, tunc splendent instar astrorum firmamenti, quasi se subjiciendo vendicent excellentiam splendendi. In minoribus subjectio, humilitas est; in magnatibus, authoritas; & quidem in Principibus adeo necessaria, ut sine illa conservari nequeant; principatus enim conservatio pendet à legum observantia. Quando Sacerdos Jojada unxit Joas in Regem populi, imposuit super ejus caput legem Dei tanquàm regiam coronam. Ut significaret firmitatem imperii consistere in legis observantia, & tandiu coronam esse in capite, quandiu lex.

Obedientia confert splendorem. *Gen. 37.*

Observentia legum conservat Principem. *4. Reg. 11.*

478. Hac obligatione repertum est sceptrum; idcirco princeps nequit suam licentiam potentiæ, sed soli rationi æquare: non enim judicare debet sibi licitum quidquid possibile, sed quidquid justum. Ratio exigit, ut magnopere advertat in volendo, qui potest quidquid vult: siquidem semper debet velle minus, qui plus potest. Commendat Spiritus S. Davidem tanquam Regem qui gubernabat habens intellectus in manibus: *In intellectibus manuum suarum deduxit eos.* Mysticus loquendi modus? intellectus in manibus sunt manus cum intellectibus: & adesse intellectus manibus, quæ sunt opera, est adesse rationem operibus, & habere rationem ad manum, ut reddatur de operibus. Sic gubernabat David, sic debent gubernare Reges: si enim gubernare justè magnus honor est, gubernare sine justitia, magna ignominia. Prædixit Christus suis discipulis secum in tribunali extremi judicii sedente, ipsos confessuros:

Potestas soli rationi æquanda.

Psal. 77.

Justitiæ honor.

Cùm

Cùm sederit filius hominis, sedebitis & vos. Quid, si volebat honorare cur tandiu differt honorem? Quia extrema illa die regnabit justitia, & solum quando hæc regnat, regnat honor. *Matth. 19.*

479. Oblatum est regnum per arbores tribus, scilicet olivæ, ficui, & viti, & omnes tres illud respuerunt, quasi regnum sine justitia, & consequenter sine honore. Erat regnum sine justitia: quia regnare cum justitia non pertinet ad truncos, vel quodcunque irrationale, sed ad id tantùm quod rationale est: erat regnum sine honore, quia conferebatur corona sine meritis: idcirco sceptrum rubo accipienti collatum est, quia nullum deficientium meritorum in sceptro certius signum est, quam rigor & asperitas spinarum. At quomodo collatum fuit sceptrum sine honore? Quia fuerat collatum sine meritis. *Peccavi in cælum.* Dicebat prodigus, ex eo quòd deliquerat adorando tanquàm Deos solem, lunam & stellas. Quid? colere cælestia astra est peccari contra cælum? Putabam solùm esse peccare contra Deum. Revera præbere cultum, seu honorem cælo indebitum est illi injuriam inferre. Isaac benedictionemi mpendit filio Esau, his verbis: *In pinguedine terræ, & in rore cæli erit benedictio tua. Vives in gladio, & fratri tuo servies.* Quid; potuit esse benedictio impensa filio seniori, quòd non gubernaret tanquàm dominus, sed tanquàm servus fratri suo juniori Jacob subderetur? Benedictio fuit satis loculenta: cùm enim propter suos mores gubernatione foret indignus, procul dubio illa impensa dehonestaretur: proindeque ipsa denegata honoratus mansit. Esset sceptrum collatum rubo immerenti, perquàm simile sceptro, quod gessit immerens Rex Acab, sceptrum probrosum ex impietate, quam peperit ingratitudo, illum reddens inter impios impiissimum, inter sceleratos sceleratissimum: quia ingratitudo Principis est non vivere secundùm leges, cùm à legibus Principatum accipiat.

Judg. 9.
Honor sine meritis non est

Asperitas gubernantis ostendit indignum.

Merita sunt honos.
Luc. 15.

Gen. 27.

CA-

CAPUT X.

E cœlo decidit ſupplicium contra ingratitudinem infidelem impii Acab.

§. PRIMUS.

Ingrato ac tyranno Principi ſolùm arrident miniſtri adulatores.

480. EXarſit vehementer Deus contra tyrannidem Acab & Jeſabel: multùm enim provocat Deum injuſtitia illius, qui pro adminiſtranda juſtitia ſceptrum accepit. Regi per Prophetam Dei nomine intimatum eſt, eodem loco, quo canes ſanguinem ejus ſubditi innocentis potarunt, hauſturos ſanguinem regium utpote crudelem, & cupidum: *In loco hoc, in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lambent quoque ſanguinem tuum.* Non diſſimulat Deus cum offendentibus innocentiam: cùm enim innocentia Deum ipſum exprimat, offenſus Deus punit. Depravatum, corruptùmque flagitiis omnibus mundum Deus obruit univerſali diluvio: *Aquæ prævaluerunt nimis ſuper terram.* Rebellavit populus in ſolitudine, & decidit è cælo ignis in vindictam: *Miſit Dominus in populum igneos Serpentes.* Contra Caimum ſui fratris Abelis innocentis occiſorem deſcendit in terram Deus punitor: *Ait Dominus, ubi eſt frater tuus.* Quia Deus in Abele fuerat offenſus, ipſemet punirus venit, & non alius illius nomine. Offenſor innocentiæ Deum non timet niſi actualem punitorem. Caimus neque Deum timuit, fratricidium patrans, neque à Deo interrogatus de fratre, ſed ſolum maledictione illa perculſus: *Nunc igitur maledictus eris ſuper terram.* Tunc enim Dei timoren, & ſceleris confeſſionem exhibuit: *Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear.*

Injuſtitia Principis Deum provocat.

3. *Reg.* 21.

Suplicium è cælo contra ſceleratos.

Gen. 7.

Num. 21.

Gen. 4.

481. Advenit tempus, quo flagitiorum pœnam ſuſtineret Acab: ſemper enim ſupplicia divina opportuno tempore adveniunt: quòd ſi interdum differantur, ipſa dilatio pœnarum duplicatione ſatis compenſatur. Cupiditas reddidit Acab tyrannum, & ambitio illi

Supplicia opportuna ſunt quæ è cælo veniunt.

illi mortem peperit. Cogitavit impius capere arcem Ramoth, à Rege Syriæ, absque ulla reverentia fœderis, quod cum ipso inierat. Nam fœdera inter principes nullam aliam vendicant firmitatem, quàm propriam convenientiam. Pacem inter principes opinio comparat, potentia conservat, legis divinæ zelus optimè dirigit: Deus enim author pacis est, & Dominus cordium. 3. *Reg.* 22. *Fœdus principis solam quærit convenientiam.*

482. Aperuit suam deliberationem Acab prophetis Baal, & eorum nullo dissentiente, prædixerunt Regi arcem Ramoth, sub illius potestatem redigendam: *Ascende, & dabit eam Dominus in manu Regis.* Cùm enim intelligerent Regis animum, non veritati, sed voluntati illius obsequentes, gratiam sibi colligere intenderunt. Princeps, ut sanum audiat consilium, non debet suum animum detegere consiliariis, & probus consiliarius illum intelligens, sic se debet in dando consilio gerere, ac si ignoraret: nam princeps aperiens suam mentem, exponit periculo libertatem consultoris, & consultor suo muneri deest, si absque libertate consulit. Augustus probè agnoscens id periculum, sic in senatu tractanda proponebat negotia, ut suum semper animum, & mentem tegeret. Augusti æmulator fuit Trajanus: & quod majus est, Servator Christus in deserto Philippum consulens, non indicavit quid faciendum statuerat: *Unde ememus panes? Ipse enim sciebat quid esset facturus.* *Consiliarii adulatores nocivi.* 3. *Reg.* 22. *Joan.* 6.

483. Duo sunt consilii capitales hostes, scilicet amor capientis, & odium dantis. Amor intendit consequi quod diligit; odium iram, & vindictam exequi: ab illis cavere debet princeps, ne in suis capiendis consiliis videatur æmulari consilia Caiphæ, in quibus amor proprius respexit ad convenientiam consiliariorum: *Expedit vobis.* Et odium intendit malum Christo inferendum, *Ut unus moriatur homo.* Aman consiliarius suadebat Assuero, ut interficeret omnes in suo imperio advenas, quia cùm forent plurimi, sceptro periculum suberat: hæc tamen suasio emanavit ex odio contra Mardochæum, ut inter alios advenas periret: non intendebat securitatem Regis, sed necem competitoris. Nam consiliarius flagrans odio, vel invidia curat suæ passioni satisfacere boni communis prætextu. *Consilii hostes qui.* *Amor, & odium hostes consilii* *Joan.* 11. *Esth.* 3.

484. Interfuit prædictæ consultationi Josaphat Rex Judææ ac-

cersitus ab Acab, ut esset socius in expeditione contra Ramoth: huic non placuit responsum prophetarum Baal, cùm enim eos noverit adulatores, rectè judicavit mendaces & fraudulentos consiliarios. Rogavit ab Acab, an esset in Samaria aliquis propheta Dei, quem consulerent? cui tyrannus: *Remansit vir unus* (inquit Acab) *per quem possumus interrogare Dominum; sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum.* Proh misera principum conditio! Tot ministri falsitatis & adulationis, unicus tantùm veritatis, & huic Rex infensus? quinquaginta supra quadringentos alebat pseudoprophetas Acab, quibus unicum erat ministerium, & singularis exercitatio, blandiri principi. Micheas propheta Dei odio habitus à Rege propter unicam veritatem, quam protulerat: multi ad malum, unus ad bonum.

Consiliarii adulatores abundant, rarus est verax. 3. Reg. 22.

485. Vidit Daniel Deum sedentem pro tribunali, ut inquireret, ac judicaret de hominum delictis, & per manus multorum ministrorum aperiebantur libri: *Judicium sedit, & libri aperti sunt.* Conferamus hanc visionem, cum ea quæ postea se dedit in conspectum exulis Euangelistæ: vidit in cœlo librum clausum, & signatum sigillis septem, quem nullus assistentium ministrorum audebat aperire: cùm verò Apostolus foret æquè doctus atque avidus addiscendi, multum dolebat ac flebat de libro ita clauso, ut non panderetur; tunc monitus à quodam cœlesti aulico vidit agnum rumpentem sigilla, & aperientem: *Et venit, & accepit de dextera sedentis in throno librum.* Jam apparet discrimen inter libros Danielis, & librum Joannis. Libri Danielis continebant judicia, & supplicia delictorum, liber Joannis continebat delictorum veniam, & salutem hominum: ad accusationem, damnationem & punitionem plurimi adesse solent principi ministri, ad veniam & remedium vix est qui assistat; sunt enim homines ad nocendum, quàm ad benefaciendum promptiores. Unus Micheas aderat Regi Acab ad veritatem, quadringenti adulatores ad mendacium.

Dan. 7. Ministri pronieres ad nocendum, quam ad benefaciendum.

Apoc 6.

486. Inter animantes feras tyrannus est pernicioſior, inter animantes cicures adulator, sed hic tyranno longè peior: nam ex adulatione pullulat tyrannis, & tyrannus hostis est manifestus, proindeque vitabilis: adulator verò se tegens fictione hostis est occultus, qui ipsâ eâdem, qua nocet adulatione, arridet. Capitali

Adulator est peior tyranno.

pœnâ

pœnâ Athenienſes mulctabant adulatorem, quia mitiori ſupplicio dignus non eſt qui veritatem, quàm qui monetam adulterat. Adulatorem erga Chriſtum egit diabolus, & illi dominus ſilentium indixit: *Obmuteſce* ut ſignificaret diabolorum munus eſſe adulari, & optimi principis adulationem non audire: ſiquidem in adulatione tetrum, & exitiale principum malum eſt: *Avertantur retrorſum & erubeſcant, qui volunt mihi mala.* Et ſtatim ſubjungit: *Avertantur ſtatim erubeſcentes qui dicunt mihi Euge, euge.* Quid? aliquandiu ſuſtinet eos, qui volunt inferre mala omnia, proindeque interitum, & nec ad tempus breviſſimum patitur conſpectum eorum, qui obſequentes voluntati blandiuntur? Ita: quia minus malum reputat interitum, quàm adulationem. Eſt Rex, & Regi non tantum malum affert occiſio, quàm adulatio.

Luc.4.

Adulatio quantum malum.

Pſal.69.

487. Appellabant Chriſtum Judæi magiſtrum ac dominum, quando ab eo expetierant miraculum, ut eundem agnoſcerent, & ſic appellantes Dominus intercepit: *Generatio prava, & adultera.* Idem opportunitate alia cùm appellaretur Samaritanus & dæmoniacus, nec verbum protulit, quod tantæ blaſphemiæ reprehenſionem ſaperet. Quid? erga laudantes ſe gerit tam aſperum ac ſeverum: erga convitiantes tam mitem, ac temperatum? Ita: quia priori occaſione, ſe geſſerunt adulatores, poſteriori, blaſphemos; & videtur Deus minùs ægrè ferre blaſphemiam, quàm adulationem. Hoc tamen peculiare eſt Dei, & principum, qui æmulantur divinum regimen: nam tyrannis ſoli arrident fraudulenti adulatores.

Adulatio haberi debet pro graviſſima contumelia.

Matth.10.

Joan.8.

§. SECUNDUS.

Ingratitudo & tyrannis deteſtantur veritatem, & ipſa deteſtatio parit ſupplicium.

488. Duplici vinculo obſtrictus eſſe debet princeps veritati, altero ad loquendum, altero ad audiendum; debet loqui veritatem, ut ametur; debet audire veritatem, ut moneatur. Unuſquiſque ſibi habeat perſuaſum ſe hominem eſſe, proindeque non ſolum obnoxium erroribus, ſed frequentiùs errare, & ſic libenter & utiliter moni-

Veritas in Principe.

Princeps patiatur moneri. monitionibus acquieſcet. Moyſes libenti & grato animo audivit objurgationem ſibi illatam à ſocero Jethro. David nunquam imperio dignior viſus eſt, quàm objurgatus à propheta Nathan: Tunc enim in eo modeſtia & reſipiſcentia fuere pares. Habere debet princeps reverentiam veritati, tanquam virtuti, quæ Deum exprimit: *Ego ſum veritas.* Miniſter Principi veritatem aperiat ita reverenter, ut nihil aliud vereatur: nam pari culpa tenebitur miniſter, ſi principi veritatem non dicat, ac princeps ſi dictam non audiat.

Exod. 18. *2. Reg.* 12.

Veritas amanda à Principe. 489. Præripiebat olim Deus intexi veritatem in ea veſtium ſummi Sacerdotis parte, quæ cordi correſpondet. Ut ſic monerentur Principes veritatem illis cordi eſſe debere, adeo ut in corde, & ſupra cor geſtari ſemper oporteret. Voluit Deus etiam conjungi veritatem cum doctrina, quia veritas in corde potior & ſanior Principis doctrina eſt. Reſtituto in priſtinum ſtatum regni Orientalis Jobo obtulerunt conſanguinei & amici ſinguli ovem, & inaurem auream. Ovis ſatis expreſſum ſymbolum eſt manſuetudinis & patientiæ, quam Rex exhibere debet. At quodnam myſterium in offerendis inauribus, illi in principatum reſtituto, & non antea? Voluerunt ſignificare, ſimulque monere factum Regem de onere, quod ſubierat audiendi patienter veritates. Incumbit principi veritates audire cum patientia, & miniſtris eas dicere cum libertate. Sedentes in throno vidit Joannes ſeniores qui aſſidebant agno: *Seniores ſedentes.* Cum Angeli coram agno ſtantes aſſiſterent: *Omnes Angeli ſtabant in circuitu throni.* Cur ſedent in throno ſeniores coronis ornati? quia ſunt conſiliarii ſupremi Regis, & vult ſignificare Deus conſiliarios regios debere eſſe ita liberos & abſolutos in ſuffragando, ac ſi eſſent Reges in præſidendo: non debent accommodare conſilia Regis voluptati, ſed regni utilitati.

Levit. 8. *Job.* 42. *Apoc.* 4. *Conſiliarii ſint liberi in ſuffragando.*

3. *Reg.* 22. 490. Accerſitus Micheas ad præſentiam Acab: *Occurrit Regi in via, & mutavit aſperſione pulveris os ſuum.* Sauciatus Micheas in vultu, pulveris aſperſione illum tegit, ne agnoſcatur loquens ad Acab: & hoc involucro cur non aſſumpſit perſonam Nathan locuturus ad Davidem? quia Nathan miſſus erat ad manifeſtandam veritatem Regi pio: Micheas ut aperiret dolos Regi impio: ille

manus

manus dat veritatibus, ſicut David: *Peccavi Domino* hic indignatur contra aperientem dolos, ſicut Acab: *Mitte virum iſtum in carcerem.* Eadem quæ Rex propoſuit Micheæ, propoſuerat Prophetis Baal: fuit tamen valde diſſimile reſponſum; nam Micheas ductus amore veritatis, ne Regem deciperet, imò à deceptione liberaret, libere prædixit exercitus illius milites deſpergendos eſſe per montes inſtar ovium ſine paſtore, donec unusquiſque reciperetur in domum ſuam ex defectu Domini gubernantis. *Dominus locutus eſt contra te malum.* Excanduit accepta fraudum detectione Acab, & converſus ad Ioſaphat: Nonne (inquit) te probè edocueram quis eſſet Micheas, & qualiter mihi ſemper adverſa prædicat? Vox illa (ſemper) non rectè cohæret cum unica prædictione, quam audierat: cùm tamen eſſet vera, perverſo Regi multiplex viſa eſt. Tanti igitur illa unica veritas Micheæ ſtetit, ut propter illam pſeudo Propheta Sedecias illi alapam inflixerit: veritas enim ſemper ſuſtinuit opprobria per adulatores coram tyrannis: *Acceſsit autem Sedecias filius Chanaana, & percuſsit Micheam in maxillam.* 2. *Reg.* 12. 3. *Reg.* 22. *Veritas excipitur opprobriis.* 3. *Reg.* 22.

491. Chriſto ſervatori coram Pontifice propter apertam veritatem inflicta eſt alapa, & Dominus conqueſtus eſt: *Cur me cædis?* At non legimus in S. Pagina quòd accepta alapa Micheas quereretur. Cur non queritur Micheas, & queritur Chriſtus, ſi patientia Chriſti omnem omnino longè ſuperat? Cogitavit Micheas eum, qui apud ſe ſtatuit vera loqui coram ſuo Principe, eſſe debere paratum, ut conſtanter ſuſtineat tyrannides, & adulatores in aula ſemper veritati infenſos, & injurios eſſe. Chriſtus verò, cùm foret eademmet veritas: *Ego ſum veritas:* doluit vehementer quòd coram judice tanquàm crimen tractaretur, & offenderetur veritas, quæ in tribunalibus coli debet tanquàm Deus. At in judicio, in quo damnatur innocentia, neceſſe eſt offendi veritatem: illa enim pœnam ſubeunte, hæc etiam ſubit. Ad hæc, miles ille qui percuſſit Dominum, fuerat ab eo in horto ſanatus (ut aliqui dicunt) atque adeo ſe exhibuit ingratum erga illum, qui ſe illi beneficum exhibuerat. Cum ingratitudo animam ſauciet, vulnera quæ infligit, tam acerbos pariunt dolores, ut vix etiam à Chriſto patientiſſimo, abſque querimonia ſuſtineri poſſint: idcirco non Micheas, ſed Chriſtus queritur. Joan. 19. *Veritas Chriſtus offenditur.* *Ingratitudo vulnerat animam.*

492. Sic ignominiosè tractatum, oneratumque injuriis Micheam jussit Acab præsidi Samariæ tradi, præcepto impositò ut in carcere usque ad Regis ipsius reditum detentus solo pane & aqua aleretur. Tam atrox scelus reputavit tyrannus unicam proferre veritatem, ut tali supplicio Dei Prophetam affecerit. Hæc dicit Rex: *Mittite virum istum in carcerem, & sustentate eum pane tribulationis: & aqua angustiæ, donec revertatur in pace.* Volunt tyranni vinctam & debilitatam veritatem, quia formidant liberam ac robustam: cum verò timeant, odere: hi verò sunt Principes ingrati sicut Acab: ingratitudo enim veritatem non sustinet, quia veritas magis obstringit: tyrannica sævitia eam abominatur, quia ad nos cum veritate misericordia descendit.

Veritas malè excipitur.

3.Reg. 22.

493. Verùm si injuria, quæ alicui coram Principe fit, magis ipsum Principem afficit, ex quo severius exigit supplicium: Cur Acab Micheam offensum conjicit in vincula, & Sedeciam offensorem permittit liberum ac impunem? offensum misit in carcerem Acab, & favit offensori: quia tyranni veritatem crimen, audaciam reputant obsequium. Absalon præbuit se gratum Achitopheli audaciter & impudenter suadenti accessum ad parentis concubinas: *Ingredere ad concubinas patris tui.* Saul pugionis ictibus interfecit Pontificem Achimelech vera dicentem de Davide: *Et quis in omnibus servis tuis, sicut David fidelis.* Ex quo accidit ut pavidi ministri coram Principe multùm caveant vera loqui, & studeant mendaciter blandiri: siquidem vident punitam veritatem instar criminis, & fautam adulationem tanquàm obsequium. Conjecerunt in vincula Putifar Josephum, & Herodes Baptistam: sed utriusque vincti fuit dispar eventus: nam Joseph, quia obsequiosè interpretatus est somnia, umbram quandam falsitatis præ se ferentia, evasit dominus universi Ægypti: Baptista, quia libere nudam protulerat veritatem, jugulatus est. *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.* In præcinctione significatur violenta mors, qualem Christus prædixit Petro: *Alius cinget te:* in lucernis significatur Evangelica prædicatio. Cur igitur Christus cum morte violenta jungit Evangelicam prædicationem? Quia omnis qui prædicandæ veritatis munus suscipit, paratus esse debet ad subeundum mortem violentam. Veritatem

Adulatio audax placet tyranno.

2.Reg.26.

1.Reg.22.

Mendacium placet Principi, displicet veritas.

Luc. 12.

exci-

excipiunt Principes vinculis & gladio, Judæi lapidibus, adulatores alapis.

494. Vidimus in prædictis quomodo ingratitudo & tyrannis deteſtantur veritatem: ex ſequentibus nobis compertum erit, quomodo ipſa deteſtatio pariat ſupplicium. Gerendo bello devotus, ac deliberatus Acab de ſententia pſeudoprophetarum, egreſſus eſt de Samaria ad expugnandum & capiendum Ramoth: cùm verò impiger Benadab in occurſum procederet, utriuſque exercitus viribus durum prælium commiſſum eſt, in quo impius Acab ſagittæ unius in incertum excuſſæ, ſed à Deo directæ, & perlatæ vulnere interiit. *Vir autem quidam tetendit arcum incertum ſagittam dirigens, & caſu percuſsit Regem Iſraël.* Et fuit unicus qui in hoc conflictu interiit, juxta prophetiam Micheæ: nam fuerat Rex inter omnes ingratos Principes Iſraëlis ſingulariter unicus ingratitudine. Sagitta una fortè excuſſa confixit, & ejus ſanguinem linxere canes eodem loco, quo fuerat lapidatus Naboth. Juſtè enim tyrannica cupiditas crudeli ſiti canum punitur. Sic enim Deus punivit mortem innocentis, veram reddidit comminationem Eliæ, & fidem, ac honorem fecit veritati Micheæ. Plerùnque Deus ad tempus diſſimulat cum ingratis, ſed nunquam parcit. Diſſimulavit cum Saule, ſed tandem ſuo eodem gladio confecit. Diſſimulavit cum Abſalone, ſed tribus lanceis illius ingratum cor transfixit. Divina juſtitia permittit gloriari malos de triumphis ſuorum deſideriorum, ut in mediis voluptatibus ſic acerbiùs ſupplicio intercipiat. Quandoque differtur ſupplicium, ſed majori pœna compenſatur dilatio, ut evenit Acab, cui cœlum necem intulit: ad ſolum enim ſpectat Deum ingratitudinis infidelis punitio. *Impietatis ſupplicium.* 3. Reg. 22.

CA-

CAPUT XI.

Ingratitudo sceptri Hebræi fuit malum contagiosum.

§. PRIMUS.

Impietas parentum transit ad filios sicut hæreditas.

Filii impii a parentibus impiis.

495. Interfecto Acab, successit sceptro Ocozias ejus filius primogenitus, æquè ægrotus corpore & animo: nam parentum impietas morbos fecerat immedicabiles. Ab impiis parentibus, in ipsorum supplicium & opprobrium nascuntur filii: siquidem cum sanguine impietatem, & mores hæreditarios accipiunt: *Pete* Marc. 6. *à me quod vis.* Hortabatur Herodes filiam Herodiadis ad petendum quod voluisset in saltationis præmium: cùm verò illa inquireret voluntatem matris, à qua intellexit velle caput Baptistæ, Herodi post consultam matrem respondit: *Volo ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ.* Cur non dixit matrem suam velle? Si voluntas erat matris, dixit suam? *Volo ut des.* Quia voluntas parentum est etiam filiorum: non se gereret filiam Herodiadis, si cum ea non conspirasset in eandem tyrannidem. Sectantur filii in omnibus parentum vestigia & mores. Quando Joseph voluit fratres suos de furto convincere, jussit includi pateram suam in sacco Gen. 42. Benjamin: *Scyphum meum pones in ore sacci junioris.* Cur non in saccis aliorum? Quia alii erant filii Liæ, & Benjamin filius Rachel, quæ surripuerat simulachra parentis sui Laban: *Furata est idola patris sui.* Gen. 31. Ut igitur Joseph facilius persuaderet furtum, voluit ut imponeretur filio illius matris, quæ olim in simile delictum inciderat.

Voluntas patrum est filiorum.

496. Misit Ocozias qui de ejusdem sanitate consulerent Idolum Beelzebuth. 4. Reg. 1. Tam altas egerat diabolus radices in corde Principum Israëlis, ut vellent etiam reperire veritatem in totius mendacii fonte, ac parente. Consultationem pessimam intercepit Deus, injungens Eliæ, ut à via revocaret Regis nuncios, eisque regredientibus intimaret non surrecturum Regem à lecto, in quo ægrotus

Consilia diaboli placent malis Regibus.

ægrotus decumbebat. Deus enim ægrè fert velle Principes scire mediis diabolicis, quæ humanis assequi nequeunt. Omnibus incumbit reverenter expectare seriem divinæ providentiæ, quæ licèt nostro appetitui quandoque videatur sera, meritis tamen semper tempestiva est.

497. Voluit Ocozias consulere dæmonem, & ipsa consultatio illi peperit supplicium: nam scelerati capiunt frequenter exitium, unde auxilium præstolantur. *Fuisti baculus arundineus Domini Israël, quando apprehenderunt te manu, & confractus es, & laceraſti omnem humerum eorum.* Loquitur Deus cum Ægyptiorum Rege, & ait ipsum fuisse tanquam baculum arundineum filiis Israëlis. Cùm enim Hebræi debuerint implorare opem à Deo, auxilium petiere ab Ægyptiis; in cujus delicti pœnam statuit Deus, ut Rex à quo opem, & levamen sperabant, ipsis majori tormento fuerit: quæsierunt sustentaculum in illo, tanquàm in arundine, quæ debilis est, & sustinendo oneri impar, quandoque fracta offensionem & vulnus infligit levamen quærentibus. *Supplicium pro auxilio à diabolo.* Ezech. 29.

498. Accipiens Ocozias à famulis regredientibus præsagium Eliæ tanquàm novum aspernatus est. Est enim valde inusitatum apud Principes audire veritatem, quæ dolos detegat. Nam aulici quò sunt Principi magis familiares, eò magis illi veritates occultant. Confestim misit ducem quinquaginta stipatum militibus, qui Eliam afferret, sibi persuadens veritatem in aula subitò convertendam in adulationem, quæ sola apud Principes locum habet. Dux ea sedulitate & arrogantia peregit Regis mandatum, ut igne cælitus decidente correptus unà cum militibus interiret: *Descendit ergo ignis de cælo, & devoravit illum, & quinquaginta viros.* Misit Rex secundum ducem, & hic eandem subiit prioris pœnam, quia superbiam eandem æmulatus est. Cælestis ignis à vinculis, & impio Rege tuebatur Eliam, quia cælesti igne Elias defenderat divinum honorem contra prophetas Baal. Tertium denique Ocozias misit ducem: & hic in exequendo Regis mandato adeo se gessit comiter & temperatè, ut impetraverit prophetæ adventum: *Surrexit igitur, & descendit cum eo ad Regem.* Discendit Propheta, ut Regi ostenderet impietatem ejus parentis Acab transire ad filios suos sicut hæreditas transit ad successores. *Punitio insolentiæ.* 4. Reg. 1. 4. Reg. 1. 3. Reg. 18

§. SECUNDUS.

Cum ingratitudine ſuperbia nata eſt.

Superbia cum ingratitudine.

499. Primus ingratus & ſuperbus fuit Lucifer: necnon ex ingratitudine & ſuperbia Adamus periit. Quæro tamen, cur ſuperbia cum ingratitudine nata eſt, & utranque ſeveriter Deus punit? *Deſcendit ergo ignis de cœlo, & devoravit eum.* Quia utraque filia legitima eſt oblivionis, & ignorantiæ. Ingratus ut obliviſcatur debitum, fit neſcius: ſuperbus adeo neſcius, & immemor eſt, ut ſe ipſum neſciat, & obliviſcatur. Nullum vitium magis adverſatur Deo, quàm ſuperbia: nam ex ſuperbia voluit Lucifer æquare Deum potentiâ, & Adamus ſcientiâ; ob quas inſanas cogitationes decidit Lucifer in Erebum, cui Adamus manſit obnoxius. Præcipua igitur virtus, qua Servator diſcipulos erudiit, fuit humilitas: *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Nec miniſter Dei eſſe poteſt qui ſe temperatè & ſubmiſſè non gerit. Ex ſuperbia duo priores Ocoziæ miniſtri periere: ex comitate & ſubmiſſione tertius ſervatus eſt, ut tandem intelligatur, plus valere apud homines urbanitatem, quàm potentiam: certè quod nec movere poteſt multiplex ſuperbia, unica comitas ſubigit.

4. Reg. 1.

Matth. 16.

Superbia eſt merus tumor.

500. Nata videtur ad exprimendum ſuperbos opinio illa philoſophorum, qui aſſerebant continuum ex ſolis coaleſcere indiviſibilibus, ſed tumidis. Sunt enim homines, quorum dotes ita ſunt exiguæ, ut vix attingant parvitatem indiviſibilium, ſed tument arrogantiâ, quam oſtentant. Unum vellem monere tumidos ex ipſius naturæ documento, ſcilicet quod grave eſt ad locum infimum tendere, ita ut quò major ingentis corporis ſit gravitas, eo vehementior in centrum detur propentio. Qui honore cedunt, locum merentur ſublimiorem: *Aquæ omnes quæ ſuper cœlos ſunt.* Quid? aquæ ſuper cœlos? ita: quia in mundi primordiis erant aquæ veluti dominatrices, editiori nempe loco ſuper univerſam terram, juſſit illis Deus, ut juri ſuo cederent, deſcendentes in locum inferiorem, ut tellus appareret: *Congregentur aquæ omnes in locum unum, & appareat arida.* Sint igitur aquæ collocatæ ſuper cœlos:

Gravitas & authoritas humilium.

Humilitas honoratur.

Pſal. 148.

Gen. 1.

cœlos: sic enim Deus sublimat omnes, qui descendentes suo juri cedunt pro aliis honorandis.

501. Non augetur, qui se majorem, sed qui se minorem facit: nec certior via est ad sublimitatem, quàm ea, qua descenditur ad depressionem. In Bethlem fuit Christus dux Israëlis: *Ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israël.* In monte Sion fuit acclamatus Rex & Dominus universi: *Fundatur exultatione universa terra mons Sion, latera Aquilonis, civitas Regis magni.* Cur dicitur in Bethlem habuisse dominium limitatum, at in monte Sion nullis terminis circunscriptum? In Bethlem Christus ex humilitate natus est inter bruta, magnum sapientiæ Patris tormentum: at in monte Sion provolutus ad pedes discipulorum, illos lavit: Proh mirabilis majestatis depressio? Igitur ubi se plus dejecit, ibi altiùs sublimetur: ubi magis occultavit majestatem, ibi major appareat majestas. Conferamus ad hanc rem duos lapides antiquos, qui forte ex novitate comparationis arridebunt. Prior lapis fuit Davidis, quo gigantem occidit: *Misit manum suam, tulitque lapidem.* Posterior lapis fuit Danielis, quo superbi Regis statua percussa est: *Percussit statuam in pedibus.* Fiat modò comparatio: lapis Davidis non crevit, imò disparuit: lapis Danielis crevit adeo, ut universum mundum impleverit. *Factus est mons magnus, & implevit universam terram.* Quænam ratio disparitatis, ut lapis Davidis disparuerit, lapis Danielis ita creverit, ut universi orbis sphæram occupaverit? Lapis Davidis se erexit ad gigantis caput: *Percussit Philistheum in fronte.* Lapis Danielis se submisit ad pedes statuæ: *Percussit statuam in pedibus.* Lapis igitur Davidis elatus minuatur, lapis Danielis submissus crescat.

Humilitas exaltat.

Mich. 4.

Psal. 47.

1. Reg. 17.

Dan. 2.

Dan. 4.

502. Sicut qui se plus abiicit, plus ascendit, ita qui alios magis honorat, magis honoratur. *Clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te.* Dixit Christus alloquens Parentem æternum. Cum enim peculiare sit honoratorum honorare, voluit Christus priùs honorari à parente, ut postea sic honoratus plus & aptiùs Parentem ipsum honoraret. Ad hæc, qui honorari vult, debet prior honorare: *Clarifica, ut clarificet.* Debes mihi impendere honorem, quem à me speras: aliter tuo honori deero, si tu meo defueris. *Honore invicem prævenientes.* Monet Apostolus ut unus-

Honor ab honorato provenit. Joan. 12.

Ad Rom. 12.

quisque certet alium honore vincere. At quomodò fieri potest, ut inter duos detur mutua honoris præventio? Certè impossibile hoc est: at ne quis desit ingenuitati, & urbanitati, ut sic magis honoretur, vult Apostolus ut nitatur ad impossibile pro alio honorando. Nam incivilis superbus semper aliis odio, & dedecori est: & quidem superbia nata cum ingratitudine omnes dedecorat, redditque ipsi Deo abominabiles.

§. TERTIUS.

Ingratitudo Principum immedicabile malum est.

Mors Oceziæ, prænuntiata. 4. Reg. 1.

503. Perlatus ad Regis conspectum Elias, omnem antevertens rogationem illi prænunciavit indubitatam mortem ex morbo, quo afflictabatur, ob id quòd consuluerit dæmonem, & non Israëlis Deum. Aulicis videretur Elias nimis properus in denunciatione mortis: nam ex mente aulicorum grave delictum est aperire dolos Principi: Item adulatoribus videretur supplicium nimis severum, cum Deus dissimularet cum populo idololatra, & occideret Regem ob consulendum dæmonem de sua sanitate: nam adulatores etiam consultationes cum diabolo in Regibus probant. Verùm Elias se gessit ministrum Dei libertate qua Regi supplicium illud capitale indixit, & Deus justum judicem in tali decernendo, & infligendo supplicio. Ministri Dei eò sunt liberiores, quò periculum majus est: quicunque enim zelat divinum honorem, homines non veretur. Nec Moyses Pharaonem, nec Elias Acab sævos tyrannos metuerunt, ut detecta veritate illis constanter ac liberè dolos aperirent.

Solent ministri suis principibus, timore hominum deterriti occultare pericula, seque ad ipsorum nutum fingentes, voluptati attemperare. Lacrymabatur populus, & ministri Sauli tegebant causam luctus. Clamabat Jonas per plateas civitatis deterrens Ninivitas à sceleribus, eisque suadens pœnitentiam timore interitus, & Rex fuit ultimus qui accepit clamores. Ad Principes accedunt notitiæ post eventus: ex quo mala reipublicæ evadunt immedicabilia; siquidem quando Principi intempestivè deteguntur, remedio

3 Reg. 18. Scientia eventuum in Principe. Jon. 3.

remedio carent. Satis se probavit justum Deus in puniendo Ocozia: cum enim Rex crebrò moneretur à cælo, ut resipisceret à culpis, mansit rebellior & obstinacior in idololatria: & qui contemnit cælestes monitus, divinæ justitiæ rigorem sustinet.

504. Obiit Ocozias morbo extinctus, & sceptrum unà cum impietate transivit ad fratrem suum Joram: nam impietas parentum filiis hæreditaria est. *Parentum impietas in filiis.* Suscepit Joram sceptrum potioribus exordiis, quàm sui antecessores: nam dejecit confestim idola, quæ Acab pater suus erexerat: fuere tamen exitus lutei ac fragiles: siquidem eundem Jeroboami cultum professus est. Solent omnes fere Principes exordiri regimen facta mutatione præcedentis, ut ostendant se illud corrigere, ac reformare: accidit tamen frequenter ut ipsa mutatione reddant deterius: non enim minùs difficile est rempublicam veterem reformare, quàm formare novam. Ut Deus orbem conderet, sua omnipotentia usus est: *Dixit, & facta sunt.* *Gen. 1.* Ut postea repararet, etiam Noemi accivit opem: *Ingredere tu & domus tua in arcam.* *Reformationis difficultas.* Non quòd eadem omnipotentia foret destitutus, sed ut appareret difficultas reformationis. *Gen. 6.* Voluit juvari hominibus, ut felici eventu repararet, quod effrænis hominum licentia dejecerat. Sex diebus molitus est orbem: *die septima requievit:* triginta tribus annis nobiscum Christus versatus est, ut reformaret, nec sine omni profuso sanguine reformationem peregit: *quam acquisivit sanguine suo.* *Act. 20.*

505. Postulat reformatio tempus, laborem, & prudentiam. *Reformatio quid exigat.* David se excusavit à puniendo Joab ob insidiosam necem quam intulerat Abner: quia reputavit minus inconveniens dissimulare cum supplicio, quàm odibile regimen auspicari à rigore. *2. Reg. 3.* Imbuit Deus Salomonem mirabili quadam sapientia: nec illius commendavit usum ad regimen, sed ut insisteret vestigiis Davidis parentis: *Sicut ambulabat pater tuus.* Quia Princeps in gubernando sequi potiùs debet exempla, quàm ideas. *2. Reg. 3.* Ex alteratione humorum nascuntur morbi: & solus Deus potens est novitate quadam opem ferre afflictis rebus. Verum hoc dictamen sano modo intelligendum est: quando enim malum planè innotuerit, ejus correctio non tam mutatio, quàm remedium appellandum est: Deus enim ut hominibus mederetur, suam legem mutavit, in locum deficientis

scriptæ substituens gratiam. At mutatio Joram non fuit remedium, sed hypocrisis: nam ejus cor æquè fuit ingratum & infidele ac parentis ipsius Achab: quia Principum ingratitudo filiis hæreditaria est.

§. QUARTUS.

Nullum vitium Deo magis abominabile quàm hypocrisis.

506. Dejecit Joram idola parentis sui Achab, & Deus ipsum Joram dejecit sagitta alia simili illi qua interierat pater ipse Achab: 4. Reg. 9. *Egressa est sagitta per cor ejus.* Quid? eodem supplicio afficitur qui idola dejecit evertendo, & qui idola erexit colendo? Videtur immodicus rigor ex inæqualitate. Non fuit rigor; sed æquitas & justitia. Siquidem postquam Joram evertit idola Achab, adoravit vitulos Jeroboami; proindeque fuit zelus simulatus & fictus; nullum verò idolum magis abominatur Deus, quàm figmentum. Nam hypocrita dehonestat nimium ipsam honestatem & sanctitatem faciendo illam tegmen iniquitatum & scelerum, in quo homines decipit, & Deum irridet; *Væ mundo à scandalis*, dicebat Christus. Matth. 18. *Væ vobis hypocritæ*, dicebat iterum idem Dominus. Eodem modo dolebat de scandalis atque de figmentis; quia non minus inferunt mundo detrimentum scelerati scandalosi, atque hypocritæ fraudulenti.

Fictiones odit Deus.

Hypocritæ Deo abominabiles. Luc. 11.

507. Abminatur Deus adeo fraudes, & figmenta hypocritarum, ut cum dignetur manu propria animadvertere in reliquos peccatores, hypocritas pertæsus manu aliena, quasi è longinquo puniat. Per Isajam minatur Deus se missurum contra Assur ministrum, qui puniat omnes fraudulentos Israëlis: Isai. 10. *Ad gentem fallacem mittam eum.* Provocatus Deus sceleribus civitatum Pentapolis agit de infligendo supplicio per se ipsum; Gen. 18. *Descendam & videbo.* Cur in primo casu mittit punitorem, in secundo descendit puniturus? Ita Deus abominatur hypocritas, ut etiam puniens eos videre non sustineat. Condolebat & compatiebatur Christus peccatoribus, at contra hypocritas ita indignabatur, ut vehementer obiurgaret; quia cum malitia sint dæmones, volunt apparere Angeli.

Supplicium hypocritarum.

508. Ten-

508. Tentat diabolus Christum in deserto ter, & obiurgatus præcipitur recedere, manifestata obligatione Deum adorandi, illique soli serviendi: *Vade Satana.* Tentant hypocritæ Christum Hierosolymis tacti religione, quòd discipuli non lavabant manus ante sumendum cibum, & Dominus eos asperrimè carpit tanquam legis transgressores, verbis mendaces, cordibus fraudulentos: *Hypocritæ bene prophetavit de vobis Isaias dicens; populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longè est me.* Cur severiùs tractat Christus hypocritas propter falsum scrupulum lavandi manus, quàm diabolum ipsum propter tres malignas tentationes? Quia diabolus voluit exire à dolo, & Christum agnoscere tentationibus: at Pharisæi hypocrisi volebant decipere mundum, & ignorare Christum. Diabolus lapidibus usus est ad explorandam veritatem, hypocritæ arripuerunt lapides contra veritatem, ut scilicet lapidarent Christum. Inter diabolos nullus magis diabolus, quàm hypocrita. Sociatur hypocrisis fictione & adulatione, quia fraudis & falsitatis filia est: & certè sunt hypocritæ hostes hominibus magis infensi, & Deo magis abominabiles.

Matth. 4. *Hypocritæ quantum odit Deus.* *Matth. 15.* *Joan. 8.*

509. Princeps omni etiam adhibita industria nequit ita se fingere, ut reputetur alius quàm est: habet enim plurimos suarum actionum spectatores: & sicut nunquam omnes decipiunt unum, ita nullus est qui decipiat omnes. Quia fictus Esau, fuit hominibus, Deoque odibilis, & eadem ratione, punitus Saul. Meditatur Herodes dolo agnoscere à Magis natalitium Christi, & Euangelista dolum referens, denegat illi nomen Regis: *Tunc Herodes clam vocatis Magis.* Est enim vitium abjectum & vile decipere: Herodes tanquam Herodes fingere potest, sed non tanquam Rex. Dixit Job regnare hypocritam in vassallorum supplicium. Ratio est, quia legitimus Rex in bonum & felicitatem suorum regnat, & felicitas regnare nequit, ubi regnat dolus: felices enim vivere nequeunt qui decepti vivunt. *Adjuro vos per Jesum, quem Paulus prædicat.* Dixerunt filii Scevæ cuidam dæmoni, qui miserrimi cujusdam corpus occupaverat: quibus dæmon respondit, se probè nosse Christum, & Paulum, sed ignorare illos, qui cum forent Judæi, volebant apparere Christiani; *Et incidens in eos invaluit contra eos.* Si diabolus universæ iniquitatis

Princeps hypocrisim & fraudes vitet. *Matth. 2.* *Job. 34.* *Act. 19.*

præceptor

præceptor est, cur sic vexat suæ scholæ discipulos? Quia etiam diabolus sustinere nequit quòd re ipsa pravus velit probus apparere.

Hypocrita possimus.

510. *Veni igitur & maledic populo.* Si metuit Israëlem, cur non cogit milites, & parat exercitum: sed juvatur auxilio pseudoprophetæ Balaam? Sibi habuit persuasum nihil efficacius ad destruendum Israëlem, quàm implorare opem cujusdam hominis hypocritæ, qui re vera pessimus, apparebat sanctus. *Unus ex vobis Diabolus est.* *Amice ad quid venisti?* Quid? In Christi societate & domo appellatur Judas malitia diabolus, & in horto appellatur ex benevolentia amicus? Ita: quia Judas inter Apostolos, & in Societate Christi degens, venenum proditionis occultabat, illud tegens velamine hypocrisis, at in horto ducens satellites, se gessit manifestum proditorem: & ideo magis provocavit indignationem Christi in priori, quàm in posteriori eventu: quia peior est hypocrita sua sanctitate ficta, quàm proditor sua iniquitate manifesta.

Num. 22.

Joan. 6. Matth. 26.

§. QUINTUS.

Princeps esse debet in verbis cautus & maturus.

Electio Jehu in Regem.

511. Voluit Deus punire Joram, & extinguere omninò familiam Achab, ad quod delegit Jehu filium Josaphat. *Unxi te Regem super populum Domini Israël.* Dixit illi propheta Dei nomine: *Et percuties domum Achab domini tui, & ulciscar sanguinem servorum meorum prophetarum.* Vivente adhuc Joram unctus fuit Jehu in Regem tanquam Dei instrumentum ad puniendum familiam Achab ut ulciscereturr sanguinem innocentem, quem Rex impius effuderat. Quid? pro supplicio impendit Deus regnum, & eligit Regem ut puniat? Ita: ut intelligatur qualis Dei sit voluntas, & quàm avida ad puniendam ingratitudinem: similiter nullum aptius, promptiusque ad puniendum instrumentum esse, quàm manum Principis propriam conservationem ex aliorum destructione sperantis. Non quievit Baasa donec universam familiam Jeroboami extinxit: & Zambri nulli ex consanguineis, vel famulis Baasa pepercit.

4. Reg. 9.

Ambitionis crudelitas.

percit. Est ambitio sceptri quædam veluti hydropesis humani sanguinis, quæ in mundo plurimos constituit Herodes: *Venit in domum patris sui, & occidit fratres suos.* Occidit Abimelech fratres suos, quando ipsum crudelis dominandi ambitio invasit. *Ille homicida erat ab initio.* Cur vocatur diabolus homicida ab ipso nascentis mundi exordio, si prima ejus vox non indicavit appetitum occidendi, sed ascendendi? *Qui dicebas in corde tuo: in cœlum conscendam?* Eo ipso quòd anhelavit ambitiosè locum sublimem, fuit homicidiorum executor, & procuravit mortem filii Dei, ut ejus thronum occuparet. *Jud. 8.* *Joan. 8.* *Isai. 14.*

512. Acclamatus Jehu, & jam à populo observatus tanquam Rex Israëlis statim quæsivit Joram, & in itinere obvium conviciis laceravit, illi exprobrans matris Iezabelis flagitia: *Adhuc fornicationes Jezabel matris tuæ, & veneficia ejus multa vigent.* Deinde emissa sagitta confixit, & exanimem projici jussit in campum, ubi fuerat lapidatus Naboth. In exequendo supplicio æquè enituit zelus, atque in infligendis contumeliis apparuit vilitas: nam ex ore Principis nullum debet verbum excidere, quod alterius honorem lædat: præcipuum munus Principis est condecorare omnes. Maledictionem Rubem imprecatus est Iacob his verbis: *Effusus es sicut aqua, non crescas.* Illi tamen impendit benedictionem Moyses: *Vivat Rubem, & non moriatur.* Quid? benedicit Moyses illi, cui maledixerat Iacob? Ita: Iacob erat homo privatus: Moyses princeps populi. Non decet principem verbis suis aliquem dehonestare, cum debeat honorare omnes. *Quia peccatrix est* dixit Pharisæus de Magdalena: & Christus: *Vides hanc mulierem.* Christus erat Rex, & hic etiam peccatores honestare debet. *Convicia indigna Principe.* *4. Reg. 9.* *Gen. 49.* *Luc. 7.*

Neque hoc volo ut fiat, nisi ut revertatur. Cur noluit Ezechias solis progressum, sed regressum? Quia sol quò magis progreditur ascendendo, eò magis decrescunt umbræ, & quo magis regreditur descendendo, eo umbræ plus crescunt: est Sol Regis Symbolum, sicut umbræ subditorum, quos Rex nunquam minuere, sed semper augere debet, etiam si ad hoc oporteat descendere. *4. Reg. 20.*

513. Aliud est supplicio, aliud contumelia afficere; contumelia pullulat ex odio, supplicium ex justitia, quę ut multos servet, paucos castigat. Lingua principis se debet exhibere in puniendo *Supplicium non ex odio.*

niendo misericordem, non vindicem: nam compassio est virtus, vindicta, passio. Illud obnixè à Deo precabatur David, ut frœnum sibi injiceret, quasi sui oris custodem, ne excideret verbum, etiam contra suos conviciatores, & detractores. Erat princeps David, & princeps etiam contumeliis provocatus recusat esse maledicus: nam maledicere actio est vilissima: *Mors & vita in manibus linguæ.* Dixit Spiritus S. Occidere lingua animalis veneniferi, proinque vilissimi peculiare est. Instar linguarum ignearum decidit in terram divinus Spiritus: & cum linguæ illæ apparenter forent ignis ad comburendum, realiter erant luces ad illustrandum: *Apparuerunt dispertitæ linguæ tanquam ignis.* Primum verbum, quod Deus protulit in hoc mundo, fuit directum ad lucis productionem: *Fiat lux.* Sic nobis significavit, ille Regum ac principum omnium Monarcha, ex ore principis debere solam lucem absque ullis tenebris defluere, ut neminem dedecoris, vel ignominiæ tenebris obscuret, omnes honorum, ac dignitatum radiis illustret.

Lingua Principis qualis. *Psal.* 38. *Prov.* 28. *Act.* 2. *Honor ex Principe.* *Gen.* 1.

514. Princeps esse debet in puniendo æquus, & in loquendo circunspectus: æquitas est totius reipublicæ harmonia, proindeque fulcimentum sceptri: verba principis quandoque vitam afferunt, quandoque necem inferunt. Ananias occubuit auditis tantum Petri verbis: *Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit.* Lazarus ad vitam revocatus est Christi verbis: *Lazare veni foras.* Vitam recipit Lazarus honoratus prius à Christo, à quo fuerat vocatus amicus: *Lazarus amicus noster dormit*, vitam amittit Ananias, quia objurgatur à Petro tanquam mendax: *Non est mentitus hominibus, sed Deo.* Gessit se Christus principem benignum: & ideo ob Lazari mortem ploravit; gessit se Petrus principem severum, cum arguit Ananiam de pretio venditi agri occultato. Verba principis mansueti honorando vivificant: verba rigidi ac severi vulnerando occidunt. Idem Petrus Christum agnovit ex verbis, utpote vitalibus: *Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes.* Princeps, cujus verbis ita nutriuntur ac reficiuntur subditi, ut ex illius alloquio vires & animos capiant, non deseritur propter alium, reliqui omnes propter illum deseruntur: *Ad quem ibimus?* Et idcirco princeps debet esse in verbis cautus & maturus.

Verborum Principis efficacia. *Act.* 5. *Joan.* 11. *Joan.* 6.

§. SEX-

§. SEXTUS.

Supplicium ingratitudinis impiæ Jezabelis.

515. Accipiens Jezabel ingreſſum eſſe Jehu terram Jezraëlis, in quam ſe ipſa receperat, præcipua ejus cura fuit ſe comere, & ornare: *Depinxit oculos ſuos ſtibio, & ornavit caput ſuum.* Quid? timet adverſarium Jezabel, & ſe concinnat? Ita: quia ex timore pullularunt omnes concinnationes, & ornatus. Deliquerunt primi parentes Adamus & Eva, peccatoque fœdati ſe ſtatim abſconderunt à Deo ex timore, ſibique concinnarunt tegmina quibus poſſent apparere: *Conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata.* Concinnatio in hominibus infamia eſt, in fœminis deceptio: pulchritudo enim neſcit pigmenta, & pigmentis augetur fœditas. *Jezabelis ſupplicium* 4. Reg. 9. Gen. 3.

Intellexit Jezabel quòd turrim jam occupaverat Iehu, & accedens ad feneſtram, rogavit, vellet ne aſſimilari Zambri, qui occiderat Dominum ſuum? juſſit confeſtim Iehu Iezabelem dari præcipitem, quæ illicò projecta eſt, & confracta interiit: *Aſperſuſque eſt ſanguine paries, & equorum ungulæ conculcaverunt eam.* Temeraria interrogatio? Crudelis reſolutio? Rogavit temere, quia ſaltem in anguſtiis oportet principes temperatos eſſe. Deliberavit crudeliter Iehu: quia nullum verbum etiam probroſum mulieris virum decorat: & nullum dedecus infertur mulieri per viros, quo viri ipſi non dedecorentur; illas igitur ſuſtinere, virtus eſt; colere, obligatio. *Princeps temperatus* 4. Reg. 9. *Fœminæ colendæ à viris.*

516. Præcipitata jam, & ex ruinâ veluti lacerata Iezabele, præcepit Iehu famulis ſuis, ut cadaver ſepelirent, & ſic honeſtarent utpote Regis filiam: *Sepelite eam, quia filia Regis eſt.* Juſſit eam mandari tumulo, quia non poterat quieſcere, donec videret tumulatam; nam ſceptri ambitio ſòlum in ſepulchro quieſcit. Voluit honorari tanquam Regis filiam, quia jam obtinebat ſceptrum, & etiam tyranni volunt majeſtati honorem habendum. Puniatur Iezabel propter ſua flagitia: ſed honoretur tanquam filia ſui parentis. Filiam Regis appellavit, & non Reginam; quia hoc nomine indigna eſt, quæ tyrannam agit; ſervire tyrannidi, eſt perdere 4. Reg. 9. *Majeſtas etiam à tyrannis colitur.*

majestatem: siquidem magnitudinis titulos sæva impietas extinguit, pietas tuetur.

Crudelitatis supplicium.

517. Cum famuli Jehu cadaver Iezabelis diligenter conquirerent, nihil invenerunt præter calvariam, pedes, & extremitates manuum: *Non invenerunt nisi calvariam, & pedes, & summas manus.* Nam reliquum aves, & aliæ voraces animantes in se ipsis sepelierant: crudeles enim tanquam belluæ sævitia in belluarum nutrimentum vertuntur. Biberant canes sanguinem Achab: *Linxerunt canes sanguinem ejus.* At Iezabelis unâ cum sanguine vorarunt carnes: *Comedent canes carnes Jezabelis.* Cur majus supplicium Jezabelis, quàm Achab, si uterque patravit delictum? Verum quidem est quòd Rex usurpavit vineam Naboth: at Jezabel ad hunc finem induxit testes falsos: *Scripsit itaque litteras ex nomine Achab.* Ideoque tanquam inventrix sceleris, cui suam locavit industriam majorem subiit pœnam.

4. Reg. 9.

3. Reg. 22.

4. Reg. 9.

Gen. 20.

518. *Flagellavit Dominus Pharaonem, & domum ejus propter Sarai uxorem Abraham. Redde viro suo uxorem, quia Propheta est, & orabit pro te, & vives.* Si Deus re vera punivit Pharaonem, quòd usurpaverit uxorem alienam, cur solum intendit minas Abimelech propter eandem culpam? quia Pharao suo exemplo persuasit delictum; Abimelech a Pharaone tyrannidem didicit, & ideo major pœna delicti authorem affecit. Jezabelis mansit calvaria in monumentum fragilis pulchritudinis; nam eadem hora, qua se impia mulier ornavit, ut conciliaret gratiam, versa est in tetram calvariam, ut pareret horrorem. Pedes manserunt, quasi affectuum & viarum indices, ut significarent viam tyrannidis habere pro meta interitum. Manserunt extremitates manuum, ut intelligeretur manus ferocis mulieris fuisse punitas tanquam extremè crudeles.

Author peccati punitur magis.

Humanarum rerum fragilitas.

519. Proh quanta fraudis apertio mortalibus? Contempta magnitudo infami nece: pulchritudo Jezabelis versa in horrorem? Vanitas superbior conculcata à brutis, vorata ab avibus? Manus illæ æquè pretiosæ ac crudeles, quæ intulerunt mortem Naboth, & vitam attulerunt innumeris sceleribus, datæ in prædam volucribus, in spolium canibus? Quid profuit Jezabeli majestas & pulchritudo, si mors eam æquavit reliquis mortalibus, & sævitia omnibus miserrimis! Non patitur Deus pulchritudinem crudelem,

vel

vel majestatem tyrannam; non enim natura suas contulit dotes, neque fortuna sua bona, ut forent instrumenta nequitiæ, sed motiva gratitudinis; non in Dei conditoris & collatoris offensam, sed obsequium.

520. Quadrare potest electio in pulchritudinem. Antequam sancti Angeli vocarent sponsam electam, dixere pulchram: *Pulchra ut Luna, electa ut Sol.* Sic ostenderunt fuisse sponsam ad cœlum electam, quòd pulchritudine benè uteretur; quæ enim pulchritudo est ad aspectum, instrumentum esse potest ad gloriam. Cum tamen Jezabel debitorum fuisset immemor, ruit in exitium tanquam ingrata Deo, ut tyranna erga Vassallos. Duo præcipuè inter alia obversari debent principi, alterum se mortalem esse, alterum, se rationem de sceptro redditurum supremo principi Deo; ut sic recordatio mortis ostendat fragilitatem vitæ, & timor judicii obligationem sceptri. Quò princeps est magnitudine excellentior eò est mutabilitate fragilior: siquidem conjungit ægritudines naturæ incommodis dominationis majoris; & certè nulla alia magnitudo vendicat perpetuitatem nisi virtus; est enim immortalis animæ qualitas, quæ cum eadem perseverat.

Pulchritudo electa esse potest. Cant. 6.

Virtus in Principe, illum æternat.

Creavit summus conditor Deus volucres, & reliquas brutas animantes ex materia pura, & solum hominem ex rebus impuris, scilicet lutho, & vili terra, ut sciret homo qualiter debuerit tractare corpus suum, nempe ut rem vilem & caducam, animam verò tanquam spiritum nobilem, & immortalem. Fecit Deus corpus humanum ex terra ad documentum hominis, & homo facit animam ex terra ad sui abjectionem.

§. SEPTIMUS.

Zelus cum impietate ambitio est.

521. Persecutus est Jehu supplicium in familia Achab, & postquam interfecit omnes ejus liberos, nulli consanguineo, amico, vel familiari pepercit, ut omnino aboleret memoriam impii Achab. Vult Deus impii memoriam transire instar tempestatis; vita enim ipsius tempestas est. Supplicio denique metam ut imponeret Jehu,

Memoria impii delenda.

gladio confecit omnes prophetas, & ſacerdotes Baal, & hujus ſi-
4. Reg. 10. mulachrum redegit in cineres: *Delevit itaque Jehu Baal de Iſraël.* Fuit opus Deo adeo probatum, acceptumque, ut juſſerit Deum per prophetam gratificari, & ratam haberi promiſſionem conſervandi ſceptrum in ejus familia uſque ad quartam generationem. Prætextus tamen quo mandavit executioni ſupplicium Iehu laudabilis non fuit; nam ſe finxit devotum idolo Baal, & ejus cultui: *Achab coluit Baal parum* (ajebat) *ego autem colam eum amplius.* Divina lex adeo ſincera & pura eſt, ut nullam ferat ſimulationem; nam jubet ut os fateatur quod cor profitetur, & nemo utatur medio illicito ad finem honeſtum.

Ingratitudo Jehu. 522. Zelum exhibuit Iehu in ſupplicio illo inferendo: ut verò ſe intellexit in ſceptro gerendo tutum; egit idololatram: ſceptrum enim quàm plurimos reddidit ingratos & infideles. Exiſtimatione hominum beneficium maximum eſt, & cum à Deo conferatur, contra Deum influit ingratitudinem: ſiquidem beneficio maximo infidelis redditus homo eſt. At cur ingrati in infidelitatem labuntur? quia ingratitudo venenum eſt in corde genitum; & cor veneniferum, fidele eſſe non poteſt; genitum, hoc in corde Iudæ venenum eas radices egit, ut reſpuerit applicita per Chriſtum ſervatorem remedia, prævalente infidelitate.

Supplicium ex homine duriſſimum 523. Punivit Deus ingratitudinem Iehu bello per Syriæ Regem moto: & ideo fuit acerbius ſupplicium: nam David, cum princeps eſſet ſtrenuus ac felix, dicebat malle ſe puniri peſte, quàm bello; peſtis enim infertur manu Dei, bellum manu hominum; & ſemper manus hominis durior ac ſeverior eſt. Se ipſo poterat Deus animadvertere in Pharaonem, ſicut permiſerat obſtinationem: noluit tamen, ſed per Moyſen punivit, ut foret durius ſupplicium, cujus executor homo eſſet. Inter acerbiſſimas pœnas, quibus Deus olim torſit diabolum, fuit bellum, quod poſuit inter ipſum & mulierem: cum enim diabolus ſit fortiſſimus, & fœmina corporalibus deſtituta viribus, magnum ſupplicium eſt etiam cum ipſa imbecillitate bellum gerere. Iſaias bellum reputavit malorum omnium ſeminarium, ſicut & pacem bonorum omnium compendium; ſic bonorum omnium conditor, fuit author pacis, ſicut qui ſe tali conditori oppoſuit, author belli. At mala omnia meretur

Bellum eſt ſupplicium maximum.

qui

qui simulat zelum ex ambitione, & beneficia ingratitudine compensat. Accepit Jehu sceptrum de manu Dei, & fuit Deo infidelis religione; quia ingratus beneficium maximum solvit maxima offensa.

§. OCTAVUS.

Inter Principes Israëlis fuit hæreditarium scelus ingratitudo.

524. Mortuus est ingratus Jehu, & filius Joachaz, ejus sceptro & ingratitudini successit. Quia ex regula prava, seu deflexa, recta linea deduci nequit. Adacto in angustias Joachaz per Regem Syriæ suppetias ivit propheta Elisæus, & divina ope illum ab hostibus eripuit. Quid pro tanto beneficio reposuit Joachaz? Deum simul ac prophetam omnino oblitus, Jeroboami idololatriam professus in ea vitam clausit. Est ambitio principum fraudulenta & ingrata; quia ad satiandam cupiditatem, omnia pollicetur, reddens omnia facilia; at post adeptum finem, satiato desiderio, quærit prætextum, ut neget debitum: quòd si nullum reperiat, benefactorem occidit. Obiit Joachaz ex ingratitudine adeo miser, ut in eo principis umbra vix appareret; nam ingrati in ipsamet ingratitudine solent reperire supplicium. Appetierunt olim coloni vineam alienam, & eodem medio, quo meditati sunt obtinere & conservare, se ipsos, ipsamque vineam perdiderunt. Hoc ingratorum supplicium est, quòd perdantur iisdem mediis, quæ elegerant ad suam conservationem, ita ut evadant perditi ex iis, per quæ sperabant esse servatos. *Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos, & dabit vineam aliis.* Judæi deseruerunt Christum, ut haberent Cæsarem: *Nos Cæsarem habemus.* Et sine Cæsare, & Christo manserunt.

Ingratitudo est vitium hæreditarium.

Ambitio & cupiditas ipsa punit.

Joan. 20. Luc. 20.

Joan. 19.

525. Morte Regis Joachaz sceptrum obtinuit ejus filius Ioas, qui cum videret regnum in summa rerum omnium calamitate, memor auxilii, quod pater ejus invenerat in Elisæo, prophetam adiit, eumque patris nomine compellavit, profusis ubertim lacrymis: *Pater mi, Pater mi, currus Israël, & auriga ejus.* Principi in angustias adacto nunquam desunt verba, imò & lacrymæ ad implorandum

Eloquens in petendo. mutus in gratificando.

4. Reg. 13.

randum auxilium, quo eget: deest quandoque memoria ad gratificandum pro acceptis; multis verbis petunt, paucis gratificantur: nemo ad gratificandum est magis mutus, quàm qui fuit ad petendum magis eloquens.

In spelunca Enggadi appellavit Saul Davidem filium suum, & ploravit, quia viderat dominum vitæ suæ: *Nunquid vox hæc tua est, fili mi David* (aiebat Saul) *& levavit vocem suam, & flevit.* Item decem leprosis non defuerunt verba ad petendum remedium à Christo: *Levaverunt vocem suam dicentes: Jesu præceptor miserere nostri.* Verùm ubi Saul è manibus Davidis elapsus est, illum majori solicitudine ad necem quæsivit. Item è decem leprosis, quos Christus mundavit, uni tantum suppetiit vox ad agendum gratias. Nam quorum lingua est ad petendum eloquentior, ad gratificandum est tardior, & impeditior. Est enim multiloquium antecedens certius indicium futuræ ingratitudinis & oblivionis. *Ubi plurima sunt verba, ibi egestas.*

1. Reg. 24.

Multiloquium est præsagium ingratitudinis.

Luc. 17.

Prov. 14.

Malus ne sit gratus nequit esse victor.

526. Motus Eliseus lacrymis Joas (nam etiam fictæ lacrymæ movent) ductusque divino impulsu præcepit Regi, ut ex actu, quem gestabat, sagittas excuteret; tot enim erat reportaturus victorias, quot sagittas emiserit. Tres tantum excussit Rex, & indignatus propheta illi dixit universam Syriam fore evertendam, si plures sagittæ excuterentur; at pro triplici illa sagittarum excussione tres promisit victorias: *Si percussisses quinquies, aut sexties, sive septies, percussisses Syriam usque ad consumptionem: nunc autem tribus vicibus percuties.* Cur Joas non emisit plures sagittas, utpote contra hostem? Cur Eliseus non illi præcipit, ut plures emittat, & vitabit indignationem? Noluit Joas plures sagittas jacere, quia ingratitudo arcum suspendit: & plures recusavit victorias, ne debitis pluribus obstringeretur. Nobis potuit respondere Joas tres sibi victorias satis fuisse; nam prima vincit, secunda destruit, tertia triumphat: & post triumphum, quod quis appetat, non supereſt. At longè alia causa fuit, ne Ioas plures excuteret sagittas: noluit esse nimis victor, ne cogeretur esse nimis gratus.

4. Reg. 13.

Obedientiæ perfectio prodest.

527. Non jussit Eliseus plures emitti sagittas, ne divinum mandatum excederet: minister qui ordinationem mutat, non paret: & minister fidelis non est, qui suo principi non obedit. Præcepit Deus

Deus Moysi, ut alloqueretur petram, & quia Moyses præceptum excessit, petram virga percutiens, non ingressus est terram promissionis. Saulem Deus privavit sceptro, quia suum mandatum transgressus fuit in puniendo Amalech. 1. Reg. 15.

Zelo patriæ commotus indignatur Eliseus contra incivilitatem, & nimiam fiduciam Joas: fuit enim Joas incivilis, quia non debuit pro suo arbitrio sistere in excussione sagittarum, coarctando divinum favorem, sed expectare nutum illius, qui jusserat excutere. Fuit nimis confisus, quia se reputavit tutum post tres victorias: & certè tunc magis timendus est hostis, quando magis victus, ut eò major sit victoris timor, quò major fuerit victoria. Non obtulit Deus suam protectionem Abrahamo, nisi post victoriam ab hostibus reportatam, ut ostenderet subesse majus periculum, ubi adest major incuria ex nimia fiducia. Nam amor vindictæ, & appetitus recuperandi læsum honorem & perditas fortunas, reddunt hostem animosiorem. Ideo Josue non deposuit insertum clypeum, donec vidit extinctos gladio omnes habitatores Hay. *Non timebo millia populi circundantis me.* *Fiducia nimia nocet.* *Timor post victoriam manere debet.* Gen. 14. Jos. 8.

528. *Exurge Domine, salvum me fac, quoniam percussisti omnes adversantes mihi sine causa.* Non intelligo Davidem, jam se timere, jam se non timere dicit? Ad hæc, si hostes jam debilitati, imò penitus dejecti sunt, cur Dei implorat auxilium? *Exurge Domine, salvum me fac.* Timet David deficientibus hostibus, quia quando hostes adsunt, tempus est erigendi animum, exhibendique virtutem: quando desunt, prudenter timentur. Fiducia & valor inservire debent ad congressum, & non ad incuriam: qui timet, providus & cautus est, qui nimis fidit, incuriosus. Postquam quievit procella, qua jactabatur navis illa, quæ vehebat Jonam, ait Sacer textus timuisse nautas, & vota emisisse. *Stetit mare à fervore suo, & timuerunt viri timore magno, & immolaverunt hostias Domino, & voverunt vota.* Non emiserunt vota sæviente tempestate pressi, sed postquam venti posuere, & omne inflatum mare detumuit: quia prudenter intellexerant insidiosam tranquillitatem, sæviorem esse procellam. Unde sicut ante tempestatem, ita in tranquillitate, quando major affulget serenitas, præventione opus est: quia nulla fortior urget ratio ad timenda mala, nisi quando quis *Auxilium implorandum post victoriam.* Psal. 31. *Timor cautus.* Jon. 1. *Tranquillitas timenda.*

ſecuritate fruitur in illorum abſentia. Cur igitur non timuit Joas quando victor? quia erat ingratus, & putavit in ipſius manu eſſe divinum favorem: conditio ingrati eſt putare ſe magis ſecurum in retinendo favore, quando illum minùs meretur: ex ſuperbia enim ſibi deberi omnia exiſtimat.

Ingratitudo Joas. *4. Reg. 13.*

529. Fretus Joas præſagio Eliſei, ſuo exercitu quæſivit hoſtem, & tribus commiſſis præliis ſemper victor evaſit. At pro gratiis ob tantum beneficium ſummo Deo referendis, ab ipſo Deo defecit ad ſimulachra. Joſue ſuis ducibus ſuadebat, ut poſt comparatam victoriam, ſtatim Deo bonorum omnium authori gratias referrent: quaſi gratitudo foret medium efficaciſſimum ad alias comparandas. Deſcendit Moyſes de monte Sinai, divinis cumulatus beneficiis, & confeſtim ad radicem montis, luce primùm albeſcente, erigit altare, ſacrificat, & pro acceptis favoribus gratias agit: *Et mane conſurgens ædificavit altare ad radicem montis.* Quid? non eſſet magis è re, quod Moyſes expectaret populum, ut ſacrificaret, & gratiarum actio foret ſolemnior? Dilatio ſeu expectatio illa (fateor) magis conferret ad ſolemnitatem, ſed non ad divinam acceptationem: voluit anticipatas & præproperas eſſe grates, ut ſecuros redderet favores: nempe ut nova acciperet beneficia, pro acceptis retulit gratias.

Joſ. 4.

Gratiæ Deo agendæ cito.

Exod. 24.

Beneficia impetrant gratiæ anticipatæ.

Joan. 11.

530. Ut Chriſtus ederet miraculum reſurrectionis Lazari, Æterno Parenti habuit gratias pro miraculis præteritis. Quo documento nobis indicavit gratificari pro acceptis muneribus eſſe medium efficaciſſimum ad conſequendum deſiderata. Epictetus philoſophus dictitare ſolebat in nulla alia re detentos eſſe homines debere, niſi in actione gratiarum, quas perenniter Deo referrent: ſiquidem quidquid habent, à Deo perenniter recipiunt. Hoc naturali lumine deprehenſum protulit quidam ethnicus; & non pudet Chriſtianum, Deo ingratum eſſe. Principes tanquam Deo magis obſtricti, eſſe debent magis grati, itaut immortales referant gratias pro beneficiis communibus, & peculiaribus; at cum plus debeant, minus ſolvunt: quia ex vana elatione omnia ſibi deberi credunt. Apud principes, ſi beneficium ingens eſt, negatur: ſi antiquum, oblivione ſepelitur: ſi recens, tanquam ſomnium evaneſcit; beneficia ſcribuntur in cera, maleficia in ære ſculpuntur.

Principes ingrati eſſe ſolent.

Grati-

Gratitudo virtus adeo ſublimis eſt, ut ipſam divinitatem indigitet. Ad vitam revocavit Chriſtus filiam principis Synagogæ; & circunſtantes admiratione hæſere defixi: *Obſtupuerunt.* Ad vitam revocavit Lazarum, & multi ex præſentibus, in eum credentes, Deum agnovere: *Crediderunt in eum.* Cur Deus agnoſcitur in reſurrectione Lazari, & non in reſurrectione filiæ principis Synagogæ? quia hujus reſurrectionem non fuerat operatus ex gratitudine: ab illius enim puellæ parente nihil acceperat: at miraculum reſuſcitandi Lazarum ediderat ex gratitudine, ut nempe ſe exhiberet gratum hoſpitio, quo ab illius ſororibus fuerat exceptus; & certè gratitudo ducit in cognitionem divinitatis. *Gratitudo virtus divina.* *Marc. 5.* *Joan. 11.*

531. In dubium verti poteſt, qualiſnam fuerit major ingratitudo Joas, offendere Deum ipſo beneficio victoriarum, an confiteri Eliſeo magnitudinem beneficii, & negare benefactorem, deficiendo à Deo ad idola? magna reputatur ingratitudo beneficio ipſo offendere benefactorem; ſiquidem eſt referre malum pro bono, & uti bono ad malum: at inter omnes ingratitudines maxima eſt fateri magnitudinem beneficii, & negare benefactorem; nam duplicata malitia eſt fateri obligationem, ut ſit major injuria, & acerbior de offenſa concipiatur dolor. Sic ſe Phariſæi geſſerunt erga Chriſtum: fatebantur accepta ab eo beneficia prodigioſa: *Hic homo multa ſigna facit.* Et ut redemptorem diffiterentur, affirmabant peccatorem eſſe: *Non ſcimus quia hic homo peccator eſt.* Confeſſio illa geminabat injuriam, reddebatque ingratitudinem moleſtiorem: ſiquidem ex majori beneficio eruebant majorem offenſam. Ex ipſis victoriis manifeſto Dei munere acceptis, eruit Joas fieri magis ingratus & infidelis Deo: nam ingrata impietas principum Iſraëlis, non ſolum fuit tabifera & hæreditaria, ſed etiam immedicabilis & infidelis: quia ſemper vinculo quodam indiſſolubili Hebræo ſceptro inhæſit. *Ingratitudo Joas.* *Joan. 11.* *Joan. 9.*

532. Excedente è vivis Joas, ſed non è ſua impietate & ingratitudine, tranſlatum eſt ſceptrum in ejus filium Jeroboamum, ſecundum in idololatria, ſed primum in felicitate. Nam ſtrenuè obtinuit, reſtituitque Iſraëli omnes arces, quæ fuerant occupatæ ab Aſſiriis. Fuit Jeroboamus perverſus ſimul & felix. Patientiſſimus Job olim jam interrogabat à Deo cauſam, ob quam impiorum *Felicitas impii Jeroboami.* *4. Reg. 14.*

Psal.72. via esset felix? Hac similiter consideratione David se fatebatur confusum. Occulta sunt, & nimis profunda Dei judicia, semper tamen justa. Si mens humana illa assequeretur, jam non foret Deus; hoc enim nomen (Deus) dicit quandam immensitatem perfectionum, quæ non nisi à solo Deo comprehendi possunt. Certum tamen est, quidquid in humanis apparet bonum & conspicuum, legitimam felicitatem non esse: si enim talis foret, Christus summa sapientia & veritas nec sibi eligeret labores, nec eos impenderet suis amicis & familiaribus: nam quicunque ex corde diligit, semper conferre appetit quod melius ac felicius judicat. Quod in hoc mundo optimum est, neque in potestate, neque in opulentia consistit: hominem enim non condecorat potestas, non sublimant divitiæ.

Contemptus rerum temporalium prodest.

533. *Tollens unusquisque pallium suum posuerunt sub pedibus ejus in similitudinem tribunalis.* Quando Hebræi voluerunt Jehu acclamare, & salutare Regem, submiserunt pallia sub ejus pedibus: cur non potiùs imposuerunt capiti coronam, & inseruerunt manui sceptrum, & corpus induerunt purpura? Ut intelligatur eum solum esse Regem, qui humanum ornatum, magnitudinem, & felicitatem despicit calcans pedibus. *Rex Judæorum.* Titulus fuit, quem *4.Reg.9.* *Joan.19.* Pilatus cruci affigi jussit. At Pharisæi se opposuerunt volentes ut *Matth.26.* refigeretur. *Noli scribere Rex Judæorum.* Rogo, si in prætorio *Paupertas in Rege honor.* Regem appellabant, *Ave Rex:* cur in Calvario Regio nomini contradicunt? Illis videbatur in prætorio Rex per ludibrium: at in Calvario verus Rex; quia cum in Calvario appareret pauperior, utpote omnibus omnino spoliatus vestimentis (non sic in prætorio indutus purpura) verus Rex ostendebatur.

Bonorum temporalium amissio lucrum est.

534. Bonorum temporalium contemptus & spoliatio, usurarium lucrum est, quo anima ditescit. Diviti avaro satis manifestavit Abrahamus terrenas divitias illum sepeliisse in inferno, sicut *Luc.16.* labores duxisse Lazarum in paradisum: *Fili recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.* Nam impiorum felicitas, est Dei iracundia dissimulata, justorum afflictio, misericordia Dei est. Christus suum natalitium non appellavit gloriam, crucem tamen, suam gloriam dixit: quia per nativitatem ingrediebatur mundum per crucem relin-

relinquebat: certè glorioſi non ſunt qui ingrediuntur mundum, ut eo fruantur, ſed qui egrediuntur, ut illum deſerant.

535. Fortunæ omnes hujus mundi, rerum omnium humanarum ſpecies, & magnitudo, ſi probè inſpectentur, & intelligantur, nihil ſunt: queritur Servator ſuos diſcipulos tanquam parcos, & avaros in poſtulando, cum debuerint ipſum credere largum, & facilem in conferendo: *Uſque modò non petiſtis quidquam.* Si diſcipuli jam petierant à Domino cathedras: *Dic ut ſedeant hi duo filii mei.* Cur ait Dominus nihil adhuc petiiſſe? Nihil petierant, quia petitio fuerat de ſolis bonis temporalibus, quæ pro nihilo reputari debent. Intimatum eſt Dei nomine per Angelum Regi impio Balthazari ipſum cum ſuo regno in ſtatera appenſum, minus habuiſſe: *Appenſus es in ſtatera, & inventus es minus habens.* Quòd in una ſtateræ lance poſitus fuiſſet Balthazar, teſtimonio Angeli certum eſt: *Appenſus es in ſtatera.* At quòd in altera lance poſitum fuerit, tacetur: certum tamen eſt fuiſſe poſitum id quod appellamus nihil: & hoc prævaluiſſe Balthazari, univerſoque ejus imperio: ſi enim in bilance res mundanæ cum nihilo ex parte altera ponderentur, abſque dubio conſtabit minus continere ponderis. *Fugit in montem.* Chriſtus ſcilicet in deſerto ut declinaret Regis titulum, quem tamen acceptavit ingreſſus Hieroſolymam. Quænam ratio diſcriminis? Acceptavit morti proximus, ut oſtenderet mundi honores & glorias tunc videri aliquid, quando relinquuntur, tunc videri nihil, quando poſſidentur. Jeroboamus obtinuit ſceptrum annis quadraginta, ut pœnas gehennales in æternum ſuſtineret.

Temporalium bonorum levitas, & futilitas.

Matth. 20.

Dan. 5.

Joan. 6.

536. Miſerrimus ſtatus regni Iſraëlis, & ſuperbia Benadab Regis Syriæ felicem ad ſpeciem reddiderunt Jeroboamum: ſic enim Deus veluti compulſus attulit afflicto populo remedium, & ſuperbo Regi ſupplicium: Deus enim eâdem promptitudine, qua videns afflictum fovet, videns ſuperbum punit. Ut revocaret ad vitam filium viduæ, non expectavit Chriſtus rogationem aliquam: *Quam cum vidiſſet Dominus miſericordia motus ſuper eam, dixit illi. Noli flere: & acceſſit, & tetigit loculum.* Cum expectaret triduo monitum ſororum Lazari. Obviam afflictionem & miſeriam ſtatim levavit: ſicut acceleravit reſurrectionem Lazari, ubi vidit lacry-

Miſericordia Dei erga miſeros.

Luc. 7.

Joan. 11.

lacrymas sororum, ut intelligeremus principes tunc præcipuè moveri ad miserias suorum levandas, quam oculis illas conspiciunt: & Deum æquè succurrere afflictis, atque punire superbos. Victorias, quas comparabat Benadad de Hebræo populo, suæ potentiæ arrogabat, & hac superbia elatus se reputabat Deum. Ob unam cogitationem tumidam Lucifer dejectus est in Erebum. Non dissimulat Deus cum superbia: qui enim dissimulat, insolentem reddit, & superbus insolens appetit coli ut Deus. Elatam Nabucodonozoris statuam conjecto lapide prostravit Deus: quia non patitur elatam superbiam diu consistere. Eodem tempore, quo statua erecta est, descendit lapis, & hoc descendente statua evanuit. Superbia vitium est, quod venia & remedio caret. Eodem loco quo Moyses, & populus Hebræus invenere periculi securitatem, reperit Pharao, & populus Ægyptiacus naufragium: *Nec unus quidem superfuit ex eis.* Cur experitur Pharao tantum infortunium, & Moyses tantam felicitatem? quia elatio Pharaoni suasit eodem hospitio mare excepturum potestatem, quo exceperat virtutem.

Superbia punitur à Deo.

Dan. 4.

Deut. 32.

537. Benadab instar Pharaonis tumidus ad suam potentiam referebat victorias, quas reportabat de Hebræis: ut ergo Deus illius tumorem deprimeret, Jeroboamum viribus destitutum elegit: solet enim Deus elatos dejicere instrumentis debilibus. Non opposuit proceræ illi statuæ, de qua superiori numero, montem illum excelsum, sed exiguum lapidem, qui descendit de monte: quia parvitate lapidis proceritatem illius opprimere voluit: *Lapis abscisus sine manibus.* Absque ullis manibus dejicientibus ruunt colossææ statuæ, quas erigit superbia: quia ut decidat superbia, opus non est manibus validè impellentibus, sufficit exiguus lapis, qui leviter tangat.

Superbia deprimitur

Dan 4.

Omnem nostram spem erigere debemus ad Deum, qui est dominus exercituum, & nostrorum hostium eversor. *Si osculatus sum manum meam ex meo, quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum Altissimum.* Quid? osculari propriam manum est scelus impietatis? Manus sunt instrumenta belli juxta Davidem: *Qui docet manus meas ad prælium.* Cum verò osculari manum, sit victoriam sibi ipsi adscribere, se gerit impium instar Benadad, qui instar illius operatur: siquidem per impietatem spoliat Deum peculiari jure,

Victoriæ in Deum referendæ.

Jos. 31.

Psal. 17.

quo

quo Dominus exercituum, & victoriarum est. David non in aula, sed in tabernaculo Dei suspendit gladium sanguine Philisthei cruentatum. Ut ostenderet se unico Deo adscribere victoriam, quam à tanto hoste reportaverat. Quia Benadad suæ potentiæ victorias arrogavit, subactus fuit per abjectos famulos principum Israëlis. Asa suam omnem fiduciam contulit in Deum, & manu exigua hostes innumeros debilitavit. Absque Deo omnes vires debiles sunt, cum Deo ipsa debilitas potentia est. Fortuna Jeroboami non felicitas propria fuit, sed supplicium Benadad: nam superbum punit Deus debiliori instrumento: & ingrato infideli mundi felicitatem oculis tantum degustandam exhibet, pro duriori supplicio.

1. *Reg.* 17.
3. *Reg.* 20.
2. *Paral.* 14.

§. NONUS.

Ingratitudo Principum decem tribuum omnes reddidit infideles.

538. Jeroboami obitu devenit sceptrum in ejus filium Zachariam, parenti quidem similem moribus, sed duratione regni dissimilem: nam intra sex menses imperium simul ac vitam perdidit manibus Sellum Vassalli sui. Et in Zacharia extincta est generatio quarta Jehu, juxta Dei præsagium, quando illum jussit ungi in Regem Israëlis ad puniendam familiam Achab. Interiit familia Jehu, quasi nunquam extiterit: quia nascuntur ad interitum, qui nascuntur ad supplicium. Et cum perversos hujusmodi ferat exitus, nullus fere Israëlis princeps extitit qui perversus non fuerit. Culpæ enim principum sunt immedicabiles: Principes enim nascuntur ex sublimitate, nutriuntur adulatione, victitant potentia, & hæc reddit infirmos curatu nimium difficiles. Ut decem leprosi integram reciperent sanitatem, satis fuit, ut Christus eos præsentari sacerdoti juberet. Ut verò sanaretur Naaman leprosus, satis non fuit præsentari Eliseo repræsentanti Christum, sed opus fuit lavari septies in Jordanne. Difficultas curationis nata non est ex diversitate infirmitatis, sed ex diversitate infirmi. Erat Naaman princeps, & morbi principum vel immedicabiles sunt, vel curatu nimiùm difficiles: nam corruptio humorum arduam reddit curationem

4. *Reg.* 15.

Interitus perversorum certus.

Culpæ principum immedicabiles.

Luc. 17.

4. *Reg.* 5.

tionem ægritudinis: ex quo perpetuitas morbi est supplicium perseverantiæ in culpa.

Infidelitas punitur.

539. Puniebat Deus hos principes ob infidelitatem, & plurimi executioni supplicium mandarunt. At ubi capiebant sceptrum, politica status ratio eos reddebat idololatras: quia inter impium politicum & infidelem nullum discrimen intervenit: & propter infidelitatem semper sceptrum amiserunt: est enim infidelitas culpa, quæ extremum supplicium meretur. *De peccato quidem, quia non credunt in me.* Dixit Christus de Judæis incredulis. Quid? non est inter homines aliud peccatum, quod Deus puniat? Est: verùm infidelitas inter omnia mala culpæ ita eminet, ut sola videatur mereri nomen peccati, & rigorem supplicii.

Ioan. 16.

540. Acclamatus Sellum Rex Israëlis se adeo impiè gessit, ut intra mensem in illum conspiraverit Manahem, eumque sceptro & vita privaverit. Nam quod pravis artibus parum est, iisdem exercetur, & quod violentum, parum durat. Regnavit Manahem decem annis, eadem politica status ratione, qua prædecessores, & ejus morte sceptrum transiit ad filium Phaceyas æquè impium, ac fuerat pater: nam talis pater talem filium ad impietatis ubera nutrierat: nec habet vim minorem educatio, quàm natura. In prima enim ætate mores infunduntur hoc discrimine, quòd bonis renititur natura, in malos propendet, ad pœnam primæ culpæ, in quam primus homo lapsus est: *Discite à me* (dicebat Christus) *quia mitis sum.* Hæc fuit natura: & quænam educatio? *Butyrum & mel comedet.* Qualis mansuetudo & mititas illius, cujus natura cerea educabatur melle & butyro.

4. Reg. 15.

Educatio prava quantum noceat.

Matth. 11.

Isai. 17.

Mores boni ex educatione,

541. Est bona educatio, seu puerorum institutio alimentum quoddam animæ, quo unà cum virtute boni mores adolescunt: Idcirco si jure naturali tenentur parentes ad alendum corpus, eodem jure, & majori obligatione tenentur ad alendam animam filiorum, ex eo quod sit anima superior & pars nobilior hominis: *Filii sunt tibi* (ait Spiritus S.) *erudi eos, & curva, illos à pueritia illorum.* Ut scirent parentes à Deo filios accipere cum hac obligatione bonæ educationis. In Principibus hujusmodi obligatio majus onus est: sunt enim publici fontes, à quibus subditi omnes mores hauriunt.

Eccl. 7.

Rebel-

Rebellavit contra Phaceyas dux generalis Phasce, & illi necem intulit, ut auferret sceptrum, quo ablato acclamatus est Rex Israëlis. At cum adeptus fuerit sceptrum iniquitate, ipsa iniquitas illum sceptro spoliavit, & fuit occisus à vassallo suo Osee, qui occisor salutatus Rex Israëlis fuit postremus Rex decem tribuum Israëlis: & inter omnes nullus evasit ingratitudinem & infidelitatem contra Deum. Nam constellatio sceptri reddebat ingratos, & ingratitudo infideles. 4. Reg. 15.

CAPUT XII.

Amissum est ex ingratitudine sceptrum Hebræum.

§. PRIMUS.

Sine fidelitate non conservatur sceptrum.

542. IIs Osee calamitatibus oppressum regnum accepit, ut potiùs videretur subditus Regis Syriæ, quàm supremus princeps Israëlis. Voluit Osee excutere jugum, & fœdus inivit cum Suà Rege Ægypti: cum tamen hujusmodi confœderatio Syris innotuerit, Salmanazar occupavit regnum Hebræorum, & captum duxit universum populum in Syriam; & fuit hæc secunda captivitas, quam Israëlitæ sustinuerunt, tenui adeo, & exili spe libertatis, ut confestim multi populi Syriæ mitterentur incolere terras Israëlis: quos proinde Hebræi dixere Samaritanos, & habuere loco hæreticorum: ac meritò, quia nihil de divina lege observabant, nisi id à quo temporale aliquod emolumentum intendebant. *Hebræorum secunda captivitas.*

543. Perseverat adhuc in toto pene orbe hujusmodi iniqua professio: cum sint multi Samaritani, qui ex sola utilitate nomen Christianorum retinent: cùm sint Christiani multi, non quòd tales esse teneantur, sed ex convenientia ut sint, vel potiùs esse videantur. Dicebat Caiphas esse expediens mori Christum. Et paulo post dixerunt omnes se habere legem, secundùm quam moriturus erat. Joan. *Professio fidei ex convenientia temporali iniqua Joan. 11.*

Nulla dabatur lex, quæ præciperet Dei occisionem. Quænam igitur hujusmodi erat lex? Caiphas dixerat: *Expedit vobis.* Legem fecerunt ex convenientia. Certè duplicata infidelitas est velle Christianum videri ex convenientia, fide quidem erga Deum, & fraude erga homines: digna proinde acerbo supplicio. Simeon & Levi interfecerunt Hemor & Sichem cum omni eorum familia, *Gen. 34.* postquam viderunt circuncisos: *Ingressi confidenter, interfectisque omnibus, Hemor & Sichem pariter necaverunt.* Quid? circuncisio, in lege scripta remedium culpæ potuit inferre necem Regi, ejusque clientibus? Amplecti legem Dei potuit afferre tam funestum infortunium? Si quis attenderit motivum, quo princeps impulsus recepit circuncisionem, non aspernabitur illius interitum: motus fuit ad illam recipiendam ex amore Dinæ: *Æstimabat enim puellam valde.* Et non ex amore Dei. Qui igitur non Dei intuitu, sed ex affectione mundana divinam legem, seu religionem profitetur, ab eadem lege, seu religione tradetur suis hostibus vita spoliandus. Christianum verè esse, importat divinæ legis observantiam, qua salus obtinetur: Christianum velle videri, ut quis se pravis voluptatibus emancipet, est manifestum periculum interitus, est Samaritanum, & non Christianum esse.

Infidelitatis supplicium. 544. At, si testimonio sacræ paginæ Osee fuit inter Israëlis Principes, qui Deum minùs offendit: *Fecitque malum coram Do-* *4. Reg. 17.* *mino, sed non sicut Reges Israëlis qui ante eum fuerunt.* Cur majori supplicio affectus est? quia Deo ingratus fuit: *Fecitque malum coram Domino.* Patravit insuper duo scelera conservandæ coronæ omnino infesta: scilicet fefellit fidem Phasee, & non stetit promissis Salmanazari. Infideles manus sceptrum retinere nequeunt. *Fidelitas in verbo servando.* Zambri retinuit septendio, Sellum mense unico. Princeps fœdifragus, qui verbo non ligatur, habet sibi infensum Deum cujus lex *2. Reg. 21.* est verbum, juxta Davidem, *Lex tua veritas.* Fregit Saul juramentum, quo se Josue Gabaonitis obstrinxerat, & Deus punivit Israëlem triennali fame. At quomodò deliquit populus, non servata per Saulem fide, ut pœnam sustineret? Non fuit illius perjurii reus, sed deliquit in patiendo Regem fraudulentum: Deus enim non approbat Regem, qui fidem datam fallit.

Jacob maledixit Simeoni & Levi tanquam datæ fidei violatoribus:

Simeon.

Simeon & Levi vasa iniquitatis. Ex S. Pagina constat illos nullis muneribus acquievisse, ut amoverentur à sumenda vindicta de Rege Siquem, pro injuria, quam intulerat eorum sorori Dinæ. Quia hac eadem opportunitate qua se gessere ingenuos, fregerunt fidem, quam Regi adstrinxerant, ut nempe contraheretur connubium, si reciperent circuncisionem: nam Regem, & alios promissum ex sua parte implentes, insidiosè occiderunt. Hanc igitur infidelitatem & fraudem consequuta est maledictio, quam illis Jacob imprecatus est. Gen. 49.

545. Ubi deficit veritas, succedit maledictio. *Animus eorum ostendebat gentium fallaciam, & juramentorum prævaricationem.* His verbis hortatus est Judas Machabæus milites, ut aggrederentur Nicanorem hostem, quem certissimè crederent bello frangendum, eo quòd juramentum fregisset. Omnia in hoc mundo fidelitate roboratæ nituntur, fraude ruunt. Isaias dixit principes quæsituros & adoraturos Christum in suo natalitio, propter ipsius fidelitatem, ut nempe adorarent tanquam Deum: *Reges videbunt & consurgent Principes, & adorabunt propter Dominum, quia fidelis est.* Est fidelitas virtus adeo suprema, ut propheta Deum explicuerit per fidelitatem, & ut significaret illum Deum natura, dixerit fidelem verbo. *Veritatis defectus maledictio.* 2. Mac. 15. *Fidelitas Dei.* Isai. 49.

At cur propheta solos præscius designavit principes ad adorationem, si Christus in præsepio à pastoribus etiam fuit adoratus? Fateor adorasse pastores; sed pastores, qui stipendiarias persolvunt Deo adorationes, pastores non sunt, sed principes. Ex fidelitate nascitur inter homines reciproca quædam obligatio, sine qua humanus convictus stare nequit. Sit princeps in promittendo cautus, & matura quadam deliberatione lentus: at in promissione implenda omnino promptus. Christus in cruce petivit acetum & fel ad implendam scripturam, qua suum nobis verbum obstrinxerat: *Dixit Sitio.* Cùm enim in cruce fuisset declaratus Rex: *Jesus Nazarenus Rex.* Si opus sit, Rex debet potare acetum, & fel, ne desit suo verbo semel obstricto. *Adorare Deum principum est.* Joan. 19.

§ SECUNDUS.

Vitia Principis sunt totius ruina imperii.

Ingratitudo Principis ruina imperii.

546. Interierunt tandem Principes Israëlis ob ingratitudinem, & ipsum regnum interiit ob tales principes. Quia reipublicæ longè funestius exitium princeps suis sceleribus infert, quàm hostes suis armis potentissimis. Quædam Davidis ingratitudo ejus regno damnosior fuit paucis horis, quàm universi hostes quadraginta annis. Nec satis fuere supplicia, ut Reges ab ingratitudine deterrerent, vel saltem referrent in melius rerum administrationem: quia vitia principum immedicabilia sunt, & sub malo principe bonum regimen stare nequit. Sunt mala principum immedicabilia, quia nascuntur ex potentia, & adulatione: & cum semper causam secum habeant, necesse est ut pullulent, & abesse nequeant. Deinde sub malo principe bonum regimen esse nequit: quia cum mala anima corpus bona actione fungi non potest. *Anno quinto decimo Imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato.* Hoc tempore misit Deus Baptistam: *Factum est verbum Domini super Joannem.* Cur facta est mentio de personis, quæ dominabantur, cum sufficeret mentio currentis sæculi, ut ejus adventus tempus innotesceret? quia cum Baptista veniret in remedium malorum, quibus mundus obrutus erat, ut planè intelligerentur ipsa mala, nominati sunt principes, qui mundo dominabantur; quia ex influentiis capitis descendunt mala in corpus: & quæ mala abesse mundo poterant, quando pessimi imperabant principes, scilicet Tyberius ambitiosus, Herodes turpis, Philippus sceleratus, Lysanias crudelis, Pilatus cupidus, Annas & Caiphas continua summi Pontificatus alternatione scandalosi? Voluit Euangelista significare regimen, manifestavit principes: quia sub principe malo nequit bonum regimen consistere.

Regimen malum sub malo Principe.

Luc. 3.

Ingratitudinis crudelis crudele supplicium.

547. Periit regnum Israëlis ob ingratitudinem manibus Salmanazaris infestissimi hostis: cum enim ingratitudo sit vitium crudelissimum, æquum est, ut crudelissimis manibus puniatur. Est ingratitudo inter omnia vitium crudelissimum: quia ingratus viperæ

similis

similis est. Objurgat Baptista Pharisæos, & ut significet ingratos, appellat viperas: *Progenies viperarum.* Quia vipera nascens, & nativitate ipsa suum esse accipiens interficit matrem, à qua accepit; sic ingratus pro accepto bono reponit malum. Addidit objurgationi, ne se jactarent Abrahæ filios, quia potens erat Deus ut eos suscitaret de lapidibus. Cur non dixit producendos ex terra, si ex hac Deus produxit hominem? quia terra se Deo gratam exhibuit correspondens fructibus: & filii Abrahami, tam ingrati Deo fuere, ut corresponderent lapidibus. Nec minùs crudelis est ingratus, quàm vipera, nec magis nobilis quàm lapis: siquidem ingratitudo illum reddidit lapideum. *Matth.3.*

548. Cœpit in Saule sceptrum Israëliticum, & è tribus Regibus, qui imperarunt duodecim tribubus, Solus David fuit gratus Deo: nam Saul ex ingratitudine periit: ob eandem culpam damnatio Salomonis dubia est. Decem Israëlis tribus in Jeroboamo ab aliis disjunctæ sunt, & è novendecim principibus, quibus subjacuit regnum, donec extingueretur in Osee, nullus vitavit ingratitudinis & infidelitatis labem. Cœpit sceptrum duarum tribuum Juda, & Benjamin in Roboamo: & è viginti principibus, qui illud administrarunt, ut refert sacer textus: *Præter David, & Ezechiam, & Joziam, omnes peccatum commiserunt. Nam reliquerunt legem Altissimi Regis Juda, & contempserunt timorem Domini.* Hi tres verè Deo grati & fideles extitere: nam Josaphat, Joathan, Azarias, Manasses, & Assa in suas etiam inciderunt rebelliones, & ingratitudines: reliquos omnes perdidit ingratitudo & infidelitas. *Principes boni sunt pauci.* *Eccl.19.*

549. Scribit Joannes Seniores, qui assidebant agno, projicere à se coronas: *Mittebant coronas suas ante thronum.* Cur à se removent coronas? cur non servant Regum insignia? quia coronæ ut-plurimùm valde repugnant Dei consortio: valde igitur conferet abjectio coronarum, ut cum Deo societas & familiaritas servetur. Ideo simulacra mundi solent mactari Erebo victimæ. Deum omnino obliviscuntur, mundi tantum memores. Potestas eos reddit crudeles, sublimitas absolutos: via autem salutis est rectè operari, & Deum timere. Christus regnavit in cruce, ut gloriam ingrederetur: qui non sequuntur Christum, regnant in mundo, ut perenniter torqueantur in Erebo. *Pietas, & fidelitas cum corona rarò conjungitur. Apoc.5.*

§. TERTIUS.

Temporalem felicitatem associant ingratitudo, & exitium regnorum.

Prosperitas quantum noceat Isai. 1. Jerem. 2.

550. Queritur per suos prophetas Deus ingratitudinem populi, & ait favoribus illum fieri ingratum, & ex ingratitudine vitiis omnibus scaturire. Mens humana in felicitate non discernit quod valde separatum est: judicat res eò majores, quò propinquiores: & cùm felicitate, seu potiùs superbia ipsa hebescat acies, se feliciorem arbitratur, quàm par est: ex quo per quandam elationem credit sibi deberi omnia, contemnit omne justum, & quidquid suæ blanditur voluptati, honestum reputat. In felicitatibus naufragatur judicium. Adamus, ut foret ingratus, ab Eva subactus fuit: & cum diabolus destructis omnibus, reliquerit Jobo uxorem, ab ea victus non fuit. Quænam ratio discriminis? Adamus degebat feliciter in loco voluptatis: Iobus in loco fætido ac doloris: Adamus inter felicitates, Jobus inter adversitates: hæ docent, illæ de-

Exod. 5. struunt. *Nescio Dominum.* Dicebat olim Pharao: & postea: *Fu-*

Exod. 14. *giamus Israelem. Dominus enim pugnat pro eis.* Cur modò agnoscit, qui antea ignorabat Deum? Quia modò pressus adversitatibus oculos aperuit, qui olim inter felicitates voluptate obrutus cæcutiebat.

Felicitas cum ingratitudine & vitiis. Osee. 2.

551. Fuit populus æquè ingratus atque felix, & æquè vitiosus atque ingratus. *Argentum multiplicavi ei* dicebat Deus per Prophetam) *& aurum, quæ fecerunt Baal.* Solet enim accidere regnis & imperiis, quod humanis corporibus: hæc enim servantur agitatione & labore, sine quibus facilè in morbum incidunt. Inter vexationes & afflictiones captivitatis non rebellavit populus contra Deum, at inter favores solitudinis, & felicitates terræ promissionis multiplici ac perenni ingratitudine depravatus se in omne genus vitiorum projecit: unde Isaias sic Hebræos coarguit: *Manus vestræ pollutæ sunt sanguine, & digiti vestri iniquitate: labia vestra locuta sunt mendacium, & lingua vestra iniquitatem fatur.* Et indignatus Propheta contra ingratitudinem populi, ac scelerum omnium coluviem, prosequitur: *Non est qui invocet justitiam, neque est qui ju-*

qui judicet verè : sed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates : conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem. In captivitate observarunt legem, quam in opulentia fregerunt: adversitas enim in virtute roborat, prosperitas omni vitiorum genere corrumpit. *Isai.59.*

552. Jacob adeo timuit felicitates, in quas eum acciverat filius Joseph, ut opus fuerit promissione divini auxilii pro obtinenda securitate inter felicitatis pericula. *Noli timere, descende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te* (dicebat Deus) *ibi ego descendam tecum, illuc & ego inde adducam te revertentem.* Inter felicitates ceciderunt Angeli, naufragatus est Adamus, Saul periit, Salomon erravit, Israëlis principes interierunt, & sunt rarissimi qui felicitatis innumera discrimina evadant. Euangelista Joannes in Calvario stetit animosus, in Thabore cecidit debilis. Quem igitur in felicitate splendores gloriæ prostrarunt, in adversitate omnia crucis tormenta dejicere non potuerunt. *Stabat juxta crucem.* Proh quantos dejiciunt felicitates Thaboris! At solus potuit esse felix tanquam Jacob, qui felicitates timuit: sed ideò felix, qui vixit pavidus. *Prosperitas obnoxia periculis.* *Gen.46.* *Joan.19.* *Matth.17.*

553. De se ipso narravit Nabucodonozor vidisse se in somniis arborem ea altitudine & magnitudine, ut videretur cœlum ipsum cacumine attingere, & ramis universam operire terram: adjecit descendisse statim de cœlo vocem, quæ fortiter clamavit, *Succidite arborem.* Arbor hæc similitudine quadam referebat ipsum Nabucodonosorem cum suo imperio. Cum enim Dei favore & singulari beneficio dominaretur orbi, inter felicitates adeo extitit ingratus, ut auderet contra ipsum benefactorem Deum. Arbor igitur quæ fructum ingratitudinis producit, succisa pereat, & de terra omnino aboleatur: *Succidite arborem.* Hoc idem contigit regno Hebræorum, cum divina beneficia verteret in arma infidelitatis. *Repleta est terra argento, & repleta est terra ejus idolis.* Cum verò Hebræus populus talem fructum protulerit, noluit Deus, ut talis arboris radices in terra manerent: *Radix eorum quasi favilla erit, & germen eorum ut pulvis ascendet.* *Ingratitudo ruinam affert.* *Dan.8.* *Isai 3.* *Isai.6.*

554. Verùm si regnum Israëlis fuit à Deo collatum: sic enim Deus ipse manifestari voluit Jeroboamo, quando appellavit Regem: *Auferam autem regnum de manu filii ejus, & dabo tibi decem tribus.* 3.Reg.11. *Regnum à Deo acceptum conservatur justitia.*

tribus. Cur perpetuum non fuit, sed in Ozea extinctum? Æter-
Luc. 1. num futurum Christi regnum prædixit Angelus: *Et regni ejus non erit finis.* Subdidit rationem, quòd à Deo conferretur: *Dabit illi Dominus Deus sedem.* Si igitur regnum divina manu impensum duratione æmulatur æternitatem, cur ad paucos durationis annos regnum Israëlis restrictum est? Eodem sacro textu nostra eluitur
3. Reg. 11. dubitatio. *Si igitur audieris omnia, quæ præcepero tibi* (dixit Jeroboamo Deus regnum tradens) *& ambulaveris in viis meis, & feceris quod rectum est, custodiens mandata mea, & præcepta mea, sicut fecit David servus meus, ero tecum, & ædificabo tibi domum fidelem.* Contulit Jeroboamo regnum, ut illud in ejus posteritate conservaret, si foret Rex justus & pius instar Davidis, & non ut conservaret cum impietate & injustitia: aliter iniqua evaderet distributio: siquidem auferebat regnum à domo Salomonis ob impietatem, & ser-
Æqualitas divinæ justitiæ. vabat in domo Jeroboami magis impia: at in distributionem divinam injustitia cadere nequit: Non alius Deus erga Salomonem, &
Prov. 11. erga Jeroboamum: *Statera dolosa abominatio est apud Dominum: & pondus æquum voluntas ejus.* Christi servatoris regnum duratione æquabit æternitatem, quia Christus in æternum Rex justus & pius
Psal. 85. erit: *Misericors, & miserator, & justus dominus.* Israëlis regnum tempore brevi evanuit propter suorum Regum impietatem, & injustiIsai. 1. tiam: *Principes tui infideles* (dixit Deus per suum Prophetam) *socii furum: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones; pupillo non judicant, & causa viduæ non ingreditur ad illos.* Cum impio ac tyrannico regimine duratio stare nequit: pietas & justitia servant regnum: illud fraudes & injustitiæ labefactant, sceptrumque mutant. *Reg-*
Eccl. 10. *num à gente in gentem transfertur propter injustitias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos.*

Quodcunque ex dictis sceleribus satis est, ut Deus sceptrum transferat: non tamen satis est ut Reges justitiam colant, veritatem hujusmodi divinam esse: quia non se reputant supremos, nisi sint injusti. Hebræum sceptrum periit, & periit ex ingratitudine ac infidelitate: quia cum majores à Deo acceperit favores, majori correspondit ingratitudine, & nullum magis genuinum ingratæ
Isai. 3. coronæ supplicium est, quàm æterna vastitas. *Desolata in terra sedebit.*

LIBER

LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

Amor Christi fuit æquè sapiens, atque excedens in diligendo ingratos.

§. PRIMUS.

Ut amor immodicè ardeat, sapiens esse debet.

555. PRimo & secundo libro satis ostendimus ingratitudinem populi Hebræi, ac Principum Israëlis erga Deum, querimoniis, murmurationibus, & rebellionibus, quibus se gesserunt post innumera à Deo accepta beneficia. Hoc tertio noster præcipuus erit labor ostendere qualiter majorem exhibuerunt ingratitudinem erga Christum: cùm enim Deus fieret homo, ut ex amore hominis hominem repararet, Hebræus populus illum ex odio interfecit: quia ingratus solvit debitum eo quo magis lædit, & nihil magis amorem offendit quàm ingratitudo crudelis: *Posuerunt adversum me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.* Amori correspondere odio est ingratitudo maxima: quia est compensare affectum nobilissimum, qui summè obstringit, affectu abjectissimo, qui summè offendit. Ideo obmutescens Dominus, tanquam agnus in tormentis, de solo odio queritur: *Odio habuerunt me gratis.* *Ingratitudo Judæorum erga Christum.* *Psal. 108.* *Joan. 15.*

556. Quatuor habuit attributa Christi amor erga homines, quæ in solum amorem divinum cadere poterant. Dilexit Christus homines sapientia æterna, patientia infinita, humilitate profundissima, liberalitate immensa. Ingratitudo hominum compensavit sapientiam malitia, patientiam crudelitate, humilitatem contemptu, liberalitatem odio. Christi amor vendicavit sua attributa ab excessu, ingratitudo hominum suas omnes passiones à crudelitate: *Amor Christi erga homines quatuor habuit attributa.*

Posuerunt adversum me mala pro bonis; & odium pro dilectione mea. Congenita ingrati proprietas est benevolentiæ excessus solvere odio, quando se nimis debitorem intelligit:

Sapiens Christi amor. Psal. 2.

557. Fuit amor Christi summè immodicus, quia fuit summè sapiens, & fuit summè sapiens, quia Christus est sapientia increata Patris: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Æternus Pater filium genuit per intellectum, proindeque verbum, & sapientiam, qualis Dominus Jesus Christus, verus mundi redemptor. Cum igitur ex amore nos redemerit Christus, & ipse sit Patris sapientia, rectè infertur amorem Christi fuisse summè sapientem, & ex hoc, summè immodicum: tales enim excessus non potuerunt non pullulare ex amore infinitè intelligente.

Amor sapiens.

558. Hac impulsus ratione Euangelista dilectus, quando nobis voluit referre amoris Christi excessum, à sapientia auspicatus

Joan. 13.

est: *Sciens Jesus, quia venit hora ejus: & cum dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Et sapientiam eandem repetiit, quando eundem Dominum Æterni parentis filium declaravit: *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus.* Voluit Euangelista ut intelligerent homines Christum immodico amore eos redemisse, quia eos dilexerat tanquam sapiens, & dilexisse tanquam sapientem, quia erat sapientia Patris: *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus.* Probavit excessum amoris æternitate amandi: *Cum dilexisset, dilexit*, & immen-

Joan. 13.

sitatem sapientiæ ex intima connexione cum Patre: *A Deo exivit, & ad Deum vadit.* Fuit Christi amor infinitè sapiens & infinitè excedens: sic Christus nullo circunscriptus termino in amando, quia nullo circunscriptus termino in intelligendo, intelligit sine limite: ergo diliget sine limite: nam verus amor & sapientia iisdem procedentes gradibus, & ad eundem collimantes scopum, idem spatium conficiunt.

Spiritus S. ad redemptionem mundi. Joan. 3.

559. Negari non potest reparationem mundi fuisse divini amoris opus: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret.* Cur igitur Spiritus S. non venit reparare mundum, cum sit essentia & antonomasia amor: venit autem verbum æternum, quæ sapientia Patris est? quia ostendit Deus mundo, se redemisse illum per excessum amoris, quia tanquam sapiens dilexerat: Fuit verbum æternum, Patris sapientia mundi reparator: quia Christi amor adeo

adeo hominum merita exceſſit, ut niſi ſapientia ipſa reparaſſet mundum, crederent homines talem amorem in redemptione magis fuiſſe prodigum, quàm ſapientem; cum re vera æquè immodicus atque ſapiens fuerit: *Sciens in finem dilexit.* Prodigus ſua effundens amittit potiùs quàm donet, imò donans non devincit, quia ſapienter non donat. Amor Chriſti ita ſapienter donavit, ut donum intellexerit donans ſe ipſum; non quòd nos illum mereremur, ſed quia ille nos amavit. Chriſtus ex amore adhibuit remedium, & hoc fuit efficax, non ſolum quia Chriſtus dilexit, ſed etiam quia intellexit; nam ſine intellectu nemo rem heroicam operatur. Omnia per verbum facta ſunt (inquit Joannes) *& ſine ipſo factum eſt nihil.* Quid? nonne etiam Spiritus S. operatus eſt? ſunt enim actiones *ad extra* communes omnibus perſonis Trinitatis. Dixit Sine Verbo nihil fieri; quia Spiritus Sanctus eſt amor, Verbum eſt ſapientia; voluit igitur Euangeliſta hoc loquendi modo ſignificare ſapientiam ſine amore poſſe operari omnia, amorem ſine ſapientia nihil. Non plurima operatur amor quia excedens, ſed quia intelligens.

Intellectus ad operandum efficax.

Joan. 1.

560. Noverat Chriſtus, ut ſuum honoraret amorem, non debuiſſe illum commendare ex diligendo, ſed ex intelligendo. Amor humanus admittit cæcitatem, cujus individuus comes eſt: amor divinus ſemper agit cognitionis ſplendoribus circunfuſus. In nos tantum (inquit Apoſtolus) ea cadit felicitas, ut ducti Spiritu Sancto, & lucis radiis perfuſi Dei faciem contemplemur: *Nos verò omnes revelata facie gloriam Domini ſpeculantes in eandem imaginem transformemur à claritate in claritatem tanquam à Domini Spiritu.* Spiritus, cujus ſplendoribus conſequitur mens humana claram viſionem Dei, eſt divinus amor, qui debuit eſſe ſumme intelligens, ut poſſet talem hominibus notitiam impendere. Non videbant Hebræi ſplendidam Moyſis faciem, quia carebant amore, cujus loco ſubrogabatur odium ex invidia: *Ita ut non poſſint intendere in faciem Moyſis propter gloriam vultus ejus.* Et quia non intelligebant, non diligebant.

Amor divinus intelligens.

2. Cor. 3.

561. Duobus præcipuè enituit Chriſti amoris ſapientia, altero ferens exceſſum, altero continens æternitatem: ſolus enim ſapiens amat exceſſus, & ſola magnitudo ſapientiæ æternat perpetuitatem

Sapientia in amore.

amoris. Promisit Christus Apostolis se missurum tanquam magi-
Luc. 12. strum & Doctorem Spiritum Sanctum: *Paraclytus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia.* Si
Amoris perpetuitas ex intellectu. Spiritus S. procedit per actum voluntatis, quomodò datus est magister, cujus munus versatur circa operationes mentis? illi Christus perfectiones mentis, ejusque operationes adscripsit, quia tanquam amor perpetuus apud discipulos mansurus erat. *Ut maneat vobiscum in æternum.* In mundi exordio transibat super aquarum
Gen. 1. fluctus: *Ferebatur super aquas.* Postea in Apostolos è cœlo delapsus super ipsorum capitibus instar linguarum fulgentium man-
Act. 2. sit: *Sedit supra singulos.* Olim transibat, quia omnia erant tenebræ, quibus significatur ignorantia, postea mansit, quia omnia erant luces & splendores, quibus exprimitur sapientia; amor inter tenebras ignorantiæ transit, inter luces sapientiæ manet; illum tenebræ ferunt: *Ferebatur*, luces æternant, *sedit.*

Sapientia æternat amorem. 562. De Magdalena testatus est Dominus elegisse optimam partem perpetuò mansuram: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Quam elegit partem Magdalena? Elegit magnum
Luc. 10. amorem. *Dilexit multum.* Cum verò scitè elegisset, non potuit non multum diligere, itaut perennaret amor; antecessit cognitio affectum, manus inter se conseruerunt scientia & amor: *Ut cognovit, dilexit.* Amavit ut cognovit, & quia cognovit sapiens, amavit excedens; itaque peritus mentis discursus, æternum reddidit voluntatis amorem; siquidem in illa adhuc durat amor, & in æternum durabit. Fuit Christi amor excessivus & æternus; excessivus, quia excessit omnes excessus; æternus, quia sine fine dilexit homines; sed ideo æternus quia sapiens.

Sapientia perpetuo durat. 563. De non moriendo reddidit securos Tartareus hostis primos parentes: *Nequaquam moriemini.* Et eisdem obtulit divinam
Gen. 3. similitudinem in scientia; *Sicut dii scientes.* Videtur inconsequenter locutus; nam ad tollenda pericula ignorantiæ, rectè offerret sapientiam; ad tollenda verò pericula mortis, debuit offerre immortalitatem. Aut igitur loquitur per jocum, aut nescit terminos. Nequaquam; sed oblatio fuit ad rem. In sapientia oblata immortalitatem obtulit, cum ex sapientia possent mortem declinare; nam rebus aliis abeuntibus, sapientia manet; & si hæc perspicua est, æternus perseverat amor.

Rogo,

Rogo, cur in nobis sæpe variatur, & deficit amor? Cur in Deo semper idem persistit amor? Certa apud Theologos sententia est Deum in æternum amare pro illa differentia temporis, qua aliquid semel amavit: siquidem divini actus non desinunt, quia nunquam mutantur. Cur igitur in nobis cessat, ac mutatur amor, & non in Deo? quia noster amor in nobis sequitur cognitionem imperfectam, in Deo perfectissimam: & quandiu cognitio perseverat, amor non mutatur. Hoc similiter in causa est quòd nos in via Deum inconstanter diligimus, at sine ulla mutatione in patria: nam cognitio nostra in terra nimis obscura, in cœlo evidens omnino est. Ex cognitionis cœlestis perspicuitate pullulat æternus amor: perspicuitas in intelligendo firmat æternitatem in amando. Cum igitur Christus perfectissimè intelligat, in æternum diligit. *Perpetuitas amoris ex sapientia.*

§. SECUNDUS.

Proponuntur rationes, quibus videtur suaderi Christi amorem fuisse prodigum: at ostenditur veritas, quòd fuerit sapiens.

564. Impugnemus hoc assumptum, quòd scilicet Christi amor æquè sapiens atque excessivus fuerit in diligendo ingratos, ut melius illius certitudo & veritas eluceseat. Nam veritas est instar solis, qui oppositas nubes dissipans intensiori luce fulgentius irradiat. *Veritas impugnata splendet.*

Prima objectio. Nihil quod bonitate careat, rectè & sapienter diligi potest: nam voluntatis objectum, ut ametur, necesse est quòd bonitate vestiatur; ergo amor Christi non fuit æquè sapiens ac excessivus in diligendo hominem ex peccato fœdissimum, & constitutum in odio Dei, atque adeo omni spoliatum bonitate: videtur igitur fuisse potius excessum amoris prodigi, quàm sapientis. Secunda: amor, ut sit excessivus, debet subjicere rationem, & non ei subesse: nam ratio amandi est ipse amor. Qui verò amat ut sapiens, amabit prudenter, sed non excessivè: nam excessus in superfluitate consistit. Tertia: Vitium ingratitudinis fuit semper Deo abominabile: ideoque ex ingratitudine populum suum frequenter abominatus est, & respuit: *Voca nomen ejus, non populus meus; Ose. 1.* *Prodigalitas amoris absque sapientia.*

& ego non ero vester Deus. Unde amari à Christo id quod Deus Pater aspernatur, potiùs videtur amor prodigus, quàm sapiens.

Quarta, excessus amoris Christi videntur indigni Deo: nam videtur dedecere Deum posse dici illum nasci in tempore, & à parentibus peccatoribus, cum de Deo à Propheta dicatur: *In splendoribus sanctorum ex utero ante Luciferum genui te.* Ubi designat æternitatem, quando natum dicit ante lucem, & innuit puritatem nativitatis, quando dicit natum in splendoribus sanctitatis. Item à ratione videtur alienum quòd dicatur nasci pauperem, & inter brutas animantes Deum, de cujus majestate Isaias protulit: *Plena erat omnis terra gloria ejus, & ea, quæ sub ipso erant, replebant templum.* Nec videtur quid indignius quàm dici, mori abjectum inter duos latrones, tanquam latronem Deum, qui est gloria Angelorum: *In quem desiderant Angeli prospicere.* Et quidem excessus qui majestatem ac decorem exhauriunt, potiùs videntur spectare ad amorem prodigum, quàm intelligentem.

Psal. 109.

Isai. 6.

1. *Pet.* 1.

565. Nihilominus excessus amoris in Christo esse verè excessus amoris sapientis, pro comperto habendum est. Satisfaciam adductis in oppositum. Quod attinet ad primum, certum est, quanvis homo per peccatum deformaretur, maneretque in odio Dei, esse tamen opus Dei, ipsius manibus formatum, ad Dei imaginem, & similitudinem: Christumque Æterni Parentis jussu fuisse missum in mundum pro hominis perditi reparatione: *Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret.* Cum verò Dominus probè noverit susceptum humanæ salutis opus, parentis sui in homine similitudinem, suamque redemptoris obligationem, hominem reparavit prædictis excessibus, ut evaderet opus infiniti valoris tum propter divinam manum, qua homo conditus fuerat, tum propter imaginem, qua Deum exprimebat: idque ex ardentissimo amore, & infiniti pretii effuso sanguine; quæ omnia, & singula objecta continebant sufficientem bonitatem, ut à Christo per excessum diligerentur. Amavit non ob id quod homo ex peccato merebatur, sed ob id quod divinæ similitudini debebat. Quando Deus pepercit Adamo, dixit: *Ecce Adam sicut unus ex nobis factus est.* Parcens Adamo, propriam in eo observavit similitudinem. Nam similitudo conciliat, paritque inter

Redemptio hominis ex amore.

Ad Cor. 4.

Bonitas cogitata ad amandum.

Gen. 3.

inter ſimiles amorem, à quo delictorum venia proficiſcitur. Ea tunc fuit noſtri mitiſſimi Dei benignitas, ut non attenderet ad peccatum, ut odio haberet, ſed cogitaret propriam ſimilitudinem, ut amaret. Sic ſe habuit olim Deus, ſic poſtea Chriſtus, & adhuc quaſi ignarus noſtrarum ingratitudinum, conſiderat ſuam in nobis imaginem, & quam in ſe ſuſcepit obligationem, ut nos protegeret implens paternam voluntatem. Igitur quia cogitavit has rationes diligendi, divino quaſi excoquens igne exceſſus amoris purificavit.

566. Quod attinet ad ſecundum, inter divinum & humanum amorem magnum ſapientiæ diſcrimen eſt. Amor humanus eò magis cenſetur excedere, quò magis cæcutit: cum enim illius objectum falſum ſit, cæcitates reputantur exceſſus. *Noli ſtultitiam hanc facere.* Thamar dicebat Amnoni, quando hic majorem illi amorem ſignificabat: quibus verbis manifeſtè innuit amorem humanum & ſtultitiam in mundo non differre. Divinus amor diligit tanquam ſapiens, & operatur ſecundùm rationem, quia diligit quod mens perſpicuè intelligit, & ratio firmiter probat: neque enim ullus veri amoris exceſſus dari poteſt abſque mente; nam ut amor ſit legitimus, non tantum ferre debet affectus cordis, ſed etiam diſcurſus mentis. Sacra pagina dixit animam Jonathæ eſſe per conjunctionem veluti eandem cum anima Davidis: *Anima Jonathæ conglutinata eſt cum anima David* Non dixit utriuſque corda, in quibus reſidet amor, conglutinata eſſe, ſed utriuſque animam eſſe conglutinatam: quia anima continet non ſolum affectus voluntatis, ſed etiam diſcurſus mentis, cum utranque potentiam, voluntatem & intellectum contineat.

Amoris divini & humani differentia.

2. Reg. 13.

Ratio amoris dux.

1 Reg. 18.

567. Amor qui ſola voluntate regitur, furor eſt: qui aſpernatur rationem, cæcitas. Neque verè diligit, neque meretur furioſus amor, ſed ſolus amor ſapiens: non qui cæcitate ducitur, ſed qui rationis ductum ſequitur: amor enim ſequi debet rationem, & non è contra ratio amorem. Ex hac parte multum allucinatur mundus: gerunt homines commutatas manus, & vim rationi inferunt; non ſequitur affectio rationem, ſed ratio affectionem: non operantur homines juxta id quod intelligunt, ſed juxta id quod volunt: voluntas eſt quæ præcedit mentem, cum ex ratione ipſa ſub-

Amor rationalis eſſe debet.

subsequi debuerit. Aliter se gessit in diligendo Christus: amor secutus est sapientiam, affectus discursum, voluntas mentem; & sic evasit voluntas prudens, affectus sapiens, amor intelligens.

Cum vellet Deus, ut pulcherrima orbis machina à suis manibus prodiret, posset que à mille aliis rebus opus suum auspicari, exordium sumpsit à luce: *Dixitque Deus, fiat lux.* Quænam hujusmodi festinatio Dei in producenda luce ante res alias? Fuit mysterium, ut ostenderet Deus, se non operari in tenebris, ratione in consulta: quòd si divinum operari est divinum velle: *Omnia quæcunque voluit, fecit.* Esset in Deo imperfectio velle quod non videbat, & amare absque præviis suæ sapientiæ notitiis. Erraret procul dubio amor, quem non duceret lux mentis. Idcircò Deus priùs accendit lucem, ut reliqua suarum manuum opera evaderent omnino perfecta. Duo præcipua, quæ Deus beneficio hominis edidit opera, fuere adventus verbi æterni, & adventus Spiritus Sancti. Dignus animadversione est modus utriusque adventus. Prius advenit verbum, posterior Spiritus Sanctus verbum ipsum consecutus. Cur non è contra, prior Spiritus, posterius verbum? Quia hoc modo, & ordine adveniendi amor in Deo, qui est Spiritus Sanctus sequebatur rationem, seu sapientiam ducem, quæ est verbum. Si Spiritus Sanctus prior adveniret, verbo postea subsequente, amor præcederet rationem, & ratio amorem subsequeretur: dareturque proinde ordo inversus, ut nempe amor rationis, & non ratio amoris dux esset. In Christo igitur amor ratione ductus invenit suam esse obligationem nostra delicta abolere, ut suam imaginem repararet,

Gen. 1.

Psal. 113.

§. TERTIUS.

Solus qui amare novit, amare novit ingratos.

Amor circa ingratos excessivus.

568. Oppositimus tertiam objectionem, quòd scilicet ingratitudo fuerit semper Deo invisa, adeo, ut ob ingratitudinem suum populum reprobaverit: & ideo quòd Christus dilexerit ingratos, fuit excessus amoris prodigi: cum amaverit quod Pater odio habuerat. Modò nostri muneris erit ostendere, Christum diligere ingra-

ingratos, fuisse excessum amoris verè sapientis. Nam si Pater misit Filium in mundum, ut ex amore homines redimeret, procul dubio non redimeret homines, nisi diligeret ingratos: quia inter hominem & ingratum nullum propè discrimen est. Formavit Deus Adamum, & beneficiis cumulatum, paradisi dominum constituit: & prima Adami operatio fuit ingratum Deo esse: cum enim Deus illum fecerit hominem, natura hominis reddidit ingratum Deo. At satisfacere voluntati paternæ redimendo ex amore ingratos, fuit excessus amoris verè sapientis. Ab æterno incubuit Christo servatori designato remedium hominis culpæ, reparatio naturæ lapsæ, & salus hominum, quibus omnibus satisfecit diligendo ingratos.

569. Verum quidem est Deum abominari ingratitudinem, in quam frequenter & graviter animadvertit, quia fuit prima culpa, qua suum conditorem rationales creaturæ offenderunt: hominem tamen semper dilexit: quia cum ab æterno noverit peccaturum, nec ab ipsius creatione abstinuit, nec post peccatum destruxit. Tanquam pater Deus semper homines dilexit, quos ut adoptaret in filios, misit Christum in mundum: *Ut adoptionem filiorum reciperemus.* Et amori sapienti consonum fuit, quòd Christus amaret homines tanquam fratres, & cohæredes suæ æternæ gloriæ futuros. Major fuit excessus illos diligere non quando jam gratos & justos, sed quando adhuc ingratos, & peccatores. *Frater in angustiis comprobatur.* Ut exaggeraret Apostolus Dei amantis excessum erga homines, ait nos dilexisse: *Cum adhuc peccatores essemus.* Nam omnis peccator, ingratus Deo est, cum Deum benefactorem offendat, cui serviens referre gratiam debuerat: & quòd Deus amet gratos, & suo amori correspondentes, amor est: quòd amet ingratos suis excessibus, inter omnes excessus maximus est. Ideo Apostolus, ut exaggeraret Dei amantis excessum, de hominum ingratitudine peculiariter meminit.

Amor Dei erga homines.

Ad Gal. 4.

Prov. 17.

Ad Rom. 5.

570. Crevit excessus, quia Christus voluit fieri noster frater, quando nos ex ingratitudine tam sublimem honorem, & fraternitatem non merebamur. Joseph ut suum erga suos fratres singularem exhiberet amorem, eos appellavit fratres, quando illi fraternitate indigni erant. *Ego sum Joseph frater vester, quem vendidistis.*

Amor Christi fraternus.

Gen. 45.

Voluit Joseph suum erga fratres probare amorem, ideo se dixit fratrem, quasi diceret, ego nunquam deserui fraternitatem, quam vos deseruistis, nec defui amori fraterno, quem violastis. Quòd amor ex mea parte non desit, quando ex vestra parte frangitur, magnus excessus Joseph diligentis? major fuit amoris excessus in Christo: nam Joseph amavit suos fratres, quia horum frater erat; Christus voluit fieri noster frater, ut nos amaret: Joseph habebat titulum amandi, Christus illum quæsivit ad amandum: uterque tamen excedens in amando, quia uterque gratis amavit.

Amor Dei liberalis. 571. Qui amat ingratum, gratis ac liberaliter amat, & amor liberalis inter omnes excellit. Propter hominum malitiam Deus uni-
Gen.7. versam terram diluvio obruit: *Videns autem Deus, quòd multa malitia hominum esset in terra, delevit omnem substantiam, quæ erat super terram.* Motus postea Deus misericordia promisit se abstinere à supplicio in posterum, & subdidit eandemmet rationem, qua antea commotus fuerat ad puniendum, scilicet proptitudinem ho-
Gen.8. minum ad malum: *Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines: sensus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.* Quid? talis hujusmodi ratio est ad parcendum, & favendum hominibus, quæ fuerat ad eosdem puniendum? Ratio hæc satis est ut divinus amor se oppigneret in emolumentis hominum: quia divinus amor plus movetur suis excessibus, quàm nostris correspondentiis. Ille amor, qui in Deo magis excedit, plus sapiens est, & major excessus amoris est major ab omni utilitate immunitas.

Amor offensus. Joan.4. 572. Quæsivit Christus Baptistam absque labore, & in Samaritana quærenda lassatus est: *Fatigatus ex itinere.* Quia Baptista erat amori correspondens, Samaritana illum offendens: & major excessus amoris consistit non in diligendo correspondentem, sed in
Psal.40. amando offendentem: *Sana animam meam, quia peccavi tibi.* Sic à Deo sanitatem animæ precatur David, & non videtur aptam proponere, ad impetrandum, rationem: allegat offensam Deo illatam, ut obtineat delictorum remedium? Ea est Dei benignitas, & excessiva charitas, ut ipsis rationibus offensæ moveatur ad dili-
Isai.40. gendum, & medendum. *Quoniam completa est malitia ejus, dimissa est iniquitas illius.* Pervenit homo (inquit Propheta) quò pervenire pote-

poterat offensa, pervenit Deus, quò pervenire poterat clementia. Non videtur Deus consequenter operari, si ex injuriis sibi illatis eruat motiva ad beneficia conferenda. Ita sentiet quicunque ignoraverit divinum amorem: crescit tantum injuriis divinus amor, ut superent omne cogitabile illius excessus.

573. Excessus amoris, qui magis commendatur in Davide erga Saulem, fuit condonare illi vitam in iisdem locis, in quibus quærebatur ab illo ad necem. Hac condonatione ostendit David plus diligere Saulem, quàm se ipsum: quia parcebat infestissimo hosti, exponens se periculo, ut ab eodem superstite necaretur. Hoc gessit sapienter David: quia remittens vindictam, meritus est sceptrum Israëlis. Et quid gessit Christus erga suos hostes? Amissa propria vita temporali illis peperit æternam, condonavit infinitam offensam, meritus est cœleste ac terrenum sceptrum; & cum pro his beneficiis homines illum crudeli morte exciperent, voluit cum hominibus manere, ut eos plus & indesinenter diligeret: cum enim Christi amor foret infinitè sapiens, ipso debuit æquare excessu sapientiam. Excessus Davidis fuit superare ingratitudinem unius Saulis in mundo: excessus Christi fuit superare ingratitudinem mundi universi, quem redemit. David amavit Saulem ingratum tanquam ingratum: Christus dilexit ingratos quasi gratos: & cum primus amor fuisset magnus, secundus fuit major, prioremque excessit tanquam infinitè sapiens. *Amice* (dixit Christus Judæ) *ad quid venisti?* Amicus Judas? ita: Ostendit Christus se diligere proditorem tanquam amicum, quasi ingratitudo proditionis foret gratitudo amicitiæ: & quidem cogitare tanquam motiva gratitudinis, quæ sunt ingratitudinis rationes, solus Christus potuit, quia solus Christus novit: quò enim pertingit in Christo profunditas scientiæ, potest pertingere excessus amoris.

1. Reg. 24. & 25. Amoris excessus in Christo dat vitam.

Matth. 26.

574. Ad finem triplicem Christus suo amore collimavit: honorem Patris sublimare, homines culparum nexu solvere, & propriam commendare sapientiam. Honorem Patris sublimavit talem se illius filium professus: *Ego dæmonium non habeo* (dicebat Judæis) *sed honorifico Patrem meum.* Solvit homines vinctos culpa, quatenus emit proprio sanguine: *Empti estis pretio magno* (dixit Apostolus) *id est sanguine Christi.* Commendavit suam sapientiam,

Amor Christi quò tendebat.

Ioan. 3.

Ad Cor. 6.

Joan. 13. amoris excessibus, in quos prodivit tanquam sapiens: *Sciens, in finem dilexit.*

At, si amor Christi fuit sapiens, quomodò voluit emere ingratos suo sanguine infiniti valoris? quomodò dixit Euangelista illos esse suos: *Cum dilexisset suos, qui erant in mundo*, si ingratus nec agnoscit id quod debet, nec est illius à quo diligitur? Emit Christus proprio sanguine ingratos, quia Deo non stat minoris sanguine ingratitudo hominum. Dixit aptè Euangelista homines esse Christi: quia omnes sumus Christi, tum ex amore, quo nos dilexit, tum ex sanguine, quo nos redemit: nec poterat dari perfectius vinculum ad unionem, quàm Christi amor, nec justior titulus ad dominium, quàm pretium sanguinis, utpote infinitum.

Homines sunt Christi.

Amor Jacob erga Rachelem temporalis Gen. 29.

575. Servivit Jacob septem annis Labano propter amorem Rachelis, & exacto septennio exegit à Labano, ut sibi traderet uxorem suam: *Da mihi uxorem meam.* Quid? si Labanus nondum Rachelem dederat, imò nec dedit nisi post alterius septennii obsequia, cur Jacob vocat suam, & non postulat alio nomine? quia excessus amoris, quo Jacob Rachelem dilexerat, & servitia, quibus emerat, fecere suam ante ullam traditionem. Amor Jacobi temporalis fuit, & obsequiorum pretium limitatum: at Christi amor fuit æternus, & pretii valor infinitus. Quòd si tituli illi satis erant, ut Jacob Rachelem appellaret suam, cur non sufficerent hi, ut omnes homines Christi essent? Christi erant omnes homines, qui degebant in mundo, quando pro illis moriebatur: *Cum dilexissent suos, qui erant in mundo.* Quanvis enim tunc plurimi nec illum agnoscerent, nec proinde illi subjacerent, jam Christus omnes dilexerat, & diligebat: *Cum dilexisset, dilexit.* Igitur quanvis omnes non essent Christi ex subjectione, erant illius ex amore, non quòd illi omnes Christum amassent, sed quod Christus illos omnes amabat.

§. QUAR-

§. QUARTUS.

Excessus qui videntur indigni majestate, sunt qui commendant sapientiam amoris.

576. Quartæ objectioni ut satisfaciamus, fatemur nasci Christum pauperem, & mori affixum cruci inter duos latrones, excessus esse Dei majestate indignos, sed ideo fuisse Christi sapientiæ excessus: nam quod erat indignum Deo, erat necessarium hominibus. Apostolus dixit necessarium esse homini quendam Deum, qui cum foret dives, pauper fieret, ut nos sua paupertate locupletaret. *Propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis.* Fuit similiter necessarius homini unus Deus, qui vivens in naturali & essentiali beatitudine, voluisset semetipsum veluti exhaurire, & pati in se, ut nos à miseriis & doloribus eriperet. Fuit tandem nobis necessarius unus Deus, qui cum esset per essentiam ipsa vita, se morti traderet, ut nobis donaret vitam. Et quidem fieri pauperem, qui erat dives, fieri passibilem, qui erat impassibilis, fieri mortalem, qui erat ipsamet vita, excessus fuere divinæ sapientiæ. *Paupertas Christi.* 2. Cor. 8.

577. Fuit tanta excellentia Dei quâ sapientis, mori Christum patibulatum propter homines, ut hæclux, hæc gloria, hic splendor crucis, hæc Christi mors tam indigna Deo quâ Deo, tam digna Deo propter amorem hominum, ostenderit Christum esse Deum, & mundi salvatorem. Ostendit esse Deum: nam hæc signa delegit sapientia divina, ut illum manifestaret per suos Prophetas: *Aspicient in me, quem confixerunt.* Quasi diceret aspicientes me agnoscent confixum: & quidem non poterant homines Deum cruci affigere, nisi Deus homo fieret. Et quod majus est, iidem ingrati pendentem in cruce justum, ac Deum testati sunt. Antequam Christus subiret patibulum, à suis hostibus reputabatur malefactor: *Si non esset hic malefactor.* Postquam in patibulo mortem obivit, ab iisdem fuit cognitus verè ut erat, justus & filius Dei: *Verè hic homo justus erat: Verè filius Dei erat iste.* Ex eo, quia correspondebat majori excessu amoris illis, à quibus *Christus in cruce Deus cognitus.* Zach. 12. Joan. 18. Matth. 27.

acceperat ſolutionem majoris ingratitudinis. Et quidem exhibere Chriſtum in cruce vim amoris erga illos, qui per ſummam ingratitudinem ipſum necabant, probatio fuit manifeſta Chriſtum eſſe Deum. Talem enim exceſſum neſcivit operari homo, qui eſt purus homo, ſolus novit operari homo, qui eſt ſimul Deus.

Paſsio Chriſtum oſtendit redemptorem.

578. Oſtendit inſuper eſſe redemptorem mundi, quia ſic decebat redemptionem. Nam Deum fieri hominem propterea fuit, ut pati ac mereri poſſet ſua vita ac morte: quæ omnia in Deum quâ Deum cadere nequibant. Et certè expediebat maximè redemptorem fuiſſe Deum, ut ejus meritum infinitum foret, & ſic de rigore poſſet ſatisfacere juſtitiæ divinæ propter culpam hominis, quæ offenſa infinita erat, utpote contra Deum infinitum: & opera quæ impleverunt obligationem redemptoris, & declararunt redemptoris divinitatem, ſatis oſtendunt fuiſſe exceſſus amoris divini ſapientis.

Iſai. 52.

At ſi hujuſmodi opera prænunciata fuere à Deo per ſuos Prophetas. Et Deus figurativè oſtendit in ſerpente, quem Moyſes in ſolitudine attolli juſſit. Cur ea per Chriſtum impleta in cruce pepererunt Judæis ſcandalum, & Ethnicis reputationem ſtultitiæ? *Nos autem prædicamus* (inquit Apoſtolus) *Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum: gentibus autem ſtultitiam.* Quia exceſſus amoris ſapientis eſt veluti moneta nullius valoris inter ingratos & ignorantes. Ethnici illum non merebantur, & favorem ignorat qui non meretur. Judæi noluerunt agnoſcere, quia ingrati peſſimi: & ingratitudo ut neget debitum, ſe ignorare ſignificat.

Num. 2.
Ignorantia & ingratitudo circa favores.
1. Cor. 1.

Judæi ſcire nolentes.

579. Noluerunt Judæi ſcire exceſſum amoris Chriſti pendentis in cruce: quia ſi vellent ſcire, procul dubio deprehenderent altitudinem & profunditatem ſapientiæ divinæ clauſam in ſcandalo hominum, fortitudinem Dei contentam in debilitate humana, & gloriam Altiſſimi latentem in opprobriis & ignominiis, quas patiebatur: nam homo ille cruci affixus inter latrones inſtar latronis erat ipſe Deus, qui creaverat cælos & terram, ibique ſic fixus eoſdem movebat & gubernabat, impendens rebus ſubſtantiam & vitam: deprehenderent ſic prænunciaſſe prophetas, ſic Deum ab æternitate decreviſſe tanquam expediens ad remedium, & reparationem humani generis, quod infinito pretio ſanguinis Dei, &

non

non vitulorum ac arietum debuerat satisfacere divinæ justitiæ pro nostris culpis.

580. Quid igitur? si ita exigebat ratio, si ita prædixerant prophetæ, cur Judæi ignorant Christum? Quia quidquid operationis in mundo Christus ediderat, fuere excessus amoris, & hos solus amor sapiens deprehendit, quia solus intelligit. Demiratus Petrus vehementem amorem Christi, qui lavabat pedes, dominus servis, Deus hominibus, creator creaturis, illum intercipiens nolebat lotioni consentire. Quid tunc Dominus? Ignorantiæ tribuit impugnationem: *Tu nescis modo.* Quid? Non intelligebat Petrus mysteria divinitatis, qui olim suam professus fidem dixerat, *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Cur modò ignorat lotionis mysteria? Quia tunc operabatur Christus excessum amoris, & amoris excessum solus amor assequitur, quia solus amor intelligit, non quidem amor Petri ignorantis, sed amor Christi infinitè sapientis. Talem amorem nescivit Petrus, & Judæi ignorarunt. Ratio in promptu est, nam quod continetur intra humanum captum, est mori posse amicum pro alio amico: at vitam exponere pro liberandis hostibus, mori sponte ingratorum manibus, excessus est, quem nec de Deo homine homines poterant suspicari: quia nec illum mente capiebant, nec fide merebantur. At quod homines ex ignorantia assequi non poterant, divinus amor ex sapientia operatus est: nam in diligendis ingratis se infinitè sapientem & efficacem exhibuit.

Ignorantia amoris in eo qui amare nescit.

Joan. 13.

Matth. 16.

Hostium amor.

CA-

CAPUT II.

Ingratitudo hominum fuit magis perversa quando amor Christi fuit magis excessivus.

§. PRIMUS.

Ex majori excessu amoris eruit ingratitudo motiva, ut sit beneficiorum immemor.

Amoris divini excessus.

581. Amor Christi æquè fuit sapiens, & excedens, cui opposita hominum ingratitudo æquè fuit perversa atque immemor. Exhibuit se divinus amor sapientem & excedentem Verbi incarnatione, natalitio, doctrina, & miraculis, quæ Christus edidit pro remedio hominum. Ingratitudo verò Hebræi populi illis omnibus correspondit malitia: nam Christum ipsum negavit, quia vidit hominem: in præsepio necem illi machinatus est: propter doctrinam & miracula blasphemavit; & tandem inter duos latrones cruci affixum innumeris tormentis & opprobriis interfecit: *Sap. 3.* *Morte turpissima condemnemus eum.* Fuit Judæorum extremæ malitiæ deliberatio.

Excessus divini amoris est minui. *Ad Phil. 2.*

582. Negari non potest maximum divini amoris excessum fuisse Deum fieri hominem: quia sic se veluti exhausit pro remedio hominum: *exinanivit semetipsum.* Fuit excessus maximus, quia se minuit Deus, ut nos crescceremus: & diminui in se, ut alter crescat, amor humanus non est, sed excessus divinus. Eodem loco ait Paulus, quando Christus se minuit, Deum se ostendisse: *Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinanivit.* Se minuit, ut homo crescceret: nam Deus fecit se hominem, ut hominem faceret Deum. Et quidem diminui, ut alius crescat? facere de propriis diminutionibus gradum ad alterius augmentum, æquè est excessus amoris, & demonstratio divinitatis: nam solus homo Deus novit operari talem excessum,

Judæorum ingrata correspondentia. Nolit Deum agnoscere.

583. Cæterùm huic tanto excessui ita pessimè fuere homines correspondentes, ut quia viderunt hominem, noluerunt agnoscere

cere

cere & fateri Deum. In domo Caiphæ fuit ille exceſſus damnatus tanquam blaſphemia, *Audiſtis blaſphemiam.* In prætorio tanquam delictum contra legem: *Secundum legem debet mori* Sed quæro: nonne Pontifices, Scribæ, & Phariſæi, qui damnarunt Chriſtum, ſciebant ex ipſis prophetiis, quas interpretabantur, illum futurum Deum ſimul & hominem: Verbum Dei perſonam eſſe diſtinctam à prima, & futurum Meſſiam aſſumpta carne, ac mundi redemptorem? Nonne ſciebant Chriſtum jam veniſſe præſcripto ac ſtatuto tempore per praphetas: & ex prodigiis, quæ edebat, ſatis patere, eſſe Dominum in lege promiſſum? Cur igitur ignorarunt Chriſtum, quòd viderent hominem? Hæc omnia Judæi perſpecta habuerant, cum in Chriſto prophetias omnes impletas uiderent: ſed quia Deum fieri hominem, ut moreretur pro hominibus, fuit exceſſus divinæ ſapientiæ, illum ingratitudo ſolvit malitia: nam de eodem exceſſu Judæi formarunt culpam, quando dixerunt: *Homo cum ſis, te facis Deum.* Viderunt quòd Deus homo fieret, & exceſſum verterunt in crimen, dicentes quòd homo fieret Deus: nam in tribunali malitiæ virtutes mutantur in culpas, & in judicio ingrato tanquam delicta amoris ſapientis exceſſus damnantur.

Marc. 14. Joan. 19.

Ioan. 10.

584. Exhibuit ſe Deus ſapienter amantem, dum fieret homo pro remedio hominum: quia licèt modis aliis poſſet Deus reparare mundum, ille fuit perfectior ac ſapientior: ex aliis ſequerentur abſurditates. Nam ſi Deus de potentia abſoluta, ex pura miſericordia vellet remittere hominibus omne debitum, eoſque juſtificare, eſſet locus credendi ac dicendi non ſatisfieri juſtitiæ. Item ſi decreviſſet Deus ut Angelus carnem aſſumeret, & pro hominibus pateretur, præterquàm quòd ille Angelus plenè ſatisfacere divinæ juſtitiæ non poſſet, ſequeretur abſurdum maximum, ſcilicet quòd homines putarentur manere magis obſtricti creaturæ à qua forent redempti, quàm ſuo creatori, à quo fuerant conditi: cùm longè majus crederent redemptionis, quàm creationis beneficium: & hic modus valdè à divina ſapientia abhorreret. Par, imò majus foret abſurdum, quòd Deus homines oneratos peccatis, qui in vitiis obſorduerant, ex pura bonitate ſalvaret: quia contra juſtitiam & æquitatem videretur æternis præmiis condonare, æterna-

Deus factus homo ſapienter amavit.

rum pœnarum reos. Igitur Deus pro noſtra reparatione factus homo mirificè commendavit ſuum amorem, & manifeſtavit ſuam juſtitiam: quia nec amor ultra progredi, nec juſtitia poterat rectiùs ſatisfieri.

Amandi modus optimus.

585. Ille perfectiſſimus & optimus amandi modus eſt, quo ita implentur leges amoris, ut non deſerantur obligationes juſtitiæ. Jam Chriſtus omnes amoris leges in cruce impleverat moriens pro hominibus, cum ex latere ferro lanceæ patefacto, *Exivit ſanguis & aqua.* Volunt aliqui aquam & ſanguinem ex Chriſti latere prodiiſſe, ut aqua correſponderet illi, qua Pilatus, *Lavit manus coram populo.* Et ſanguis correſponderet illi, quem Judæi ſuper ſe ipſos, & filios ſuos, in omnium ſupplicium poſtularunt: *Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros.* Quid! ſi ſanguis ille ſupplicium eſt, quomodo egreditur ex benevolo Chriſti corde? Nonne cor illud ardentiſſimum ad amandum? quomodo apparet rigidum ad puniendum? Quia illud eſt exceſſivè amare, ita ſe in amando gerere, ut ſatisfiat juſtitiæ, poſtquam amori ſatisfactum eſt: ſic punire peccata, ut peccatores redimantur, & neque amor offenſus, neque juſtitia querula evadat. Idcirco Deus homo factus eſt, ut redimens peccata hominum ſatisfaceret amori abſque injuria juſtitiæ: ſic igitur amavit Deus, quia ſcivit modum amandi.

Jan. 19.

Matth. 26.

Juſtitia cum amore Matth. 27.

§. SECUNDUS.

Obſtinatio animi excæcat lucem mentis, ut ſit ingratus.

Obſtinatio excæcat mentem.

586. Maxima dignum eſt admiratione, quòd ſapientes Hebræi populi ignorarent exceſſum Dei humanam carnem aſſumentis, ut homines redimeret, cum ad agnoſcendum illum perſpectas & exploratas habuerint tot rationes, & probationes in prophetiis, quas legebant & exponebant, in miraculis, quæ patrabat Chriſtus, in doctrina, quam inculcabat, & in virtutibus, quibus ejus perſona fulgebat. Cur igitur ignorarunt illum exceſſum? quia malitia obſtinata eſt, ne fateretur debitum. Cum verò obſtinatio animi lucem mentis obtenebret, manent ingrati beneficiorum immemores, quia vivunt obſtinati. Dicebat Pharao ſe neſcire Dominum Deum?

Et

Et quis in Pharaone extinxit lucem mentis? Obstinatio: *Ego indurabo* (aiebat Deus) *cor Pharaonis.* Et cum obstinatione cor obduruerit, Deus mansit incognitus à Pharaone in Ægypto, & à suo populo Hierosolymis. *Exod.* 14.

587. At, si Isaias prædixit aspectum Messiæ aperturum esse cæcorum oculos: *Deus ipse veniet, & salvabit nos: tunc aperientur oculi cæcorum.* Quomodò Judæi ad Christi conspectum ita cæci manserunt, ut visum Christum ignoraverint? Paucis dicam pro meo captu. Magnum est discrimen inter cæcitatem ignorantiæ, & cæcitatem malitiæ: cæcitas ignorantiæ subjicitur veritati, quando illam agnoscit, cæcitas malitiæ traditur obstinationi, quando veritas manet cognita: gentilitatis cæci visum receperunt viso Christo, quia veritas Christi illis oculos aperuit: cæci populi Hebræi manserunt magis cæci, quia cognita Christi veritate, se devoverunt obstinationi. Ad hæc, Messiæ aspectus gentilitatis cæcis oculos aperuit, sed non Judæis cæcis: quia sicut oculi ingenti luce perstricti obcæcantur, ita ingrati beneficiis ingentibus: & certè Deum fieri hominem beneficium maximum fuit. Inter homines Adamus & Eva fuere primi ingrati. Et quando illis oculi aperti fuere? Post peccatum: *Aperti sunt oculi eorum.* Clausos ergo gerebant oculos antea, quando à Deo beneficiis cumulati? Ita: quia fuere inter homines primi ingrati: & ingratis hoc evenit: magnitudine beneficiorum cæcutiunt, sicut oculi debiles vehementia lucis. Hæc fuit cæcitas Adami. Cæcus Adamus, sed Judæi illo cæciores ad agnoscendum veritatem, Christum, quia illo ingratiores fuere Deo. Adamus caligavit in tenebris mendacii: Judæi caligaverunt etiam illuminati luce ipsius veritatis, quæ est Christus. *Cæcitas aliæ ignorantiæ aliæ malitiæ.* *Isai.* 35. *Judæorum cæcitas.* *Gen.* 2.

588. Duo sunt in sacra historia textus, qui nobis satis manifestant cæcitatem Judæorum, fuisse cæcitatem ingratitudinis, & obstinationem malitiæ. Prior fuit, quando Judæi petierunt à Christo, ut illis perspicuè exponeret, an Filius Dei esset? *Si filius Dei es, dic nobis palam.* Posterior, quando Caiphas ab illo rogavit, an esset Filius æterni parentis: *Tu es Christus Filius Dei benedicti?* Postulant à Domino Pharisæi ut se Filium Dei manifestet, quasi volentes eum agnoscere, & adorare redemptorem mundi: sed ubi *Cæcitas obstinationis fuit ingratitudinis.* *Joan.* 10. *Marc.* 14.

se declaravit Filium unigenitum Dei: *Ego & Pater unum sumus*, arripuerunt lapides ut jacerent in eum propter manifestatam veri-
Joan. 10. tatem: *Sustulerunt lapides Judæi, ut lapidarent eum.* Quid? si petunt ut se manifestet, cur lapidibus appetunt, cum se declarat? quia Pharisæorum malitia non volebat Christum manifestari, ut in illum Iudæi crederent, sed ut illum lapidarent: & ut pateretur Christus tanquam homo, ut non confiterentur illum tanquam Deum, Cum enim beneficium foret maximum, quòd Deus homo fieret, illos ingratitudo obcæcavit, ut obstinati malitia, talis beneficii evaderent immemores.

Veritati quam infensi Judæi.

589. Rogat Caiphas à Christo Domino, an sit Filius Dei, aperit Christus veritatem, *Ego sum.* Quo audito ita excandescit, ut statim vestimenta laceret, dicatque adstantibus, sufficere auditam
Marc. 14. blasphemiam, ut damnetur. *Quid adhuc desideramus testes? Audistis blasphemiam.* Quid? Si Caiphas dubitabat, an vir ille foret Messias, cur ab illo se profitente Filium Dei, non postulat suæ assertionis rationem: siquidem judici roganti incumbit examinare, & purificare veritatem: quòd si nolit scire veritatem, cur interrogat? Interrogatio Caiphæ non fuit ad talem virum agnoscendum Messiam, Filium Dei: nam prophetiæ, & miracula talem manifestabant: fuit, ut malitia damnaret veritatem: cum enim Christus esset ipsamet veritas, quæsivit ingratitudo in Christo quod amplius damnaret. Voluit damnare illum, propter excessum hominis facti, & propter veritatem profitentis se Deum: *Audistis blasphemiam.* Cæcitas profecta ex ingratitudine est cæcitas malitiæ, & ideo traditur obstinationi, quando magis agnoscit debitum.

Veritas non auditur, & damnatur.

590. Non interrogavit Caiphas ad sciendum, sed ad interrogandum: & cum solum interrogaret ad interrogandum, non intellexit veritatem, & damnavit innocentiam. Pilatus rogavit à Christo expositionem veritatis, & cum rogaret, noluit responsum
Joan. 19. audire: *Quid est veritas? & cum hoc dixisset, iterum exivit ad Judæos.* Si interrogat, cur non expectat responsum? quia interro-
Veritas inter tyrannos est blasphemia. gat ad interrogandum, & qui interrogat solum ut interroget, & non ex amore veritatis, aut illam non audit, ut Pilatus, aut condemnat, ut Caiphas. Dixit blasphemiam esse: *Audistis blasphemiam:*

quia

quia blaſphemia reputatur veritas inter tyrannos, & exceſſus amoris inter ingratos. Veritas inter tyrannos vita ſpoliavit Jehu, & capite Baptiſtam. Exceſſus amoris erga ingratos eſt blaſphemia inter hoſtes, quæ Davidem inſectata eſt, & Chriſtum cruci affixit: talem enim exceſſum invidia carpit, & ingratitudo negat.

Invidia quomodo interpretatur veritatem.

De ſui corporis templo loquebatur Dominus, quando dixit: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus reædificabo illud.* Et Judæi interpretati ſunt de templo Hieroſolymitano: & Dominum accuſarunt de dicto tanquam blaſphemia contra templum Dei. *Noviſſimè autem venerunt duo falſi teſtes: & dixerunt: hic dixit: Poſſum deſtruere templum, & poſt triduum reædificare illud.* Si Chriſtus loquitur de morte ſui corporis, à qua pendebat ſalus & redemptio mundi, quomodò homines illum accuſant de blaſphemia ingenti contra templum Dei? Vis intelligere? Id ſuggillavit invidia, & ingratitudo hominum: quando verò ingratitudo interpretatur, & invidia ſuggillat, exceſſus ipſe redemptionis eſt blaſphemia contra Deum; non eſt exceſſus amoris, ut prædicat veritas; eſt injuria templi, ut interpretata eſt ingratitudo Judæorum, quando accuſarunt, vel Caiphæ, quando interrogavit.

Joan. 2. Matth. 26.

Beneficium reputatur delictum ab ingratis Marc. 14.

591. Verùm, ſi Chriſtus ſe apprehendendum tradit ſatellitibus, & moriendi horam ſuam gloriam reputat, cur Caiphæ ſe declarat Filium Dei, ſi hac manifeſtatione poterat eripi à morte? *Ego ſum.* Quia certus erat inter inimicos & ingratos condemnationem, ut moreretur pro hominibus, non manſuram dubiam: ſiquidem quò ſe magis viderent obſtrictos, eò certiùs majori malitia damnarent. Ut repararetur mundus, debuit mori Chriſtus, & ut Chriſtus moreretur, debuit condemnari innocentia: medium autem ut condemnaretur innocentia fuit, ut Chriſtus manifeſtaretur redemptor; cum enim redemptio mundi eſſet maximum beneficium, ingratorum malitia, ne agnoſceret beneficium, interficeret benefactorem: & hæc potiſſima cauſa fuit, ob quam Iudæi Chriſtum occiderunt. *Nos* (dicebant illi) *legem habemus, & ſecundùm legem debet mori; quia filium Dei ſe fecit.* Probè noverant Iudæi Deum carne humana induendum, ut redimeret homines; cum tamen ingratitudine cæci forent, Chriſto talem exceſſum verterunt in culpam: quia cæcitas ingratitudinis ipſis amoris exceſſibus magis tenebreſcit.

Joan. 19.

Ingratitudo pro lege reputatur. 592. Quæro tamen, quomodò Iudæi allegant legem, quæ non dabatur, *Nos legem habemus*, & obliviſcuntur prophetiarum, quas noverant? *Miſit verbum & ſanavit eos. Filius datus eſt nobis.* Quia lex, juxta quam Chriſtus damnatus necem ſubiit, fuit ingratitudo Iudæorum, comite malitia; & quando malitia obſervat pro lege ingratitudinem, omnia negantur; prophetiæ non ſunt prophetiæ, miracula ſunt illuſiones, beneficia ſunt delicta; interficitur benefactor ac ſi foret malefactor; eo tantum nomine, ne malitioſa ingratitudo agnoſcat beneficium, & fateatur gratiam.

Pſal. 108. *Iſai.* 9.

§. TERTIUS.

Amor patiens ſolus amor eſt.

Amor patiens legitimus eſt. 593. Fuit adeo perverſa, & beneficiorum immemor ingratitudo hominum, ut cunctis exceſſibus, quibus Chriſti amor ſe exhibuit ſapientem, correſponderit obſtinatione & malitia. Aſſumpſit Deus carnem in hominum remedium, & pro magnitudine elegit naſci in abjecto ac vili præſepio: *Reclinavit eum in præſepio.* Et hac humili paupertate ſuum prodit amorem, & ſapientiam; amorem, quia inops natus rigorem hyemis ſuſtinuit: & ſolus amor qui patitur, legitimus amor eſt. In ſacra pagina amor dicitur dolor, & dolor appellatur amor. De ſenibus, qui vehementer affectarunt Suſannam æquè pulchram atque honeſtam, narrat ſacer textus: *Ambo erant vulnerati amore; atque indicaverunt dolorem.* Miſit Alexander Ionathæ ſummo ſacerdoti coronam auream, ut hoc munere ſuum teſtaretur amorem, quem per litteras ſignificavit his verbis: *Ut quæ ſunt noſtra ſentias.* Amorem conſtituit in ſenſu, quia amare ſine ſenſu, impoſſibile eſt. In rubo ſpinoſo apparuit olim Deus Moyſi inter flammas. Quia ignis ille extimus ſatis manifeſtabat internum ignem amoris, quo ardebat erga ſuum populum, quem venerat liberaturus; ideo apparebat non inter roſarum blanditiem, ſed inter rubi aſperitatem, quia amor inter roſas langueſcit, ſed inter vepres excitatur: ſiquidem quò quis plus patitur, eò plus diligit; fugere ſentes ac ſpinas, eſſet veluti languentem amorem ſopire: igitur Chriſtus in præſepio aſperitates quæſivit, ut ferendum amorem excitaret.

Luc. 2. *Dan.* 13. 1. *Mac.* 10. *Exod.* 4.

594. Ex-

594 Exceſſum amoris, quo Deus pro hominibus puer factus eſt, ex duobus concipio, altero quòd per pueritiam ſe Deus conſtituerit in ſtatu ſibi majorem inferente moleſtiam: altero, quòd ſe conſtituerit in tali ſtatu nobis majus afferente blandimentum. Quoad primum, mihi habeo perſuaſum, naſci Deum in ætate puerili, fuiſſe conſtitui in ſtatu ſibi magis moleſto, & majoris afflictionis. Nam plus concipit doloris qui vivit tanquàm puer, quàm qui moritur tanquam homo. Ezechias pro ſuæ ſanitatis expetitæ ſigno elegit ſolem potiùs regredi in orientem, quàm progredi in occidentem, procliviorem arbitratus ſolis progreſſum, quàm regreſſum. *Facile umbram creſcere: neque hoc volo ut fiat, ſed ut revertatur.* Si ſol moventis Angeli regulam & ductum ſequitur, cur non videtur æquè difficile accelerari ad occidentem, atque reduci ad orientem? Sol curſum faciens ad occidentem, properat ad moriendum; regrediens in orientem, tendit ad naſcendum: & certè compelli ſolem, quando gigas in ſplendoribus eſt, ut regrediens ad nativitatem & pueritiam vivat tanquam puer, difficilius eſt quàm mori ac ſepeliri in occaſu.

Puer Deus factus.

Puerilis ætas moleſta ac difficilis.

4. Reg. 20.

595. Facilius judicatur mori inter tormenta inſtar hominis, quàm ſe deprimere ad parvitatem & nativitatem pueri, ut puerilis ætas & vita denuò tranſigatur. Duobus diſcipulis procurantibus ſedes honeſtiores in temporali regno Chriſti obtulit Dominus propriæ necis calicem: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* Fortiter & intrepidè acceptant oblata tormenta, ac ſi forent gaudia. *Dicunt ei: poſſumus.* Illis poſtea intimavit Chriſtus novum natalitium, & pueritiam ſubeundam iterum, ut cœlum ingredi poſſent: quo mandato triſtati verterunt ora in partem adverſam. Notabile certamen, & repugnantia affectuum! Si calix, dura & violenta mors eſt, cur libenter acceptatur? Si ad pueritiam regredi eſt vitam proferre, cur recuſatur? quia prius eſt mori inſtar hominum, poſterius eſt vivere inſtar puerorum: & in hac vita nihil moleſtius eſt quàm vivere inſtar pueri illum, qui intelligit inſtar hominis. Proh, in quas anguſtias Deum adduxit amor quando fecit puerum! Minori horrori fuit diſcipulis mori tanquam homines, quàm vivere tanquam pueros. Talis eſt anxietas, qua homines appetunt in omnibus magnitudinem, & averſantur parvitatem:

Tormentum vivendi inſtar pueri.

Matth. 20.

Deus puer ob amorem

tem: & Deus, cum natura esset magnus, noluit benignitate fieri parvus: fuit actio, quam postulabat in Deo feruor amoris, & in nobis exigebat superbiæ tumor: actio verò. quæ satisfacit amori, & succurrit amato, excessus est amoris sapientis.

Puer Deus ut nos amet & moveat.

596. Quoad secundum, quo Deus factus puer manifestavit excessum amoris, fuit, quia se constituit in statu majoris erga homines blandimenti. Plus enim illaqueat oculos, permeat ac pulsat corda Deus ætate tenera puer, quàm ætate virili homo. Descendit Deus ad montem Sinai, ut ostentaret suæ potestatis magnitudinem, & vocat Moysen ut montem ascendat ad colloquendum: *Vocavit eum Dominus de monte.* Apparet Deus in fornace Babylonica inter tres pueros, & absque ulla vocum solicitatione detinet Nabucodonozorem, ut gradientem consideret: *Ecce ego video: & species quarti similis Filio Dei.* Si Nabucodonozor non expectat vocem Dei vocantis, ut in fornace aspiciat, cur expectat Moyses, ut montem ascendat? In monte ostentabat Deus magnitudinem, in fornace exhibebat parvitatem, dum se pueris accommodaret: in monte erat Deus magnus realiter, in fornace erat Deus parvus apparenter: & Deus apparens parvus ita furatur oculos, ita expugnat animos, ut Moyses non nisi vocatus ascendat montem ad videndum Deum magnum Dominum, Nabucodonozor non vocatus accurrat ad videndum parvum puerum. Quando Deus magnus, videtur capi non posse oculis, neque affectibus: quando Deus puer, eam infert cordibus vim, ut ipsas expugnet voluntates: & quidem excessus qui leniter ac efficaciter voluntates subigit, excessus est amoris sapientis.

Exod. 19.

Dan. 3.

Vita solum utilis ad pœnas & merita.

597. Commendavit Christus amorem excessu, simulque edocuit homines, vitam solum esse utilem, ut per pœnas obtinerentur merita coram Deo: siquidem idem Deus in præsepio nascebatur patiens; & sicut per elationem, qua homo appetiit fieri Deus, perditus fuerat, ita Deus fiebat homo, ut hominem humilitate sua repararet homo Deus. Verùm animadverto hominem fuisse natum sublimiter in manibus Dei, & Deum fuisse natum viliter in abjecto stabulo. Quid? illud natalitium tam sublime, hoc tam vile? In hoc certè exhibuit Christus æquè suum amorem ac sapientiam: nam ostendit hominem, qui natus fuerat in manibus

Nativitas hominis, & Dei valde dispar.

nibus Dei, amisisse gratiam inter felicitates terreni paradisi: & Deum fuisse natum in vili præsepio, ut homini recuperaret gratiam inter paupertatis incommoda & molestias: sicque intelligeret homo accepto remedio & exemplo, in hac vita per molestias ac labores comparari gratiam.

Amor Christi ex sapientia.

598. Redemptio fuit opus divini amoris, quod æterna sapientia architectata est: & sic in omnibus excessibus prodidit suum amorem simul & sapientiam. Nascitur pauper, vivit humilis & abjectus, moritur opprobriis saturatus, ut suum erga nos testetur amorem, præbeatque exemplum, dum sibi eligit dolores tanquam amans, nosque docet mereri tanquam sapiens: hæc enim vera sapientia est ad merendum apud Deum, sustinere dolendo, ad merendum per dolores. In Thabore audivit Petrus Christum loquentem de pœnis suæ mortis, à quibus illum dissuadere conatus est suadendo longam ibi moram, ad fruendum præsenti illa gloria, & notavit sacer historicus ignorantiam Petri: *Nescions quid diceret.* Luc. 12. Nescius Petrus in volendo permanentiam gloriæ Thaboris? Ita: quia impediebat meritum crucis: & scire verum est, scire mereri sustinendo: in Thabore Christus fruebatur, in Calvario patiebatur: sed patientia in dolendo commendabat excessum in merendo: non enim sapit amare qui plus fruitur, sed qui plus meretur. Ignoravit Petrus, scivit Christus: quia scivit anteferre patientiam in Calvario gloriæ in Thabore: nam per patientiam in Calvario mundi salutem meritus est.

Christi divinitatem tegunt Judæi.

599. Verùm sicut se gessit ingratitudo hominum circa mysterium Incarnationis ignorando Deum factum hominem, ita se gessit in ejusdem natalitio ex eadem malitia. Cum enim Christus se Regem ac Deum nascendo manifestaret, ejusdem divinitatem tegentes siluerunt Judæi. Ingrediuntur Hierosolymam Magi quærentes locum nati recenter Regis: *Ubi est qui natus est Rex Judæorum.* Matth. 2. Turbatur Herodes, & cum illo omnis civitas novo accepto nuncio: jubet statim acciri Pontifices & scribas ad consulendum de loco: unanimiter respondent Messiam nasciturum in Bethlem juxta Michæam: *Et tu Bethlem terra Juda nequaquam minima es in Principibus Juda: ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Israël.* Mich. 5. Sic tacentes occultarunt divinitatem Messiæ, quam idem

propheta multo antea prædixerat: *Ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israël: & egressus ejus ab initio à diebus æternitatis.* Cur igitur tacent ac tegunt Christi divinitatem, si hæc satis ostendebat venisse Christum, ut eriperet sceptrum à diabolo, & non ab Herode? Quia Judæorum malitia videre cupiebat Herodem turbatum, mundum deceptum, Christum mortuum. Agnoverunt excessum, quem ut ingratitudo negaret, à malitia imploravit opem: nam malitia ingrati excedit omnes. Dixerunt locum nativitatis, & siluerunt veritatem divinitatis: dixerunt ubi nascebatur, & tacuerunt unde veniebat: *à diebus æternitatis.* In hoc igitur se professi sunt ingratos: ingratus enim, quando loqui de obligationibus opus est, dicit minores, silentio majores involvit: sic olim se gessere scribæ, sic & hodie se mundus gerit.

Mich. 4.

§. QUARTUS.

Ingratus cum sit diabolo malitiosior, ipsis brutis rudior ac hebetior est.

600, Mentis aciem dirigens in reliquos excessus, quos Christus pro hominibus operatus est, compertum habui, quòd cum quæreret populum suum, ut illi remedium afferret doctrina & miraculis, hominum ingratitudo illi correspondit malitia & blasphemiis. Admiratione defixi audiunt Pharisæi Christum in templo: *Et mirabantur Judæi.* Et post admirationem subsecuta est detractio ex malitia: quærebant enim quomodò ille documenta daret sapiens, cum litteras à nullo magistro acceperit: *Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit.* Eruebant impugnationem veritatis, unde eruere debuerant cognitionem: nam puer tali sapientia præditus quin addisceret in mundo, satis se manifestabat doctum in schola divinitatis. Prophetiæ illum denunciabant sapientem, consiliarium Dei, ac magistrum populi sui; *Oculi tui videntes præceptorem tuum.* Et cum doctrina illa esset Dei, tradita juxta prophetias, noluerunt illum agnoscere ut Filium Dei, cum eo ipso se talem exhibuerit, sapiens ac docens quin addisceret. Evæ persuasit Diabolus fore ut Adamus & illa evaderent sicut Dii scientes;

Malitia major ingrati quàm diaboli.

Joan. 7.

Isai. 30.

Eritis

Eritis ſicut Dii ſcientes. Quid? ex eo tantum quod ſcirent, Dii forent, ſeu haberentur? Ita; quia ſuadebat diabolus illis futuram ſcientiam ingenitam, & non à magiſtro traditam; ſcire autem abſque magiſtro proprietas divina eſt. Hoc agnovit Diaboli malitia, & noluit agnoſcere ingratitudo Judæorum; quanvis enim Judæus malitioſior foret Diabolo, ut eſſet ingratus Deo: ſiquidem à Deo ad Diabolum defecit: tamen pollens majori malitia quàm Diabolus, evaſit brutior ipſis brutis animantibus. Gen. 2.

601. Queritur Deus ingratitudinem ſui populi, & ait: *Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui: Iſraël autem me non cognovit.* Quid? bruta intelligunt? Bruta carent diſcurſu & ratione. Cur igitur poteſt agnoſcere irrationalitas, quod non aſſequitur diſcurſus? Irrationalitas brutorum cognovit, quod hominum ratio ignoravit: quia licèt bruta fuerint irrationalia natura, homines fuere irrationales ingratitudine: & irrationalitas ingratitudinis reddit homines magis brutos, quàm irrationalitas naturæ. Quarè ſi homines ignorarunt Deum docentem, hæc ignorantia non evenit ex defectu manifeſtationis, ſed ex ingratitudine obcæcante: *Videntes non vident.* *Ingratitudo reddit homines brutiores brutis.* *Iſai. 1.* *Luc. 8.*

602. Fuit cæca adeo malitia Judæorum, ut cùm ſe Chriſtus manifeſtaret per miracula in favorem hominum: ſiquidem ſolus Deus illa edere poteſt, utpote ſolus habens poteſtatem ſuper omnem creatam naturam, Judæi propter miracula illum negaverint. Chriſto patranti miracula duo per calumniam objecere Judæi, alterum eſſe injuſtum, quia violabat Sabbatum edens miracula ad medendum paraliticis & cæcis: *Non eſt hic homo a Deo, quia Sabbatum non cuſtodit.* Alterum edere miracula in poteſtate dæmonis: *In nomine Belzebuth principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Nec poterat malitia plus intendi, nec eſſe magis ignorans, quàm charitatem convertere in culpam, & Diabolo adſcribere quod peculiare Dei eſt: at in tribunali ingratorum amori hoc accidit, ut charitas judicetur culpa, amoris exceſſus, delictum. Certè ignoro ſit ne major dæmonis malitia, an gentis hujus ingratitudo? Voluit dæmon experimento aſſequi eſſetne Chriſtus filius Dei, & tentans per miracula, poſtulavit converſionem lapidum in panes: *Dic ut lapides iſti panes fiant.* Itaque dæmon ex ipſis miraculis vo- *Ingratitudinis cæcitas in Judæis.* *Joan. 9.* *Luc. 11.* *Ingratitudo Judæorum major dæmonis malitia.* *Matth. 4.*

lebat eruere probationem divinitatis Christi: è contra Judæi ex ipsis miraculis calumniatis arguebant illum injustum, proindeque Deum non esse: *In nomine Belzebuth ejicit dæmonia.* Quænam hujus tanti discriminis ratio? Dæmon agebat tentatorem malitiosum: populus agebat malitiosum ingratum, & major fuit malitia & ingratitudo populi Hebræi, quàm malitia & tentatio dæmonis: siquidem eò pervenit, ut desumeret argumentum contra divinitatem, unde dæmon illud pro ipsa divinitate capiebat. At cùm malitia esset effectus ingratitudinis, cùm populus ille foret malitiosior dæmone, evasit rudior & hebetior brutis animantibus: nam bruta agnoverunt creatorem suum, Judæi crucifixerunt. *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israël autem me non cognovit.*

603. Quæro tamen, si Deus poterat reparare mundum, quin suam deprimendo magnitudinem sustineret ingratitudines hominum, cur elegit amor tot operari excessus, & tot subire pœnas? quia voluit manifestare amorem suum excessibus, & divinitatem miraculis, ut relinqueret motiva fidei, & esset locus meritis gratiæ. Proh magnus amoris excessus, & magna profunditas sapientiæ? Utrunque operatus est Christus in cœna ante mortem; nam mansit in sacramento præsens, ut augeret nobis gratiam in anima. Ibi enim æquè se occultans, & suum prodens amorem, eripuit aspectum oculis, & reliquit motiva fidei, ut per fidem multiplicaret merita & gratiam. Nec poterat dari amor sapientior quàm qui ita fecit objectum præsens, ut veritatem probaret absque fidei, & ipsius meriti detrimento.

Meritum fidei cum certitudine præsentiæ.

Hoc gerit Christus in miraculo Eucharistiæ: hoc gessit in aliis miraculis, quibus implebantur prophetiæ: sic enim probabat veritatem fidei, ut non læderet merita credentium. Cur igitur non crediderunt Judæi videntes miracula quæ Christus patrabat, & impletas prophetias? Quia fuêre ingrati beneficiis, & ob culpam ingratitudinis perdiderunt meritum fidei. *Si crederetis Moysi* (aiebat Christus) *crederetis forsitan mihi, quia de me locutus est.* Nec Moysi puro homini, nec Christo homini Deo crediderunt, quia defeciente in illis gratitudine, defecit fidelitas erga Moysen, & fides erga Christum: hæc enim ingratorum conditio est, ut sint

Joan. 5.

Deo

Deoincreduli, & hominibus infideles. Fuit tamen amor adeo excessivus, ut voluerit Deus fieri homo propter homines, non obstante ingratitudine hominum contra Deum: tunc enim se Deus exhibuit magis amantem, quando hominum ingratitudo innotuit magis perversa: amavit igitur tanquam excedens, quia nos reparavit tanquàm sapiens: & perversa ingratitudo Deo sapienter amanti correspondit malitia: quia cum sit vitium ignorantius, est malitiosius, ut deficiat obligationi, & neget debitum.

CAPUT III.

In patientia erga ingratos valde eminuit Christi amor.

§. PRIMUS.

Sublimior in Deo magnitudo est sustinere tormenta, quàm patrare miracula.

604. Dilexit Christus homines æterna sapientia; sustinuit homines infinita patientia, & æquè in utroque exercuit suam divinitatem. Talis enim patientia solum poterat exerceri per hominem Deum; siquidem non solum oppetiit mortem crucifixus, sed etiam venditus, flagellatus, corona spinea in contemptum redimitus; & certè sic patiens se Deum exhibuit; *Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum?* Demirantur Angeli Deum plagatum, & non potiùs condolent ejus plagis? Miracula admirationem, tormenta pariunt compassionem: cur igitur hac opportunitate cœlestes aulici non transfixi dolore, sed admiratione manent defixi? Volunt applaudere Deo majora gerenti, ac exhibenti: & quidem grandius ac mirabilius aliquid in Deo apparet sustinere tormenta, quàm patrare miracula. *Ego pono eam à me ipso, & potestatem habeo ponendi eam.* Nos certos reddit Dominus de sua potestate, ut vitam propriam amittat violentia pœnarum. Quid? vitam amittere effuso sanguine, pati defectum unionis inter præcipuas hominis partes, est potestas in Christo? Putabam esse potentiam formare

Patientia index divinitatis.

Zach. 13.

Joan. 10.

Potentia Dei in pœnis. cœlum & terram, conſervare vitam in ſe, & in omnibus viventibus. Potentia multa in Deo eſt multorum tormentorum pro nobis tolerantia: quò enim Deus plus patitur, eò plus exhibet amoris & potentiæ: quia ſolus amor & potentia valuerunt immortalem Deum pœnis ac morti ſubjicere.

Injuriæ ac dolores in Chriſto patiente. 605. Innumerabiles fuere Chriſti injuriæ, ac tormenta, quæ juxta ſubjecti excellentiam dolorem infligebant: nam quò ſubjectum delicatius & nobilius eſt, eò plus doloris concipit. Bis tormenta omnia Chriſtus ſuſtinuit: in horto quando apprehendit imaginatione, & in paſſione quando ſenſit executioni mandata: nam dolor ſentitur & cogitatus, & inflictus: quò igitur majus eſt judicium ad apprehendendum, major eſt dolor ad cruciandum.

Job. 19. *Manus Domini tetigit me.* Dicebat Job concipiens doloris acer-

Exod. 8. bitatem. *Digitus Dei eſt hic.* Dicebant Ægyptii à Deo puniti. Quid? Major fuit inſectatio Jobi, quàm ſupplicium Ægyptiorum, ut ille appellaret eam manum Dei, iſti digitum? Ita: nam

Intelligens magis dolet. Jobo relicta fuit anima, in qua intellectus reſidet: *Ecce in manu*

Job. 2. *tua eſt: veruntamen animam illius ſerva.* Et ſolus ille plus patitur, qui plus intelligit: quòd ſi Chriſto ſatis fuere ad effuſionem ſanguinis tormenta repræſentata, quantum infligerent dolorem executioni mandata per hoſtiles, & invidioſas manus.

Conformitas cum divina voluntate confortatur. 606. Fuere tormenta illa repræſentata Chriſto in horto, adeo ſæva, ut neceſſe fuerit quòd Æternus Pater mitteret cœleſtem Angelum pro Domino confortando. *Apparuit autem illi Angelus de cœlo confortans eum.* At ſi acerbiores fuere in cruce dolores inflicti,

Luc. 22. quàm in horto repræſentati, cur Pater in horto per Angelum con-

Matt. 27. fortat, & in cruce deſerit? *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Si opem tulit Pater in horto naturæ humanæ timenti repræſentata tormenta, cur non in cruce illa re ipſa patienti? Confortavit illum in horto, quia Filius in horto ſuam voluntatem cum

Luc. 23. paterna conformavit: *Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* Deſeruit in cruce, ut per quandam veluti urbanam correſpondentiam Pater

Aviditas patiendi in Chriſto, inſatiabilis. conformaret voluntatem ſuam cum voluntate Filii. Dixerat Filius in cruce *ſitio* quaſi ſitibundus alios atque alios dolores appeteret pro hominibus: huic aviditati volens Pater ſatisfacere, deſertio-

Joan. 19. nem valde ſentiendam adjecit. In horto confortavit, ut pateret quantum

quantum Christus meruit per resignationem obedientiæ, & acceptationem sacrificii; in cruce deseruit, ut Christus sic obediens, & immolatus maneret cum omnibus meritis, & tormentorum, quæ sustinuit, & desertionis, quam patiebatur. Nam sustinere æquanimiter tormenta, est excessus in amore, & excessus magnitudinis in amante. Non impedivit Deus ictum Abrahami filium percutientis, nisi post meritum completum; nam sacrificium Isaac exprimebat sacrificium Christi; & ideo voluit ut in sola repræsentatione universus dolor consisteret, & sic evaderet magnus sacrificio: est enim actio divini amoris pluris facere excessum patientis, quàm commendationem omnipotentis.

607. Mentem ulteriùs dirigenti in actiones patientiæ Christi, videntur admiratione digniores, pati Christum, quòd ipsum venderet cupiditas, damnaret ambitio, interficeret odium, quin idem Dominus suam innocentiam à falsis testimoniis tueretur: nam in reliquis excessibus subjecit humanitatem crudelitati hominum; in his subjecit reputationem divinitatis passioni hostium. *Patientia Christi, ad miratione digna.*

At, si Deus post assumptam carnem poterat reparare homines ex rigorosa justitia, per unicum actum amoris, siquidem actus erat hominis Dei, proindeque infiniti valoris, cur voluit quòd cupiditas discipuli ipsum venderet: *Quid vultis mihi dare?* Quòd ambitio ministri condemnaret? *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.* Quod odium hostium cruci affigeret? *Odio habuerunt me gratis.* Quia divinus amor ex peculiari ratione postulat ita agere, ut pluris faciat excessum patientis, quàm gloriam & commendationem omnipotentis. Apparet Deus in rubo flammato Moysi, quem volentem accedere ab accessu prohibet, & retardat: jubet deinde ut projiciat virgam in terram, & iterum capiat, illa autem versa est in serpentem, & iterum in virgam: *Versa est in virgam.* Ad serpentem voluit Deus ut Moyses accederet, & manu tractaret, quia erat symbolum Christi inter tormenta crucis: à rubo voluit ut recederet, quia rubus accensa & fulgens erat gloriæ ac splendorum theatrum; quo facto voluit significare Moysi se pluris facere exempla suæ patientiæ, quàm miracula & gloriam suæ omnipotentiæ. Noluit Christus suum amorem commendare ex gloria, sed ex patientia, quia amor non tam commendatur, quando inter *Matth. 26. Joan. 19. Joan. 15. Amoris divini gloriæ quæ. Exod. 4. Patientia quanti fiat à Deo.*

ignis

ignis ſplendores gloriosè fulget, quàm cum inter ignis prunas & ardores patienter excoquitur. Ut ſponſus divinus commendaret exceſſus cordis ſui diligentis, ait ſe in corde excepiſſe repetita vulnera. *Vulneraſti cor meum. Vulneraſti cor meum.* Ex tolerantia vulnerum pullulavit commendatio cordis exceſſivè amantis, quaſi idem foret cor flagrans amore, atque cor ſauciatum vulnere. Rupem ſolitudinis ait Apoſtolus figuram eſſe Chriſti: *Petra autem erat Chriſtus.* Cur non potiùs figura Chriſti aqua è rupe ebulliens, quàm rupes aquam emittens? quia rupes ſuſtinuit ictus, ut aquam effunderet, non ſic erumpens aqua; in aqua erumpente oſtendit Deus ſuam potentiam, in rupe ſauciata ſuam patientiam: ideo Chriſtum rupes figuravit.

Cant. 4.

1. Ad Cor. 10.

§. SECUNDUS.

Suſtinere proditionem, & diligere proditorem, eſt major exceſſus patientiæ.

Ingratitudo Judæorum graviter ſauciavit Chriſtum.

608. Multa vulnera excepit cor Chriſti, quibus prodidit ſui amoris exceſſus: at nullo graviùs & altiùs ſauciatum fuit, quàm ingratitudine Judæorum. Pati Chriſtum diſcipuli proditoris venditionem, fuit exceſſus maximus: nam qui vendit, non ſolum à ſe rem amovet, ſed etiam abjicit omnem ſpem iterum poſſidendi; vendit amorem; quia nemo poteſt amare, quod à ſe alienat abſque ulla ſpe fruendi; qui autem vendit amorem, vendit etiam memoriam, ſeque conſtituit in ſtatu ignorandi quod antèa poſſidebat. Joſeph non fuit cognitus à ſuis fratribus, quos non ſemel ad colloquium admiſit: *Et tamen fratres ipſè cognoſcens, non eſt cognitus ab eis.* Res mira! Si Joſeph cognoſcit fratres, quomodò fratres ignorant Joſephum, ita ut nec ſaltem unus illum cognoſcat? Joſeph non vendiderat ſuos fratres, nec amorem, quo illos dilexerat, ideo agnovit; fratres è contra vendiderant Joſephum, & illius amorem, idcirco ignorarunt; amore enim vendito deficit memoria, & cognitio. Voluit David ſe querulum exhibere Deo, ob rigorem, quo populum ſuum affligebat, & ait: *Vendidiſti populum tuum ſine pretio.* Cur non potiùs ſuum dolorem ſignificat dicens populum

Venditio Chriſti.

Gen. 42.

Amoris alienatio ex venditione.

Pſal. 43.

populum à Deo exilio mulctatum, & cladibus diminutum? Ut doloris sensum exaggeraret, non potuit meliùs exprimere acerbitatem supplicii, quàm per venditionem, qua Deus populum à se perdito amore alienaverat: & hoc in Juda proditoriè vendente Christus passus est.

Amor Christi erga Iudam excessus patientiæ.

609. Verùm quòd Christus Judam agnoscat ingratum, & eadem opportunitate, qua venditus & traditus diligat: *Amice ad quid venisti.* Fuit solius Christi amoris & patientiæ excessus. David amore & obsequiis prosequebatur Saulem, quando illum Saul conabatur lancea configere, at ubi deprehendit ingratum & fraudulentum, statim deseruit, se in tutum recipiens: *David & viri ejus ascenderunt ad tutiora loca.* Ad hæc, Deus ipse injunxit Iacobo, ut effugeret ingratum Labanum: *Egredere de terra hac.* Hi omnes fugerunt ingratitudinem hostilem, & Christus accessit ad ingratum, cui adeo propinquavit, ut se provolueret ad illius pedes, ut humiliter lavaret, eo tempore, quo Iudas recepto jam in cor diabolo meditabatur illum prodere: *Cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas.* Quòd quando reliqui fugiunt ingratos propinquet Christus ad pedes ingratitudinis, proh immensa patientia amoris Christi! Nam diligere cognita proditione, est major diligendi excessus.

Matth. 26.

1. Reg. 24.

Gen. 31.

Ioan. 13.

Pulchritudo subjicit. Iud. 15.

610. Sanson dilexit pulchritudinem fraudulentam, cujus domo hospitio exceptus est. At ubi se vidit à Philistheis circunseptum, se recepit in montes intempestæ noctis silentio, ferens humeris civitatis portas; post hoc illustre facinus, ait sacer textus Sansonem amorem suum pulchritudini subjecisse: *Post hæc amavit mulierem, quæ habitabat in valle Soree.* Cur sacer textus silentio præteriit primum amorem Sansonis, & mentionem fecit de secundo, cum amor prior soleat esse fortior quàm posterior? Ratio in promptu est; prima vice dilexit Sanson ante quàm deprehenderet fallacis amoris dolos; secunda vice dilexit postquam agnovit fraudulentum ac proditorium amorem; & hic est major excessus amantis. Commendavit Christus patientia sui amoris veritatem excessus: siquidem dilexit certò sciens se perdere amorem. Nam dilexit Judam, quem certò sciebat proditorem & hostem. In horto appellavit amicum: *Amice ad quid venisti.* Si sciebat hostem, quomodò

Iud. 16.

Amor circa hostem comendatur.

Patientia Christi erga proditorem indicat amovis excessum.

modò compellavit amicum, ille qui nec decipi, nec decipere potest? Noluit Christus deficere amori, quanvis agnosceret Judam deficientem, ut sic appareret quanto excessu amaret. Amare, & perdere excessum amoris, sicut amavit David Saulem, non fuit inter excessus maximus: quia amorem amittebat spe obstringendi: at perdere & amare, sicut Christus amavit Judam, fuit excessus maximus: quia amavit certitudine perdendi & non obstringendi, cum proditorem agnosceret: *Ille est* (dixit discipulo) *cui ego intinctum panem porrexero.*

§. TERTIUS.

Pati quòd, cum me condemnet injustitia, excusetur malitia, est maxima patientia.

Patientia Christi erga damnantem fuit maxima.

611. Si fuit patientiæ Christi excessus magnus pati, quòd ingratitudo discipuli ipsum proderet, non fuit excessus minor pati, quòd ambitio ministri eundem condemnaret. Nam discipulus agnoscens Christi innocentiam, propriam culpam fassus est: *Peccavi.* *Matth.27.* At minister, cum fateretur innocentiam Christi, eum damnavit, suam excusans injustitiam: *Innocens ego sum.* Procul dubio Judæ proditio majus peccatum fuit, sicut ipse Dominus testatus est: *Luc.22.* *Majus peccatum habet qui me tradidit.* Fuit tamen crudelior malitia damnare innocentiam, & excusare injustitiam, quàm vendere innocentiam, & fateri culpam. Nam Iudas significavit agnoscere Christum innocentem, seque peccatorem: *Peccavi*: Et Pilatus condemnans innocentiam Christi, & justificans suam, voluit de injustitia facere innocentiam. *Innocens ego sum.* Velle autem probare se esse judicem innocentem, quando injustè condemnat, malitia est maxima, & quæ plus offendit. Malitia hujusmodi adeo offendit, ut ad ipsum cor pertingat. Aqua quæ à latere Christi emanavit (ut nonnulli sentiunt) respexit aquam illam, qua Pilatus lavit manus coram populo, ut testaretur innocentiam, quod deformissimum sacrilegium erat; & quidem doluit adeo Christus de hac offensa, quasi ad ipsius usque cor pertingente, ut dolorem etiam mortuus significaret. Magnus igitur fuit excessus pati manibus

nibus cujusdam ministri, qui retenta voluntate sacrilega, voluit ostendere manus innocentes; qui cum foret ambitiosus in condemnando, voluit videri justus in condemnatione. Magnus excessus pati talem ministrum, in quo summa innocentia offensa sustinuit crudelem injustitiam dissimulatam, & cæcam ambitionem palliatam. Timuit Pilatus displicere Cæsari: *Non es amicus Cæsaris*, & non timuit displicere Deo damnando innocentiam. Quia ambitiosus æquè timidus est in offendendis hominibus, atque audax ad offendendum Deum. Crudelis injustitia fuit damnare innocentiam cognitam: at scelus longè atrocius, velle excusare injustitiam nomine innocentiæ; sic enim voluit se justum exhibere in ipsa tyrannide; & tyrannus ille inter omnes sævissimus est, qui excusat injustitias: siquidem justitiæ nomine vexans innocentiam, in ipsam exercet tyrannidem.

Ambitiosus non timet Deum.

§. QUARTUS.

Fuit excessus omnium maximus quòd Christus se traderet suis hostibus, ut pro illis moreretur injuriis affectus.

612. Nullus major excogitari potest excessus, quàm quòd Christus se sponte traderet suis hostibus, ut pro illis subiret mortem ignominiosam opprobriis & conviciis laceratus. Dixit in horto discipulis adventare horam, qua traderetur hostibus, proditorem non longè abesse, proindeque surgerent: *Surgite eamus: ecce appropinquat, qui me tradet.* Fuit hic summus excessus: nam in venditione & condemnatione Iudas quidem & Pilatus in Christi mortem concurrerunt, sed innocentiam non denegarunt, imò testati sunt; at Hebræi hostes innocentiam vitæ improbarunt, ut morte ignominiosa plecti viderent. In venditione sustinuit confessam proditionem: *Peccavi tradens sanguinem justum.* In condemnatione injustitiam cognitam: *Nullam causam mortis invenio in eo.* At in hostium manibus probrosam mortem: *Morte turpissima condemnemus eum.* Et quidem mori inter opprobria est pluriès mori, necem multiplicem subire. De Christo narravit quidam Euangelista mortuum fuisse hora sexta: *Erat hora quasi sexta.*

Mors ignominiosa Christi excessus summus. *Matth. 26* *Matth. 26.* *Sap. 2.* *Luc. 23.* *Ignominia est mors.*

Ioan. 19. Alter dicit mortuum hora nona: *Circa horam nonam clamavit Jesus.* Quid? bis fuit Dominus mortuus? Ita: quia priori illa hora Iudæi Christum conviciis onerarunt, hora posteriori cruci affixerunt; mori autem conviciis lacessitum non est semel, sed bis & pluriès mori. Minus vexat & torquet crudelitas mortis, quàm tyrannis injuriæ. Saul ut manus Philistinorum evaderet, dixit fa-
1. Reg. 31. mulo: *Euagina gladium tuum, & percute me; ne forte veniant incircuncisi isti, & interficiant me, illudentes mihi.* Hæsitante verò famulo, nec audente talem crudelitatem, *Arripuit itaque Saul gladium, & irruit super eum.* Maluit sui ipsius homicida esse, quàm mori captum ab hostibus, eorum expositum conviciis. Facilis illi visa est amissio vitæ, & intolerabilis nimis injuria mortis.

Honor anteponitur vitæ.

613. Quando Cato sibi violentas injecit manus, ne caderet in Cæsaris hostis manus, dixit minus detrimentum esse mori Catonem, quàm injuriis Catonem affici. Plus enim nocet injuria, quàm valet & prodest vita: vita enim est bonum brevi transiens, dedecus est malum perpetuò durans: & quidem à generosis pluris fit
Dan. 13. honor, quàm vita. Eripuit Deus Susannam à morte, quam illi decreverant ministri iniquitatis, & statim parentes cæperunt laudare Deum, eique referre gratias, quòd in Susanna nihil fuisset inventum contra honestatem. Duo præstiterat illi Deus, scilicet vitam & honorem: cur non attendunt ad restitutionem vitæ, sed ad reparationem honoris? Apud ipsos utpote generosos tanti pluris factus fuit honor, quàm vitæ, ut hujus collatæ immemores toti fuerint in gratificando pro reparato honore. *Declinavit David*
1. Reg. 18. *à facie ejus secundo. Hæc faciat Dominus inimicis David.* Dissimu-
1. Reg. 25. lat cum hoste Saule, ejus declinans furorem, & sumit vindictam de Nabal? Ita: quia Saul nitebatur illi auferre vitam, Nabal honorem, Davidis ipsius parenti notam inurens: *Quis est filius Isai.* Custodibus sepulchri impenderunt Pharisæi magnam vim pecu-
Matth. 28. niæ: *Pecuniam copiosam dederunt militibus.* Judæ verò exiguam:
Matth. 26 *Constituerunt ei triginta argenteos.* Quid, tam amplam pecuniam custodibus, tam exilem Judæ? Ita: quia cum Iuda inierunt pactum, ut emerent vitam Christi, cum custodibus, ut emerent honorem, scilicet denegata & occultata resurrectione, in qua divinus ac præcipuus Salvatoris honor nitebatur: & judicarunt Pharisæi

risæi pluris faciendum honorem Christi, quàm vitam. Quòd igitur Christus velit tradi suis hostibus, ut pro hominibus mortuus, & opprobriis oneratus vita & honore spolietur, fuit summus excessus: nam ille in quo plus exponitur, plus excedit: *Surgite eamus, ecce appropinquat, qui me tradet.*

614. Fuit excessus adeo magnus, ut ipse unigenitus Dei filius declaraverit maximum. Ingressus Christus Hierosolymam ait discipulis, se tradendum Pontificibus, & scribis, ut capite damnarent. *Ecce ascendimus Hierosolymam: & filius hominis tradetur Principibus sacerdotum, & scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum.* In cœna prænunciat traditionem, in horto eandem repetit. Cur toties ostentat excessum tradendi se hostibus, ut moriatur laceratus conviciis, & opprobriis saturatus? Quia talis mors ita excedebat fidem discipulorum, & humanam credulitatem, ut discipuli vix crederent, nisi à Domino totiès repetitam audirent: oportuit quòd ad talem assensum fidei concurreret repetito veritatis, & efficacia omnipotentiæ. *Mors ignominiosa Christi excessus maximus. Matth. 20.*

615. Ingressis Iudæis hortum ad capiendum Dominum, fit ipse obvius, & rogat quem quærant? Respondentes se quærere Iesum Nazarènum, in terram projecit verbo duplici, *Ego sum.* Quid eos dejicit, se statim permittit surgere? Voluit ostendere discipulis & Iudæis quòd neque Judas ipsum tradebat, neque Judæi comprehendebant: sed ipsum esse qui se traderet, amorem esse qui ipsum in vincula conjiceret. Excessus fuit usque adeo sublimis, sponte tradi potestati & libito hostium, morte ignominiosa afficiendum, ut necesse fuerit ad terminandam hominum fidem, quòd sapientia increata probaverit, & divina omnipotentia commendaverit: probavit sapientia, toties prænuncians discipulis: commendavit omnipotentia dejiciens in terram Judæos hac voce: *Ego sum.* *Mors Christi voluntaria, & ex amore. Ioan. 18.*

616. Dictum est fuisse excessum maximum, quia fundamentum, quo Judæi niterentur ad ignorandum & negandum Dei filium, poterat desumi ex eo quòd suis hostibus viderent traditum; non enim sibi persuaderent vel quòd Filius capitalibus hostibus permitteret tradi, vel quòd Pater unigenitum vellet crudeliter occidi: *Si enim est verus filius Dei, suscipiat illum, & liberet eum de manibus* *Honorem & vitam prodigere excessus maximus.* *Sap. 2.*

nibus contrariorum. Exceſſus qui vitam & honorem prodigit, maximus eſt. At qui major exceſſus amoris eſt, inſervit pro majori motivo odii, quando amor verſatur circa ingratos: ſiquidem ad denegandum exceſſum, ſunt exceſſivè crudeles. Decreverunt Judæi, habito concilio, quòd Chriſtum ex patientia perſpecta dig-
Matth.27. noſcerent: *Contumelia interrogemus eum:* & ex patientia ſatis explorata ignorarunt: *Alios ſalvos fecit* (dicebant ingrati) *ſe ipſum ſalvum faciat.* Ad menſuram amoris exceſſivi crevit odium correſpondens, & fuit adeo cæcum, ut cum vidiſſent magis patientem, & debuerint ex patientia agnoſcere, blaſphemarent. Cùm enim fuerit exceſſus maximus, quòd Dei Filius ſe traderet manibus ſuorum hoſtium, pro iiſdem interficiendum, hominum ingratitudo erga illius patientiam ſe egit crudeliſſimam.

§. QUINTUS.

Fuit exceſſus amoris Chriſti quærere proditorem, cum antea de proditione quereretur.

617. Animadverto tamen, quòd cum Chriſtus quereretur de
Matth.26. proditione, *Unus veſtrum me traditurus eſt.* Poſtea quærit proditorem, eique fit obvius: *Surgite eamus: ecce appropinquat, qui me tradet.* Si enim facilè poterat vitare damnum, & declinare
Amor Chriſti erga Judam exceſſivus. proditorem, cur eum quærit, & ſi quærit, cur prodentem queritur? Proditorem quærit, & queritur ad ſignificandum exceſſum amoris: nam querela illa denotat gravitatem injuriæ, & acerbitatem doloris; quæſitio prodit vehementiam amoris, quem tantus dolor non retardavit: ſolus enim amor exceſſivus contemnit
Joan.14. pericula, ut ad amatum veniat: *Ad eum veniemus.* Cur juſtus non dicitur quærere Deum, ſed Deus dicitur quærere juſtum? quia Deus exceſſivè diligit juſtum: *Pater meus diligit eum.* Et amoris vehementis peculiare eſt impellere perſonam amantem in rem
Joan.1. amatam. De Filio dicitur eſſe in Patre: *Unigenitus qui eſt in ſinu Patris. Ego in Patre & Pater in me eſt.* Cur hoc non profertur
Amor impellit ad rem amatam. de Spiritu Sancto, cum propter identitatem perſonarum cum natura, dicantur perſonæ ſibi invicem ineſſe? De Filio dicitur quòd

ſit in

quòd ſit in Patre, de Spiritu Sancto ſolum dicitur quòd procedat? Ita: quia Filius naſcitur ex intellectu fœcundo Patris, & peculiare intellectus eſt adducere ad ſe objecta intellecta: Spiritus S. procedit ex voluntate, & voluntatis peculiare eſt deducere amantem ad rem amatam: Chriſtum igitur amor impulit ad quærendum remedium & ſalutem hominum. *Surgite eamus.* Quia talis amor exceſſit omnes.

Amor pluris ſit à Deo, quàm ſapientia.

618. Ad hæc, quanvis videretur minùs decere ſapientiam divinam, quærere proditorem, poſt querelam proditionis, Deus pluris facit honorem amantis quàm ſapientis. Quinque virginibus neſciis, quæ pulſabant ad cœli oſtium, reſpondit Chriſtus ſe eas neſcire: *Neſcio vos.* Quid? neſcit Chriſtus, qui ut ſapientia increata, omnia novit, & comprehendit? Dicam pro meo captu: ſe vidit Chriſtus veluti in quadam conſtitutum perplexitate. Oſtendere ſe agnoſcere, & non aperire, ſi ex una parte declarabat ſapientiam, ex altera videbatur deeſſe amori: oſtendere ſe ignorare, quanvis præberet occaſionem, ut haberetur minùs ſapiens, nil tamen amori detrahebat: voluit igitur minùs ſapiens reputari, dummodò non haberetur minùs amans; occultetur igitur ſapientia, dummodò non lateat amor: pluris facit Deus exceſſus amantis, quàm applauſus ſapientis. *Matth. 25.*

Sapientia Chriſti in amando.

619. Præterea in exceſſu, quo Dominus quæſivit Judam jam venientem, ut proderet, *Surgite, eamus: ecce appropinquat qui me tradet:* ſuam commendavit ſapientiam, & ſublimavit amorem. Commendavit ſapientiam; nam eam manifeſtavit diſcipulis, ne eventum poſtea aſpernarentur. Sublimavit amorem: quia antecedenter noſcere tormentum, & procurare martyrium, eſt maximus exceſſus amantis. Ut mundus applauderet exceſſibus Abrahami obedienter amantis, illi Deus injungit ut egrediatur, & filium ſuum in monte ſacrificet: *Vade in terram viſionis.* Notabile præceptum? Paruit Abrahamus, & poſt triduum, multo ſuo labore ac ſudore ad ſacrificii locum devenit. Quæro tamen, ſi Deus vult Abrahami probare amorem, cur illi præcipit, ut immolet filium Iſaacum in edito monte, & non potiùs in domus ſuæ penitiori receſſu? Cur præmonet pœnas triduo differendas? Si Abrahamus filium domi immolaret, procul dubio exhiberet excellen-

Amor procurantis martyrium maximus. *Gen. 22.*

tiam

tiam obedientis & patientis, sed non excessum amantis; sustinere tormentum oblatum, foret actio patiendi, at quærere tormentum ipsum, fuit deliberatio amantis; sacrificare domi filium, esset pati dolorem unum, à quo Abrahamus petebatur: montes & valles peragrare quærendo locum sacrificii, fuit exhibere summum amorem; nam pœnas ac labores præscire, eosque in certamen non solum provocare, sed quærere, universæ dilectionis compendium est.

Mortem quærere filii Dei actio est propria. Dan. 3.

620. Babylonicam fornacem ingreditur Angelus, ut tres pueros comitetur inter flammas, & illum Rex Deo simillimum judicat: *Similis filio Dei.* In quo peculiariter apparet Regi Angelus similis Deo, si ingressus est fornacem eâdem forma, qua tres pueri innocentes? Tres pueri non sunt ingressi fornacem soluti, sed ligatis manibus & pedibus constricti, & veluti externa quadam violentia compulsi: *Compedibus.* Angelus nullo impellente, nisi solo amore ingressus est; illi tres ita ligati, ut abire non possent; quartus omninò liber ad ingressum & regressum, pronus & alacer ad solicitandum incendia, ad provocandum tormenta; hic igitur apparet Regi, Deo simillimus; nam subire pœnas solo amore suadente, opus est quod in solum Deum, vel Dei filium cadere potest.

§. SEXTUS.

Summus excessus patientiæ est innocentiam non justificari.

Silentium inter opprobria admirabile. Isai. 53.

621. Omnes excessus patientiæ Christi fuere mirabiles; nullus mihi tamen injicit majorem admirationem, quàm silentium, quo Dominus Judæorum opprobria, & falsa testimonia sustinuit. Hoc exaggeravit Isaias; *Sicut ovis ad occisionem ducetur; & quasi agnus coram tondente se obmutescet.* Mystica similitudo & conjunctio inter ovem occisam, & agnum in tonsura silentem? Videtur quòd sit æqualitas inter violenter mori, & silere inter pœnas. Septem diebus coram sancto patiente amici ediderunt, fusis ubertim lacrymis, clamores: *Exclamantes ploraverunt, & sederunt cum eo septem diebus.* Septem dies consumpserunt amici cum Jobo, cum vi-

Job. 2.

dean-

deantur ad consolandum pauci, & ad visitandum multi? Septem dies juxta præscriptum Spiritus Sancti in cujusdam defuncti planctu consumi debent. *Luctus mortui septem dies.* Quid? Job defunctus jam est, ut septem diebus ploretur? Vivebat adhuc Job ad dolendum in pœnis, sed videbatur mortuus, ut de doloribus quereretur. Patientem adeo esse in laboribus, ut videatur quis destitutus ore ad querelas, indicat defectum vitæ. *Jesus autem tacebat.* Excessus mirabilis! Nam voluit pati divinitatem in honore: siquidem pati non poterat in tormento.

Eccl. 22. *Patientiæ similis morti.* *Matth. 27.*

At si potuit veritas patere, & redemptio consummari, cur non tuetur Christus innocentiam ab hostium calumniis? Præsertim, quia innocentiam quò melius dignoscit ingratitudo, eò faciliùs condemnat odium: odium enim ingratorum contra innocentiam crudeliùs desævit. Coarguit Jonathas Saulem crudelitatis, qua insectabatur Davidem: refert illi obsequia, quibus eundem devinxerat, manifestata innocentia: & postquam Ionatham audivit Saul, suamque perspexit ingratitudinem, conjecit hastam in Davidem, ut configeret. Tunc enim deprehendit odium plus ad abominandum, quando in Davide conspexit plus ad invidendum: majus fuit motivum abominationis, quando major extitit probatio innocentiæ.

Odium ex ingratitudine. *1. Reg. 19.*

622. Non defendit Christus suam divinitatem à blasphemiis, & falsis testimoniis, ex eo præcipuè quòd sciret damnandam esse innocentiam: quicunque enim damnat innocentiam, non veretur divinitatem. Pilatus probè novit Iudæos invidos, & Christum innocentem, & tamen damnavit Christum, eumque damnatum tradidit hostibus. *Tradidit eum voluntati eorum.* Cùm enim ambitio reddiderit injustum, ut crudelis fieret, Deum veritus non est.

Innocentiæ damnator, Deum damnat. *Luc. 23.*

Exhibuit Christus silentio sapientiam pariter & amorem: nam utrunque satis proditur supplici patientia, quæ à nullo defenditur: & quidem tacendo, quin daret responsum calumniis ex odio profectis, vitæ innocentiam probavit. Excusatio criminis indicat necessitatem defensionis: qui tacet, satis innuit se defensione non egere: solus defendi appetit, qui veretur convinci; at qui patiendo superat, pati desiderat, ut eò præclarior sit victoria, quò fuerit major patientia. Taciturnitas loquitur, & innocentia pro de-

Taciturnitas index innocentiæ certior.

Dan. 13. fensione patrocinatur: *Dixitque Daniel: Separate eos ab invicem, & dijudicabo eos.* Inquirit Daniel à testibus, & nihil interrogat à Susanna? Cur à fœmina criminata non exigit defensionem, pro manifestatione veritatis? Cur ea tacente solum agit ad probationem cum testibus criminis impositi? Quia pro Susanna æquè loquitur silentium, & clamat vitæ innocentia; ubi silentium loquitur, & innocentia patrocinatur, defensione alia opus non est.

Gen. 39. 623. In nulla alia actione Ioseph Christum magis ad vivum expressit, quàm in non tuendo suam innocentiam à crimine falsò sibi impositi. Nam in declinando peccatum, se gessit fidelem Deo, suoque domino Putifar: in sustinendo carcerem, exhibuit patientiam: at dum tacet suam innocentiam falsò accusatus, se vivam Christi imaginem præstat; nam potiùs voluit pati, quàm justificari; & longè minus est pati, quàm justificationem propriam omittere. Qui sustinet, prudentiam quandam, & valorem humanum exhibet: qui innocens est, & de crimine insimulatus justificationem omittit, divinam virtutem, ac strenuitatem prodit; est enim humanæ naturæ valde consonum, quòd quis etiam sceleratus justificari velit. Eva enim se voluit justificare indicata fraude dæmonis, Adamus suasione Evæ. Nam excusatio simul cum culpa nata est.

Patientia divina est tacere.

Excusatio culpæ damnabilis.

Gen. 3.

624. Pati innocentiam, & non justificari, est maxima patientia & silentii tentatio, cum sit in vita simul & honore vulnerari: & velle patientis decus cum dedecore culpati, est maximus excessus patientiæ: nam tunc clauduntur viæ omni solatio, ut pateant soli tolerantiæ. Pilatus non obstupuit patientiam, qua Christus in prætorio sustinuit tormenta tot flagellis laceratus, tot sævis aculeis redimitus: hæsit tamen defixus admiratione, quando inter falsa testimonia & blasphemias tacentem vidit: *Ita ut miraretur Præses vehementer.* Nam tormentis interibat vita, falsis testimoniis honor: cum autem videret Christum hominem innocentem; valde novum atque insitatum sibi visum est dari hominem, qui à suis hostibus falsò insimulatus suam innocentiam probare omitteret.

Patientia in tacendo mirabilis.

Matth. 27.

625. Verùm, si Christus non se tuetur à blasphemiis & falsitatibus, silentio patitur quæcunque acerbissima tormenta, cur in domo Pontificis quæritur sibi inflictam alapam? *Cur me cædis?*

Patientia quomodo loquendo appareat.

Joan. 18.

Quia

Quia offensor taxavit Domini patientiam, quasi inurbanus impatienter respondisset: *Sic respondes Pontifici?* Et pro imminuta patientiæ authoritate respondere authoritas est. Manifestavit Christus discipulis se hostium manibus interficiendum: Petrus se interposuit talem mortem dissuadens: *Domine non erit tibi hoc.* Tunc mitissimus Dominus adeò ægrè tulit obloquentem Petrum, ut eum appellaverit Satanam: *Vade post me Satana: scandalum es mihi.* Cum enim verteretur patientiæ authoritas in eo quòd inter opprobria mortem subiret crudeliter patibulatus, vehementer exarsit contra Petrum obicem sibi passuro ponentem: nam in excessibus patientiæ commendavit excessus amoris. Duabus petitionibus implorarunt opem à Domino cruci affixo duo latrones. Prima prioris petitio fuit: *Salvum fac temet ipsum & nos.* Secunda petitio alterius fuit, ut postquam obiret in cruce recordaretur illius in regno suo: *Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum.* De utraque illa petitione longè dispar fuit judicium: nam prior pro blasphemia, posterior pro virtute reputata est. Quænam ratio tantæ disparitatis, præcipuè quia illa prior deprecatio videbatur sanctior, & prudentior, cum non soli latroni petenti, sed etiam Christo inter tormenta morienti exposceret levamen? Christus in cruce patiendo commendabat excessum sui amoris, ita ut dolores quò majores eò majori ipsi voluptati forent; nam suis doloribus merebatur nobis voluptates cœlestes. Unde gravissimam piissimo Domino inferebat injuriam, qui ab illo crucem tollere, & cruciatus volebat depellere. Potior igitur erat deprecatio alterius, in qua exposulabatur cœlum post omnia crucis tormenta exacta, & amori nullum hoc dulcius blandimentum esse potuit: nam in tolerantia pœnarum commendantur excessus amoris, ita ut ille amor sit longè major, qui est longè patientior.

Matth.16.

Iracundia in dependenda patientia.

Luc.23.

CAPUT IV.

Erga patientiam amoris Christi se crudeliorem gessit hominum ingratitudo.

§. PRIMUS.

In captura Domini se exhibuit ingratitudo hominum magis crudelem, quando se Dominus exhibuit magis patientem.

Crudelitas hominum erga Christum ex ingratitudine.

626. CHristi sapientiæ correspondit ingratitudo hominum malitia, & illius patientiæ crudelitate, quia talis ingratitudo non fuit minus crudelis quam beneficiorum immemor. Suum manifestavit Christus amorem patientia, qua sustinuit proditionem Judæ, insolentiam capientium satellitum, falsa testimonia hostium, ac tyrannidem Pilati: neque enim se à calumniis defendit, neque inter tormenta injustitiam conquestus est. In his omnibus admirabilis patientiæ actionibus se nimis crudelem prodidit hominum ingratitudo. Nam Judas eum dolo hostili tradidit, quando Christus ut amicum monuit: Judæi per ignominiam comprehenderunt, quando Dominus se illis per amorem tradidit. In blaspemiis & falsis testimoniis petulanter objectis, ita se tacitum ac moderatum præstitit, ut in admirationem præsidem conjiceret. Pilatus denique ignavo hominum metu illum condemnavit ut iniquum, postquam innocentem fassus est.

627. Contemplemur per otium actiones crudelitatis. Ingreditur Judas hortum, & ut suum magistrum prodat eligit in hostilis proditionis signum, peculiarem singularis amoris significationem: *Matth. 26.* *Quem ego osculatus fuero, ipse est.* Nonne signa alia poterat facilè invenire Judas ut suum Judæis traderet magistrum, præsertim quia Dominus satis illis erat notus? Multa alia occurrebant signa, cum tamen per ingratitudinem tradendus esset, elegit Judas signum amoris, ut crudelior evaderet proditio. Dissimulare se amicum, & esse crudelem, summa inter omnes crudelitas est: *Qui me tradet majus peccatum habet.* Si Pilatus majus detrimentum intulit Christo, ca-

Hostis crudelior est, qui se amicum fingit. Luc. 22.

sto, capite plectens, quàm Judas solum tradens, quomodò Christi ipsius testimonio magis peccavit traditor quam occisor? quia Judas tradidit sub specie amicitiæ, & majus delictum patrat qui se simulat amicum, quàm qui se manifestat hostem. *Serpens decepit me.* Non queritur Eva jacturam bonorum, quæ possederat, sed fraudem serpentis, qui se illi amicum & familiarem exhibuerat. Quia nullum tormentum est quod magis cruciet & excoquat patientiam, quàm fictus amor. Verba redolebant amorem, internum odium per effectus erumpebat: inter detrimenta & fraudes novit Eva plus de fraudibus quàm de detrimentis esse dolendum. *Gen 3.* *Fraudes multum torquent.*

628. Non tam animadvertit Christus proditionem, quàm modum prodendi: *Osculo tradis?* Plus de modo quàm de proditione doluit, quasi plus torqueat amor falsus, quàm vera proditio: & sit crudelior tyrannis simulati amoris, qnàm proditionis veritas: ostendit igitur Christus se plus sensisse modum, quàm traditionem. Hæc tamen verba rursus animadverto: *Osculo tradis?* Nam Christus æquè manifestavit dolorem, & proditori compassus est. Quid? proditionem queritur, & proditori compatitur? Ita: quia volebat significare hominibus excessum, quo illos amabat: nec enim poterat amor ultra progredi, nec patientia magis crescere, quàm sustinere proditionem, quin deesset compassioni. Sed quia erat ingratus Judas, ex ingratitudine se exhibuit crudeliorem, quando erga illum Dominus se amantiorem, & patientiorem exhibuerat. Judæi petierunt à Juda signum, ut agnoscerent Christum, cum illis notus valde fuerit Christus. In illis enim evanuerat cognitio, ingratitudine obcæcante: ingrati enim ita in beneficiorum luce caligant, ut semper benefactorem ignorent: igitur voluerunt signum, ut ex illo captura evaderet crudelior, & ipsi in benefactorem atrociùs sævirent. *Amor simulatus multum torquet.* *Compassio Christi ex amore.*

629. Qui sacram paginam legendo evolverit, sibi facilè persuadebit, homines ad æmulationem se crudeles exhibuisse in Domini patientiam: Judas proditoriè tradidit; & qualiter comprehenderunt Judæi? *Ligaverunt eum.* Sponte se illis committit obvius: *Quem quæritis? Ego sum*: & quasi renitentem funibus constringunt? Amor eum in vincula conjicit? Odium in eum convicia jacit? Nonne sua ruina & experimento satis compererant Judæi *Crudelitas hominum in patientiam Christi ostenditur.* *Joan. 19.*

dæi se à Christo, verbo duplici in terram fuisse prostratos? *Ego sum: & ceciderunt retrorsum:* cur igitur non intellexerunt Domino fuisse æquè facile injecta sibi vincula, & funes rumpere? Quia ubi assistit odium, non datur discursus, nisi ad saturandam, executionique mandandam passionem: & certè ingratitudo eò est crudelior, quò major patientia, in quam sævit. Ut Christus appareret malefactor, Judæi capturam fecere probrosam: qui enim innocentiam damnat, tyrannidem in reputationem, & æstimationem præclari nominis exercet.

§. SECUNDUS.

Horam amoris Christi reddidit hominum ingratitudo horam crudelitatis.

Ingratitudo crudelis.

630. Adeo ingrata & crudelis fuit hominum malitia, ut reddiderit horam crudelitatis eandem, quam Christus fecerat horam amoris. Horam passionis appellavit Joannes horam amoris Christi: *Sciens quia venit hora ejus: cum dilexisset, dilexit.* Hanc eandem horam dixit Christus horam tyrannicæ crudelitatis Judæorum: *Hæc est hora vestra.* Si est hora mortis crudelis, cur eam non renuit Christus? si est hora amoris, quomodò hora crudelitatis populi est? Dicitur hora amoris Christi, quia hora est, in qua pro hominibus morietur. *Ut cognoscat mundus, quia diligo Patrem, surgite, eamus hinc.* Quò tendit Christus? In mortem crucis suis ab hostibus paratam. Nullum aliud certius amoris signum exhibet, quàm desiderium mortis: mortem enim non veretur, imò appetit qui in amando oppigneratur. *Vulnerasti cor meum soror mea, sponsa vulnerasti cor meum.* Duo vulnera videtur inflixisse sponsa, ut ex repetitione sponsi vulnerati innuitur: nam ex corde vulnerato debuit corpus patere vulneribus: quando enim cor amore percutitur, corpus non formidat vulnera per violentiam infligenda. Est igitur hora Christi nos ex amore suis vulneribus redimentis, eadem ipsa hora Pharisæorum æquè ingratorum ac crudelium. Nam ingratus crudelis erga patientem se magis tyrannum gerit.

Joan. 13.

Luc. 22.

Mortis & amoris hora eadem in Christo.

Joan. 14.

Cant. 4.

A modò

A modò videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli. Principi sacerdotum se Christus manifestavit Filium Dei. Quid ex hac manifestatione consequens fuit? Anne colere tantum Dominum, & in eo adorare divinitatem? *Tunc expuerunt in faciem ejus, & colaphis eum ceciderunt: alii autem palmas in faciem ejus dederunt.* Quomodò sic lacerant injuriis, ac dehonestant opprobriis illum, à quo audiunt esse Filium Dei? Apud se statuerunt non esse Deum, sed purum hominem, qui tot sustinebat pœnas, & quò magis patientem viderunt, eò magis in illum se exhibuerunt inciviles, & crudeles. *Locuta est Maria, & Aaron contra Moysen. Erat Moyses vir mitissimus super omnes homines.* Cur sacer textus commendat mansuetudinem & patientiam Moysis, quando narrat detractionem fratrum? Ut nobis significaret patientiam Moysis fuisse occasionem illius insectationis, adeo, ut qui magis patiens est, majorem insectationem sustineat.

Marc. 14.

Patientia est occasio insectationis.

Num. 12.

631. Hæc gesserunt Scribæ, & Pharisæi cum Christo: & quid Pontifices? quod nec ipse diabolus potuit audere. Nam diabolus tentavit Christum, ut eum agnosceret, Pontifices contempserunt & condemnarunt Christum, quia eum agnoverant. Probo agnovisse: quia Anas interrogavit de illius doctrina, ad criminandum, & doctrina ostendit Christum Filium Dei: ad hæc Judæi doctrinam Christi in templo & synagoga admirabantur. Igitur formare culpam de doctrina, seu probatione divinitatis, fuit agnoscere divinitatem, & exequi odium. At si doctrina probabat Christum Deum, cur eam non exposuit Christus Pontifici, sed provocavit ad testimonium suorum hostium? *Interroga eos qui audierunt.* Quia ingratitudo fuit quæ interrogavit, & patientia, quæ responsum dedit. Interrogavit ingratitudo: quia cum Christus populum suum quæsierit, ut salvaret, & instituerit sana doctrina, & populus Hebræus se plus omnibus obstrictum vidisset, culpam de ipso beneficio formavit odium, ut evaderet crudelior ingratitudo. *Multa bona opera* (dicebat Christus) *ostendi vobis à Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?* Sic interrogare affirmare fuit: nam quærere ab illis opus, propter quod lapidabant, manifestè supponebat lapidari pro operibus. Quid? beneficia

Odium ex ingratitudine.

Joan. 18.

Ingrati contra benefactorem crudeles.

Joan. 10.

neficia solvunt, & compensant lapidibus? Hæc est nota ingratorum conditio: culpant beneficia ut se gerant crudeles in benefactorem. Sic se gessit populus Hebræus erga Christum, culpando miracula, & insimulando doctrinam.

632. Dixi interrogationi ingratitudinis respondisse patientiam: quia Christus permisit testimonio hostium, justificationem veri-
Joan. 18. tatis: *Interroga eos.* Cùm hostes Christi ejus miracula verterent in crimina, veritates in blasphemias, satis perspicuum manet, re-
Innocentia per odium damnatur. sponsum illud prodiisse ex amore Christi patiente. Nam pro remedio hominum Christus mori debuerat: & in testimonio hostili mors redemptoris certa omnino manserat, nulla prorsus impedi-
Dan. 13. ente, vel reclamante innocentia. Innocens erat Susanna, & plectebatur capite testimonio duorum seniorum, in quibus amor in odium degeneraverat. Quid? capitali supplicio afficitur innocentia? Ita, quia ubi testificatur odium, necesse est damnari innocentiam. Cùm verò tempore jam adventante, oporteret Christum damnari & mori, suæ innocentiæ justificationem, odii testimonio permisit.

Christus se filium Dei declarat. ad ingrati confusionem. 633. Vidimus quæ gessit Annas: sed quod Caiphas gessit, longè detestabilius fuit: nam damnavit veritatem tanquam blasphemiam, & reputavit Christum ut purum hominem, cum esset homo Deus. At si Christus noluit aperire Annæ suam doctrinam,
Marc. 24. cur Caiphæ interroganti se declarat Filium Dei? Interrogavit Pontifex: *Tu es Christus Filius Dei benedicti?* Respondit Dominus: *Ego sum.* Quia cùm doctrina esset Patris, & hora moriendi pro hominibus esset sua, noluit exponere doctrinam, ne illam odium volens refellere obscuraret: se tamen manifestavit Filium Dei, *Ego sum* quia, cum ingratitudinis & invidiæ manibus occidendus foret, quò magis se Deum ac redemptorem beneficum declararet, eò citiùs illi Caiphas inferret necem, quam appetebat: nam ingratitudo invida omnibus conatur spoliare illum, cui plus debet.

Joan. 10. *Sustulerunt lapides Judæi, ut lapidarent eum.* Arripuerunt lapides, ut Christum occiderent. Iidem deprehendunt mulierem in adulterio, quæ ob tantum probatum scelus juxta legem, debebat mori lapidata, & tamen nullus contra illam arripuit lapidem zelo

legis

legis incensus. Unde hæc diversitas? In adulteram se exhibuerunt legis zelatores: in Christum invidos & ingratos: cum enim se Christus manifestaverit redemptorem, omnibus voluerunt spoliare propter beneficium redemptionis.

§. TERTIUS.

Pilatus sua malitia æmulatur malitiam Judæorum.

634. Crudelis fuit malitia Pontificum, sed æquè crudelis Pilatus in damnando Christum; nam cum agnosceret invidiam Judæorum, & fateretur innocentiam Christi, eum tradidit hostili illorum voluntati, ut illi pro suo libito cruci affigerent: *Tradidit eum voluntati eorum.* Quæro tamen, cur fatetur Pilatus toties innocentiam Christi, si eum meditabatur condemnare? Ut sit evaderet injustitia crudelior, & mors illata majorem infligeret dolorem. Nam geminatus dolor est, judicem irrationalem habere, & odium tortorem experiri. In dubium venire potest, ex quanam actione evasit Pilatus magis tyrannus, in condemnando innocentiam, quam fassus est, an condemnando illam se profiteri innocentem? *Innocens ego sum.* Actio prior à tyranno ambitioso egressa est: siquidem judicavit minus incommodum pati innocentiam, quàm exponere se periculo amittendi magistratum: posterior tamen actio longè fuit malitiosior, quia voluit videri innocens, quando se gerebat injustum. Actio fuit hæc adeo tyranna, & doloris inflictiva, ut posset adducere in discrimen ipsam patientiam, nisi patientia existeret in homine Deo. Quærebatur Christus hypocritas, quasi ab illis tentatus? *Quid me tentatis hypocritæ?* Non sic fudit querimoniam, quando per Judæos lapidibus appetitus, vel quando flagellis, & alapis exceptus, vel quando in crucem actus. Vocavit tentationem patientiæ figmentum hypocrisis: quia hypocrita alter in se, alter erga alios est: & hoc ita videtur intolerabile, ut patientiam humanam periculo exponat, divinam tentet. Christus sic fortiter tentatus ideo ab omni procul exulat discrimine, quia Deus est. *Quid me tentatis?*

Pilati crudelitas judæorum crudelitate major. *Luc. 22.*

Matth. 27.

Patientiæ quæ major tentatio

Matth. 22.

635. Ille crudelior qui magis fraudulentus, & simulatus. Po-

Fictio & simulatio valde crudelis. Jud. 4.

stulavit Sisara ab Jahel uxore Aaber parum aquæ ad extinguendam sitim: illa officiosior attulit lac in potum, & operuit, ut latere posset. Ad quid tam multiplex urbanitatis & amoris significatio erga virum fugacem & victum? Ad quid? Ut majorem in illius corpus exerceret sævitiam. Ubi primùm somno indulgere cœpit Sisara, trabali clavo Jahel illius caput transfixit. Hæc enim est fallacium conditio, & tentatio quæ in majores angustias redigit patientiam. Urgebatur Hebræus populus dura fame, & cum divinum braculum consuluisset, pro illius causa redditum fuit, occidisse Saulem Gabaonitas: *Quia occidit Gabaonitas.* Cur non sic indignatus fuit Deus contra Saulem ob necem tyrannicè & sacrilegè illatam quinque supra octoginta sacerdotibus? Si non vindicat occisionem tot virorum, qui erant divino cultui addicti, quomodò sic animadvertit in Saulem, & universum ejus populum, propter necem Gabaonitis illatam? Rationem subdit sacer textus: *Voluit Saul prævertere eos zelo quasi pro filiis Israël & Juda.* Simulavit zelum, ut tegeret exercitam crudelitatem: & hæc est crudelitas quæ plus urget ac tentat patientiam. Hypocritæ tentaverunt in Christo patientiam, & Pilatus innocentiam. Hypocritæ ex dissimulatione accusarunt falsò: Pilatus ex fictione voluit apparere innocens: & crudelior est minister qui injuste condemnat quam hostis qui falsò accusat: qui enim sic accusat, intentat nequitiam, qui sic condemnat, eam exequitur: & certè minor nequitiæ est offendere manifesto odio, quàm simulata justitia; nam offensa ex odio tribuitur passioni, offensa ex justitia etiam simulata vertitur supplicio: fuit Pilatus tyrannide malevolus & fictus, proindeque expressit Judæos crudelitate & malitia: siquidem se in ipsa injustitia voluit exhibere innocentem.

2. Reg. 21.

1. Reg. 22.

Justitia simulata pejor odio manifesto.

§. QUARTUS.

Nulla major tentatio patientiæ quàm falsitas.

Tentatio patientiæ qualis nam gravissima. Sap. 2.

636. Depurata & decocta est crudelitas Judæ in venditione, Pilati in tyrannide, Judæorum in tormentis ac injuriis, quibus omnes voluerunt tentare patientiam Christi: *Tentemus patientiam ejus.*

Ten-

Tentaverunt patientiam falsis testimoniis, injuriis ac tormentis. Inter omnes tentatio falsitatis gravissima ac sævissima est: siquidem ad torquendum honore spoliat, & exercet odium contra innocentiam. Opprobrium absque causa objectum plus est quàm tentatio patientiæ: nam sentitur injuria simul & irrationalitas. Tormenta, quæ vita & honore spoliant, solus Christus novit patienter ferre: quia talis patientia erat in homine Deo. *A tribus timuit cor meum, & in quarto facies mea metuit, delaturam civitatis, & collectionem populi, & calumniam mendacem: super mortem omnia gravia.* Non formidat mortem, sed accusationem civitatis, conjurationem populi, & falsum testimonium, quasi tria hæc morte ipsa sint plus formidabilia. Mors enim vita spoliat, falsitas honore. *Usque quò affligitis animam meam* (dicebat Job suis amicis) *& atteritis me sermonibus?* Sustinuit Iob fortunarum jacturam, & liberorum mortem, quin aliquem sensum doloris proferret, & tamen à dolore exhibendo non potuit temporare, audiens verba amicorum, qui eum falsò arguebant iniquitatis. Illi enim dicebant labores & dolores illos à Deo in suorum peccatorum supplicium inflictos. Plus igitur dolebat suam falsis testimoniis læsam innocentiam, quàm reliquorum omnium bonorum detrimentum. Tolerare nequeunt homines falsitatem, qua violatur honor: illam solus toleravit Christus, quia homo Deus.

Falsitatis quàm gravis tentatio.

Eccl. 26.

Job 19.

637. Duo expendamus, scilicet ingratitudinem Iudæorum, & amorem Christi: videbimus in ingratitudine populi crudelitatem hominum, & in amore Christi patientiam Dei. At quia Deus fuit sic patiens in beneficium hominum, fuere homines sic crudeles in Deum: nam ingrati ex ipsis beneficiis fabricant arma ad offendendum. *Sin autem volueritis interficere habitatores terræ qui manserint, erunt vobis quasi clavi in oculis, & lanceæ in lateribus, & aversabuntur vobis.* Notabilis monitio Dei facta per Moysen populo, contra habitatores terræ Chanaan: manebant obstricti ob singulare beneficium acceptæ vitæ, & Deus intimat populo eos futuros pro clavis, & lanceis acutis ad inferendam mortem illis, à quibus vitam acceperant? Ita: quia hominis ingrati ea pessima conditiò & natura est, per ingratitudinem occidere illum, à quo vitam acceperat per amorem. Contra se fabricat enses, & acuit cuspides,

Crudelitas ex ingratitudine.

Patientia ex amore.

Num. 33.

qui expendit beneficia in homines ingratos: lanceæ verò crudeliores sunt falsitates, quibus Judæi impugnarunt patientiam Christi. Nam inter omnes illa durissima tentatio est, qua impugnatur & interit innocentia.

§. QUINTUS.

Æmulatio magna data fuit ingratitudinis hominum inter se, quisnam crudelior foret erga patientiam Christi.

Æmulatio crudelitatis erga Christum.

638. Hactenùs ingratitudo crudelis pro parte hominum, ut corresponderet patientiæ amoris pro parte Christi. Supereſt rogare, quisnam fuerit crudelior erga Christum, quando ille mansuetior ac lenior erga homines, Judas ne vendendo, Pilatus condemnando, an Judæi occidendo? Pilatus læsit tanquam tyrannus & fictus; cùm enim damnaret innocentiam, voluit se ostendere innocentem: *Lavit manus coram populo.* Et velle videri justum in injustitia est velle esse crudeliorem in tyrannide. At crudelitas Judæorum fuit longè major: cum enim Judæi Christo forent chariores, & fautiores, illum occiderunt, & falsis testimoniis blasphemarunt: vulnera autem quæ manu ingrata infliguntur, sunt quæ magis sauciant, & usque ad cor & animam penetrant. De Josepho in vincula conjecto per suum dominum, cui tot annis fideliter servierat, ait sacra Pagina sensum compedum fuisse adeo durum & acerbum, ut ipsam etiam animam penetraverit: *Ferrum pertransiit animam ejus.* Simeon loquens de animabus Christi & ejus matris, dixit ferro penetrandas. Anima utpote spiritualis ferro corporeo impenetrabilis, & impassibilis est: cur igitur dicitur utranque Christi & matris animam ferro esse sauciadam: sicut dictum fuerat Josephi animam ferro confixam? quando vulnera descendunt ac diriguntur ab ingratitiudine, qualia fuere inflicta Josepho per dominum, cui fideliter obsecutus fuerat: qualia fuere illata Christo & matri, per populum, quem dilexerant, non sistunt in corpore, sed animam usque pervadunt. *Erue à framea Deus animam meam.* Postulat Christus per Davidem à Deo, ut eum liberet à vulnere lanceæ infligendo post mortem. Dignum animadversione est,

Matth. 27

Vulnera manu ingrati inflicta, crudeliora.

Psal. 104.

Luc. 2.

Psal. 21.

Ingratitudo multum vulnerat.

est, quòd sic sentiat vulnus post mortem infligendum cadaveri, qui vivus affixos manibus & pedibus clavos sustinuit, & duram crucis mortem absque ulla significatione doloris, tanquam agnus coram tondente se obmutescens. Cur videtur Dominus plus sentire ictus post mortem in cadavere excipiendos, quàm in corpore vivo actualiter exceptos? Quia cum per mortem perficeretur beneficium redemptionis, quo hominibus vita immortalis conferebatur, post tantum acceptum beneficium, inferre vulnera benefactori, actio erat summæ ingratitudinis, quæ proinde sauciat animam majori crudelitate.

639. Crudelitas tamen Iudæ major fuit: quia læsit patientiam proditione, & amorem desperatione. Cum verò scelus venditionis reputetur offensa major, quæ in personam Christi committi potuit, ac desperatio (ut credo) crudelior erga amorem fuit: quia in venditione offendit tanquam cupidus: *Quid vultis mihi dare?* In desperatione tanquam diffisus: & amorem plus lædit diffidentia, quàm cupiditas: nam diffidere amanti est contemnere amorem, & ideo diffidens plus offendit, quàm cupidus. Signa diffidentiæ sunt amori motiva doloris. Non dolebat Petrus, imò gaudebat videns se lacessitum injuriis, & oneratum opprobriis propter amorem nominis Christi. *Ibant gaudentes, quoniam digni habiti sunt contumeliam pati pro nomine Jesu.* Et tamen gravi mœrore affectus est, quando tertiò rogatus à Christo, an plus aliis diligeret; quia incidit in suspicionem, diffideret ne Christus de illius amore: nam amantem nulla torquent opprobria, nulla tormenta quæ subeat pro amato, sola torquet diffidentia de amore. Hæc multum torquebat Petrum, sed plus Christum desperatio Judæ: nam desperare Iudam de venia sui sceleris fuit omnino diffidere de amore sui Domini. Omnes offenderunt Christum tanquam ingrati: at ingratitudo Iudæ extitit crudelior, quia offendit proditione & diffidentia Dominum ex amore morientem. Et nihil æquè, vel plus sentit amans quàm diffidentiam de suo amore.

Crudelitas Judæ maxima.

Matth. 26

Dolor amoris ex diffidentia acerbior.

Act. 5.

Sola diffidentia torquet amantem.

640. Animadvertamus iterum tristitiam Petri. Interrogavit illum Christus ter, an diligeret? Et Apostolus tertiò rogatus mœrorem concepit: *Contristatus est.* Prædixerat illi Dominus infidelitatem per triplicem negationem: *Ter me negabis.* Et nullam

Amor tristatur ex diffidentia.

Joan. 21.

vultu afflictionis, vel triſtitiæ præſe tulit ſignificationem. Cur Petrus non in hac, ſed in illa opportunitate triſtatur? Quia rogationes illas judicavit dubitationes, & diffidentias ſui amoris, & plus ſenſit verti in dubium ſuum amorem, de eoque exiſtere diffidentiam, quàm audire certum prænuntium de triplici transgreſſione fidelitatis. Diffidentia eſt maxima amantis offenſa: & cum amor Chriſti ſummus fuerit, eum ex ingratitudine Judas diffidens ſummè offendit. *Tanquam ad latronem exiſtis cum gladiis, & fuſtibus comprehendere me: quotidiè apud vos ſedebam in templo docens, & non me tenuiſtis.* Non queritur Dominus de captura, ſed queritur venientes ad capiendum manu armata. Et quodnam majus ſcelus erat in modo capiendi, ſcilicet per armatos ſatellites, quàm in ſubſtantia capturæ? Modus ille ſecum ferebat, & indicabat diffidentiam amoris, quaſi ſine armis & violentia Dominus non ſe traderet: & non æquè ſentit Dominus opprobrium capturæ, quàm diffidentiam amoris: qui enim amanti diffidit, amoris exceſſus dehoneſtat. Cum verò amor Chriſti tantum exceſſerit in diligendo & ferendo, hominum ingratitudo ſe magis crudelem exhibuit in patientiam: eſt enim cor ingratum eò magis tyrannus, quò plus obſtringitur.

Matth. 26

CAPUT V.

Dum ſe Chriſtus pro ingratis deprimeret, amor manifeſtavit exceſſum.

§. PRIMUS.

Amor qui eſt in exceſſu novit deprimi, ſeu humiliari.

641. AMorem Chriſti vidimus ſapientem, & patientem: modò videbimus humilem ac liberalem erga ingratos: quæ ſunt attributa amoris Chriſti. Fuit patientia infinita, humilitas profunda: ſolus enim novit ſe deprimere qui novit amare. Prior amoris exceſſus, & magis cadens in patientiam, eſt ſubactio: prior deinde patientia eſt quæ ab humilitate proficiſcitur. Depreſſit ſe Deus,

Humilitas patiens, prior affectus amantis.

Deus, cùm fieret homo: se ad pedes pecatorum hominum provolvit, suis hostibus se comisit apprehendendum, ut cruci affixus, blasphematus, & despectus mortem subiret: & certè nec Deus se poterat magis dejicere, nec humilitas profundior esse. Humilitas inter omnes maxima extitit in eo quòd Deus fieret homo, tum propter naturam, quam assumpsit, tum propter excessum, quo nos dilexit: nam se fecit mortalem, ut ex amore pro hominibus moreretur: *Exinanivit semetipsum.* Narrat sacer textus amorem, quo Jonathas dilexit Davidem, & illum exponit dicens animam Jonathæ fuisse unitam animæ Davidis: *Animæ Jonathæ conglutinata est animæ David.* Quanto plus excedit descentus Dei ad homines, ut homini uniretur! Nam distantia inter animas finita est, inter Deum & hominem, infinita: amor divinus conjunxit Deum & hominem in eodem supposito, quòd vinculum strictius est, quàm duarum animarum in uno corpore. Efficax fuit amor Jonathæ in conglutinando utranque illam animam: at nec Jonathas evasit fraudatus, nec David auctus honore. Nam Jonathas semper manebat filius Regis, & David spe certa succedendi Sauli in regno. In unione hypostatica longè major est diversitas: Deus enim mansit loco servi: *Formam servi accipiens.* Homo evasit Dominus: Deus descendit, homo ascendit: Deus ut foret homo, homo ut esset Deus: & in hoc longè ardentiùs Christi amor erga homines refulsit.

Ad Phil. 2.

1. Reg. 18.

Incarnatio ex humilitate laudatur.

Ad Phil. 2.

642. Nulla actio inter omnes est, quæ magis commendet amorem, quàm ostentare excessus impendio depressionum. Laudibus exornat S. Pagina quidquid serviendo gessit Jacob ob suam pulchram Rachel: & non laudat obsequia Davidis gesta ob suam illustrem Michol. Longè majora fuere obsequia Davidis: nam Jacob pro sua Rechele nunquam exposuit vitam, & David sæpe pro sua Michol caput in manifesta discrimina adduxit, sive gigantes truncaret, sive Philistheos interimeret. Si igitur David plura & præclariora gessit, quàm Jacob, cur hic laudatur, ille tacetur? Ratio discriminis videtur in eo sita, quia David servivit propter Michol in rebus splendidis, & decoris, Jacob servivit ob Rachel in materia abjecta: David egit militem, imò tribunum militum Saulis, Jacob egit pastorem Labani: David suum probavit amorem actioni-

Amor ex humilitate commendatur.

actionibus honoratis, Jacob ſuum actionibus abjectis: & ſolum commendatur amor illius, qui pro re amata deprimitur. De
Luc. 7. Magdalena dixit Chriſtus. *Dilexit multum.* Videbatur aptiùs dicendum, Depreſſit ſe multum: nam quidquid geſſerat in domo Phariſæi, actus depreſſionis, ſeu humilitatis fuere: ad pedes Chriſti retrò provoluta eſt; dum ſe conſpectu Domini indignam judicaverit: ipſos Domini pedes lacrymis rigavit, ſuiſque abſterſit capillis. Hæc omnia fuere potius ſigna humilitatis, quàm amoris: cur igitur Dominus commendavit amorem? Quia pro aliquo ſe nimiùm deprimere, & abjicere, eſt certius teſtimonium amoris plurimi, quaſi eadem ſit amoris & depreſſionis menſura. Deus ſe adeo depreſſit, ut aſſumpta humana carne verum ſit affirmare. Deus eſt homo & ſic diligendo adeo extulit hominem, ut verum ſit dicere (homo eſt Deus) quia amor eò magis excedit, quò magis humiliter deprimitur.

§. SECUNDUS.

Amoris divini exceſſus eſt humilitas.

Humilitas divini amoris exceſſus. Eſt. 2.

643. Divinus amor pro innata conditione, ſeu individua comite ſortitur humilitatem, ita ut quò plus excedit, eò plus deſcendat: *Apparuerunt diſpertitæ linguæ tanquam ignis.* Si amor ignis eſt, & congenita ignis propenſio eſt aſcendere, quomodò in Apoſtolos abſque ulla violentia delabitur? Hic eſt amoris exceſſus, ut cum natura ſublimis ſit, & alta petat, ita feratur ac propendeat in res amatas, ut ipſis etiam abjectiſſimis ſe per deſcenſum attemperet. Exigit à Chriſto diabolus in deſerto ut genuflectat pronus
Matth. 4. ad ipſius pedes, *ſi cadens adoraveris me.* Et Dominus verbis generoſis tantam ſuperbiam aſpernatur. *Vade ſatana.* In cœnaculo tamen ſponte provolvitur ad pedes diaboli, ſeu Judæ, in cujus cor
Joan. 13. jam diabolus fuerat illapſus: *Cum jam diabolus miſiſſet in cor.* Quid? in cœnaculo ſe projicit Chriſtus ad pedes dæmonis, quam depreſ-
quod valor dedignatur amor amplectitur. ſionem indignatus recuſat in ſolitudine? Ita: quia in ſolitudine triumphavit valor, in cœnaculo amor: & quod valor dedignatur, amor amplectitur. Super caput Dei vidit Iſajas Seraphinos:

Sera-

Seraphim ſtabant ſuper illum. Super capita Cherubinorum vidit David in cœlo volantem Deum: *Aſcendit ſuper Cherubim, & volavit.* Si hoc loco tam altè aſcendit, cur in illo tam profundè deſcendit? Si hîc pedibus ſuis terit Cherubinos, cur illîc Seraphinorum pedibus ſubjacet? Loquitur David de myſterio Aſcenſionis, & Iſaias de myſterio Incarnationis: Aſcenſio fuit opus poteſtatis, incarnatio opus amoris: *Quod enim in ea natum eſt* (dixit Angelus de B. Virgine) *de Spiritu S. eſt.* Unde ſi Deum poteſtas ſuper Cherubinos ſublimavit, amor infra Seraphinos depreſſit. *Iſai. 6.* *Pſal. 17.* *Luc. 2.*

644. Adeo per amorem Deus inclinatus fuit, ut ſe ad peccatorum pedes factus ſervus provolverit: *Formam ſervi accipiens.* Si Angelus Apocalypſeos non permiſit quòd Joannes ante illum genuflecteret, arbitratus tantum obſequium deberi ſoli Deo, cur Deus ipſe propter homines, genuflectit ante Judam proditorem? Quia hac ipſa depreſſione manifeſtavit amorem: taliter ſe geſſit Deus erga homines, qualiter ſe gerunt Angeli erga Deum: & quidem ſolus divinus amor potuit Deum tantum deprimere, & homines tantum ſublimare. *Amor humilis.* *Ad Phil. 2.* *Apoc. 4.*

645. Genua ſua Chriſtus ante peccatores flexit, & Michol contempſit Davidem, eò quòd, cum Rex eſſet Iſraël, pſalleret ante arcam Teſtamenti? *Deſpexit eum in corde ſuo.* Quod in Davide fuit reverentia erga Deum, in Chriſto fuit amor erga homines: & exceſſus æquè magnus ac eſtdiſtantia inter Deum & homines. Fuit exceſſus maximus amoris Chriſti, quâ Dei, quia cùm eſſet Deus ſe projecit ad pedes hominum: fuit maximus exceſſus Chriſti, quâ hominis, quia cùm eſſet homo, ſe provolvit ad pedes ſuorum hoſtium, ut eos à ſceleribus ablueret. Fuit exceſſus amoris infinitè ſapientis, quia ſic amando nos docuit humilitatem: *Ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* *Amor ſapiens docet* *2. Reg. 6.* *Joan. 13.*

646. Dominus eſt Chriſtus, & totius orbis Dominus, ex quo nos ſecundùm rationem ſtatui conſonam ante illum flectere genua debuimus, utpote ſervi, & non ille ante nos, utpote Dominus: At ratio ſtatus altera eſt, altera ratio amoris. Nam ratio ſtatus poſtulat magnitudinem, ratio amoris compellit ad depreſſionem. Tres libros concinnavit Salomon; in duobus prioribus, quorum *Majeſtas deponitur per amorem.*

alter fuit Proverbiorum, alter Ecclesiastes, se Regem magnificè inscripsit: in tertio, qui fuit Canticorum, silentio titulum illum magnificum involvit. Cur igitur Sapiens Regium titulum, quem libris duobus illis præfixit, in tertio suppressit? Quia in prioribus ratio status, in ultimo ratio amoris prævaluit; nam in prioribus loquebatur cum Vassallis, apud quos multum authoritatis conciliat titulus Regis, quasi forent libri Regis dantis consilia subditis: in tertio loquebatur cum sponsa sancta, quam unicè diligebat, proindeque magnifico Regis titulo non erat locus: quia nunquam benè cohæserunt majestas & amor; secus humilitas & amor: quicunque enim magis excedit alium amando, magis excedit se deprimendo. In mundi exordio detinebatur Verbum creando, quod denotat magnitudinem, interim Spiritus S. *Ferebatur super aquas.* Quod denotat humilitatem: cùm enim Spiritus Sanctus essentialiter sit amor, in depressionibus amor insignis est. *Vox de cœlo audita est: Hic est Filius meus dilectus. Vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam.* Quid? Pater loquitur de cœlo, & Spiritus S. descendit in terram? Ita: quia patri adscribitur potestas, Spiritui Sancto amor: & sicut ad potestatem magnitudo, ita ad amorem pertinet humilitas.

Gen. 1.

Matth. 3.

Humilitatis Christi excessus.

647. Adhuc supersunt duo animadvertenda, nempe excessus humilitatis, & causa, ob quam se Christus abjecit, ut meliùs innotescat illius amor. Fuit excessus humilitatis profundissimus, quatenus Filius Dei jacet ad pedes vilissimorum peccatorum, magister genuflectens ante discipulos, sedet diabolus tanquàm in throno sublimatus in corde Judæ. Præcipiebat Deus arcam testamenti, eò quòd esset figura Christi, venerari tanto cultu, ut Oza capite plecteretur ob audaciam tangendi illam manibus. *Mortuus est ibi juxta arcam Dei.* Quomodò igitur Christus figuratus in illa arca genuflectit ante pedes Judæ?

2. Reg. 6.

Ut animadvertamus causam, videbatur supervacuus excessus, cum probè noverit Christus, illo non obstante, se à Juda vendendum, à Petro negandum, & à reliquis discipulis deserendum. At cum excessus talis fuerit, Christi operatio longè plus exaggeratur ex causa, ob quam Dominus ipse lavit, quàm ex lotione: siquidem in actione lavandi functus est opere, in causa lavandi perdi-

dit

dit motivum. Christus abjectus, diabolus antelatus! Christus factus servus ante pedes Judæ, diabolus factus dominus in illius corde! Deus plorans, diabolus triumphans! In solitudine dixit Christus diabolo: *Vade Satana; scriptum est enim; Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Matth 4. Cur igitur permittit Christus quòd in lotione videatur diabolus dominus, evadatque victor, & effusæ infiniti valoris lacrymæ perdantur? Ad pedes Judæ, & reliquorum discipulorum se Christus abjecit, & misericordia motus est, ut confunderet diabolum, doceret hominem, & suum commendaret amorem. Confudit diabolum, sic intelligentem, quòd Filius Dei ita diligebat unam animam, ut se provolverit ad pedes Judæ, ut ab ejus corde diabolum expulerit: & quòd solum cor à diabolo possessum ignorabat Christum. Docuit hominem tam inæstimabilis prætii animam esse, ut Deus ipse se deprimeret ad salvandum peccatorem, & Deum non sentire exponere proprium honorem, & perdere excessus, quando amittebat unam animam: quia non alius quàm suus erat dolor, vel sensus animæ.

Animarum amor in Christo.

648. Commendavit suum amorem in lotione illa pedum, quia ut amor ascenderet per excessum, debuit per humilitatem descendere: nam amor quò humilior, eò sublimior est. Non amisit Christus lacrymas ad pedes Judæ, quia illis suum amorem testatus est, simulque vehementissimè sentire perditionem animæ, quasi margaritæ suo infiniti valoris sanguine emptæ. Verùm depressiones Christi captum omnem, & cogitatum humanum excedunt. *Gentibus autem stultitiam. Quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus.* Si prædico (inquit Apostolus) Deum fulgentem gloria, vel majestate sublimem, facilè homines accommodant aures ad credendum: quia judicant omnem magnitudinem rectè quadrare in immensum esse Dei: si autem prædico Deum humilem, & cruci affixum, reputant insaniam: *Gentibus autem stultitiam.* Nam humilitas in Deo homine sapientia est quæ excedit omnem creatam mentem: & ex hoc facilè deprehenditur humilitatem esse magis propriam Dei hominis, quàm majestatem: nam Deus majestate glorioſus humana sapientia capitur: Deus humilitate depressus excedit omnem captum & limites totius creatæ sapientiæ.

Amor Christi ascendens.

Humilitas Christi excedit humanam mentem. 2. Cor. 1.

Amor Judæ in Christo. Matth. 4.

649. At si Christus irridet diabolum in solitudine promittentem sibi universi orbis ditionem, si cadens ad pedes ipsius provolvatur: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* Cur postea genuflectit ante Judam, in cujus corde dominator insidebat diabolus evasurus victor? Ratio disparitatis solum erui potest ex amore Christi litigantis, seu contendentis cum diabolo circa obtinendum cor Judæ. In hac opportunitate Christi amor egit magistrum exemplo, ut nos agamus discipulos imitatione. Certè (quantum assequi possum) plus operatus est ad possidendam unam animam, & unum cor, quàm gessit pro universo mundo. Nam expositi potentiam suam dedecori, cum sciret se non obtenturum Judam in contentione: secus erga universum mundum, à quo prævidebat Principem diabolum ejiciendum. Semper igitur commendatur amor quando deprimitur humilitate, ut ascendat excessu: nam quò magis humilis est, eò magis excedit.

§. TERTIUS.

Recusatio Petri in lavacro fuit ignorantia: & objurgatio Christi fuit documentum.

Petri ignorantia in recusatione lavacri. Joan. 13.

650. Emphatica fuit recusatio, qua Petrus Christum lavare pedes volentem retardavit: *Domine tu mihi?* Et mystica fuit reprehensio qua Christus sugillavit Petrum recusantem: *Tu nescis modo.* Petrus videtur recusasse sapienter, ut pote probè noscens Christum, quem antea Filium Dei vivi confessus fuerat, & tunc se peccatorem indignum fatebatur: quo non obstante, Dominus illum ignorantiæ coarguit, eique supplicium minatur æternum: *Non habebis partem mecum.* Interrogat Christus discipulos, quid sentiant de ipsius persona? Ante omnes, quasi suo & illorum nomine respondet Petrus: *Tu es Christus filius Dei vivi.* Pro tali confessione se illi gratum præstans Dominus spondet cælestes claves, & suæ Ecclesiæ principatum: *Beatus es Simon Barjona.* Provolvit se Christus ad pedes Petri, ut eos lavet, & Petrus ex supernaturali cognitione tantæ personæ demiratus tantam humilitatem recusat,

Humilitas Christi fuit Petro admirationi. Matth. 16.

&

& à Christo appellatur nescius, facta comminatione mortis æternæ? Quænam culpa fuit Petri demirantis Filium Dei ad suos pedes prostratum? Ex prima confessione, meretur Petrus claves cæleſtes, & ex secunda, cui adjecit admirationem: *Domine tu mihi lavas pedes*! objurgatur? Majus videtur fuisse meritum, quòd Petrus Christum fateretur Dei Filium illa recusatione & admiratione, quando vidit tantam majestatem depressam, quàm post interrogationem à Christo factam tanquam Magistro: nam priori opportunitate se Christus gessit Dominum, posteriori, servum.

652. Dignus fuit Petrus reprehensione illa; imò cognitio ipsa, quam recusatione exhibuit, culpam auxit: nam si Petrus noverat Christum Filium Dei, & illi adventasse horam amoris, *venit hora ejus*, non debuit aspernari depressionem Christi ad suos pedes provoluti: nam præcipuus excessus amoris est humilitas. Tantum sustinet, quantum excedit: & quantum excedit, tantum deprimitur: amorem firmat patientia, sublimat humilitas. Præcipit discipulis Christus, ut supra humeros accipiant jugum legis suæ: per jugum, utpote duorum conjunctionem, intelligitur amor, præsertim, quia lex Evangelica, lex amoris est: & statim se Apostolis exemplar humilitatis proponit: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Ut intelligerent, se tunc ad amandum fore doctos, quando humiliari didicissent: non enim poterant esse efficaces in amando, si non essent humiles in amore. Sociantur charitas & humilitas, ita ut semper qui magis ardenter dilexit, se magis humiliter depresserit. Igitur Christi humilitas fuit amor, Petri reprehensio fuit documentum.

Amor Christi humilis. *Joan. 15.* *Matth. 11.*

653. Amor Christi humilitas fuit: quia Christus reputavit majorem excessum servire, quàm redimere: & hoc non debuerat Petrus ignorare, quando recusavit lavacrum. *Si non lavero te, non habebis partem mecum.* Minatur Christus Petro æternam damnationem, seu à summo bono separationem, si lavacro non consentiat. Olim cum Petrus ductus falso Christi amore, ei mortem dissuaderet, appellatus fuit à Christo diabolus, quasi illius munus gereret, dum hominum redemptionem impediret. Non fuit tam grave supplicium, atque est id quod modò denunciat. Forte quia erat secundus lapsus Petri: & erroris per consuetudinem

Humilitas quantum fiat à Christo. *Joan. 13.*

commissi difficilis est correctio. Verùm judico evenisse, quia pluris facit Christus servire, quàm redimere: unde majus Petro impendet supplicium volenti impedire Christum servientem, quàm
Joan. 13. Christum redimentem: *Non habebis partem mecum.* Propter duo venit Christus in mundum, alterum, ut nos redimeret: *Misit*
Joan. 3. *Deus filium suum, ut salvetur mundus per ipsum.* Alterum, ut no-
Matth. 20. bis serviret: *Non veni ministrari, sed ministrare.* Redemptio fuit ex præscripto Patris: *Misit Deus Filium suum*, ministratio fuit ex electione voluntatis propriæ: *veni ministrare.* Notandum est igitur quòd Christus redimens impendit nobis partem, juxta illud
Col. 1. Apostoli: *Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea.* Quanvis enim passio Christi fuerit superabundans, & infiniti valoris, tamen ut in genere satisfactionis infinitæ habeat in nobis efficaciam, oportet, ut unusquisque illi cooperetur, & suam portet crucem. Impendens verò nobis partem passionis & redemptionis, non vocat nos in partem servitutis, sed universum abjectæ servitutis ministerium sibi reservat: quia amor in Christo eò plus excedit, quò Christus plus serviendo se abjicit.

654. Reprehensio Petri, illius documentum fuit, quo Christus monuit ipsum aspernatum fuisse humilitatem, quia ignorabat amo-
Joan. 13. rem. Qui enim nescit amorem, ignorans est: *Tu nescis.* Ex op-
Sapientia ex amore. posito magister est, qui novit amare: *Vos vocatis me Magister, &*
Joan. 13. *Domine, & benè dicitis, sum etenim.* In gymnasio enim amoris universa sapientia comparatur. Est amor quædam flamma ardens, quæ tantum accendit affectum, quantum illuminat discursum. Vocat Balthazar Danielem, ut interpretetur mysterium characterum, in quibus latebat culparum supplicium. Assignat
Dan. 2. rationem vocandi: *Audivi de te quoniam Spiritum Deorum habeas.* Putabam vocandum à Rege, eo quòd esset insignis sapientia, utpote educatus in scholis Babylonicis, ut sic facilè exponeret difficiles characteres, & tamen dicitur vocari quasi habens in se Spiritum Dei? Ita: nam spiritus Danielis erat Spiritus Dei, & spiritus Dei est amor, ac proinde sapiens, qui poterat reconditissima mysteria aperire. Amor divinus infundit sapientiam, & plus assequitur amor suis affectibus, quàm judicium suis discursibus.

655. Utrunque possumus ex S. Pagina eruere. Hortatur Propheta

pheta homines ut Deum ſua viſſimum priùs deguſtent, deinde intueantur: *Guſtate & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus.* Videbatur commutandos eſſe terminos: nam res priùs cognoſcuntur, quàm guſtentur. Non ita: ſupponit David correſpondentiam, quæ datur inter ſenſus corporis, & potentias animæ, ita ut oculi correſpondeant menti, guſtus voluntati: quo ſuppoſito, docere conatur, in Philoſophia humana ſapientiam amore priorem eſſe: non enim amatur, niſi quod prius cognoſcitur: in Philoſophia cæleſti amorem eſſe priorem ſapientia, atque adeo ut homo multum aſſequatur de Deo, ab amore capere debet exordium: nam quicunque Deum verè diligit, omnia quæ Dei ſunt, ab ipſo intelliget: nam Dei amor plus aſſequitur ſuis affectibus, quàm judicium ſuis diſcurſibus. Ter interrogavit Chriſtus Petrum de amore, quando eum in paſtorem ſuæ eccleſiæ cooptavit: *Simon Joannis diligis me.* Hæc triplex interrogatio fuit ad reparandam triplicem negationem: ſi ergo per illas tres interrogationes, & quaſi examen amoris reparandæ erant negationes Petri, conſequens eſt quòd tales negationes fuerint defectus amoris, & quòd idem fuerit Petrum negare Chriſtum, atque illum non amare. Ponderemus modò terminos propoſitionis, qua Petrus negavit Chriſtum: *Non novi hominem.* Defecit Petrus in amore, defecit ergo in cognitione: ignorat qui non amat: ſolus plus ſapit qui plus amat: nam amor plus aſſequitur affectibus, quàm judicium diſcurſibus.

Pſal. 33.

Amor quando prior ſapientia.

Joan. 21.

Matth. 26.

§. QUARTUS.

Major exceſſus amoris non conſiſtit in ſublimando amatum, ſed in deprimendo amantem.

656. Exceſſit amor Chriſti ſapientia, & affectibus: ſapientia, ſiquidem increata ſapientia Patris erat: affectibus, quia ſe uſque ad pedes hominum abjecit factus ſervus, ut ſerviret hominibus factis dominis: & hic fuit ſummus exceſſus amoris. Firmetur hæc animadverſio Rege ipſo Sapiente. Suum Salomon addixit, dicavitque amorem fœminæ monticolæ, eamque cum faceret reginam,

Affectus & vis amoris Chriſti.

ginam, se ipsum fecit pastorem: *Indica mihi, ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Quo eventu significavit majorem esse amorem quo deprimitur amans, quàm quo sublimatur amatus: nam qui extollit & honorat amatum, nihil in se minuit, nihil sibi detrahit: at qui se deprimit, ut amatum extollat, se minuens, ac sibi detrahens facit excessum inter omnes summum: alium honorare fit sine impendio honorantis, propria abjectio non stat sine magno detrimento se abjicientis: ille igitur magis amat qui magis impendiosè operatur. Se Christum depressisse ad pedes hominum, fuit Christum minui, & homines crescere: Christus se minuit, ibi ponens suum caput, ubi pedes hominum erant: homines creverunt habentes suis pedibus subjacentem Christum. Fuit in Christo major excessus, quàm in Salomone, non solum ex majori excellentia personæ, sed etiam quia se Christus abjecit factus servus ad pedes ingratorum hominum, à quibus negandus & vendendus erat.

Cant. 4.

Christus lavans pedes quantum amavit.

657. Lavare hujusmodi pedes fuit excessus in Christo adeo magnus, ut dici possit major, quàm se tradere hostibus, ut pro illis necem oppeteret probris & conviciis cruci affixus. Nam excessus eò major est, quo magis abest ab emolumento. In cruce habuit Christus titulum Regis: *Rex Judæorum.* Ad pedes hominum habuit titulum servi: *Formam servi accipiens.* In cruce satisfecit amori redemptione hominum, in lotione pedum mansit offensus amor obtinatione Judæ: in cruce triumphavit amor de peccato & diabolo: ad pedes Judæ triumphavit diabolus in peccato & corde discipuli. Erat cor Christi subactum amori, quin obsisteret cor Judæ obduratum, ac veluti lapidescens obstinatione: & quòd nec deferveat amor, nec vires deponat circa renitentem obstinatum, proh magnus excessus amoris! Tunc agnovit & fassus est Thomas Christum Dominum ac Deum, quando vidit, quòd Dominus offerebat illi apertum latus, & subactum cor, nil impediente obstinatione, qua per octo dies obduruerat. Tunc enim plus excessit credendo, quàm accesserat dubitando. Dubitavit de Christi resurrectione, & credidit illius divinitatem: *Dominus meus & Deus meus.* Tunc enim manifestè agnovit Thomas, talem excessum, quòd Magister subactus se traderet discipulo obstinato, esse

Matth. 27.
Ad Phil. 2.

Amor circa obstinatum excessivus.

Joan. 20.

super

ſuper hominem, ita ut ſolum poſſet cadere in hominem, qui ſimul foret Deus: *Et Deus meus.*

658. Subactum eſt tandem cor Thomæ ſubactioni, ſeu depreſſioni ſervatoris: ſed cor Judæ obſtinatum perſeveravit. O cordis feritas ultra omnem beluinam feritatem! Non adamas valore, ſed duritia! Durum ac beluinum fuit cor Saulis, ſiquidem eò devenit, ut effunderet ſanguinem ſacerdotalem. At ubi vidit coram ſe proſtratum Davidem, benignè ut filium tractavit, *Fili mi David* quia nullum cor ita durum, ac ferreum eſt, quòd teneritudine ac humilitate non emolleſcat. Cor tamen Judæ, ſalvatoris manſuetudine & humilitate durius & crudelius manſit. Quia denique cor erat omnium ingratorum ingratiſſimum, proindeque ex ſubactione & humilitate Chriſti amoris deprompſit motiva contemptus: namque ut vidit humilem, deſpexit: & certè amor Chriſti in ſummum prorupit exceſſum, dum ſe pro ingratis deprimeret: cum ille amor plus excedat, qui ſe plus deprimit. *Judæ obſtinatio duriſſima.* 1. Reg. 22. 1. Reg. 24.

CAPUT VI.

Exceſſibus amoris humilis in Chriſto correſpondit ingratitudo hominum deſpectibus.

§. PRIMUS.

Contemnunt Phariſæi Chriſtum, eo quòd quæreret, & admitteret peccatores.

659. HUmilitas amoris Chriſti fuit profunda, quatenus ille ſe veluti exhauſit pro reparatione hominum. Exhauſit ſe, natura, quam aſſumpſit, patientia, qua ſuſtinuit, & morte quam perpeſſus eſt: *Cum iniquis reputatus eſt.* Non poterat amor eſſe humilior, nec Deus plus humiliari: nam Deus pro hominibus homo factus eſt, ante pedes peccatorum ſe provolvit, & pro illis inter duos latrones mortem crucis oppetiit. *Humilitas Chriſti profunda.* *Iſai. 53.* *Chriſtus Judæis contemptus quia humilis.*

660. Verùm ſi Chriſti humilitas fuit profunda, hominum de

ſpectus illi correſpondens, fuit abſque termino immenſus: ſiquidem homines illum deſpexerunt ex eadem cauſa, ob quam magni facere debuerant. Quid? ex eo quòd Chriſtus ſe pro hominibus depreſſit, ab hominibus contemnitur? Parumper divagemur per actiones amoris humilis in Chriſto, & videbimus deſpectus correſpondentes ex ingratitudine hominum. Quærit Chriſtus peccatores, ut eis ſalutem impendat, & Phariſæi contemnunt Chriſtum, eo quòd videant cum peccatoribus verſatum. Nonne ſciebant Phariſæi Meſſiam, quem expectabant, venturum tanquam Doctorem & medicum, ut ſuo familiari ſermone doceret, ac ſanaret peccatores? Sic vaticinatus eſt Iſaias: *Ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clauſis apertionem.* Sic etiam id illis Chriſtus intimavit. *Non eſt opus valentibus medico, ſed malè habentibus. Non veni vocare juſtos, ſed peccatores.* Cur igitur aſpernantur exceſſum, & pro illo Chriſtum deſpiciunt? *Cum publicanis manducat.* Quia cum eſſent ingrati, fundarunt contemptum in eodem amoris exceſſu, in quo fundare debuerant æſtimationem. Fuit Chriſtus ab hominibus deſpectus, quia homines quæſivit humilis: nam exceſſus erga ingratos, depreſſiones erga hoſtes, recipiunt pro ſolutione odium, & pro retributione contemptum. At in hoc ſummè exceſſit Chriſtus, quòd pro noſtro remedio ita ſe deprimeret, ut ingrata correſpondentia nec ejus humilitatem, nec amorem refrigerans imminueret.

Luc. 5.

Iſai. 61.

Matth. 9.

Contemptus ingratitudinis erga Chriſtum.

661. Si primus contemptus ingratitudinis contra amorem humilem nitebatur in eo, quòd Chriſtus quæreret peccatores, ut illis opem ferret, ſecundus contemptus ortum habuit in eo quòd mitiſſimus Dominus admitteret benignè peccatores quærentes remedium, & veniam ſuorum ſcelerum. Provolvit ſe Magdalena ad pedes Domini, in domo Simonis leproſi, ut ploret ſuas culpas, & earum obtineat indulgentiam: quid tunc Phariſæus? Factum aſpernatur, ſecum detrahit Chriſto adeò humili, ut permittat ſe tangi à fœmina peccatrice: *Hic ſi eſſet Propheta ſciret utique quæ, & qualis eſt mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix eſt.* Cum Dominus, ut peccatoribus opitularetur, ſe ad eorum pedes provolverit. Unde igitur ortum habuere contemptùs Phariſæi, & humilitas Chriſti? Ex ingratitudine, & ex amore: Phariſæus tanquam

Luc. 7.

Ingratitudo deſpicit.

tanquam ingratus despexit Christum, ut vidit humilem ad medendum peccatoribus. Christus tanquam amans fuit adeo humilis, ut se abjiceret ad eorum pedes: sic inflammans amorem in humilitate, ut humilitatem excoqueret in despectu.

§. SECUNDUS.

Propter excessum, quo se Christus in sacramento occultans dedit alimentum hominibus, fuit ab illis contemptui habitus.

662. Magna ingratitudo hominum fuit despicere Christum peccatores quærentem pro medela illis adhibenda: sed adhuc majorem videbimus. In solitudine aluit Dominus prodigiosè turbas, & post editum miraculum dixit se panem vivum esse ê cælo delapsum pro æterna hominum salute: *Ego sum panis vivus qui de cælo descendi: qui manducat hunc panem vivit in æternum.* Quid tunc homines, talem amoris excessum audientes? Murmurarunt, & despexerunt Christum: *Nonne hic est Iesus filius Joseph, cujus nos novimus patrem & matrem.* Cur Christum despexerunt? propter descensum è cælo, quem fassus fuerat. *Descendi de cælo.* Descensus, seu humilitas erga ingratos, accipit pro retributione contemptum. Nonne viderant turbæ miraculum, quando Dominus quinque panibus & duobus piscibus pavit tot millia in deserto? Nonne pro illo agnoverunt ut Messiam, & voluerunt acclamare Regem? Cur igitur apud illos majorem obtinuit vim humilitas ut despiceretur, quàm miraculum ut acclamaretur? Acclamatio executioni mandata non fuit, sed despectus, & hic perpetuatus. Erant enim ingrati, & ingratitudo obliviscitur miraculum, ne gratetur, & recordatur humilitatem, ut contemnat. Dixit Christus: *Descendi de cælo*: & Judæi: *Non est hic Jesus filius Joseph.* Denegarunt illi divinitatem, propter humilitatem, qua homo factus est: nam depressiones exhibitæ in beneficium ingratorum, solo contemptu solvuntur.

Ioan. 6.

Miracula erga ingratos contemnuntur.

663. Despexerunt homines Christum, ob profundam sui amoris humilitatem, cum ex humilitate debuerint illum Deum agnoscere & fateri: nam quicumque mundi vanitates plus despicit,

Humilitas Deo accedit

plus Deo accedit, eique assimilatur. Patrem putativum elegit Christus non Regem, sed fabrum, non Cæsarem, sed Josephum, ut intelligerent homines Deum in terram è cælo venire, ut magnitudines & vanitates mundanas despiceret, proindeque mundum vanum ac tumidum solida humilitate repararet: præterea apud Deum magnitudinem non in dignitate munerum, sed in virtute subditorum consistere: quendam Josephum justum coram Deo esse magnum monarcham, & adeo magnum, ut Deus ipse in patrem suum putativum delegerit. Ad hæc, si Deus in suum patrem putativum elegisset Regem, aut Imperatorem, augeretur procul dubio Judæorum cæcitas. Tunc enim omnipotentiam divinam adscriberent magnitudini humanæ: & certè nulla major divinitatis in Christo probatio esse potuit, quàm humilitas ab ipso electa: nam vivens humilis operabatur prodigiosus, & omnipotentia cum humilitate in solo Deo homine reperitur. Illam ignorarunt Hebræi, quia in Christo operabatur amor, in illis ingratitudo: excessus verò humilitatis solvit ingratitudo despectibus.

Eucharistiæ amor excessivus

664. Prodigiosus excessus fuit Deum fieri hominem, mirabilis genuflectere ante peccatores, & incomprehensibilis mori patibulatum inter duos latrones: at super omnem excessum fuit impendi Deum hominibus in Eucharistia sub speciebus sacramentalibus latentem. Ibi enim Christus suam veluti depressit divinitatem, ut faceret hominem instar Dei, utpote Deo ipso nutritum. Quid igitur pro retributione tanti excessus egerunt homines? Muneratorem sui ipsius Christum despexerunt. Manifestat se Christus turbis, & declarans se panem vivum, addit, panem, quem erat impensurus pro vita obtinenda & reparanda, esse suum corpus: *Caro mea est pro mundi vita.* Audito Christo Judæi, non solùm hæsere dubii de excessu, sed etiam contempserunt personam, & reputarunt falsum & impossibile assertum: *Quomodò potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?*

Joan. 6.

Christus panis hominum.

665. Quæro, nonne prædixere sacri vates Messiam futurum esse fuorum fidelium panem? Sic prædixit David: *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors, & miserator Dominus, escam dedit timentibus se.* Sic etiam prædixit Malachias: *Ab ortu solis usque ad occasum*

Psal. 110.

casum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Nonne prophetici sermonis intelligentia apud Judæos fuit? Cur igitur aspernantur Christum pollicentem id quod sacri vates prædixerant? Cur suorum prophetarum vaticinia contemnunt absque ulla reverentia prophetiarum? Quia cum in Eucharistico mysterio contineretur summus excessus humilitatis Christi pro beneficio hominum: & cum homines forent æquè ingrati ac superbi, ignoravit ingratitudo magnitudinem beneficii, & contempsit superbia humilitatem amoris. *Malach. 1.*

666. Hunc excessum denunciarunt prophetæ, Christus exposuit, ratio persuasit. Si enim fuit expediens quòd Deus fieret homo, & morerètur pro hominibus, consonum etiam fuit, quod Redemptor instituerit vitale ac in vita sua sacrificium, quo Deum homines honorarent: idque nobilius, perfectius, & pretiosius sacrificio animantium, quod Deo offerebant tempore legis: & hoc, ex triplici ratione. Prima. Quia illud instituebat Christus Unigenitus filius Dei sacrificatus in patibulo crucis pro salute hominum. Secunda. Quia apud Deum nullius æstimationis est brutorum animantium effusus sanguis, sed sola voluntas obediens, sancta, & pura. Tertia. Quia cum mundus scateret sceleribus, & nullus in eo foret, qui Deo posset æquè placere ac Unigenitus ipsius Dei, consequens omni rationi consentaneum fuit quòd solus ille immolatus potuerit esse sacrificium Deo magis gratum, nobisque magis salutiferum: nempe pro salute hominum oblatum semel in cruce, & repetitum pluriès in Sacramento. Cur igitur ignorant Judæi prophetias, nesciunt rationem, obliviscuntur miracula ante ipsorum conspectum quotidie edita, ut despiciant Christum ob excessum, quem ab illo audierant? *Quomodò potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Quia contemptus ille non habuit ortum ex ignorantia judicii, sed ex malitia ingratitudinis. Ut enim denegaret excessum, respondit beneficio scandalis: *Quomodò potest*, & benefactori despectibus: *Nonne hic est Jesus filius Joseph.* *Eucharistia quàm fuerit conveniens.* *Ignorantia ex malitia ingratitudinis.* *Ioan. 6.*

667. Verùm quòd Judæi despicerent Christum propter excessum amoris, quo se manducandum sacramentaliter hominibus obtulerat, non maximam injicit admirationem: erant enim Judæi hostes *Invidia contemnit.*

ſtes invidi, & invidus quò plus inuidet, plus deſpicit: exceditamen omnem admirationem, quòd familiares & majoribus beneficiis aucti, ipſi nempe diſcipuli Chriſtum etiam deſpicerent, audientes exceſſum: *Durus eſt hic ſermo, & qui poteſt eum audire.* Poſt hæc verterunt terga ex contemptu, ſuumque deſeruerunt præceptorem: *Ex hoc multi diſcipulorum abierunt retro.* Notabilis actio horum hominum! contemnere benefactorem, quando debuerant gratificari pro beneficio! Aſcendit adeo Chriſti amor, ut Chriſtus deſcendat ad illos, ſeque faciens epulum conſtituat manducandum in illorum manibus, & vertunt terga, ac deſerunt? At, quid gereret humana ingratitudo, niſi ignorare beneficium, & contemnere benefactorem?

Joan. 6.

Euchariſtia amoris & humilitatis exceſſus.

668. Myſterium, in quo Chriſtus exceſſum amoris pariter & humilitatis præbuit, fuit ſupremum Euchariſtiæ Sacramentum: exceſſum amoris, quia Euchariſtia totius infiniti amoris compendium fuit: exceſſum humilitatis, quia repræſentatio crucis fuit, & inſtitutum, quando lotio pedum Chriſtum rerum dominum, peccatorum ſervum exhibuit. Sic enim voluit Dominus hominibus ſignificare in hoc Sacramento conjungi amorem & humilitatem, ſcilicet exceſſum amoris cum humilitate amantis.

Quid igitur gereret hominum ingratitudo quando audivit Dominum tantum hoc beneficium & ſacramentum promittentem? *Abierunt retro.* Deſpexit amorem ingratitudo, quaſi per humilitatem offenſa. Ea enim eſt humana ingratitudo ut capiat ſcandalum ab exceſſu amoris: contemnat & abominetur quod ſumme diligere & æſtimare debuerat. Eſt tamen amor Chriſti ita efficax & ardens, ut etiam ab hominibus contemptus non deſerat humilitatem, ut impleat exceſſum.

§. TERTIUS.

Humilitatis exceſſui in Chriſto reſpondit exceſſus ingratitudinis.

In majori exceſſu humilitatis exceſsit ingratitudo hominum, ut deſpiceret Chriſtum humilem.

669. Exhibuit ſe Chriſtus tam excedentem humilitate pro remedio hominum, ut ſe ſponte traderet hominibus, ab iiſdem lacerandum

randum conviciis, & affigendum cruci inter duos latrones: *Quem quæritis: Ego sum.* Homines è contra se exhibuerunt adeo excedentes ingratitudine, ut Christum quò ardentiùs eo humiliùs diligentem contemnerent, & probrosa morte afficerent. Judas eum vendidit adeo vili pretio, ut illud hostium voluntati commiserit: *Quid vultis mihi dare?* Habens ad suos pedes Christum, suum cor tradidit diabolo: nec potuit excogitari major humilitas, nec major contemptus: at thronus diaboli est cor ingratum, sicut thronus amoris est humilitas Christi. Pilatus eum despexit injustitia: siquidem pluris fecit voluntatem Judæorum, quàm innocentiam Christi: *Tradidit eum voluntati eorum.* Et fuit Pilatus tyrannus, quia vidit Christum humilem: cum in humilitate innocenti exaturetur humana crudelitas. Petrus despexit toties, quoties negavit: quia cum vidisset humilem inter hostes, negavit quasi nullius nominis hominem: *Non novi hominem.* Non minùs despexerunt reliqui discipuli deferentes, cum vidissent humiliter traditum Judæis: *Relinquentes eum omnes fugerunt.* Denique tot fuere à Judæis illatæ injuriæ, quot contemptus: cum enim eas Judeæorum inferret odium, & Christi amor ferret, quò plus humilitas augebatur, eò plus contemptus multiplicabantur: nam ingratus multiplicato contemptu solet diffiteri obligationem.

Joan. 18.

Matth. 26.

Luc. 22.

Marc. 14.

670. In beneficio creationis voluit homo tanquam ingratus assimilari Deo: & in beneficio redemptionis despexit homo Deum, eò quòd Deus ita se deprimeret, ut fieret homo. Quomodò igitur in redemptione exhibuit homo majorem ingratitudinem, & Deus majorem excessum amoris? Quia redemptio fuit inter omnia beneficium maximum: & Deus in eo conferendo maximè offensus: est autem ingenita genuini amoris proprietas, quòd magis excedat, quando magis offenditur. Querulus Sanson de Dalila propter quandam infidelitatem in ipsum commissam, ut concepto dolori satisfaceret, se ab illius conspectu proripuit: *Iratusque nimis ascendit in domum patris sui.* Verùm cum amor nihil magis ægrè ferat quàm absentiam, paucis interjectis diebus, reversus est Sanson, ut illam inviseret, & muneribus cumularet: *Venit invisere volens uxorem suam, & attulit hædum de capris.* Notabilis deliberatio! Heri tam hostiliter durus contra Dalilam, hodie tam amicabiliter blandus

Ingratitudo major in redemptione.

Amor excedit quando læsus.

Jud. 15.

Jud. 15.

blandus erga eandem? Heri tam graviter offensus fœminæ infidelitate, hodie tam benè animatus in illam amicitiæ significationibus? Amabat Sanson oculitùs Dalilam, & ut se verum probaret amantem, quæsivit illam tanquam offensam, ut blanditiis alliceret. Nam amor tantum ascendit per ardorem, quantum descendit per contemptum. In creatione ostendit Deus suam potentiam, in redemptione suum amorem: ideo in redemptione amor magis excessit, quando magis læsus fuit, tunc humilitate profundus, & liberalitate immensus. Quid verò ingratitudo hominum? Tunc humilitati correspondit despectus, liberalitati odium. Cor enim ingratum semper odio appetiit majora debita obtegere.

CAPUT VII.

Dum Christi amor erga ingratos foret profusus, magis excessit.

§. PRIMUS.

Liberalitas est benevolentiæ probatio.

Amor liberalis.

671. ATtributis omnibus se exhibuit Christi amor sapientem, liberalitate tamen immensum: nullus enim efficax & ardens amor est, qui se non jactet liberalem. Æternus Pater expeditionem beneficiorum Spiritui Sancto peculiariter detulit: ut enim à Deo largiter effluerent beneficia, oportuit ut per Spiritum Sanctum utpote essentialiter amorem expedirentur. Omnia donat quicunque verè amat: nihil enim sibi reservat qui suum impendit amorem. De Martha narravit Euangelista quòd exceperit hospitio Saluatorem domi suæ: *Excepit illum in domum suam.* Quid? domus illa non etiam Mariæ domus erat? Ita: verùm cum Maria multum dilexisset, eo puncto quo cæpit diligere, desiit possidere.

Beneficia ex amore.

Luc. 10.

672. Amare & dare sunt synonyma: nam quicunque amat, dare appetit: & solus qui cuncta dedit, amare novit. Venit Jacob obviam Racheli, & ubi eam vidit (inquit S. Pagina) vocem simul & lacry-

Donatio ex amore.

& lacrymas effudit: *Et elevata voce flevit.* Quid? edidit ploratum, quando exhibere debuit lætitiam? quòd si ex lætitia eliciuntur lacrymæ, cur eas ex lætitia non elicit Rachel, ut quæ in oculis Jacob sunt lacrymæ, in oculis Rachelis appareant margaritæ? Fertur ploraſſe Jacob videns ſe deſtitutum auro & argento, quæ poſſet impendere Racheli: at cur non ploravit antea deſtitutus viatico ad iter agendum, ſed in meta itineris videns Rachelem, & non inveniens quid offeret? Quia dedecerent Jacobum Principem lacrymæ defluentes ex defectu viatici ad vivendum, cum valde dæceant Jacobum amantem ex defectu rerum ad largiendum. Erat Rachel objectum amoris: cum igitur Jacob ſe conſideraret adeo inopem, ut non poſſet conjungere exceſſus amoris cum demonſtrationibus liberalitatis, in tales anguſtias redactus lacrymas emiſit. Nam liberalem eſſe, manifeſtior benevolentiæ probatio eſt, ita ut dare & amare in idem fere recidant. Gen. 11. *Lacrymæ ex amore.*

673 Sacrificium quoddam peregit Elcana ſacerdos, & cum vellet deſtribuere inter Phenenam & Annam uxores ſuas, dedit unicuique partem, quæ illi pro rata obtigerat: & notat ſacer textus non ſine mærore dediſſe partem Annæ, eo quòd illam diligeret: *Annæ autem dedit partem unam triſtis, quia Annam diligebat.* Quid? triſtatur amans qui donat, eo quod amet? Putabam contrarium accidiſſe Elcanæ: amanti enim materia ingens lætitiæ eſt donare. At diſertus fuit in Elcana mæror ille: valde diligebat Annam, cui proinde impendere ſolam partem, præcipuus dolor fuit: omnia enim appetit dare qui valde diligit: amantis largitatem definire eſt illius dolores multiplicare. *Amor dat ſine termino.* 1 Reg. 1. *Largitas amantis ſine limite.*

674 Doluit Elcana tanquam legitimus amator, quod non omnia Annæ impenderit: & Deus tanquam inter omnes amantes ſummus omnia nobis largitur. *Dabis ei partem gloriæ tuæ.* Injunxit Deus Moyſi, ut partem ſui ſpiritus, quem gloriam illius vocat, communicaret Joſue. Eliſæus poſtulabat totum, imò duplicatum ſpiritum Eliæ. *Fiat in me ſpiritus tuus duplex.* Si Moyſes impendit partem Spiritus ſui Joſue, quomodò totus ſpiritus Eliæ diſcipulo Eliſæo impendendus eſt? Moyſes daturus ſpiritum Joſue, erat homo, proindeque donum ab eo profectum certo limite definitum: ſpiritus Eliæ conferendus erat Eliſæo, divina manu, & ideo *Munera Dei quàm larga.* Num. 27. *Spiritus dat natur.* 4 Reg. 2.

largiter, ac sine ulla determinatione: Moyses dat partem, Deus totum: quia cum Deus amet sine limite, totum sine limite largitur.

Eucharistiæ largitas.

675 Fuit amor Christi erga homines adeo liberalis, ut postquam largitus est omnia, adhuc excogitaverit quod largiretur, ne à largitione cessare posset. Et hic excessus adeo magnus est, ut in solam Dei potentiam cadat. Eucharistiæ sacramentum à Christi largitate emanavit. Se Christus largitur in hostia & calice: cum verò se totum impendat in hostia, iterum se impendit in calice: excessivus enim amor non contentus largitione omnium, ne à donando quiescat, modum repetitionis excogitat, ut semper donet. Postulavit Esau à parente suo Isaac benedictionem, cui domus illius majoratus adstrictus erat, cum verò Jacob eam dolo benedictionem jam à parente obtinuisset, respondit Isaac nullam amplius habere, quam impenderet: *Frumento & vino stabilivi eum: post hæc ultra quid faciam tibi fili mi?* Post hæc levavit in cælum manus suas, & vocem, & non inferiorem benedictionem largitus est: *In rore cæli, & in pinguedine terræ desuper erit benedictio tua.* Si patriarcha dixerat filio nullam sibi jam supereſſe benedictionem, quam impertiret, quomodò tam uberem impartiendam adhuc invenit? Diligebat Isaac Esau, inquit Sacer textus: *Isaac amabat Esau*, & amor adeo ingeniosus est, ut etiam inops & omnino rerum exhaustus inveniat quod expendat. Unicam habebat Isaac benedictionem jam expensam, & amor sapiens adhuc expendendum invenit: nam verus amor postquam omnia donavit, adhuc donanda excogitat.

Dona amoris Divini.

Gen. 27.

Amor Christi liberalis erga ingratos.

676. Cur tamen Christus dans omnia, repetit donum, si quò magis in homines expenditur, eo plus ab hominibus offenditur? Quia excessus amoris consistit in benefaciendo largiter illi qui solum offendere meditatus est. Semper mihi dignum animadversione fuit tempus, quo Spiritus S. sub ignis, & linguarum specie in Apostolos decidit. Nam S. Lucas memorat delapsum hora tertia. Cur potius hac, quàm qualibet alia diei hora? Cum reliqui Euangelistæ narrent Christum obiisse hora sexta, S. Marcus scribit cruci affixum hora tertia: *Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum.* Omnes ad scopum veritatis collimarunt: nam Judæi

Act. 2.

Marc. 14.

hora

hora tertia à Pilato petierunt & impetrarunt Christi mortem. Descendit igitur in terram Spiritus S. notionalis Dei amor, ut sua munera largiter effundat, ac in homines destribuat, eo tempore quo homines ipsi Deo interitum moliti fuerant: quia ad mensuram offensarum Christi amor excubat, ut homines donis ac beneficiis locupletet. Rubum divini amoris flamma corripuit: *Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi.* Conjecit Deus oculos in lapidem: *Super lapidem unum septem oculi sunt.* Quid invenit Deus in lapide, quid invenit in rubo, ut suorum oculorum beneficentiam lapidi, suorum splendorum rubo impenderet pulchritudinem? Is est Deus erga homines ingratos, ita eos diligit, ut neque illorum duritia, neque aspera & incivilis correspondentia potuerit amoris excessum retrudare.

Ingratitudo ad amorem Dei. Exod. 4. *Jud 9.* *Beneficentia Dei erga malos.*

§. SECUNDUS.

Solus novit amare qui novit dare: & qui cor dedit, omnia dedit.

677 Duabus ex causis amor liberalis esse debet: altera, quia efficax & ardens esse nequit, quin operetur: siquidem ex solis operibus illius, vis & efficacia dignoscitur: altera, quia nil tantum amorem prodit ac manifestat, quantum largitas: siquidem amor quò efficacior, eò liberalior est. Cum hoc posterius satis liqueat, prius firmare & elucidare oportet. Cherubinus vocatus fuit ab Ezechiele Lucifer, astrum scilicet illud matutinum, quod cum ortu fere junxit occasum: *Tu Cherub extensus.* Sentiunt communiter Doctores Luciferum fuisse Seraphinum: cur igitur ab Ezechiele non appellatur Seraphinus? Quia Lucifer ortus ad nil tantum anhelavit quantum ad quietem: *Sedebo in monte testamenti.* Seraphinus idem est atque flamma ardens, seu ardens amor, & qui appetit quiescere, verus amor non est: ille solus verus amor est qui ita operatur, ut nesciat omnino quietem.

Liberalitas amoris. *Ezech. 1.* *Amor non est otiosus.* *Isai. 14.*

678. Exprobrans Christus Pharisæo obsequia quæ illius domi à Magdalena acceperat, adjecit: *Non cessavit osculari pedes meos.* Cur non notavit perennitatem illam operationis in lacrymis ubertim profusis, & in unguentis largiter effusis ad pedes Domini?

Operatio continua amoris. *Luc. 7.*

In lacrymis profusis exhibuit Magdalena resipiscentiam, in unguentis effusis liberalitatem, at in osculando pedes, excessum amoris, & quando amor excedit, peculiarem suam operationem non intermittit. Resipiscentiæ datur cessatio, liberalitatis terminus: amor verò in suis actionibus nescit intermissionem, nescit quietem.

Largitas manifestat amorem.

Ad Rom. 9

Cum verò amor ab operando non cesset, per nullam magis proditur, quàm per operationem largiendi: & certè munifici amoris excessum solus aspectus testatur. De verbo æterno ait Apostolus factum fuisse hominem secundum carnem. Eodem modo loquitur

Joan. 1.

Euangelista: *Verbum caro factum est.* Si anima, seu spiritus fuit præcipua humanitatis pars, quam Verbum assumpsit, sibique univit, cur non dicitur Verbum potiùs factum Spiritus, quàm factum caro? Est inter carnem & spiritum hoc discrimen, quòd sub humanum aspectum sola caro, & non spiritus cadere potest: cum verò incarnatio verbi foret excessus amoris, ab Apostolo & Euangelista dicitur verbum fieri caro, quia sola hæc oculis potest usurpari: nam in materia amoris non referuntur excessus, quos oculi non assequuntur. Etiam crassitudo & rusticitas pastorum hanc veritatem

Amor solus probatur qui patet aspectui.

Luc. 2.

testata est: dicebant olim. *Transeamus usque ad Bethleem, & videamus hoc Verbum.* Si verbum est, quomodo conspici potest? Verba sunt objectum aurium, non oculorum, ut Christus docuit:

Luc. 11.

Beati qui audiunt verbum Dei. Voluerunt pastores significare excessum verbi divini nati in terris propter hominum amorem, & hic non esset cognitus, nisi esset visus. In materia fidei solum creditur quod non videtur: in materia amoris solum quod videtur, creditur: in fide obscuritas est potior mysteriorum probatio, in amore evidentia est optimum testimonium excessuum: & certè major evidentia amoris est largiri effusè: nam solus qui novit dare, novit amare.

Christi liberalitas erga homines.

Job. 6. 7.

679 Fuit Christus Servator noster erga homines adeo effusus, ut etiam suum cor hominibus largiretur: donatione autem cordis nulla alia sapientior, & largior esse potest. *Quid est homo, quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum.* Domine Deus (ajebat patientissimus Job) quid est homo, qui sic extollitur à te, ut à te cor tuum accipiat. Verbum divinum (si loquamur humano modo, & sacræ Scripturæ phrasi) est cor Dei: nam sicut cor residet

Verbum divinum cor Dei.

in

in pectore hominis, ita verbum divinum in sinu Patris: *Unigenitus qui est in sinu Patris.* Modò animadvertamus loquendi modum Job: *Apponis erga eum cor tuum.* Ponere in aliquo cor suum, non est magis usitatus & ordinarius modus loquendi amantis: usitatior est, aliquem in corde suo ferre, seu portare. Cur igitur ait Job Deum ponere in homine cor suum, quando ad exaggerandum illius amorem, videbatur aptiùs dixisse Deum ferre hominem in corde suo? Notabilis, ac mystica locutio! Major vis amoris probatur in Deo, quando dicitur Deum ponere in homine cor suum, quàm si diceretur Deum ferre hominem in corde suo. Ratio est, quia ponere cor suum in homine est tradere cor suum homini: ferre autem hominem in corde suo, est veluti accipere, capiendo possessionem hominis ex affectu: & manifestè patet majorem nobis amorem exhibere, ac testari, qui nobis cor suum præbet, quàm qui nos in corde suo accipit. Hic tamen modus amandi tantum excedit, ut soli Deo reservatus in ipsum solum cadere possit.

Joan. 1.

Cor suum præbet qui verè amat.

680. Dedit Deus cor suum, quando Unigenitum filium suum dedit: & quibus dedit? hominibus ingratis. Non poterat ultra progredi largitas Christi erga homines, ut cum tanta dedisset, ita se gerere, ac si putasset se hominibus non dare, sed ab illis accipere: tunc enim in summo gradu existit liberalitas, quando quis credit se recipere, quando donat. *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Non refert Euangelista beneficia quæ Deus hominibus contulerat, sed hospitium, quo Deum homines exceperant. Voluit exaggerare largitatem divinam, quasi Deus ita se gerat immensa donans, ac si putet se accipere. Hortatur Spiritus S. puellas Sionis, ut videant Regem Salomonem redimitum corona, qua illum mater sua tempore festivæ desponsationis ornaverat. *Egredimini filiæ Sion, videte Regem vestrum Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua.* Salomon ibi in figura exprimit Christum Servatorem, mater sua est B. virgo rerum omnium imperatrix ac domina: corona est humanitas, quam verbum accepit tempore Incarnationis. Sicut verbum accepit humanitatem, ita dedit divinitatem: cur igitur fit mentio humanitatis acceptæ, & non divinitatis datæ? Quia in Incarnatione exercuit Deus magnitudinem suæ liberalitatis, & qui summe liberalis est, ut Deus, ita se gerit

Filius Dei datus hominibus.

Joan. 1.

Liberalitas donantis qui credit se accipere.

Cant. 3.

dando, ac si putaret solum accepisse. *In diademate.* Corona est, quam Reges pluris faciunt, & ideo super caput ponunt. Est igitur corona Verbi humanitas, quam propterea Verbum æstimat plurimi, quia illam à nobis accepit, ut Christus esset liberalis erga homines: & liberalem esse erga ingratos summus amoris excessus est.

CAPUT VIII.

Maxima amoris Christi erga ingratos liberalitas fuit, se dare Eucharistiæ Sacramento obductum.

§. PRIMUS.

Non potuit plus excedere amoris liberalitas, quàm in largiendo honoris discrimine.

Liberalitas Christi in Eucharistia.

681. MYsterium, quo se Christus exhibuit amore & liberalitate magis excedentem, fuit Sacramentum Eucharistiæ: nam in reliquis mysteriis se dedit ut satisfaceret: in hoc Sacramento, ut amaret: in reliquis satisfecit voluntati Patris, ut homines redimeret: in hoc satisfecit voluntati amoris, ut cum hominibus maneret. Reliqua mysteria fuere media, ut homo accederet ad Deum: hoc Sacramentum fuit finis & consummatio omnium mediorum, ut homo cum Deo mutuam assequeretur ac possideret conjunctionem: *In me manet, & ego in illo.* Fuit summa liberalitatis actio: quia se Christus se ipsum donavit, adducto in discrimen honore: & largiri exponendo honorem periculo, est magnus excessus liberalitatis. Nullum majus amoris robur, nulla major liberalitatis excellentia, quàm sic amare, & sic donare, ut amantis & donantis authoritas imminui possit. Hæc omnia subivit Christus in Eucharistia discrimina, se donando hominibus in epulum: Nam se exposuit, ut putarent homines Deum non esse, quem manducabant.

Honor Christi periculo expositus.

682. Postquam Deus supplicio universalis inundationis terram obruit,

obruit, potestatem fecit Noe, & ejus liberis, ut alerentur quibuscunque animantibus antea vetitis: *Omne quod movetur, & vivit, erit nobis in cibum.* Si diluvium fuit supplicium illatum hominibus, ut compesceret appetitus, ac præcipuè gulæ ingluviem frænaret, cur permittit Deus libertatem & licentiam edendi voluptuosius, quando videbatur necessarium præceptum abstinentiæ? Prævidit Deus homines decursu temporum brutis animantibus divinum cultum impensuros, atque adeo ut tantam interciperet & comprimeret idololatriam, permisit esum illorum, quasi maneret perspicua insania adorare edulium tanquam Deum. Hac censura Romanus Orator carpsit tales idololatras: *Ecquem tam amentem esse putas, qui illud, quod vescatur, Deum credat esse.* Notabilis excessus amoris Christi, suam hominibus carnem dare in esum, quin vereretur stultorum ac infidelium opinionem, qua in illius dedecus negare illi poterant divinitatem. Honores divinos Israelitæ impendunt vitulo, cum hic sit brutis animantibus tardior, sed ille, quem brutalis tardat amor, & excæcat affectus, ipsos etiam defectus reputat excellentias. Incensus Moyses zelo confestim abominabilem vitulum redegit in pulverem, quem aqua dilutum dedit Israelitis potandum: *Sparsit in aquam, & dedit ex eis potum filiis Israel.* Diserta actio, ita comminuere idolum, ut ne vestigium quidem vitæ superesset: at potandum dare ipsismet adoratoribus, videtur dolum potiùs suum illis intimare, quàm destruere. Non ita: fuit satis efficax Moysis industria, ut Hebræi contemnerent idolum, eique denegarent adorationem, & cultum. Voluit Moyses petatione illa omnem prorsus abolere idololatriam, sic perspicuè ostendens rem potabilem omni cultu & adoratione indignam esse. Et Christus ex amore suam in Eucharistia authoritatem contemptui exposuit, se dans hominibus in potum & esum: quia in immenso munere liberalitatis, amor illius sine mensura excessit.

Esus animalium permissus. Gen. 9.

Adoratio epularum insana. Cic. de nat. Deor.

Vitulus adoratus.

Exod. 32.

Idolum datur potandum.

§. SECUNDUS.

In sacramento Eucharistiæ nobis donavit Christus sapientiam, & similitudinem.

683. Non poterat amor Christi largiùs in nos effundi, quam una

Largitas Christi in Eucharistia. unà cum sapientia suam nobis impendendo similitudinem. Neque enim Christus plus hominibus dare, neque homines tantum erga Deum mereri poterant. *Exivit sanguis & aqua.* Sanguis est in sa-
Joan. 19. cramento : aqua sapientiæ symbolum est : *Aqua sapientiæ salutaris*
Eccl. 15. *potavit illos.* Quodnam mysterium est sapientiam cum sacramento
Eucharistia dat sapientiam. conjungi? In hoc consistit mysterium, quod Eucharistia sit fons
Prov. 9. sapientiæ: *Sapientia ædificavit sibi domum , & proposuit mensam.* Quid? excitat gymnasium , quando erigit mensam: *Proposuit meusam?* Convocat ignorantes, quibus loquatur: *Insipientibus locuta est?* discumbendo, & manducando ad mensam addiscitur? Ita: quia est mensa Eucharistiæ, quam Rex sapiens appellavit panem in-
Eccl. 15. tellectus: *Cibabit illum pane vitæ & intellectus.* Est panis Eucharisticus panis mentis , quia illo refecti homines mentis compotes fiunt. Inveniet in illo voluntas saporem, sed mens invenit sapien-
Panis ad caput Eliæ quid? tiam : voluntati valde sapidus est , sed cum illo mens valde sapit. Ad caput dormientis Eliæ posuit Angelus è cælo allatum panem :
3 Reg. 18. *Et ecce ad caput ejus subcinericius panis.* Cur ad caput , & non potius
Intellectus illuminatio per Eucharistiam. ad os , utpote manducandum? Quia panis Eucharisticus, cujus ille figura erat, non paratur ad alimentum corporis, sed ad illu-
Ezech. 1. strationem mentis. Vidit Ezechiel Deum mystico invectum curru, quem trahebant quatuor animalia, scilicet vitulus, leo, aquila, & homo. Dignum est animadversione , quod cum postea repeteret propheta visionem, ait vitulum conversum esse in cheru-
Ezech. 10. binum: *Facies una facies Cherubim.* Et ad tollendum dubium, esset ne idem, an diversum animal, quod antea viderat, disertis verbis asserit esse idem : *Ipsum est animal quod videram juxta fluvium Chobar.* Mirabilis transformatio! Perdidit modò cornuum acu-
Sacerdotii symbolum vitulus. men , qui acuta gerebat cornua? Multa in hoc mysteria explorarunt ingenia : videamus an detegere possimus aliquod novum. Prior visio fuit juxta fluvium, hæc posterior in templo , ubi vitulus est symbolum sacerdotii, per quod Deus nobis proximè communicatur in sacrificio altaris. Mirum igitur non est quod vitulus transformetur in Cherubinum , atque adeo ex animali rudi & crasso transeat in spiritum antonomasticè scientem atque intelligentem, qualis Cherubinus est intra templum serviens altari, & proximè Deum participans in Sacramento Eucharistico.

684. Cum

684. Cum Christus in Eucharistia nobis impendat sapientiam, etiam nobis suam similitudinem largitur: & esse hominem Deo similem, est major excellentia hominis, & major largitas Dei. Ingressu arcæ (sacrarii, ubi religiosè servabatur manna) in castra Israelitarum, ingressus metus invasit Philistheos: *Timuerunt Philisthei dicentes: quis nos salvabit de manu Deorum istorum sublimium,* Terrore perturbati videntur delirare. Causa timoris fuerat unus adveniens Deus: *Venit Deus in castra.* Cur modò illis apparent multi Dii? *De manu Deorum sublimium.* Quomodò à principio unicus Deus: in plures multiplicatur? Ingens novitas meo judicio. Quando Deus ingreditur castra Israelitarum, fatentur Philisthei unum Deum, utpote re ipsa talem: quando verò considerant Deum Israelitarum hospitio exceptum, Deum veluti in plures multiplicatum aspiciunt. Tam proprium est Dei in sacramento Eucharistiæ communicare multiplicem sui similitudinem recipientibus, ut satis fuerit manna illius figura, dum in arca custoditur, & ab Israelitis recipitur, ut omnes veluti Dii apparerent.

Eucharistia dat similitudinem Dei.

1 Reg. 4.

Similitudo Dei ex sacramento altaris.

685. *Dedit eis signum dicens: quemcunque osculatus fuero, ipse est.* Si Christus Hebræis omnibus notissimus erat, tum propter miracula quæ edebat, tum propter doctrinam, quam inculcabat, & multa alia, quæ impendebat bona, cur in horto opus fuit signo, ut innotesceret? Dicam pro meo captu. Christus assistebat in horto inter discipulos, quibus paulo antea suppeditaverat Eucharistiam in cœnaculo: propterea evaserant discipuli Christo adeo similes, ut opus foret signo, ne æquivocarentur aspectus. Tam similes Deo redduntur homines, quando se illis Deus epulandum præbet, ut cum sint diversi personis, appareant veluti iidem divinitate. Expediam me unica interrogatione. Quando cæpit Deus esse, & dici homo? Per incarnationem, quando tunc homo cæpit esse in Deo. Quæro ulteriùs, quando poterit dici homo Deus? Respondeo, quòd quando Deus fuerit in homine: nam si Deus est homo, quando homo est in Deo, consequens est, ut homo sit Deus, quando Deus fuerit in homine: cum verò per Eucharistiam Deus sit in homine: *Et ego in eo.* Per eam dici poterit suo modo hominem esse Deum. Incarnationi debemus Deum ita deprimi, ut ad assumendam nostram humanitatem descenderit:

Christo nos similimos reddit Eucharistia.

Matt. 26.

Joan. 6.

Eucariſtiæ debemus, hominem ita extolli, ut evectus ad ipſum Deum aſcenderit. In myſterio incarnationis evaſit Deus homo per unionem perſonalem, in myſterio Euchariſtiæ evaſit homo quaſi alter Deus per unionem Sacramentalem. Proh magna Chriſti amoris largitas! Sic nobis Chriſtus dedit ſimilitudinem Dei, quæ eſt major excellentia hominis. Fuit amor immenſe liberalis, quia fuit immenſe excedens.

§. TERTIA.

Sacramentum Euchariſtiæ fuit maximum donum, & exceſſus.

Euchariſtia ſummum donum.

686. Tria ſunt quæ donum majoris æſtimationis reddunt, ſcilicet pretium rei donatæ, voluntas qua donatur, & finis propter quem impenditur: his tribus Sacramentum Euchariſtiæ reliqua exceſſit beneficia. Exceſſit pretio, quia in reliquis myſteriis nobis donavit Chriſtus humanitatem, at in Euchariſtia humanitatem pariter & divinitatem. Exceſſit affectu, quia ſe dedit hominibus ea opportunitate & tempore, quo ſe homines ingratos exhibuerunt: *In qua nocte tradebatur.* Exceſſit fine, quia per *Eucharistiam* voluit ſe intimare hominibus, vel ita ſe illis intimum reddere, ut mirabili quadam, & reciproca unione Chriſtus & homines idem forent. *In me manet, & ego in illo.*

1 Cor. 11.

Joan 6.

Donum Euchariſtiæ majus dono crucis.

Ad Philip. 2.

Amor liberalis.

687. Fuit donum ſummum, quia plus dedit Chriſtus in Sacramento, quàm in cruce. In cruce dedit ex obedientia, in Sacramento dedit ex amore: in cruce veluti compulſus: *Factus obediens uſque ad mortem.* In *Eucharistia* flagrans amore: & plus donat qui dat tanquam amans quàm qui dat tanquam obediens. *Effudit* Magdalena ad pedes Chriſti vas unguenti pretioſi, & Dominus hanc largitatem ita extulit, ut famam illius famæ Euangelii æquaverit: *Ubicunque prædicatum fuerit hoc Euangelium, dicetur & quod hoc fecit in memoriam ejus.* Scimus hominem quendam ſuum dediſſe cænaculum, ut Chriſtus cum diſcipulis celebraret Paſcha, & non legimus ſimili præmio donatum, laude ve ſublatum fuiſſe. Quænam ratio diſcriminis, cur Magdalena propter effuſum oleum ita celebretur, & homo ille propter ſuam impenſam domum ad tantum Sa-

Matth. 26.

tum Sacramentum instituendum non applaudatur? Magdalena dedit sponte ex effuso ac liberali amore, homo ille dedit veluti compulsus ex injuncto præcepto: *Magister dicit, tempus meum prope est, apud te facio Pascha.* Alterum donum fuit ex amore, alterum ex obedientia, & semper plus arrident, ac pluris fiunt dona amoris. *Dona amoris pluris fiunt.* *Matth. 26.*

688. Fuit Eucharistia maximum donum, & maximus excessus: maximum donum, quia in hoc Sacramento se Christus totum & integrum dedit: maximus excessus, quia magnitudo excessus non tam consistit in dando, quàm in modo dandi: dare & statim abesse, non est valde magnus amor: dare, & manere est inter omnes excessus maximus. Jacob sustinuit fraudem Labani, & iterum, quin abiret, servivit in eadem domo septem annis, ne abesset Racheli. Quia si absens diligeret, certè amando pateretur, sed non excederet: excessus igitur consistit in patiendo simul & manendo. Nam amare & abire, excessus non est, sed remedium excessus, quamvis sit amor: nam legitimus excessus est continuare amorem non dividendo præsentias. Qui abest, præfert causam absentiæ, vel talem absentiam amori, & non è contra amorem absentiæ, & amor qui non præfertur, non excedit. Quando socer Sansonis vidit eum è domo abeuntem, filiam suam alteri viro tradidit, & quando Sanson reversus est, ei pro causa assignavit absentiam, quasi ex discessu odisset. *Putavi quod odisses eam, & ideo tradidi illam amico tuo.* Ex data absentia subintulit dari odium, quia verus amor absentiam non patitur. *Eucharistia donum maximum.* *Absentia minuit amorem.* *Gen. 29.* *Jud. 16.*

689. At si amor Christi tot subivit, ac sustinuit tormenta, ut proderet, ac probaret excessum, cur non passus fuit absentiam, quæ amanti tormentum summum est? Voluit Christus pati mortem pro hominibus: cur igitur pati noluit absentiam, quæ morte ipsa durior & acerbior est? In morte est hoc malum, quod dividat amantes, sed est hoc bonum, quod secum afferat doloris remedium: nam post mortem sentiri nequeunt desideria ex discessu: siquidem finita vita tollitur occasio dolendi. At absentia continet malum mortis, quod est dividere, & non habet bonum mortis, quod est privare sensu doloris: nam adhuc super est vita, ut continuetur dolor, quem acerbissimum discessus parit. Idcircò com- *Absentiæ impatiens amor.*

Sap. 2. paratur amor morti & inferno: *Fortis est ut mors dilectio: dura sicut infernus æmulatio.* Quia in inferno datur pati, & non mori: qui autem amat, quandiu durat absentia, semper patiendo vivit.

Absentia est mors amantis. Joan. 8. 690. Dixit Pharisæis Christus se ab illis discedere, & Pharisæi subintulerunt velle Christum sibi mortem conscisere: *Nunquid interficiet semet ipsum.* Judicarunt Christo sic amanti idem esse discedere atque mori: siquidem non stat minoris absentia quàm morte. Denunciavit Christus mortem violentam Petro, seu martyrium, rogavit tunc Petrus quid Joanni dilecto eventurum? Respondit Dominus forte se velle, ut sic vivens maneret. Si Christus Petro martyrium prædicit, & Joannes martyr futurus est, ex ipsius *Martyrium est absentia.* Christi oraculo, *Calicem meum bibetis*, ubi est martyrium Joannis? In absentia Christi: uterque futurus erat martyr, Petrus moriendo, Joannes vivendo: & certè majus martyrium est dolor absentiæ, quàm mortis. In cruce obiit Christus absque alia violentia quàm inclinatione capitis: *Inclinato capite emisit spiritum:* In horto tamen discessum à discipulis ita acerbè tulit, ac si per vim avelleretur: *Avulsus est ab eis*, & in lethalem incidit agone: *Factus in agonia* Si igitur tantum doluit de brevi discessu quid esset de longa absentia? procul dubio foret mors violenta, & martyrium prorogatum. Quæro tamen, si Christus voluit perferre omnia tormenta propter homines, cur noluit ferre durum tormentum absentiæ?

Amoris mors est absentia. 691. Maximus amoris excessus est perseverare in absentia. Nullus fere amor est, qui rei amatæ præsentia destitutus non expiret: cum enim vivat, nutriaturque ex correspondentia, ut duret, re amata non distante opus est. Igitur amorem vivere in absentia, est Cant. 2. summa strenuitas, de qua amor jactari posset. *Adjuro vos filiæ Hierusalem si inveneritis dilectum, ut nuncietis ei, quia amore langueo.* Nonne foret satiùs viam arripere, & dilectum quærere, ut sic posset laborem itineris inter obsequia referre? Nullum esse poterat majus obsequium, & majus ardentis amoris indicium, quàm in absentia servare amorem. Cur igitur noluit Christus hunc operari excessum, ut in absentia sustineret pœnas amoris?

Absentias odit Christi amor. 692. Propterea Christi amor odit absentiam, quia illius industria collocata fuit in eo, quod moreretur, ut nos illo frueremur. Nullus amor excessivè magnus est, nisi amans moriatur: item nul-

lus

lus amor verus est, nisi vivat præsens, ut amante fruatur amatus. Instituit Christus Eucharisticum Sacramentum inter umbras mortis, & veritates vitæ, ut sic nec deesset felicitati nostræ, ut eo frueremur, nec suo honori moriendi. Habuit honorem mortis, & fruitionem vitæ, ita ut mors sua foret, nostra fruitio. *Vidit Joannes in Apocalypsi Agnum stantem tanquam occisum.* Hic agnus accipiebat librum de manu sedentis in throno: *Et venit, & accepit de dextera sedentis in throno librum.* Si agnus mortuus est, quomodò obit actiones viventis, quomodò se vividum ostentat stando & gradiendo? Multum distat inter mortem & vitam agni: cum verò repræsentetur Sacramento obvolutus per amorem, necesse est quòd mors & vita conjungantur, ut nempe excessu mortis satisfaciat amori, & præsentia vitæ satisfaciat amato. Ad quodnam remedium est annactere vitam morti? Quia dum ille moritur, habet excessus honorem, dum ille vivit, habemus nos felicitatem: scilicet illi habet mori pro nobis, nos habemus frui illo. Non potest amor ultra progredi, quia moritur: non cessat ab amando, quia vivit: amoris dedecus foret, non mori: infelicitas nostra foret, non durare: non igitur in totum discedit, ut semper perseveret beneficium.

Vita & amor in Eucharistia. *Apoc. 5.*

Beneficii permanentia admirabilis.

693. Morte sua Christus remedium nobis, Sacramento remedium adhibuit absentiæ: quia Christo tormentum non erat pro hominibus mori, erat tamen pluspuàm tormentum absentem ab hominibus abesse. *Ut transeat ex hoc mundo ad Patrem.* Si Christus priùs agonem mortis subivit quàm transisset ad Patrem, ut potiretur cælesti gaudio, cur Euangelista faciens mentionem de discessu, mortem præterit silentio? Quia nobis voluit significare Christo fuisse molestius, acerbiusque à suis discedere, quàm mortem subire: quia amantem longè plus torquent rigores absentiæ, quàm tormenta mortis. Ut Apostolus suum probaret, & exaggeraret amorem erga Philippenses, illis scribit se promptum paratumque esse diutius vivere pro illis: *Permanere autem in carne, necessarium propter vos.* Novus modus testandi amorem? Si Paulus diceret se paratum esse mori pro illis, amorem ostenderet: at dicens se paratum esse pro illis vitam prorogare, quemnam exhibet amorem? Sic Apostolus locutus est, quia cum pro comperto ha-

Absentia tormentum durissimum. *Joan. 13.*

Ad Philip. 1.

beret idem fore mori, ac ſtatim frui conſpectu Chriſti, quem ſuper omnes res creatas diligebat, eodem gradu mortem, atque Chriſti præſentiam appetebat. Cum igitur Paulus viveret abſens à Chriſto dilecto, ſolum poterat exponere ſuum amorem Philippenſibus prorogatione vita, & non acceleratione mortis. Nam morte finiebatur abſentia, qua vivebat mors: abſentia enim continet majus malum mortis, qui eſt diſceſſus, & majorem dolorem vitæ, quæ ſunt deſideria. Mors eſt malum cum fine: in abſentia mors neſcit finem.

Deſideria.

694. In morte Chriſti concurrerunt omnes exceſſus amoris infinitè exceſſivi, nempe exceſſus, ut moreretur pro hominibus, ipſorum manibus, & injuriis deturpatus: exceſſus, ut maneret cum hominibus in Sacramento, ne illis abeſſet: exceſſus, ut manens in Sacramento pro remedio hominum, ſentiret cum morte illorum abſentiam: ſiquidem certum eſt, triduo, quo Chriſti corpus ſepultum manſit, Chriſtum abfuiſſe hominibus, cum eum mors privaret exiſtentia & præſentia: Quòd ſi in Euchariſtia adeſt hominibus, ita præſens eſt, ut careat uſu & exercitio ſenſuum: nam ibi ita comporaliter præſens eſt, ut ſicut nos illum nec de potentia abſoluta videre poſſumus, ita nec ille de potentia ordinaria poſſit nos videre oculis corporeis. Manſit igitur in Sacramento ad noſtrum remedium, & obduxit ſe Sacramento ad exceſſum ſuum. Fuit exceſſus ſuus, quia non videre in præſentia, & non videre in abſentia, quanvis ſit eadem privatio, non eſt idem dolor. Eſſe abſentem & non videre, eſt pati abſentiam in abſentia: at non videre & eſſe præſentem, eſt pati abſentiam in præſentia. Quod ſi hæc in verbis contradictio eſt, quæ violentia erit in voluntate? Sed loquimur, ut dicta ſano modo applicentur: ſcimus enim Chriſtum in ſtatu immortalitatis neque ullum dolorem, neque ullam violentiam pati. Abſalon exiſtimavit minorem eſſe dolorem mori, quàm præſentem carere aſpectu patris Davidis. Item Philiſthei crediderunt durius eſſe privare Sanſonem oculis quàm vita: quia ſic in præſentia ſuæ Dalilæ eſſet illi vita acerbior ipſa morte. Si enim dolor abſentiæ eſt durior morte, habere præſentiam cum incommodis & moleſtiis abſentiæ eſt geminatus dolor: quia eſt ſimul privationem aſpectus, & negationem præſentiæ ſentire.

Amoris exceſſus in Euchariſtia.

695. Voluit

695 Voluit manere Christus in Sacramento vivus in nostrum remedium, & ne diceretur unquam mortuus suus amor: solet enim mori amor in absentia, etiam quando vivit amans. Discessit Christus à discipulis in horto, & satis fuit trium horarum absentia, ut illorum moreretur amor: *Invenit eos dormientes.* Dormierunt sponsæ, & somnus lethalis fuit: cum enim plurimum diligerent sponsum, & ejus absentia longa foret, illis lethum inferre debuit. Consuluit semper Deus tantum honori sui amoris, ut cum Spiritus sanctus essentialiter sit amor, veniret Verbum æternum, & non Spiritus Sanctus pro redimendis hominibus, ne unquam dici posset (sicut dicitur de Verbo æterno) quòd mortuus fuisset divinus amor. Dixit Christus Petro, quando hic interrogavit de Joanne, se forte velle eum manere, & discipuli interpretati sunt non moriturum: *Discipulus ille non moritur.* Quasi dicerent, non moriemur, ille non: quia ut Joannes excederet in amore, debuit in amando esse immortalis.

Amor vivus in absentia.

Matth. 26.

Absentia occidit amorem.

Amor semper vivit

Joan. 21.

696. Mortuus fuit Christus pro nostro remedio: sed in Eucharistico Sacramento mansit, ut nos diligeret: & fuit donum adeo magnum, & pretiosum, ut nec homines à Christo aliud majus possent obtinere, nec Christus aliud majus hominibus posset impendere. Nam si humilitate fuit amor profundus; liberalitate patuit immensus. Ut largitas foret perfecta, industriùs providit, ut esset perpetua: magnitudo enim beneficii sumitur tum ab excellentia doni, tum ex durationis perpetuitate. Quodnam majus beneficium Incarnatione? In ea quod Verbum semel sibi univit, perpetuò unitum manebit: *Quod semel assumpsit, nunquam dimisit.* Voluit commendare magnitudinem liberalitatis, & æternavit beneficium: ita ut hac ratione maneret divinus amor profundissimè humilis, & infinitè liberalis: humilis, dum se Christus deprimeret tanquam homo: liberalis, dum perpetuaret beneficium tanquam Deus. Quia in immenso largitatis patuit Christi amoris excessus.

Eucharistia quale donum.

Beneficii perpetuitas unde.

CAPUT

CAPUT IX.

Liberalitati divini amoris correſpondit humana ingratitudo odio.

§. PRIMUS.

Quò majus eſt beneficium, eò lethalius odium.

Liberalitas amoris Chriſti.

697. AB æternitate ſe exhibuit liberalem erga homines Chriſti amor: nam ab æternitate homines Deus dilexit, ut pro illis ſe daret & moreretur. At pro tantę largitatis retributione quid accepit ab hominibus Chriſtus, & ejus amor? Injurias, quouſque moreretur ſaturatus opprobriis inter duos latrones. Tam largus fuit Chriſtus in ſe impendendo pro ſalute hominum, ut omnes liberalitatis metas exceſſerit: nam largitus eſt humanitatem inter iniquos cruci affixus: humanitatem & divinitatem in Euchariſtia ſub ſpeciebus panis & vini. Maxima inter homines charitas eſt vitam ponere pro amicis. *Majorem charitatem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* Chriſtus exceſſit ponendo vitam ſuam pro amicis & inimicis, ſemel in cruce, pluries in Sacramento: quòd verò exiſtat tantum donandi, & tam parum merendi, videtur exceſſus liberalitatis. Dare & perdere, nonnullis accidit, ſicut Davidi erga Saulem: at dare cum certitudine perdendi, quin à donando ceſſetur, ſicut olim Chriſtus geſſit, & adhuc gerit, omnino peculiaris Chriſti actio eſt. Hoc Chriſtus erga nos gerit: quod autem nos gerimus correſpondentes eſt ſolvere ingratitudine noſtri odii liberalitatem ſui amoris.

Charitas Chriſti.

Joan. 15.

Miracula ex liberalitate.

698. Capit Chriſtus ſuam prodere largitatem in numeris miraculis, quæ patravit in hominum remedium: & homines compenſarunt miracula odio, largitatem ingratitudine. Obtulerunt Domino Judæi paralyticum in Synagoga Chapharnau; & ubi primùm aſpexere ſanum perſpicuo miraculo, egreſſi Phariſæi Synagoga iniere conſilium, ut patrati miraculi authorem occiderent. *Phariſæi conſilium faciebant adverſus eum.* Quid? ſi illum miran-

Matth. 12.

mirantur in Synagoga ob doctrinam, & miracula: si prodigiosus est in se exhibendo liberalem, cur hoc nomine illum homines conantur extinguere? Quia erant ingrati, in quibus proinde odium crescit beneficiis: & ideo quò beneficium majus est, eò lethalius odium. *Ingratitudo crescit favoribus.*

699. In templo patravit Christus Dominus stupendum miraculum circa dæmonium mutum, & Pharisæi statim de eodem cæperunt Dominum calumniari: *In nomine Beelzebuth Principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Si dæmonium cedit potestati, cur Pharisæi eadem potestate deveniunt ad calumniam? Quia invidia simul, & odio flagrant, & odium invidorum superat odium dæmoniorum: siquidem quandò odium dæmoniorum extinguitur, odium Pharisæorum accenditur: *In principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Probè noverant Pharisæi miracula patrari esse opus soli immensæ Dei potentiæ reservatum, utpote altioris ordinis, & potestatis naturam excedentis, quæ proinde in dæmonium cadere nequibat: cum tamen ingrati essent, & beneficium magnum, potiùs voluerunt fatei dæmonium omnipotentem, quàm Christum miracula patrantem: non quòd agnoscerent in dæmonio omnipotentiam, qua carebat, sed ut negarent Christo obligationem, quam debebant. Proh quàm cæcum est ingratorum odium! Eò devenit insaniæ, ut fateatur obligationes quas non habet, ut neget quas habet. At quid sperandum est de cæcitate odii, quando hoc ab ingratitudine progignitur? Cæca est ingratitudo, cæcum est odium: quia mater exoculata non potuit parere, nisi exoculatum filium. *Luc. 11. Pharisæi pejores dæmoniis.* *Odium cæcum ex ingratitudine.*

§. SECUNDUS.

In tribunali ingratitudinis, excessus beneficiorum sunt scandala, & miracula sunt crimina.

700. DEfixi admiratione Pharisæi propter miraculum, quod Christus edidit in cæco nativitatis, illud vocarunt ad strictum, satisque minutum examen, & veritate manifestè deprehensa, conceperunt adeo lethale odium in Christum, ut dicerent cæco gratias habendas esse soli Deo, & non tali homini, quem noverant peccatorem: *Da gloriam Deo, nos scimus quia hic homo peccator* *Odium ingratorum. Lethale.* *Joan. 9.*

tor est. Perversa contradictioex odio Tartareo! Si approbant miraculum tanquam Dei donum, quomodò judicant peccatorem eum qui patrat miraculum? Ex omnipotentia, quæ peculiariter Dei est, miracula solum fieri possunt. Peccatorem Dominum appellarunt Pharisæi, utpote invidi & hostes: nam idem miraculum quod cæcum illuminavit, obcæcavit Judæos invidia. Postquam plurima edidit Christus miracula, concluſit: *Et beatus qui non fuerit scandalizatus in me*. Sola peccata afferre possunt scandala: ecquid miracula sunt peccata? beneficia sunt delicta? In se absque ullo crimine miracula sunt & beneficia: in odio ingratorum & invidorum sunt delicta scandalosa: quia in tribunali invidorum virtutes damnantur ut scelera, beneficiorum excessus, ut scandala.

Beneficia & miracula sunt scandala apud ingratos. Luc. 7.

701. Quærit Nicodemus Christum, cui ait, miraculis, quæ patrabat, manifestari filium Dei, cum ea ad solitus Dei potentiam spectarent. *Scimus quia à Deo veniſti Magiſter: nemo enim poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo*. Nicodemus erat Pharisæus & ex Christi miraculis, ejus divinitatem cognovit: cur igitur alii Pharisæi ex iisdem miraculis Christum esse peccatorem intulerunt? *Nos scimus, quia hic homo peccator est*. Quia Nicodemus videbat Christi miracula puris oculis, reliqui obliquis, & odio infectis. Qui odio est obcæcatus, nec potest res aspicere ut sunt, nec judicare, ut merentur. Solus animus tranquillus, omnique pravo affectu vacuus rectè judicat: nam, si datur immoderata passio in animo, est in ratione cæcitas. Res in tribunali nostræ mentis proponuntur indutæ affectibus nostræ voluntatis, & hæc si præcipiti odio, invidia, aliisque fertur passionibus, instar Pharisæorum decernit Christum peccatorem: *Nos scimus quia hic homo peccator est*: & statuit Simonem Magum, justum: *Hic est virtus quæ vocatur magna*. Quid? peccatorem Christum miraculis conspicuum manifestis, & Simonem Magum justum, fraudibus deprehensum evidentibus? Erravit judicium passionem sequens: & certè quoties voluntas judicat, à vero deflectunt resolutiones.

Joan. 2. Odium excæcat.

Passio excæcat.

Judicium errat quando judicat voluntas. Act. 8.

702. Revocat in vitam Christus Lazarum quatriduo mortuum mirabilibus circunstantiis, nam miraculum edidit in conspectu Judæorum qui venerant in Bethaniam, ut Lazari sorores consolarentur:

Lazari resurrectio mirabilis. Joan. 11.

rentur: gratias Deo parenti egit, quando juſſit lapidem ſepulchri evolvi, & Lazarum ſurgere, prout erat ſindone involutus, & ligaminibus obſtrictus. Et cum Judæi ex tali miraculo cognito debuerint Chriſtum accipere, & colere ut redemptorem mundi, conſilium inierunt, in quo deliberarunt oportere Chriſtum vita privari, eo quòd Lazaro vitam dederit evidenti illo miraculo. *Moriatur homo.* Animadverto conſiliariorum contrarietatem in hac deliberatione. In conſilio inito ſuper cæco illuminato dixerant *Joan. 9.* Chriſtum eſſe peccatorem, cur modò in conſilio Caiphæ vera edentem miracula judicant? *Multa ſigna facit.* Quid? jam miracula cen- *Joan. 11.* ſentur peccata, & quæ hactenus erant peccata, vertuntur in miracula? Implicabantur termini, peccabant reſolutiones: quia ubi dominantur paſſiones, præſidente invidia, & conſulente odio, deviat à vero omnis deliberatio, implicitis, atque in ſemetipſos pugnantibus terminorum labyrinthis.

§. TERTIUS.

Odium ingratitudinis Judaicæ fuit æquè crudele atque inſanum.

703. Conſilium paſſione obcæcatum adeo inſanum eſt, ut Ju- *Miracula cenſentur crimina à Judæis. Joan. 11.* dæi aſſignaverint pro cauſa interficiendi Chriſtum, quòd multa ederet miracula: *Multa ſigna facit.* Culpant miracula, imò inter culpas miracula referunt. Nonne patrare ſigna illa denotabat in Chriſto virtutem inſolitam, imo divinam? Ita: ſed conſiliarii illi malè animati erant, & odio manifeſto contra Chriſtum. *Adverſus Jeſum.* Et odium reputat culpam virtutem illius, quem inſectatur, ſicut amor reputat virtutem culpam illius, quem diligit. Pallium dimiſit Joſeph in manus dominæ ſuæ, quæ ſic contempta amorem vertit in odium, ita ut ſervaret manibus pallium ad probandam fidelitatem, quam ſervaverat viro ſuo Putifar, & audaciam, quam Joſeph in illum commiſerat: *In argumentum fidei re-* *Gen. 39. Joſeph. Caſtus.* *tentum pallium oſtendit marito.* Nonne hoc pallium, pallium eſt ſanctitatis Joſeph? nonne & pallium turpitudinis Ægyptiacæ? illud dimittere fuit exceſſus ſanctitatis Joſeph: illud capere fuit extremum turpitudinis Ægyptiacæ? Cur igitur unum idemque pallium oſtendit in fœmina fidelitatem, in Joſeph proditionem? In

illa virtutem, in Joseph flagitium? Quia illa concepit odium in Joseph, & certa est de amore Putifar erga se ipsam: odium conceptum in Joseph compellit reputare esse culpam in Joseph virtutem heroicam: amor quem erga se agnoscit in Putifar, sibi promittit illum virtutem reputaturum, quod in se manifesta culpa est.

Odii & amoris oculi quales?

Tam diris & infestis oculis videt odium, ut bonum reputet malum: tam blandis & benignis videt amor, ut malum reputet bonum. Quod igitur Pharisæi ex odio res Christi malignis oculis aspiciebant: *Adversus Jesum*: illi vertunt culpæ patrare miracula, & volunt in pœnam spoliare vita. Terribiles ministri reipublicæ Hebrææ! Minus nocerent Christo, si fatentes innocentem, vita privarent; tunc enim corpus sustineret ictus pœnæ, sed non honor ictus culpæ, quam Domino infensissimi hostes per calumniam imposuerant.

Consiliorum perversitas qualis.

704. Causa, quam obtendebant, ut Christum interficerent, fuit edere miracula: finis, quem suo consilio significabant intendere, fuit intercipere adventum Romanorum, conservare suam religionem, & æternare monarchiam. Quàm diabolica consultatio! Volunt extinguere Christum, totius religionis ac boni fontem, zelo religionis ac boni publici? nomine boni volunt patrare tantum malum? Spectantes bonum commune, vulnus infligunt bono privato? Nullum reipublicæ majus esse potest discrimen, quàm quòd ejus ministri ita patrent sua flagitia, & exaturent sua odia, ut conentur suas has pessimas actiones apparere virtutes.

Consilia pessima sient excidium reipublicæ.

705. Unum inter signa certiora excidii & ruinæ cujusdam regni est dari pessima consilia, & pessimos consiliarios, prædictis similes. Prædicit Christus discipulis excidium Jerosolymæ, & inter signa appropinquantis desolationis prænuncia quę assignat, unum est, venturum tempus, quo multorum odium contra ipsos armabitur, & compellet ad tribunalia justitiæ. *Injicient nobis manus trahentes ad Reges & præsides.* At, quę connexio inter Apostolos vexatos, tractosque de tribunali in tribunal, & ruinam Jerosolymę? Naturalis & necessaria, qualis inter causam & effectum. Insectari ministros Christi, exaturari odium, vel pravam cupiditatem nomine justitiæ administrandę, est causa omnino efficax, ut regnum funditùs evertatur, proindeque signum certius illius ruinæ. Non æque civita-

Injustitia est ruina regnorum. Luc. 21.

tes &

tes & provincias vastant bella, atque pessima consilia, & pessimi consultores, ac ministri. Quando acceperitis (inquit Dominus) hostes ingruere, assidereque & oppugnare Jerosolymam, non ideo putetis eversam penitùs esse: *Cum audieritis prælia, non dum statim finis.* Quando videritis vexatos innocentes, tractosque per tribunalia, tunc adesse ruinam & excidium pro comperto habete. Proh quales ministri, qui à justitia opem implorant, ut eandem labefactent! *Consilia mala destruunt.* Luc. 21.

706. Animadverto duplicem ignorantiam Judæorum in proponendo id de quo consultandum erat: alteram rogare de præsenti actione, & non de futura: alteram inquirere rem, quam actualiter faciebant: *Quid facimus.* Quod attinet ad priorem, manifesta ignorantia fuit, siquidem inquirendum erat non de præsenti, sed de futuro: *Quid faciemus.* Consultationes fiunt, ut deliberetur quod faciendum est, & non ut consideretur deliberatum: quod enim actu fit, jam deliberatum & statutum supponitur. Consiliarii, ac ministri vocati ad consultationem, ut sana dent consilia, venire debent quadam indifferentia parati ut eligant ponderatis utrinque rationibus, quod recta mens dictaverit. Venire ad concilium, & tribunal ingredi capta jam deliberatione, non est venire ad consultandum de eo quod eligi debet, sed ad decernendum quod jam deliberatum est: & hujusmodi consultationes ut plurimùm evadunt deviantes à vero. Ratio in promptu est, nam consultare de re eligenda & facienda, est consulere intellectum, ac rationem: consultare de re jam decreta & deliberata est consulere voluntatem determinatam, proindeque consulere passionem: manet igitur perspicuum hujusmodi consultationem à recto & vero aberrare. *Consultatio fieri debet circa futurum.* *Passio nil rectum operatur.*

707. Quàm longè distant prædicta tribunalia à divino tribunali, ubi sola præsidet ratio, & solum quod ratio decernit, executioni mandatur. *Omne judicium dedit Filio.* Cur Pater æternus potestatem judicandi mundum à se dimittit? Item, demittens cur potius personæ Filii, quàm personæ Spiritus Sancti committit? Sanum voluit atque utile nobis præstare documentum. Personæ Patris adscribitur potestas, personæ Filii sapientia, personæ Spiritus S. amor. Unde ait Deus, officium examinandi, & judicandi *Ratio & mens sola in judicando.* Joan. 3.

dicandi causas hominum demandandum est personæ intelligenti, & sapienti, quæ solum mente recta, & sana ratione ducatur: tale judicium, neque potestas, neque amor ingrediatur. Si ad consulendum in judicio vocetur amor & potestas, omissa ratione, certum est quid amor provocabit ad multa rationi dissona, & potestas suadebit non pauciora insolenter patranda.

Ignorantia consultorum. Cavillosa.

708. Priori ignorantia minor non fuit posterior. Interrogant enim consiliarii, ut sibi exponatur res, quam ipsi actu gerunt: *Quid facimus?* Notabilis cæcitas! Fatentur se facere, & interrogant, quasi volentes edoceri de re, quam faciunt? *Quid?* Hactenùs notabam in his consultoribus insipientiam loquendi, quia cum debuerint inire consilia interrogando *quid faciemus?* incipiunt, rogando, *quid facimus?* Modò deprehendo insipientiam ipsius operis. Ipsi fatentur, siquidem interrogant, *quid facimus?* Proh quales consiliarii, qui neque intelligunt quod dicunt, neque quod faciunt! Rationem tam pravę & nocuæ insipientiæ subdit Evangelista, scilicet quòd hujusmodi consultores flagrabant invidia erga Christum tot signa patrantem, & universum mundum ad se trahentem: *Joan. 11.* ☞*Multa signa facit: mundus totus post ipsum abit.* Inierunt consilium, ut nocerent quantum possent. Tales igitur consiliarii flagrantes invidia, & præcipites odio, ita insaniunt, ut ignorent quidquid dicunt, & quidquid faciunt. Ex somniis quæ Joseph suis fratribus narravit, fratres in illum tantum odium conceperunt, ut concilio inter se habito, decreverint vita spoliare: ☞*Mutuò loquebantur: venite, occidamus eum.* Moriatur, & tunc vanitas somniorum patebit. *Tunc apparebit quod ei proderunt somnia sua.* Conciliare non possum horum hominum dicta cum ipsorum intentione & conatibus. Nam sic arguo: vel illi somnia, quæ retulit Joseph, reputant somnia, vel reputant mysteria: si somnia, cur illis fidem habent, & tanti pendunt, ut pro illis frustrandis velint interficere Josephum: si mysteria, quomodò sibi persuadent Josephum vita privatum caritarum esse prospero eventu, quem somnia prænunciant? Nonne Deus poterit ad vitam revocare Josephum, ne somniorum veritas infringatur? Tabescunt invidia, & ideo cæci insaniunt propria dicta, & propria facta ignorantes. Si somnia Josephi reputant somnia, ignorant facta inferentes illi necem: si reputant

Invidi consiliarii. quales.

Somnia Josephi. odio ja Gen. 3. 7.

Invidia cæca & insana.

reputant mysteria, ignorant dicta, dicentes fore, ut somnia vana evaderent. Si igitur invidia cæca & insana est, non mirum quòd consiliarii Pharisæi sic delirent, cum ex invidia molestè ferant Christum tot miracula edentem: *Multa signa facit.*

709. Cæterùm ut pateat manifestiùs quàm illi dicendo & operando desipiant, expendamus seorsim, qualiter illi discurrant, ac decernant. Discursus est, quòd si permittant Christum sic operari, & miracula edere, fore ut Hebræus populus, & universa reipublicæ administratio funditùs intereat: *Venient Romani.* Deliberatio est, occidi Christum, & extingui talem virum, ne pereat regimen, & status politicus in miseram labatur ruinam. Quàm pessimus discursus! quàm insana deliberatio! Quæ tam hebes mens concipiet, & à quo tam fatuo ore proferetur, ruinam minitari rempublicam in qua servetur homo ea præditus authoritate, ut quidquid dixerit, fide definitum evadat: *Omnes credent in eum:* ea validus potentia, ut pro libito possit quæcunque edere miracula: *Multa signa facit.* Sic in dicendo patuit insscitia.

Discursus Pharisæorum, qualis?

Ignorantia Judæorum.

710. Quænam deliberatio? Privetur vita Christus, extinguatur talis homo, ne regimen nostrum pereat, ne politicus noster corruat status. Proh insana, & à vero aberrans deliberatio! Nonne hic manifestus in operando error? A Samuele Hebræi postularunt Regem, ut ipsorum respublica servaretur incolumis: *Constitue nobis Regem.* Et in hac consultatione se perituros dicunt, si Christum habeant Regem: *Et non tota gens pereat.* Fatentur se per hominem Regem servandos, & decernunt se sub Rege, qui Deus & homo est, perdendos. Barbara resolutio gentis ingratæ, & invidæ! Deliberatio stulta, ex qua pullulavit Hebræis interitus. *Sedebunt filii Israel sine Rege, & sine Principe, & sine sacrificio, & sine altari.* Pessimi consiliarii sunt ingratitudo & invidia.

Stultitia Hebræorum.

Respublica sub Rege manet. 1 *Reg.* 8. *Joan.* 11. *Ose.* 3.

711 Quæro: nonne consultores, seu magistratus isti conveniunt, ut sententiam ferant in causa Christi? Ita. Cur igitur solum respiciunt Christi personam, *Hic homo*, & non Christi causam? Cur ad judicandum, oculos non in causam, sed in personam conjiciunt? En manifestus error, in quem hodie frequenter incidunt consultores & judices. Ministri non de persona, sed de causa judicium proferre debent: non scrutari quisnam scelus commiserit,

Causa respicienda est, non persona à magistratibus.

misserit, sed quodnam scelus commissum fuerit? Injungit Deus Moysi ut eligat viros ad regimen populi, eique assignat dotes, quibus ad regendum præditi esse debent, nempe ut sint sapientes, timentes Deum, veritatis amantes, & ante omnia ut insectentur vitia: *Provide de omni plebe viros sapientes, timentes Dominum, in quibus sit veritas & qui oderint avaritiam.* Cur non avaros, sed avaritiam insectari debent? Quia insectando avaros persequuntur personam: insectando avaritiam, persequuntur vitium: & Deus vult quòd sui ministri culpam, & non personam judicent: at ministri invidi, quales Judæi, sicut nesciunt quod dicunt, ita ignorant quod operantur.

Exod. 18.

§. QUARTUS.

Ubi ardet odium, & viget dependentia, sanum consilium dari nequit.

Dependentia qualis pestis consiliorum.

712. Vidimus hactenus Judæos ardentes odio contra Christum in concilio Caiphæ: videbimus modò qualiter odio dependentia adjecta fuerit. Differebant inter se pro capiendo consilio Pharisæi: si huic homini non intulerimus necem, gravissimum nobis inferemus nocumentum: quia Romani nos ab officiis & dignitatibus nostris dimovebunt, erimusque omnibus despicatui. Illum igitur vita privemus, ut nos incolumes atque illæsi servemur in nostro regimine. En quædam omnium pestis maxima in regnis! Ministri qui juxta suam dependentiam res administrant: ministri qui oculos in privatum commodum solum conjiciunt, idque publicis rebus anteponunt, necesse est ita gubernent, ut è suo regimine mille iniquitates & calamitates eveniant. Duos præsides constituit. Deus ad gubernationem mundi sublunaris, nempe Solem *ut præesset diei.* Et Lunam, *ut præesset nocti.* Si rectè animadvertimus, tempus quo plura patrantur scelera, nocturnum est, non diurnum: quanvis enim per diem multa interdum committantur flagitia, id solet accidere non tam vitio temporis, quàm nequitia hominum. Tempus nocturnum sceleribus opportunum est, ipsaq; tenebris & silentio involvens frequenter impunita occultat. Unde hæc disparitas? Paucis exponam. Solaris splendor, qui Solis regimen

[*Gen.* 1. 16.

gimen est, à nullo alio, nisi à Deo pendet: solus Deus est qui lucem omnem soli communicat: lunaris splendor, qui Lunæ regimen est, pendet à Sole: nam Sol communicat splendorem Ludæ: majora igitur patrantur scelera in regimine magis dependenti. Magistratus, vel quicunque regius minister instar solis à solo Deo pendere debet: si ad splendendum, & splendores conservandum pendeat à creatura instar Lunæ à Sole pendentis, & ab illo splendorem habentis, pro comperto habeo illius regimen multis opportunum, & obnoxium fore delictis. *Magistratus esse debet independens.*

713. Decreverunt Judæi Christum vita privare, eò quòd ille ad vitam revocasset Lazarum: *Moriatur homo.* Certè deliberatio nequior excogitari potest, quàm punire occisione illum qui impendit resurrectionem: est enim majori malo compensare majus bonum. Qua in lege naturali, vel positiva invenerunt Judæi capitale supplicium infligendum illi qui vitam daret? Lex rationi consona præcipit, ut occidatur qui occidit: æquum enim est, ut justè sustineat idem malum, quod injustè intulit. At decernere pœnam mortis illi qui plurimis vitam dedit, in solo tribunali Caiphæ reperiri potuit. Nam concilium in quo furor consiliarius est, & livor præses, homicidium reputatur justitia, resurrectio delictum: *Ab ipso ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.* *Tribunalis. Judæorum iniquitas. Joan. 11.* *Homicidium reputatur à Judæis justitia.*

714. Miracula quæ in populo suo Christus edidit pro remedio hominum, longè excedunt reliqua omnia, quæ prophetæ ac sancti ediderunt, tum numero, tum qualitate, tum authoritate. Numero, quia ipsam aritmethicam vicerunt: qualitate, quia fuerunt supra omnem stuporem: authoritate, quia reliquorum sanctorum miracula non edebantur propria virtute & authoritate, sed invocatione Dei totam vim impendentis, ut illorum omnium Deus ipse author foret: at Christus edebat miracula propria virtute & authoritate, quæ est Parentis æterni, cum quo eandem naturam & potestatem vendicat. Tam efficax in operando erat Christus, ut solo suæ voluntatis nutu & imperio ablegaret dæmones, placaret tempestates, suscitaret mortuos, & reliqua ederet prodigia. Cur igitur statuunt Judæi propter miracula inferre mortem illi, *Miracula Christi efficacia.* *Ingratitudo Judæorum qualis?*

qui per miracula illis conferebat vitam? Quia cum forent à Christo majoribus beneficiis cumulati, erant majori ingratitudine Christo infensi: ingratus enim majori beneficio majori odio correspondet.

§. QUINTUS.

Fuit amor Christi immensè largus vita & morte: ex adverso Judæorum odium eadem vita & morte æmulum talis amoris largitati.

Largitas amoris Christi excessiva.

715. Progressus fuit Christi amor eo largitatis excessu, ut in omnibus vitæ mortisque actionibus se largum erga homines exhibuerit: in vita, miraculis: in morte, se ipso. Morti propinquus, se nobis (ut ait Apostolus) in Eucharistia impendit: *In qua nocte tradebatur.* Ex hac tanta largitate quid in gratificationem accepit ab homine? Odium & ingratitudinem. Nam immediatè post talem liberalitatis excessum venditus fuit. Ante mortem se dedit in Eucharistia. Quid in morte? Cruci affixus vitam simul & honorem largiter effudit in sacrificium pro hominibus. Hanc tantam liberalitatem odium hominum compensavit opprobriis. Cur igitur Christus in homines tam largus, & homines in Christum tam ingrati? Quia Christus amans erat, & conditio amantis est totum profundi in rem amatam: homines ita accipiebant beneficia, ut retinerent odium: & pessima conditio odii invidorum est nullis beneficiis extingui.

Odium inextinguibile, invidia.

Liberalitas Christi.

716. Adhuc tamen animadverto liberalitatem illam, & odium: liberalitatem, quia si Christus se poterat totum dare hominibus, ut eos redimeret, quin oppeteret, inter duos latrones opprobriis oneratus, cur elegit probrosam mortem? Odium, quia si Iudæi per summam ignominiam Christum inter duos sceleratos cruci affixerant, & per summum dolorem vulneribus torserant, videbatur odium satis jam exaturatum, ne ultra conviciando & blasphemando progrederentur. Mortuus fuit Christus opprobriis & ignominiis affe-

affectus inter latrones: quia si aliter eos redimeret, non integrum suum illis amorem impenderet. Vitam certè pro illis daret, sed non sacrificaret honorem: aut è contra, offerret honorem, sed vitam sibi reservaret: & amor Christi voluit omnia largiri, ut probaret largitatis excessum in redimendo. Cum agnosceret Iesus advenisse horam sui amoris, omnes ejus peregit excessus usque ad extremum, inquit Euangelista: *In finem dilexit.* At in quo significavit Dominus se tunc peregisse omnes excessus? in largiendo omnia hominibus ex amore. In Eucharistia & in cruce quidquid poterat, hominibus largitus est: cum verò largiretur omnia, *in finem dilexit.* Tunc enim amor excedit, quando donum universale est.

Amoris excessus in largiendo.

Joan. 13.

717. Hic fuit amor Christi erga homines: hoc fuit odium hominum adversus Christum: Christus dilexit ut liberalis, homines oderunt ut ingrati. Cum verò essent simul ingrati & invidi, sævitiam non saturarunt affigentes cruci inter duos latrones: adhuc sic affixum tanquam sceleratum conviciis & blasphemiis infectabantur: *Vah qui destruis templum Dei, & in triduo illud reædificas.* Ex majori excessu eruebant blasphemiam: quia invidorum lingua semper blaspema fuit. Nec etiam post mortem quievit Judaicus furor: adhuc in mortuum Pharisæi sæviere: *Domine recordati sumus* (dicebant Pilato) *quia seductor ille dixit adhuc vivens: Post tres dies resurgam.* Proh stulta cæcitas! Culpant in vita tanquam edentem miracula: *multa signa facit:* & post mortem vocant fraudulentum, *Seductor ille.* Quid? si decipiebat in vita, cur post mortem timetur? Si vera edebat miracula: cur non resurget, si prædixit? Tanquam in edendis prodigiis mirabilem formidarunt, & ex timore occiderunt. Cum verò forent ingrati simul & invidi, odium ex ingratitudine profectum, negavit debitum, quando illud majus contraxit in morte: *Pater ignoce illis.* Et odium quod ab invidia eruperat, voluit occultare in morte, quod invidit in vita: *Multa signa facit: si dimittimus eum, omnes credent in eum.*

Odium in Christum ex ingratitudine.

Matt. 27.

Matt. 27.

718. At si odium Iudæorum ardenter expetebat probrosam

Joan. 11.

Odium magis inteſtinum quod plus infamat. Matth. 27.

Chriſti mortem inter latrones, cur invitant Chriſtum, ut crucem deſerat, fide data, ut poſt deſcenſum credatur ab omnibus redemptor? *Deſcendat de cruce, & credimus ei.* Quia cum eſſet odium invidorum, voluit Dominum carere gloria redimendi mundum, & contrahere dedecus non perficiendi opus quod aggreſſus fuerat: nam odium magis inteſtinum non eſt quod plus occidit, ſed quod plus infamat: id enim molitur ut vita ſit ipſa mors: ſiquidem nihil acerbius & lethalius eſt, quàm vivere cum dedecore. Fuit amor Chriſti magis ardens, quia fuit magis liberalis: & odium Judæorum plus crudele, quia ſe exhibuit erga Chriſtum magis ingratum.

Correſpondentia populi erga Deum qualis.

719. Exhibuit Deus ſummam benignitatem erga populum ſuum, beneficiis, quibus illum cumulavit: Chriſtus infinitum amorem exceſſibus, quibus eundem proſecutus eſt. At populus ingratus Deo correſpondit, ac ſolvit beneficia querimoniis, murmurationibus, & rebellionibus, adeo, ut ab ipſo Deo frequenter defecerit ad idola colenda in deſerto, & in terra promiſſionis. Chriſto etiam correſpondit opprobriis, blaſphemiis, injuriis & tormentis, donec in Calvario cruci affigeret tanquam ſceleratum inter duos ſceleratos. At qui amorem lædit, eique infert injuriam, contra ſemet ipſum ſupplicium armat. Nullus enim judex magis ſeverus eſt, quàm amor offenſus, quando judicem agit. Profectioni ad Patrem, ſeu morti proximus dixit Chriſtus ſuis diſcipulis Spiritum S. deſcenſurum in terram, ut de peccatis mundum argueret, & damnaret. *Cum venerit ille Paraclytus, arguet mundum de peccato.* Quid? Judex Spiritus S. cui in divinis tribuitur amor? Procul dubio benigniſſimè judicabit. Cur non judex Pater, cui adſcribitur poteſtas? Cur non judex Filius, cui adſcribitur Sapientia: & cui Pater ſuum delegavit judicandi munus? *Pater non judicat quenquam: ſed omne judicium dedit Filio.* Voluit Deus mundum ingratum ſeverè punire, & nullus ſeverior judex eſſe poteſt, quàm offenſus amor. Deſcendat ad judicandum divinus amor: quia cum ille fuerit præcipuè offenſus, deeſſe non poterit ſupplicio graviter infligendo. Suum corpus Chriſtus in Sacra-

Amor læſus, ſi judex eſt, graviter punit.

Joan. 16.

Joan. 5. Supplicium grave ab amore offenſo infligitur.

mento

mento ministravit Judæ, & confestim diabolus cepit illius possessionem: *Intravit in eum Satanas.* Dominus idem talem abominatus proditionem, à se abjecit: *Quod facis, fac citius.* Et ut innotesceret culpa, minatus fuit pœnam: *Væ homini illi.* Duplici marsupio, seu loculo utebatur Judas, & surripiebat de collegio Apostolico quantum poterat: *Fur erat, & loculos habens.* Nescimus quòd Christus Judam punierit, vel saltem illi minas intenderit propter hujusmodi latrocinia. Si Dominus non minatur Judæ, quando ille depeculatur Apostolos, cur grave intentat supplicium venditionem sui Magistri peracturo? Solùm minatus est Christus Judæ post Eucharistiæ sumptionem: quia quando compilat Apostolos, offendit justitiam, quando vendit Magistrum suum, offendit amorem: siquidem sacrilega peragitur venditio, quo tempore piissimus Dominus ardentissimum sui pectoris amorem prodiderat: *Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Certè rigores solicitat, gravemque sibi comparat severitatem, qui lædit, ac in se provocat amorem. Nec semper amor dissimulat, & injuriarum patiens manifestat excessum: quandoque ex offensione capit motivum, ut in acerbissimam punitionem severus erumpat: Offensiones autem, quas Deus magis ægrè fert, & punit, sunt quæ à nostra crudeli ingratitudine progignuntur.

Luc. 22. *Joan. 13.* *Joan. 12.* *Amor læsus punit. Joan. 13.*

720. Optimum rei hujus documentum habemus in Hebræo populo, qui cum esset Deo charus, & fautus nimium, ut Deus ipse significavit per suum prophetam: *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem.* Ex ingratitudine mansit à Deo separatus, ipsique abominabilis Deo: *Vos non populus meus.* Adjungit, *Et ego non ero vester.* Versus est amor in abominationem, quia nimis offensus; cum enim ingratitudo illum læserit injuriis, gravissimo supplicio affecit populum. Quare si ex ingratitudine perdiderunt Angeli gloriam, Adamus gratiam, Saul sceptrum, Absalon vitam, Judas Apostolatum, & Hebræus populus hæreditatem; nos ad gratitudinem provocent exempla sacræ paginæ. Nam si huic tam

Hebræorum supplicium. Unde? Isai. 65. *Ose. 1.*

urbano debito ac officio defuerint homines, consequentur pro supplicio infamiam nominis, quam Deus per Isaiam minatur ingratis; sempiternum in Erebo sustinebunt tormentum, & in terra perenne dedecus. *Vocabitur in æternum semen pessimorum.*

FINIS.

LAUS DEO & DEI PARÆ.

INDEX

INDEX RERUM NOTABILIUM.

Abſalon.

ABſalonis crudelitas. n. 331
Abſalonis ſcelera. n. 339
Abſalonis ingratitudo. n. 349.
Abſalonis inſolentis ſupplicium. 381
Abſalonis ingratitudo inſolens. 376
Abſalonis mors. n. 382, & 386.

Abſentia.

Abſentia principis nocet. n. 67
Abſentiæ mala plus timentur. n. 141
Abſens colitur, præſens contemnitur. n. 178
In Abſentia deſiderium. n. 178
Abſentia minuit amorem. n. 688
Abſentiæ amor impatiens n. 689
Abſentia eſt mors amantis. n. 690
Abſentia eſt martyrium. n 690
Abſentia eſt amoris mors. n. 691
Abſentias odit Chriſti amor. 692
Abſentia tormentum duriſſimum. n. 693
in Abſentia amor vivus. n. 695
Abſentia occidit amantem. n. 695

Accuſator.

Accuſator pravus. n. 92
Accuſator malitioſus deteſtandus. n. 127
Accuſatio perdit Regnum. n. 127
Accuſatio vitium abjectiſſimum. 127

Acab.

Acab ingratitudo. n. 453, & n. 463

Actio.

Actionibus honeſtiſſimis non parcit detractio. n. 134
Actio eſt propria filii Dei mortem quærere. n. 620

Adamus.

Adamus inobediens. n. 20.
Adamus infidelis, quia ingratus. n. 21
Adamus ambitioſus. 22

Admiratio.

Admiratione digna patientia Chriſti. n. 607
Admirationi fuit Petro Chriſti humilitas. n. 651

Adoratio.

Adorare Deum principum eſt. n. 555
Adoratio epularum inſana. 682

Adulatio.

Adulatio opponitur veritati. n. 237
Adulatores ſi deeſſent, princeps non eſſet malus. 459
Adulatores abominabiles. n. 460

Adulationis mala. n. 461
Adulator est pejor tiranno. n. 486
Adulatio quantum malum. 486
Adulatio haberi debet pro gravissima contumelia. n. 487
Adulatio audax placet tiranno. 493

Adversitas.

Adversitas probat, & facit splendere. 280

Advocatus.

Advocati in aula, quanti fiant. n. 340
Advocato Carens, miser. n. 341

Affectus.

Affectus, & vis amoris Christi. 656

Afflictio.

Ex Afflictione cognitio sui ipsius. n. 278.

Alienatio.

Alienatio amoris ex venditione. n. 608.

Ambitio.

Ambitio habet centrum in profundo terræ. n. 155.
Ambitiosus non timet Deum n. 611
Ambitionis mala. n. 353
Ambitio destruit innocentiam. n. 22
Ambitiosus facile decipitur. n. 22.
Ambitionis crudelitas. n. 511.
Ambitio, & ira duo hostes. Principis. n. 298
Ambitio sæva est. n. 446
Ambitio, & cupiditas ipsa punit. n. 524
Ex Ambitione proditio. n. 354
Ambitio, & cupiditas ipsa punit. n. 524
Ambitio, & ingratitudo violat omnes leges. 332.

Amicus.

Amicus fictus. n. 166
Amicus fictus pejor est quam inimicus manifestus. n. 464

Amor.

Amoris decus consistit in patientia, Remedii valor in Celeritate. n. 48
Amor festinat ad ferendam opem. 48
Amor dissimulat injurias. n. 54
Amor subditorum in principe. n. 86
Amor inferno comparatus. n. 89
Amor Divinus cur abscondatur. n. 140
Amor pluris fit à Deo, quam potentia. n. 165
Amor offensus exercet rigores. n. 166
Amor Dei in vita, & post mortem. n. 180
Amor Dei erga Moysen. n. 180
Amor supra caput Dei. n. 201
Amor subditorum in principe. n. 319
Amor reveretur. n. 328
Amor aboletur per ingratitudinem n. 324
Amor, & favor principis brevis, ac mutabilis. n. 370, & 371, & 372, & 373

Amor in vitam Christi potens. n. 466
Amor, & odium hostes concilii. n. 483
Amor Christi erga homines quatuor habuit attributa. n. 556
Amor Christi sapiens. n. 557. & 558
Amor Divinus intelligens. n. 560
Amoris perpetuitas ex intellectu. n. 562
Amorem æternat sapientia. n. 562
Amoris Divini, & humani differentia. n. 566
Amor rationalis esse debet. n. 567
Amor circa ingratos excessivus. n. 568
Amor Dei erga homines. n. 569
Amor Christi fraternus. n. 570
Amor Dei liberalis. n. 571
Amor offensus. n. 572
Amoris excessus in Christo dat vitam. n. 573
Amor Christi, quo tendebat. n. 574
Amor Iacob erga Rachelem temporalis. n. 575
Amoris ignorantia in eo, qui amare nescit. n. 580
Ex Amoris majori excessu eruit ingratitudo motiva, ut sit beneficiorum immemor. n. 581
Amoris Divini excessus est minui. n. 582
Amandi modus optimus. n. 585
Amor patiens ligitimus est. n. 593
Ob Amorem Deus puer. n. 595
Amor Christi ex sapientia. n. 598
Amoris alienatio ex venditione. n. 608
Amor Christi erga Iudam excessus fuit patientiæ. n. 609
Amor circa hostem commendatur à Christo. 610
Amoris excessum indicat patientia Christi erga Iudam. n. 610
Amor excedit quando læsus. n. 670
Amor liberalis. n. 671
Ex Amore donatio. 672
Ex Amore beneficia. 671
Ex Amore lachrimæ. 672
Amor dat sine termino. n. 673
Amantis Largitas sine limite. n. 673
Amoris Divini dona. 675
Amor Christi liberalis erga ingratos. n. 676
Ad Amorem Dei ingratitudo. n. 676
Amoris liberalitas. n. 677
Amoris continua operatio. n. 678
Amorem manifestat largitas. n. 678
Amor solus probatur, qui patet aspectui. 678
Amoris dona pluris fiunt. 682
Amorem minuit absentia. n. 688
Amor absentiæ, amor inpatiens. n. 689
Amantis mors est absentia. n. 690
Amoris mors est absentia. 691
Amor Christi odit absentias. n. 692
Amoris excessus in eucharistia. n. 694
Amor vivus in absentia. n. 695
Amantem occidit absentia. n. 695
Amor semper vivit. n. 695
Amoris Christi liberalitas. 697
Amoris, & odii oculi, quales. n. 703
Amoris Christi largitas excessiva. n. 715
Amoris excessus in largiendo. n. 716
Amor læsus si iudex est graviter punit. n. 719
Ab Amore offenso supplicium grave infligitur. n. 719
Amor læsus punit. 719

Ex Amore,& voluntaria mors Christi fuit. n. 615
Amorem,& vitam prodigere excessus maximus. n. 616
Amor Christi erga Iudam excessivus. n. 617
Amor impellit ad rem amatam. n. 617
Amor pluris fit â Deo, quam sapientia. n. 618
Amor procurantis, martirium maximum. 619
Amor simulatus multum torquet. n. 628
Ex Amore Christi compassio. n. 628
Ex Amore patientia. 637
Amoris dolor ex dependentia acerbior. n. 639
Amantem torquet sola diffidentia. n. 639
Amor tristatur ex diffidentia. n. 640
Amor ex humilitate commendatur. n. 642
Amoris divini humilitas valde excessiva. n. 643
Amor amplectitur, quod valor dedignatur. n. 643
Amor sapiens docet. 645
Amor humilis. n. 644
Per Amorem deponitur majestas. n. 646
Amor Animarum in Christo. 647
Amor Christi ascendens. n. 648
Amor Iudæ in Christo. 649
Amor Christi humilis. n. 652
Ex Amore sapientia. 654
Amor quando prior sapientia. 655
Amoris, & vis affectus Christi. n. 656
Quantum amavit Christus lavans pedes. 657
Amor circa obstinatum excessivus. n. 657
Amor Eucharistiæ excessivus. n. 664
Amoris, & humilitatis excessus, Eucharistia. 668

Angeli.

Angelorum ingratitudo. n. 2
Angelorum ingratitudo fuit maxima. n. 28

Anima.

Anima quanti facienda. n. 171
Animæ bonum pluris fit universo mundo. n. 423
Animam vulnerat ingratitudo. n 491
Animarum amor in Christo. n. 647

Animal.

Animalium esus permissus. 682

Animus.

Animi obstinatio excæcat lucis mentem, ut sit ingratus. n. 586

Anni.

Anni ex sanctitate integrati. n. 228

Antiquitas.

Antiquitas cum sola probitate. n. 40

Appetitus.

Appetitui dominari præcipuum dominium est. n. 16

Appetitus depravatus ex ingratitudine. n. 95
Cum Appetentia terrenorum fastidium Cæleſtium. n. 96.
Appetens alieni avarus. n. 97
Appetentia alienorum. n. 97
Appetitus aliquando pro punitione. n. 110

Arma.

Armis potentius eſt concilium. n. 108

Arrogantia.

Arrogantium verboſitas. n. 232

Aſcenſus.

Aſcenſus proximus deſcenſui. n. 155

Aſpectus.

Aſpectus Dei ſolus ſuccurrit. n. 32

Attributum.

Attributa quatuor habuit amor Chriſti erga homines. n. 556.

Avaritia.

Avaritia ingens ſervitus. n. 71
Avaritiæ, & cupiditatis, quale ſupplicium. n. 79
Avarus appetens alieni. n. 97
Avaritiæ crudelitas. n. 469

Audax.

Audatior Dæmone Hæbreus populus. n. 69
Audaciæ immoderatio magis cruciat. n. 390
Audacia Pharaonis. 43

Auditor.

Auditor malorum conciliorum perit. n. 20
Auditio detractionis prava. n. 134

Aviditas.

Aviditas patiendi in Chriſto inſatiabilis. n. 606

Aula.

In Aula quanti fiant advocati: n. 340
In Aula efficax patrocinium. n. 340

Aurum.

Aurum inter idola præcipuum. n. 7
Aurum idolum multiplex eſt. n. 71
Aurum efficax ad expugnandum. n. 425

Author.

Author criminis gravius punitur. n. 438
Author peccati punitur magis. n. 518

Auxilium.

Auxilium imploratum poſt victoriam. n. 528

B.

Bellum.

BEllum injustum punit Deus n. 62
Bellum qualiter gerendum. n. 63
In Bello debet esse justitia. n. 63
Bellum est fame pejus. n. 63
Bello consilium quanti sit faciendum. 366.
In Bello cautela prudens. n. 380
Bellum est supplicium maximum. n. 523
Ante Bellum concideratio, est deliberatio matura. n. 135

Belua.

Beluæ mitiores hominibus. 259, & 260

Benedictio.

Ad Benedictionem nobilitas. n. 94

Beneficium.

Beneficiis augetur ingratitudo. n. 4
Beneficiis acceptis benefactorem offendere ingratissimorum est. n. 9
Beneficiis utitur contra benefactorem ingratitudo. n. 10
Beneficiorum oblivio. n. 15
Ex majori beneficio offensa gravior dimetitur. n. 26
Ad beneficia conferenda suam debet princeps attendere generositatem n. 34
Beneficia non sunt differenda. n. 34
Beneficus Deus à justitia. n. 43
Beneficia Dei erga ingratos. n. 54.
Beneficia plus magnificant regem, quam supplicia. n. 59
Beneficia sine mensura conferenda n. 74.
Beneficia summi conditoris. n. 75
Beneficentia Deum vivificat. n. 124
Beneficentia principis. n. 130
Contra Beneficia lapidibus armatur ingratitudo. n. 138
Beneficentia Dei semper quærit rationes, ut bene faciat. n. 161
Beneficiis armatur ingratus contra beneficum. n. 167
Beneficiis augetur ingratitudo. 195
Benefactori etiam mortuo non parcit ingratitudo. n. 196
Beneficentia Dei ex voluntate potius, quam ex mente. n. 201
Beneficentia erga ingratos gloriosior. n. 241
Beneficia odio per ingratos compensantur. 289
Beneficia, arma potentiora ad superandum. n. 303
Beneficia multiplicantur ob gratitudinem. n. 309
Beneficium cito conferendum. 311
Beneficium mora minuit. n. 312
Beneficentia Deum declarat. n. 345
Benefacere malefactoribus est solius Dei. 348
Beneficiorum oblivio, vindictæ amor. n. 350
Beneficii instrumentum pro supplicio majori. n. 385
Beneficiis offendere ingratitudo maxima. n. 421
Beneficium magnum est consilium bonum. n. 424
Beneficiorum memoria torquet ingratos. n. 442

Beneficia impetrant gratiæ anticipatæ. n. 530
Vt sit Beneficiorum immemor, ex majori amoris excessu motiva eruit ingratitudo. n. 581
Beneficium reputatur delictum ab ingratis. n. 591
Contra benefactorem crudeles ingrati. n. 631
Beneficia ex amore. 671
Beneficentia Dei erga malos. n. 676
Beneficii permanentia admirabilis. n. 692
Beneficii perpetuitas unde. n. 696
Beneficia, & miracula sunt scandala apud ingratos. n. 700

Benignitas.

Benignitas Dei. n. 49
Benignitas, & clementia, quantum deceant principem. n. 59

Blasphemia.

Blasphemia est inter tirannos veritas. n. 590

Bonum.

Boni, & mali mixtura reprehenditur. n. 16
Bono vincere malum ingens victoria est. n. 39
Bonum pro malo reddit amor. n. 54
Bonum pro malo reddendum. n. 59
Bono alieno plus dolet invidus, quam proprio malo. n. 112
Bono proprio præfert invidus malum alienum. n. 113
Bonitas malos vincit. n. 268
Bonum Animæ pluris sit universo mundo. n. 423
Bonorum temporalium ammissio luchrum est. 534
Bonitas cogitata ad amandum. n. 565

C.

Caliditas.

Caliditas dolosa. n. 181

Capilli.

In capillis, quos Absalon pluris fecerat in vita laqueos mortis sentiit. n. 386

Caput.

Ad caput Eliæ panis, quid. n. 683

Castus.

Castus Ioseph. n. 703

Cathedra.

Cathedra, & sepulchrum recurrunt, n. 102

Causa.

Causa respicienda est, non persona. n. 711

Cautela.

In non caventes supplicium gravius. n. 25
Cautela in bello prudens. n. 380.

Christus.

Christi gloria est hominum remedium. n. 137
Christum figurat patientia. n. 159
Christi sanguis effusus sanat. n. 171
Christus negatus, & occisus. n. 174
Christo similis est, qui patitur. n. 281
Christum ostendit veritas. n. 426
Christus in cruce Deus cognitus. n. 577
Christi Divivitatem tegunt Iudæi. 599
Christi meritum cum certitudine præsentiæ. 613
Christum graviter sauciavit Iudæorum ingratitudo. n. 608
Christi amor erga Iudam excessus patientiæ fuit. n. 609
A Christo commendatur amor circa hostem. n. 610
Christi excessus maximus mors ignominiosa. n. 614
Christi mors voluntaria, & ex amore. n. 615
In Christi patientia, hominum crudelitas ostenditur. 629
In Christo eadem est hora mortis, & amoris. n. 630
Christus se filium Dei declarat, ad ingrati confusionem. n. 633
Christi humilitas admirationi fuit Petro. n. 651
Christi amor humilis. n. 652
Christus quantum amavit lavans pedes. n. 657
Christi humilitas profunda. n. 659
Christus a Iudæis contemptus, quia humilis. n. 660
Christus panis hominum. n. 665
Christi liberalitas erga homines. n. 679
Christi liberalitas in eucharistia. n. 681
Christo nos similimos reddit eucharistia. n. 685
Chaisti amor odit absentias. n. 692
Christi charitas. 697
Christi liberalitas. 716
Christi miracula efficatia. n. 714

Cinceritas.

Cinceritas humani victus. n. 181

Clementia.

Clementia Divina velox est. n. 32, & 34
Clementia principis. n. 34
Clementia Divinitatis est argumentum. n. 34
Clementia, & mansuetudo uniri debent. n. 40
Clementia declarat principis majestatem. n. 41
Clementiæ divinæ æmula ingratitudo. n. 46
Clementia, & benegnitas quantum deceant principem. n. 59
Clementia Deo placet, & virtus principum est. n. 76
Ex Clementia apparet omnipotentia. n. 77
Clementia simul cum integritate. n. 166
Clementia firmat, principatum. n. 301
Ex clementia venia. 343

Cliens.

Clientum animos aliciunt gratitudo, & liberalitas principum. 308

Cognitio.

Cognitio Dei ex tribulatione. n. 277
Cognitio sui ipsius ex afflictione. n. 278
Cognitio invidiæ facilis. n. 115

Commodum.

Commodo alieno, qui inservit Rex est. 470

Compassio.

Compassio Christi ex amore. n. 628

Concideratio.

Concideratio, & deliberatio matura ante bellum. n. 135

Concionatores.

Concionatores lapidantur. n. 138

Concordia.

Concordia in regimine. n. 109

Concupiscentia.

Concupiscentia punitur. n. 808

Conformitas.

Conformitas cum Divina voluntate conformatur. n. 606

Confusio.

Ad Confusionem ingrati Christus se filium Dei declarat. n. 633

Consilium.

Consiliorum malorum auditor perit. n. 20
Consiliarios, quos debet habere princeps. n. 57
Consiliarii debent esse seniores. n. 57
Consiliarios adhibeat princeps. n. 100
Consiliarii in regimine. n. 107
Consilium semper audiendum. 107
Consilium est potentius armis. n. 108
Consiliarii Zelo ducti sint. n. 109
Consiliarius fidelis, & sapiens, quanti fiat. n. 304
Consiliarii sint oculi principis. n. 351
Consiliarii pessimi ad latus Regis pravi. n. 352
Consilium pessimum magis nocet, quam hostis magnus. n. 359
Consilium passionis nocivum. n. 360
Consilium bello quanti sit faciendum. n. 366
Consilia timida apparent prudentiora. n. 367
Consilium bonum est magnum beneficium. n. 424
Consiliarii adulatores nocivi. n. 482
Consiliarii hostes, qui? n. 463
Consiliarii adulatores abundant, rarus est verax. n. 484
Consiliarii sint liberi in sufragando. n. 489
Consilia Diabuli placent malis Regibus. n. 496

Consiliorum perversitas, qualis. n. 704
Consilia pessima sunt excidium Reipublicæ. 705
Consilia mala destruunt. n. 705
Consultatio fieri debet circa futurum. n. 706
Consultorum ignorantia cavilosa. n. 708
Consiliarii Iudæi, quales. n. 708
Consiliorum qualis pestis dependentia. n. 712

Consuetudo.

Consuetudo vetus, curatu difficilis. n. 190

Cæcitas.

Cæcitas, alia ignorantiæ, alia malitiæ. n. 587
Cæcitas obstinationis, fuit ingratitudinis. n. 588
Cæcitas ingratitudinis in Iudæis. n. 602
Cæcum odium ex ingratitudine. n. 699

Cælestis.

Cælestium fastidium cum appetentia terrenorum. n. 96

Consanguinei.

Consanguinei in supplicium ingratitudinis, ut majus sit. n. 522

Conservatio.

Conservatio, & non destructio à Deo. n. 75

Constantia.

Constantiæ munus sustinere. n. 462

Contemptus.

In contemptu honorum magnanimitas. n. 192
Contemptus rerum temporalium prodest. 533
Contemptus ægrefertur. n. 30, & n. 45
Contemptus dignitatem sublimat. n. 191
Contemptus ingratitudinis erga Christum. n. 661

Contumelia.

Pro contumelia gravissima habenda est adulatio. n. 487

Convitium.

Convitia indigna principe. n. 512

Cor.

Cordis, & oris conformitas. n. 181
Ex corde debet esse sacrificium. n. 226
Cor bonum in principe. 395
Cor Dei, Divinum verbum. n. 679
Cor suum præbet, qui vere amat. n. 679

Corona.

Corona veritatis. n. 444
Corona privatur innocentiam damnans. n. 445

Correſpondentia.

Correſpondentia populi erga Deum, qualis? 719
Correſpondentia ingrata Iudæorum nolit Deum agnoſcere. n. 583

Corruptio.

Corruptionis incapax eſt ingratitudo. n. 118

Crimen.

Sine crimine ſit Iudex. n. 112
Crimina delet pœnetentia. n. 358
Criminis Author gravius punitur. n. 438
Crimina cenſentur miracula à Iudeis n. 703

Crudelitas.

Crudelitas ingrati major. 285
Crudelitas ingratitudinis. n. 292, & 306, & 323
Crudelitas levis damnatur. 295
Crudelitas cum ignavia jungitur. n. 450
Crudelitatis ſupplicium. n. 517
Crudelitas hominum erga Chriſtum ex ingratitudine. n. 626
Crudelior hoſtis eſt, qui ſe amicum fingit. n. 627
Crudelitas hominum in patientia Chriſti oſtenditur. n. 629
Crudelis ingratitudo. 630
Crudeles contra benefactorem ingrati. n. 631
Crudelitas Pilati Iudæorum crudelitate major. n. 634
Valde Crudelis eſt ſimulatio, & fictio. 635
Crudelitas ex ingratitudine. n. 637
Crudelitatis erga Chriſtum æmulatio. n. 638
Crudeliora vulnera manu ingrati inflicta. n. 638
Crudelitas Iudæ maxima. n. 639

Crux.

Crucis dono majus donum euchariſtia. n. 687

Culpa.

Culpas carentes venia parit ſuperbia. n. 44
Culpas diſſimulans princeps, & illarum particeps. 82
Culpas contra religionem punire, obſervantia erga Deum eſt. n. 85
Culpa ipſa eſt ſupplicium. n. 143
Culpa ex debilitate minor. n. 326
Culpæ ſocius timor. 367
Culpæ principum immedicabiles. n. 538
Culpæ alienæ occultandæ. n. 120

Cultus.

Cultui divino princeps deeſſe non debet. n. 221
Cultus divini obſervantia principem defendit. n. 222

Cupiditas.

Cupiditatis, & avaritiæ, quale ſupplicium. n. 97
Cupiditas principis eſt ingratitudo. n. 411

Cupiditas socia ingratitudinis. n. 467
Cupiditatis scelera immania. n.469
Cupiditas, & ambitio ipsa punit, n. 524

D.

Damna.

DAmna, & nequitiæ linguæ. n. 91

Damnatus.

Erga Damnatum patientia Christi fuit maxima. n. 611

David.

Davidis pugna cum gigante. n. 232
Davidis fuga prudens. n.253
Davidis generositas, & patientia. n. 263
Davidis ingratitudo. n.313

Dæmon.

Dæmone audatior Hebræus populus n. 69
Dæmone pejor ingratitudo. n. 240
Dæmoniis pejores Farisei. n.699

Debilitas.

Debilitatem arguit verbositas. n. 233
Ex debilitate culpa minor. n.326

Dedecus.

Dedecori anteponitur mors. n.346

Defensio.

Defensio veritatis. n. 456

Deliberatio.

Deliberatio matura, & consideratio ante bellum. n. 135

Delictum.

Delictum ab ingratis reputator beneficium. n. 591.

Delitiæ.

Delitiæ in saporibus, & odoribus. n. 95.

Dependentia.

Dependentia quantum possit. n. 49
Dependentia qualis pestis consiliorum. n. 712.
Ex dependentia patientia. n.49

Desiderium.

Desiderium in absentia. n. 178

Despectus.

Despectus honorum, est illorum possessio. n. 192
Despectus gravior morte. n.31

Desperatio.

Desperationem parit fidei defectus. n.66.

De-

Detractio.

Detractio etiam de Deo. n.90
Detractio de principe, ipsi interdum utilis. n.123
Detractio vitium detestabile, & nocivum. n.132
Detractores audiendi non sunt. n. 133, & 134.
Detractio palliata. n.134.
Detractio non parcit honestissimis actionibus. n. 134.
Detractio est vitium rusticorum. n. 144.

Deus.

Deo grati pauperes. n.8
Deus quando vocatur Dominus. n. 14
Qui Deo se subjicit, felicius imperat. n.17
Dei aspectus solus succurrit. n.32
Dei providentia erga nos. n. 36
In Deo figenda est spes. n. 38
Deus velox ad succurrendum. n.42
Deus beneficus justitia. n. 43.
Dei celeritas in opitulando. n. 48.
Dei benignitas. n.49
Deo difficilius obsequium, quam hominibus. n.51
Dei beneficia erga ingratos. n.54
Deus punit bellum injustum. n.62
Deum esse facturam hominis ingratitudo appetit. n.69
Deus indignatur rebellione. n.73
A Deo qualiter facienda petitio. n.74
Dei liberalitas. n.74
Dei beneficentia. n.75
A Deo conservatio, & non destructio n.75
Deo placet clementia. n.76
De Deo etiam detractio. n.90
Deus honorat, quos detractor denigrat. n.118
A Deo supplicium justum. n.120
Deum vivificat beneficentia. n.124
Deus magis punit peccata, quando scribit. n.128
Deo relinquenda omnis vindicta. n. 131
Deo gloria est protectio miserabilium. n.137
In Deo sperare est beatitudo. n.139
Dei misericordia inparcendo. n.142
Deo facta petitio obtinet. n.142
Dei justitia levis. n.147
Dei verbum, & opus pro eodem. n. 151
In solo Deo veritas. n.152
Deum calcare pedibus intendit superbia. n.156
Dei beneficentia semper quærit rationes, ut benefaciat. n.161
Dei misericordia erga homines. n. 162
Dei misericordia major, quo major hominis miseria. n.163
A Deo pluris fit amor, quam potentia. n.165
In Dei oculis hominum remedium. n.169
Dei assistentia necessaria principi. n. 185
A Deo auditæ præces, antequam fusæ. n.188
Deus regnat imperanti justitia. n. 193
Dei beneficentia, ex voluntate potius, quam ex mente. n.201
Deo oblatum magis nostrum manet. n.235
Deo oblatum multiplicatur. n.236

A Deo ſolo puniendus eſt Rex. n. 267
Dei ira placabilis. n. 302
A Deo vindicatur injuria innocentis n. 315
Ad Deum ſolum ſpectat punitio Regis. n. 325
Deum declarat beneficentia. n. 345
Dei ſolius eſt benefacere malefactoribus. n. 348
A Deo quantum optetur princeps optimus. n. 395
Deo arridet bona petitio. n. 398
A Deo quanti fiat veritas. n. 427
In Deo malorum oblivio. n. 441
Deus odit fictiones. n. 506
Deus cognitus Chriſtus in cruce. n. 577
Deum nolit agnoſcere ingrata Iudæorum correſpondentia. n. 583
Deus factus homo ſapienter amavit. n. 584
Deus factus puer. n. 594
Deus puer ob amorem. n. 595
Deus puer, ut nos amet, & moveat. 596
Dei, & hominis nativitas valde diſpar. n. 597
A Deo quanti fiat patientia. n. 607
Deum non timet ambitioſus. n. 611
A Deo pluris fit amor, quam ſapientia. n. 618
Dei filii mortem quærere propria eſt actio. 620
Deum damnat innocentiæ damnator. n. 622
Deo accedit humilitas. n. 663
Dei beneficentia erga malos. n. 676
Dei ſimilitudinem dat euchariſtia. n. 684
Dei ſimilitudo ex ſacramento altaris. n. 684

Diabulus.

Diabulus incoherenter tentans. n. 22
Diabulus flagelum ingratitudinis. n. 24
Diabolicum quidquid abjiciendum. n. 23
Diabuli conſilia malis Regibus placent. n. 496
A Diabulo ſupplicium pro auxilio. n. 497
Diabuli malitia major, quam ingrati. n. 600

Differentia.

Differentia amoris divini, & humani. n. 566

Diffidentia.

Diffidentia ſola torquet amantem. n. 639
Ex diffidentia triſtatur amor. n. 640
Diffidentia ex ingratitudine. n. 291

Difficultas.

Difficultas regiminis. n. 98

Diſcurſus.

Diſcurſus Phariſeorum, qualis. n. 709

Diſſimulator.

Qui diſſimulat omnia, princeps non eſt. n. 98

Divinum.

Divina clementia velox. n. 32, & 34

Divi-

Divinitatis argumentum est clementia. n. 39
Divinæ clementiæ æmula ingratitudo. n. 46
Divinum est parcere offensori. n. 126
Divinus amor cur abscondatur. n. 140
Divinitatem Christi tegunt Iudæi. 599
Divinitatis index patientia. n. 604
Cum divina voluntate conformitas conformatur. n. 606
Divina patientia est facere. n. 623
Divini amoris humilitas valde excessiva. n. 643

Divisio.

Divisio perdit. n. 145

Divitiæ.

Divitiæ damnantur, eo quod damnent. n. 70

Dolor.

Dolores, ac injuriæ in Christo patiente. 605
Dolor amoris ex diffidentia acerbior. n. 639

Dominatus.

Dominatus ex potestate. n. 448

Donum.

Dona divini amoris. n. 675
Donatio ex amore. n. 672
Donantis liberalitas, qui credit se accipere. n. 680
Donum summum eucharistia. n. 686
Donum eucharistiæ majus dono crucis. n. 687
Dona amoris pluris fiunt. n. 687
Donum maximum eucharistia. n. 688.

E.

Educatio.

Educatio prava quantum noceat n. 540

Egestas.

Egestas bona. n. 50

Electio.

Electio optima, in qua superior subditis conformatur. n. 207
In Electis Dei tribulatio. 274

Eloquentia.

Eloquentia suadet. n. 339
Eloquens in petendo, mutus in gratificando. n. 525

Epulæ.

Epularum adoratio insana. n. 682

Error.

Errores, quos pariat ingratitudo. n. 426

Esus.

Esus animalium permissus. n. 682

Eva.

Eva ædificata, seu formata. n. 15

Eucharistia.

Eucharistiæ amor excessivus Eucharistia quam fuerit conveniens. n. 666
Eucharistiæ, amoris, & humilitatis excessus. n. 668
Eucharistiæ largitas. n. 675
In Eucharistia Christi liberalitas. n. 681
In Eucharistia largitas Christi. n. 683
Eucharistia dat sapientiam. n. 683
Per Eucharistiam intellectus illuminatio. 683
Eucharistia dat similitudinem Dei. 684
Eucharistia nos reddit Christo similimos. 685
Eucharistia summum donum n. 686
Eucharistia, peculiare opus omnipotentiæ. n. 170
Eucharistiæ donum majus dono crucis. n. 687
Eucharistiæ, donum maximum. n. 688
In Eucharistia, vita, & mors. n. 692
In Eucharistia excessus amoris. n. 694
Eucharistia, quale donum. n. 696

Excæcatio.

Excæcat odium. n. 701
Excæcat passio. n. 701

Excessus.

Excessus amoris in Christo dat vitam. n. 573
Excessus, qui videntur indigni majestate, sunt, qui commendant sapientiam amoris. n. 576
Excessus Divini amoris est minui. n. 582
Excessus patientiæ fuit amor Christi erga Iudam. n. 609
Excessum amoris indicat patientia Christi erga proditorem. n. 610
Excessus summus Christi mors ignominiosa. n. 614, & 612
Excessus maximus, amorem & vitam prodigere. 616
Excessivus amor Christi erga Iudam. n. 617
Valde excessiva humilitas Divini amoris. n. 643
Excessus humilitatis Christi. n. 647
Excessus amoris, & humilitatis eucharistiæ. n. 668
Excessui humilitatis in Christo, respondit excessus ingratitudinis. n. 669
Excessus amoris in largiendo. n. 716

Excidium.

Excidium Reipublicæ sunt consilia pessima. n. 705

Excusatio.

Excusatio culpæ, damnabilis. n. 623
Excusatio sceleris, magnum scelus est. n. 215

Exemplum.

Exemplum malum acriter punitur. n. 26
Exemplum malum puniendum. n. 120

Exemplum Regis in malo peſſimum. n. 433
Exempli principis efficacia. n. 435
Exemplum principis facit legem ſuavem. n. 476

F.

Fabrica.

FAbrica hominis. n. 14

Falſitas.

Falſitas crudelis principis. n. 471
Falſitas quam gravis tentatio. n. 636
Falſitas quærelarum. n. 167

Faſtidium.

Faſtidium Cæleſtium, cum appetentia terrenorum. n. 96

Favor.

Favor valet apud principes etiam Cæleſtes. n. 342
Favor principis qualiter habendus. n. 370
Favor principis brevi durat. n. 371
Favoribus creſcit ingratitudo. n. 698

Fædus.

Fædus principis ſolam quærit convenientiam. n. 481

Felicitas.

Felicitat ſpes. n. 38
Felicitas cum ingratitudine in vitiis. n. 551

Femina.

Fœminarum mendatium impudens. 475
Fœminæ colendæ à viris. n. 515

Fictio.

Fictio, & dolus brevi durat. n. 209
Fictiones odit Deus. n. 506
Fictio, & ſimulatio valde crudelis. n. 635

Fidelitas.

Fidelitas Dei. n. 545
Fidelitas erga principem neceſſaria. n. 300
Fidelitas in verbo ſervando. n. 544
Fidelitas, & pietas cum corona rarò junguntur. 549

Fides.

Fidei defectus parit deſperationem. n. 66
Fides mortua ſepelitur. n. 175
Fides orthodoxa in principe. n. 183

Filius.

Filii degeneres aliquando. n. 333
Filius erga parentem inſolens, punitur inſolentia. n. 374
Filii impii à parentibus impiis. n. 495
In Filiis parentum impietas. n. 504
Filium Dei ſe declarat Chriſtus ad ingrati confuſionem. n. 633
Filius Ner datur hominibus. n. 680

Fiducia.

Fiducia nimia nocet. 527

Fragilitas.

Fragilitas minuit peccatum. n. 27
Fragilitas ineſt humanis rebus. n. 519

Fraus.

Fraudes ingratæ ab innocentibus. n. 355
Fraus,& mendatium,quid odibile.n. 429
Fraudes multum torquent. 627

Fuga.

Fuga Davidis prudens. n. 253
Fuga aliquando eſt ſtrenuitas. n. 255
Fuga Davidis rapida. 256

Futurum.

Circa futurum fieri debet conſultatio. n. 706

G.

Generoſitas.

GEneroſitas in parcendo. n. 267
Generoſum ſe debet atendere princeps, ut conferat beneficia. n. 34

Geſebel.

Geſebelis ſupplicium. n. 515

Gloria.

Gloria tota Dei, & ſolius Dei eſt ignoſcere. n. 85
Gloria aliena tormentum invidiæ. n. 111
Gloriam propriam rejicit invidus, ne augeatur aliena. n. 112
Gloria Chriſti eſt hominum remedium. n. 137
Gloria ex unione. n. 145
Gloriam Dei obtinet, qui remittit injuriam. n. 159
Gloria patris morientis in bello filii. n. 382
Gloriam immortalem dat virtus. n. 451

Gratia.

Gratia infunditur cordi devoto. n. 226
Gratia principis quando tuta. n. 317
Gratia apud principem levitas. n. 373
Gratiæ Deo agendæ cito. n. 529
Gratiæ anticipatæ impetrant beneficia. n. 530

Gratus.

Grati Deo pauperes. n. 8
Gratum ſe præbere, cui debet, nihil homini difficilius. n. 20
Grato unum beneficium apparet multiplex, ſicut ingrato multiplex videtur nullum. n. 50
Gratitudo eripit à periculis. n. 140
Gratiani imperatoris largitas. n. 142
Gratitudo, & liberalitas in principe animos clientum aliciunt. n. 308

Gratitudo lucrosa. n. 308
Ob gratitudinem multiplicantur beneficia. n. 309
Gratitudo, virtus divina. n. 530

Gubernatio.

Gubernatio morte ipsa durior. n. 120

Gula.

Gula cum idololatria jungitur. n. 72

H.

Hæbrei.

HÆbreorum ingratitudo. n. 30
Hæbrei ingratissimi. n. 33
Hæbrei populi spes una, ac falsa. n. 66
Hæbreorum infidelitas ex vana spe. n. 66
Hæbreus populus audatior dæmone. n. 69
Hæbrei populi ad libitum Messias. n. 69
Hæbrei indignati contra Moysen, & Deum. n. 136
Hæbreorum quærimonia punita. n. 167
In Hæbreis hæreditaria ingratitudo. n. 167
Hæbreorum supplicium ignis. n. 168
Hæbrei sine lege. 174
Apud Hæbreos dignitas, & generatio judicis. 189
Hæbreorum secunda captivitas. n. 542
Hæbreorum stultitia. n. 710
Hæbreorum supplicium unde. n. 720

Hypocritæ.

Hypocritæ Deo abominabiles. n. 506
Hypocritarum supplicium. n. 507
Hypocritas quantum odit Deus. n. 508
Hypocrisim vita princeps. n. 509
Hypocrita pessimus. n. 510
Hypocrisis odibilis Deo. 429

Homo.

Hominis fabrica. n. 14
Nihil homini difficilius, quia se præbere gratum, cui debet multum. n. 20
Hominis cur redemptio, & non Angeli. n. 27
In Hominibus ingratitudo hæreditaria. n. 29
Hominibus facilius obsequimur, quam Deo. n. 51
Hominis est opus proprium destruere. n. 75
In Homine veluti naturale peccatum. n. 83
Homo sævior aliquando bestiis. n. 259, & 260
Ab Homine illatum supplicium est acerbius. n. 299
Humanarum rerum fragilitas. n. 519
Ex Homine supplicium durissimum. n. 525
Homo Deus factus sapienter amavit. n. 584
Hominis, & Dei nativitas valde dispar. n. 597
Homines brutiores brutis reddit ingratitudo. n. 601
Hominum Crudelitas erga Christum ex ingratitudine. n. 626

Hominum Crudelitas in patientiam Christi ostenditur. 629
Hominum panis Christus. 665
Erga Homines Christi liberalitas. n. 679

Homicidium.

Homicidium reputatur à judæis justitia. n. 713.

Honor.

Honoris via virtus. n. 50
Honor non qnæsitus sed oblatus magnifit. n. 106
Honorem fugit, qui illo dignus est. n. 106
Honor à Rege præstandus. n. 133
Honores occidunt. n. 156
Honorum despectus est eorum possessio. n. 192
Honori suorum ministrorum consulat princeps. n. 193
Honor magnus est in administranda justitia. n. 488
Honor sine meritis non est. 479
Honor ab honorato provenit. n. 502
Honor ex principe. n. 515
Honor anteponitur vitæ. n. 613
Honor Christi periculo expositus. n. 681

Hora.

Hora mortis, & amoris eadem in Christo. n. 630

Hostis.

Hostis major est hostis in periculis. n. 136
Hostis, & proditor bonitatis est ingratus. n. 288
Hostis magnus minus nocet, quam consilium pessimum. n. 359
Hostis numquam dispiciendus. n. 379
Hostis crudelior est, qui se amicum fingit. n. 627

Humilis.

Humiles justi, superbi injusti. n. 154
Humilium gravitas, & authoritas. n. 500
Humilitas honoratur. n. 500
Humilitas exaltat. n. 501
Humilitas patiens prior affectus amantis. n. 641
Ex humilitate incarnatio superior n. 641
Ex humilitate amor commendatur. n. 642
Humilitas Divini amoris valde excessiva. n. 643
Humilis amor. n. 644
Humilitatis Christi excessus. n. 647
Humilitas Christi excedit humanam mentem. n. 648
Humilitas Christi fuit Petro admirabilis. n. 651
Humilis amor Christi. 652
Humilitas quantum fiat a Christo. n. 653
Humilitas Christi profunda. n. 659
Quia humilis Christus à Judæis contemptus. 660
Humilitas Deo accedit. 663
Humilitatis excessui in Christo respondit excessus ingratitudinis. n. 669

Sanctan-

I.

Iactantia.

Iactantia de peccato peſſima. n. n. 362

Idolum.

Idolorum præcipuum aurum. n. 70
Idolum multiplex eſt aurum. n. 71
Idololatria ſceptro potius adhæret. n. 194
Idololatriæ ſtultitia, & iniquitas. n. 405
Idolum datur potandum. n. 682
Cum idololatria jungitur gula. n. 72

Ieroboam.

Ieroboam ſupplicium. 437
Ieroboam impia felicitas. n. 532

Ieu.

Ieu electio in Regem. n. 511
Ieu ingratitudo. n. 522

Ignavia.

Ex ignavia mortem ſibi, quis infert. n. 286

Ignis.

Igne punienda eſt infidelitas. n. 84
Ignis ad puniendum. n. 90
Ignis, ſupplicium Hæbreorum. n. 168

Ignominia.

Ignominia eſt mors. 612

Ignorantia.

Ignorantia conſultorum caviloſa. 708
Ignorantia ingratorum. n. 52
Ignorantia viri mendacis. n. 153
Ignorantia amoris in eo, qui amare neſcit. n. 580
Ignorantiæ alia, alia malitiæ Cæcitas. 587
Ignorantia Petri in recuſatione lavacri. n. 650
Ignorantia ex malitia ingratitudinis. n. 666
Ignorantia Iudeærum. 709

Ignoſcere.

Ignoſcere gloria tanto, & ſolius Dei eſt. n. 85

Illuminatio.

Illuminatio intellectus per euchariſtiam. n. 683

Imago.

Imago Chriſti eſt, qui patitur. n. 281 & 282, & 283

Imitatio.

Imitatio vitiorum. n. 14

Impatiens.

Impatiens reprehentionis princeps. n. 443

Imperium.

Imperii introductio. n. 318
Imperat felicius, qui Deo se subjicit. n. 17
Imperio dignissimus, qui illud recusat. n. 106
Imperiorum ruina, est Religionis defectus. 432
Imperii socium nemo patitur. n. 45

Impietas.

Impietas fert exitium. n. 440
Impietas politicæ rationis destruit, & non conservat. n. 447
Impiorum memoria perdenda. n. 452
Impietas ex ingratitudine. n. 455
Impietatis supplicium. 494

Incarnatio.

Incarnatio ex humilitate superior. n. 641

Inconstantia.

Inconstantia, & brevitas rerum humanarum. 372

Incuria.

Incuria principis plus nocet, quam error. n. 447

Index.

Index Divinitatis patientia. n. 604
Index innocentiæ certior taciturnitas. n. 622

Indignatio.

Indignatio principis non quiescit. n. 242
Indignatio principis ex tirannide & ingratitudine. n. 249
Indignationis mala. 250
Indignatio principis fugienda. n. 254
Indignatio invidi major est quam odium hostis. 258
Indignatio principis non abjicienda. n. 302

Indignus.

Ab indignis appetuntur dignitates. n. 154

Industria.

Industria prævalet viribus. n. 251

Infamatio.

Infamatio non emendat. n. 120

Infernus.

Inferno amor comparatus. n. 89

Infidelitas.

Infidelitas, ingratitudinis consequentia est. n. 21
Infidelitatis comes ingratitudo. n. 65
Infidelitas Iudæorum ex vana spe. n. 66
Infidelitas igne punienda. n. 84
Infidelitas punitur. 539
Infidelitatis supplicium. n. 544

Infortunium.

Infortunia ſolent accummulari. n. 356

Ingratitudo.

Ingratitudo Angelorum. 2
Ingratus Lucifer. 3
Ingratitudo augetur beneficiis. n. 54
Ingrati ſunt immemores. n. 5
Ingratorum ignorantia. n. 6, & n. 7
Ingratitudo eſt propria principum. n. 8
Ingratiſſimorum peſſimus, qui acceptis beneficiis, benefactorem offendit. 9
Ingratitudo utitur beneficiis contra benefactorem. n. 10
Ingratitudinis cauſa punitur lingua. n. 11
Ingratitudinis ſupplicium. n. 11
Ingratitudo etiam manſuetudinem eximiam compellit ad vindictam. n. 13
Ingratitudo parens eſt, & paleſtra ſcelerum. n. 19
Ingratitudo denegat acceptum munus. n. 19
Ingratus odit veritatem. n. 20
Quia ingratus infidelis Adamus. n. 21
Ingratitudo hominis. 23
Ingratitudinis punitio. n. 23
Ingratitudinis flagellum Diabulus. 24
Ingratus unus ſævus Carnifex eſt alterius. n. 24
Ingratitudo Luciferina. n. 25
Ingratitudo Angelorum fuit maxima. n. 28
Ingratitudo hæreditaria in hominibus. n. 29
Ingratitudinis ſupplicium. n. 29
Ingratitudo Hæbreorum. n. 33
Ingratus ſemper querulus. n. 37
Ingratitudinis durities. n. 47
Ingratos ut elevet ſuperbos virga deprimat princeps. 42
Ingratitudo æmula Divinæ Clementiæ. n. 46
Ingratitudo parit rebellionem. n. 49
Ingratorum ignorantia. 52
Ingratorum multiplex beneficium videtur nullum, grato autem unum apparet multiplex. n. 53
Ingratitudo comes infidelitatis. n. 65
Ingratitudo ſemper falſa. n. 65
Ingratorum oblivio. n. 68
Ingratitudo appetit Deum eſſe facturam hominis. 69
Ingratus eſt oblitus. n. 71
Ingratus ſevere plectendus. n. 80
Ingratorum, & ſuperborum lapſus. n. 83
Ingratitudo quando inſanabilis. n. 98
Ingrati difficiles, ut regantur. n. 99
Ingratis opitulari principis eſt. n. 124
Ingratitudo armatur lapidibus contra beneficia. n. 138
Ingratitudo reprobationis ſignum. n. 139
Ingratitudo ipſa eſt ſupplicium. n. 143
Ingratitudo eſt omnino irrationalis. n. 144
Ingratitudo, malum infectivum. n. 146
Ingrati nomine, & memoria indigni. n. 146

Ingratitudo corruptionis incapax est. n. 158
Ingratitudo gignit contrarietates. n. 167
Ingratus armatur beneficiis contra benefactorem. n. 167
Ingratitudo hæreditaria in Hebreis. n. 167
Ingratitudo augetur beneficiis. n. 195
Ingratitudo, nec etiam parcit benefactori mortuo. n. 166
Ingratitudinis exempla. 198
Ingratitudinis supplicium n. 200, & 200, & 210
Ingratitudinem parit selsitudo. n. 206
Ingratus ille magis, qui sine meritis accepit beneficium. n. 211
Cum ingratitudine stare nequit obedientia. n. 212
Ingratitudo est origo scelerum omnium. n. 219
Ingratitudo privat Regno. n. 227
Ingratitudo tirannis est. 230
Ingratitudo tirannica, & Diabolica, n. 237
Ingratitudo peior, quam Dæmon. n. 240
Erga ingratos beneficentia gloriosior. n. 241
Ingratitudo contagiosa est. n. 246
Ingratus sine lege. 247
Ingratus beluis est crudelior. n. 247
Ingrati juramentum falsum est. n. 248
Ingrati crudelitas major. n. 285
Ingratus eligit mori, ne gratificetur. n. 287
Ingratus est proditor, & hostis bonitatis. n. 288
Ingratitudinis conditiones. n. 289
Per ingratos beneficia odio compensantur. 289
Ingratorum exempla. 290
Ex ingratitudine diffidentia. n. 291
Ingratitudo timida, & malitiosa. 292
Ingratitudinis crudelitas. n. 292
Ingratitudinis timor, & malitia. n. 293
Ingratitudo malum facile credit. 295
Ingratitudinis vilitas. n. 306, & 307
Ingratitudo principis punitur. n. 314
Ingratitudinis superbia. 322
Ingratus est impudens ad petendum. n. 347
Ingratitudinis scelera. 359
Ingratitudo insolens. n. 365
Ingratitudo in principem valde potens. n. 395
Ingratitudo radix malorum n. 409
Ingratitudo lacerat purpuram. n. 420
Ingratitudo maxima beneficiis offendere. n. 421
Ingratitudinis cæcitas. n. 422
Ingratitudo, quos errores pariat. n. 426
Ingrati odium in beneficos. 465
Ingratitudo vulnerat animam. n. 491
Cum ingratitudine superbia jungitur. n. 499
Ingratitudo est vitium hæreditarium. n. 524
Ingratitudinis præsagium est multiloquium. n. 525
Ex ingratitudine appetitus depravatus. n. 95
Ingratitusto principis, ruina imperii 546
Ingratitudinis crudelis crudele supplicium. n. 547
Ingratitudo ruinam affert. n. 553
Ingratitudo Iudæorum erga Christum. n. 555

Erga

Erga Ingratos amor exceſſivus. n. 568
Ab Ingratis delictum reputatur beneficium. n. 590
Ingratitudo pro lege reputatur. n. 592
Ingrati malitia, major, quam Diabuli. n. 600
Ingratitudo reddit homines brutiores brutis. n. 601
Ingratitudinis cæcitas in Iudæis. n. 602
Ingratitudo Iudæorum major Dæmonis malitia. n. 612
Ingratitudo Iudæorum graviter ſauſiavit Chriſtum. n. 608
Ex ingratitudine odium. n. 621, & 631
Ex ingratitudine crudelitas hominum erga Chriſtum. n. 626, & 636
Ingratitudo crudelis. n. 630
Ingrati contra benefactorem crudeles. n. 631
Ad ingrati confuſionem Chriſtus ſe filium Dei oſtendit. n. 633.
Ingrati manu inflicta vulnera crudeliora. n. 638
Ingratitudo multum vulnerat. n. 638
Ingratitudinis contemptus erga Chriſtum. n. 661
Ingratitudo deſpicit. n. 661
Erga ingratos miracula contemnuntur. n. 662
Ex ingratitudinis malitia, ignorantia. n. 666
Ingratitudo major in redemptione. n. 670.
Erga ingratos Chriſti amor liberalis. n. 676
Ingratitudo ad amorem Dei. n. 676
Ingratitudo creſcit favoribus. n. 698
Ex ingratitudine cæcum odium. n. 698
Ingratorum odium lethale. 700
Apud ingratos beneficia, & miracula ſunt ſcandala. 700
Ingratitudo Iudæorum, qualis. n. 714
Ex Ingratitudine, odium in Chriſtum. n. 717

Inimicus.

Inimici Dei, qui veritatem impugnant. n. 456

Iniquitas.

Iniquitas Iudæorum tribunalis. n. 713.

Injuria.

Injuriarum oblivio major, major victoria. n. 270
Injuria ac dolores in Chriſto patiente. n. 605
Injuriæ, quas noſtri nobis inferunt, valde lædunt. n. 322, & 323

Injuſtitia.

Injuſtitia multum dedecet Regem. n. 316
Injuſtitia principis, Deum provocat. n. 480
Injuſtitia eſt ruina Regnorum. n. 705

Innocentia.

Innocentiam deſtruit ambitio. n. 22
Innocentia reputatur crimen apravis. n. 262
Innocentia lapidibus petitur n. 468
Innocentia patiens regnat. 284
Innocens injuria vindicatur a Deo. n. 315

Ab innocentibus fraudes ignoratæ. n. 355
Innocentiam damnans, corona privatur. n. 445
Innocentiæ damnator, Deum damnat. n. 622
Innocentiæ certior index taciturnitas. n. 622
Innocentia per odium damnatur. n. 632
Erga innocentes sæviores sunt tiranni. n. 32
Cum innocente tantum zelus inesse debet. n. 129

Inobedientia.

Inobediens Adamus. n. 20
Inobedientia Deo in principe majus peccatum. n. 213
Inobedientia caret excusatione. n. 220
Inobedientia instar idololatriæ n. 224

Insolens.

Insolens filius erga parentem ipsa punitur insolentia. n. 374

Integritas.

Cum integritate clementia. n. 166
Integritas in puniendo amicos. n. 166

Intellectus.

Intellectu pollet, qui parcit. n. 265
Intellectus ex vexatione. 279
Intellectus ad operandum efficax. n. 559
Intellectus magis dolet. 615
Intellectus illuminatio per eucharistiam. n. 685

Interitus.

Interitus perversorum certus. n. 538

Invidia.

Invidia odium inextinguibile. n. 715
Invidia quodamodo interpretatur veritatem. n. 590
Invidia cæca, & insana. 708

Ioas.

Ioas ingratitudo. n. 529, & 531

Ioseph.

Ioseph castus. n. 703
Ioseph somnia odiosa. n. 708

Iosue.

Iosue felix generatio, & mors. n. 184

Ira.

Ira, & indignatio quando sancta. n. 80
Ira nocet principi. n. 123
Ira maximus in principe defectus est. n. 249
Ira Dei placabilis. n. 302

Iracundia.

Iracundia principis durante, supplicium non est exequendum. 78.

Iracundia in defendenda patientia. n. 625

Iudas.

Iudas proditor ingratus. n. 208
Erga Iudam amor Christi exceſſus patientiæ fuit. 609
Erga Iudam amor Christi exceſſivus. n. 617
Iudæ crudelitas maxima. n. 639
Iudæ amor in Christo. n. 649
Iudæ duriſſima obſtinatio. n. 658

Iudæi.

Iudæorum pœna. n. 176
Iudæorum ingratitudo erga Chriſtum. n. 555
Iudæi ſcire nolentes. n. 579
Iudæorum ingrata correſpondentia nolit Deum agnoſcere. n. 583
Iudæi quam infenſi veritati. n. 589
Iudæi tegunt Chriſti Divinitatem. n. 599
In Iudæis ingratitudinis cæcitas. n. 602
Iudæorum ingratitudo major dæmonis malitia. n. 602
Iudæorum ingratitudo graviter ſauſiavit Chriſtum. n. 608
Iudæorum crudelitati major Pilati crudelitas. n. 634
A Iudæis Chriſtus contemptus, quia humilis. n. 660
A Iudæis miracula crimina ſenſentur n. 703
Iudæi conſiliarii, quales. n. 708
Iudæorum ignorantia. 709
Iudæorum tribunalis iniquitas. n. 713
Iudæorum ingratitudo, qualis. 714

Iudex.

Iudex ſit ſine crimine. n. 122
Iudicis dignitas eſt gubernatio apud Hæbreos. n. 189
Si judex eſt amor læſus graviter punit. n. 719

Iudicium.

Iudicium de aliis à ſe ipſo, quis formet. n. 244
In judicando tota mens, & ratio. n. 707
Iudicium errat, quando judicat voluntas. n. 701
Iudicium ante juſtitiam. n. 297

Iuramentum.

Iuramentum ingrati falſum eſt. 244

Iuſti.

Iuſti humiles, injuſti ſuperbi. n. 154

Iuſtitia.

Ex juſtitia beneficus Deus. n. 43.
Iuſtitia in bello. n. 63
Iuſtitia Dei lenis. 147
Iuſtitia imperante Deus regnat. 193.
Iuſtitia principis in maturitate credendi, & rectitudine damnandi. n. 296
Iuſtitiæ cauſa dat victoriam. n. 377
Iuſtitia admittit accuſationem, & defenſionem. 297
Iuſtitia dat perpetuitatem Regni. n. 397
Iuſtitia, & religio in principe. n. 431

Iuſtitia conſervatur regnum. n. 554
Iuſtitia ſimulata pejor odio manifeſto. n. 635
Iuſtitia reputatur à Iudæis homicidium. n. 713
Iuſtitiæ honor.

L.

Labor.

LAborum patientia facit Regem. n. 274
Labores æſtimandi. n. 275
Laborum, & moleſtiarum bona. n. 277
Labores afferunt felicitatem. n. 282
Labores ſuſtinendi in vita, & non evitandi quæſita morte. n. 287
Labor ad gloriam via. n. 448

Lachrimæ.

Lachrimæ non tam erga principem mortuum, quam erga ſubditos, qui manent vivi. n. 178
Lachrimæ impetrant veniam. n. 216
Lachrimæ curant, & rigant. n. 217
Lachrimæ ex amore. 672

Largitas.

Largitas amantis, ſine limite. 673
Largitas Euchariſtiæ. 675
Largitas manifeſtat amorem. 678
Largitas Chriſti in Euchariſtia. 683
Largitas amoris Chriſti exceſſiva. n. 715

Laſarus.

Laſari reſurrectio mirabilis. n. 702

Laus.

Laude aliena punitur invidus. n. 122

Levitas.

Levitas temperanda eſt ſeveritas. n. 81
Levitas ſeveritati miſcenda eſt. 147, & 148

Lex.

Lex ſcripta, & lex gratiæ, in quo differant. 174
Sine lege Hæbrei. 174
Sine lege ingratus. 247
Legis obſervatio conſervat principem. n. 436
Legem facit ſuavem principis exemplum. 476
Pro lege reputatur ingratitudo. 592

Liberalitas.

Liberalitas Dei. n. 74
Liberalitas major ingratitudine Regia eſt. n. 245
Liberalitas, & ingratitudo principis alliciunt animos clientum. n. 308
Liberalitas principis inſigne. n. 310
Liberalitas dat titulum Regis. 406
Liberalitas principis, qualitas. 470
Liberalitatis amor. n. 671
Liberalitatis amor Chriſti erga ingratos. n. 676
Liberalitas amoris. n. 677
Liberalitas Chriſti erga homines. n. 679
Liberalitas donantis, qui credit ſe accipere. 680

Liberalitas Christi in Eucharistia. n. 681
Liberalitas amoris Christi. n. 697
Ex liberalitate miracula. n. 698
Liberalitas Christi. 716

Libertas.

Pro libertate mors dechora est. n. 37
Libertas potius, quam vita. n. 37
Libertas principi inesse debet. n. 406

Lingua.

Lingua punitur ingratitudinis causa. n. 11
Linguæ nequitiæ, & damna. n. 91
Linguæ perversitas. n. 92
Lingua detractoris peior Diabulo. n. 92
Lingua servorum contra Dominos. n. 94
Lingua, quæ aptior ad necandum. n. 94
Lingua principis, qualis? n. 513

Lucifer.

Lucifer ingratus. n. 3

M.

Magistratus.

A Magistratibus non respicienda est persona, sed causa. n. 711
Magistratus esse debet independens. n. 712

Magnanimitas.

Magnanimitas in contemtu honorum. n. 192

Magnificentia.

Magnificentia Dei erga Salomonem n. 394

Majestas.

Majestas subjecta pulchritudini. n. 407
Majestas etiam à tirannis colitur. n. 516
Majestas deponitur per amorem. n. 646

Maledici.

Maledici vident crimina acutius Diabulo. n. 92
Maledici turbant Rempublicam. n. 132

Malitia.

Malitia auget peccatum. n. 27
Malitia caret venia. n. 226
Malitia est morbus lethalis. n. 369
Malitia major ingrati, quam Diabuli. n. 600
Malitiâ Dæmonis major Iudæorum ingratitudo. n. 602

Malicioſus.

Malicioſus est stultus. n. 218

Malum.

In malo Regis exemplum peſſimum. n. 433
Mali, & boni mixtura reprobatur. n. 16
Malum bono vincere ingens victoria eſt. n. 93
Mala formidata ſunt vera mala. 141
Mala abſentiæ plus timentur. n. 141.
Malum infectivum ingratitudo. 146
Malos vincit bonitas. n. 268
Malorum radix ingratitudo. n. 409.
In malo radix exemplum peſſimum. n. 433
Malus ne ſit gratus, nequit eſſe victor. n. 526

Manus.

Manus principis vincerat. n. 61
Manus principis ligari non debent. n. 310
Manu ingrati inflicta vulnera crudeliora. n. 638

Manſuetudo.

Manſuetudinem etiam eximiam compellit ad vindictam ingratitudo. n. 13
Manſuetudo, & clementia uniri debent. n. 40

Martirium.

Martirium procurantis amor maximus. n. 619
Martirium eſt abſentia. n. 690

Memoria.

Memoria ſupplicii decet. 64
Memoria beneficii, oblivio injuriæ. n. 440
Memoria beneficiorum torquet ingratos. n. 442
Memoria impiorum perdenda eſt. n. 452
Memoria impii debenda. 521

Mendacium.

Mendacium vile eſt. 153
Mendacis viri ignorantia. n. 153
Mendacium, & fictio deteſtabilia. n. 428
Mendacium feminarum impudens. n. 475
Mendacium placet principi, diſplicet veritas. n. 493

Mens.

Mens, & ratio ſola in judicando. n. 707
Mentis lucem excæcat animi obſtinatio, ut ſit ingratus. n. 586
Mentem humanam excedit Chriſti humilitas. 648

Menſura.

Sine menſura conferenda ſunt beneficia. n. 74

Meritum.

Merita honorant. n. 50
Meritum fidei cum certitudine præſentiæ. n. 603

Merita ſunt honor. n. 479
Meritum ſalvat. n. 257
Merita, & demerita majorum populi cauſant felicitatem, & miſeriam n. 202
Qui ſine meritis accepit beneficium ingratus magis. n. 211

Meſsias.

Meſſias ad libitum populi. n. 69

Metus.

Metus in periculis eſt major hoſtis. n. 136
Metus eſt contra vitam, & honorem. n. 136
Metus eſt peior ipſa morte. n. 136
Metus dedecorat. 450
Ex metu, & negligentia perditur ſceptrum. n. 452

Miniſtri.

A miniſtris placandus eſt princeps, quando iraſcitur. 73
In miniſtris principis obedientia. n. 160
Miniſtri Dei, & ſacerdotes à principe honorandi. 223
Miniſter bonus à principe magni faciendus. n. 303
Miniſtrorum ambitione pejor cupiditas principis. n. 474
Miniſtri proniores ad nocendum; quam ad benefaciendum. n. 485

Miraculum.

Miraculorum probatio. 56
Miracula conſentur crimina à Iudæis n. 703
Miracula, & beneficia apud ingratos ſunt ſcandala. 700
Miracula ex liberalitate. n. 698
Miracula erga ingratos contemnuntur. n. 662
Miracula Chriſti efficacia. n. 714
Miraculorum, & patientiæ vis. 273
Miracula non ſunt ſperanda deficiente induſtria. n. 135

Miſeri.

Miſeri, & pauperes quærendi ſunt ad remedium. n. 125

Miſeria.

Miſeria hominis. n. 163

Miſericordia.

Miſericordia Dei in parcendo. 142
Miſericordia Dei erga ingratos. 536
Miſericordia Dei erga homines. n. 162
Miſericordia Dei erga miſeros. 536

Modus.

Modus imponendi tributa. n. 417, & 419
Modus dedecorat. n. 450
Modus amandi optimus. n. 585

Moyſes.

Moyſis ſermo ad populum. n. 174
Moyſes vicinus morti canit. n. 176
Moyſis ſepulchrum neſcitur. n. 179

Mora.

Mora minuit beneficium. n. 312

Morbus.

Morbi causa est ipsius remedium. n. 170
Morbus lethalis vita ipsa. n. 338.

Mors.

Post mortem vita injusto. n. 179
Morte gravior despectus. n. 31
Mors pro libertate dechora est. n. 37
Mors est societas in regimine. n. 101
Morte ipsa durior gubernatio. n. 102
Mors in regimine. n. 103
Cum morte, & sepulchro voluptas. n. 110
Morte ipsa pejor est metus. n. 136
Mors desiderata non videtur mors. n. 141
Ex morte vita. n. 170
Mors Moysis lugetur. n. 178
Mortis imago passiones frænat. n. 152
Mors sibi illata ex ignavia. n. 286
Morte quæsita non sunt evitandi labores. n. 287
Mori eligit ingratus, ne gratificetur. n. 287
Mors prolixa est vita temporalis. n. 337
Mors anteponitur dedecori. n. 346
Mors ignominiosa Christi excessus summus. n. 612
Mors est ignominia. n. 612
Mors ignominiosa Christi excessus maximus. n. 614
Mors Christi voluntaria, & ex amore. n. 615
Mortem quærere filii Dei actio est propria. 620
Morti similis patientia. 621
Mortis hora, & amoris eadem in Christo. n. 630
Mors amantis est absentia. n. 691
Mors, & vita in Eucharistia. n. 692
Mors, & servitus idem sunt. n. 37

Motivum.

Motiva eruit ingratitudo ex majori amoris excessu; ut beneficiorum sit immemor. n. 581

Mulier.

Mulier quam sit damnosa viris. n. 404
Mulieris potentia Diabolica. n. 404

Multiloquium.

Multiloquium est præsagium ingratitudinis. n. 525

Mundus.

Mundi hujus voluptas, labor, & bellum est. n. 79

Munus.

Munus acceptum denegat ingratitudo. n. 19
Munera Dei quam larga. n. 674

Murmuratio.

Murmuratio ad tegendas proprias culpas. n. 46

Murmuratio populi. n. 51
Murmuratio infamat nobiles. n. 93

N.

Natale.

NAtale solum non dignificat. n. 40

Nativitas.

Nativitas hominis, & Dei valde dispar. n. 597

Negligentia.

Negligentia principis damnosa. 251

Nobilis.

Nobiles infamat murmuratio. n. 93

Nobilitas.

Nobilitas ad benedictionem. n. 94
Nobilitas sine virtute nulla est. n. 334
Nobilitatis peccata sunt illius oprobria. n. 335

O.

Obedientia.

OBedientia in ministris principis. n. 160
Obedientia imperfecta non examinat. n. 164
Obedientia examen periculosum. n. 164
Obedientia stare nequit cum ingratitudine. n. 212
Obediens aptior est ad regnandum. n. 214
Obedientia cæca debet esse. n. 220
Obedientia confert splendorem. 477
Obedientiæ perfectio prodest. n. 527

Oblatum.

Oblatum Deo, magis nostrum manet. n. 235
Oblatum Deo multiplicatur. n. 236

Oblivio.

Oblivio beneficiorum. 19
Oblivio ingratorum. 68
Oblitus est ingratus. n. 71
Oblivio malorum in Deo. 441

Observantia.

Observantia erga Deum est punire culpas contra religionem. n. 85
Observantia legum conservat principem. 436

Obstinatio.

Obstinatio animi excæcat lucem mentis, ut sit ingratus. n. 586
Obstinationis cæcitas fuit ingratitudinis. n. 588
Circa obstinatum amor excessivus. 657
Obstinatio Iudæ durissima. n. 658

Occasio.

Occasio peccati quæritur. n. 72
Occasio infectationis est patientia. n. 630
Occasio non ommittenda. n. 365

Ocosias.

Ocoſias.

Ocoſiæ mors pronunciata. n. 503

Oculi.

Oculi principis benefici. n. 130
In oculis Dei remedium hominum. n. 169
Oculus principis creat homines. n. 230
Oculi amoris, & odii, quales. n. 703

Odium.

Odium, & invidiam parit poteſtas principum. 49
Odium eſt etiam hæreditas. n. 60
Odium invidi ſæviſſimum. n. 240
Odii effectus. 242
Odium ex amore efficacius. n. 330
Odium, & amor hoſtes conſilii. 483
Odium ex ingratitudine. n. 631
Per odium damnatur innocentia. n. 632
Odio potior juſtitia ſimulata. n. 635
Odium cæcum ex ingratitudine. n. 621, & 631
Odium ingratorum lethale. n. 700
Odium excæcat. n. 701
Odii, & amoris oculi, quales. n. 703
Odium inextinguibile invidia. 715
Odium in Chriſtum ex ingratitudine. n. 717
Odium magis inteſtinum, quod plus infamat. 718

Odor.

In odoribus, & ſaporibus dilitiæ. n. 95

Offenſa.

Offenſa gravior, ex majore beneficio. n. 26
Offenſori parcere eſt quid Divinum. n. 126

Omnipotentia.

Omnipotentia ex clementia apparet n. 77

Onus.

Onus grave regimen. 99

Oprobrium.

Oprobriis excipitur veritas. n. 470
Inter oprobria admirabile eſt conſilium. n. 621

Opus.

Opus proprium deſtruere hominis eſt. n. 75
Opera plura inferuntur ex verborum paucitate. n. 233
Operatio continua amoris. n. 678

Oratio.

Oratio vincit hoſtes. n. 61
Orationis vis. n. 61

Os.

In Ore proprio laus nulla manet. n. 83
Oris, & cordis conformitas. n. 181

P.

Pharao.

PHaraonis audacia. n. 43

Pharisei.

Pharisei pejores Dæmoniis. n. 699
Phariseorum discursus qualis. n 709

Panis.

Panis ad caput Eliæ, quid? n. 683
Pane sacro etiam succurrendum est principi. 257
Panis hominum Christus. 665

Parcere.

Cum parcit princeps, tunc exaltatur. n. 130
Qui parcit intellectu pollet. 265
In parcendo generositas. n. 267

Paritas.

Paritatem odit scientia. n. 18

Passio.

Passiones frænat mortis imago. 252
Passio nihil rectum operatur. n. 606
Passio excæcat. 707
Passio Christi ostendit redemptorem. n. 578

Pater.

Patrum impietas in filiis. n. 504
Patris instar est princeps. n. 318
Pater, & pastor princeps. n. 320
Pater honorandus. 375
Patris amor, & pietas. n. 388
A patribus impiis filii impii. n. 495

Patientia.

Patientia ex dependentia. n. 49
Patientia constituitur princeps. n. 123
Patientia in injuriis. 131
Patientia figurat Christum. n. 159
Patientia insuperabilis. n. 270
Patientia necessaria. 271
Patientiæ robur, omnia vincit. n. 171 & 173
Ex patientia princeps. 274
Patientiæ nobilitas. n. 281
Patiens est Dei imago. 281, & 282, & 283
Patientia in laboribus prudentia est. n. 357
Patientia index divinitatis. n. 604
Patientia Christi admiratione digna n. 607
Patientia quanti fiat à Deo. n. 607
Patientia Christi erga Iudam indicat amoris excessum. n. 610
Patientia Christi erga damnatum fuit maxima. n. 611
Patientia similis morti. n. 621
Patientia Divina est tacere. n. 623
Patientia in tacendo mirabilis. 624
Patientia quomodo loquendo appareat. n. 625
Patientia est occasio insectationis. n. 630
Patientia, quæ major tentatio. 634
Patientiæ tentatio qualisnam gravissima. 636
Patientia ex amore. n. 637

Patrocinium.

Patrocinium in Aula efficax. n. 340

Pauperes.

Pauperes Deo grati. n. 8
Pauperes, & miseri quærendi sunt ad remedium. n. 125

Paupertas.

Paupertas in rege honor. 433

Pax.

Pax optanda, ut optima. 63.

Pæna.

Pæna timenda est. n. 25
Pæna gravissima est exilium. n. 29
Pæna Iudæorum. n. 176
Pænæ præsunt. n. 276
Ad pœnas, & merita solum utilis vita. n. 597

Pœnitentia.

Pœnitentia delet crimina. n. 558

Peccatum.

Peccatum minuit fragilitas, malitia auget. n. 27
Peccata magis punit Deus quando scribit. n. 128
Peccata vitam tollunt. 400
Peccatum sui ipsius supplicium est. n. 177
Peccata principum non evadunt supplicium. n. 325
Peccata nobilium sunt illorum opprobria. n. 335
Peccata populi in principem recidunt. n. 433
Peccata multorum tribuuntur uni authori. n. 438
Peccata contra religionem puniuntur. n. 457

Periculum.

A periculis eripit gratitudo. n. 140
Periculum multiplex parit invidia. 259
Pericula subeunda à principe pro suis. n. 393
Periculo expositus honor Christi. n. 681

Permanentia.

Permanentia beneficii admirabilis. n. 692

Perpetuitas.

Perpetuitas amoris ex sapientia. n. 563
Perpetuitas beneficii, unde? n. 696

Persecutio.

Persecutio, & vexatio dat regnum. 284

Persona.

Persona non respicienda est à magistratibus, sed causa. 611

Perversitas.

Perversitas consiliorum qualis. 704

Pestis.

Pestis consiliorum qualis. n. 712

Petere.

Ad petendum impudens est ingratitudo. n. 348
Petere est quid difficile. n. 125
Petitio bona arridet Deo. n. 398

Petrus.

Petri ignorantia in recusatione lavachri. n. 650
Petro admirationi fuit Christi humilitas. n. 651

Pietas.

Pietas, & fidelitas cum corona raro junguntur. n. 549

Pilatus.

Pilati crudelitas Iudæorum crudelitate major. n. 634

Politica.

Politica contra Dei legem pessima. n. 430

Populare.

Populare testimonium in pluris faciendum. n. 56

Populus.

Populi ingrati supplicium, Rex tirannus. n. 229
Populus vult exploratores lapidare. n. 137
Populus ad malum pronus. n. 353
Populus caute tractandus à principe. n. 414
Populi felicitas, vel infelicitas à majorum meritis, vel demeritis. n. 202
Populo, & non principi placet veritas. 473
Populi correspondentia erga Deum. n. 719

Potentia.

Potentia juncta cum ignorantia. n. 22

Potestas.

Potestas principum invidiam parit, & odium. n. 47.

Præcepta.

Præcepta superiorum non sunt examinanda. n. 164

Præces.

Præces à Deo auditæ, antequam fusæ. n. 188

Prælatus.

Prælatus bonus esse debuit bonus subditus. n. 213

Præsentia principis urget. n. 58
Ex præsentia sola principis remedium. n. 58
Præsens contemnitur absens colitur. n. 178

Princeps.

Principum propria est ingratitudo. n. 8
Principis clementia. 34
Princeps ad se generosum debet attendere conferendo beneficia. n. 34
Principis majestatem declarat clementia. n. 41
Princeps virga deprimat superbos, & ingratos elevet. n. 42
Principum potestas invidiam parit, & odium. 47
Princeps quos debet habere consiliarios. n. 57
Principis præsentia urget. n. 58
Ex principis præsentia remedium. n. 58
Principem quantum deceat clementia, & benignitas. 59
Principis manus vincunt. n. 61
Principis absentia nocet. n. 67
Princeps à ministris placandus, quando irascitur. n. 73
Principum virtus est clementia. n. 76
Principe non tam digna severitas, quam clementia. 76
In principe delictorum venia. n. 77
Principis iracundia durante, supplicium non est exequendum. n. 78
A principe puniendæ sunt Religionis culpæ. n. 8.
Princeps dissimulans culpas, est earum particeps. n. 82
In principe amor subditorum. n. 86
Princeps qualis in puniendo. n. 87
Principes potius, quam subditi puniendi. n. 93
Principis peccatum, est peccatum subditorum. 93
Princeps non est, qui omnia dissimulat. n. 98
Princeps adhibet consiliarios. 100
Princeps non tam proprias, quam suorum injurias puniat. 119
Princeps malus delet de malo subditorum. n. 123
Principi interdum utilis de illo detractio. n. 123
Princeps talis sit patientia. n. 123
Principis est opitulari ingratis. n. 124
Princeps exaltatur cum parcit. 130
Principis oculi benefici. n. 130
Principis beneficentia. n. 130
A principe implenda promissio. 149
In principe potior acritas, quam potestas. n. 150
Principis virtus peculiaris est veritas n. 152
Principem dedecet mendacium. n. 153
Principe mortuo plus debent deplorari clientes, qui manent vivi. n. 178
In principe fides orthodoxa. n. 183
Principi necessaria est assistentia Dei n. 185
Princeps unus, & naturalis debet esse. n. 187
Princeps consulat honori suorum ministrorum. n. 193
Principum ingratitudo. n. 203
Princeps esse debet optimus. n. 205
Princeps debet esse sanctus. n. 205
Princeps non debet deesse cultui divino. n. 221

Principem defendit obſervatio divini cultus. n. 222
A principe honorandi miniſtri Dei, & ſacerdotes. n. 223
Princeps ingratus non durat. n. 229
Principis oculus homines creat. 230
Principis indignatio non quieſcit. n. 242
Principis indignatio ex tirannide, & ingratitudine. n. 249
In principe maximus defectus eſt ira. n. 249
Principis vigilantia neceſſaria. n. 251
Principis indignatio fugienda. n. 254
Principi ſuccurrendum eſt etiam pane ſacro. n. 257
A principe ſemper audiendus eſt reus n. 262
Princeps non offendendus, ſed defendendus. n. 266
Principis punitio ad Deum expectat n. 267
Princeps ex patientia. n. 274
Principes faciliores ad vindictam, quam ad gratificationem. n. 294
Principis ambitio hoſtis. 298
Princeps eſt medicus. n. 300
Principis ingratitudo punitur. n. 314
Princeps ejuſdem ſanguinis cum vaſſallis. n. 317
Princeps inſtar patris. n. 318
Princeps pater, & paſtor. n. 320
Principis obligatio ad opitulandum n. 321
Apud principes etiam cœleſtes favor valet. n. 342
Princeps ductus peſſimo conſilio peſſimus. n. 361
Principem facit virtus. 362
Principis gratia quando tuta. n. 370
Principis favor brevi durat. n. 371
In principe zelus publici boni. 391
Princeps bono publico privatum anteponat. n. 392
Princeps optimus, quam optetur à Deo. n. 395
In principe cor bonum. 395
In principe docilitas ad judicandum. n. 396
Princeps mundanus quos protegat. n. 398
Princeps temperatus eſſe debet. 405
Principi libertas ineſſe debet. n. 406
Princeps alieno arbitrio non tradatur. n. 406
Principis cupiditas eſt ingratitudo. n. 411
Princeps eſſe debet paſtor. n. 412
Princeps parce exigat tributa. n. 413
A principe caute tractandus populus. n. 414
Princeps debet levare, & non gravare ſubditos. n. 415
Princeps alendus, & tegendus à ſubditis. n. 418
Principis eſt conſervare, & non deſtruere. n. 419
Principem conſervat veritas. n. 427
In principem recidunt peccata populi. n. 433.
Principis ſunt peccata ſubditorum. n. 434
Principes falſa religio deſtruit, ſicut vera conſervat. n. 436
Principem conſervat legis obſervatio. n. 436
Principum ruina eſt impia ratio ſtatus. n. 499
Princeps impatiens reprehenſionis. n. 443
Principis incuria plus nocet quàm error. n. 449
Princeps non eſſet malus ſi deeſſent adulatores. 459

Princeps memor injuriæ. n. 462
Principum iniquitati non desunt cooperatores. 468
In principe præcipuum est virtus. n. 471, & 488
Principis cupiditas peior ambitione ministrorum. 474
Princeps in distribuenda justitia ostenditur. n. 476
Principem conservat observantia legum. 477
Princeps patiatur moneri. 488
A principe amanda est veritas. n. 489
Princeps hypocrisim, & fraudes vitet. n. 509
Principe indigna convitia. 512
Principis verborum efficacia. n. 514
Princeps temperatus sit. n. 515
Principes ingrati esse solent. n. 530
Principis ingratitudo, ruina imperii n. 546
Principes boni sunt pauci. n. 548

Principatus.

Principatus initium fere semper glorioſum. 209
Principatum firmat clementia. n. 301

Probitas.

Probitas firmat imperium. n. 397
Sine probitate non durat vita. n. 399

Prodigalitas.

Prodigalitas amoris absque sapientia. n. 564

Proditor.

Proditor, est hostis bonitatis est ingratus. n. 288

Proditio.

Proditio ex ambitione. n. 354

Promissio.

Promissio à principe implenda. 149

Prosperitas.

Prosperitas excæcat. 278
Prosperitas Deum ignorat. n. 394
Prosperitas quantum noceat. n. 550
Prosperitas obnoxia periculis. n. 552

Protectio.

Protectio miserabilium est Deo gloria. n. 137
Protectio fidei ex convenientia temporali iniqua. 543

Providentia.

Providentia Dei erga homines. n. 36

Proximus.

Proximi offensa, quam gravis. 410

Prudentia.

Prudentiæ munus cavere. n. 462

Puer.

Puer Deus factus. 594
Puer Deus ob amorem. n. 595
Puer Deus, ut nos amet, & moveat. n. 597

Punitio.

Punitio principis ad Deum expectat. n. 267

Puni-

Punitio ingratitudinis. 441
Punitio regis ſpectat ad ſolum Deum n. 325
Punitio inſolentiæ. 498

Puteus.

Sicut puteorum altitudo, ſic appetitio divitiarum. n. 191

Q.

Qualitas.

Qualitates, & conditiones ingratitudinis. 289

Quærulus.

Quærulus ſemper ingratus. n. 289

R.

Ratio.

Ratio ſuperat. n. 378
Rationis politicæ impietas deſtruit, & non conſervat. n. 447
Ratio amoris dux. 566
Ratio, & mens ſola in judicando. n. 707

Rebelio.

Rebelio ex ingratitudine. n. 68
Rebelione indignatur Deus. n. 73
Rebelium ſupplicium. 177

Reſipiſcentia.

Reſipiſcentia cum gratitudine datur. n. 324

Rectitudo.

Rectitudo dat Regi regnare. 228

Recuſatio.

In recuſatione lavachri Petri ignorantia. n. 650

Redemptor.

Redemptorem oſtendit paſſio Chriſti. n. 578
Redemptio hominis ex amore, n. 565
In redemptione ingratitudo major. n. 670
Redemptio hominis, & non Angeli unde? n. 27

Reformatio.

Reformationis difficultas. 504
Reformatio quid exigat. n. 505

Regere.

Regentis timor. n. 102
Vt regantur ingrati difficiles. n. 99

Regimen.

Regiminis difficultas. 98
Regimen onus grave. 99
Regimen fugiendum. n. 105
Regimen detractandum. 106
In regimine ſocietas mors eſt, & non toleratur. n. 101
Regimen malum ſub malo principe. n. 546
In regimine conſiliarii. n. 107
Ad regimen bonum neceſſarius eſt zelus. n. 109
In regimine unio. n. 109

In regimine concordia. n. 109
Regimen in multis positum nullum est. n. 186
Regiminis mutatio. n. 349
Regiminis defectus est imperiorum ruina. n. 432
In regimine mors. n. 103

Religio.

Contra religionem peccata non sunt dissimulanda. 78, & 80
Religionis culpæ puniendæ à principe. n. 80
Religionis difficultas. 98
Religionis desertor, qui timidus de perdendo sceptro. n. 182
Religione vera confirmantur regna. n. 183
Religio est justitia in principe. n. 431
Religionis defectus est imperiorum ruina. n. 432
Religio falsa destruit, sicut vera conservat principes. 436

Remedium.

Remedium velociter adhibendum est. n. 35
Remedium pro ingratis. 55
Remedium ex sola principis præsentia. n. 58
Remedium vitiis statim adhibendum n. 157
Remedium velox. n. 168
Remedium hominum in oculis Dei. n. 169

Reprobatio.

Reprobationis signum ingratitudo. n. 139

Respublica.

Reipublicæ excidium sunt consilia pessima. n. 704
Respublica sub lege manet. n. 710

Resurrectio.

Resurrectio Lasari mirabilis. n. 702

Reus.

Reus semper à principe audiendus. n. 262

Rex.

Regis est veniam dare. n. 59
Regem beneficia plus magnificant, quam supplicia. n. 59
Rex pro subditis occumbens. n. 103
A rege præstandus honor. n. 133
Regum felix initium, infelix progressus, & finis. 210
Rex nullus est sine Dei timore. 227
Rex tirannus, supplicium populi ingrati. n. 229
Rex à solo Deo puniendus. n. 267, & 325
Regem dedecet in justitia. 616
Regis est suos tueri, & alere. n. 316
Rex solus, qui virtute præditus. 363
Rex alat suos. 393
Regis titulum dat liberalitas. n. 416
Rex est, qui alieno commodo inservit. n. 470
In rege manet respnblica. n. 710

Ruina.

Ruina loco sublimiori certior est. n. 155

Ruina imperii, principis ingratitudo. n. 546
Ruinam infert ingratitudo. n. 553
Ruina regnorum est injustitia. n. 705

S.

Sacramentum.

Ex Sacramento altaris similitudo Dei. n. 684

Sacerdotes.

Sacerdotes honorandi. 121, & 223
Sacerdotii symbolum vitulus. n. 683

Sacrificium.

Sacrificium cordis, & ex corde. 226

Salomon.

Salomonis petitio. n. 399
Salomonis felicitas. n. 401
Salomonis ingratitudo. 402

Samuel.

Samuel justus à regimine deponitur. n. 141

Sanguis.

Sanguis Christi effusus sanat. n. 171
Sanguinis ejusdem est cum vassallis princeps. n. 318
Sanguis fœdat victoriam. n. 388

Sapientia.

Sapientia fulgens, & zelo ardens multa patitur. n. 199
Sapientum ingratitudo. 410
Sapiens Christi amor. 557, & 558
Sapientia in amore. n. 561
Sapientia æternat amorem. n. 562
Sapientia perpetuo durat. n. 563
Sapientia Deo non pluris fit quam amor. n. 618
Ex sapientia Christi amor. 598
Sapientia Christi in amando commendabilis. n. 619
Sapientia ex amore. 654
Sapientiam dat Eucharistia. n. 83
Quando sapientia prior amor. n. 655
Sapientia zelo ardens multa patitur. n. 199

Sapores.

In saporibus, & odoribus dilitiæ. n. 95

Sanctitas.

Sanctitas potius, quam sapientia comparatur victoria. 60

Saul.

Saulis electio, & ingratitudo. n. 204
Saulis injusta, & impia crudelitas. n. 261

Scandalum.

Scandala sunt beneficia, & miracula apud ingratos. 700

Scelus.

Scelerum parens, & palestra ingratitudo. n. 19
Sceleris immitatio fœda. 25
Sceleris excusatio magnum scelus est. n. 215

Scelerum omnium origo, est ingratitudo. n. 219

Sceptrum.

In sceptro timor. n. 182
Sceptri conservationis cura. n. 446
Sceptrum perditur ex metu, & negligentia. n. 452
Sceptro potius adhæret idololatria. n. 194

Scientia.

Scientia odit paritatem. n. 18
Scientia eventuum in principe. n. 503

Selsitudo.

Selsitudo parit ingratitudinem. n. 206

Seniores.

Seniores consiliarii esse debent. 57

Sepulchrum.

Sepulchrum, & cathedra reccurrunt n. 102
Cum sepulchro, & morte voluptas. n. 110

Servus.

Servorum lingua contra dominos. n. 94

Servitus.

Servitus non facile tollitur. n. 33
Servitus, & mors idem sunt. n. 37
Servitus ingens avaritia. n. 71
Servitus non tam digna principe, quam clementia. n. 76
Servitus splendida est principatus. n. 104

Severitas.

Severitas non tam digna principe, quam clementia. n. 76
Severitas est temperanda lenitate. n. 81
Severitas, cum prudentia. 87
Severitati miscenda est lenitas. 147, & 148

Silentium.

Silentium inter oprobria admirabile. n. 621

Similitudo.

Similitudinem Dei dat Eucharistia. n. 684
Similitudo Dei ex sacramento altaris. n. 684
Similimos nos Christo reddit Eucharistia. n. 685

Simplicitas.

Simplicitas cordis sancta, duplicitas cordis pessima. n. 383

Simulatio.

Simulatio impedit veniam. n. 225
Simulatio, & fictio valde crudelis. n. 635
Simulata justitia pejor odio manifesto. n. 655

Symbolum.

Symbolum ſacerdotii vitulus. n.683

Socius.

Socium imperii nemo patitur. n.45
Societas in regimine mors eſt,& non toleratur. n. 101

Somnium.

Somnia Ioſeph odioſa. 708

Spes.

Spes in Deo figenda. n.38
Spes feliciter. n.38
Spes populi Hebræi vana, & falſa.66
Spes in Deo eſt beatitudo. 139
Spes eſt tormentum. n.312

Spiritus.

Spiritus ſanctus ad redemptionem mundi. 559
Spiritus donatus. 674

Status.

Status impia ratio eſt principum ruina. n.439

Stultitia.

Stultitia ingratorum. n.6, & 7
Stultus eſt malitioſus. n.218
Stultitia Hebræorum. n.710

Subditus.

Subditi minus puniendi, quam principes. n.93
Subditorum peccatum, eſt princip is peccatum. n.93
Subditorum culpas tegat prelatus. n.120
De ſubditorum malis doleat optimus princeps. n.123
A ſubditis alendus, & tegendus eſt princeps. n.418
Pro ſubditis Rex occumbens. n.103

Sublimis.

Sublimior loco fortior eſt ruina. 155

Supplicium.

Supplicium ingratitudinis. n.11
Supplicium grave eſt in malo ſcientia. n.12
Supplicium grave in non caventes.n. 25
Supplicia non magnificant Regem, ſed beneficia. n.59
Supplicii memoria decet. 64
Supplicium unius ad cautelam multorum. 64
Supplicium non eſt exequendum durante principis iracundia. n.78
In ſupplicio infligendo prudentia.78
Supplicii infligendi modus. n.78
Supplicium debet augeri,ne augeantur peccata. n.93 (110
Pro ſupplicio aliquando appetitus.n.
Supplicii loco invidia eſt. n.111
Supplicium eſt ſui ipſius invidia. 118
Supplicium à Deo juſtum. 120
Supplicium eſt ingratitudo ipſa. 143
Supplicium rebelium. n.177
Supplicium ſui ipſius eſt peccatum. n.177
Supplicium ingratitudinis. 200
Supplicium ab homine illatum eſt acerbius. n.299

Supplicia ingratitudinis. 322
Supplicium contra delinquentem principem multiplicatur. n. 324
Supplicium culpis accommodum. n. 384
Supplicium puniti regis indocumentum. n. 420
Supplicii timor movet principes. n. 454
Supplicium è cœlo contra sceleratos. n. 480.
Supplicia oportuna sunt, quæ è cœlo veniunt. n. 481
Supplicium pro auxilio à Diabulo. 497
Supplicium hypocritarum. 507
Supplicium ex homine durissimum. n. 523
Supplicium grave infligitur ab amore offenso. n. 719
Supplicium Hæbreorum unde. 720

Superbia.

Superbia parit culpas carentes venia. n. 44
Superbos virga deprimat princeps, & ingratos elevet. n. 42
Superbus omnino extinguendus. 45
Superborum, & ingratorum lapsus. n. 83
Superbi injusti humiles justi. n. 154
Superbia intendit calcare pedibus Deum. n. 156
Superbi dolent. n. 368
Superborum punitio. 466
Superbia cum ingratitudine jungitur. n. 499
Superbia est merus timor. 100
Superbia punitur à Deo. 536
Superbia deprimitur. 537

Superior.

Superiorum præcepta non sunt examinanda. n. 164

T.

Taciturnitas.

TAciturnitas judex innocentiæ certior. n. 622
In tacendo mirabilis patientia. n. 623

Temporalia.

Temporalium rerum possessio parvi facienda. n. 97
Temporalium bonorum amissio lucrum est. n. 534
Temporalium bonorum levitas, & futilitas. n. 535
Temporalis Iacob amor erga Rachelem. n. 575

Tentatio.

Tentatio patientiæ, qualisnam gravissima. 636

Testimonium.

Testimonium temporale non pluris faciendum. n. 59

Timor.

Timida est pœna. n. 25
Timor regentis. n. 102
Timor duplicat dolorem. n. 141
Timor in sceptro. n. 182
Sine timore Dei Rex nullus est. n. 227

Timor, & malitia ingratitudinis. n. 293
Timida consilia apparent prudentiora. n. 396
Timor adhæret vitiis. n. 367
Timor supplicii potens. 453
Timor supplicii movet principes. n. 454
Timor post victoriam manere debet. n. 527
Timor cautus. n. 528
Timet Deum ambitiosus. n. 611

Tirannus.

Tiranni erga innocentes sunt seviores. n. 32
Tirannus est, qui nihil punit, & qui omnia punit. n. 98
Etiam à tirannis colitur majestas. n. 516
Inter tirannos veritas est blasphemia n. 590

Tormentum.

Tormentum durissimum absentia. n. 693

Torqueri.

Torquet amantem sola diffidentia. n. 639
Torquent desideria. n. 639

Tranquilitas.

Tranquilitas timida. n. 528

Tribulatio.

Tribulatio in electis à Deo. n. 274

Tribunal.

Tribunalis Iudæorum iniquitas. 713

Tributum.

Tributa per se exigat princeps. 413
Tributa imponendi modus. n. 417
Tributum solvendum etiam cum labore. 417, & 419

Tristari.

Tristatur amor ex diffidentia. n. 640

V.

Valor.

VAlorem tollit mendacium. n. 149
Valor morientis filii in bello gloria patris. 382
Valor extinguentis adulatores. 460
Quod valor indignatur, amor amplectitur. n. 643

Vænia.

Vænia carentes culpas parit superbia n. 44
Vænia delictorum in principe. n. 77
Vænia danda etiam ingratis. n. 125
Veniam impetrant lachrimæ. n. 216
Væniam impedit simulatio. n. 225
Vænia ex clementia. 343
Vænia intempestiva punitur. n. 466
Væniam dare Regis est. 59

Veritas.

Veritatem odit ingratus. 20

Veritas in ore fæminarum reputatur deliramentum. n. 56
Veritas lapidatur. 138
Veritas in principe potior quam poteſtas. n. 150
Veritas eſt principis virtus peculiaris. n. 152
Veritas in ſolo Deo. 152
Veritas Chriſtum oſtendit. n. 426
Veritas conſervat principem. n. 427
Veritas quanti fiat à Deo. n. 427
Veritas coronat. 444
Veritatis impugnatores, Dei inimici 456
Veritas in principe quid præcipuum 471, & 488
Veritas exulat à tirannis. n. 472
Veritas placet, non principibus, ſed populo. 473
Veritas amanda à principe. n. 489
Veritas excipitur oprobriis. n. 490
Veritas Chriſtus offenditur. n. 491
Veritas malo excipitur. 492
Veritatis defectus, maledictio. n. 545
Veritas impugnata ſplendet. n. 564
Veritati, quam infenſi Iudæi. n. 589
Veritas non auditur, & damnatur. n 590
Veritas inter tirannos eſt blaſphemia. n. 590
Veritatem quomodo interpretatur invidia. n. 590

Vexatio.

Ex vexatione intellectus. n. 279

Victor.

Victor poſt victoriam præparatur ad pugnam, dum cum invidia. n. 239.
Victor nequit eſſe malus, ne ſit gratus. n. 526

Victoria.

Victoria ingens eſt, malum vincere bono. n. 39
Victoria comparatur potius ſanctitate, quam potentia. n. 60
Victoriam confert ſanctitas. n. 60
Victoriam de Goliad ab Filiſteis. n. 234
Victoria comparatur à juſtitia. n. 377 & 378
Victoria illa lætior, quæ non damnoſa. n. 389
Victoriæ in Deum referendæ. n. 537

Vigilantia.

Vigilantia principis neceſſaria. 251

Vindicta.

Ad vindictam compellit ingratitudo, etiam manſuetudinem eximiam. n. 13
Vindicta Deo omnis relinquenda. n. 131
Vindictam poſſe deſumere, ſufficit pro vindicta. 264
Vindicta qualiter ſumenda. n. 268
Vindicta reddit vilem. 269
Ad vindictam facilior eſt princeps, quam ad gratificationem. n. 294
Vindicta infamat. n. 331.
Vindicta principis ignominioſa. 344
Vindictæ amor, beneficiorum oblivio. n. 350

Violentia.

Violentia ſtuprantis Amonis excuſatur, qui ex ingratitudine. n. 327

Vires.

Viribus prævalet induſtria. n. 251
Vis, & affectus amoris Chriſti. 656

Virtus

Virtus principum eſt clementia. n. 76
Virtutes inſectatur invidia. n. 198
Virtutes poſt mortem videntur. 198
Virtus facit principem. 362
Virtus dat immortalem gloriam. n. 451
Virtus in principe, illum æternat. n. 520
Sine virtute, nobilitas nullá eſt. n. 333

Vita.

Contra vitam, & honorem eſt metus. n. 136
Vita inveterata difficilis curationis. n. 157
Vita ex morte. n. 170
Vita temporalis quanti fiat. n. 172
Vita in juſto poſt mortem. n. 179
Vita temporalis eſt prolixa mors. n. 337
Vita lethalis morbus eſt. 338
Vita ſine probitate non durat. n. 399
Vitam tollunt peccata. n. 400
Vita ſolum utilis ad pœnas, & merita. n. 597
Vitæ anteponitur honor. 613
Vitam, & amorem prodigere, exceſſus maximus. 616
Vita, & mors in Euchariſtia. n. 692

Vitium.

Vitiorum imitatio. n. 14
Vitia inter ſe continuantur. 72
Vitium eſt damnoſum etiam ſibi invidia. n. 116, & 117
Vitium abjectiſſimum eſt accuſatio. n. 127
Vitium deteſtabile, & nocivum detractio. n. 144
Vitiis ſtatim adhibendum remedium n. 157
Vitia inveterata difficilis curationis. n. 157

Unio.

Vnio in regimine. n. 109
Ex unione gloria. n. 145
Vnitas principis. n. 187

Voluntas.

Voluntas patrum eſt filiorum. n. 495
Voluntas quando judicat, judicium errat. n. 701

Voluptas.

Voluptas hujus mundi dolor, & bellum eſt. n. 79
Voluptas cum morte, & ſepulchro. n. 110

Vulnus.

Vulnera manu ingrati inflicta crudeliora. n. 638
Multum vulnerat ingratitudo. n. 638

Indicis rerum notabilium

FINIS.